

วารสารสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเชิงพุทธ Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

P-ISSN : 2651-1630 ปี 7 ฉบับที่ 8 (สิงหาคม 2565)

E-ISSN : 2672-9040 Vol.7 No.8 (August 2022)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของ วัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และ นักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก วัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตาม หลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของ กองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

✿ เจ้าของ

วัดวังตะวันตก

1343/5 ถนนราชดำเนิน ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

✿ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสุธี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

✿ บรรณาธิการบริหาร

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

วัดวังตะวันตก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

✿ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นางสาวปุณญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

🌸 กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูสิริธรรมาภีรต, ผศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกรราช

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกรราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พอใจ สิงหนตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. อีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกตาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. จิตติมา ดำรงวัฒนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชนะนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

❁ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายศักดิ์ดา หารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภิรักษ์ คำหารพล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาทพจารย์

วัดสนธิ์ (นาสน)

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

❁ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

❁ จัดรูปเล่ม

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

วัดสนธิ์ (นาสน)

❁ พิมพ์ที่

หจก. กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, Fax : 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 8 ประจำปีพุทธศักราช 2565 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย มีบทความทั้งสิ้น จำนวน 35 เรื่อง ปัจจุบันวารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 7 ของการปรับปรุงรูปแบบและประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

โดยในฉบับนี้ มีบทความที่น่าสนใจ คือ บทบาทนางงามในสังคมไทย โดย ปริศนา กัมพูสิริ, พงษ์ฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ และกิตติกรณ์ นพอุดมพันธ์ ซึ่งพูดถึง บทบาทนางงามในสังคมไทย ประกอบด้วย บทบาททางครอบครัวคือ นางงามต้องปฏิบัติตนในบทบาทลูก บทบาทภรรยาและบทบาทแม่ให้สมบูรณ์แบบตลอดชีวิต บทบาททางการศึกษา คือ นางงามควรมีความรู้ทั้งที่เกิดจากการศึกษาในสถาบันการศึกษา ความรู้ที่มาจากประสบการณ์ตลอดจนการศึกษาตามความถนัดของตนอย่างใดอย่างหนึ่ง อีกทั้งนางงามควรมีส่วนต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ในศาสตร์ที่ตนเองเชี่ยวชาญเพื่อการบริการสังคม บทบาททางศาสนา คือ นางงามมีส่วนในการทำบำรุงศาสนาของตนตามวาระและโอกาส รวมถึงมีส่วนในการเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติโดยเฉพาะบนเวทีการประกวดในระดับนานาชาติ บทบาททางการประกอบอาชีพ คือ นางงามควรทำงานที่ไม่ขัดต่อกรอบกฎหมาย กรอบจริยธรรมที่สังคมหรือประเทศกำหนด บทบาททางสังคม คือ นางงามมีส่วนสำคัญต่อการขับเคลื่อนสังคมเนื่องจากภาพลักษณ์ของนางงามส่งผลต่อการตัดสินใจและมีอิทธิพลทางความคิดหรือการจูงใจ ของคนในสังคม บทบาททางการเมือง คือ นางงามมีภารกิจที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองในฐานะพลเมือง และบทบาททางสื่อมวลชน คือ นางงามควรใช้สื่อเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ในประเด็นที่นางงามแต่ละบุคคลขับเคลื่อนบนพื้นฐาน การใช้สื่ออย่างมีจริยธรรมและอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายของการใช้สื่อ กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และ

มานุษยวิทยาเชิงพุทธ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

บรรณาธิการ

บรรณาธิการ

(ก)

บทบรรณาธิการ

(ฉ)

**ความปลอดภัยในการทำงาน บรรยากาศการทำงาน และความสมดุลของชีวิต
กับการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร จังหวัดปทุมธานี** 1

THE APPLICATION OF WORK LIFE BALANCE FOR PRIVATE ORGANIZATION
EMPLOYEES

ณัฐพร ฉายประเสริฐ, พงศ์ธวัช จันทบุลย์, ณัฐวรงค์ ชาวเวียง, ชัยนรินทร์
ธีรไชยพัฒน์ และญาณกร วรากุลรักษ์

การประยุกต์สมดุลชีวิตกับการทำงานสำหรับพนักงานองค์กรเอกชน 14

THE APPLICATION OF WORK LIFE BALANCE FOR PRIVATE ORGANIZATION
EMPLOYEES

เอียรไชย ยักทะวงษ์, นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล และคานู ปรียา โมฮาน

**การพัฒนาแบบทดสอบวินิจฉัยทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โครงการภาคภาษาอังกฤษ** 28

THE DEVELOPMENT OF DIAGNOSTIC TEST ON ALGEBRA FOR GRADE 9th
STUDENTS IN ENGLISH PROGRAMME

สุกิจ ชีรนวนิชย์, สุรัชย์ มีชาญ และวิไลลักษณ์ ลังกา

**ยุทธศาสตร์การพัฒนาตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าว
อินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี** 41

STRATEGY FOR THE DEVELOPMENT OF THE MODERN ORGANIC RICE
MARKET OF ORGANIC RICE FARMERS IN UDON THANI PROVINCE

ประสพชัย ชูตระกูล, บุษกร สุขแสน และกฤตติกา แสนโกชน

บทบาทนางงามในสังคมไทย 55

THE ROLE OF BEAUTY QUEEN IN THAI SOCIETY

ปริศนา กัมพูสิริ, พทธี ศุภเศรษฐศิริ และกิตติกรณ์ นพอดมพันธ์

รูปแบบการผลิตข้าวปลอดภัยเพื่อมุ่งสู่มาตรฐาน GAP ในจังหวัดสุพรรณบุรี 67

SAFETY RICE PRODUCTION MODEL FORWARD TO GAP STANDARD IN SUPHAN BURI PROVINCE

ผลกระทบของการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานรากต่อภาคครัวเรือนยากจนไทย 82

THE IMPACT OF MICROFINANCE INSTITUTIONS ON THAI POVERTY HOUSEHOLDS

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุโดยการประยุกต์
ศาสตร์พระราชากิจจหวัดอุดรธานี 97

DEVELOPMENT STRATEGY FOR SELF - HEALTH CARE OF THE ELDERLY BY
APPLYING THE KING'S PHILOSOPHY AT UDONTHANI

คุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำแสดงทัศนภาวะस्थาน 114
“คือติ” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน

ผลของรูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเดินร่ำที่ส่งเสริมความคิด 131
สร้างสรรค์และนวัตกรรมสำหรับนักเรียนในระดับอุดมศึกษา

การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ 148
และแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมการรู้
สิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

พิรุลาวัฒน์ ศุภอุทุมพร, วิชัย เสวกงาม และสกลรัชต์ แก้วดี

สารบัญ (ต่อ)

กลยุทธ์การบริหารการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	165
THE STRATEGY OF LEARNING MANAGEMENT IN THE 21ST CENTURY OF SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION	
สฤณี วิวาสุขุ, อรรณพ จินะวัฒน์ และศศิธร กาญจนสุวรรณ	
การส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุตาม แนวพระพุทธศาสนา	182
THE POTENTIAL DEVELOPMENT TO THE YOUTH FOR READY TO CARE ELDERS BASED ON BUDDHISM	
อัญญารัตน์ ธาณิรัตน์	
การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชนสำหรับผู้นำชุมชน ผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสานสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน	198
CURRICULUM DEVELOPMENT ENHANCING COMMUNITY LEADER'S RESEARCH COMPETENCIES THROUGH BLENDED LEARNING: THE CONVERGENCE OF ONLINE AND FACE-TO-FACE LEARNING BY USING THE COMMUNITY-BASED	
สุธิมา เทียนงาม, วิไลลักษณ์ ลังกา, อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล และฐานันท์ ธรรมเมธา	
การพัฒนามาตรฐานการผลิตเพื่อการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง ในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย	214
THE EXTENSION MODEL OF COASTAL AQUACULTURE PRODUCTION FOR STANDARD DEVELOPMENT IN THE UPPER SOUTH OF THAILAND	
วรพงษ์ นลินานนท์, จินดา ขลิบทอง, เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ, ดวงใจ พิสุทธิธาราชัย และสายชล เลิศสุวรรณ	
การประยุกต์หลักธัมมิกสังคมนิยมของพุทธทาสภิกขุกับการจัดการปกครอง ท้องถิ่นสำหรับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี	229
THE APPLICATION OF "DHAMMIC SOCIALISM" BY BUDDHADASA BHIKKHU'S TOWARD LOCAL GOVERNANCE FOR ADMINISTRATORS OF SUB- DISTRICT ADMINISTRATION ORGANIZATION IN SURATTHANI PROVINCE	
เสกศักดิ์ อยู่ดี, อัครศิริ ลาปี่ และไชยวัฒน์ เผือกคง	

สารบัญ (ต่อ)

- การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครู 245**
การศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ
THE CURRICULUM DEVELOPMENT TO ENHANCE SPECIAL EDUCATION
TEACHERS, CLASSROOM RESEARCH ABILITY USING LESSON STUDY WITH
AN INTERDISCIPLINARY TEAM
จินดา อุ่นทอง, ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ และชำนาญ ปาณาวงษ์
- การพัฒนาแบบวัดและผลการประเมินสุขภาพแบบองค์รวมของนักเรียนระดับ 259**
มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน
THE DEVELOPMENT OF MEASUREMENT FORM AND HOLISTIC HEALTH
ASSESSMENT FOR MATTHAYOMSUKSA 1 PATUMWAN DEMONSTRATION
SCHOOL
ดวงกมล เจียมเงิน, อนันต์ มลารัตน์ และสิงหา จันทน์ขาว
- การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 273**
เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจในการเรียนในวิชา
ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL MODEL USING ACTIVE LEARNING
STRATEGIES TO ENHANCE ANALYTICAL THINKING SKILL AND ENGLISH
LEARNING MOTIVATION OF UPPER SECONDARY STUDENTS
วิณัฏฐา เชิงเขาว, ศักดา สวาทะนันท์, น้ำผึ้ง อินทะเนตร และสมเกียรติ
อินทสิงห์
- สนามความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงก่อนการเข้ามาของความทันสมัย: 290**
กรณีชุมชนชาวกะเหรี่ยงแห่งหนึ่งทางตะวันตกของประเทศไทย
FILED OF KAREN ETHNIC BEFORE THE ADVENT OF MODERNITY: THE CASE
OF A KAREN COMMUNITY IN THE WEST OF THAILAND
เจษฎา เนตะวงศ์ และปรีชัย ดาวอุดม
- ละครหุ่นมือเพื่อพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษาของเด็กที่มี 308**
ความบกพร่องทางสติปัญญา
HAND PUPPET SHOW DEVELOPS LANGUAGE RECOGNITION AND
EXPRESSIONS SKILLS FOR MENTALLY IMPAIRED CHILD
ช่อลัดดา คำแก้ว, ปิยวดี มากพา และดารณี ศักดิ์ศิริผล

สารบัญ (ต่อ)

การศึกษามุมปัญญาครุตนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทย อย่างยั่งยืน	324
STUDY OF THE WISDOM OF THAI MUSIC MASTERS AND SUSTAINABLE SUCCESS IN THE THAI MUSIC PROFESSION	
ณัฐหทัย พงศ์พิทักษ์, มานพ วิสุทธิแพทย์ และสุรศักดิ์ จำนงค์สาร	
ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของนักศึกษาวิทยาลัย พยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา	341
OPINIONS ON ONLINE LEARNING OF STUDENTS OF BOROMARAJONANI COLLEGE OF NURSING, NAKHONRATCHASIMA	
สุชาดา วงศ์สวัสดิ์ และวรรณภา ธนานุภาพไพศาล	
ปัญหาการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกซักถามตามกฎหมายพิเศษด้านความ มั่นคงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	356
PROBLEM OF HEARING CONFESSION OF SUSPECT UNDER SPECIAL SECURITY LAWS IN THE AREA OF 3 SOUTHERN BORDER PROVINCES	
ฉัตรตมาศ วิเศษสินธุ์	
รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการ เรียนรู้เชิงรุก	373
THE MODEL DEVELOPMENT COMPETENCY LEARNING DESIGNERS TO TEACHER BY INTEGRATING ACTIVE LEARNING	
อาภากร โพธิ์ตัง และเนรัญชลา จารุจิตร	
ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่	389
THE PRIORITY NEED TO PROMOTE THE RESEARCH COMPETENCY OF STUDENT TEACHERS OF FACULTY OF EDUCATION AND LIBERAL ARTS, HATYAI UNIVERSITY	
ปัญญา ชูช่วย, สุรัชย์ มีชาญ และวิไลลักษณ์ ลังกา	
การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย	401
DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL MODEL TO ENHANCE SOCIAL AND EMOTIONAL COMPETENCE OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN THAILAND	
สิริภัทร ชื่นคำ, ดวงใจ สีเขียว และประพันธ์ศิริ สุเสารัจ	

สารบัญ (ต่อ)

- การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านสบ 421**
เปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4
READING AND WRITING SKILLS DEVELOPMENT PROJECT OF SOBPAO
COMMUNITY SCHOOL UNDER THE CHIANGRAI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 4
เจริญ นันไชยวงศ์
- รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุค 440**
ดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
THE TECHNOLOGY LEADERSHIP DEVELOPMENT MODEL FOR SCHOOL
ADMINISTRATORS IN THE DIGITAL ERA UNDER KRABI PRIMARY
EDUCATION SERVICE AREA OFFICE
ธณัชนันท์ พรหมแทนสุด
- สภาพปัจจุบันและปัญหาเครือข่ายสังคมและวัฒนธรรมในบริบทการเผชิญ 457**
สาธารณภัย ในจังหวัดมหาสารคาม
CURRENT CONDITIONS AND PROBLEMS OF SOCIAL AND CULTURAL
NETWORKS IN THE CONTEXT OF DISASTERS IN MAHA SARAKHAM
PROVINCE
รังสรรค์ ชินภักดี และสมคิด สุขเอิบ
- ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา 473**
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
LEADERSHIP FACTORS OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING
PRIMARY SCHOOL QUALITY IN THE THREE SOUTHERN BORDER
PROVINCES
ณัฐจิตา ชุมประมาณ, ประชุม รอดประเสริฐ และจรัส อติวิทยาภรณ์
- ปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 489**
FACTORS CORRELATION TO QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLY LIVING IN
MUANGNAKHONSANAWAN PROVINCE
ศิริรัตน์ จำปีเรือง, วงศ์สิริ แจ่มฟ้า และนิรนาท วิทย์โชคกิตติคุณ

สารบัญ (ต่อ)

การสร้างสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา ภายในหอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา	504
DIGITAL MEDIA CREATION POLYGONAL 3D MODELING FOR THE PHAYAO ARTISANS' SANDSTONE INSIDE THE NITHAT CULTURAL HALL, SRI KHOM KHAM TEMPLE, PHAYAO	
อภิวัฒน์ ปันทะธง และจิรวัฒน์ สุขแก้ว	
แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	521
A GUIDELINES FOR DEVELOPING THE LIFE SKILLS OF STUDENTS IN MAECHAEM SCHOOL, CHIANG MAI PROVINCE	
ศรียา วรศานนท์, สุบัน พรเวียง และยงยุทธ ยะบุญจง	
การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถทางภาษาสำหรับเด็กที่ใช้ประสาท หูเทียม ระดับปฐมวัย	535
THE DEVELOPMENT OF A LANGUAGE PROFICIENCY PROMOTION PROGRAM FOR PRESCHOOLERS WITH COCHLEAR IMPLANTS	
ประดัดศรี พินธุโท, กนกพร วิบูลย์พัฒนวงศ์ และชนิดา มิตรนันท์	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	548

ความปลอดภัยในการทำงาน บรรยากาศการทำงาน และความสมดุล
ของชีวิตกับการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร
จังหวัดปทุมธานี*

WORK SAFETY, OPERATIONAL CLIMATE, AND WORK-LIFE BALANCE OF
FOOD INDUSTRIAL FACTORY EMPLOYEES IN PATHUMTHANI PROVINCE

ณัฐพร ฉายประเสริฐ

Natthaphorn Chaiprasert

พงศ์ธวัช จันทบุลย์

Phongthawach Chantabul

ณัฐวงศ์ ชาวเวียง

Nattawong Chaowiang

ชัยนรินทร์ เตียรไชยพัฒน์

Chainarin Teerachaiyapat

ญาณกร วรากุลรักษ์

yanakorn Warakunrak

มหาวิทยาลัยเกริก

Kirk University, Thailand

E-mail: nut729245@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความปลอดภัยในการทำงาน บรรยากาศการทำงานและความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร จังหวัดปทุมธานี 2) ความปลอดภัยในการทำงานและบรรยากาศการทำงานส่งผลต่อความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร จังหวัดปทุมธานี วิธีวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร จังหวัดปทุมธานี 376 แห่ง กลุ่มตัวอย่างโรงงาน 193 แห่ง กลุ่มตัวอย่างพนักงาน 385 คน การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และการถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับความปลอดภัยในการทำงาน บรรยากาศการทำงาน และความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร จังหวัดปทุมธานี ภาพรวมทุกด้านค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 3.85 ด้านความปลอดภัยในการทำงานมีระดับ

* Received 27 December 2021; Revised 18 August 2022; Accepted 21 August 2022

ความสำคัญสูงสุด รองลงมาคือ ด้านบรรยากาศการทำงาน และด้านความสมดุลของชีวิตกับการทำงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89, 3.87 และ 3.85 ตามลำดับ 2) ความปลอดภัยในการทำงาน บรรยากาศการทำงานส่งผลต่อความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร จังหวัดปทุมธานี จากการพยากรณ์การส่งผลได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณทางบวก ความปลอดภัยในการทำงาน ($\beta = 0.444$, p-value = .000) บรรยากาศการทำงาน ($\beta = 0.511$, p-value = .000) ส่งผลต่อความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร จังหวัดปทุมธานี ด้านพฤติกรรมของผู้นำ การจัดการภายในองค์กร มาตรฐานการทำงาน ค่าตอบแทนที่เหมาะสม และสภาพแวดล้อมในการทำงานดี การพยากรณ์การส่งผลได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณทางบวก (R) เท่ากับ .898 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .806 ค่าการพยากรณ์ร้อยละ 80.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ความปลอดภัยในการทำงาน, บรรยากาศการทำงาน, ความสมดุลของชีวิตกับการทำงาน

Abstract

The objectives of this research article were to 1) the levels of work safety, operational climate, and work-life balance of food industrial factory employees in Pathumthani Province., 2) the effects of work safety and operational climate on work-life balance of food industrial factory employees in Pathumthani Province. The quantitative research method with questionnaires as tools. The population are employees working in food industrial factories in Pathumthani Province, a total of 376 factories. Sampling from 193 factories, a sample of 385 subjects, using simple sampling. Data was analyzed with frequency, percentage, mean and multiple regression analysis. The results revealed that: 1) the levels of work safety, operational climate and work-life balance of food industrial factory employees in Pathumthani Province., in all aspects was at a high level, with work safety as the highest significant level, followed by operational climate and work-life balance at the average of 3.89, 3.87, 3.85 respectively; 2) the effects of work safety and operational climate on work-life balance of food industrial factory employees in Pathumthani province, effect forecasted a positive Standardized Coefficients. Work safety ($\beta = 0.444$, p-value = .000), operational climate ($\beta = 0.511$, p-value = .000) effected work-life balance of food industrial factory employees in Pathumthani province. about Leader's behavior, internal management, working standard reasonable compensation and good working environment. Forecasting results obtained a positive multiple correlation coefficient

(R) of .898, a forecast coefficient (R^2) of .806, a forecast value of 80.6%, with the statistically significant level at 0.01.

Keywords: Work Safety, Operational Climate, Work-Life Balance

บทนำ

ผลจากวิกฤติเศรษฐกิจโลกและการชะลอตัว อันเนื่องมาจากการระบาดของโรค COVID - 19 ผลกระทบครั้งนี้ ด้านการค้าโลก จากรายงานดัชนีภาคการผลิต (PMI) ของจีนเดือนกุมภาพันธ์ 2563 ลดลงต่ำสุด นับจากปี 2547 และประเมินว่าจะสร้างความเสียหายต่อการส่งออกในห่วงโซ่อุปทาน 50,000 ล้านดอลลาร์ โดยมีผลกระทบมากที่สุดใน EU (15,600 ล้านดอลลาร์) รองลงมาคือ สหรัฐฯ (5,800 ล้านดอลลาร์) ญี่ปุ่น (5,200 ล้านดอลลาร์) เกาหลี (3,800 ล้านดอลลาร์) ขณะที่ไทยติดอยู่ที่อันดับ 11 ด้วยมูลค่าความเสียหาย 700 ล้านดอลลาร์ (UNCTAD, 2020) ส่งผลให้แรงงานถูกปลดออก ส่วนที่เหลือตกอยู่ในสภาวะขาดสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานและเนื่องจากบางช่วงเวลาต้องทำงานในวันหยุดสุดสัปดาห์ มีชั่วโมงการทำงานที่ยาวนานมากขึ้น การดำเนินชีวิตและการทำงาน ทำให้เกิดความเครียด ความวิตกกังวล เกิดปัญหาด้านสุขภาพ และปัญหาด้านสัมพันธภาพระหว่างคนในครอบครัวเป็นภาวะทางจิตใจอันเกิดจากความเครียดเรื้อรังในการทำงานซึ่งไม่ได้รับการจัดการให้เรียบร้อย ความรู้สึกสูญเสียพลังงานหรือมีภาวะอ่อนเพลีย มีความนึกคิดที่เหินห่างจากงานมากขึ้น หรือรู้สึกถึงงานของตนเองในทางลบ หรือต่อต้านงาน และมีความเป็นมืออาชีพลดลง (Duxbury, C. et al., 2003) เบอร์น (Byrne, D.) ได้กล่าวไว้ว่าความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานคือสิ่งที่แต่ละคนสัมผัสได้ถึงชีวิตของตนเอง ความสำเร็จทั้งภายในและภายนอกงาน ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานคือกุญแจสู่ความสุข (Byrne, D., 2005) ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานยังเป็นการผสมผสานอย่างมีประสิทธิภาพ ของการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่ามีภาระผูกพันส่วนบุคคลและสร้างความสามัคคีในองค์กร (Tomazevic, N. et al., 2014) จากการศึกษาผลกระทบในทางบวกของความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน พบว่าพนักงานที่มีความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน มีขวัญกำลังใจในการทำงาน และลดความกดดันในการทำงาน ลดอัตราการลาออกและอุบัติเหตุในการทำงาน ก่อให้เกิดความตั้งใจในการทำงาน จะช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงาน และความปลอดภัยในการทำงานที่ส่งผลต่อผลทางบวกต่อการปฏิบัติงานโดยรวมขององค์กร (Forsthy, S. & Polzer-Debruyne, A., 2007)

ความปลอดภัยในการทำงาน จากการศึกษาวรรณกรรมองค์กรและจิตวิทยา การแบ่งปันการรับรู้ความปลอดภัย บรรทัดฐาน ความเชื่อ แนวปฏิบัติและบรรยากาศความปลอดภัยในการทำงาน ทางเทคนิคระดับสูงของ Cooper, M. D. & Phillips, R. A. and Zohar, D. ดังนี้ 1) กำหนดตัวชี้วัดประสิทธิภาพความปลอดภัยมาใช้ในการสำรวจ และการเกิดอุบัติเหตุ และด้วยเหตุนี้การเกิดอุบัติเหตุจึงลดลง 2) การให้ข้อมูลเชิงรุกของพนักงานเกี่ยวกับปัญหาด้านความปลอดภัยก่อนจะเกิดอุบัติเหตุและบาดเจ็บ ช่วยให้ฝ่ายบริหารพัฒนาความปลอดภัยโดยการใช้

โปรแกรมเฉพาะเจาะจงในการฝึกอบรม 3) เมื่อเทียบกับวิธีการอื่น ๆ ในการเกิดอุบัติเหตุเกี่ยวกับการป้องกัน การรับรู้ความปลอดภัย ซึ่งมีค่าใช้จ่ายน้อย (Cooper, M. D. & Phillips, R. A., 2004); (Zohar, D., 2010) และได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการความปลอดภัยจากมุมมองของพนักงาน ในการปรับปรุงความปลอดภัยในองค์กรเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุที่สำคัญ (Huang, Y.-H. et al., 2006) องค์การต้องสร้างวิธีการจัดการความปลอดภัยในเชิงบวกซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยม กฎและบรรทัดฐานในองค์กรอย่างชัดเจน บรรยากาศความปลอดภัยในการทำงานเป็นส่วนประกอบของโครงสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย (Silva, S. et al., 2004)

บรรยากาศการทำงาน คือสภาพแวดล้อมของสถานที่ทำงาน ผู้ร่วมงาน และการบริหารจัดการภายในองค์กรที่ (Forehand, G. A. & Haller, V. G., 1964) บรรยากาศการทำงาน มีความเฉพาะเจาะจงสำหรับแต่ละองค์กร ทำให้องค์กรมีความแตกต่างกันและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำงานของพนักงานในองค์กร อาจส่งผลต่อการรับรู้ของพนักงานที่มีต่อการทำงาน (Burke, W. W. & Litwin, G. H., 1992) การใช้ความรู้ทักษะ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และผู้บริหารควรเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่ทำให้พนักงานเกิดความพอใจ ทำให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการได้ (Slocum, J. W. & Hellriegel, D., 2011) การศึกษาความสำคัญของบรรยากาศการทำงานและผลกระทบของความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานสรุปว่ามีส่วนช่วยในการเพิ่มผลผลิตและความต่อเนื่องในการทำงานของพนักงานและองค์กรส่งผลต่อความสำคัญของบรรยากาศการทำงานในเชิงบวกและส่งผลกระทบท่อทั้งองค์กรและพนักงานในทางบวก (Ercan, S. & Buyukyilmaz, O., 2016)

อุตสาหกรรมอาหารในจังหวัดปทุมธานีเติบโตเป็นอันดับสองรองจากอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมอาหารทำการผลิตและบริโภคทั้งในประเทศและการส่งออก (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี, 2563) จากการวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดปทุมธานี ซึ่งสำนักงานพาณิชย์จังหวัดปทุมธานี ได้ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เตรียมความพร้อมเพื่อดำเนินการจัดประกวดด้านนวัตกรรมอาหารต้นแบบ พร้อมยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อาหารของจังหวัดปทุมธานี สร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีผ่านการประกวดและคัดสรรผลิตภัณฑ์อาหารสร้างสรรค์นับ 100 รายการ พร้อมโชว์ศักยภาพของผู้ประกอบการในงาน ปทุมธานีเมืองนวัตกรรมอาหาร “Pathum Thani Food Annapolis” ระหว่างวันที่ 31 ตุลาคม - 4 พฤศจิกายน 2562 ณ สุขสยาม ชั้น G ศูนย์การค้าไอคอนสยาม กรุงเทพฯ (สยามรัฐ, 2562) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญโดยทำการวิจัย เรื่องความปลอดภัยในการทำงานและบรรยากาศการทำงานที่ส่งผลต่อความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร ในจังหวัดปทุมธานี ผลจากการวิจัยเพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอาหารในจังหวัดปทุมธานี ได้ให้เล็งเห็นความสำคัญของพนักงานในเรื่องความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงาน และการสร้างบรรยากาศการทำงานของโรงงานอุตสาหกรรมให้พนักงานอยากมาทำงาน เพราะมีบรรยากาศการทำงานที่ดี หัวหน้างานมีความเอื้ออาทร และมี

เพื่อนร่วมงานที่ดี มีรายได้เหมาะสม และมีความสุขของชีวิตกับการทำงาน ทำให้พนักงานพอใจ มีความสุข และรู้สึกปลอดภัย จากการสร้างระบบความปลอดภัยและการกำกับดูแลได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น ทำให้โรงงานอุตสาหกรรมอาหารในจังหวัดปทุมธานีเป็นอุตสาหกรรมที่แข็งแกร่งของประเทศ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอาหาร กลุ่มคนในภาคการเกษตร และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความปลอดภัยในการทำงาน บรรยากาศการทำงานและความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาความปลอดภัยในการทำงาน บรรยากาศการทำงานส่งผลต่อความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ คือ การรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามจากพนักงานที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร ในจังหวัดปทุมธานี

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ประชากรเป็นพนักงานที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร ในจังหวัดปทุมธานี รวม 376 แห่ง (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี, 2563) คำนวณขนาดตัวอย่างโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร ในจังหวัดปทุมธานี ใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane, T., 1973) ได้ขนาดตัวอย่าง รวม 193 แห่ง และคำนวณขนาดตัวอย่างประชากรที่เป็นพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร ในจังหวัดปทุมธานี โดยวิธีการแบบไม่ทราบจำนวนประชากรตามสูตรของ Cochran, W. G. (Cochran, W. G., 1977) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างพนักงานที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร ในจังหวัดปทุมธานี 385 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย จากโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร 193 แห่ง แห่งละ 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถาม โดยยึดแนวคิดของของลิเคิร์ต (Likert Scale) เป็นมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ นำเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ จำนวน 3 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ในภาพรวม 0.945 แสดงว่าข้อคำถามในแบบสอบถามมีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการวัด จึงสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยการนำแบบสอบถามที่ได้ทำการปรับปรุง และไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด สัมประสิทธิ์แอลฟามีค่าตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป แสดงว่าประเด็นคำถามมีความสอดคล้องกันในระดับดีเยี่ยม (Excellent) (Kline, R. B., 2005); (Cronbach, L. J., 1951) นำไปทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ .973 แบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้ แบบสอบถามโดยมีเนื้อหา 3

ตอน ได้แก่ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 7 ข้อ และ ตอนที่ 2 เป็นส่วนที่วัดระดับความสำคัญของความปลอดภัยใน การทำงาน บรรยากาศการทำงาน และความสมดุลของชีวิตกับการทำงาน จำนวน 66 ข้อ ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

นิยามตัวแปร

ความปลอดภัยในการทำงาน (Work Safety) ในโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร เป็นการตรวจตราเพื่อค้นหาสาเหตุของอันตรายต่าง ๆ ที่มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดผลกระทบหรือมีความเสี่ยงต่อความปลอดภัยและอาชีวอนามัยของผู้ปฏิบัติงาน หรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินต่าง ๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ในทุกส่วนของสถานที่ปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของตัวอาคาร เครื่องจักร เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ สภาพแวดล้อมในการทำงาน และการสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัยในการทำงาน โดยพนักงานตรวจสอบตนเองและคาดการณ์ถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้น และหากพบว่ามีความเสี่ยงหรือไม่มีความปลอดภัยเพียงพอให้ทำการแก้ไขปรับปรุงก่อนลงมือทำงาน

บรรยากาศการทำงาน (Operational Climate) ในโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร โดยพนักงานมีการรับรู้และการมีส่วนร่วมในการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน พนักงานจึงทำงานอย่างเต็มความสามารถ ประกอบด้วย 1) พฤติกรรมของผู้นำ ที่มีภาวะผู้นำ มีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการสั่งการ กำกับดูแลพนักงานและให้เกียรติพนักงาน 2) การจัดการภายในองค์กร โดยผู้บริหารจัดการเรื่องโครงสร้างองค์กร วางระบบงาน สนับสนุนให้พนักงานมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน 3) รางวัลและการยอมรับ ให้รางวัลทั้งที่เป็นเงินและไม่เป็นตัวเงิน เป็นสิ่งกระตุ้นให้พนักงาน มีความมุ่งมั่นและทุ่มเทการทำงานและการยอมรับขององค์กรทำให้พนักงานเห็นคุณค่าของตัวเอง 4) ความเป็นหนึ่งเดียวในองค์กร คือพนักงานมีความรัก ความสามัคคี ทำงานรวมกันอย่างมีความสุขและการทำงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน และ 5) มาตรฐานการปฏิบัติงาน เป็นลักษณะข้อตกลงร่วมกันระหว่างโรงงาน ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาในงานที่ต้องปฏิบัติ โดยจะมีกรอบในการพิจารณาเพื่อกำหนดมาตรฐานหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านปริมาณ คุณภาพ ระยะเวลา ค่าใช้จ่าย และพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานตามมาตรฐาน ที่ใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงาน และการให้คุณ ให้โทษแก่พนักงานอย่างเหมาะสม

ความสมดุลของชีวิตกับการทำงาน (Work-Life Balance) คือการสร้างดุลยภาพในการดำเนินชีวิตของพนักงานให้เหมาะสมระหว่างการใช้ชีวิตในที่ทำงาน และการใช้ชีวิตส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและสังคมทั้ง ในด้านการทำงาน ครอบครัว สังคม การเงิน เวลา และสติปัญญา เพื่อให้เกิดความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยการส่งแบบสอบถามไปยังฝ่ายบุคคลของโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร ผ่านบริการขนส่งพัสดุภัณฑ์และส่งด้วยตนเองที่ฝ่ายบุคคล และเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนตามเวลานัด

นำมาตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลและคำตอบ เพื่อได้ข้อมูลที่สมบูรณ์สำหรับมาคิดคะแนน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา ในการวิเคราะห์ ความปลอดภัยในการทำงาน บรรยากาศการทำงาน และความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมอาหารในจังหวัดปทุมธานี ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อแสดงการกระจายของข้อมูล

สถิติเชิงอนุมาน (Quantitative Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการทดสอบการส่งผลกระทบระหว่างความปลอดภัยในการทำงานบรรยากาศการทำงานและความสมดุลของชีวิตกับการทำงาน ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณใน การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติการทดสอบการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ 1) การตรวจสอบความผิดปกติของข้อมูล (Outlier) 2) ตัวแปรตามและค่าความคลาดเคลื่อนเป็นตัวแปรที่มีการแจกแจงแบบปกติ (Normality) 3) ค่าแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนเป็นค่าคงที่ (Homoscedasticity) 4) ค่าความคลาดเคลื่อนแต่ละค่าเป็นอิสระกัน (Autocorrelation) และ 5) ตัวแปรอิสระแต่ละตัวต้องไม่มีความสัมพันธ์กัน (Multicollinearity) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลายตัวกับตัวแปรตาม 1 ตัว เพื่อศึกษาว่ามีตัวแปรอิสระตัวใดบ้างที่ร่วมกันทำนายหรือพยากรณ์ วิธีการคัดเลือกตัวแปรอิสระเพื่อให้ได้สมการถดถอย โดยวิธี Enter Method เป็นวิธีการเอาตัวแปรอิสระทุกตัวทั้งตัวแปรอิสระที่ส่งผลกระทบต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล 1 กรกฎาคม ถึง กันยายน 2564

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ ระดับความปลอดภัยในการทำงาน บรรยากาศการทำงานและความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร จังหวัดปทุมธานี

1. ผลการวิเคราะห์ ระดับความปลอดภัยในการทำงาน บรรยากาศการทำงานและความสมดุลของชีวิตกับการทำงาน

ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, $SD = .418$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความปลอดภัยในการทำงาน ($\bar{X} = 3.89$, $SD = .399$) มีระดับความสำคัญสูงสุด รองลงมาคือ ด้านบรรยากาศการทำงาน ($\bar{X} = 3.87$, $SD = .447$) และด้านความสมดุลของชีวิตกับการทำงาน ($\bar{X} = 3.85$, $SD = .489$) ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์ความปลอดภัยในการทำงานและบรรยากาศการทำงาน ส่งผลกระทบต่อความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร จังหวัดปทุมธานี

ผลการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติการทดสอบ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

1. การตรวจสอบความผิดปกติของข้อมูล (Outlier) จากการวิเคราะห์ค่า P-value > 0.05 ค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อน ค่า Mean เท่ากับ 0, ค่า Sig. (2-tailed) เท่ากับ 1 จึงไม่มีข้อมูลผิดปกติ

2. ตัวแปรตามและค่าความคลาดเคลื่อนเป็นตัวแปรที่มีการแจกแจงแบบปกติ (Normality) จากการวิเคราะห์พบว่า ความเบ้ (-.096) และความโด่ง (.118) มีค่าตามเกณฑ์และใกล้เคียงศูนย์ แสดงว่ากราฟค่าของ error หรือค่า Residual มีความสมมาตร จากเกณฑ์ $-1 \leq \text{Skewness} \leq +1$ และ $-2 \leq \text{Kurtosis} \leq +2$

3. ค่าแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนเป็นค่าคงที่ (Homoscedasticity) ค่าแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนเป็นค่าคงที่ ตรวจสอบได้จากกราฟ Scatterplot จากการพยากรณ์ที่ทุกจุดบนเส้นถดถอยมีค่าเท่ากันหรือมีค่าคงที่ หากค่า Standardized Residual อยู่ในช่วง ± 2 บ่งชี้ว่าความแปรปรวนของค่าความคลาดเคลื่อนจากการพยากรณ์ (Residual) ที่ทุกจุดบนเส้นถดถอยมีค่าเท่ากัน ดังนั้นได้ค่าแปรปรวนของความคลาดเคลื่อน ± 2 หรือมีค่าคงที่

4. ค่าความคลาดเคลื่อนแต่ละค่าเป็นอิสระกัน (Autocorrelation) สถิติทดสอบ Durbin-Watson ค่าความคลาดเคลื่อนแต่ละค่าเป็นอิสระกัน (Autocorrelation) อยู่ระหว่าง 1.5 - 2.5 ได้ค่า Durbin-Watson เท่ากับ 1.574 ดังนั้นความคลาดเคลื่อนแต่ละค่าเป็นอิสระกัน

5. ตัวแปรอิสระแต่ละตัวต้องไม่มีความสัมพันธ์กัน (Multicollinearity) ตามเกณฑ์ ค่า Tolerance มีค่า > 0.3 ค่า VIF มีค่า น้อยกว่า 3 ไม่เกิน 10 จากการวิเคราะห์พบว่า Tolerance มีค่า 0.405 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.3 และค่า VIF มีค่า 2.47 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 3 ซึ่งไม่เกิดค่าร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) จึงสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันหรือเป็นอิสระต่อกัน

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความปลอดภัยในการทำงาน บรรยากาศการทำงาน ส่งผลต่อความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร จังหวัดปทุมธานี

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t-value	p-value
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	-.482	.110		-4.401	.000
ความปลอดภัยในการทำงาน	.543	.043	.444	12.564	.000
บรรยากาศในการทำงาน	.559	.039	.511	14.466	.000
R = .898, R ² = .807, Adjusted R ² .806					

** อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์ความปลอดภัยในการทำงาน บรรยากาศการทำงานส่งผลต่อความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร จังหวัดปทุมธานี

ผลการวิจัยพบว่า การพยากรณ์การส่งผลได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณทางบวก ความปลอดภัยในการทำงาน ($\beta = 0.444$, $t = 12.564$, $p\text{-value} = .000$) และบรรยากาศการทำงาน ($\beta = 0.511$, $t = 14.466$, $p\text{-value} = .000$) ส่งผลต่อความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร จังหวัดปทุมธานี การพยากรณ์การส่งผลได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณทางบวก (R) เท่ากับ .898 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .806 ค่าการพยากรณ์ร้อยละ 80.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ ความปลอดภัยในการทำงาน บรรยากาศการทำงานและความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นในการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ระดับความปลอดภัยในการทำงาน บรรยากาศการทำงานและความสมดุลของชีวิตกับการทำงาน ผลการวิจัยพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความปลอดภัยในการทำงาน มีระดับความสำคัญสูงสุด รองลงมาคือ ด้านบรรยากาศการทำงาน และด้านความสมดุลของชีวิตกับการทำงาน ซึ่งหากจะยกระดับความสมดุลของชีวิตกับการทำงาน ให้มีค่าเฉลี่ยให้สูงขึ้นอุตสาหกรรมอาหารควรให้ความสำคัญด้านการเงิน โดยการจ่ายเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าล่วงเวลาให้เหมาะสม รวมทั้งความปลอดภัยในการทำงาน โดยกำหนดระบบความปลอดภัย และในการตรวจสอบพฤติกรรมการทำงานอย่างเข้มงวด เมื่อพนักงานมีความปลอดภัยทำให้มีบรรยากาศการทำงานเชิงบวก จากผลงานวิจัยของ สมชัย ปราบริทธิ์ เรื่องความสมดุลของชีวิตและการทำงานของพนักงาน ในธุรกิจอุตสาหกรรมการผลิตประเภทอาหารแปรรูปบรรจุกระป๋อง ผลการวิจัยสรุปว่า ความสมดุลของชีวิตและการทำงานของพนักงาน ในภาพรวมได้ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งประเด็นเรื่องความพึงพอใจในชีวิต และความพึงพอใจในงาน (สมชัย ปราบริทธิ์, 2561)

ความปลอดภัยในการทำงาน บรรยากาศการทำงานส่งผลต่อความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การพยากรณ์การส่งผลได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณทางบวก แสดงให้เห็นว่าความปลอดภัยในการทำงานและบรรยากาศการทำงานส่งผลต่อความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงาน โดยเมื่อพิจารณาด้านบรรยากาศการทำงานที่มีอำนาจในการทำนายการส่งผลต่อความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร ได้มากที่สุด จากผลงานวิจัยของโตเลน และคณะ เรื่องความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ตัวบ่งชี้สำหรับความสมดุลระหว่างการทำงานและความปลอดภัยในชีวิตสุขภาพและการทำงาน สรุปว่า ผลลัพธ์เชิงประจักษ์ของ

องค์กรแสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นของความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานสำหรับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง การอุทิศเวลาให้กับการพักผ่อน ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานส่วนใหญ่ได้รับการพิจารณาว่าเกี่ยวข้องกับผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย (Dolan, P. et al., 2008); (Vasumathi, A., 2018) ฐานิตตา สิงห์ลอ ศึกษาเรื่อง ความสมดุลในชีวิตการทำงานของพนักงานการประปาส่วนภูมิภาคเขต 3 พบว่า การสนับสนุนจากองค์กร การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน และสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสมดุลในชีวิตการทำงานของพนักงาน (ฐานิตตา สิงห์ลอ, 2563) และผลงานวิจัยของ เฮอแคน และบูญากีมาร์ (Ercan, S. & Buyukyilmaz, O.) เรื่องบรรยากาศในการทำงานที่มีต่อความสมดุลของชีวิตกับการทำงาน โดยเก็บข้อมูลจากการทำงานของพนักงาน ในสามองค์กรที่แตกต่างกันในตุรกี สรุปความสำคัญของบรรยากาศในการทำงานขององค์กรและผลกระทบของความสมดุลของชีวิตกับการทำงาน ซึ่งมีส่วนช่วยในการเพิ่มผลผลิตและความต่อเนื่องในการทำงานของพนักงาน และองค์กรให้ความสำคัญกับบรรยากาศในการทำงาน ซึ่งจะช่วยให้ชีวิตส่งผลต่อการทำงานในเชิงบวกและส่งผลกระทบท่อทั้งองค์กรและพนักงานในทางบวก (Ercan, S. & Buyukyilmaz, O., 2016)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ระดับความปลอดภัยในการทำงาน พนักงานให้ความสำคัญกับเรื่องจิตสำนึกด้านความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานและสภาพแวดล้อมในการทำงาน บรรยากาศการทำงาน พนักงานให้ความสำคัญกับพฤติกรรมของผู้นำที่มีภาวะผู้นำที่มีความเมตตาและให้เกียรติต่อพนักงาน มีการจัดการภายในองค์กรได้ดี การผลิตมีมาตรฐาน ลดความผิดพลาดในการทำงานของพนักงาน และให้รางวัลอย่างยุติธรรม ส่วนความสมดุลของชีวิตกับการทำงาน พนักงานให้ความสำคัญระดับมากเช่นกัน เกี่ยวกับความความสมดุลของงาน เวลาและการเงินของพนักงาน ด้านความปลอดภัยในการทำงาน บรรยากาศการทำงานส่งผลต่อความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงาน ด้านบรรยากาศการทำงานส่งผลบวกต่อความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงานมากในเรื่องพฤติกรรมของผู้นำ การจัดการภายในองค์กร รางวัลและการยอมรับ และการทำงานที่ได้มาตรฐานรวมถึงด้านการเงิน ทั้งเงินเดือน ค่าจ้าง และค่าล่วงเวลา และมีสภาพแวดล้อมในการทำงานและบรรยากาศการทำงานที่ดี และความปลอดภัยในการทำงานของพนักงาน เครื่องจักร และรองลงมาคือสภาพแวดล้อมในการทำงานส่งผลต่อความสมดุลของชีวิตกับการทำงานของพนักงานข้อเสนอแนะในการวิจัย แก่โรงงานอุตสาหกรรมอาหาร ควรให้ความสำคัญกับเรื่องจิตสำนึกด้านความปลอดภัยในการทำงานของพนักงาน ตรวจสอบเรื่องความพร้อมทางกายภาพของพนักงาน และเครื่องจักร อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนเริ่มทำงาน รวมถึงเข้มงวดกับพฤติกรรมในการทำงานให้มีความรอบคอบระมัดระวังคำนึงถึงความปลอดภัยและสร้างบรรยากาศการทำงาน โดยผู้นำหรือหัวหน้างานต้องเอาใจใส่และให้เกียรติพนักงาน ให้พนักงานมีความสมดุลของชีวิตกับการทำงาน กำหนดเวลาในการหมุนเวียนการทำงานให้

เหมาะสม และการจ่ายเงินค่าจ้างที่ยุติธรรม เพื่อสร้างสุขแก่ครอบครัว บรรยากาศการทำงานส่งผลต่อความสมดุลของชีวิตกับการทำงานมากที่สุด โดยเฉพาะหัวหน้างาน ที่ต้องอบรมเรื่องภาวะผู้นำ เพื่อให้ใช้ภาวะผู้นำที่เหมาะสม มีมิตรไมตรีต่อพนักงาน ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของพนักงาน และให้รางวัลแก่พนักงานที่ทำงานอย่างปลอดภัย และจัดการสิ่งแวดล้อมในการทำงานให้น่าอยู่ จัดการเรื่องสุขอนามัย และความสมดุลของชีวิตกับการทำงาน พนักงานมีรายได้ เงินเดือนและค่าจ้าง ค่าล่วงเวลาให้สอดคล้องกับอัตราเงินเดือนและค่าจ้างตามที่รัฐบาลกำหนดและสอดคล้องกับอัตราค่าครองชีพในขณะนั้น เพื่อให้เกิดความสมดุลกับการครองชีพ และเวลาในการทำงานที่มีความสมดุล ซึ่งในโรงงานอุตสาหกรรมอาหารส่วนใหญ่ทำงานเป็นกะ เวลาการทำงาน 8 ชั่วโมง ควรกำหนดช่วงเวลาหมุนเวียนให้เป็นธรรมชาติ ได้สลับเวลาทำงานทั้งกลางวันและกลางคืน เพื่อให้พนักงานได้มีเวลาอยู่กับครอบครัวของตนเอง ส่วนความปลอดภัยในการทำงานส่งผลต่อความสมดุลของชีวิตกับการทำงาน เสนอแนะ ให้ความสำคัญเรื่องการสร้างระบบความปลอดภัยในการทำงาน ใช้เทคโนโลยี เช่น มีกล้องวงจรปิดในที่ที่มีความเสี่ยงสูง มีระบบการควบคุมตามชนิดของอาหาร ควบคุมความปลอดภัยอย่างเข้มงวดทั้งตัวผลิตภัณฑ์และพนักงาน รวมถึงเรื่องความสะอาด และความพร้อมทางร่างกายของพนักงาน เพื่อให้พนักงานทำงานมีความสุขและปลอดภัย ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป ให้ศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในการทำงานและการใช้ภาวะผู้นำของหัวหน้างานที่มีผลกระทบโดยตรงต่อพนักงานและโรงงาน เพราะโรงงานอุตสาหกรรมอาหารจะมีกลิ่นอาหารและความสะอาด มีความจำเป็นต้องจัดการสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกโรงงาน และการใช้ภาวะผู้นำของหัวหน้างาน เนื่องจากแรงงานมีการศึกษาหลายระดับ ดังนั้นในการสั่งการ การมอบหมายงาน และการจูงใจ ดังนั้นการใช้ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญ จึงควรคำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งหัวหน้างานส่วนใหญ่ยังขาดการพัฒนาด้านทักษะการใช้ภาวะผู้นำ

เอกสารอ้างอิง

- ฐานิตตา สิงห์ลอ. (2563). ความสมดุลในชีวิตการทำงานของพนักงานการประปาส่วนภูมิภาค เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมชัย ปราบริพันธ์. (2561). ความสมดุลของชีวิตและทำงานของพนักงาน ในธุรกิจอุตสาหกรรมการผลิตประเภทอาหารแปรรูปบรรจุกระป๋อง: กรณีศึกษาเฉพาะ 3 บริษัทขนาดใหญ่ในจังหวัดสงขลา. ใน เอกสารการประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 9, วันที่ 20 กรกฎาคม 2561 ณ ห้องประชุม Blue Ocean Hall อาคารคณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยหาดใหญ่. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สยามรัฐ. (2562). Pathum Thani Food Innopolis. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2563 จาก <https://siamrath.co.th>

- สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี. (2563). รายงานสภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ราย 6 เดือนปี 2563 (มกราคม – มิถุนายน 2563) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2563 จาก <http://old.industry.go.th/pathumthani/index.php>
- _____. (2563). รายงานสภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรม.(กรกฎาคม - ธันวาคม, 2563). เรียกใช้เมื่อ 30 กรกฎาคม 2563 จาก <https://pathumthani.industry.go.th/th>
- Burke, W. W. & Litwin, G. H. (1992). A causal model of organizational performance and change. *Journal of Management*, 18(3), 523-545.
- Byrne, D. (2005). Complexity, Configurations and Cases. *Theory, Culture & Society*, 22(5), 95-111.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques*. 3rd Edition. New York: John Wiley & Sons.
- Cooper, M. D. & Phillips, R. A. (2004). Exploratory Analysis of the Safety Climate and Safety Behavior Relationship. *Journal of Safety Research*, 35(5), 497-512.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.
- Dolan, P. et al. (2008). Do we really know what makes us happy? A review of the economic literature on the factors associated with subjective well-being. *Journal of Economic Psychology*, 29(1), 94-122.
- Duxbury, C. et al. (2003). Complex domain onset detection for musical signals. Retrieved June 1, 2021, from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.57.9197&rep=rep1&type=pdf>
- Ercan, S. & Buyukyilmaz, O. (2016). The Effect of Organizational Climate on Work Life Balance. *International Journal of Research in Commerce it & Management*, 6(4), 76-80.
- Forehand, G. A. & Haller, V. G. (1964). Environmental variation in studies of organizational behavior. *Psychological Bulletin*, 62(6), 361-382.
- Forsthy, S. & Polzer-Debruyne, A. (2007). The organizational pay-offs for perceived work-life balance support. *Asia Pacific Journal of Human Resources*, 45(1), 113-123.
- Huang, Y.-H. et al. (2006). Safety climate and self-reported injury: Assessing the mediating role of employee safety control. *Accident Analysis & Prevention*, 38(3), 425-433.

- Kline, R. B. (2005). Principles and practice of structural equation modeling. 2nd Edition. New York: Guilford Press.
- Silva, S. et al. (2004). OSCI: an organizational and safety climate inventory. *Safety Science*, 42(3), 205-220.
- Slocum, J. W. & Hellriegel, D. (2011). Principles of Organizational Behavior. (13th ed.). Mason: OH: South-Western Cengage Learning.
- Tomazevic, N. et al. (2014). The Consequences of a Work-Family (Im) balance: From the Point of View of Employers and Employees. *International Business Research*, 7(8), 83-100.
- UNCTAD. (2020). Technical Note Global trade impact of the Coronavirus (COVID-19). Retrieved June 1-5, 2021, from <https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ditcinf2020d1.pdf>
- Vasumathi, A. (2018). Work life balance of women employees: a literature review. *International Journal of Services and Operations Management*, 29(1), 100-146.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd Edition. New York: Harper and Row.
- Zohar, D. (2010). Thirty years of safety climate research: reflections and future directions. *Accid. Anal. Prev*, 42(5), 1517-22.

การประยุกต์สมดุลชีวิตกับการทำงานสำหรับพนักงานองค์กรเอกชน*

THE APPLICATION OF WORK LIFE BALANCE FOR PRIVATE ORGANIZATION EMPLOYEES

เจียรไชย ยักทะวงษ์

Theanchai Yaktavong

นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล

Numchai Supparerkchaisakul

คานู ปรียา โมฮาน

Kanu Priya Mohan

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: theanchy@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์สมดุลชีวิตกับการทำงานของพนักงานองค์กรเอกชน ซึ่งสมดุลชีวิตกับการทำงาน หมายถึง สภาวะที่บุคคลสามารถบริหารจัดการรูปแบบการทำงานให้สอดคล้องกับสภาพการทำงาน สุขภาพ ชีวิตครอบครัวและการใช้เวลาว่างของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้สมดุลของผลประโยชน์ระหว่างองค์กร ตนเอง ความสัมพันธ์กับครอบครัวและสังคม โดยประยุกต์ตามกรอบแนวคิดของเมอร์ริลล์ แอนด์ เมอร์ริลล์ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการทำงาน ส่งเสริมหน้าที่การงานหรืออาชีพ ให้เป็นสิ่งที่ช่วยผลักดันให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในกลุ่มพนักงาน 2) ด้านครอบครัว เป็นการแบ่งเวลาที่เหมาะสม เพื่อสร้างความสุขส่วนบุคคลที่นำไปสู่ความสำเร็จที่ช่วยผลักดันให้เกิดความสุขในการใช้ชีวิตภายในสังคม 3) ด้านเวลา สามารถจัดสรรเวลาซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในทุก ๆ อย่างของชีวิต ทุกคนจึงต้องทำให้เกิดสมดุลกับด้านอื่น ๆ ของชีวิต 4) ด้านการเงิน จัดสรรให้เกิดการออม เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถที่จะดำรงชีวิตได้ในปัจจุบันและอนาคต ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ครอบครัว และเวลา 5) ด้านสติปัญญา กระตุ้นการพัฒนา ด้านสติปัญญาและสร้างสมดุลให้กับชีวิต เพื่อเติมเต็มชีวิตทุกด้าน ที่ทำให้ทุกฝ่ายเกิดความพึงพอใจ ปัจจัยเชิงเหตุที่ส่งผลต่อสมดุลชีวิตกับการทำงานของพนักงานองค์กรเอกชน ได้แก่ กรอบความคิดแบบเติบโต วัฒนธรรมองค์กร และ 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง หากองค์กรสามารถประยุกต์แนวคิด กระตุ้นและส่งเสริมให้พนักงานมีสมดุลระหว่างการใช้ชีวิตส่วนตัวและ

* Received 10 July 2022; Revised 19 August 2022; Accepted 22 August 2022

ชีวิตการทำงานอันจะก่อให้เกิดความสุขในการทำงาน ลดความเครียดจากปัจจัยเชิงเหตุทุกด้าน จะส่งผลให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กร

คำสำคัญ: สมดุลชีวิตกับการทำงาน, พนักงานองค์กรเอกชน, กรอบความคิดแบบเติบโต, วัฒนธรรมองค์กร, 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง

Abstract

This academic article aims to: 1) apply work-life balance of private organization employee. Work-life balance refers to a state in which a person can manage his or her work style in accordance with working conditions, health, leisure time, family life and other responsibilities. They can perfectly balance both the interests of the organization and self, including maintaining a balance of relationships with family and society. The application of work life balance of private organization employees uses Merrill & Merrill's conceptual framework which divides work-life balance into 5 areas as follows: 1) Work aspect; the application means to promote work or career to be something that drives creativity among employees 2) Family aspect; it is appropriate to allocate time for creating personal happiness that leads to success of living in society 3) Time aspect; the ability to allocate time which is very important in every aspect of life 4) Financial aspect; allocated savings is the tools that allows a person to live in the present and in the future that related to work, family and time 5) Intellectually aspect; the development for life to fulfill every aspect that make all parties satisfied. The causal factors affecting the work-life balance of private organization employees were the growth mindset, organizational culture and the seven habits of highly effective people. If the organization applied this concept to motivate and encourage their employees to have work life balance, it will gain more happiness at work and stressless from all causal factors that will lead to highly effectiveness organization.

Keywords: Work-Life Balance, Private Organization Employee, Growth Mindset, Organizational Culture, 7 Habits of Highly Effective People

บทนำ

องค์กรแห่งความสุข เป็นองค์กรในฝันขององค์กรเอกชนในปัจจุบัน จากเดิมมุ่งเน้นที่ผลกำไร เปลี่ยนมาเป็นสร้างแรงจูงใจให้พนักงานทำงานอย่างมีความสุข ในองค์กรที่มีทั้ง

สภาพแวดล้อมและการพัฒนาบุคลากรที่ส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศที่ทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข ผู้บริหารขององค์กรจึงมุ่งพัฒนาทั้งเทคโนโลยีและทรัพยากรบุคคลให้พนักงานมีสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานที่เหมาะสม อันจะส่งผลให้เกิดการทำงานด้วยใจอย่างทุ่มเท ได้ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพสูง สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและมีวัฒนธรรมการทำงานที่ดี มีความจงรักภักดีกับองค์กร ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างพนักงานในองค์กร รวมไปถึงองค์กรสามารถสร้างความแตกต่างและความสามารถในการแข่งขันได้อีกด้วย ซึ่งความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานส่งผลโดยตรงกับการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการความหลากหลายของพนักงานภายในองค์กร การบริหารจัดการบุคลากรสมัยใหม่ จึงควรตระหนักถึงการดูแลใส่ใจในคุณภาพชีวิตของพนักงาน การจัดการปัญหาทางอารมณ์ และการจูงใจพนักงาน เป็นอย่างยิ่ง เพราะหากองค์กรสนใจเพียงผลกำไร โดยละเลยความรู้สึกของพนักงาน จะทำให้เกิดความเครียดสะสมมากเกินไป ขวัญกำลังใจต่ำ ส่งผลต่อประสิทธิภาพของงานและการทำงานเป็นทีมให้ด้อยลง หากองค์กรต้องการที่จะมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถและมีความรู้ให้ปฏิบัติงานในองค์กรนาน ๆ จำเป็นที่ต้องบริหารงานด้วยการดูแลพนักงานของตน ให้มีความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานที่ดี (นิตินัย หมีสอาด, 2556) มิฉะนั้นอาจทำให้พนักงานไม่มีความสุขกับชีวิตการทำงานและทำให้ลาออกจากองค์กรไปแสวงหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า

จากกรณีการเสียชีวิตหลายรายในประเทศญี่ปุ่นด้วยโรค “คาโรชิ ซินโดรม” เพราะทำงานหนัก เลิกงานดึก จนแทบไม่มีเวลาพักผ่อน บางรายเสียชีวิตคาโต๊ะทำงานเนื่องจากหัวใจวาย ซึ่งพบภายหลังว่าทำงานวันละ 15 ชั่วโมงต่อวัน หรือ พนักงานสาวเอเจนซีโฆษณาชื่อดังวัย 24 ที่ทำงานถึง 20 ชั่วโมงต่อวัน ต้องรับภาระงาน รวมถึงแรงกดดันอย่างหนักจากที่ทำงาน จนนำมาสู่ภาวะซึมเศร้า และฆ่าตัวตายในออฟฟิศแห่งของบริษัท (คณะกรรมการเสริมสร้างความผูกพันองค์กร, 2564) ถือว่าเป็นโศกนาฏกรรม ครั้งสำคัญที่ได้สร้างความตื่นตัวให้กับสังคมญี่ปุ่น รัฐบาลจึงผลักดันนโยบายให้ลดการทำงานเหลือ 4 วันต่อสัปดาห์ ซึ่งบริษัทร้อยละ 8 ของญี่ปุ่นได้ใช้นโยบายนี้ไม่ว่าจะเป็น KFC, Holdings Japan, Uniqlo หรือ Family Mart แม้แต่ในประเทศไทย บริษัทยุคใหม่จึงออกแบบให้สถานที่งานมีบรรยากาศผ่อนคลาย มีมุมกิจกรรม เช่น โต๊ะพูล หรือโต๊ะปิงปอง บางบริษัทส่งเสริมให้พนักงานออกกำลังกาย หลังเลิกงาน เพราะเชื่อว่าสภาพแวดล้อม และความสุขในการทำงานจะส่งผลให้พนักงานทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ นอกจากนี้องค์กรส่วนใหญ่พยายามส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของพนักงาน โดยพิจารณาถึงความสามารถของพนักงานที่เหมาะสมกับคุณสมบัติที่งานนั้น ๆ ต้องการ อีกทั้งต้องคำนึงถึงขอบเขตของงานว่าสามารถดึงความสามารถที่โดดเด่นของพนักงานออกมาได้ และใช้สิ่งเหล่านั้นให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ซึ่งอุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงส่งผลต่อพฤติกรรมในด้านการมีสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน จะช่วยให้

บุคคลนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดี เกิดความพึงพอใจในชีวิตและการทำงาน สามารถจัดการหน้าที่ที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้สภาวะแวดล้อมที่แตกต่าง (สมชัย ปราบริทธิ์, 2561)

การส่งเสริมพนักงานให้มีสมดุลชีวิตกับการทำงานที่ดี ควรสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้กับหัวหน้างาน เพื่อสร้างความผูกพันของพนักงาน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กร เพราะบุคลากรที่รู้สึกผูกพันต่อองค์กรอย่างมากย่อมเหนือคู่แข่งทั้งในด้านการสร้างผลงาน ความกระฉับกระเฉงของบุคลากร การที่องค์กรสามารถรักษาความเป็นผู้นำอยู่ได้ก็ต้องสามารถรักษาบุคลากรที่มีความสามารถไว้ในองค์กรให้ได้เช่นกัน คุณค่าของความผูกพันของพนักงานที่มีต่อองค์กรนั้น องค์กรต้องให้ความสำคัญกับการรักษาและใส่ใจผู้มีส่วนได้เสียสูงโดยมุ่งไปที่ 2 ประเด็นหลัก (Haygroup, 2015) ประเด็นแรก คือ การเพิ่มความผูกพันของพนักงานที่มีต่อองค์กร และประเด็นที่สอง คือ การพัฒนาระบบที่สามารถสนับสนุนการทำงานของพนักงานให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ดังนั้นหัวหน้างานจึงต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและมีทักษะที่จะช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงานอันจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดความผูกพันและสนับสนุนพนักงานให้เปลี่ยนพฤติกรรมหรืออุปนิสัย ดังนั้นการประยุกต์สมดุลชีวิตกับการทำงานของพนักงานในองค์กรเอกชน จะเป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมในการสร้างสมดุลชีวิตกับการทำงานของพนักงานในองค์กรเอกชนต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมดุลชีวิตกับการทำงาน

ความหมาย

ไฮแมน แอนด์ ซัมเมอร์ ระบุว่า สมดุลชีวิตกับการทำงาน หมายถึง การแบ่งเวลาให้แก่งานและชีวิตอย่างเหมาะสม ซึ่งความสมดุลนี้อาจมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล แต่ละสถานการณ์ (Hyman, J. & Summers, J., 2004) อีกทั้งยังรวมถึงการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้ใช้ชีวิตในการทำงานและชีวิตส่วนตัว เกี่ยวข้องกับการแบ่งเวลา อาชีพ การเดินทาง สัดส่วนของการใช้เวลาว่างของบุคคลและการใช้เวลาว่างกับครอบครัว รวมทั้งความก้าวหน้าและการได้รับความดีความชอบ (หทัยทิพย์ ลีรวงศ์กุลธร, 2555) ซึ่งเป็นภาวะของบุคคลที่มีความสมดุลของช่วงเวลาการทำงานกับช่วงเวลาดำเนินชีวิต การใช้เวลาว่าง การใช้เวลากับครอบครัว รวมไปถึงการมีเวลาที่ได้คลายเครียดจากหน้าที่การงานที่รับผิดชอบ

สมดุลชีวิตกับการทำงาน เป็นเรื่องที่คนอังกฤษให้ความสนใจมานานตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1810 โรเบิร์ต โอเวน นักเศรษฐศาสตร์และนักปฏิรูปทางสังคมชาวอังกฤษ ได้คิดสูตร 8 : 8 : 8 (คณะกรรมการเสริมสร้างความผูกพันองค์กร, 2564) เพื่อให้เราบริหารเวลา และชีวิตให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด กล่าวคือ 1) ควรทำงาน 8 ชั่วโมง อย่าเสพติดงาน หรือโหมงานหนักเกินความจำเป็น หาเวลาพักเบรกระหว่างการทำงาน ชั่วโมงละครั้ง ครั้งละ 5 นาที เช่น เดินเล่น เข้าห้องน้ำ นั่งฟังเพลง เพื่อลดความตึงเครียดในการทำงาน และที่สำคัญพยายามอย่าทำงานกลับมาทำที่บ้าน 2) สันทนาการ 8 ชั่วโมง โดยการหาเวลาไปเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจ เช่น

ไปนั่งร้านกาแฟ เข้าสปา ออกกำลังกายในสวน หรือทำกิจกรรมที่ทำแล้วมีความสุข ควรจะศึกษารัสนิยม ปฏิบัติธรรม เพื่อให้มีสติ ใจเย็น และลดความเครียดได้ 3) นอนหลับพักผ่อน 8 ชั่วโมง ควรเข้านอนช่วง 4 ทุ่ม เพื่อจะได้หลับลึก ซึ่งเป็นช่วงที่ร่างกายได้หลั่งสารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ทำให้ลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคสมองเสื่อม โรคเมเร็ง โรคหัวใจ และโรคเบาหวาน

สรุปได้ว่า สมดุลระหว่างชีวิตกับงาน คือ สภาวะที่บุคคลสามารถบริหารจัดการรูปแบบการทำงานให้สอดคล้องกับสภาพการทำงาน สุขภาพ การใช้เวลารว่าง ชีวิตครอบครัวและความรับผิดชอบด้านอื่น ๆ ของตนเองได้อย่างลงตัวและมีประสิทธิภาพสูงสุด ภายใต้สมดุลทางผลประโยชน์ระหว่างองค์กรและตนเอง รวมถึงรักษาความสมดุลของความสัมพันธ์กับครอบครัวและสังคม

การประยุกต์สมดุลชีวิตกับการทำงานของพนักงานองค์กรเอกชน

แนวคิดเกี่ยวกับสมดุลชีวิตกับการทำงาน

การประยุกต์สมดุลชีวิตกับการทำงาน ใช้กรอบแนวคิดของเมอร์ริล แอนด์ เมอร์ริล ซึ่งแบ่งสมดุลชีวิตกับการทำงานเป็น 5 ด้าน ดังนี้ (Merrill & Merrill, 2003)

1. ด้านการทำงาน หมายถึง หน้าที่การงาน หรืออาชีพ ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยผลักดันให้เกิด ความคิดสร้างสรรค์
2. ด้านครอบครัว เป็นการสร้างความสุขส่วนบุคคลที่นำไปสู่ความสำเร็จที่ช่วยผลักดันให้เกิดความสุขในการใช้ชีวิตภายในสังคม
3. ด้านเวลา เวลาเป็นสิ่งที่สำคัญที่เกี่ยวกับการตัดสินใจในทุก ๆ อย่างของชีวิตดังนั้นทุกคนจึงต้องทำให้เกิดสมดุลกับด้านอื่น ๆ ของชีวิต
4. ด้านการเงิน เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ช่วยให้บุคคลสามารถที่จะดำรงชีวิตได้ในปัจจุบัน และอนาคต และเกี่ยวข้องกับการทำงาน ครอบครัว และเวลา
5. ด้านสติปัญญา เนื่องจากชีวิตของคนเราไม่หยุดนิ่ง สิ่งที่เราควรต้องทำ คือ การพัฒนาด้านสติปัญญาและการสร้างสมดุลให้กับชีวิต เพื่อเติมเต็มชีวิตทุกด้าน และทำให้ทุกฝ่ายเกิดความพึงพอใจ

ปัจจัยเชิงเหตุที่ส่งผลต่อสมดุลชีวิตกับการทำงานของพนักงานองค์กรเอกชน

พบบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมดุลชีวิตกับการทำงานของ สมชัย ปราบริทธิ์ สรุปได้ว่า สมดุลของชีวิตและทำงานของพนักงานในธุรกิจอุตสาหกรรมการผลิตประเภทอาหารแปรรูปบรรจุกระป๋อง 3 บริษัท ขนาดใหญ่ในจังหวัดสงขลา มีระดับความสมดุลของชีวิตและการทำงานของพนักงานอยู่ในระดับมาก (สมชัย ปราบริทธิ์, 2561) และงานวิจัยของพิชิต เทพวรรณ สรุปได้ว่าสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานเป็นความสามารถในการบริหารของแต่ละบุคคล รักษาคุณภาพในการจัดสรรบทบาทหน้าที่และภาระความรับผิดชอบของตนที่ดำรงอยู่ท่ามกลางบทบาทที่หลากหลายในการดำเนินชีวิตระหว่างการทำงานและการใช้ชีวิตส่วนตัว

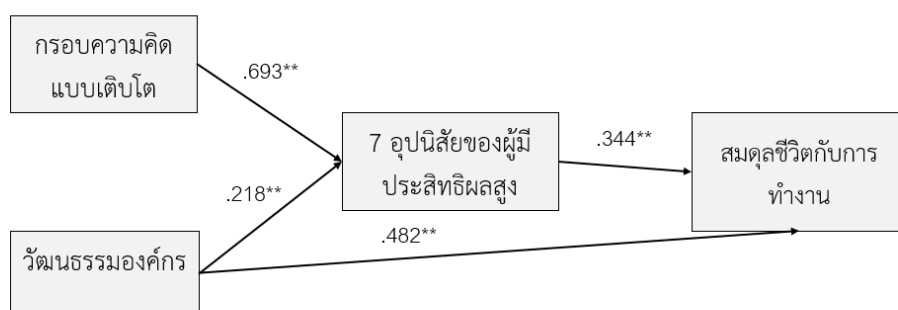
และครอบครัวยังสอดประสานสัมพันธ์กัน ซึ่งจะช่วยให้อุทิศตนนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดี จากความสามารถในการจัดการบทบาทหน้าที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้สภาวะแวดล้อมที่แตกต่างกัน (พิชิต เทพวรรณ, 2556) อีกทั้ง ปัจจัยเชิงเหตุระดับบุคคลที่ส่งผลต่อสมดุลชีวิตกับการทำงานของพนักงานองค์กรเอกชน ได้แก่ กรอบความคิดแบบเติบโต วัฒนธรรมองค์กร และ 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อสมดุลชีวิตกับการทำงานของพนักงานในองค์กรเอกชน

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ค่าสถิติ
χ^2	$P > 0.05$	$\chi^2 = 0.111, df = 1, p = 0.738$
CFI	มากกว่า 0.90	$1 < .001$
TLI	มากกว่า 0.90	1.012
RMSEA	น้อยกว่า 0.08	$< .001$
SRMR	น้อยกว่า 0.08	.003

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อสมดุลชีวิตกับการทำงานของพนักงานในองค์กรเอกชน มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากการที่ค่าดัชนีความกลมกลืนทุกค่าผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้

อิทธิพลทางตรงของกรอบความคิดแบบเติบโต วัฒนธรรมองค์กร และ 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง ที่ส่งผลต่อสมดุลชีวิตกับการทำงานของพนักงานในองค์กรเอกชน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระดับบุคคล

จากภาพที่ 1 พบปัจจัยเชิงเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงของ 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน เท่ากับ .344 และวัฒนธรรมองค์กร มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล

มาตรฐาน เท่ากับ .482 ที่ส่งผลต่อสมมูลชีวิตกับการทำงานของพนักงานในองค์กรเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบปัจจัยเชิงเหตุที่มีอิทธิพลทางอ้อมของกรอบความคิดแบบเติบโต มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน เท่ากับ .693 และวัฒนธรรมองค์กร มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน เท่ากับ .218 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระดับบุคคลของพนักงานที่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งในความเป็นจริงในการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรไม่มีเพียงอิทธิพลทางตรงเท่านั้น แต่ยังมีอิทธิพลทางอ้อมที่เกิดจากการส่งผ่านตัวแปรด้วย

ดังนั้นจึงได้สรุปผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรเหตุที่ส่งผ่านตัวแปรคั่นกลางตัวแปรในระดับบุคคล โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลสามประเภท ได้แก่ อิทธิพลทางตรง (Direct effect: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect: IE) และอิทธิพลรวม (Total effect: TE) ของสมมูลชีวิตกับการทำงานของพนักงานในองค์กรเอกชนของพนักงาน ในแต่ละเส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ดังตาราง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง (Direct effect: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect: IE) และอิทธิพลรวม (Total effect: TE) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงสาเหตุพหุคูณกำลังสองของตัวแปร (Squared Multiple Correlation: R^2) ของแบบจำลองของสมมูลชีวิตกับการทำงานของพนักงานในองค์กรเอกชนของพนักงาน

ตัวแปรสาเหตุ	ตัวแปรผล					
	7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง			สมมูลชีวิตกับการทำงาน		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
กรอบความคิดแบบเติบโต	0.693***	-	0.693***	-	0.239***	0.239***
วัฒนธรรมองค์กร	0.218***	-	0.218***	0.482***	0.075**	0.557***
7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง	-	-	-	0.344***	-	0.344***
R^2	0.650***			0.516***		

หมายเหตุ * $p < .05$, ** $p < .01$ (มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001)

จากตารางที่ 2 พบว่า กรอบความคิดแบบเติบโตและวัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลทางตรงต่ออุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .693 และ .218 ตามลำดับ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยตัวแปรเชิงสาเหตุดังที่กล่าวมาทั้งหมดร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรอุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงได้ร้อยละ 65 ในขณะที่วัฒนธรรมองค์กรและอุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงมีอิทธิพลทางตรงต่อสมมูลชีวิตกับการทำงาน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .482 และ .344 ตามลำดับ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยตัวแปรเชิงสาเหตุดังที่กล่าวมาทั้งหมดร่วมกันอธิบายความแปรปรวน

ของตัวแปรสมดุลชีวิตกับการทำงานได้ร้อยละ 51.60 แสดงว่า ผู้ปฏิบัติงานที่มีการรับรู้ว่ามีกรอบความคิดแบบเติบโตสูง วัฒนธรรมองค์กรและมีอุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง จะมีสมดุลชีวิตกับการทำงานสูง

7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง มีอิทธิพลทางตรงต่อสมดุลชีวิตกับการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน ทั้งในระดับบุคคลและข้ามระดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงว่า ผู้ที่มี 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงจะมีสมดุลชีวิต ที่มีความสุขกับการทำงานที่ประสบผลสำเร็จสูงด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชิต เทพวรรณ สรุปไว้ว่าความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานเป็นความสามารถในการบริหารของแต่ละบุคคล รักษาคุณภาพในการจัดสรรบทบาทหน้าที่และภาระความรับผิดชอบของตนที่ดำรงอยู่ท่ามกลางบทบาทที่หลากหลายในการดำเนินชีวิตระหว่างการทำงานและการใช้ชีวิตส่วนตัวและครอบครัวให้สอดคล้องกัน ซึ่งจะช่วยให้บุคคลนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดี จากความสามารถในการจัดการบทบาทหน้าที่ที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้สภาวะแวดล้อมที่แตกต่าง (พิชิต เทพวรรณ, 2556) สอดคล้องกับร้อยตำรวจโทหญิง ปริณดา สมควร สรุปไว้ว่าความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการอำนวยการ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการทำงาน ด้านส่วนตัว ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ ที่แตกต่างกันมีประสิทธิผลการปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ปริณดา สมควร, 2556)

กรอบความคิดแบบเติบโต เป็นปัจจัยเชิงเหตุภายใน ระดับบุคคล ที่มีอิทธิพลอ้อมต่อสมดุลชีวิตกับการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงว่า ผู้ปฏิบัติงานที่มีการรับรู้ความคิด ความเชื่อ ตามกรอบความคิดแบบเติบโตสูง จะมีการสร้างสมดุลชีวิตกับการทำงานได้ดีเช่นกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ Schroder, H.S. et al. ที่สรุปไว้ว่านักศึกษาระดับปริญญาตรี ในประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้ที่มีกรอบความคิดแบบเติบโตมีลักษณะอาการทางจิตเวช เช่น ภาวะซึมเศร้า น้อยกว่าผู้ที่มีกรอบความคิดแบบตายตัว อีกทั้งพบว่าในระดับพนักงาน บุคลิกภาพ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน (Schroder, H.S. et al., 2014)

วัฒนธรรมองค์กร เป็นปัจจัยเชิงเหตุภายนอก ระดับบุคคล ที่มีอิทธิพลอ้อมต่อสมดุลชีวิตกับการทำงานของผู้ปฏิบัติงานผ่าน 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงของผู้ปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอิทธิพลทางตรงต่อสมดุลชีวิตกับการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน โครงสร้าง ระบบและค่านิยมขององค์กรที่ดี จะหล่อหลอมให้เกิดความสุขในการทำงานและความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันที่ดีตามไปด้วย จากการวิเคราะห์แบบจำลองพหุระดับ โดยก่อนการวิเคราะห์แบบจำลองพหุระดับ ฮ็อค เจ เจ ได้เสนอว่า ควรทดสอบแบบจำลองความสัมพันธ์

เชิงโครงสร้างระดับบุคคลก่อน และต้องปรับให้มีความกลมกลืน แล้วจึงทำการวิเคราะห์ทั้งสองระดับพร้อมกัน (Hox, J. J., 2010) ดังนั้นผู้วิจัยจึงปรับแบบจำลองโดยพิจารณาจากดัชนีการปรับแบบจำลอง (Modification indices) ควบคู่ไปกับการพิจารณาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องว่ามีความสอดคล้องกับการปรับโครงสร้างความสัมพันธ์หรือไม่ เมื่อทำการปรับในแต่ละประเด็นก็จะวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบความกลมกลืนของแบบจำลองใหม่ที่แต่ละครั้งจนกระทั่งได้แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระดับบุคคลที่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยได้ปรับแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระดับบุคคล โดยการเพิ่มเส้นอิทธิพลจากวัฒนธรรมองค์กรต่อสมมูลชีวิตกับการทำงานอีก 1 เส้น

การบูรณาการแนวคิดสมมูลชีวิตกับการทำงานและปัจจัยเชิงเหตุ

จากแนวคิดเบื้องต้นสามารถประยุกต์สมมูลชีวิตกับการทำงาน โดยบูรณาการร่วมกับแนวคิดของปัจจัยเชิงเหตุ 3 ปัจจัย ได้แก่ กรอบความคิดแบบเติบโต วัฒนธรรมองค์กร และ 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง โดยประยุกต์เป็น 2 องค์ประกอบ ดังนี้

1. สมมูลด้านชีวิต

ด้านการใช้ชีวิต ประยุกต์ใช้แนวคิดของ เมอร์ริล แอนด์ เมอร์ริล 2 ด้าน คือ ด้านครอบครัวและด้านการเงิน (Merrill & Merrill, 2003) บูรณาการร่วมกับแนวคิดปัจจัยเชิงเหตุที่ส่งผลต่อสมมูลชีวิตกับการทำงาน คือ 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง ดังนี้ องค์การเอกชนควรนำแนวคิด 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง มาอบรม พัฒนา ส่งเสริมความเข้าใจให้พนักงานสามารถมีชัยชนะส่วนตนและนำประยุกต์ใช้ในเรื่องส่วนตัว มีความสัมพันธ์อันดีกับครอบครัว ดูแลบริหารการเงินได้ไม่เดือดร้อน ชัดเจนด้านการใช้จ่ายจนเกิดความเครียด ซึ่งได้แก่ อุปนิสัยที่ 1) ตั้งสติเลือกวิธีตอบสนอง มีความรับผิดชอบส่วนตน รับผิดชอบต่อหน้าที่และต่อชีวิตของตนเอง เป็นผู้กำหนดชีวิตของตน เลือกตัดสินใจอย่างมีสติ อุปนิสัยที่ 2) เริ่มต้นด้วยจุดมุ่งหมายในใจ มีเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจน อุปนิสัยที่ 5) เข้าใจผู้อื่นก่อน ก่อนที่ผู้อื่นจะเข้าใจเรา สร้างการสื่อสารระหว่างบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาทักษะการฟังผู้อื่นอย่างเข้าใจ เข้าใจสื่อสารความคิดเห็นอย่างมีประสิทธิภาพกับครอบครัวและคนรอบข้าง อุปนิสัยที่ 7) ปล่อยใจให้คม สร้างความสมดุลให้กับชีวิต พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านร่างกาย การทานอาหารที่มีประโยชน์ พักผ่อนให้เพียงพอและออกกำลังกายเป็นประจำ ด้านสังคมอารมณ์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี ด้านสติปัญญา รักการอ่าน และเขียนหนังสือ ด้านจิตวิญญาณ ทำสมาธิ ฝึกฝนให้มีสติ (Covey, S. R., 2012)

2. สมมูลด้านการทำงาน

ด้านการงาน ประยุกต์ใช้แนวคิดของเมอร์ริล แอนด์ เมอร์ริล 2 ด้าน คือ ด้านการทำงานและด้านสติปัญญา (Merrill & Merrill, 2003) บูรณาการร่วมกับแนวคิดปัจจัยเชิงเหตุที่ส่งผลต่อสมมูลชีวิตกับการทำงาน คือ 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง และกรอบความคิด

แบบเติบโต ดังนี้ องค์กรเอกชนควรสร้างบรรยากาศส่งเสริมให้เกิดกรอบความคิดแบบเติบโต ตามแนวคิดของ Dweck, C. S. ให้พนักงานพัฒนาตนเองสู่ความสำเร็จ ได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย องค์กร ดังนี้ 1) ความท้าทาย พนักงานกล้าเผชิญกับความท้าทายว่าเป็นสิ่งที่น่าตื่นเต้น น่าลอง ในสิ่งที่ไม่คุ้นชิน 2) อุปสรรค พนักงานพร้อมที่จะลุยต่อ ไม่ยอมแพ้อะไรง่าย ๆ 3) ความพยายาม มองความพยายามเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จ 4) คำวิพากษ์ พนักงานพร้อมที่จะเรียนรู้และยอมรับคำวิจารณ์ ปรับตัวเมื่อประสบความล้มเหลว 5) ความสำเร็จของผู้อื่น พนักงานชื่นชมเรียนรู้และหาแรงบันดาลใจจากบุคคลเหล่านั้น ซึ่งต่างจากผู้ที่มีกรอบความคิดแบบตายตัว (Dweck, C. S., 2012) ตลอดจนต้องสร้างให้พนักงานมี 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง ของ Covey, S. R. ได้แก่ อุปนิสัยที่ 2) เริ่มต้นด้วยจุดมุ่งหมายในใจ พนักงานต้องทำงานอย่างมีวิสัยทัศน์ตามค่านิยม มีกำหนดเป้าหมายของทีมงานและตนเองที่สามารถวัดผลได้ชัดเจน อุปนิสัยที่ 4) คิดแบบชนะ-ชนะ ด้วยการสร้างผลประโยชน์ร่วมกัน ทำงานเป็นทีม อุปนิสัยที่ 5) เข้าใจผู้อื่นก่อน ก่อนที่ผู้อื่นจะเข้าใจเรา การสื่อสารระหว่างบุคคลมีความสัมพันธ์ที่ดีกับทีม อุปนิสัยที่ 6) ฝึกพลังประสานความต่าง ร่วมงานกันอย่างสร้างสรรค์ ยอมรับความแตกต่าง สร้างจุดแข็งบนความต่างของทีม อุปนิสัยที่ 7) ลับเลื้อยให้คม สร้างความสมดุลให้กับการทำงาน พัฒนามิติทางด้านร่างกาย พักผ่อนและออกกำลังกายเป็นประจำ ให้ร่างกายพร้อมที่จะทำงานได้เต็มกำลังความสามารถ (Covey, S. R., 2012)

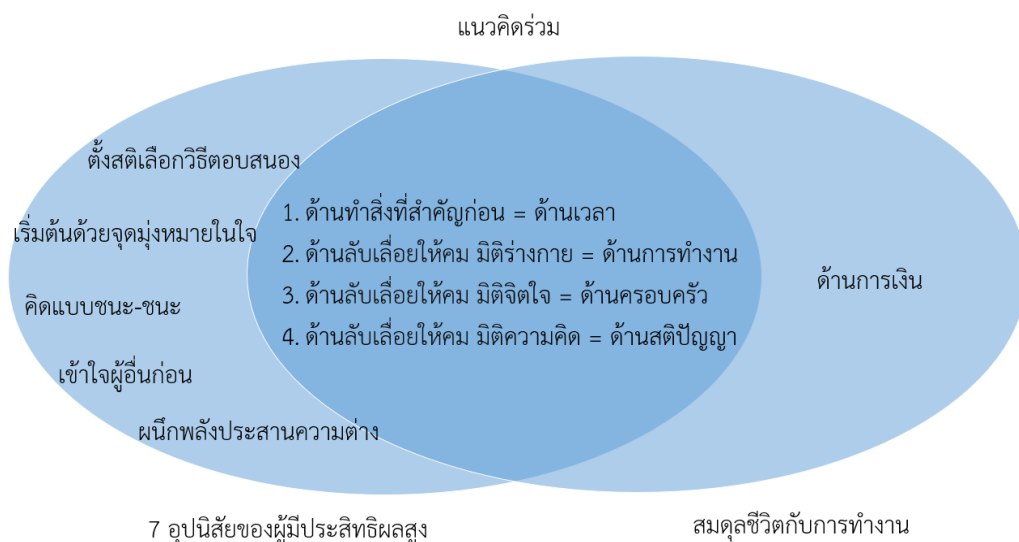
3. สมดุลด้านเวลาเพื่อชีวิตและการทำงาน

ด้านเวลาเป็นด้านที่สำคัญมากตามแนวคิดของเมอร์ริล แอนด์ เมอร์ริล บุรณาการ ร่วมกับแนวคิดปัจจัยเชิงเหตุที่ส่งผลต่อสมดุลชีวิตกับการทำงาน (Merrill & Merrill, 2003) คือ 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง และวัฒนธรรมองค์กร ดังนี้ องค์กรเอกชนควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรโดยกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ทั้งวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยมร่วม และส่งเสริมให้มีกิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมในกลุ่มพนักงาน ด้วยการสื่อสารสร้างความเข้าใจอย่างมีประสิทธิภาพ มีความยืดหยุ่น เห็นอกเห็นใจ และนำแนวคิดเรื่อง ทำสิ่งที่สำคัญก่อน จากแนวคิด 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง ของ Covey, S. R. ซึ่งสรุปว่า การจัดลำดับความสำคัญของงานจะช่วยแก้ปัญหาได้โดยการแบ่งงานออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) งานสำคัญและเร่งด่วน จะต้องทำด้วยตัวเองทันที รอไม่ได้และต้องทำให้สำเร็จ แต่อย่าใช้เวลามาก เพราะส่วนใหญ่จะไม่ใช้งานหลักตาม KPI แต่เป็นงานเร่งด่วนของผู้อื่นเข้ามา ต้องช่วยเมื่อมีเวลา แต่หากงานหลักอยู่ ต้องสามารถจัดการเจรจาต่อรองบ้าง โดยไม่รับมาทำเสียทั้งหมด 2) งานสำคัญ แต่ไม่เร่งด่วน ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่กับข้อนี้เพราะเป็นงานที่เป็นประสิทธิผลสูง ต้องทำด้วยตัวเองให้สำเร็จ ที่ระบุว่าไม่เร่งด่วนนั้น เพราะได้มีการวางแผนไว้ดีแล้ว หากทำตามแผนจะไม่มาเป็นปัญหากลายเป็นเร่งด่วนภายหลัง 3) งานไม่สำคัญ แต่เร่งด่วน จัดการโดยให้คนอื่นช่วยเหลือได้ แต่ต้องทำทันทีไม่ควรล่าช้า 4) งานไม่สำคัญ และไม่เร่งด่วน เป็นงานที่ให้ใครช่วยทำแทนก็ได้ ถ้ามีเวลาว่างจริง ๆ ค่อยกลับมาทำ (Covey, S. R., 2012)

สรุป

การประยุกต์สมดุลชีวิตกับการทำงานของพนักงานองค์กรเอกชน สามารถประยุกต์แนวคิดในการสร้างสมดุลให้เกิดกับตนทั้งในด้านชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงาน ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การประยุกต์ด้านการงาน ด้านครอบครัว ด้านเวลา ด้านการเงิน และด้านสติปัญญา โดยความสุขในการทำงานและการใช้ชีวิตนั้นมีปัจจัยเชิงเหตุที่เกี่ยวข้องสำคัญ ๆ 3 ปัจจัย ได้แก่ 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง กรอบความคิดแบบเติบโตและวัฒนธรรมองค์กร ดังนี้ 1) สมดุลชีวิตกับการทำงานของพนักงานองค์กรเอกชนได้รับอิทธิพลทางตรงจาก 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง 2) กรอบความคิดแบบเติบโต เป็นปัจจัยเชิงเหตุภายใน ระดับบุคคล ที่มีอิทธิพลอ้อมต่อสมดุลชีวิตกับการทำงานของพนักงานองค์กรเอกชน และ 3) วัฒนธรรมองค์กร เป็นปัจจัยเชิงเหตุภายนอก ระดับบุคคล ที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและมีอิทธิพลอ้อมต่อสมดุลชีวิตกับการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังพบแนวคิดร่วม 4 ประเด็นระหว่าง 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงและสมดุลชีวิตกับการทำงาน ได้แก่ 1) ด้านทำสิ่งที่สำคัญก่อน และด้านเวลา แสดงว่าพนักงานที่มี 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง ด้านทำสิ่งที่สำคัญก่อนสูง จะมีสมดุลชีวิตกับการทำงานด้านเวลาที่ดี เพราะสามารถจัดการ บริหารเวลาได้ โดยเลือกทำสิ่งที่สำคัญทั้งต่อชีวิตและการทำงานได้ดี 2) ด้านลับเลื่อยให้คม มิตรร่างกายและด้านการงาน แสดงว่าพนักงานที่มี 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง ด้านลับเลื่อยให้คมมิตรร่างกายสูง จะมีสมดุลชีวิตกับการทำงานด้านการงานที่ดี เพราะจะสามารถดูแลรักษาร่างกาย การทานอาหารที่มีประโยชน์ การพักผ่อนให้เพียงพอและออกกำลังกายเป็นประจำ 3) ด้านลับเลื่อยให้คม มิติจิตใจและด้านครอบครัว แสดงว่าพนักงานที่มี 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง ด้านลับเลื่อยให้คมมิติจิตใจสูง จะมีสมดุลชีวิตกับการทำงานด้านครอบครัวที่ดี เพราะจะสามารถควบคุมอารมณ์ ร่วมรับรู้ความรู้สึก ในเชิงสังคม มีความมั่นคงทางใจ สามารถสร้างวุฒิภาวะในการเข้าสังคม และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นโดยเฉพาะครอบครัวได้ดี 4) ด้านลับเลื่อยให้คม มิติความคิดและด้านสติปัญญา แสดงว่าพนักงานที่มี 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง ด้านลับเลื่อยให้คมมิติความคิดสูง จะมีสมดุลชีวิตกับการทำงานด้านสติปัญญาที่ดี เพราะจะสามารถพัฒนาตนเองด้วยการอ่านและเขียนหนังสือ วางแผนและวาดภาพในใจได้ดี สรุปได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวคิดร่วมระหว่าง 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงและสมดุลชีวิตกับการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

ขอแนะนำสำหรับการประยุกต์สมดุลชีวิตกับการทำงานของพนักงานองค์กรเอกชน มีเพิ่มเติม ดังนี้

1. ทุกองค์กรเอกชน ควรตระหนักถึงปัจจัยเชิงเหตุในฐานะที่มีผลต่อการพัฒนาพนักงาน อันจะนำไปสู่พฤติกรรมของพนักงานที่จะก่อให้เกิดประสิทธิผลสูง ทำให้เกิดผลลัพธ์ ผลกำไร ตามที่ภาคธุรกิจต้องการจากคนที่สามารถแบ่งเวลาเกิดสมดุลชีวิตกับการทำงาน ให้สามารถทำงานและใช้ชีวิตอย่างมีความสุข และพนักงานที่มีความสุขก็จะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ย้อนกลับไปกลับมา ดังนั้นองค์กรจึงควรกำหนดนโยบาย ส่งเสริมการเปลี่ยนกรอบความคิดสร้างวัฒนธรรมการปฏิบัติได้จริงอย่างชัดเจน ให้เหมาะสมกับยุคสมัยของพนักงานที่เป็นคนรุ่นใหม่

2. ควรศึกษาปัจจัยเชิงเหตุประเด็นต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสมดุลชีวิตกับการทำงาน ทั้งที่ช่วยส่งเสริมและที่เป็นอุปสรรค ทำให้พนักงานองค์กรเอกชนไม่สามารถจัดสรร แบ่งเวลา ระหว่างเรื่องส่วนตัวกับเรื่องการทำงานได้ เช่น ปัจจัยภายในที่เป็นปัจจัยจิตลักษณะของบุคคล เช่น บุคลิกภาพ ความฉลาดทางอารมณ์ และปัจจัยภายนอกด้านสภาพแวดล้อมขององค์กร เช่น ความผูกพันต่อองค์กร

3. การศึกษาการประยุกต์ปัจจัยเชิงเหตุของสมดุลชีวิตกับการทำงานที่ผ่านมา ส่วนใหญ่มักจะวิเคราะห์ระดับเดียว กล่าวคือ เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมดุลชีวิตกับการทำงานระดับองค์กร หรือระดับบุคคลอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งตามแนวคิดของ รอบบิ้นส์ เชื่อ

ว่าสมดุลชีวิตกับการทำงานในองค์กรได้รับอิทธิพลจากปัจจัย 3 ระดับ คือ ระดับองค์กร ระดับกลุ่ม และระดับบุคคล ดังนั้นหากต้องการประยุกต์ให้พนักงานองค์กรเอกชนทำงานและใช้ชีวิตอย่างสมดุล มีความสุขอันจะก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อผลลัพธ์องค์กร จึงควรศึกษา พหุระดับเพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรทำนายหลายระดับด้วยจะเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการเสริมสร้างความผูกพันองค์กร. (2564). สมดุลชีวิต 8 - 8 - 8 : สูตรสร้างความสุขสมดุล ให้กับชีวิตและการทำงาน (เอกสารคู่มือ). อุบลราชธานี: ศูนย์สุขภาพจิตที่ 10.
- นิตินัย หมีสอาด. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ปริญดา สมควร. (2556). ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ กองบังคับการอำนวยการ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกริก.
- พิชิต เทพวรรณ. (2556). ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมชัย ปราบริพันธ์. (2561). ความสมดุลของชีวิตและทำงานของพนักงานในธุรกิจอุตสาหกรรมการผลิตประเภทอาหารแปรรูปบรรจุกระป๋อง: กรณีศึกษาเฉพาะ 3 บริษัทขนาดใหญ่ในจังหวัดสงขลา. ใน การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9 (หน้า 528-529). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- หทัยทิพย์ ลีวสงวนกุลธร. (2555). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสมดุลชีวิตกับการทำงานกรณีศึกษาสถาบันคุ้มครองเงินฝาก. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- Covey, S. R. (2012). The seven habits of highly effective people. New York: Simon and Schuster.
- Dweck, C. S. (2012). Mindset: The new psychology of success. New York: Random House.
- Haygroup. (2015). Engaging Hearts & Minds: Preparation for a Changing World. Retrieved December 1, 2020, from <http://www.haygroup.com/>
- Hox, J. J. (2010). Multilevel Analysis: Techniques and Applications (2nd ed.). New York: Routledge.
- Hyman, J. & Summers, J. (2004). Lacking balance? Work-life employment practices in the modern economy. Personnel Review, 33(4), 418-429.

- Merrill & Merrill. (2003). Life Matter: Crating a dynamic balance of work, family, time and money. New York: McGraw-Hall.
- Schroder, H.S. et al. (2014). The Role of Implicit Theories in MentalHealth Symptoms, Emotion Regulation, and Hypothetical Treatment Choices in College Students. Cognitive Therapy and Research, 39(2), 120-139.

การพัฒนาแบบทดสอบวินิจฉัยทางการเรียนคณิตศาสตร์
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โครงการภาคภาษาอังกฤษ*
THE DEVELOPMENT OF DIAGNOSTIC TEST ON ALGEBRA
FOR GRADE 9th STUDENTS IN ENGLISH PROGRAMME

สุกิจ ชีรนรวิชย์

Sukit Chiranorawanit

สุรัชย์ มีชาญ

Surachai Meechan

วิไลลักษณ์ ลังกา

Wilailak Langka

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: sukitt.c@mail.rmutk.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างแบบทดสอบวินิจฉัยจุดบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ สารพีชคณิต สำหรับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 โครงการภาคภาษาอังกฤษ ในเขตกรุงเทพมหานคร 2) ตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวินิจฉัยจุดบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ สารพีชคณิต ด้านความยากง่าย อำนาจจำแนก ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเชื่อมั่น และ 3) ศึกษาแนวคิดคลาดเคลื่อนวิชาคณิตศาสตร์ สารพีชคณิต โดยใช้แบบทดสอบวินิจฉัยสี่ลำดับขั้น แบบทดสอบวินิจฉัยที่สร้างขึ้นมี 5 ฉบับ ได้แก่ ระบบสมการเชิงเส้น อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว การแยกตัวประกอบพหุนาม สมการกำลังสองตัวแปรเดียว และฟังก์ชันกำลังสอง ข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ โดยแต่ละข้อประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) คำตอบของคำถาม 2) ระดับความมั่นใจในคำตอบของคำถาม 3) เหตุผลของคำตอบ และ 4) ระดับความมั่นใจของเหตุผลของคำตอบ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โครงการภาคภาษาอังกฤษ ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 200 คน ซึ่งทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบทดสอบวินิจฉัยจุดบกพร่องทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สารพีชคณิต จำนวน 5 ฉบับ ได้จากการสำรวจข้อบกพร่องทางการเรียนโดยใช้แบบทดสอบเพื่อสำรวจ จากนั้นจัดทำแบบทดสอบวินิจฉัยสี่ลำดับขั้น โดยตรวจสอบค่าความยากง่าย

* Received 5 August 2022; Revised 20 August 2022; Accepted 23 August 2022

ค่าอำนาจจำแนก ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และค่าความเชื่อมั่น 2) การตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวินิจฉัยสี่ลำดับขั้นทั้ง 5 ฉบับ มีดังนี้ ค่าความยากง่าย 0.43 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก 0.14 - 0.64 ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา 0.67 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่น 0.77 - 0.95 3) แบบทดสอบวินิจฉัยจุดบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ สาละพีชคณิต สามารถวัดแนวคิดของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแนวคิดถูกต้อง กลุ่มขาดความมั่นใจในความรู้ กลุ่มแนวคิดคลาดเคลื่อน และกลุ่มขาดความรู้

คำสำคัญ: แบบทดสอบวินิจฉัย, การเรียนคณิตศาสตร์, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) to develop four-tier diagnostic tests on algebra for grade 9th student in English Programme 2) to examine the quality of the tests 3) to study the students' misconceptions on algebra The algebraic topics used in this study were simultaneous equations, inequalities, factorization, quadratic equation and function. There were 5 tests following the topics with 10 questions on simultaneous equations, 10 questions on inequalities, 5 questions on factorization, 10 questions on quadratic equation, and 10 questions on function. All the questions were multiple choices with four tiers, 1st tier was the answer of the question; 2nd tier was the confident level; 3rd tier was the reason of the 1st tier and 4th tier was the confident level to the 3rd tier. The sample were 200 of grade 9th English Programme students, 2565 academic year in Bangkok selected by using purposive sampling. The study found that the 5 four - tier mathematics diagnostic tests were developed from the surveyed test then checked the quality of the tests by using difficulty and discrimination indices, content validity and reliability. The difficulty index was between 0.23 – 0.78. The discrimination index was between 0.14 – 0.73, and the reliability of the tests were .95 .83 .73 .81 and .77. The study found that the four-tier diagnostic test on algebra could be able to categorize the students in 4 groups, correct concept, lack of confidence, misconception and lack of knowledge

Keywords: Four-tier diagnostic test, Mathematics, Grade 9 student

บทนำ

การพัฒนาคนในศตวรรษที่ 21 จะต้องมีการพัฒนาทักษะหลายด้านประกอบกัน โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (แผนพัฒนาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12) เนื่องจากคณิตศาสตร์เป็นความรู้พื้นฐานที่จะนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้และพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ อย่างไรก็ตามข้อมูลจากสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งได้แสดงผลการสอบโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) สำหรับนักเรียนอายุ 15 ปี พ.ศ. 2561 พบว่าผลการประเมินนักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์ 419 คะแนน ต่ำกว่าค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มประเทศองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) ซึ่งได้ 489 คะแนน และเมื่อพิจารณาผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์จากโครงการ TIMSS (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2015) (Trends in International Mathematics and Science Study) ซึ่งวัดความรู้ การประยุกต์ และการใช้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ พ.ศ.2558 พบว่านักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ย 431 คะแนน อยู่ในอันดับที่ 27 จาก 39 ประเทศ ซึ่งต่ำกว่าค่ากลางของการประเมินที่ได้ 500 คะแนน นอกจากนี้เมื่อพิจารณาผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (ONET) สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รายวิชาคณิตศาสตร์ ในปีการศึกษา 2560 2561 และ 2562 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง, 2563) คะแนนเฉลี่ยที่ได้คือ 26.30 30.04 และ 26.73 พบว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำ

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่าผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญ หาวิธีการแก้ไข หาข้อบกพร่องของผู้เรียนและอุปสรรคในการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในโครงการภาคภาษาอังกฤษ เกี่ยวกับความเข้าใจในการเรียนคณิตศาสตร์และลักษณะของแบบทดสอบที่ใช้กับนักเรียน พบว่านักเรียนไม่สามารถแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ดีเท่าที่ควร และครูผู้สอนก็ไม่สามารถหาจุดบกพร่องทางการเรียนได้อย่างชัดเจน สำหรับแบบทดสอบที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ แบบทดสอบดังกล่าวไม่ได้ให้รายละเอียดว่านักเรียนที่ตอบถูกนั้นเกิดจากการเข้าใจอย่างแท้จริงหรือเกิดจากการเดา หรือกรณีที่นักเรียนตอบผิดนั้นเกิดจากความเข้าใจคลาดเคลื่อนในเนื้อหาที่เรียนหรือเกิดจากการขาดความรู้ เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยพบว่าแบบทดสอบวินิจฉัยสัปดาห์ชั้นสามารถแยกแวกคิดที่คลาดเคลื่อนของผู้เรียนได้ ทำให้สามารถวัดจุดบกพร่องของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเห็นได้จากงานวิจัยของ สุพรรณษา หอมฤทธิ์ ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแบบทดสอบวินิจฉัยสัปดาห์ชั้นเพื่อศึกษาแวกคิดคลาดเคลื่อนและการขาดความรู้ เรื่องแรงและกฎการเคลื่อนที่ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดสิงห์บุรี ที่สามารถแยก

แนวคิดของนักเรียนเป็นแนวคิดที่ถูกต้อง การขาดความมั่นใจในการเรียนรู้ แนวคิดคลาดเคลื่อน และการขาดความรู้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างแบบทดสอบวินิจฉัยจุดบกพร่องทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในกลุ่มสาระพีชคณิต ซึ่งจะช่วยให้ครูผู้สอนได้สารสนเทศในการนำไปจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ปัญหาการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน (สุพรรณษา หอมฤทธิ์, 2559)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างแบบทดสอบวินิจฉัยจุดบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ สาระพีชคณิต สำหรับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 โครงการภาคภาษาอังกฤษ ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวินิจฉัยจุดบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์สาระพีชคณิต ในด้านความยากง่าย อำนาจจำแนก ความเที่ยงตรง และความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
3. เพื่อศึกษาแนวคิดคลาดเคลื่อนวิชาคณิตศาสตร์ สาระพีชคณิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โครงการภาคภาษาอังกฤษ โดยใช้แบบทดสอบวินิจฉัยสี่ลำดับขั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาหาจุดบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ สาระพีชคณิต ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โครงการภาคภาษาอังกฤษ มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัญหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาผลการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ระดับชาติและระดับนานาชาติของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าผลคะแนนการทดสอบขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในปี พ.ศ. 2560, 2561 และ 2562 มีคะแนน 26.30, 30.04 และ 26.37 ตามลำดับ ผลคะแนนจากการสอบสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) พ.ศ. 2555 2558 และ 2561 มีคะแนน 419 415 และ 419 ตามลำดับ ซึ่งพบว่าคะแนนของนักเรียนไทยยังต่ำอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ โครงการภาคภาษาอังกฤษ เกี่ยวกับความเข้าใจในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนและแบบทดสอบที่ใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่านักเรียนมักมีปัญหาด้านความเข้าใจในเนื้อหาวิชาโดยไม่สามารถแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ดีเท่าที่ควร และครูผู้สอนก็เกิดปัญหาในด้านการหาจุดบกพร่องทางการเรียน ส่วนเครื่องมือที่ครูใช้ในการเก็บข้อมูลจะเป็นแบบทดสอบที่เป็นแบบเลือกตอบ จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่าแบบทดสอบแบบเลือกตอบแบบขั้นตอนเดียวไม่สามารถระบุแนวคิดที่คลาดเคลื่อนของนักเรียนได้ กล่าวคือ การที่นักเรียนตอบข้อคำถามถูก ครูก็ไม่สามารถอธิบายได้ว่านักเรียนตอบถูกเพราะความเข้าใจในเนื้อหาหรือตอบถูกเพราะเกิดจากการเดา เช่นเดียวกันการที่นักเรียนตอบผิด ก็ไม่สามารถอธิบายได้ว่านักเรียนตอบผิดเพราะขาดความรู้หรือมีแนวคิดคลาดเคลื่อน

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อสร้างแบบทดสอบวินิจัยจุดบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ สารระพีชคณิต สำหรับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 โครงการภาคภาษาอังกฤษ ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวินิจัยจุดบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ สารระพีชคณิต ในด้านความยากง่าย อำนาจจำแนก ความเที่ยงตรง และความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
3. เพื่อศึกษาแนวคิดคลาดเคลื่อนวิชาคณิตศาสตร์ สารระพีชคณิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โครงการภาคภาษาอังกฤษ โดยใช้แบบทดสอบวินิจัยสี่ลำดับขั้น

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรสำหรับการวิจัยนี้ คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โครงการภาคภาษาอังกฤษ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 1350 คน และทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 200 คน

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้ได้มีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ขอบเขตของเนื้อหาคณิตศาสตร์ ลักษณะ ประเภท และการสร้างแบบทดสอบวินิจัย การตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวินิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบทดสอบวินิจัย

ขั้นตอนที่ 5 สร้างแบบทดสอบวินิจัยสี่ลำดับขั้นวิชาคณิตศาสตร์ สารระพีชคณิต

ในการสร้างแบบทดสอบวินิจัย มีขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดข้อวินิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารหลักสูตร และวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สารระพีชคณิต ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และได้กำหนดเนื้อหา ได้แก่ ระบบสมการเชิงเส้น อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว การแยกตัวประกอบพหุนาม สมการกำลังสองตัวแปรเดียว และฟังก์ชันกำลังสอง
2. การสร้างแบบทดสอบเพื่อสำรวจจุดบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ แบบทดสอบเพื่อสำรวจมีทั้งสิ้น 5 ฉบับ ตามจำนวนเนื้อหาพีชคณิตในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบเขียนอธิบายคำตอบ และได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา
3. การสร้างแบบทดสอบวินิจัยสี่ลำดับขั้น สารระพีชคณิต เมื่อทำการสำรวจจุดบกพร่องแล้วได้ทำการวิเคราะห์จุดบกพร่องในแต่ละข้อคำถามจากแบบทดสอบทั้ง 5 ฉบับ เพื่อนำข้อผิดพลาดที่ได้มาจัดทำตัวลงในแบบทดสอบวินิจัย ซึ่งแบบทดสอบวินิจัยที่ได้เป็นแบบเลือกตอบสี่ตัวเลือก โดยเป็นคำตอบที่ถูกหนึ่งตัวเลือก และตัวลวงสามตัวเลือก ซึ่งข้อคำถามแต่ละข้อประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 คำตอบของคำถาม ส่วนที่ 2 ระดับ

ความมั่นใจในการตอบส่วนที่ 1 ส่วนที่ 3 เหตุผลของการตอบในส่วนที่ 1 และส่วนที่ 4 ระดับความมั่นใจในการตอบส่วนที่ 3 แบบทดสอบ

4. ทำการตรวจสอบคุณภาพรายข้อ โดยนำแบบทดสอบวินิจัยส์ลำดับชั้นจำนวน 5 ฉบับ ที่สร้างขึ้นไปทดสอบกับนักเรียนจำนวน 30 คน ซึ่งทำการเลือกแบบเจาะจงแล้วทำการตรวจสอบค่าความยากง่าย ซึ่งมีค่า 0.2-0.8 ค่าอำนาจจำแนก ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.2 และค่าความเชื่อมั่น (KR-20) ของแบบทดสอบ

ขั้นตอนที่ 6 เก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบวินิจัยส์ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพทั้ง 5 ฉบับ ไปทดสอบกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 คน ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 เพื่อเก็บข้อมูลการจำแนกนักเรียนตามกลุ่มแนวคิด

ขั้นตอนที่ 7 จัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ที่เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าความตรงเชิงเนื้อหา ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ และการกำหนดรหัสลักษณะคำตอบของแบบทดสอบวินิจัยส์ และทำการคำนวณหาร้อยละของนักเรียนตามแนวคิด ได้แก่ แนวคิดถูกต้อง การขาดความมั่นใจในความรู้ แนวคิดคลาดเคลื่อน และการขาดความรู้

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โครงการภาคภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1350 คน และได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) นักเรียน จำนวน 200 คน

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้เนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ในสาระพีชคณิต ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งประกอบด้วย ระบบสมการเชิงเส้น อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว การแยกตัวประกอบพหุนาม สมการกำลังสองตัวแปรเดียว และฟังก์ชันกำลังสอง

ตารางที่ 1 แสดงหัวข้อและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในรายวิชาคณิตศาสตร์ สาระพีชคณิต

เรื่อง	วัตถุประสงค์การเรียนรู้
1. ระบบสมการเชิงเส้น	1. อ่านและแปลความหมายของกราฟของระบบสมการเชิงเส้นได้ 2. แก่ระบบสมการเชิงเส้นได้ 3. นำระบบสมการเชิงเส้นไปใช้แก้ปัญหา พร้อมตระหนักถึงความสมเหตุสมผลของคำตอบ
2. อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว	1. อ่านและเขียนกราฟแสดงคำตอบของสมการได้ 2. แก่อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวได้

เรื่อง	วัตถุประสงค์การเรียนรู้
	3. ใช้ความรู้เกี่ยวกับอสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวหาคำตอบของโจทย์ปัญหาพร้อมตระหนักถึงความสมเหตุสมผลของคำตอบที่ได้
3. การแยกตัวประกอบพหุนาม	1. แยกตัวประกอบของพหุนามดีกรีสอง ตัวแปรเดียวที่มีสัมประสิทธิ์ของแต่ละพจน์เป็นจำนวนเต็มและมีสัมประสิทธิ์ของแต่ละพจน์ในพหุนามตัวประกอบเป็นจำนวนเต็มได้ 2. แยกตัวประกอบของพหุนามที่มีสัมประสิทธิ์ของแต่ละพจน์เป็นจำนวนเต็มโดยวิธีกำลังสองสมบูรณ์ได้
4. สมการกำลังสองตัวแปรเดียว	1. แก้สมการกำลังสองตัวแปรเดียวได้ 2. ตระหนักถึงความสมเหตุสมผลของคำตอบ
5. ฟังก์ชันกำลังสอง	1. มีความรู้เกี่ยวกับพาราโบลา สมการพาราโบลา และกราฟของพาราโบลา และนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาได้ 2. ตระหนักถึงความสมเหตุสมผลของคำตอบที่ได้

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยการพัฒนาแบบทดสอบวินิจฉัยทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โครงการภาคภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้มีผลการวิจัย ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การสร้างแบบทดสอบวินิจฉัยจุดบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ สาระพีชคณิต สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โครงการภาคภาษาอังกฤษ

การสร้างแบบทดสอบวินิจฉัยจุดบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ ได้มีการศึกษาขอบเขตของเนื้อหา ซึ่งมีทั้งหมด 5 เรื่อง ได้แก่ ระบบสมการเชิงเส้น อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว การแยกตัวประกอบพหุนาม สมการกำลังสองตัวแปรเดียว และ ฟังก์ชันกำลังสอง และทำการสำรวจข้อมูลจุดบกพร่องทางการเรียนของนักเรียน โดยใช้แบบทดสอบเพื่อสำรวจจุดบกพร่องทางการเรียนโดยเป็นแบบเขียนอธิบาย ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้ได้ทำการวิเคราะห์จุดบกพร่องและนำข้อมูลมาสร้างตัวลงสำหรับการออกแบบทดสอบวินิจฉัย สำหรับแบบทดสอบวินิจฉัยมีทั้งหมด 5 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 ระบบสมการเชิงเส้น จำนวน 20 ข้อ ฉบับที่ 2 อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว จำนวน 20 ข้อ ฉบับที่ 3 การแยกตัวประกอบพหุนาม จำนวน 10 ข้อ ฉบับที่ 4 สมการกำลังสองตัวแปรเดียว จำนวน 20 ข้อ และฉบับที่ 5 ฟังก์ชันกำลังสอง จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 2 คุณภาพของแบบทดสอบวินิจฉัยจุดบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ สาระพีชคณิต สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โครงการภาคภาษาอังกฤษ ในด้านความยากง่าย อำนาจจำแนก ความเที่ยงตรง และความเชื่อมั่น

การหาคุณภาพของแบบทดสอบวินิจฉัยจุดบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ สาระพีชคณิต ได้ใช้การตรวจสอบคุณภาพรายข้อ ได้แก่ ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก ค่าความ

เชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้ง 5 ฉบับ และคัดจำนวนข้อคำถามที่เหมาะสมในแต่ละฉบับ พบว่า ฉบับที่ 1 ระบบสมการเชิงเส้น จำนวนข้อคำถาม 10 ข้อ มีค่าความยากง่าย 0.43 - 0.75 ค่าอำนาจจำแนก 0.14 - 0.55 และค่าความเชื่อมั่น .95 ฉบับที่ 2 อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว จำนวนข้อคำถาม 10 ข้อ มีค่าความยากง่าย 0.23 - 0.77 ค่าอำนาจจำแนก 0.19 - 0.45 และค่าความเชื่อมั่น .83 ฉบับที่ 3 การแยกตัวประกอบพหุนาม จำนวนข้อคำถาม 5 ข้อ มีค่าความยากง่าย 0.73 - 0.78 ค่าอำนาจจำแนก 0.30 - 0.39 และค่าความเชื่อมั่น .73 ฉบับที่ 4 สมการกำลังสองตัวแปรเดียว จำนวนข้อคำถาม 10 ข้อ มีค่าความยากง่าย 0.63 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก 0.27 - 0.60 และค่าความเชื่อมั่น .81 และฉบับที่ 5 ฟังก์ชันกำลังสอง จำนวนข้อคำถาม 10 ข้อ มีค่าความยากง่าย 0.51 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก 0.33 - 0.63 และค่าความเชื่อมั่น .77

ตอนที่ 3 การศึกษาแนวคิดคลาดเคลื่อนวิชาคณิตศาสตร์ สาระพีชคณิต สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โครงการภาคภาษาอังกฤษ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลแนวคิดของนักเรียนจากการทำแบบทดสอบทั้ง 5 ฉบับ โดยจำแนกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มแนวคิดถูกต้อง กลุ่มขาดความมั่นใจในความรู้ กลุ่มแนวคิดคลาดเคลื่อน และกลุ่มขาดความรู้

ฉบับที่ 1 ระบบสมการเชิงเส้น นักเรียนส่วนใหญ่มีแนวคิดถูกต้อง จำนวน 2 ข้อ นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความมั่นใจในความรู้ จำนวน 0 ข้อ นักเรียนส่วนใหญ่มีแนวคิดคลาดเคลื่อน จำนวน 4 ข้อ และนักเรียนส่วนใหญ่ขาดความรู้ จำนวน 4 ข้อ ซึ่งนักเรียนมีแนวคิดคลาดเคลื่อนเรื่องระบบสมการเชิงเส้น คือ ไม่เข้าใจการหาจุดตัดบนแกน x และ y ไม่เข้าใจเครื่องหมายของการย้ายสมการเมื่อแก้สมการโดยวิธีแทนค่าตัวแปร ไม่เข้าใจเครื่องหมายของแต่ละพจน์เมื่อกระจายหลังการแทนค่าตัวแปร ไม่เข้าใจการบวกกันของสองสมการเมื่อแก้สมการโดยวิธีกำจัดตัวแปร ไม่เข้าใจการทำสัมประสิทธิ์ของตัวแปรให้เท่ากันเมื่อแก้สมการโดยการกำจัดตัวแปร และไม่เข้าใจการสร้างระบบสมการจากโจทย์ที่กำหนดให้

ฉบับที่ 2 อสมการเชิงเส้นตัวแปร นักเรียนส่วนใหญ่มีแนวคิดถูกต้อง จำนวน 8 ข้อ นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความมั่นใจในความรู้ จำนวน 0 ข้อ นักเรียนส่วนใหญ่มีแนวคิดคลาดเคลื่อน จำนวน 1 ข้อ และนักเรียนส่วนใหญ่ขาดความรู้ จำนวน 1 ข้อ ซึ่งนักเรียนมีแนวคิดคลาดเคลื่อนเรื่องอสมการเชิงเส้นตัวแปร คือ ไม่เข้าใจการเขียนกราฟแสดงคำตอบของอสมการ และไม่สามารถแสดงคำตอบที่สมเหตุสมผลของการแก้โจทย์ปัญหาอสมการได้

ฉบับที่ 3 การแยกตัวประกอบพหุนาม นักเรียนส่วนใหญ่มีแนวคิดถูกต้อง จำนวน 3 ข้อ นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความมั่นใจในความรู้ จำนวน 0 ข้อ นักเรียนส่วนใหญ่มีแนวคิดคลาดเคลื่อน จำนวน 2 ข้อ และนักเรียนส่วนใหญ่ขาดความรู้ จำนวน 0 ข้อ ซึ่งนักเรียนมีแนวคิดคลาดเคลื่อนเรื่องการแยกตัวประกอบพหุนาม คือ ไม่เข้าใจการแยกตัวประกอบ

พหุนามกรณีที่มีสัมประสิทธิ์ของพจน์แรกมากกว่า 1 และไม่เข้าใจการแยกตัวประกอบพหุนามกรณีที่พจน์กลางเป็นลบ

ฉบับที่ 4 สมการกำลังสองตัวแปรเดียว นักเรียนส่วนใหญ่มีแนวคิดถูกต้อง จำนวน 9 ข้อ นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความมั่นใจในความรู้ จำนวน 0 ข้อ นักเรียนส่วนใหญ่มีแนวคิดคลาดเคลื่อน จำนวน 1 ข้อ และนักเรียนส่วนใหญ่ขาดความรู้ จำนวน 0 ข้อ ซึ่งนักเรียนมีแนวคิดคลาดเคลื่อนเรื่องสมการกำลังสองตัวแปรเดียว คือ ไม่เข้าใจการแก้สมการกำลังสองที่อยู่ในรูปผลต่างกำลังสอง

ฉบับที่ 5 ฟังก์ชันกำลังสอง นักเรียนส่วนใหญ่มีแนวคิดถูกต้อง จำนวน 2 ข้อ นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความมั่นใจในความรู้ จำนวน 0 ข้อ นักเรียนส่วนใหญ่มีแนวคิดคลาดเคลื่อน จำนวน 7 ข้อ และนักเรียนส่วนใหญ่ขาดความรู้ จำนวน 1 ข้อ ซึ่งนักเรียนมีแนวคิดคลาดเคลื่อนเรื่องฟังก์ชันกำลังสอง คือ ไม่สามารถอธิบายลักษณะของกราฟพาราโบลาว่าเป็นกราฟคว่ำหรือหงายจากสมการกำลังสองรูปมาตรฐานที่กำหนดให้ ไม่สามารถอธิบายการให้ค่าสูงหรือต่ำสุดของกราฟพาราโบลาจากสมการกำลังสองรูปทั่วไปที่กำหนดให้ ไม่สามารถสร้างฟังก์ชันกำลังสองจากข้อมูลที่กำหนดให้ได้ ไม่สามารถหาจุดยอดของกราฟพาราโบลาจากสมการกำลังสองรูปมาตรฐานที่กำหนดให้ได้ ไม่สามารถหาจุดยอดของกราฟพาราโบลาจากสมการกำลังสองรูปทั่วไปที่กำหนดให้ได้ ไม่สามารถหาสมการเส้นสมมาตรของกราฟพาราโบลาจากสมการกำลังสองรูปมาตรฐานที่กำหนดให้ได้ ไม่สามารถหาสมการเส้นสมมาตรของกราฟพาราโบลาจากสมการกำลังสองรูปทั่วไปที่กำหนดให้ได้ และไม่สามารถหาค่าสูงสุดหรือต่ำสุดของกราฟพาราโบลาจากสมการกำลังสองรูปทั่วไปที่กำหนดให้ได้

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยการพัฒนาแบบทดสอบวินิจฉัยทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โครงการภาคภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้

แบบทดสอบวินิจฉัยจุดบกพร่องในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สารพีชคณิต ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โครงการภาคภาษาอังกฤษ เป็นแบบทดสอบวินิจฉัยสี่ลำดับขั้น ซึ่งแตกต่างจากแบบทดสอบวินิจฉัยสองลำดับขั้น ที่มีส่วนคำถามและส่วนของเหตุผลของการตอบในส่วนแรก ซึ่งไม่สามารถจำแนกได้ว่าผู้ที่ตอบถูกนั้นเกิดจากความเข้าใจถูกต้องหรือตอบถูกจากการเดา ขณะเดียวกันก็ไม่สามารถจำแนกได้ว่าผู้ที่ตอบผิดนั้น เกิดจากการการมีแนวคิดคลาดเคลื่อนหรือจากการขาดความรู้ (สุพรรณา หอมฤทธิ์, 2559) สำหรับแบบทดสอบวินิจฉัยสามลำดับขั้น ซึ่งมีการเพิ่มระดับความมั่นใจในตอนท้ายของข้อคำถาม ซึ่งสามารถจำแนกผู้สอบที่มีแนวคิดคลาดเคลื่อนและผู้ที่ขาดความรู้ได้ แต่ไม่สามารถให้รายละเอียดถึงความมั่นใจของผู้สอบที่มีความมั่นใจในส่วนที่ 1 (คำตอบของข้อคำถาม) และส่วนที่ 2 (เหตุผลของการตอบส่วนที่ 1)

แตกต่างกัน (Kirbulut, Z. D., 2014) สำหรับแบบทดสอบวินิจัยลำดับขั้น สามารถแยกกลุ่มผู้สอบจากลักษณะของคำตอบได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแนวคิดถูกต้อง กลุ่มขาดความมั่นใจในความรู้ กลุ่มแนวคิดคลาดเคลื่อน และกลุ่มขาดความรู้ (Fariyani, Q. et al., 2017) จะเห็นได้ว่าแบบทดสอบวินิจัยลำดับขั้นสามารถจำแนกกลุ่มผู้เรียนได้ดีกว่าแบบทดสอบวินิจัยสองลำดับขั้นและสามลำดับขั้น สำหรับการสร้างแบบทดสอบวินิจัยจุดบกพร่องในการเรียนคณิตศาสตร์ สาระพีชคณิต ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โครงการภาคภาษาอังกฤษ มีขอบเขตของเนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และมีการตรวจสอบความตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการทดสอบ และข้อคำถามซึ่งได้จากการสำรวจจุดบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ลินควิสต์ (Lindquist, E. F., 1966) ที่ได้กล่าวถึงเกณฑ์การสร้างแบบทดสอบวินิจัย ได้แก่ ความสอดคล้องกับหลักสูตร ข้อคำถามต้องวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการทดสอบ และข้อคำถามต้องได้จากการไม่เข้าใจเป็นหลักในส่วนขั้นตอนการสร้างของแบบทดสอบวินิจัยที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนั้น ได้เริ่มจากการสร้างแบบทดสอบเพื่อสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลจุดบกพร่องของนักเรียน ซึ่งเป็นแบบเขียนตอบ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ กัญวลัญช์ จิตรติ ที่ได้ศึกษาการสร้างแบบทดสอบวินิจัยคณิตศาสตร์เรื่องตัวประกอบของจำนวนนับ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก อย่างไรก็ตามจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าสามารถทำการเก็บข้อมูลจุดบกพร่องด้วยวิธีอื่นได้เช่นกัน (กัญวลัญช์ จิตรติ, 2559) ดังงานวิจัยของ Tuysuz, C. ที่ได้ทำการสัมภาษณ์นักเรียนเพื่อเก็บข้อมูลจุดบกพร่องทางการเรียนวิชาเคมี (Tuysuz, C., 2009)

การตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวินิจัยสำหรับงานวิจัยนี้ ได้มีการตรวจสอบคุณภาพรายข้อ ได้แก่ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และการตรวจสอบคุณภาพรายฉบับ ได้แก่ ค่าความเชื่อมั่น พบว่าค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามในฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 มีค่า 0.14 และ 0.19 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ มากกว่า 0.2 ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อคำถามนั้นไว้ เนื่องจากแบบทดสอบวินิจัยจุดบกพร่องทางการเรียนนั้นไม่มีจุดประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์เป็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณดี ชุนหวาดิยานนท์ ที่ได้สร้างแบบทดสอบวินิจัยคณิตศาสตร์ เรื่องโพลิโนเมียล สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 4 กรุงเทพมหานคร และได้พิจารณาอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.00 ขึ้นไป (วรณดี ชุนหวาดิยานนท์, 2524)

นอกจากนี้เมื่อนำแบบทดสอบวินิจัยจุดบกพร่องในการเรียนคณิตศาสตร์ สาระพีชคณิต ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โครงการภาคภาษาอังกฤษ ทั้ง 5 ฉบับไปศึกษาแนวคิดกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 คน พบว่า ฉบับที่ 1 ระบบสมการเชิงเส้น นักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มที่มีแนวคิดคลาดเคลื่อน รองลงมาคือกลุ่มขาดความรู้ กลุ่มแนวคิดถูกต้อง และกลุ่มขาดความมั่นใจในความรู้ ตามลำดับ ทั้งนี้ นักเรียนมีแนวคิดคลาดเคลื่อนเรื่องระบบสมการเชิงเส้น เนื่องจากไม่เข้าใจการแก้ระบบสมการโดยการแทนที่ การแก้สมการ

โดยการแทนค่า การแก้ระบบสมการโดยการกำจัดตัวแปร และการแก้สมการโดยการกำจัดตัวแปรที่มีสัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรไม่เท่ากัน ฉบับที่ 2 อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว นักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มที่มีแนวคิดถูกต้อง รองลงมาคือกลุ่มแนวคิดคลาดเคลื่อน กลุ่มขาดความรู้ และกลุ่มขาดความมั่นใจในความรู้ ตามลำดับ ทั้งนี้ นักเรียนมีแนวคิดคลาดเคลื่อนเรื่องอสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว เนื่องจากไม่เข้าใจความหมายของคำตอบที่ได้จากการแก้สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ฉบับที่ 3 การแยกตัวประกอบพหุนาม นักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มที่มีแนวคิดถูกต้อง รองลงมาคือกลุ่มแนวคิดคลาดเคลื่อน กลุ่มขาดความมั่นใจในความรู้ และกลุ่มขาดความรู้ ตามลำดับ ทั้งนี้ นักเรียนมีแนวคิดคลาดเคลื่อนเรื่องการแยกตัวประกอบพหุนาม เนื่องจากไม่เข้าใจการแยกตัวประกอบพหุนามในกรณีที่สัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรที่ยกกำลังสอง และไม่เข้าใจการแยกตัวประกอบพหุนามในกรณีที่พจน์กลางเป็นลบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสหชาติ เหล็กชาย ที่ได้ศึกษาการสร้างแบบทดสอบวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการแยกตัวประกอบพหุนามและสมการกำลังสอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร (สหชาติ เหล็กชาย, 2538) ฉบับที่ 4 สมการกำลังสองตัวแปรเดียว นักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มที่มีแนวคิดถูกต้อง รองลงมาคือกลุ่มแนวคิดคลาดเคลื่อน กลุ่มขาดความรู้ และกลุ่มขาดความมั่นใจในความรู้ ตามลำดับ ทั้งนี้ นักเรียนมีแนวคิดคลาดเคลื่อนเรื่องสมการกำลังสองตัวแปรเดียว เนื่องจากไม่เข้าใจการแก้สมการกำลังสองตัวแปรเดียวที่อยู่ในรูปผลต่างกำลังสอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสหชาติ เหล็กชาย ที่ได้ศึกษาการสร้างแบบทดสอบวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการแยกตัวประกอบพหุนามและสมการกำลังสอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร (สหชาติ เหล็กชาย, 2538) ฉบับที่ 5 ฟังก์ชันกำลังสอง นักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มที่มีแนวคิดคลาดเคลื่อน รองลงมาคือ กลุ่มขาดความรู้ กลุ่มแนวคิดถูกต้อง และกลุ่มขาดความมั่นใจในความรู้ ตามลำดับ ทั้งนี้ นักเรียนมีแนวคิดคลาดเคลื่อนเรื่องฟังก์ชันกำลังสอง เนื่องจากไม่สามารถอธิบายลักษณะกราฟพาราโบลาได้ ไม่สามารถอธิบายการให้ค่าต่ำสุดหรือสูงสุดของกราฟพาราโบลาจากสมการรูปทั่วไปได้ ไม่สามารถสร้างฟังก์ชันกำลังสองจากข้อมูลที่กำหนดให้ได้ ไม่สามารถหาจุดยอดของกราฟพาราโบลาได้ ไม่สามารถหาสมการเส้นสมมาตรของกราฟพาราโบลาได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยการพัฒนาแบบทดสอบวินิจฉัยทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โครงการภาคภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้สรุป ได้ดังนี้

การพัฒนาแบบทดสอบวินิจฉัยจุดบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ สาระพีชคณิตระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โครงการภาคภาษาอังกฤษ เริ่มจากการศึกษาขอบเขตของเนื้อหาและ

จัดทำแบบทดสอบเพื่อสำรวจจุดบกพร่องทางการเรียนของนักเรียน เพื่อเป็นข้อมูลในการออกแบบตัวลงในแบบทดสอบวินิจฉัยจุดบกพร่องทางการเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบวินิจฉัยสี่ลำดับขั้น ซึ่งมีทั้งหมด 5 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 ระบบสมการเชิงเส้น จำนวน 10 ข้อ ฉบับที่ 2 อสมการเชิงเส้น จำนวน 10 ข้อ ฉบับที่ 3 การแยกตัวประกอบพหุนาม จำนวน 5 ข้อ ฉบับที่ 4 สมการกำลังสองตัวแปรเดียว จำนวน 10 ข้อ และฉบับที่ 5 ฟังก์ชันกำลังสอง จำนวน 10 ข้อ ซึ่งมีค่าความยากง่าย 0.23-0.80 ค่าอำนาจจำแนก 0.14-0.64 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้ง 5 ฉบับ คือ .95 .83 .73 .81 และ .77 ตามลำดับ และเมื่อศึกษาแนวคิดคลาดเคลื่อนของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีแนวคิดคลาดเคลื่อนเรื่องระบบสมการเชิงเส้น เนื่องจากไม่เข้าใจการแก้ระบบสมการโดยการแทนที่ การแก้สมการโดยการแทนค่า การแก้ระบบสมการโดยการกำจัดตัวแปร และการแก้สมการโดยการกำจัดตัวแปรที่มีสัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรไม่เท่ากัน นักเรียนมีแนวคิดคลาดเคลื่อนเรื่องอสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว เนื่องจากไม่เข้าใจความหมายของคำตอบที่ได้จากการแก้สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว นักเรียนมีแนวคิดคลาดเคลื่อนเรื่องการแยกตัวประกอบพหุนาม เนื่องจากไม่เข้าใจการแยกตัวประกอบพหุนาม ในกรณีที่มีสัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรที่ยกกำลังสอง และไม่เข้าใจการแยกตัวประกอบพหุนาม ในกรณีที่พจน์กลางเป็น นักเรียนมีแนวคิดคลาดเคลื่อนเรื่องสมการกำลังสองตัวแปรเดียว เนื่องจากไม่เข้าใจการแก้สมการกำลังสองตัวแปรเดียวที่อยู่ในรูปผลต่างกำลังสอง และนักเรียนมีแนวคิดคลาดเคลื่อนเรื่องฟังก์ชันกำลังสอง เนื่องจากไม่สามารถอธิบายลักษณะกราฟพาราโบลาได้ ไม่สามารถอธิบายการให้ค่าต่ำสุดหรือสูงสุดของกราฟพาราโบลาจากสมการรูปทั่วไปได้ ไม่สามารถสร้างฟังก์ชันกำลังสองจากข้อมูลที่กำหนดให้ได้ ไม่สามารถหาจุดยอดของกราฟพาราโบลาได้ ไม่สามารถหาสมการเส้นสมมาตรของกราฟพาราโบลาได้

การพัฒนาแบบทดสอบวินิจฉัยทางการเรียนคณิตศาสตร์ สาระพีชคณิต ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โครงการภาคภาษาอังกฤษ ทำให้ครูผู้สอนได้สารสนเทศด้านจุดบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน และสามารถใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น นอกจากนี้การวิจัยนี้ยังเป็นแนวทางในการพัฒนาแบบทดสอบวินิจฉัยสำหรับรายวิชาอื่น ๆ หรืออาจมีการพัฒนาการวินิจฉัยจุดบกพร่องของผู้เรียนโดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อให้สามารถประมวลผลได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัญวลัญช์ จิตรดี. (2559). การสร้างแบบทดสอบวินิจฉัยวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องตัวประกอบของจำนวนนับ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- วรรณดี ชุณหวิญญานนท์. (2524). การสร้างแบบทดสอบเพื่อวินิจฉัยวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องโพลินเมียล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ม.3) ในเขตท้องที่การศึกษาที่ 4 กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2015). สรุปผลการประเมิน TIMSS 2015. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สหชาติ เหล็กชาย. (2538). การสร้างแบบทดสอบวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการแยกตัวประกอบพหุนามและสมการกำลังสอง สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง. (2563). สรุปผลการวิเคราะห์ผลการประเมิน RT NT O-NET 3 ปีย้อนหลัง 2562-2560. เรียกใช้เมื่อ 23 มีนาคม 2565 จาก <http://anyflip.com/eauxt/thmq/basic>
- สุพรรณษา หอมฤทธิ์. (2559). การพัฒนาแบบทดสอบวินิจฉัยสื่ลำดับขั้นเพื่อศึกษาแนวคิดที่คลาดเคลื่อนและการขาดความรู้ เรื่อง แรงและกฎการเคลื่อนที่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดสิงห์บุรี. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Fariyani, Q. et al. (2017). Four-tier diagnostic test to identify misconception in geometrical optics. Unnes Science Education Journal, 6(3), 1-13.
- Kirbulut, Z. D. (2014). Using three-tier diagnostic test to assess students misconceptions of stat of matter. new york: Eurasia journal of Mathematics.
- Lindquist, E. F. (1966). Educational Measurement: George Banta Publishing Company. new york: Macmillan Publishing Company.
- Tuysuz, C. (2009). Development of two-tier diagnostic instrument and assess students' understanding in chemistry. Scientific Research and Essay, 4(6), 1-13.

ยุทธศาสตร์การพัฒนาตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกร
ปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี*

STRATEGY FOR THE DEVELOPMENT OF THE MODERN ORGANIC RICE
MARKET OF ORGANIC RICE FARMERS IN UDON THANI PROVINCE

ประสพชัย ชูตระกูล

Prasobchai Chutrakun

บุษกร สุขแสน

Bussagorn Suksan

กฤตติกา แสนโภชน

Krittikar Sanposh

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University, Thailand

E-mail: prasobchaichutrakun@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี ดำเนินการ 2 ระยะ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ได้แก่ ระยะที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง 161 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ระยะที่ 2 ดำเนินการ 2 ขั้นตอน 1) จัดทำร่างการพัฒนาตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี กลุ่มเป้าหมาย 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 2) ยืนยันยุทธศาสตร์การพัฒนาตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี กลุ่มเป้าหมาย 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานีภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน 1) ด้านการจัดจำหน่าย 2) ด้านการใช้พลัง 3) ด้านผลิตภัณฑ์ 4) ด้านส่งเสริมการตลาด 5) ด้านการใช้พนักงานขาย 6) ด้านราคา 7) ด้านข่าวสาร และ 8) ด้านบรรจุภัณฑ์ กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี ได้วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ 5 ด้าน ได้แก่ 1) พัฒนาระบบการจัด

* Received 5 August 2022; Revised 22 August 2022; Accepted 25 August 2022

จำหน่ายให้มีความทันสมัยและเหมาะสม 2) พัฒนาการใช้พลัง ให้มีอำนาจในการต่อรอง 3) พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายตรงความต้องการผู้ซื้อ 4) พัฒนาการส่งเสริมการตลาดสมัยใหม่ และ 5) พัฒนาศักยภาพผู้ขายให้ขายผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อทำการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ภาพรวมมีความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.51 ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์การพัฒนา, ตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่, กลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์

Abstract

The objectives of this research article were to study of problems in the development and to formulate a Strategy for The Development of the Modern Organic Rice Market of Organic Rice Farmers in Udon Thani Province in 2 phases. Mixed methods research. Phase 1: The populations 161 peoples, tools used the questionnaire. Phase 2: 2 steps: Step 1: create a draft Strategy for the Development of the Modern Organic Rice Market of Organic Rice Farmers in Udon Thani Province. The target group is 17 peoples. The research instruments used and semi-structured Interview. The Step 2 Confirm the strategy of developing a new era of organic rice market among farmers growing organic rice. Udon Thani Province. The target group is 30 peoples, the research instruments used the feasibility and feasibility assessment form. The data was analyzed statistics including: frequency, percentage, mean and standard deviation. Summary. The research results showed that: the problems in the development of the Modern Organic Rice Market of Organic Rice Farmers in Udonthani Province, 1) distribution, 2) use, 3) product, 4) marketing promotion, 5) use of salespeople, 6) price, 7) news and 8) packaging. Strategy for The Development of the Modern Organic Rice Market of Organic Rice Farmers in Udonthani Province Achieved the vision, mission, goals and 5 strategic which were 1) Develop a distribution system to be modern and appropriate, 2) the use of power to have the power to negotiate, 3) Develop products to have a variety of products that meet the needs of buyers, 4) Develop modern marketing promotion and 5) Developing sellers' potential to sell organic rice products with efficiency. When confirming the strategy, it was found that the overall was appropriate. And

the possibility of the high level, the mean higher than 3.51 is considered to pass the assessment criteria.

Keywords: Strategy for the Development, Modern Organic Rice Market, Organic Rice Farmers

บทนำ

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับเกษตรอินทรีย์ เริ่มด้วยกรมวิชาการเกษตรได้ริเริ่มจัดทำตรารับรองเกษตรอินทรีย์ "Organic Thailand" มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 โดยใช้เฉพาะกับผลิตภัณฑ์พืชอินทรีย์ ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานของสถาบันพืชอินทรีย์ของกรมวิชาการเกษตร แต่ต่อมามีกรมอื่น ๆ ในกระทรวงเกษตรฯ ได้พัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ขึ้นเองเช่น สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ที่ได้พัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ระดับประเทศขึ้น มีการตรวจรับรองตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ระดับประเทศ (ที่กำหนดโดย มกอช.) และได้ผลักดันให้ทุกหน่วยงานในกระทรวงเกษตรฯ ปรับเปลี่ยนมาใช้ตรากลางเดียวกัน "Organic Thailand" (กรมวิชาการเกษตร, 2562) ความสำคัญอีกประการหนึ่งข้าวนอกจากเป็นอาหารเพื่อการยังชีพและเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของคนไทยแล้วข้าวยังจัดว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทย ซึ่งนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันประเทศไทยจัดได้ว่าเป็นประเทศที่มีการส่งออกข้าวเป็นอันดับต้น ๆ ของโลกจากการรายงานข้อมูลขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติปี 2556 (กรมการข้าว, 2559)

ปัจจุบันจังหวัดอุดรธานีได้ดำเนินการพัฒนาเกษตรกรเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตั้งแต่ปี 2557 โดยให้การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 2 ชนิด ได้แก่ ข้าวและพืชผสมผสาน ซึ่งสินค้าเหล่านี้จังหวัดได้เชื่อมโยงตลาด Modern Trade ได้แก่ Tops Market ศูนย์การค้าเซ็นทรัลพลาซ่าอุดรธานี และ Tops Superstore สาขาหนองหานและตลาดเกษตรกร (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดอุดรธานี, 2560)

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจังหวัดอุดรธานี จะมีการพัฒนาเพื่อยกระดับมาตรฐานการทำการเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทร์ เกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์ โดยเฉพาะข้าวอินทรีย์ ได้แก่ ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ข้าวข.6 ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ข้าวเหนียวดำ ข้าวมะลิแดง ข้าวหอมนิล ยังมีปัญหาและอุปสรรคหลัก 3 ประเด็น ประเด็นแรก คือ ปัญหาด้านการผลิต เนื่องจากการผลิตข้าวอินทรีย์ยังเป็นการผลิตในลักษณะขนาดเล็ก เกษตรกรยังไม่สามารถผลิตในระดับใหญ่ได้ และการทำผลิตข้าวอินทรีย์มีความเสี่ยงจากความเสียหายของผลผลิตสูงกว่าเนื่องจากการไม่ใช้สารเคมี ทำให้ปริมาณผลผลิตต่อไร่ต่ำและมีต้นทุนการผลิตสูง ส่งผลให้ปริมาณข้าวอินทรีย์ที่ออกสู่ตลาดน้อย ส่วนประเด็นที่สองคือ ปัญหาด้านการตลาด สำหรับตลาดในประเทศยังคงมีกลุ่มผู้บริโภคจำกัด เนื่องจากสินค้าเกษตรอินทรีย์ยังมีราคาสูง ขณะเดียวกัน

ประชาชนเองก็ยังขาดความตระหนักต่อความสำคัญของผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ไม่มากเท่าที่ควร สำหรับตลาดส่งออกไทยยังคงเผชิญอุปสรรคสำคัญ คือ ปัญหาการผลิตให้ได้มาตรฐานตามแนวทางการผลิตเกษตรอินทรีย์ให้เป็นที่ยอมรับตามหลักมาตรฐานสากล ไทยยังคงขาดองค์กรที่มีเอกภาพซึ่งให้การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่เชื่อถือได้ (Certified Body) ในระดับโลก ประเด็นสุดท้าย คือ การแปรรูปข้าวอินทรีย์ให้เป็นเกษตรอุตสาหกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวอินทรีย์ยังมีน้อย และมีประสิทธิภาพต่ำกว่ามาตรฐานสากล (ภาคภูมิ ปุฒมาศ และธนภุต ทวีสุทธิ, 2560)

จากความสำคัญที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี เพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาลาดข้าวอินทรีย์ให้ต่อยอดการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed methods research)
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population) ที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 คือ เกษตรกรผู้เกี่ยวข้องในการผลิตข้าวอินทรีย์ ของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ในจังหวัดอุดรธานี ผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ 11 กลุ่ม จำนวนเกษตรกร 161 ราย (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดอุดรธานี, 2560) ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการวิจัยปรากฏดังตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างจากการศึกษาประชากรทั้งหมด

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	ประชากร
1	กลุ่มผลิตข้าวอินทรีย์บ้านหันเทา	15
2	กลุ่มข้าวอินทรีย์แปลงใหญ่จัดรูปที่ดินตำบลปะโค	24
3	กลุ่มข้าวอินทรีย์ข้าวบ้านหนองโสกดาว	22
4	กลุ่มโพนสูงรักษถิ่นเกษตรกรยั่งยืน	18
5	กลุ่มนาอินทรีย์บ้านดอนแคน	12
6	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านท่าเสียว	11

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	ประชากร
7	กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่อินทรีย์	13
8	กลุ่มเกษตรกรสามัคคีบ้านสันติธรรม	9
9	กลุ่มนาทมเกษตรอินทรีย์	10
10	กลุ่มข้าวอินทรีย์บ้านช้าง	8
11	กลุ่มผลิตข้าวอินทรีย์บ้านนำซิมกลาง	19
รวม		161

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 ตอนที่ 1 ได้แก่ 1) ผู้นำเกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์พื้นที่จังหวัดอุดรธานีจำนวน 5 คน 2) หน่วยงานสนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 5 คน และเกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์ที่ประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับ จำนวน 7 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 17 คน ที่มีคุณสมบัติเป็นที่ยอมรับในพื้นที่ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับข้าวอินทรีย์ไม่น้อยกว่า 5 ปี

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 ตอนที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 9 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert Method) (ยุทธ ไกยวรรณ, 2545) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยนำข้อมูลการวิจัยระยะที่ 1 มาเป็นข้อมูลสำคัญ ดำเนินการดังนี้ 1) วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT Analysis 2) จัดทำร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และการใช้ภาษา (Wording) แล้วนำคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คนมาหา ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด (Index of Item - Objective Congruence : IOC) ตลอดจนความครอบคลุมของข้อคำถามและความชัดเจนของภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป ซึ่งได้ค่า IOC ของแบบสอบถามเท่ากับ 0.67 - 1.00 ถือว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหา จากนั้นนำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่าง ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน จำนวน 30 คน พื้นที่จังหวัดหนองคาย เพื่อหาความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha - coefficient) ของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 9.65 ถือว่ายอมรับได้และสามารถนำไปเก็บข้อมูลได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการโดยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และชี้แจงเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ชื่อเรื่องการวิจัย วัตถุประสงค์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ การเก็บข้อมูลที่เป็นความลับ การนำเสนอผลการวิจัยโดยภาพรวม

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ใช้สถิติค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสรุปผล (บุญชม ศรีสะอาด, 2546) และวิเคราะห์เนื้อหา เนื่องจากข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลเอกสารมีลักษณะเป็นข้อความบรรยาย ที่ได้จากการจัดบันทึกมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากเอกสาร สรุปการสนทนากลุ่มเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยยุทธศาสตร์การพัฒนาตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี สรุปผลการวิจัยรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 161 คน จำแนกตามสถานภาพ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 61.00 มีสถานภาพพบว่า สมรส จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 67.70 อายุ 51 - 55 ปี พบว่า จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 36.02 ประสบการณ์เกี่ยวดำเนินการเกี่ยวกับข้าวอินทรีย์ พบว่า จำนวน 11 - 15 ปีขึ้นไป จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 53.42 และสภาพปัญหาการตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ลำดับที่ 1 ด้านการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 3.57$) ลำดับที่ 2 ด้านการใช้พลัง ($\bar{X} = 3.54$) ลำดับที่ 3 ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.53$) ลำดับที่ 4 ด้านส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 3.51$) ลำดับที่ 5 ด้านการใช้พนักงานขาย ($\bar{X} = 3.46$) ลำดับที่ 6 ด้านราคา ($\bar{X} = 3.41$) ลำดับที่ 7 ด้านข่าวสาร ($\bar{X} = 3.40$) และ ลำดับที่ 8 ด้านบรรจุภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.02$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับสภาพปัญหาการพัฒนาตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี ภาพรวม

สภาพปัญหาการพัฒนาตลาดข้าวอินทรีย์ ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี	สภาพปัญหา	แปลผล
	($\bar{X}$)	
1. ด้านผลิตภัณฑ์	3.53	มาก
2. ด้านราคา	3.41	ปานกลาง
3. ด้านการจัดจำหน่าย	3.57	มาก
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.51	มาก

สภาพปัญหาการพัฒนาตลาดข้าวอินทรีย์ ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี	สภาพปัญหา	แปลผล
	($\bar{x}$)	
5. ด้านบรรจุภัณฑ์	3.02	ปานกลาง
6. ด้านการใช้พนักงานขาย	3.46	ปานกลาง
7. ด้านข่าวสาร	3.40	ปานกลาง
8. ด้านกลยุทธ์การใช้พลัง	3.54	มาก
รวม	3.43	ปานกลาง

ระยะที่ 2 ผลการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. ผลการจัดทำร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี พบว่า ได้วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และประเด็นยุทธศาสตร์ 5 ประเด็น ได้แก่ 1) พัฒนาระบบการจัดจำหน่ายให้มีความทันสมัยและเหมาะสม 2) พัฒนาการใช้พลัง ให้มีอำนาจในการต่อรอง 3) พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายตรงความต้องการผู้ซื้อ 4) พัฒนาการส่งเสริมการตลาดสมัยใหม่ และ 5) พัฒนาศักยภาพผู้ขายให้ขายผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการยืนยันร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ทุกด้าน เมื่อนำค่าเฉลี่ยที่ได้จากการประเมินไปเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ คือ ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ผลการประเมินสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จึงถือได้ว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยทำการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี พบว่า สภาพปัญหาการตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี ลำดับที่ 1 ด้านการจัดจำหน่าย ลำดับที่ 2 ด้านการใช้พลัง ลำดับที่ 3 ด้านผลิตภัณฑ์ ลำดับที่ 4 ด้านส่งเสริมการตลาด ลำดับที่ 5 ด้านการใช้พนักงานขาย ลำดับที่ 6 ด้านราคา ลำดับที่ 7 ด้านข่าวสาร และ ลำดับที่ 8 ด้านบรรจุภัณฑ์ เห็นด้วยกับ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และปริญ ลักขิตานนท์ศุภกร กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญในการส่งเสริมการตลาดที่เป็นปัญหาหนึ่งในการตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานีซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่เหมาะสมในการวางกลยุทธ์ทางการตลาดที่เน้นกลยุทธ์

การตลาดแบบ 8P โดยกลยุทธ์ 8P ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ (Product Strategy) ผลิตภัณฑ์นั้นมีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่จะต้องสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภคหรือกลุ่มเป้าหมายได้ ผลิตภัณฑ์ที่ต้องตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งาน ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ รวมไปถึงการคิดเปรียบเทียบกับคู่แข่งทางการตลาด เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่เสมอ 2) กลยุทธ์ราคา (Price Strategy) กลยุทธ์ทางด้านราคาจะต้องคำนึงถึงต้นทุนของการผลิต และจะต้องมีราคาขายที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เหมาะสมกับงบประมาณของผู้บริโภค โดยที่จะต้องคำนึงถึงสภาพการแข่งขันของสินค้าชนิดนั้น ๆ 3) กลยุทธ์สถานที่ (Place Strategy) สถานที่จัดจำหน่าย หรือช่องทางการจัดจำหน่าย นักธุรกิจหรือผู้ดำเนินการทางธุรกิจจะต้องพิจารณาให้ดี เพราะช่องทางที่เลือกใช้ในการจัดจำหน่ายสินค้าหรือกระจายสินค้า 4) กลยุทธ์โปรโมชัน (Promotion Strategy) โปรโมชัน หรือการส่งเสริมการตลาด เป็นกลยุทธ์ที่มีความสำคัญอย่างมากในการขายสินค้า และเพิ่มประสิทธิภาพในการขายได้เป็นอย่างดี แต่จะต้องสอดคล้องกับกลยุทธ์การตลาดอื่น ๆ เช่น การลด แลก แจก แถมสินค้า 5) กลยุทธ์บรรจุภัณฑ์ (Packaging Strategy) บรรจุภัณฑ์มีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคอย่างมาก เพราะเปรียบเสมือนหน้าตาของแบรนด์ หรือของสินค้านั้น ๆ รวมถึงยังเป็นสิ่งแรกที่ผู้บริโภคเห็นจึงสามารถสร้าง First Impression ได้ 6) กลยุทธ์บุคลากร / พนักงานขาย (Personal Strategy) ผู้ขายหรือพนักงานขายเป็นกลยุทธ์แบบเฉพาะตัวบุคคล ไม่ได้มีสูตรตายตัว หรือมีแพทเทิร์นที่สามารถลอกเลียนแบบกันได้ง่ายส่วนที่ช่วยให้บรรลุผล 7) กลยุทธ์ข้อมูลข่าวสาร (Public Relation Strategy) ข่าวสาร เป็นสิ่งที่จะช่วยสร้างทัศนคติที่เป็นบวกต่อสินค้าและธุรกิจ เป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการชักจูงผู้บริโภคได้ ซึ่งมีความสำคัญมากในปัจจุบัน และ 8) กลยุทธ์ด้านพลัง (Power Strategy) จะเห็นว่าปัญหาด้านการส่งเสริมการตลาดส่งผลกระทบต่อการวางแผนการตลาด เกี่ยวข้องกับอำนาจในการต่อรองแลกเปลี่ยนทางการค้า รวมถึงข้อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางการค้ากับคู่แข่งในตลาด (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และปริญ ลักขิตานนท์ศุภกร, 2541) และงานวิจัยของ อติสร สิทธิเวช วิจัยเรื่องแนวทางการยกระดับราคาผลผลิตข้าวอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ร่วมใจพัฒนาอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการทำการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถใช้โอกาสที่ฝ่ายการเมืองและหน่วยงานพัฒนาต่าง ๆ สนับสนุนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ลูกค้านักค้าสามารถหาข้อมูลข้าวอินทรีย์ผ่านเทคโนโลยีได้รวมทั้งมีโอกาสดึงดูดคนต้นตัวด้านสุขภาพเพิ่มมากขึ้นอย่างไรก็ดีปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจซบเซาทำให้ผู้บริโภคต้องการซื้อผลิตภัณฑ์ที่ราคาไม่แพงและพบคู่แข่งสำคัญคือโครงการหลวงที่มีชื่อเสียงและภาพพจน์ที่ดี อย่างไรก็ตามกลุ่มวิสาหกิจชุมชนก็มีจุดแข็งที่มีประสบการณ์ด้านการปลูก การได้รับการอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ ค่อนข้างมาก จุดอ่อนของกลุ่มคือมีเงินทุนน้อยมีความสามารถทางเทคโนโลยีไม่เพียงพอและยังไม่มีทำเลขายที่เจาะจงกลุ่มเป้าหมายที่ทำงานในเขตเมืองได้ (อติสร สิทธิ

เวช, 2559) อีกทั้งยังมีการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการผลิตและการจำหน่ายข้าวอินทรีย์และการวิเคราะห์เส้นทางที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตข้าวอินทรีย์โดยรวมมากที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมและบริการ รองลงมา คือ ด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านเทคโนโลยี และด้านเศรษฐกิจ (สุรัชย์ กังวล, 2559) นอกจากนี้การศึกษาของ ขวัญ เพชรสว่าง และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาแรงจูงใจและปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสู่การผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ปัจจัยระดับการคำนึงถึงสุขภาพของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนครั้งที่ได้รับการอบรมและความเข้าใจในข้อมูลการเพาะปลูกข้าวอินทรีย์ มีผลกระทบทางบวกต่อการยอมรับการผลิตข้าวอินทรีย์ อย่างไรก็ตามปัจจัยระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ปริมาณหนี้สินของครัวเรือน ต้นทุนการปลูกข้าวและอุปสรรคในการเพาะปลูกข้าวอินทรีย์ มีผลกระทบเชิงลบต่อการยอมรับการผลิตข้าวอินทรีย์ของครัวเรือนเกษตรกร ดังนั้นถ้าภาครัฐต้องการสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถผลิตให้ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ควรส่งเสริมให้เกษตรกรคำนึงถึงสุขภาพ มีการอบรมเกษตรกรอินทรีย์จำนวนมาก สร้างความเข้าใจในข้อมูลการเพาะปลูกข้าวอินทรีย์และพยายามลดอุปสรรคในการเพาะปลูกข้าวอินทรีย์ให้มากที่สุด (ขวัญ เพชรสว่าง และคณะ, 2559) และการศึกษาเรื่อง การผลิตและการจำหน่ายข้าวอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดอุบลราชธานี การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาการผลิตและการจำหน่ายข้าวอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า สภาพปัญหาการปลูกข้าวอินทรีย์ ของเกษตรกร ร้อยละ 32 มีการคัดพันธุ์และเปลี่ยนพันธุ์ข้าวในทุกปี ขั้นตอนเตรียมดินคือ ไถตะ ไถแปร ไถคลาด ทำเทือกนา และปรับสภาพดิน ร้อยละ 64 ใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสารสกัดชีวภาพในการปรับสภาพดิน ปลูกข้าวโดยการปักดำกำจัดวัชพืชด้วยมือโดยการถอน การเก็บเกี่ยว ร้อยละ 73 เกี่ยวข้าวด้วยมือ และร้อยละ 27 เกี่ยวข้าวด้วยเครื่องจักร เกษตรกรร้อยละ 40 เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ปลูกในฤดูกาลถัดไปและปลูกพืชตระกูลถั่วคลุมดิน โดยเกษตรกรมีพื้นที่เฉลี่ย 12.74 ไร่ และพื้นที่ในการเพาะปลูกข้าวเฉลี่ย 12.58 ไร่ เกษตรกรผลิตข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 4,616.86 กิโลกรัม คิดเป็น 367 กิโลกรัมต่อไร่ การจัดการผลผลิต เพื่อการบริโภคในครัวเรือนเฉลี่ย 1,336.12 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 29.00 ที่ เหลือเก็บเป็นพันธุ์ข้าวและชำระหนี้สิน เฉลี่ย 2,538.89 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 54.63 โดยมีการจำหน่ายผลผลิตเฉลี่ย 741.85 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 16.06 ของผลผลิตทั้งหมดจากสมาชิกผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ และเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น (ธนพนธ์ อิศงค์ และคณะ, 2560) อีกทั้ง ยุพิน เกื้ออนศรี และนิชภา โมราถบ ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มด้านการผลิต ได้แก่ ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและความเชื่อของเกษตรกรในการหันมาใช้อินทรีย์แทนปุ๋ยเคมี โดยมีเกษตรกรจำนวนมากที่ยังคงมีความเชื่อแบบเดิม ๆ ว่าการผลิตโดยใช้เคมีจะให้ผลผลิตต่อหน่วยมากกว่าการผลิตแบบปลอดภัย

ทำให้เกษตรกรเปลี่ยนแปลงความเชื่ออย่างยั่งยืน เป็นปัจจัยที่จะเป็นเงื่อนไขไปสู่ความสำเร็จของการผลิตข้าวปลอดภัยสาธิต ในด้านปัจจัยในการผลิตพันธุ์ข้าว อาจจะได้คุณภาพและเพียงพอต่อการผลิต ผลภาวะเนื่องจากพื้นที่การผลิตอยู่ใกล้โรงงานน้ำตาล ซึ่งมีการปล่อยสารเคมีทางน้ำ และการพ่นหมอกควันและการปลูกข้าวปลอดภัยสาธิต อาจจะทำให้ผลผลิตต่อหน่วยลดลง อาจทำให้ไม่เป็นที่สนใจแก่เกษตรกร การเข้าสู่กระบวนการผลิตข้าวอินทรีย์อย่างเต็มรูปแบบนั้น มีกระบวนการที่ค่อนข้างยุ่งยาก และซับซ้อน รวมทั้งมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการหลายฝ่ายด้วยกัน จึงทำให้มีจำนวนเกษตรกรที่มีการผลิตข้าวอินทรีย์อย่างเต็มรูปแบบยังคงมีจำนวนไม่มากนัก รวมทั้งการสร้างเครือข่ายทั้งด้านการผลิตและการตลาดข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลวังกะพังยังไม่ชัดเจนเป็นรูปธรรม ในการวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นการพัฒนาต่อยอดจากกลุ่มเกษตรกรที่ได้เริ่มต้นมาแต่เดิม และมีการสร้างเครือข่ายรวมทั้งการพัฒนาเครือข่ายของเกษตรกรเพื่อดำเนินการเข้าสู่การผลิตข้าวอินทรีย์ต่อไป ที่เป็นเช่นนั้นอาจส่งผลต่อกลยุทธ์การตลาดด้านการผลิตและการใช้อำนาจต่อรองราคา เนื่องจากหากมีการผลิตจำนวนมาก หากมีเครือข่ายจะสามารถทำให้การใช้พลังในการต่อรองราคามีประสิทธิภาพมากกว่ายิ่งขึ้น (ยุพิน เกื้ออนศรี และนิชภา โมราภบ, 2563) แตกต่างกับ ศานิต เก้าเอี้ยน ได้วิจัยเรื่องการยกระดับมูลค่าเพิ่มข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่ผลิตโดยเกษตรกรรายย่อยการทำนาอินทรีย์ต้องมีการรวมกลุ่มผลิต รวมกลุ่มแปรรูป และรวมกลุ่มจำหน่ายจึงจะมีความสำเร็จและยั่งยืน การส่งเสริมให้ชาวนาทำการผลิตข้าวอินทรีย์เกิดความสำเร็จได้ มีปัญหาด้านขาดแคลนแรงงาน และขาดน้ำนอกจากนี้ก็เป็นปัญหาที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์และน้ำท่วม ส่วนใหญ่ในการทำนาของชาวนาไม่เคยคิดต้นทุนผลตอบแทนทำด้วยความเคยชิน ชาวนายังขาดความรู้เรื่องการบริหารจัดการผลผลิตสู่ตลาด ยังคงมีปัญหาเรื่อง เพราะเป็นการทำนาอาศัยน้ำฝน ทำให้ควบคุมน้ำไม่ได้เจอฝนแล้ง ต้องมีการวางแผนการผลิตและรวมกลุ่มการผลิตปัจจัยการผลิตและรวมกลุ่มการผลิตปัจจัยการผลิต แบ่งงานกันทำตามความสามารถโดยเฉพาะเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิพันธุ์ดีที่ผลิตอย่างถูกต้องมีคุณภาพ ต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการที่ตรวจสอบได้ และมีส่วนร่วมจากสมาชิก (ศานิต เก้าเอี้ยน, 2558) และแตกต่างจาก พรทิพย์ ถาบรรแก้ว วิจัยแนวทางการพัฒนาและสร้างกระบวนการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชาวนาอินทรีย์ กรณีศึกษา กลุ่มข้าวคุณค่าชาวนาคุณธรรม อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร จากการสรุปบทเรียนก่อนการดำเนินงานวิจัยมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ถูกกำหนดโดยหน่วยงานภายนอก ระบบการทำเกษตรอินทรีย์ที่จะต้องมีการเตรียมการและทำงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งก่อนและหลังฤดูปลูกก็ยังคงทำงานอยู่เช่นเดิม ซึ่งเป็นลักษณะที่เกษตรกรทั่วไปถือว่าเป็นวิถีชีวิตที่หนักและเหน็ดเหนื่อยหรืออาจเทียบได้ว่า มีคุณภาพชีวิตที่ค่อนข้างต่ำโดยไม่ได้พิจารณาถึงคุณภาพชีวิตที่แท้จริง ในการทำงานเพื่อการพึ่งพาตนเอง ผลิตอาหารเองที่ปลอดภัยและมีคุณภาพสูง ความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรมในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ โดยพิจารณาถึงการพัฒนาศักยภาพ การระดมทุน การเตรียมการ ทุนที่ต้องใช้ ผลตอบแทนที่ได้รับ ต้องใช้ตามเงื่อนไข

ของทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม มติด้านสุขภาพ เกษตรอินทรีย์คุณธรรมจะส่งเสริมและสร้างความยั่งยืนให้กับสุขภาพ เกษตรอินทรีย์คุณธรรมจึงมุ่งที่จะผลิตอาหารที่มีคุณภาพสูง และมีคุณค่าทางโภชนาการเพื่อสนับสนุนให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น มติด้านระบบนิเวศ เกษตรอินทรีย์คุณธรรมตั้งอยู่บนรากฐานของระบบนิเวศวิทยา ช่วยทำให้ระบบและวัฏจักรแห่งธรรมชาติยั่งยืน การผลิตการเกษตรอินทรีย์จึงต้องพึ่งอาศัยขบวนการทางนิเวศวิทยา และวงจรของธรรมชาติ การจัดการเกษตรอินทรีย์จึงจำเป็นต้องสอดคล้องกับเงื่อนไขทั้งถิ่น ภูมิประเทศ วัฒนธรรม และเหมาะสมกับขนาดของฟาร์ม มติด้านความเป็นธรรม ในด้านการดูแลเอาใจใส่ การจัดการเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรมต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง การรับผิดชอบเพื่อปกป้องความเป็นอยู่ของผู้คนในปัจจุบันและอนาคตรวมทั้งปกป้องสภาพแวดล้อม โดยรวมด้วย ต้องระมัดระวังอย่าให้เกิดความเสี่ยงต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (พรทิพย์ ถาบรรณแก้ว, 2558)

2. ผลการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี ได้ 5 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาระบบการจัดจำหน่ายให้มีความทันสมัยและเหมาะสม ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาการใช้พลัง ให้มีอำนาจในการต่อรองประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายตรงความต้องการผู้ซื้อ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาการส่งเสริมการตลาดสมัยใหม่ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาศักยภาพผู้ขายให้ขายผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์อย่างมีประสิทธิภาพ ในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ จะประกอบไปด้วย 1) เป้าประสงค์ 2) กลยุทธ์ 3) โครงการ และ กฎกติกา แส่นโภชน์ และบุษกร สุขแสน ได้กล่าวถึงการท่ายุทธศาสตร์ว่ามีจุดหมายที่จะเพิ่มพูนความเป็นไปได้ที่จะชนะและผลสืบเนื่อง โดยลดโอกาสพ่ายแพ้ (กฎกติกา แส่นโภชน์ และบุษกร สุขแสน, 2563) ขณะ เมตต์ เมตต์การุณจิต ได้อธิบายยุทธศาสตร์ หรือกลยุทธ์ หมายถึง การวางแผนทางในการใช้ทรัพยากรเหนือคู่แข่งปรับเปลี่ยนจุดอ่อนให้เป็นจุดแข็ง สร้างวิกฤตให้เป็นโอกาสเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย (เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2556) อีกทั้งการศึกษาของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ได้วางแผนทาง ในการจัดทำยุทธศาสตร์ (กลยุทธ์) ให้ส่วนราชการนำไปปฏิบัติตามแนวทางการบริหารที่ดี (Good Governance) ให้มีความสำคัญกับวิธีกำหนดเป้าประสงค์ เชิงยุทธศาสตร์ (กลยุทธ์) ยกระดับความสามารถการแข่งขันผลการดำเนินงานโดยรวม ความสำเร็จในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562) นอกจากนี้การศึกษางานวิจัยของ สุรัชย์ กังวล เรือง กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการผลิตและการจำหน่ายข้าวอินทรีย์และการวิเคราะห์เส้นทางที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตข้าวอินทรีย์โดยรวมมากที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมและบริการ รองลงมา คือ ด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านเทคโนโลยี และด้านเศรษฐกิจ ตามลำดับ (สุรัชย์ กังวล, 2559) และการศึกษาของ อนุรุท อินทวงศ์ เรื่อง ความรู้ ทักษะคติ และการปฏิบัติของเกษตรกรตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์ส่งออกในภาคเหนือของประเทศไทย พบว่า การติดต่อกับเจ้าหน้าที่

ส่งเสริมการเกษตร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความรู้ในกระบวนการผลิตของเกษตรกร ตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์ส่งออก ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของเกษตรกรต่อมาตรฐาน การผลิตข้าวอินทรีย์ส่งออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ระดับการศึกษา ผลผลิตข้าว อินทรีย์ การได้รับข้อมูลข่าวสาร และการได้รับการฝึกอบรม มีความสัมพันธ์เชิงบวก และ รายได้จากการขายข้าวอินทรีย์ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับทัศนคติของเกษตรกรต่อมาตรฐานการ ผลิตข้าวอินทรีย์ส่งออก และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติของเกษตรกรตามมาตรฐาน ข้าวอินทรีย์ส่งออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ขนาดพื้นที่การผลิตข้าวอินทรีย์ การได้รับ ข้อมูลข่าวสาร ทัศนคติของเกษตรกรต่อมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ส่งออก มีความสัมพันธ์ เชิงบวก และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการปฏิบัติของ เกษตรกรตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์ส่งออก และปัญหาและอุปสรรคในการผลิตข้าวอินทรีย์ของ เกษตรกร คือเกษตรกรขาดแคลนแหล่งน้ำในการผลิต ส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝน คุณภาพเมล็ดพันธุ์ ไม่ได้มาตรฐานทำให้ผลผลิตมีคุณภาพต่ำ ขาดแคลนแรงงานในการผลิต และไม่มีแรงงานรุ่น ต่อไปสืบทอด เมื่อเกิดการระบาดของโรค และแมลงศัตรูพืช ไม่สามารถป้องกันกำจัดได้ทัน และเกษตรกรไม่สามารถขยายพื้นที่การผลิตได้ เนื่องจากการจำกัดพื้นที่การผลิต ความต้องการของเกษตรกรในการผลิตข้าวอินทรีย์ คือ 1) การปรับราคารับซื้อให้เพิ่มสูงขึ้น 2) การหาปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภัณฑ์ป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช ในราคาที่ถูก และตรงตามความต้องการใช้ 3) การพัฒนาคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ได้มาตรฐาน จะทำให้ ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพ และมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น และ 4) ต้องการให้บริษัทฯ จัดหาเครื่องมือ และ อุปกรณ์การเกษตร เช่น รถไถ รถปลูกข้าว รถเกี่ยวข้าว ให้กับเกษตรกรในลักษณะของการให้ยืม หรือเช่า/ซื้อในราคาที่ไม่สูงมาก ที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากการพัฒนาการทำการตลาดข้าวอินทรีย์ จำเป็นต้องจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อกำหนดแผนการดำเนินการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้การตลาด ผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ได้รับการพัฒนาและยอมรับซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นและมี คุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป (อนุรุท อินทวงศ์, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า สภาพปัญหาการตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่ม เกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดอุดรธานี พบว่า ลำดับที่ 1 ด้านการจัดจำหน่าย ลำดับที่ 2 ด้านการใช้พลัง ลำดับที่ 3 ด้านผลิตภัณฑ์ ลำดับที่ 4 ด้านส่งเสริมการตลาด ลำดับที่ 5 ด้านการ ใช้พนักงานขาย ลำดับที่ 6 ด้านราคา ลำดับที่ 7 ด้านข่าวสาร และ ลำดับที่ 8 ด้านบรรจุภัณฑ์ จากสภาพปัญหาข้างต้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรจังหวัด พัฒนาชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ควรพัฒนาการตลาดข้าวอินทรีย์ยุคใหม่ของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัด อุดรธานี โดยวิธีการสำรวจข้อมูลสภาพเกษตรกรที่ผลิตผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ สนับสนุนให้ จัดทำแผนการตลาด การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาดูงานและจัดอบรมให้เกิดความรู้

ความเข้าใจ รวมถึงทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ อีกทั้งควรวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์ การพัฒนาการตลาดเกษตรกรปลูกผักปลอดสารในจังหวัดอุดรธานี ด้านการจัดจำหน่าย ด้านการใช้พลัง ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านส่งเสริมการตลาด ด้านการใช้พนักงานขาย ด้านข่าวสาร และด้านบรรจุภัณฑ์

เอกสารอ้างอิง

- กรมการข้าว. (2559). เทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมวิชาการเกษตร. (2562). การรับรองมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2562 จาก <https://www.doa.go.th/psco/wp-content/uploads/2020/06/B-5.pdf>
- กฤตติกา แสนโชนี และบุษกร สุขแสน. (2563). ยุทธศาสตร์การบริหารการจัดเก็บเงินค่ากระแสไฟฟ้าของรัฐวิสาหกิจไฟฟ้าลาว ในเขตพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ขวัญ เพชรสว่าง และคณะ. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรกรณีศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2562 จาก http://www.ecojournal.ru.ac.th/journals/1475737133_proceedings_econru_rev.pdf
- ธนพนธ์ อิศงค์ และคณะ. (2560). รูปแบบการจัดการความรู้การผลิตข้าวอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ จังหวัดอุบลราชธานี. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2562 จาก <https://uctal.thailis.or.th/Catalog/Bibltem.aspx?BibID=b02303956>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พรทิพย์ ถาบรรรแก้ว. (2558). แนวทางการพัฒนาและสร้างกระบวนการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชาวนาอินทรีย์ กรณีศึกษา กลุ่มข้าวคุณค่าชาวนาคณธรรมาอำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2562 จาก http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Cre
- ภาคภูมิ ปุฒาศ และธนกฤต ทูริสุทธิ. (2560). แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์กลุ่มเครือข่ายเกษตรประชารัฐ จังหวัดอุดรธานี. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2562 จาก <http://uc.thailis.or.th/Catalog/Bibltem.aspx?BibID=b02915231>
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2556). ยุทธศาสตร์การพัฒนา : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติเชิงรุก. นนทบุรี: บั๊คพอยท์.
- ยุทธ ไถยวรรณ. (2545). พื้นฐานการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

- ยุพิน เกื่อนศรี และนิชชา โมราถบ. (2563). การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ใน จังหวัดอุดรดิตถ์: กรณีศึกษา ตำบลวังกะพ้อ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์. วารสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 5(2), 116-132.
- ศานิต แก้วเอียน. (2558). การยกระดับมูลค่าเพิ่มข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่ผลิตโดยเกษตรกรราย ย่อย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และ ปริญ ลักขิตานนท์ศุภร. (2541). กลยุทธ์การตลาดและการบริหาร การตลาด. กรุงเทพมหานคร: อีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดอุดรธานี. (2560). เกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ใน จังหวัดอุดรธานี. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2562 จาก <https://www.doae.go.th/service.php>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2562). ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ (พ.ศ. 2564 - 2565). เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2562 จาก <http://dmsic.moph.go.th/index/detail/8768>
- สุรัชย์ กังวล. (2559). กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการผลิตและการจำหน่ายข้าวอินทรีย์และการ วิเคราะห์เส้นทางที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2562 จาก [http://164.115.28.48/?page=result _search&record_id=10152084](http://164.115.28.48/?page=result_search&record_id=10152084)
- อดิศร สิทธิเวช. (2559). แนวทางการยกระดับราคาผลผลิตข้าวอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ร่วมใจพัฒนาอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- อนุรุท อินทวงศ์. (2560). ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติของเกษตรกรตามมาตรฐานข้าว อินทรีย์ส่งออกในภาคเหนือของประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชนบท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บทบาทนางงามในสังคมไทย*

THE ROLE OF BEAUTY QUEEN IN THAI SOCIETY

ปริศนา กัมพูสิริ

Prisana Kumpusiri

พลฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ

Prit Supasetsiri

กิตติกรณ์ นพุดมพันธ์

Kittikorn Nopudomphan

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: prisana.kumpusiri@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทนางงามในสังคมไทย ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้างกับนางงามที่ชนะเลิศการประกวดในเวทีระดับประเทศ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ความเที่ยงตรงของข้อมูลใช้ 2 วิธี คือ เทคนิคสามเส้าแบบวิธีการที่แตกต่างและการใช้เทคนิคสามเส้าของผู้ให้ข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า บทบาทนางงาม ในสังคมไทย ประกอบด้วย บทบาททางครอบครัวคือ นางงามต้องปฏิบัติตนในบทบาทลูก บทบาทภรรยาและบทบาทแม่ให้สมบูรณ์แบบตลอดชีวิต บทบาททางการศึกษา คือ นางงามควรมีความรู้ทั้งที่เกิดจากการศึกษา ในสถาบันการศึกษา ความรู้ที่มาจากประสบการณ์ ตลอดจนการศึกษาตามความถนัดของตนเอง อย่างใดอย่างหนึ่ง อีกทั้งนางงามควรมีส่วนต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ในศาสตร์ที่ตนเองเชี่ยวชาญเพื่อการบริการสังคม บทบาททางศาสนา คือ นางงามมีส่วนในการทำนุบำรุงศาสนา ของตนตามวาระและโอกาส รวมถึงมีส่วนในการเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติโดยเฉพาะบนเวที การประกวดในระดับนานาชาติ บทบาททางการประกอบอาชีพ คือ นางงามควรทำงานที่ไม่ขัด ต่อกรอบกฎหมาย กรอบจริยธรรมที่สังคมหรือประเทศกำหนด บทบาททางสังคม คือ นางงาม มีส่วนสำคัญต่อการขับเคลื่อนสังคมเนื่องจากภาพลักษณ์ของนางงามส่งผลต่อการตัดสินใจและมีอิทธิพลทางความคิดหรือการจูงใจ ของคนในสังคม บทบาททางการเมือง คือ นางงามมี ภารกิจที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองในฐานะพลเมือง และบทบาททางสื่อมวลชน

* Received 8 August 2022; Revised 25 August 2022; Accepted 28 August 2022

คือ นางงามควรใช้สื่อเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ในประเด็นที่นางงามแต่ละบุคคลขับเคลื่อนบนพื้นฐาน การใช้สื่ออย่างมีจริยธรรมและอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายของการใช้สื่อ
คำสำคัญ: บทบาท, นางงาม, สังคมไทย

Abstract

The objectives of this research article were to study the role of beauty queen in Thai society. This is qualitative research, the data collecting was sought by the documents, textbooks, articles, e-documents related as well as in-depth interviews conducted with the winner of the beauty pageant. The content analysis was employed to analyze the data. The finding showed that the role of beauty queen in Thai society as follows: family role, beauty queen has to completed their roles as children, wife and mother role throughout their lives. Educational role, beauty queen should know both from educational institutions, knowledge that come from experience or education according to one's aptitude. In addition, beauty queen should contribute to transfer of knowledge in their fields of expertise for social service also. Religious role, the beauty queen takes part in the upkeep of her religion according to the time and opportunity, as well as in the production of the national culture especially in international competitions. Occupational role, beauty queen should work that does not violate the law. Social role, beauty queen plays an important role in driving society as beauty queen influence decision-making. The influence of ideas or motivations of people in society. Political role, as a citizen, beauty queen was involved in political activities. and mass media role, beauty queens should use the media as a means of publicizing or stealing issues driven by individual beauty queen based on the ethics and laws of media use.

Keywords: Role, Beauty Queen, Thai Society

บทนำ

ในปัจจุบันหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยได้มีการพัฒนาการความก้าวหน้า ของ บทบาทสตรีตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการสร้างความสำเร็จ และการขับเคลื่อน ความเสมอภาคของบุคคลทุกเพศทุกวัยในสังคมอย่างเท่าเทียม (พรเพชร วิชิตชลชัย, 2561) ดังแผนยุทธศาสตร์กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี พ.ศ. 2563 - 2564 ได้มีการส่งเสริมบทบาทสตรี อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์เพื่อให้สตรี ทุกวัยมีทักษะชีวิต ค่านิยม

สร้างสรรค์ ศักยภาพ ภาวะผู้นำ และบทบาทในการพัฒนาภายใต้เจตคติที่ดีและความเสมอภาค (สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, 2562)

การประกวดนางงามเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างสังคม ที่ได้เปิดโอกาสให้สตรีมีบทบาทในพื้นที่สาธารณะ อันจะนำไปสู่การยอมรับและยกย่อง ในคุณสมบัติรวมทั้งความรู้และความสามารถ (รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข และสมิต อินทวงศ์, 2557) โดยการจัดประกวดนางงามทำให้เห็นถึงประโยชน์ในการช่วยเหลือสังคม ผ่านการคัดเลือกที่มีคุณสมบัติบ่งชี้ว่านางงามต้องอุทิศตนเพื่อช่วยเหลือสังคมเป็นหลัก นางงามจึงไม่จำเป็นต้องเป็นคนที่น่าตาสวยที่สุดเสมอไป แต่นางงามนั้นต้องมีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือสังคมได้อย่างสมบูรณ์แบบ และมีจิตสาธารณะ การประกวดนางงามไม่ได้เป็นเพียงแค่การคัดเลือกความสวยของสตรีเพื่อการประกวดเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของสตรีที่มีความเปรียบพร้อมด้านรูปร่าง ความฉลาด มีภาพลักษณ์ที่ดี กล้าแสดงออกในด้านดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถทางความคิด ความเสียสละ พร้อมทั้งจะช่วยเหลือและทำประโยชน์ในหลากหลายด้านให้แก่สังคม (ธราทิพย์ สุขตรฐณพัฒน์ และศุภชาติ เอี่ยมรัตนกุล, 2561) นับตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบันบทบาทหรือสิทธิของสตรีถูกกลืนและถูกมองข้าม ทั้ง ๆ ที่สตรีมีบทบาทต่าง ๆ ที่สำคัญ ต่อการพัฒนาสังคม อีกทั้งยังมีกรอบวัฒนธรรมที่บังคับให้สตรีต้องแบกรับภาระงานบ้าน ต่าง ๆ รวมถึงการดูแลทุก ๆ คนภายในบ้าน ในอดีตจึงมีค่านิยมของคนไทยว่าสตรีจะต้องเป็นผู้ดูแลบ้านเรือนและคนในครอบครัว แต่เนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและวัฒนธรรม ส่งผลต่อการเชิดชูสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมทางเพศของบุรุษและสตรีให้มีความเสมอภาคกัน (พชร คณะมะ และอลงกรณ์ อรรคแสง, 2563) การเปลี่ยนแปลงของบทบาทสตรีตามสังคมสมัยใหม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น อย่างมากมายในทุก ๆ ด้าน อาทิ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยม ของบุคคล อีกทั้งโครงสร้างหน้าที่ทางสังคม ระบบการเมือง รวมทั้งพฤติกรรมของสมาชิกสังคมกลุ่มต่าง ๆ ด้วย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้กระตุ้นให้สมาชิกของสังคมไม่ว่าบุรุษหรือสตรีได้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม และบทบาท ฯลฯ มีการให้ความสำคัญและการยอมรับต่อสตรีมากขึ้น สตรีในปัจจุบันจึงมีบทบาทมากขึ้นกว่าในอดีต ได้รับโอกาสและการยอมรับจากสังคมต่อการออกจากพื้นที่ในส่วนที่เป็นเรื่องส่วนตัว เข้าสู่พื้นที่ในส่วนที่เป็นสาธารณะ จะเห็นได้จากสัดส่วนของสตรีที่มีบทบาทต่าง ๆ เช่น การไปทำงานในภาคการเมือง ภาคการบริหารราชการแผ่นดิน ภาคธุรกิจ และภาคแรงงาน มีสัดส่วนที่มากขึ้น เป็นลำดับ สตรีในปัจจุบันจึงมีบทบาทมากขึ้นจากอดีต มีบทบาทอย่างแพร่หลายต่อการขับเคลื่อนทางสังคม มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในทุกด้าน (วรารุณี องค์กร และชาญชัย จิวจินดา, 2563)

สังคมไทยในปัจจุบันได้มีการเปิดโอกาสให้สตรีเข้ามามีบทบาททางสังคมมากขึ้น เนื่องมาจากประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันของสิทธิเสรีภาพ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมโลก ส่งผลให้สตรีไทยในปัจจุบันมีบทบาท

ในพื้นที่สาธารณะและได้รับการยอมรับจากคนในสังคมมากขึ้น การประกวดนางงามจึงเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้สตรีไทยได้แสดงศักยภาพของตน ผ่านเวทีการประกวดที่มีการกำหนดมาตรฐาน กฎ ระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้ได้ตัวแทนสตรีไทย ที่มีความพร้อม ในการอุทิศตนเพื่อสังคม และมีบทบาทต่อการขับเคลื่อนสังคมในปัจจุบัน จากความสำคัญดังกล่าวจึงควรทำการศึกษาเรื่อง บทบาทนางงามในสังคมไทย เพื่อศึกษาบทบาทนางงามในสังคมไทย อันจะนำไปสู่การนำเสนอคุณค่าและบทบาทของสตรี ต่อสังคมไทยในปัจจุบัน รวมถึงเป็นส่วนในการพัฒนาสถาบันทางสังคมที่ดำเนินการโดยสตรีเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (SDGs) ในเป้าหมายที่ 5 ด้านความเท่าเทียมทางเพศรวมทั้งเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของสตรีส่งผลต่อการเติบโต และการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (United Nations, 2015)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทนางงามในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาโดยใช้กระบวนการวิธีเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ในการวิจัยประกอบไปด้วย ผู้ให้ข้อมูลหลัก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

นางงามที่ชนะเลิศการประกวดในเวทีระดับประเทศ ประกอบด้วย เวทีการประกวดนางสาวไทย เวทีการประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ เวทีการประกวด มิสไทยแลนด์เวิลด์ และเวทีการประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์ จำนวน 20 คน ตามแนวคิดของ Nastasi, K. & Schensul, L. (Nastasi, K. & Schensul, L., 2005) ระบุว่าสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักหรือการสัมภาษณ์ระดับลึกควรสัมภาษณ์ประมาณ 5 - 30 บุคคล โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่สอดคล้องกับปัญหาและความมุ่งหมายในการวิจัยครั้งนี้ตามแนวคิดของสิน พันธุ์พินิจ (สิน พันธุ์พินิจ, 2554)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือ ในการวิจัย เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผนและกำหนดแนวคำถามไว้พอประมาณสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม โดยผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารและวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้ข้อมูลเพียงพอที่จะนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิด และกำหนดประเด็นเพื่อเป็นแนวคำถามที่ใช้ในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่เลือกโดยแนวคำถามนั้นผ่านการรับรองจากผู้ตรวจสอบและผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความเชี่ยวชาญตาม

ประเด็นในการวิจัยและได้รับการยอมรับในวงการวิชาชีพ จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาความรู้ในเชิงโครงสร้างและทฤษฎี (Content validity) อีกทั้งผู้วิจัยได้ยื่นขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ให้สามารถดำเนินการวิจัยได้ตามหลักทางวิชาการและจริยธรรมรหัสโครงการวิจัยเลขที่ SWUEC-G400/2564 จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วไปใช้กับกลุ่มทดลอง (Try out group) คือ ผู้ให้สัมภาษณ์ที่คุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง ตามแนวคิดของ ชาย โพธิสิตา เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) พร้อมปรับปรุงแบบสัมภาษณ์อีกหลายรอบ จนมีความเหมาะสม ที่จะนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง (ชาย โพธิสิตา, 2562)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีขั้นตอนได้แก่ 1) ขั้นตอนการศึกษาเอกสาร โดยเก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสาร บทความ งานวิจัย และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับบทบาทนางงามในสังคมไทย ประกอบด้วย บทบาททางครอบครัว บทบาททางการศึกษา บทบาททางศาสนา บทบาททางการประกอบอาชีพ บทบาททางสังคม บทบาททางการเมือง และบทบาท ทางสื่อมวลชน 2) ขั้นตอนการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์นางงามที่ชนะเลิศการประกวด ในเวทีระดับประเทศ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ผลข้อมูลวิจัยใช้หลักการอุปมาน อาศัยการวิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่ออธิบายผลที่เกิดขึ้น วิเคราะห์โดยแยกแยะจัดข้อมูล เข้าหมวดหมู่ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์และจุดเด่นหรือจุดที่สำคัญของข้อมูล ส่วนการสังเคราะห์ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลจำนวนสองสิ่งขึ้นไปมาทำการตีความและแปลผลเพื่อให้ข้อมูลเกิดความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับแนวคิดและทฤษฎีการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ เชิงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงของข้อมูลตามแนวคิดของ Denzin, N. คือ การใช้เทคนิคสามเส้าแบบวิธีการที่แตกต่างและการใช้เทคนิคสามเส้าของผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มาจากแหล่งต่าง ๆ นั้นถูกต้องหรือไม่ โดยวิธีตรวจสอบข้อมูลนั้นได้ใช้การจดบันทึก การบันทึกเสียง การถ่ายภาพ และการถ่ายวิดีโอ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและตรงกัน และ 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านเวลา (Time Triangulation) คือ การเปรียบเทียบการเก็บข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการยืนยันความเที่ยงตรงของข้อมูลที่ได้โดยนำเอาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์พร้อมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Denzin, N., 1978)

ผลการวิจัย

1. บทบาททางครอบครัว จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า ครอบครัว เป็นสถาบันแรกที่มีหน้าที่และบทบาทต่อการอบรมสั่งสอนที่สำคัญที่สุด นางงามจึงต้อง เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคม โดยเริ่มต้นจากบทบาททางครอบครัวเพราะนับเป็นภารกิจสำคัญที่ นางงามต้องปฏิบัติให้สมบูรณ์แบบตลอดชีวิต ได้แก่ บทบาทลูก คือ การปรนนิบัติ พ่อและแม่ หรือผู้มีพระคุณตามศักราชของตนอย่างเต็มที่ รวมทั้งการปฏิบัติตนให้พ่อและแม่ภูมิใจและไม่ สร้างความทุกข์ใจให้กับพ่อและแม่ บทบาทภรรยา คือ การปรนนิบัติคู่ครอง การเป็นเพื่อนคู่คิด ให้กับคู่ครอง การเข้าใจซึ่งกันและกัน การมีความซื่อสัตย์ต่อคู่ครอง รวมถึงการปฏิบัติตนใน เชิงบวกต่อสังคมของคู่ครอง ทั้งนี้คู่ครองมีจำเป็นต้องมีเพศสภาพตามกรอบที่สังคมกำหนดและ การใช้ชีวิตคู่ มีจำเป็นต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่สังคมกำหนด อาทิ การแต่งงาน บทบาทแม่ คือ การทำหน้าที่ดูแลลูกอย่างเต็มศักราช เป็นต้น

2. บทบาททางการศึกษา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า นางงามมีส่วน ต่อการสนับสนุนการศึกษา อาทิ ประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการสนับสนุนการศึกษา รวมถึง นางงามมีส่วนต่อการถ่ายทอดการศึกษา อาทิ วิทยากรให้ความรู้เฉพาะศาสตร์ที่ตนถนัด ตาม วาระและโอกาสหากสามารถกระทำได้ เนื่องจากเป็นภารกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำรง ตำแหน่งของผู้ชนะเลิศการประกวดนางงามของประเทศไทย ทั้งนี้ด้านคุณสมบัติของการเป็น นางงามนั้นควรได้รับการศึกษาที่ก่อให้เกิดความรู้ทั้งที่เกิดจากการศึกษา ในสถาบันการศึกษา ความรู้ที่มาจากประสบการณ์ หรือการศึกษาตามความถนัดของตน อย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะ ความรู้ส่งผลต่ออัตลักษณ์ส่วนบุคคลที่โดดเด่น การมีทัศนคติที่ดี หรือความรู้ความเชี่ยวชาญใน สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่สามารถขับเคลื่อนสังคมได้ในฐานะนางงาม ทั้งนี้นางงามควรได้รับโอกาสทาง การศึกษาขั้นพื้นฐานหรือการเข้าถึงด้านการศึกษาที่เหมาะสม เพื่อให้มีความพร้อมใน การถ่ายทอดการศึกษาเมื่อได้รับตำแหน่งชนะเลิศ

3. บทบาททางศาสนา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า นางงามมีส่วน ในการทำนุบำรุงศาสนาของตนตามวาระและโอกาสตามความเชื่อหรือความศรัทธา ส่วนบุคคล ที่มีความแตกต่างกัน ตามสภาพแวดล้อม และสังคมของแต่ละบุคคล เช่น นางงามมีส่วนร่วมใน กิจกรรมทางศาสนาตามวันสำคัญของแต่ละศาสนา นางงามเป็นตัวแทนประชาสัมพันธ์กิจกรรม ทางศาสนา เป็นต้น รวมถึงนางงามต้องมีส่วนในการเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติ เช่น การแต่ง กายชุดประจำชาติ การทักทายโดยการไหว้ การนำเสนออาหารประจำชาติ เป็นต้น เพราะ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับการกิจของนางงามโดยเฉพาะในช่วงเวลาของการเข้าร่วม ประกวดนางงามระดับนานาชาติ

4. บทบาททางการประกอบอาชีพ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า การประกอบอาชีพของนางงามเป็นการทำกิจกรรมหรือการทำงานที่มีควรขัดต่อกรอบกฎหมาย หรือกรอบจริยธรรมที่สังคมหรือประเทศกำหนด โดยกรอบของกฎหมายและจริยธรรมนั้นเป็น

ส่วนสำคัญต่อการพิจารณาผู้ชนะเลิศในการประกวดนางงามเวทีต่าง ๆ ของประเทศไทย อีกทั้งนางงามควรทำกิจกรรมหรืองานที่ได้รับมอบหมายทั้งทางตรงหรือทางอ้อมในอาชีพอย่างเต็มศักยภาพ บนพื้นฐานของจรรยาบรรณและความรับผิดชอบเพราะส่งผลต่อการส่งเสริมภาพลักษณ์ของนางงามสู่โอกาส ในการประกอบอาชีพหรือบทบาทอื่น ๆ เช่น อาชีพนักแสดง พิธีกร พิธีเซนต์เตอร์โฆษณา เป็นต้น

5. บทบาททางสังคม จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า บทบาททางสังคมของนางงามเป็นการกระทำตามหน้าที่หรือภารกิจในฐานะผู้ดำรงตำแหน่งชนะเลิศ ในการประกวดและในฐานะพลเมือง แต่นางงามมีส่วนสำคัญต่อการขับเคลื่อนสังคม เนื่องจากภาพลักษณ์ของนางงามมีส่วนต่อการตัดสินใจ รวมถึงมีอิทธิพลต่อความคิดหรือ การจูงใจคนในสังคม ดังนั้นภารกิจของนางงามล้วนมีความเกี่ยวข้องกับสังคม เช่น การเป็นต้นแบบให้กับเด็กและเยาวชนตามความถนัดของตน การรณรงค์เพื่อช่วยเหลือสังคม เมื่อเกิดวิกฤต การรณรงค์เพื่อขับเคลื่อนหรือต่อต้านสิทธิสำหรับเด็กและสตรี การสร้างคุณประโยชน์เพื่อสังคมและประเทศชาติ เป็นต้น

6. บทบาททางการเมือง จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า การเมืองเป็นสิทธิส่วนบุคคลต่อการตัดสินใจเพื่อกำหนดข้อปฏิบัติร่วมกัน นางงามจึงมีภารกิจที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองในฐานะพลเมือง อาทิ การเลือกตั้ง แต่การเป็นผู้นำทางการเมืองของนางงามนั้นขึ้นอยู่กับความต้องการ ความถนัด หรือความเชี่ยวชาญเฉพาะบุคคล ดังเห็นได้จากนางงามบางคนเป็นผู้นำทางการเมือง

7. บทบาททางสื่อมวลชน จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า สื่อมวลชนนับเป็นสื่อที่สามารถกระจายข้อมูลของนางงามสู่มวลชนจำนวนมากทั่วโลก ดังนั้นนางงามนับเป็นผู้ใช้สื่อเพื่อเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ในประเด็นที่นางงามแต่ละบุคคลขับเคลื่อน รวมถึงภารกิจที่ตนกระทำทั้งในระหว่างดำรงตำแหน่งตลอดจนการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวของประเทศ เผยแพร่เอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติ รวมถึงการรณรงค์ต่าง ๆ เป็นต้น บนพื้นฐานของจริยธรรมและกฎหมายของการใช้สื่อ เนื่องจากการใช้สื่อมีทั้งผลกระทบเชิงบวกและผลกระทบเชิงลบต่อนางงาม ผู้ใช้สื่อ ดังนั้น นางงามควรใช้สื่ออย่างระมัดระวัง อาทิ การตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อน การโพสต์หรือการแชร์เนื้อหาในสื่อออนไลน์ เพราะนางงามเป็นบุคคลสาธารณะที่สังคม จับตามอง

อภิปรายผล

บทบาททางครอบครัว นางงามต้องปฏิบัติตนในบทบาทลูก บทบาทภรรยา และบทบาทแม่ให้สมบูรณ์แบบตลอดชีวิต ตามที่ราชบัณฑิตยสถาน ระบุว่า การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ เป็นต้น บทบาทเป็นเรื่องของพฤติกรรมและหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่าเมื่อบุคคลดำรงตำแหน่งใดก็ควรแสดงพฤติกรรมให้ตรงและเหมาะสมกับหน้าที่ความรับผิดชอบนั้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) นอกจากนี้ยังมีการค้นพบของ Mercer, T. &

Ferketish, W. ระบุว่า การดำรงบทบาทมารดาเป็นพันธกิจที่เกี่ยวข้องกับ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและบุตร (Mercer, T. & Ferketish, W., 1994)

บทบาททางการศึกษา นางงามควรมีความรู้ทั้งที่เกิดจากการศึกษาในสถาบันการศึกษา ความรู้ที่มาจากประสบการณ์ หรือการศึกษา ตามความถนัดของตนอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะความรู้ส่งผลต่ออัตลักษณ์ส่วนบุคคลที่โดดเด่น การมีทัศนคติที่ดีหรือความรู้ ความเชี่ยวชาญ เพื่อความพร้อมในการถ่ายทอดการศึกษาเมื่อได้รับตำแหน่งชนะเลิศ ตามที่รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข และสุमित อินทวงศ์ ศึกษาเรื่อง การประกวดนางงามดัดระบบชายเป็นใหญ่ในพื้นที่สาธารณะ ระบุว่า การประกวดนางงามเป็นพื้นที่สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างทางสังคมที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีบทบาทในพื้นที่สาธารณะนำไปสู่การยอมรับและยกย่องในคุณสมบัติ รวมทั้งความรู้และความสามารถ (รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข และสุमित อินทวงศ์, 2557) อีกทั้งยังมีการศึกษาการพัฒนาทฤษฎีบทบาทของ Biddle, J. ระบุว่า มนุษย์มีพฤติกรรมในรูปแบบที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับอัตลักษณ์ ทางสังคมและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โดยบทบาทเป็นพฤติกรรมที่มีแบบแผนลักษณะเฉพาะที่ถูกสมมุติขึ้น กำหนดขึ้น และความคาดหวังของคนในสังคมต่อพฤติกรรมตามบทบาท (Biddle, J., 1986)

บทบาททางศาสนา นางงามมีส่วนในการทำนุบำรุงศาสนาของตนตามวาระและโอกาส เช่น นางงามมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาตามวันสำคัญของแต่ละศาสนา นางงาม เป็นตัวแทนประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น ตามที่กัญญภัค แมกกี ทำการศึกษาเรื่อง เพศสภาพและบทบาทสตรีในฐานะอุบาสิกาตามทรรศนะ ทางพระพุทธศาสนา ระบุว่า สตรีสามารถที่จะปฏิบัติธรรมและทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมได้ไม่แตกต่างจากบุรุษ (กัญญภัค แมกกี, 2562) อีกทั้งนางงามยังมีส่วนในการเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติ เช่น การแต่งกายชุดประจำชาติ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเรื่อง การสื่อสารอัตลักษณ์ความงาม ผ่านกิจกรรมการประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์ของ วรพงษ์ ปลอดมุสิก และฐิตินัน บัญญาพ คอมมอน ระบุว่า นอกจากจะมีรูปร่างหน้าตาที่ดีแล้ว สาวงามจะต้องสื่อสารอัตลักษณ์ความงามที่เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละประเทศได้ เพื่อคว้าตำแหน่งชนะเลิศและการเผยแพร่วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ (วรพงษ์ ปลอดมุสิก และฐิตินัน บัญญาพ คอมมอน, 2561) และการศึกษาเรื่อง การประกวดนางงามดัดระบบชายเป็นใหญ่ในพื้นที่สาธารณะ ของรุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข และสุमित อินทวงศ์ ระบุว่า ในปัจจุบันนี้การมีตำแหน่งนางงาม คือ ใบเบิกทางสู่อาชีพดารารหรือการทำงานในแวดวงบันเทิง (รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข และสุमित อินทวงศ์, 2557) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเรื่อง วินทุกเว(ที) ของปิ่นศิริ ศิริปิ่น ระบุว่า สิ่งที่ทำให้ดารานักแสดง นางงาม ประสบความสำเร็จมีผลงานและชื่อเสียง ครองใจแฟนคลับได้อย่างยาวนาน ได้แก่ ความมีวินัย ตรงต่อเวลา รักษาคุณภาพ เคารพรุ่นพี่ กตัญญูรู้คุณ (ปิ่นศิริ ศิริปิ่น, 2556)

บทบาททางสังคม นางงามมีส่วนสำคัญ ต่อการขับเคลื่อนสังคมเนื่องจากภารกิจ ของนางงามล้วนมีความเกี่ยวข้องกับสังคมด้านการสร้างคุณประโยชน์เพื่อสังคมและประเทศชาติ

ตามที่ สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล ทำการศึกษาเรื่อง การประภควนางสาวไทย (พ.ศ. 2477 - 2530) ระบุว่า ผู้เข้าประภควนางงาม ยังได้ชื่อว่าสามารถสร้างคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติอีกด้วย (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531) และการศึกษาเรื่อง บทบาทสตรีไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของ พชร คณะมะ และอลงกรณ์ อรรคแสง ระบุว่า สตรีก็มีส่วนสำคัญ ที่ช่วยขับเคลื่อนสังคมและประเทศซึ่งมีหลายครั้งที่สตรีพยายามที่จะยกระดับเรื่องความเท่าเทียมและสิทธิ เพื่อแสดงออกถึง บทบาทและศักยภาพที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อสังคมและประเทศชาติ (พชร คณะมะ และอลงกรณ์ อรรคแสง, 2563) ทั้งนี้ภารกิจของนางงามล้วนมีความเกี่ยวข้องกับสังคม เช่น การเป็นต้นแบบให้กับเด็กและเยาวชนตามความถนัดของตน การรณรงค์ เพื่อช่วยเหลือสังคมเมื่อเกิดวิกฤต การรณรงค์เพื่อขับเคลื่อนหรือต่อต้านสิทธิสำหรับเด็กและสตรี การสร้างคุณประโยชน์เพื่อสังคมและประเทศชาติ เป็นต้น ตามที่ วราวุฒิ องค์กร และชาญชัย จิวจินดา ทำการศึกษาเรื่อง ผลสำเร็จของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กรณีศึกษา อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ระบุว่า สตรีในปัจจุบันจึงมีบทบาทมากขึ้นจากอดีต มีบทบาทอย่างแพร่หลายต่อการขับเคลื่อนสังคมมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในทุกด้าน (วราวุฒิ องค์กร และชาญชัย จิวจินดา, 2563)

บทบาททางการเมือง นางงามจึงมีภารกิจที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมือง ในฐานะพลเมือง อาทิ การเลือกตั้ง นอกจากนี้การศึกษาเรื่อง บทบาทของสตรีในกิจกรรม การพัฒนาท้องถิ่น: ศึกษากรณีองค์กรบริหารส่วนตำบลกระแสน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ของ สมศรี บัวทอง ระบุว่า บทบาท ในการเลือกตั้งของท้องถิ่น สตรีไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งของท้องถิ่น คอยติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมืองและติดตามตรวจสอบการ หาเสียงของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งมากขึ้น (สมศรี บัวทอง, 2551) ในด้านการเป็นผู้นำทางการเมืองของนางงามนั้นขึ้นอยู่กับความต้องการ ความถนัด หรือ ความเชี่ยวชาญเฉพาะบุคคลดังเห็นได้จากนางงามบางคนเป็น ผู้นำทางการเมือง อีกทั้งยังมีการศึกษาเรื่อง ผลสำเร็จของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กรณีศึกษา อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ของ วราวุฒิ องค์กร และชาญชัย จิวจินดา ระบุว่า สตรีได้รับโอกาสและการยอมรับ จากสังคมต่อการออกจากพื้นที่ส่วนที่เป็นเรื่องส่วนตัวเข้าสู่พื้นที่ส่วนที่เป็นสาธารณะจะเห็น ได้จากสัดส่วนของสตรีที่เข้าไปทำงานในภาคการเมือง ภาคการบริหาร ราชการแผ่นดินมีสัดส่วนที่มากขึ้น (วราวุฒิ องค์กร และชาญชัย จิวจินดา, 2563) และการศึกษา เรื่อง การพัฒนาบทบาท ทางการเมืองของสตรี ของ วิภาพรรณ อุบนิสากร และคณะ ระบุว่า สังคมไทยได้เปิดโอกาสให้สตรีได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะการเข้ามามีบทบาท กิจกรรมทางการเมือง กล่าวได้ว่าสตรีได้กลายเป็นกลุ่มพลัง ทางการเมือง ที่มีความสำคัญในสังคม จากค่านิยมในปัจจุบันเชื่อว่าอำนาจทางการเมืองควรที่จะกระจายอำนาจไปสู่สตรีโดยไม่จำกัดเพศ ชนชั้น เชื้อชาติ หรือศาสนา (วิภาพรรณ อุบนิสากร และคณะ, 2559)

บทบาททางสื่อมวลชน นางงามจึงควรใช้สื่อเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์หรือ เผยแพร่ในประเด็นที่นางงามแต่ละบุคคลขับเคลื่อน รวมถึงภารกิจที่ตนกระทำโดยใช้สื่อ อย่าง

ระมัดระวัง อาทิ การตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนการโพสต์หรือการแชร์เนื้อหา ในสื่อออนไลน์ เพราะนางงามเป็นบุคคลสาธารณะที่สังคมจับตามอง ตามที่ชลิต ฉะนิบ พิมาย และคณะ ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของอินเทอร์เน็ต เทคโนโลยีดิจิทัล และสื่อสังคมในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (โควิด-19) ระบุว่า ปัจเจกบุคคลได้ปรับใช้ประโยชน์จากสื่อใหม่เข้ากับการดำเนินชีวิตและการกิจต่าง ๆ เนื่องจากความสะดวกในการใช้งานแต่หากใช้สื่อในรูปแบบที่ขัดต่อกรอบจริยธรรมและกฎหมายล้วนส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยรวมทั้งก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม จึงควรตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลก่อนที่จะเชื่อหรือเผยแพร่ต่อ (ชลิต ฉะนิบ พิมาย และคณะ, 2563) ทั้งนี้ภารกิจนางงาม ในระหว่างดำรงตำแหน่ง เช่น ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของประเทศ เผยแพร่เอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเรื่อง การสื่อสารอัตลักษณ์ความงามผ่านกิจกรรมการประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์ของ วรพงษ์ ปลอดมุสิก และฐิตินัน บุญภาพ คอมมอน ระบุว่า กิจกรรมการประกวดนางงามกลายเป็นการสื่อสารทั้งในประเทศและระดับนานาชาติ อัตลักษณ์และคุณสมบัติของนางงาม จากในอดีตจนถึงปัจจุบันเปลี่ยนไปตามค่านิยมทางสังคมและเทรนด์ นางงามในยุคปัจจุบันจึงต้องมีความเป็นสากลเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้จะมีรูปร่างหน้าตาที่ดีแล้ว สาวงามจะต้องสื่อสารอัตลักษณ์ความงามที่เป็น อัตลักษณ์ของแต่ละประเทศได้ อีกทั้งยังต้องศึกษาไหวพริบ ปฏิภาณ และสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ดี เพื่อควำดำรงตำแหน่งชนะเลิศและการเผยแพร่วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ (วรพงษ์ ปลอดมุสิก และฐิตินัน บุญภาพ คอมมอน, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทบาทนางงามในสังคมไทย ประกอบด้วย บทบาททางตรง คือ สิ่งที่นางงามพึงกระทำในฐานะผู้ชนะการประกวด ได้แก่ บทบาททางการประกอบอาชีพและบทบาทต่อสื่อมวลชน โดยนางงามต้องกระทำทั้งสองบทบาทนี้บนพื้นฐานของจริยธรรม บทบาททางอ้อม คือ สิ่งที่นางงามพึงกระทำในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง ได้แก่ บทบาททางครอบครัว บทบาททางการศึกษา บทบาททางศาสนา บทบาททางสังคม และบทบาททางการเมือง เช่นบุคคลทั่วไปบนพื้นฐานของจารีต ประเพณี หรือแนวปฏิบัติของสังคมนั้น ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยและการนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการประกวดนางงามหรือภารกิจของนางงามระหว่างดำรงตำแหน่ง ควรส่งเสริมหรือสนับสนุนภารกิจของนางงามเพื่อให้นางงามสามารถขับเคลื่อนสังคมในด้านต่าง ๆ ตามความสามารถเฉพาะส่วนบุคคลได้อย่างเต็มศักยภาพ นำไปสู่การพัฒนาสังคมให้ดียิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจัดทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการประกวดนางงาม ของประเทศไทยเพื่อศึกษาตัวชี้วัดที่ส่งผลสำเร็จต่อการประกวดนางงามของประเทศไทย ตามบริบทเวทีการประกวดต่าง ๆ เพื่อนำผลจากการศึกษาสู่การปฏิบัติสำหรับผู้สนใจประกวดนางงามเวทีต่าง ๆ ของประเทศไทยและเพื่อความสำเร็จของวงการนางงามไทย ในระดับโลก

เอกสารอ้างอิง

- กัญญภาค แมวกี่. (2562). เพศสภาพและบทบาทสตรีในฐานะอุปาสิกาตามทรรศนะทางพระพุทธศาสนา. วารสารพุทธมคค์ศูนย์วิจัยธรรมศึกษาสำนักเรียนวัดอาวูร วิถีชีวิตอาราม, 4(2), 54-60.
- ชลิต เฌือบิมา และคณะ. (2563). บทบาทของอินเทอร์เน็ต เทคโนโลยีดิจิทัล และสื่อสังคมในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (โควิด-19). ใน รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติเวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ 14 (น.13-25). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชาย โพธิ์สีดา. (2562). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ธาราทิพย์ สุขตรุณพัฒน์ และศุภชาติ เอี่ยมรัตนกุล. (2561). ภาพลักษณ์ของการประกวดนางงามต่อสังคม. วารสารเกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์, 11(14), 38-52.
- ปิ่นศิริ ศิริปิ่น. (2556). วินทุกเว(ที). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ออฟเซ็ท พลัส จำกัด.
- พชร คณะมะ และอลงกรณ์ อรรคแสง. (2563). ประสิทธิภาพของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ในการพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดมหาสารคาม. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 7(1), 153-162.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. (2561). บทบาทสตรีไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0. ใน สารสถานิติบัญญัติแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักประชาสัมพันธ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์.
- รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข และสมิต อินทวงศ์. (2557). การประกวดนางงามดัดระบบชายเป็นใหญ่ในพื้นที่สาธารณะ. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, 3(1), 83-105.
- วรพงษ์ ปลอดมุสิก และฐิตินัน บุญภาพ คอมมอน. (2561). การสื่อสารอัตลักษณ์ความงามผ่านกิจกรรมการประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์. วารสารนิเทศศาสตร์, 36(2), 34-51.
- วรารุณี องค์กร และชาญชัย จิวจินดา. (2563). ผลสำเร็จของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีกรณีศึกษา อำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร. วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ, 8(2), 23-32.
- วิภาพรณ อุปนิสากร และคณะ. (2559). การพัฒนาบทบาท ทางการเมืองของสตรี. ธรรมทรรศน์, 16(3), 51-61.
- สมศรี บัวทอง. (2551). บทบาทของสตรีในกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่น: ศึกษากรณีองค์กรบริหารส่วนตำบลกระแสน อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี. (2562). ยุทธศาสตร์กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กรมการพัฒนาชุมชน.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2554). เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทฐาน พับลิชซิ่ง จำกัด.
- สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล. (2531). การประกวดนางสาวไทย (พ.ศ. 2477-2530). ใน วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Biddle, J. (1986). Recent developments in role theory. *Annual Review of Sociology*, 12(1), 67-92.
- Denzin, N. (1978). *Sociological Methods: A Sourcebook*. NY: McGraw Hill.
- Mercer, T. & Ferketish, W. (1994). Maternal-infant attachment of experienced and inexperienced mothers during infancy. *Nursing Research*, 43(6), 344-351.
- Nastasi, K. & Schensul, L. (2005). Contributions of qualitative research to the validity of intervention research. *Journal of School Psychology*, 43(3), 177-195.
- United Nations. (2015). *Sustainable Development Goals*. New York: United Nations Department of Economic and Social Affairs. Retrieved December 11, 2020, from <https://sustainabledevelopment.un.org/partnerships/>

รูปแบบการผลิตข้าวปลอดภัยเพื่อมุ่งสู่มาตรฐาน GAP ในจังหวัดสุพรรณบุรี*

SAFETY RICE PRODUCTION MODEL FORWARD TO GAP STANDARD IN SUPHAN BURI PROVINCE

دنุสรณ์ กาญจนวงศ์

Danusorn Kanjanawong

เชมภัทท์ เย็นเปี่ยม

Khemapat Yenpiam

โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

School of Law and Politics, Suan Dusit University, Thailand

E-mail: khemapat.yen@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรไม่ดำเนินการตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม 2) ศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับเกษตรกรในการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม และ 3) ถ่ายทอดองค์ความรู้การปลูกข้าวแบบปลอดภัยและประเมินโอกาสการผ่านการรับรองมาตรฐาน การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่าง มี 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) เกษตรกรที่ไม่ปลูกข้าวแบบปลอดภัย จำนวน 10 คน 2) เกษตรกรต้นแบบที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP จำนวน 5 คน และ 3) เกษตรกรที่มีความพร้อมประเมินโอกาสการรับรองมาตรฐาน GAP จำนวน 25 คน รวมทั้งสิ้น 40 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 3 กลุ่มใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบต่อเนื่อง และการเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรไม่ปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP คือ ขาดการจดบันทึกข้อมูลที่มีความละเอียด ราคาซื้อข้าวเปลือกปลอดภัยมีราคาไม่ต่างจากข้าวเปลือกทั่วไป สภาพอากาศมีผลต่อการระบาดของวัชพืช แมลงศัตรูข้าว และโรคพืช แนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม คือ มุ่งเน้นการลดต้นทุน การบันทึกข้อมูลแบบกลุ่ม การสังเกตคุณภาพน้ำ การจัดการวัชพืชโดยการตัดหญ้าบริเวณคันนา แนวทางการส่งเสริมเกษตรกรเพื่อเตรียมการเข้าสู่การขอรับรองมาตรฐานที่ดีและเหมาะสมควรอยู่บนหลักการ “ทำให้

ง่าย” คือ ง่ายต่อความเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติ ผลการประเมินโอกาส การผ่านรับรองมาตรฐาน พบว่า เกษตรกรทุกรายมีโอกาสผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP ทั้งหมด

คำสำคัญ: ข้าวปลอดภัย, มาตรฐาน GAP, ทำให้ง่าย, การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม, แนวปฏิบัติที่ดี

Abstract

The objectives of this research article were to 1) analyze the cause that making agriculturists did not run on Good Agriculture Practices 2) study good practices for agriculturists run on Good Agriculture Practices 3) transfer safety rice farming knowledge and evaluate opportunity to pass Good Agriculture Practices guarantee. Qualitative method by document studies, in-depth interview and action research was used in this study. Sample had three groups consist of 1) ten agriculturists did not farm on Good Agriculture Practices 2) five master agriculturists were passed Good Agriculture Practices guarantee 3) twenty five agriculturists who had readiness to get Good Agriculture Practices guarantee evaluation. Total number of sample was forty people. Using continuous sampling and purpose sampling. The research results was found that factor affecting agriculturists did not run on GAP was lacking of accurate information record, indifferent price between safety paddy and general paddy, climate conditions had effect to the spread out of weed, agricultural pests, and plant diseases. The ways for good agricultural practice were focusing on cost reduction, recording details by group, observing quality of water, destroying weed by cutting grass on ridge area. The way to promote the agriculturists to prepare for GAP guarantee must based on the principle of “Make It Easy” that was easy to understand and easy to practice. The results of chance to get GAP guarantee found that all agriculturists had chance to GAP guarantee.

Keywords: Safety Rice, GAP Standard, Make It Easy, Good Agriculture Practices, Good Practices

บทนำ

จังหวัดสุพรรณบุรีมีเนื้อที่ทั้งหมด 3,348,755 ไร่ พื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตร 2,188,241 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 65.34 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด แม้ว่าข้าวจะเป็นพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้หลักให้แก่เกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรีก็ตาม แต่กลับพบว่าเกษตรกรยังคงประสบปัญหาเรื่องรายได้จากการผลิตข้าวที่ลดต่ำลงและมีความผันผวนไม่แน่นอนค่อนข้างสูง สืบเนื่องมาจาก

หลายสาเหตุ เช่น ปัญหาต้นทุนในการผลิตที่สูงขึ้นจากการใช้สารเคมี ซึ่งพบว่ามีสัดส่วนมากถึงร้อยละ 27 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด ซึ่งการใช้สารเคมีอย่างต่อเนื่องอย่างยาวนานส่งผลต่อปัญหาสุขภาพของเกษตรกรและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย อันเป็นผลสืบเนื่องจากการที่เกษตรกรมีทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้สารเคมีจำกัดศรัทธาที่อยู่ในระดับปานกลาง (เนตรชนก เจริญสุข, 2559) ปัญหาราคาข้าวตกต่ำ ซึ่งยังคงเป็นปัญหาเรื้อรังที่รัฐบาลในทุกยุคทุกสมัยพยายามหาแนวทางการแก้ไขมาโดยตลอด ปัญหาการขาดความรู้ในการสร้างมูลค่าให้แก่ผลผลิตจากข้าวเพื่อสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้ของเกษตรกร ปัญหาภัยธรรมชาติ และปัญหาการขาดความรู้และเทคโนโลยีในการเพิ่มผลผลิต จึงส่งผลให้ผลผลิตข้าวจังหวัดสุพรรณบุรีลดต่ำลงจากเดิม ดังจะเห็นได้จากรายงานข้อมูลผลผลิตข้าวในปี 2560 ของจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า มีการหดตัวลงถึงร้อยละ 19.0 เมื่อเทียบกับปี 2559 โดยจากปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมาส่งผลกระทบไปถึงรายได้ของเกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรีลดต่ำลงไปด้วย โดยเมื่อเทียบรายได้ในปี 2560 ของเกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรีกับปี 2559 พบว่า หดตัวลงถึงร้อยละ 12.0 (สำนักงานแรงงานจังหวัดสุพรรณบุรี, 2560)

จากปัญหาสถานการณ์การปลูกข้าวในจังหวัดสุพรรณบุรีดังกล่าวข้างต้น มหาวิทยาลัยสวนดุสิตได้ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จัดทำโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่บริเวณจังหวัดสุพรรณบุรี ในปีงบประมาณ 2560 โดยมีเป้าหมายเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า เกษตรกรประสบปัญหาเรื่องการขาดองค์ความรู้ที่จำเป็นในการผลิตข้าวอินทรีย์และข้าวปลอดภัย ปัญหาการบันทึกบัญชี ปัญหาการมีภาระหนี้สิน และปัญหาเรื่องช่องทางการจัดจำหน่ายและบรรจุภัณฑ์ ปัญหาศัตรูพืชชุกชุม ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้สารเคมีในปริมาณและความถี่ที่ไม่เหมาะสมทั้งที่มีระดับความรู้การใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับดี และมีความต้องการในการลดต้นทุน การพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้เป็นไปตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (Good Agriculture Practices: GAP) เพิ่มมากขึ้น การพัฒนาด้านการตลาดทั้งการรับซื้อผลผลิตและช่องทางการจัดจำหน่าย รวมทั้งการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการเกษตร (มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, 2560)

จากบริบทดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาว่าปัจจัยอะไรที่ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดสุพรรณบุรีไม่ดำเนินการตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (Good Agriculture Practices: GAP) แนวปฏิบัติที่ดีที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดสุพรรณบุรีควรนำไปปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐาน GAP และการถ่ายทอดองค์ความรู้การปลูกข้าวแบบปลอดภัยจากเกษตรกรต้นแบบที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP เป็นที่เรียบร้อยแล้ว เพื่อนำไปใช้ประเมินโอกาสกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีความสนใจและเข้าร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ว่าจะมีโอกาสผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP หรือไม่อย่างไร ซึ่งจะ

เป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมเกษตรกรผู้ปลูกข้าวให้ได้รับรองมาตรฐาน GAP เพิ่มมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรไม่ดำเนินการตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม
2. เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับเกษตรกรในการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม
3. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้การปลูกข้าวแบบปลอดภัยและประเมินโอกาสการผ่านการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ หัวหน้า/ผู้นำและสมาชิกจากวิสาหกิจชุมชน/กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่มีศูนย์ข้าวชุมชนอยู่ในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 20 แห่ง (สำนักงานเกษตรจังหวัดสุพรรณบุรี, 2562) โดยกลุ่มตัวอย่างมี 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) เกษตรกรที่ไม่ทำการปลูกข้าวแบบปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP จำนวน 10 คน 2) เกษตรกรต้นแบบที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP จำนวน 5 คน และ 3) เกษตรกรยังไม่ผ่านมาตรฐานและยังไม่ได้เข้ารับการประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานข้าวปลอดภัย GAP จำนวน 25 คน รวมทั้งสิ้น 40 คน

กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบต่อเนื่อง (Snowball Sampling) และการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการสอบถามจากนักวิชาการการเกษตรจากสำนักงานเกษตรจังหวัดสุพรรณบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบสังเกต แบบประเมินผลความรู้ก่อนและหลัง และการประเมินแผนการเพาะปลูกของเกษตรกรรายบุคคล โดยมีกระบวนการสร้างเครื่องมือมีดังนี้

การสร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยร่างข้อคำถามจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยมีค่า เท่ากับ 0.87 จากนั้นจึงนำมาปรับแก้ไขข้อคำถามมีความถูกต้องและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

การสร้างแบบสังเกตสร้างขึ้นเพื่อใช้วัดระดับผลสัมฤทธิ์กิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ ผู้วิจัยสร้างมาตรวัดระดับผลสัมฤทธิ์ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Rating Scales) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ 5 คะแนน ดีมาก 4 คะแนน ดี 3 คะแนน ปานกลาง

2 คะแนน น้อย และ 1 คะแนน น้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การประเมิน ได้แก่ 4.21 - 5.00 คือ ดีมาก 3.41 - 4.20 คือ มาก 2.61 - 3.40 คือ ปานกลาง 1.81 - 2.60 คือ น้อย และ 1.00 - 1.80 คือ น้อย (McLeod, S., 2019)

แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้การปลูกข้าวปลอดภัย ตามมาตรฐาน GAP สร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการวัดความรู้ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง 25 คน ที่ยังไม่ได้รับการประเมินเพื่อรับรองมาตรฐาน GAP ว่ามีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น ภายหลังจากการจัดกิจกรรมหรือไม่ สร้างขึ้นจากมาตรฐานข้าวปลอดภัย GAP ของกรมการข้าว จำนวน 10 ข้อ

ส่วนแบบประเมินความเป็นไปได้ในการขอรับรองมาตรฐาน GAP จากแผนการเพาะปลูก รายบุคคล จะประเมินจากการตอบของเกษตรกรจำนวน 25 คน ว่าได้ปลูกข้าวตามมาตรฐาน GAP ของกรมการข้าวและแนวปฏิบัติของเกษตรกรต้นแบบที่สอดคล้องกับมาตรฐาน GAP จริงหรือไม่ โดยผู้ที่ทำการตรวจสอบและประเมินโอกาสและความเป็นไปได้ของเกษตรกร คือ เจ้าหน้าที่สถาบันวิทยาศาสตร์ข้าวแห่งชาติ จังหวัดสุพรรณบุรี

จากนั้นจึงส่งให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ สาขาสังคมศาสตร์ 2 ท่าน และสาขาด้านการเกษตร 1 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเช่นเดียวกับการสร้างแบบ สัมภาษณ์ เพื่อนำผลกลับมาปรับแก้ก่อนนำไปใช้ โดยแบบสังเกตมีค่า IOC เท่ากับ 0.10 และแบบ ประเมินผลมีค่า IOC เท่ากับ 0.90

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามแนวคิดของ Patton (Patton, M., 1990) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การจำแนกและ จัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) และการวิเคราะห์สาเหตุและผล (Cause and Effect Analysis) การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Data Triangulation) เพื่อการตรวจสอบความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผลการวิจัย

บริบทการปลูกข้าวในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าในปี พ.ศ. 2560 พื้นที่การเพาะปลูกข้าว ในจังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่ทำเกษตรกรรม 2,488,066 ไร่ โดยในปี พ.ศ. 2561 ปริมาณผลผลิต ข้าวนาปีมีจำนวน 871,495 ตัน คิดเป็นผลผลิตต่อไร่ประมาณ 728 กิโลกรัม ส่วนผลผลิตข้าว นาปรังมีจำนวน 304,677 ตัน คิดเป็นผลผลิตต่อไร่ประมาณ 713 กิโลกรัม

พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกโดยส่วนใหญ่นิยมใช้พันธุ์ กข 41 ใช้วิธีการปลูกแบบหว่านน้ำตาม การปลูกข้าวจะเริ่มในช่วงเดือนพฤษภาคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ หากน้ำท่วมหรือน้ำแล้งก็ ต้องเลื่อนการทำงานออกไป แต่รอบการปลูกจะมีเวลาประมาณ 100 วัน เมื่อปลูกแล้วก็จะ เริ่มทำนาต่อทันที โดยข้าวเปลือกจะถูกรวบรวมแล้วส่งไปยังโรงสีในจังหวัดทำการแปรรูปให้เป็น

ข้าวสาร แล้วส่งไปยังพ่อค้าขายส่งในประเทศ สำหรับการส่งออกจะส่งให้นายหน้าหรือส่งให้กับพ่อค้าผู้ส่งออกโดยตรง

1. ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรไม่ดำเนินการตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจผลิตข้าวปลอดภัยของเกษตรกรขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในและภายนอกดังต่อไปนี้

1.1 ปัจจัยภายใน

1.1.1 ความเชื่อของเกษตรกรเกี่ยวกับการปฏิบัติตามแปลงข้างเคียง โดยเฉพาะประเภทและปริมาณการใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ซึ่งความเชื่อเหล่านี้แก้ไขได้ยาก

“...ชาวนาทั่วไปมักดูกันเอง ใครทำอย่างไร ใช้ยาใช้ปุ๋ยอะไร ปลูกข้าวพันธุ์ไหน จะฉีดยาเมื่อไหร่ บางทีก็นับวันฉีดยา อยู่นะ แต่พอเห็นเพื่อนบ้านที่เคยฉีดยาไปรอบก่อนพร้อมกันฉีดยาก็เริ่มวิตกว่าจะไม่ทันเขา จะฉีดยาก่อนกำหนดก็ต้องฉีดยา เพื่อกันแมลงจากฝั่งเขาหนีมาฝั่งเรา ความเชื่อพวกนี้เชื่อต่อกันมา แต่ก็ยากที่จะทำใจให้ไม่คิด เราเลยต้องทำให้ดูก่อน อย่างที่พี่ (เกษตรกรต้นแบบอีกท่าน) เขาบอกว่าทุกอย่างมันสัมพันธ์กัน ต้องทำให้ดู แล้วอธิบายให้รู้ ถึงจะยอมทำตามกัน...” (เกษตรกรต้นแบบ, 2562)

1.1.2 ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานและการขอรับรองมาตรฐาน GAP เกษตรกรบางส่วนพร้อมเข้าสู่การรับรองมาตรฐาน เพราะมีการปฏิบัติที่สอดคล้องอยู่แล้ว เพียงแต่ยังไม่เข้าใจรายละเอียดและวิธีการ

1.1.3 ภาระหรือรายจ่ายที่ผูกพันตัวเกษตรกร ทำให้เกษตรกรไม่กล้าเสี่ยงในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการปลูกข้าวเนื่องจากกังวลว่าอาจขาดทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรที่มีพื้นที่นาขนาดเล็ก

1.1.4 ความยุ่งยากจากการจดบันทึกข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ เช่น ปัญหาในการจดบันทึกชื่อสามัญของสารเคมีต่าง ๆ และชื่อโรคข้าว เป็นต้น

1.1.5 การปฏิบัติตามความเคยชิน โดยเฉพาะการใช้สารเคมีตามปริมาณที่เคยใช้มาโดยไม่มีการตรวจวัดตามข้อกำหนดการใช้

1.1.6 เกษตรกรไม่เชื่อมั่นในกระบวนการขอรับการรับรองมาตรฐานจากประสบการณ์ของเกษตรกรหลายราย พบว่า เกษตรกรที่ผ่านมาตรฐาน GAP ไม่ได้ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากแปลงตนเอง แต่ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากศูนย์ข้าวชุมชนแทน

1.2 ปัจจัยภายนอก ซึ่งเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ ประกอบด้วย

1.2.1 สภาพอากาศ การไม่สามารถควบคุมความชื้นในข้าวเปลือกได้เนื่องจากสภาพอากาศ

1.2.2 ราคาซื้อขายข้าวเปลือกประเภทข้าวปลอดภัย มีราคาไม่แตกต่างจากข้าวทั่วไป

1.2.3 ปัญหาวัชพืชในแปลงนาและการระบาดของแมลงศัตรูพืช ทำให้เกษตรกรมีความจำเป็นต้องใช้สารเคมีต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นวิธีที่ง่ายและได้ผลเร็ว จึงเป็นวิธีการที่เกษตรกรนิยมใช้เป็นทางเลือกลำดับแรก

1.2.4 ปัญหาการไม่สามารถควบคุมคุณภาพน้ำได้ เนื่องจากแหล่งน้ำใช้ประโยชน์ร่วมกัน แม้เกษตรกรจะระมัดระวังการใช้สารเคมีไม่ให้เกิดการปนเปื้อนในแหล่งน้ำ แต่ไม่สามารถควบคุมการปฏิบัติของเกษตรกรรายอื่นได้

1.2.5 การไม่นิยมในการรวมกลุ่มของเกษตรกร หากมีการรวมกลุ่มกันจะสามารถช่วยเหลือและสนับสนุนข้อมูล ความรู้ซึ่งกันและกันได้

1.2.6 ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การตรวจคุณภาพน้ำ คุณภาพดิน การสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงดิน สนับสนุนยาที่ปลอดจากภัยจากเคมีอันตราย รวมถึงให้คำแนะนำด้านการตลาด เป็นต้น

1.2.7 ขั้นตอนและรายละเอียดการเข้าสู่มาตรฐาน อาจปรับปรุงให้ง่ายต่อการเข้าถึง โดยอาจหาผู้ประสานงานผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นสื่อกลางประสานระหว่างเกษตรกรกับหน่วยงานเกษตรที่เกี่ยวข้อง

2. แนวปฏิบัติที่ดีสำหรับเกษตรกรในการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม ผลการวิจัย พบว่า

2.1 เกษตรกรต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีการ จากเดิมที่ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวเพาะปลูกในปริมาณมากประมาณ 4 - 5 ถังต่อไร่ โดยมีความเชื่อที่ว่า หากใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวต่อไร่มาก ข้าวจะขึ้นหนาแน่นและให้ได้ผลผลิตเยอะ เมื่อนำไปจำหน่ายก็จะทำให้ได้กำไรมาก แต่วิธีการดังกล่าวกลับทำให้แสงแดดส่องลงลำต้นและรากได้น้อย แมลงศัตรูพืชที่ไม่ชอบแสงก็จะยิ่งเติบโตและขยายพันธุ์เพิ่มมากขึ้น จึงจำเป็นต้องใช้ยาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืช และฮอร์โมนเพิ่มมากขึ้น เมื่อใช้ปัจจัยการผลิตเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรจึงจำเป็นต้องกู้ เมื่อค่านวนกำไรต่อไร่หักกับต้นทุนการผลิตเหลือกำไรเพียง 800 บาท/ไร่ เปลี่ยนมาเป็นวิธีคิดและวิธีการแบบใหม่ที่เน้นการลดต้นทุนและใช้วิธีการปลูกข้าวแบบปลอดภัยที่ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวเพาะปลูกในปริมาณ 2 ถัง - 2 ถังครึ่งต่อไร่ ซึ่งสามารถลดต้นทุนลงได้ถึง 800 - 900 บาท/ไร่ และทำให้มีกำไรมากกว่า

2.2 ต้องใช้เทคนิค “ทำให้ง่าย” เพื่อส่งเสริมเกษตรกรเตรียมการเข้าสู่การขอรับรองมาตรฐาน GAP ได้แก่

2.2.1 ง่ายต่อความเข้าใจ คือ การนำองค์ความรู้ที่เป็นวิชาการมาถ่ายทอดด้วยภาษาที่เข้าใจได้ง่าย

2.2.2 ง่ายต่อการเข้าถึงความรู้ โดยการใช้วิทยากรชุมชนที่คุ้นเคยและมีความสัมพันธ์ที่ดีและใกล้ชิดกับเกษตรกร เช่น เกษตรกรต้นแบบที่เป็นผู้นำกลุ่มผลิตข้าว

2.2.3 ง่ายต่อการเข้าถึงขั้นตอน โดยการสรุปให้เห็นถึงขั้นตอนการขอรับรองมาตรฐาน GAP ในแบบสั้น กระชับ และเข้าใจง่าย โดยอาจทำเป็นแผนภาพหรือสื่อ อาทิ คลิปวิดีโอ เป็นต้น

2.2.4 ง่ายต่อการปฏิบัติ คือ แบบฟอร์มเข้าใจง่าย บันทึกข้อมูลง่าย แต่เกิดประสิทธิผล โดยมีความสอดคล้องกับเอกสารการยื่นรับรองการปลูกข้าวตามมาตรฐาน GAP

2.3 การสังเกตคุณภาพน้ำ การจัดการวัชพืช และการป้องกันข้าวพันธุอื่นปะปน ซึ่งเป็นเทคนิคที่เกษตรกรต้นแบบนำมาใช้ โดยเกษตรกรอื่น ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ดังนี้

2.3.1 ตรวจสอบสภาพน้ำเบื้องต้น โดยการสังเกตได้จากสี กลิ่น และการที่ไม่มีสัตว์น้ำลอยตายผิดปกติ

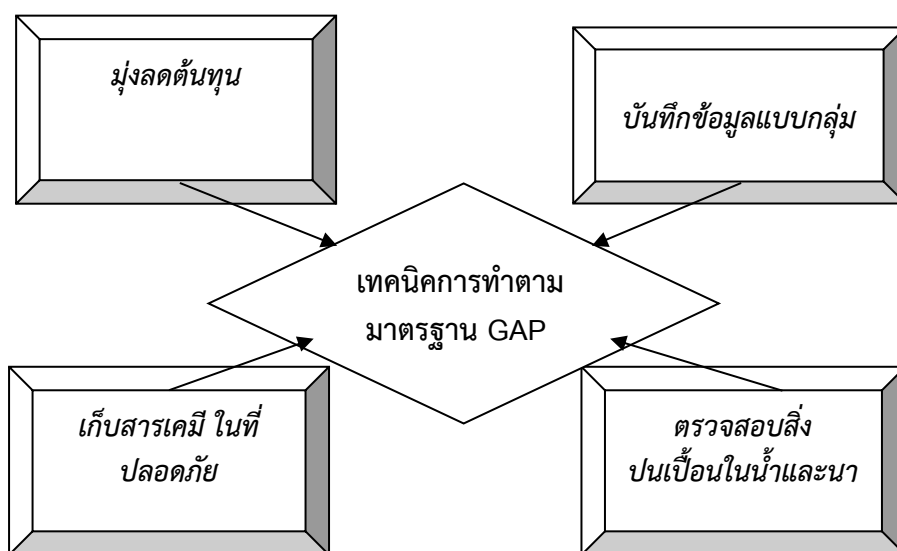
2.3.2 การติดตั้งบ่อดักไขมันและไม่ปล่อยน้ำเสียลงสู่แปลงนา หรือหากมีพื้นที่อาจขุดบ่อกันอีกชั้นระหว่างบ้านกับแปลงนาเพื่อกรองน้ำอีกชั้นหนึ่ง

2.3.3 การจัดการพื้นที่ปลูกเพื่อไม่ให้มีวัชธุอื่นรุกรานที่อยู่ใกล้แปลงปลูกข้าว โดยเกษตรกรต้องแยกสารเคมีที่ใช้ในการเกษตรออกจากที่อยู่อาศัย โดยอาจทำชั้นวางหรือใส่กล่องที่มีลักษณะคงทนต่อการเปียกชุ่ม ตั้งไว้ในที่ร่มและให้อยู่ภายใต้หลังคาของบ้านได้ เมื่อเวลามีอาการแพ้สารเคมี ก็ให้นำฉลากหรือคำแนะนำบนกล่องไปให้แพทย์วินิจฉัย จะทำให้การรักษาทำได้ง่ายและเร็วขึ้น นอกจากนี้ ไม่ควรเปลี่ยนภาชนะบรรจุสารเคมี เพราะอาจทำให้สลิ้มและหากใช้อาจส่งผลเสียหายอย่างร้ายแรงได้

2.3.4 ใช้การตัดหญ้าบริเวณคันนาแทนการใช้ยาฆ่าหญ้า ซึ่งเกษตรกรทั่วไปมักฉีดยาฆ่าหญ้าบนคันนาเพราะเป็นวิธีที่เร็ว และควบคุมการงอกใหม่ได้นานกว่าการตัด แต่วิธีดังกล่าวส่งผลให้สารเคมีปนเปื้อนลงสู่แปลงนาได้

2.3.5 การป้องกันข้าวพันธุอื่นปะปน แก้ไขด้วยการนำพันธุ์ข้าวบริสุทธิ์จากแหล่งที่นาเชื่อถือ เช่น กรมการข้าว มาผลิตเปลี่ยนการปลูกหลังจากการเพาะปลูกผ่านไปได้ 2 - 3 ครั้ง ส่วนวิธีการป้องกันข้าวในแปลงนาทำได้หลังการเก็บเกี่ยว โดยการใช้การล่อข้าวเพื่อกำจัดข้าวปน ด้วยการปล่อยน้ำเข้านาเพื่อให้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ตกค้างจากการเก็บเกี่ยวงอกขึ้น ขณะที่ตอพงข้าวก็จะจมอยู่ในน้ำ (หมักพง) ทิ้งไว้ประมาณ 10 - 15 วัน จากนั้นกำจัดทิ้งด้วยการใช้รถปั่น ทำให้พันธุ์ข้าวปนในแปลงนาที่เหลือรอดมีจำนวนน้อยลง นอกจากนี้ ควรล้างรถไถให้สะอาดก่อนเข้าสู่แปลงนา เพราะพันธุ์ข้าวจากแปลงอื่นจะติดมากับรถและปนเปื้อนลงในนาได้

แนวปฏิบัติที่ดีสำหรับเกษตรกรในการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม สามารถสรุปให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 เทคนิคการทำตามมาตรฐาน GAP

3. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้การปลูกข้าวแบบปลอดภัยและประเมินโอกาสการผ่านการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม

ผู้วิจัยจัดฝึกอบรมเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่ยังไม่ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP จำนวน 25 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวแบบปลอดภัย และเพื่อประเมินโอกาสการผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP ของเกษตรกร โดยการให้เกษตรกรตรวจสอบวิธีการปฏิบัติการปลูกข้าวในแต่ละขั้นตอนของตนเองที่ผ่านมา เปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ตามมาตรฐาน GAP และการปฏิบัติที่ดีของเกษตรกรต้นแบบ ซึ่งระหว่างการอบรมจะมีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวิทยากรและผู้เข้าอบรม เพื่อร่วมกันสังเคราะห์องค์ความรู้การปลูกข้าวแบบปลอดภัยที่เหมาะสม และให้เกษตรกรทำแบบประเมินแผนเพาะปลูกข้าวปลอดภัยของเกษตรกรรายบุคคล โดยผู้วิจัยจะใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การประเมินผลด้วยการทดสอบความรู้ก่อนและหลังกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวแบบปลอดภัยและการสะท้อนคิดหลังกิจกรรม โดยผลการจัดกิจกรรมขับเคลื่อนเพื่อเตรียมเข้าสู่การรับรองมาตรฐาน GAP พบว่า ความรู้ของเกษตรกรหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังปรากฏข้อมูลในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนก่อน - หลังการอบรม

ช่วงเวลาทดสอบ	จำนวน (คน)	$\bar{x}$	S.D.	t
ก่อนอบรม	25	6.36	1.283	-2.022*
หลังอบรม	25	7.00	1.247	

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ผลจากตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ยของการทดสอบหลังการอบรมสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบก่อนการอบรม โดยคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรมเท่ากับ 6.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 1.283 ส่วนคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมเท่ากับ 7.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 1.247 เมื่อนำค่าเฉลี่ยไปทดสอบแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนก่อน - หลังการอบรมด้วยสถิติ Paired Sample t-test พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ค่า $t = -2.022$)

อภิปรายผล

1. ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรไม่ดำเนินการตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม

โดยแท้จริงแล้ว รายได้จากการจำหน่ายข้าวเปลือกแบบปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP ควรสูงกว่ารายได้จากการจำหน่ายข้าวเปลือกทั่วไปจะเป็นแรงจูงใจที่สำคัญต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการยอมรับและปฏิบัติตามรูปแบบการปลูกข้าวปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP แต่ในทางปฏิบัติโรงสีไม่สามารถให้ราคารับซื้อข้าวเปลือกปลอดภัยในราคาเช่นนั้นได้ โดยให้ราคาไม่แตกต่างจากข้าวเปลือกทั่วไป ทำให้เกษตรกรไม่สนใจที่จะขอการรับรองมาตรฐาน GAP โดย วุฒินันท์ ไตรยางค์ สรุปไว้ว่าหากราคาคข้าว GAP มีราคาสูงกว่าข้าวทั่วไปจะเป็นแรงจูงใจหลักที่ทำให้เกษตรกรหันมาปลูกข้าวตามระบบข้าวปลอดภัยมากขึ้น เหตุผลเพราะว่าในกลุ่มชาวนาที่เป็นนา กู้หรือนาเช่า เกษตรกรจำเป็นต้องขายข้าวเปลือกทันทีเพื่อใช้หนี้หรือทยอยขาย ราคาข้าวที่ดีทำให้มีรายได้มากขึ้นหลังจากหักต้นทุนหนี้สินแล้ว (วุฒินันท์ ไตรยางค์, 2558)

เมื่อโรงสีไม่สามารถให้ราคารับซื้อข้าวเปลือกปลอดภัยสูงกว่าราคาข้าวเปลือกทั่วไปได้ ดังนั้น การลดต้นทุนจึงเป็นกลยุทธ์หลักในการสร้างแรงจูงใจและเสริมพลังให้เกษตรกรยอมรับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปลูกข้าวที่เป็นอยู่ โดยอัญรัตน์ วิเชียร ได้ทำการศึกษาการลดต้นทุนการผลิตข้าวด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรในตำบลหินดาด อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้แนวทางการลดต้นทุน 5 แนวทาง คือ 1) คัดเลือกเมล็ดพันธุ์ที่ดีและลดอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว 2) ปลูกพืชตระกูลถั่ว เช่น ปอเทือง เพื่อเพิ่มแร่ธาตุให้กับดิน ลดการใช้ปุ๋ยลงได้ 3) ใช้ปุ๋ยในอัตราที่เหมาะสม ควรรวมกลุ่มผลิตปุ๋ยใช้เองหรือรวมกลุ่มเพื่อจัดหาปัจจัยการผลิต 4) เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มเพื่อต่อรองราคากับผู้ประกอบการรถเกี่ยวข้าว 5) ส่งเสริมให้เกษตรกรทำบัญชีครัวเรือนหรือบัญชีฟาร์ม โดยใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ร่วม เช่น การให้รางวัลเกษตรกรที่ทำบัญชี หรือการออกแบบบัญชีให้ง่ายต่อการลงข้อมูล (อัญรัตน์ วิเชียร, 2561) นอกจากนี้ อัจฉรินทร์ สุวรรณภักดี และสายใจ วิบุรณพันธ์ ได้ศึกษาถึงแนวทางการลดต้นทุนไว้ว่าชาวนาสามารถนำความรู้เรื่องเทคโนโลยีการปลูกข้าวอย่างเหมาะสมไปบริหารจัดการเพื่อลดต้นทุนการผลิตข้าวได้โดย 1) ปรับเปลี่ยนวิธีการทำนาจากการจ้างแรงงานภายนอกทุกขั้นตอน เป็นการพึ่งตนเองให้มากขึ้นด้วยการเรียนรู้และปรับทักษะการทำงานบางอย่างโดยไม่ต้องจ้าง 2) การใช้

เมล็ดพันธุ์ที่ดีและมีคุณภาพ เหมาะสมกับพื้นที่ และใช้ในอัตราที่เหมาะสมทำ 3) ปรึกษานักวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อเรียนรู้วิธีการในการจัดการไร่นาให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ 4) วิเคราะห์ดินเพื่อทราบความต้องการใช้ปุ๋ย เน้นการปรับปรุงหน้าดิน โดยการไถกลบตอซัง เร่งการผุพังสลายตัว ไม่เผาฟาง นำมูลสัตว์มาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงบำรุงดิน ลด/งดการใช้ปุ๋ยเคมี และ 5) ใช้ปัจจัยการผลิตให้คุ้มค่าและระมัดระวังมากที่สุด เช่น ตรวจสอบแปลงนาก่อนการใช้ปุ๋ยเคมีและการฉีดพ่นสารป้องกันและกำจัดศัตรูพืช (อัจฉรินทร์ สุวรรณภักดี และสายใจ วิบุรณพันธ์, 2555) ซึ่งแนวทางจากผลการวิจัยดังกล่าว จะเป็นข้อมูลสนับสนุนให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจและมีความต้องการในการลดต้นทุน ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ และให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิดกับเกษตรกร จึงจะทำให้เกิดผลสำเร็จ เป็นตัวอย่างกับเกษตรกรรายอื่นได้

2. แนวปฏิบัติที่ดีสำหรับเกษตรกรในการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม

ความสำเร็จของกระบวนการขับเคลื่อนความรู้การผลิตข้าวปลอดภัยสู่เกษตรกรที่จัดทำขึ้นในงานวิจัยครั้งนี้ เกิดจากความร่วมมือของเครือข่ายที่มีบทบาทร่วมกันสนับสนุนส่งเสริมเกษตรกรให้ได้รับความรู้และยอมรับรูปแบบการปลูกข้าวแบบปลอดภัย โดยทำให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง นำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติในการปลูกข้าวเพื่อเตรียมเข้าสู่การขอรับรองมาตรฐาน GAP ดังตัวอย่างที่ อรรถนพ เรืองกัลปวงศ์ ศึกษาเรื่องการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรธรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ไว้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายฯ คือ การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การสนับสนุนแหล่งเงินทุน และความเข้มแข็งของผู้นำส่วนแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายฯ ควรมีการดำเนินการใน 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 พัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในเครือข่าย โดยมีผู้ประสานงานเครือข่ายหรือพี่เลี้ยงเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ส่วนระยะที่ 2 บูรณาการโดยการเชื่อมโยงกลุ่มเกษตรกรธรรมชาติกับภาคธุรกิจ สถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง (อรรถนพ เรืองกัลปวงศ์, 2558)

ซึ่งกระบวนการเสริมพลังการปลูกข้าวปลอดภัย ควรอยู่บนฐานคิดของความเชื่อมั่นว่าเกษตรกรมีศักยภาพเพียงพอในการปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกข้าวเพื่อขอรับรองมาตรฐาน GAP เพียงแต่ไม่มีโอกาสซักถามในประเด็นที่สงสัยจากบุคคลที่สื่อสารภาษาเดียวกันหรือมีประสบการณ์ในอาชีพเดียวกัน ซึ่งในประเด็นนี้ พรศิริ เสนากัสป์ ได้สรุปไว้ว่า ปัจจัยความสำเร็จในการเสริมสร้างพลังอำนาจชาวนา มี 4 ปัจจัยด้วยกัน คือ ปัจจัยแรก คือ การปรับกรอบแนวคิดของเจ้าหน้าที่ จากเดิมที่มองว่าชาวนา คือ ผู้อ่อนแอแก้ไขปัญหาด้วยตนเองไม่ได้ เป็นการมองว่าชาวนา คือ หุ่นส่วนการพัฒนา ปัจจัยที่สอง คือ ผู้นำชาวนา ที่จะเป็นแรงขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงกรอบความคิดในการแก้ไขปัญหาแบบพึ่งพาตนเอง ปัจจัยต่อมา คือ การจัดทำแผนงานโครงการพัฒนาชาวนา โดยเป็นการต่อยอดจากต้นทุนที่ชาวนามีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ เครื่องมือ ความสามารถ ประสบการณ์ด้านการทำนา เป็นต้น และปัจจัยสุดท้าย คือ การได้รับ

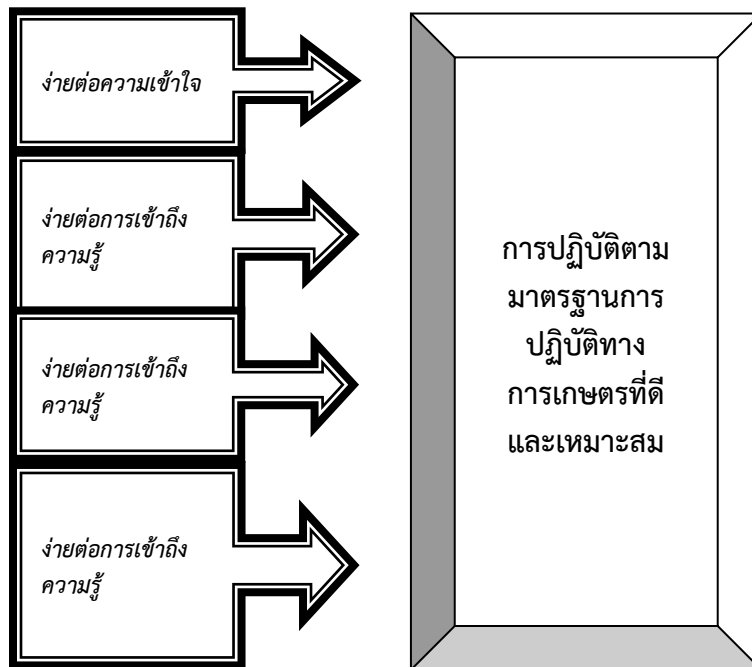
ความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและ/หรือเอกชนในลักษณะของการบูรณาการความร่วมมือ โดยมีบทบาทในการสนับสนุนให้ชาวนาสามารถปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ (พรศิริ เสนากัสป์, 2559)

3. ถ่ายทอดองค์ความรู้การปลูกข้าวแบบปลอดภัยและประเมินโอกาสการผ่านการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม

วิธีการที่จะทำให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจและทำให้เห็นว่าการปลูกข้าวตามมาตรฐาน GAP เป็นเรื่องที่ไม่ยาก ก็คือต้องทำให้เห็นว่าขั้นตอนต่าง ๆ สามารถทำได้ง่าย ไม่ยุ่งยาก โดยจะต้องมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ในภาษาที่เข้าใจได้ง่ายจากตัววิทยากร ซึ่งบุคคลที่จะเป็นทั้งวิทยากรและพี่เลี้ยงให้กับเกษตรกรได้นั้นก็คือเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จกับเจ้าหน้าที่ที่เป็นนักวิชาการด้านการเกษตรของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ซึ่งรู้จักและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้าน ซึ่งพรณทิวา กว้างเงิน และบุศรา ลิมนิรันดร์กุล ทำการศึกษาเรื่องความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติของเกษตรกรในการผลิตข้าวหอมมะลิที่มีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม จังหวัดมหาสารคาม เสนอแนะไว้ว่าเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตข้าวหอมมะลิ GAP การป้องกันกำจัดศัตรูข้าวรวมถึงการจัดหาจัดซื้อปัจจัยการผลิต การตรวจสอบสภาพดินและน้ำการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ในการผลิตข้าวหอมมะลิ GAP ให้มากขึ้น นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ในเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะทำให้บรรยากาศในการเรียนรู้มีความเป็นกันเองและทำให้เกิดความเข้าใจจากการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติร่วมกันกับเพื่อนเกษตรกรที่ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์มากขึ้น (พรณทิวา กว้างเงิน และบุศรา ลิมนิรันดร์กุล, 2560) โดยนิรันดร์ ยิ่งยวด และคณะ ได้ค้นพบจากการศึกษาเรื่องกระบวนการปรับใช้ความรู้การทำเกษตรผสมผสานของชุมชนและเกษตรกร กรณีศึกษาบ้านหนอง กระโดนมน อ.หนองหญ้าไซ จ.สุพรรณบุรี ว่าผู้นำชุมชนมีบทบาทหลักในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านเวทีประชาคม ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพื่อพัฒนารูปแบบการเกษตรผสมผสานที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน ในขณะเดียวกันเกษตรกรต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้แบบปฏิบัติจริง เพื่อนำมาปรับใช้และต่อยอดองค์ความรู้ในการทำเกษตรผสมผสาน กระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรก่อให้เกิดความรอบรู้และความรอบคอบในวิถีปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และนำไปสู่ความยั่งยืนทางเกษตรกรรม (นิรันดร์ ยิ่งยวด และคณะ, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 หลักการ “ทำให้ง่าย” มุ่งสู่มาตรฐาน GAP

จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นถึงหลักการ “ทำให้ง่าย” ซึ่งประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ หรือ 4 ง่าย ที่จะทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมได้ดังนี้

ง่ายที่ 1 ง่ายต่อความเข้าใจ คือ หลักปฏิบัตินั้นต้องสอดคล้องกับวิถีปฏิบัติของเกษตรกร ต้องมีการย่อองค์ความรู้ที่เป็นวิชาการสู่การถ่ายทอดด้วยภาษาที่เข้าใจได้ง่าย และเห็นประโยชน์ของ GAP ที่มีต่อตนเอง ชุมชน ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม ทั้งระยะสั้นและระยะยาว

ง่ายที่ 2 ง่ายต่อการเข้าถึงความรู้ ด้วยการใช้วิทยากรชุมชนที่คุ้นเคยและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี ได้แก่ เกษตรกรต้นแบบที่เป็นผู้นำกลุ่มผลิตข้าวปลอดภัย เป็นผู้ให้ข้อมูลและถ่ายทอดองค์ความรู้จากประสบการณ์

ง่ายที่ 3 ง่ายต่อการเข้าถึงขั้นตอน ต้องมีการสรุปให้เห็นขั้นตอนการขอรับรอง และปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมที่ชัดเจน เข้าใจได้ง่าย

ง่ายที่ 4 ง่ายต่อการปฏิบัติ คือ แบบฟอร์มเข้าใจง่าย บันทึกข้อมูลง่าย แต่มีประสิทธิภาพ ให้ผลสอดคล้องกับเอกสารการยื่นรับรองมาตรฐาน GAP

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกษตรกรไม่ปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP คือ การขาดการจดบันทึกข้อมูลที่มีความละเอียด และปัจจัยภายนอกที่ควบคุมไม่ได้ ได้แก่ ราคารับซื้อข้าวเปลือกปลอดภัยที่มีราคาไม่ต่างจากข้าวเปลือกทั่วไป สภาพอากาศที่มีผลต่อการควบคุมคุณภาพข้าว การระบาดของวัชพืช แมลงศัตรูข้าว และโรคพืช โดยแนวทางการส่งเสริมเกษตรกรเพื่อพัฒนาเตรียมการเข้าสู่การขอรับรองมาตรฐาน GAP ควรอยู่บนหลักการ “ทำให้ง่าย” คือ ง่ายต่อความเข้าใจ ง่ายต่อการเข้าถึงความรู้ ง่ายต่อการเข้าถึงขั้นตอน และง่ายต่อการปฏิบัติ สำหรับข้อเสนอแนะ คือ รัฐบาลควรมีนโยบายสนับสนุนให้โรงสีรับซื้อข้าวเปลือกที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP สูงกว่าข้าวทั่วไปที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP โดยอาจมองไปถึงตลาดปลายทางของข้าว GAP และควรแสวงหาแนวทางเพื่อให้โรงสีสามารถระบายข้าว GAP ออกไปได้โดยมีกำไร ไม่เป็นภาระของโรงสีในการรับซื้อฝ่ายเดียว ทำให้ทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน โดยในกรณีนี้ที่กลุ่มข้าว GAP ของชุมชนใดมีความเข้มแข็ง ควรส่งเสริมให้กลุ่มข้าวเหล่านั้นสามารถเป็นตัวแทนจำหน่ายข้าว GAP ของชุมชนด้วยการมีตราสินค้าของตนเอง หรือส่งเสริมให้เข้าสู่ตลาดพันธะสัญญาที่รัฐมีเครือข่ายอยู่ทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้ รัฐบาลควรมีแนวทางในการสร้างแรงจูงใจทางสังคมนอกเหนือจากมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าว GAP เช่น การมอบรางวัลเกียรติคุณหรือการแต่งตั้งเป็นเกษตรกรต้นแบบที่มีบทบาทในการเป็นวิทยากรควบคู่กับเจ้าหน้าที่รัฐในการลงพื้นที่ส่งเสริมการผลิตข้าวปลอดภัย เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และมหาวิทยาลัยสวนดุสิต (มสด.) และขอขอบคุณเจ้าของงานวิจัย เอกสารตำรา และแหล่งสืบค้นข้อมูล ต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไว้ในเอกสารอ้างอิงทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

- เกษตรกรต้นแบบ. (17 มิถุนายน 2562). รูปแบบการผลิตข้าวปลอดภัยเพื่อบ่มสู่มาตรฐาน GAP ในจังหวัดสุพรรณบุรี. (ดนตรีณ กาญจนวงศ์, ผู้สัมภาษณ์)
- นรินทร์ ยิ่งยวด และคณะ. (2559). กระบวนการปรับใช้ความรู้การท าเกษตรผสมผสานของชุมชน และเกษตรกร: กรณีศึกษา บ้านหนองกระโดนมน อ.หนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่, 8(1), 172-198.
- เนตรชนก เจริญสุข. (2559). ประสิทธิภาพของโปรแกรมการฝึกอบรมความปลอดภัยในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของชาวนา ในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- พรรณทิวา กว้างเงิน และบุศรา ลัมน์รินทร์กุล. (2560). ความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติของเกษตรกรในการผลิตข้าวหอมมะลิ ที่มีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม จังหวัดมหาสารคาม. เกันเกษตร, 45(1), 580-587.
- พรศิริ เสนากัสป์. (2559). การเสริมพลังอำนาจชาวนาในการแก้ไขปัญหาการระบาดของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล. กรุงเทพมหานคร: นิเวศธรรมการพิมพ์ (ประเทศไทย) จำกัด.
- มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. (2560). แนวทางการส่งเสริมการเกษตรแบบอินทรีย์เพื่อเพิ่มมูลค่าข้าวในจังหวัดสุพรรณบุรี. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสวนดุสิตและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- วุฒินันท์ ไตรยางค์. (2558). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการผลิตข้าวคุณภาพดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. วารสารเกันเกษตร, 42(2), 365-378.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดสุพรรณบุรี. (2562). แผนพัฒนาจังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. 2561 - 2564 (ฉบับทบทวน) ประจำปีงบประมาณ 2562. สุพรรณบุรี: สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี.
- สำนักงานแรงงานจังหวัดสุพรรณบุรี. (2560). รายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดสุพรรณบุรี ไตรมาสที่ 2 ปี 2560 (เมษายน - มิถุนายน 2560). สุพรรณบุรี: สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี.
- อรณพ เรืองกัลปวงศ์. (2558). การพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรธรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. วารสารวิจัย มสค., 10(2), 73-90.
- อัจฉรินทร์ สุวรรณภักดี และสายใจ วิบุรณพันธ์. (2555). การใช้เทคโนโลยีการปลูกข้าวและผลตอบแทนของเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชน กรณีศึกษา : บ้านป่าบ อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง. [Paper presentation]. ใน เอกสารการประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 5 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระนคร. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระนคร.
- อัญรัตน์ วิเชียร. (2561). กระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรในการลดต้นทุนการผลิตข้าว: กรณีศึกษาดำบลหินดาด อำเภอยางตลาด จังหวัดนครราชสีมา. วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน, 11(2), 81-89.
- McLeod, S. (2019). Likert Scale Definition, Examples and Analysis. Retrieved March 19, 2019, from <https://www.simplypsychology.org/likert-scale.html>
- Patton, M. (1990). Qualitative Evaluation and Research Methods. (2nd ed). California: SAGE Publication.

ผลกระทบของการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานราก

ต่อภาคครัวเรือนยากจนไทย*

THE IMPACT OF MICROFINANCE INSTITUTIONS ON THAI POVERTY HOUSEHOLDS

วิไลลักษณ์ สร้อยศิริ

Wilailaksana Soykeeree

รัชพันธุ์ เชยจิตร

Ratchapan Choiejit

พลรัตน์ โคตรจรัส

Polpat Kotrajaras

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: wilailaksana.soykeeree@sg.swu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากที่มีต่อระดับรายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนยากจนไทย ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ข้อมูลทุติยภูมิจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติจำนวน 26,107 ครัวเรือนจากจำนวนครัวเรือนไทยทั่วประเทศ ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2558 - 2562 โดยใช้แบบจำลองข้อมูลระยะยาว Fixed-effects ในการประมาณค่า ผลการศึกษาพบว่า 1) การเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากทำให้ระดับรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนยากจนน้อยกว่าครัวเรือนที่ไม่เป็นสมาชิกองค์กรการเงินฐานรากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 2) ครัวเรือนยากจนไทยในระดับต่ำสุดมากถึงร้อยละ 66.30 ที่ไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากและไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินขององค์กรการเงินฐานราก ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมถึงกลุ่มองค์กรการเงินฐานรากเอกชนควรมุ่งเน้นการช่วยเหลือกันแบบใกล้ชิดจากการเป็นสมาชิกในชุมชนเดียวกัน ไม่กีดกันสมาชิกโดยเฉพาะกลุ่มคนจนระดับล่างสุด เน้นติดตามการใช้เงินกู้ให้ถูกวัตถุประสงค์ เช่น ใช้พัฒนาตนเอง ปรับปรุงกิจการ และส่งเสริมการศึกษาให้กับบุตรหลาน รัฐบาลควรปรับเปลี่ยนนโยบายการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานรากในหลายหน่วยงาน

* Received 29 June 2022; Revised 24 August 2022; Accepted 28 August 2022

มาเป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานเพื่อลดความซ้ำซ้อน เปลี่ยนผ่านองค์กรที่มีความซ้ำซ้อนกันหรือไม่สามารถแก้ไขปัญหที่สะสมไว้ได้ไปสู่องค์กรใหม่ที่ได้รับสมาชิกตรงเป้าหมายมากขึ้น เข้าถึงแหล่งทุนได้ง่ายขึ้น มีระบบเทคโนโลยีที่ได้มาตรฐาน รวมถึงกระจายกลุ่มเป้าหมายคนจนไม่ให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อนกันในกลุ่มคนกลุ่มเดิม

คำสำคัญ: องค์กรการเงินฐานราก, ระดับรายได้ของครัวเรือน, ระดับรายจ่ายของครัวเรือน, ครัวเรือนยากจน

Abstract

The objective of this research article was to determine the impacts of microfinance institutions (MFIs) on Thai poverty household welfare in terms of income and expenditure. This study used secondary data from the Household Socio-Economics Survey (SES) of the National Statistical Office of 26,107 households from all Thai households across the country between 2015-2019. The fixed-effects model is used to estimate the effect in this article. The results found that 1) there is the statistically-significant negative effects of the member of microfinance institutions on poverty household income and poverty household expenditure when compare with a non-member at 0.01 significance level 2) 66.30 percent of Thai poverty households are not members of MFIs and cannot access financial services of MFIs. The policy recommendation are all of the agencies that supervise the operations of MFIs such as the Department of Community Development, Ministry of interior; the Department of Cooperative Promotion, Ministry of Agriculture and Cooperatives, including private financial institutions should focus on helping each other in a close contact from being members in the same community, should not exclude any members of the community especially the lowest-lower poor households. All members help each other to monitor use of the loan in the right purpose such as self-improvement, business improvement and promoting education for their children. The government should be integrated between all of the agencies and reduce redundancy. Distribute the target group to the poor, not let the burden of working overlap in the same group of people, and transitioning from organization that is redundant or unable to address accumulated problems into a new organization that is ready to accept more targeted members, easier access to funding, standardize technology to support the microfinance institution operations, and

distributing the target group of the poverty households that not duplicated in the same group of people.

Keywords: Microfinance Institutions, Household Income, Household Expenditure, Poverty Households

บทนำ

การขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนของครัวเรือนยากจน เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้คนจนไม่ได้รับโอกาสในการเริ่มต้นกิจการ ปรับปรุงกิจการ และขาดสภาพคล่องหมุนเวียนภายในครัวเรือน ส่งผลให้คนจนซึ่งมีหลักทรัพย์ไม่เพียงพอในการค้ำประกันการกู้ยืม กลายเป็นคนยากจนซ้ำซากที่ไม่สามารถหลุดพ้นจากวงเวียนของกับดักความยากไร้ได้ (Deprivation trap) แต่จากความสำเร็จในการดำเนินงานธนาคารคนจนกรามีน (Grameen bank) ของ Muhammad Yunus ที่สามารถบรรเทาปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของคนยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้หลักการค้ำประกันที่เกิดจากความซื่อสัตย์ ผสมกับแรงกดดันภายในกลุ่มสตรีชนบทยากจนในบังกลาเทศ เพื่อรับผิดชอบร่วมกันในการยืมและคืนเงินกู้ (Joint liability group) กลับมีอัตราการชำระหนี้คืนสูงถึงร้อยละ 98.28 ของยอดสินเชื่อทั้งหมด และในปัจจุบันมีสมาชิกมากถึง 130 ล้านคน โดยมียอดการเติบโตโดยเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 15 ในปี 2020 (Remer, L. & Kattilakoski, H., 2021) หลังจากนั้นรัฐบาลทั่วโลกจึงได้นำนโยบายองค์กรการเงินฐานรากตามแนวทางของ Yunus มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงแหล่งทุนของคนยากจนเพิ่มขึ้นจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษาล้วนพบว่ามีข้อจำกัดของนโยบายสินเชื่อระดับฐานรากที่สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ในระดับส่วนตัว ครอบครัว และชุมชนให้ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งทางด้านรายได้ ค่าจ้าง การบริโภค การรักษาสุขภาพ ภาวะโภชนาการ การศึกษาของบุตรหลาน การซ่อมแซมที่อยู่อาศัย หรือการขยายสินทรัพย์ของธุรกิจ (Ali, S. I. et al., 2015); (Littlefield, E. et al., 2003); (Mazumder, M. S. U. & Lu, W., 2015) แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีการศึกษาบางส่วนที่ให้ผลขัดแย้งกัน เช่น Morduch, J. และ Park, A. & Ren, C. ที่พบว่า เงินกู้ขนาดเล็กจากองค์กรการเงินฐานรากไม่สามารถเพิ่มรายได้เฉลี่ยหรือการบริโภคของครัวเรือนยากจน เพียงแต่ช่วยเพิ่มอำนาจในการตัดสินใจของผู้หญิงได้ดีขึ้นเท่านั้น ถึงแม้รัฐจะอุดหนุนเงินลงไปเท่าไร ก็มักจะประสบกับความล้มเหลวในการบรรเทาปัญหาความยากจนอยู่เสมอ (Morduch, J., 1998); (Park, A. & Ren, C., 2001)

ก่อนหน้าปี 2562 ประเทศไทยมีการดำเนินการองค์กรการเงินฐานราก 3 ประเภท (พรพจน์ เรืองแสงทองกุล, 2563) ประกอบด้วย 1) องค์กรนอกระบบหรือกลุ่มพึ่งตนเอง (Self-employed group) เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ดำเนินกิจกรรมทางการเงิน สถานะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ไม่มีกฎหมายจัดตั้งเป็นการเฉพาะ ไม่มีหน่วยงานกำกับดูแลเป็นเพียง

การดูแลตรวจสอบกันเองภายในองค์กร เช่น กลุ่มสัจจะ กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น 2) องค์กรกึ่งทางการ (Semi-formal sector) เป็นองค์กรทางการเงินที่มีวัตถุประสงค์หลักคือการออมและเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในชุมชน รัฐอาจสนับสนุนงบประมาณเริ่มต้นในการจัดตั้งและให้งบประมาณเพื่อช่วยเหลือเพิ่มเติมเป็นระยะ ๆ มีสถานะเป็นหรือไม่เป็นนิติบุคคล มีการกำกับดูแลและการพัฒนาการดำเนินงานด้านต่าง ๆ โดยหน่วยงานรัฐหรือองค์กรภายใต้กำกับรัฐตามขอบเขตกฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งจะเข้มข้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของหน่วยงานกำกับดูแลและการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมาย เช่น กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการผลิต สหกรณ์ สถานธนาภิบาล เป็นต้น 3) องค์กรทางการเงิน (Formal sector) เป็นสถาบันการเงินตามนิยามในพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ที่มีการกำกับดูแลและตรวจสอบโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มงวด เช่น ธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ เป็นต้น ซึ่งการติดตามผลการดำเนินงานขององค์กรการเงินฐานรากข้างต้น พบว่า กลุ่มที่มีปัญหาสะสมในการติดตามผลการดำเนินงานเป็นจำนวนมาก คือองค์กรนอกระบบและองค์กรกึ่งทางการที่มีสถานะไม่เป็นนิติบุคคล เมื่อเดือนสิงหาคม 2562 จึงได้เกิดพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 ที่ต้องการยกระดับการดำเนินงานขององค์กรการเงินฐานรากที่มีฐานะไม่เป็นนิติบุคคล (ไม่รวมถึงกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

การศึกษาลักษณะการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานรากอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พบว่า การเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากช่วยให้ครัวเรือนยากจนมีสินทรัพย์เพิ่มขึ้น มีเงินเพียงพอสำหรับการบริโภคและการประกอบอาชีพ ค่าจ้างของคนไทยเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน (Kaboski, J. P. & Townsend, R. M., 2012); (Li, X. et al., 2011) ส่งผลให้สัดส่วนครัวเรือนยากจนของไทยลดลงจากร้อยละ 29.31 ในปี พ.ศ. 2545 เหลือเพียงร้อยละ 6.34 ในปี พ.ศ. 2560 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงความซับซ้อนของภารกิจในแต่ละองค์กรการเงินฐานรากและภาระเงินงบประมาณทั้งหมดที่ภาครัฐต้องใช้จ่ายในระยะยาว พบว่า องค์กรการเงินฐานรากเหล่านี้เน้นให้บริการสินเชื่อเพื่อความมั่นคงทางการเงินเพียงระยะสั้น ผู้กู้ไม่สามารถใช้เงินกู้ในการยกฐานะตัวเอง ที่สำคัญคืออัตราดอกเบี้ยจากการกู้ยืมองค์กรเหล่านี้สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยกู้ยืมของสถาบันการเงินในระบบ โดยไม่ใช่เหตุผลของการแสวงหากำไรหรือการป้องกันความเสี่ยงจากการไม่คืนเงินกู้ (Guo, L. & Jo, H., 2017) ความยากจนที่ลดลงจึงเป็นเพียงผลจากอุดหนุนทางการเงินของภาครัฐในฐานะที่เป็นเครื่องมือทางการเมืองเป็นหลัก ไม่ได้เกิดจากการสะสมทุนหรือการเติบโตของเทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของผู้ผลิตอย่างแท้จริง

การศึกษาที่กล่าวข้างต้นเป็นการศึกษาผลกระทบของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากที่มีต่อชุมชนหรือประชากรทั้งหมด หรือเน้นไปศึกษาผลกระทบของ

สมาชิกองค์กรการเงินฐานรากที่เป็นเพศหญิง มีเพียงส่วนน้อยที่ทำการศึกษโดยจำแนกตามกลุ่มฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากที่มีต่อระดับรายได้และรายจ่ายของภาคครัวเรือนยากจนไทย โดยเน้นศึกษาที่กลุ่มครัวเรือนยากจนในระดับต่ำสุดเพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่สามารถนำไปสู่การวางแผนเชิงนโยบายเกี่ยวกับองค์กรการเงินฐานรากที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากที่มีต่อระดับรายได้และรายจ่ายของภาคครัวเรือนยากจนไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งเน้นการศึกษาผลกระทบของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากต่อระดับรายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนยากจนไทย โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิระยะยาว (Longitudinal data) จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนทั่วประเทศ จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ จำนวน 26,107 ครัวเรือนจากจำนวนครัวเรือนไทยทั่วประเทศ ระหว่างปี 2558 - 2562 ด้วยแบบจำลอง Fixed-effects ในการประมาณการผลกระทบของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานราก ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ทำการตรวจสอบข้อมูลและสหสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล

2. ทดสอบความเหมาะสมในการประมาณการแบบจำลอง ด้วยวิธี Fixed-effects และ Random-effects โดยการทดสอบ Hausman's specification test

แบบจำลอง ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา และขั้นตอนการศึกษา

องค์กรการเงินฐานรากเป็นองค์กรที่มีวัตถุประสงค์เริ่มต้นคล้ายคลึงกันคือเน้นให้สมาชิกเกิดการออม และเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงบริการทางการเงินให้กับครัวเรือนยากจนซึ่งมักไม่มีหลักทรัพย์ในการค้ำประกันเงินกู้จากสถาบันการเงินได้ นอกจากนั้นยังนำดอกผลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาสมาชิก ครัวเรือนของสมาชิกในชุมชน และพัฒนาชุมชน ดังนั้น เป้าหมายที่สำคัญของการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานรากคือทำให้ระดับฐานะความเป็นอยู่ของครัวเรือนดีขึ้น โดยการนำสินเชื่อที่ได้รับไปทำการปรับปรุงธุรกิจ ใช้ในการศึกษาต่อให้กับบุตรหลาน หรือใช้ในการพัฒนาตนเอง ดังนั้นผลที่ได้รับคือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกต้องมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นหรือส่งผลกระทบทางบวกต่อระดับรายได้ และการใช้จ่ายของครัวเรือนควรจะอยู่ในระดับที่เพิ่มสูงขึ้นหรือส่งผลกระทบทางบวกต่อระดับรายจ่าย การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบจำลองที่ใช้ในการวัดผลกระทบต่อระดับรายได้และรายจ่ายของครัวเรือน โดยเน้นศึกษาจากครัวเรือนยากจนที่อยู่ในระดับล่างสุดของประเทศ คือกลุ่มที่มีรายได้ต่อหัวต่อเดือนต่ำกว่าระดับ

เปอร์เซ็นต์ที่ 20 โดยผู้วิจัยเลือกใช้แบบจำลอง fixed-effects ในการวิเคราะห์ผลกระทบของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากต่อรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนยากจนไทย โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ระหว่างปี 2558 - 2562 เนื่องจากในปี 2557 รัฐได้เพิ่มทุนอุดหนุนการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานรากหลายโครงการและ 2562 เป็นปีสุดท้ายก่อนที่จะเกิดผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 สำหรับขั้นตอนการศึกษาประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ 1) ทำการตรวจสอบข้อมูลและสหสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล และ 2) ทำการทดสอบผลของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรการเงินฐานรากที่มีต่อรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนยากจนไทยด้วยวิธี Fixed-effects และ Random-effects และทดสอบความเหมาะสมด้วย Hausman's specification test

แบบจำลอง Fixed-effects และ Random-effects ที่ใช้มีลักษณะเป็นสมการจำนวนตัวอย่างเท่ากับ n ตัวอย่าง ในระยะเวลา t ปี ซึ่งมีลักษณะตัวแปรที่ไม่สามารถวัดได้ (unobserved variable)

$$v_{it} = X_{it}\beta + \gamma_i + \varepsilon_{it}; t = 1, \dots, T; i = 1, \dots, N$$

โดยที่

v_{it} คือ ตัวแปรตามของครัวที่ i เวลาที่ t

X_{it} คือ ตัวแปรอิสระ i ณ เวลาที่ t โดยที่ $i = 1, \dots, N$

γ_i คือ ลักษณะที่ไม่สามารถวัดได้

ε_{it} คือ ค่าความคลาดเคลื่อนที่ i เวลาที่ t

ในแบบจำลองสำหรับการประมาณสมการข้อมูลระยะยาว มักจะปรากฏค่าตัวแปรที่ไม่สามารถวัดหรือสังเกตได้ (Unobserved data) โดยในแบบจำลอง Fixed-effects ค่าตัวแปรนี้จะมีลักษณะเฉพาะตัวที่คงที่ภายในหน่วยสำรวจ แต่ก็เปลี่ยนไประหว่างหน่วยสำรวจ (Individual effect) แต่ไม่แปรผันไปตามเวลา (time-invariant) แต่จะมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระ เช่น ลักษณะเฉพาะของครัวเรือน ลักษณะเฉพาะของพื้นที่ เป็นต้น เมื่อนำค่าตัวแปรเหล่านี้มาลบกับค่าเฉลี่ยของตัวแปรนั้น ๆ (Demean) ลักษณะที่ไม่สามารถวัดได้นี้จะหายไปจากสมการ และผลการประมาณค่าด้วยแบบจำลองนี้จะไม่เอนเอียง ส่วนในแบบจำลอง Random-effects (REM) หรือแบบจำลอง Error component (ECM) ตัวแปรที่ไม่สามารถวัดได้นี้จะมีลักษณะเฉพาะตัวที่คงที่จะไม่ส่งผลต่อตัวแปรอิสระของ ในทุกช่วงเวลาของ t ทำให้ในแบบจำลอง Random-effects ไม่สามารถควบคุมตัวแปรเหล่านี้ได้โดยตรงในแบบจำลอง แต่อย่างไรก็ตามต้องมีการทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลองที่จะใช้โดยการใช้ Hausman's test เพื่อเปรียบเทียบว่าควรใช้แบบจำลองแบบ fixed-effects หรือ random-effects

แบบจำลองที่ใช้ในการประมาณการการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากต่อรายได้ของครัวเรือนยากจน เขียนได้เป็น

$$inc_{it} = \beta_0 + \beta_1 age + \beta_2 gender + \beta_3 edu + \beta_4 hhsize + \beta_5 deprate + \beta_6 labage + \beta_7 mem$$

แบบจำลองที่ใช้ในการประมาณการการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากต่อรายจ่ายของครัวเรือนยากจน เขียนได้เป็น

$$exp_{it} = \beta_0 + \beta_1 age + \beta_2 gender + \beta_3 edu + \beta_4 hhsize + \beta_5 deprate + \beta_6 labage + \beta_7 mem$$

โดยที่ exp_{it} คือ รายจ่ายรวมของครัวเรือน (บาทต่อเดือน) ในครัวเรือนที่ i เวลาที่ t ซึ่งเป็นรายจ่ายรวมที่เกิดขึ้นจากการอุปโภคและบริโภคด้านต่าง ๆ

จากแบบจำลองข้างต้นสามารถอธิบายความหมายของตัวแปรแต่ละตัวที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ตัวแปรที่ใช้ในแบบจำลองวัดผลกระทบทางเศรษฐกิจของการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานราก

ที่	ชื่อตัวแปร	คำอธิบาย	หน่วย
1	age	อายุของหัวหน้าครัวเรือน	ปี
2	gender	ตัวแปรหุ่นเพศของหัวหน้าครัวเรือน gender = 1 ถ้าหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชาย และ gender = 0 หากเป็นเพศหญิง	-
3	edu	ระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน Edu = 0 หากการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนต่ำกว่าประถมศึกษา Edu = 1 หากการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเท่ากับประถมศึกษา Edu = 2 หากการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนสูงกว่าประถมศึกษา	-
4	hhsize	ขนาดของครัวเรือน นับจากจำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน	คน
5	deprate	อัตราการพึ่งพิงในครัวเรือน คำนวณจากจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อายุต่ำกว่า 15 ปี อายุมากกว่า 60 ปี และผู้พิการหารด้วยจำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน คูณด้วย 100	ร้อยละ
6	labage	จำนวนวัยแรงงานในครัวเรือน นับจากจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อายุระหว่าง 15-60 ปี	คน
7	mem	ตัวแปรหุ่นการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานราก mem = 1 หากมีคนในครอบครัวอย่างน้อย 1 คนเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากองค์กรใดองค์กรหนึ่ง mem = 0 หากไม่มีสมาชิกคนใดในบ้านเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานราก	-
8	inc	รายได้รวมของครัวเรือน	บาท
9	exp	รายจ่ายรวมของครัวเรือน	บาท

การทดสอบ Hausman

การทดสอบ Hausman นี้เป็นการทดสอบความเหมาะสมว่าแบบจำลองควรใช้การประมาณการแบบ FEM หรือ REM โดยวิธีการนี้กำหนดสมมติฐานของการทดสอบเป็น

H0: No different between estimators (ใช้ REM)

H1: there is different between estimators (ไม่ควรใช้ REM)

แนวคิดหลักของการทดสอบคือทดสอบว่า individual effect หรือ u_{it} มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอธิบายหรือไม่ ถ้าหากมีแปลว่าแบบจำลองควรใช้เป็นแบบ FEM แต่ถ้าหากไม่มีความสัมพันธ์กันให้พิจารณาว่าค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากการประมาณทั้งสองแบบจำลองใกล้เคียงกันหรือไม่ ถ้าแตกต่างกันไม่ควรใช้ REM ให้ใช้แบบ FEM สถิติที่ใช้ในการทดสอบ คือ

$$W = (\beta_{RE} - \beta_{FE})' \Sigma^{-1} (\beta_{RE} - \beta_{FE}) - \chi^2(k)$$

ถ้า W มีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่ควรใช้ REM model

ผลการวิจัย

หลังจากการศึกษารวบรวมข้อมูลตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาจากเอกสารและฐานข้อมูลเผยแพร่ ทำการคัดเลือกข้อมูลและตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการศึกษา ปรากฏข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 2 สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในสมการ

ตัวแปร	age	gender	edu	hhssize	deprate	labage	mem
age	1						
gender	.054***	1					
edu	.097***	.068***	1				
hhssize	-.112***	-.091***	-.067***	1			
deprate	.504***	.070***	.051***	-.143***	1		
labage	-.196***	-.171***	-.068***	.589***	-.458***	1	
mem	-.061***	-.038***	-.117***	.184***	-.130***	.265***	1

หมายเหตุ; Pearson correlation *** sig. ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

ข้อมูลตารางที่ 2 แสดงให้เห็นค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม (Pearson correlation) ที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันมากจนก่อให้เกิดปัญหาภาวะร่วมของตัวแปรในตัวแบบเส้นตรง (Multicollinearity) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

ตารางที่ 3 ข้อมูลสรุปตัวแปรที่ใช้ในแบบจำลองระหว่างครัวเรือนยากจนที่เป็นและไม่เป็นสมาชิกองค์กรการเงินฐานราก และรวมทั้งประเทศ

ที่	ชื่อตัวแปร	คำอธิบาย	เป็นสมาชิก (8,796 ครัวเรือน)		ไม่เป็นสมาชิก (17,311 ครัวเรือน)		รวมทั้งประเทศ (26,107 ครัวเรือน)	
			ค่าเฉลี่ย เลขคณิต	S.D.	ค่าเฉลี่ย เลขคณิต	S.D.	ค่าเฉลี่ย เลขคณิต	S.D.
1	age	อายุของหัวหน้าครัวเรือน	57.03	12.40	58.97	15.55	58.32	14.59
2	gender	เพศของหัวหน้าครัวเรือน	เพศชาย ร้อยละ 65.90 (5,794 ครัวเรือน)		เพศชาย ร้อยละ 61.90 (10,716 ครัวเรือน)		เพศชาย ร้อยละ 63.20 (16,510 ครัวเรือน)	
3	edu	ระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน	ประถมศึกษา ร้อยละ 22.30 (1,964 ครัวเรือน)		ประถมศึกษา ร้อยละ 16.60 (2,870 ครัวเรือน)		ประถมศึกษา ร้อยละ 18.50 (4,834 ครัวเรือน)	
4	hhsize	ขนาดของครัวเรือน	3.98	1.51	3.35	1.61	3.56	1.60
5	deprate	อัตราการพึ่งพิง	48.42	29.08	57.45	33.10	54.41	32.09
6	labage	จำนวนวัยแรงงานในครัวเรือน	2.10	0.99	1.48	1.11	1.69	1.11
7	mem	การเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานราก	-		-		ร้อยละ 33.70 (8,796 ครัวเรือน)	
8	inc	รายได้รวมของครัวเรือน	10,960.49	4,992.06	9,241.87	4,976.26	9,820.91	5,047.29
10	exp	รายจ่ายรวมของครัวเรือน	13,104.17	7,024.92	10,771.47	6,640.37	11,557.40	6,861.41

ส่วนข้อมูลจากตารางที่ 3 พบว่าครัวเรือนยากจนไทยที่ระดับรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือนที่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 20 หรือต่ำกว่า 3,856 บาทต่อคนต่อเดือน มีจำนวนทั้งสิ้น 26,107 ครัวเรือน ประกอบด้วยครัวเรือนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานราก จำนวน 8,796 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 33.70 และไม่เป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานราก จำนวน 17,311 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 66.30 ทั้งนี้องค์กรการเงินฐานรากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกนับรวมทั้งองค์กรในระบบ เช่น เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำตามโครงการธนาคารประชาชนของธนาคารออมสิน องค์กรกึ่งทางการ เช่น กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและองค์กรอื่น ๆ เช่น กลุ่มสัจจะ/กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น ข้อมูลข้างต้นแสดงว่ายังมีคนจนอีกถึงร้อยละ 66.30 ที่ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินขององค์กรการเงินฐานรากได้ ทั้งที่ควรเป็นกลุ่มบุคคลกลุ่มแรกที่ต้องได้รับการชี้ชวนให้เข้าร่วมเป็นสมาชิก แต่อย่างไรก็ตามพบ

ข้อมูลที่น่าสนใจจากตารางข้างต้นว่าครัวเรือนที่ไม่เป็นสมาชิกองค์กรการเงินฐานรากมีรายได้และรายจ่ายรวมของครัวเรือนต่อเดือนต่ำกว่ากลุ่มที่เป็นสมาชิกองค์กรการเงินฐานราก

ตารางที่ 4 ผลกระทบของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรการเงินฐานรากต่อรายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนยากจน

ตัวแปร	inc (fixed-effects)	inc (random-effects)	exp (fixed-effects)	exp (random-effects)
age	711.54***	601.76***	295.59***	269.38***
age^2	-5.74***	-4.59***	-2.47***	-2.32***
gender	-578.44*	-561.91**	-557.54***	-425.67***
edu	-92.88***	-97.77**	-59.83***	-65.96***
hhsize	3,382.62***	3,584.01***	3,234.55***	3,323.91***
deprate	-74.21***	-93.47***	-58.53***	-69.73***
labage	3,654.96***	3,487.19***	1,393.55***	1,252.15***
mem	-9,269.62***	-11,761.88***	-4,746.35***	-6,679.81***
_cons	-3,922.61***	-567.85 ^{ns}	4,879.80***	6,527.67***
R ²	0.045	0.045	0.149	0.152
F-stat	409.460***	6,229.82***	1,597.18***	23,580.73***
Hausman's test chi-square	111.26***		532.76**	

หมายเหตุ: *** sig. ที่นัยสำคัญ 0.01, ** sig. ที่นัยสำคัญ 0.05, * sig. ที่นัยสำคัญ 0.010, ^{ns}ไม่มีนัยสำคัญ

ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากของครัวเรือนยากจน ซึ่งสะท้อนจากรายได้ของครัวเรือนและค่าใช้จ่ายของครัวเรือน การทดสอบ Hausman chi-square พบว่า สมการทางด้านรายได้ของครัวเรือนและรายจ่ายควรใช้แบบจำลอง Fixed-effects ในการประมาณการ ผลการศึกษาจากสมการ Fixed-effects ทั้งสมการด้านรายได้และสมการด้านรายจ่ายในภาพรวมพบว่า การเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากส่งผลกระทบทางลบต่อรายได้ของครัวเรือนและรายจ่ายของครัวเรือนยากจนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเทียบกับครัวเรือนที่ไม่ได้เป็นสมาชิก

นอกจากนี้ สมการด้านรายได้พบว่าตัวแปรที่ส่งผลกระทบทางบวกต่อรายได้ของครัวเรือนยากจนคืออายุของหัวหน้าครัวเรือน ขนาดของครัวเรือน และจำนวนวัยแรงงานในครัวเรือน ส่วนตัวแปรที่ส่งผลกระทบทางลบต่อรายได้ของครัวเรือนยากจน คือ อายุยกกำลังสอง เพศของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน และอัตราการพึ่งพิง แปลได้ว่า อายุของหัวหน้าครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้รายได้ของครัวเรือนสูงขึ้นแต่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง ขนาดของครัวเรือนและจำนวนวัยแรงงานในครัวเรือนที่สูงขึ้นส่งผลให้รายได้ของ

ครัวเรือนสูงขึ้น ความเป็นเพศหญิงของหัวหน้าครัวเรือนส่งผลให้ระดับรายได้ต่ำกว่าเมื่อเทียบกับเพศชายที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน ส่วนระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนและอัตราการพึ่งพิงที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ระดับรายได้ของครัวเรือนลดลง ซึ่งหากพิจารณาในข้อมูลเชิงลึกพบว่า อัตราการพึ่งพิงของครัวเรือนยากจนที่เลือกศึกษามีเพียงร้อยละ 14.92 หรือ 3,895 ครัวเรือนเท่านั้นที่มีอัตราการพึ่งพิงน้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด แสดงให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตของครัวเรือนยากจนที่มีอัตราการพึ่งพิงค่อนข้างสูง

ส่วนสมการด้านรายจ่ายมีผลการประมาณการค่าสัมประสิทธิ์ในทิศทางเดียวกันกับสมการด้านรายได้ แปลได้ว่า อายุของหัวหน้าครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้รายจ่ายของครัวเรือนสูงขึ้นแต่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง ขนาดของครัวเรือนและจำนวนวัยแรงงานในครัวเรือนที่สูงขึ้นส่งผลให้รายจ่ายของครัวเรือนสูงขึ้น ความเป็นเพศหญิงของหัวหน้าครัวเรือนส่งผลให้ระดับรายจ่ายน้อยกว่าเมื่อเทียบกับเพศชายที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน ส่วนระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนและอัตราการพึ่งพิงที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ระดับรายจ่ายของครัวเรือนลดลง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า การเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากในการศึกษาก่อนให้เกิดผลกระทบทางลบต่อรายได้ของครัวเรือนและรายจ่ายของครัวเรือนยากจนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ถึงแม้ว่าการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากจะช่วยส่งเสริมให้สมาชิกเกิดการออมและสามารถกู้ยืมได้เมื่อเกิดเหตุจำเป็นเร่งด่วน แต่ที่ผ่านมาพบว่าครัวเรือนยากจนไทยมักจะได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐในรูปแบบของเงินให้เปล่าผ่านทางนโยบายเอื้อคนจน (pro-poor policy) โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีอัตราการพึ่งพิงสูงมักจะได้รับความช่วยเหลือเหล่านี้สูงขึ้นเป็นเงาตามตัว หากครัวเรือนใดที่ไม่ได้เข้าข่ายข้างต้นจึงมักไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ และเป็นที่มาของการสมัครเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากแทน ส่งผลให้ระดับรายได้กับรายจ่ายระหว่างครัวเรือนยากจนที่เป็นน้อยกว่าที่ไม่เป็นสมาชิกองค์กรการเงินฐานรากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้เป็นไปตามการศึกษาของ Morduch, J. และ Park, A. & Ren, C. ที่กล่าวไว้ว่าเงินกู้ขนาดเล็กจากองค์กรการเงินฐานรากไม่สามารถเพิ่มรายได้เฉลี่ยหรือการบริโภคของครัวเรือนยากจนได้ เพียงแต่ช่วยเพิ่มอำนาจในการตัดสินใจของผู้หญิงได้ดีขึ้น (Morduch, J., 1998); (Park, A. & Ren, C., 2001) หรือผลการศึกษาของ วศิรพล พรหมโคตรวงศ์ และนิรมล อริยาภาภมล ที่พบว่าการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองถูกนำไปใช้ในการก่อให้เกิดรายได้มากกว่าการกู้ยืมไปเพื่อการบริโภคในระยะสั้น ดังนั้นการกู้ยืมจึงไม่มีผลกระทบต่อความมั่งคั่งของครัวเรือนในช่วงเวลาเดียวกัน (วศิรพล พรหมโคตรวงศ์ และนิรมล อริยาภาภมล, 2561) แต่ต่างจากข้อค้นพบของ Kaboski, J. P. & Townsend, R. M.; Li, X. et al. และ Mazumder, M. S. U. & Lu, W. ที่พบว่า การเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากส่งผลให้รายได้

ของครัวเรือนสูงขึ้นทั้งทางด้านรายได้ การศึกษาของบุตรหลาน การซ่อมแซมที่อยู่อาศัย หรือ การขยายสินทรัพย์ของธุรกิจ (Kaboski, J. P. & Townsend, R. M., 2012); (Li, X. et al., 2011); (Mazumder, M. S. U. & Lu, W., 2015)

นอกจากนี้ยังพบว่าครัวเรือนยากจนในระดับต่ำสุดที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานมีเพียงร้อยละ 33.70 หรืออีกนัยยะหนึ่งคือมีคนจนอีกถึงร้อยละ 66.30 ที่ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินขององค์กรการเงินฐานรากได้ ทั้งที่ควรเป็นกลุ่มบุคคลกลุ่มแรกที่ต้องได้รับการชี้ชวนให้เข้าร่วมเป็นสมาชิก ดังนั้นการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยที่ผ่านมายังไม่ครอบคลุมไปยังกลุ่มคนจนได้ถูกต้องทั้งหมด มีกลุ่มคนจนที่ไม่ได้รับความช่วยเหลืออยู่อีกมาก เป็นไปตามการศึกษาของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่กล่าวว่านโยบายของภาครัฐเมื่อนำลงสู่การปฏิบัติยังไม่ตรงกลุ่มเป้าหมาย และยังคงมีช่องว่างในหมู่คนจนที่อยู่ระดับต่ำสุดที่อาจไม่ได้รับความช่วยเหลือจากโครงการของภาครัฐอย่างที่ควรจะเป็น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรต้องศึกษาช่องทางในการเข้าถึงองค์กรการเงินฐานรากของกลุ่มครัวเรือนยากจนระดับต่ำสุด และส่งเสริมให้ใช้เงินจากองค์กรการเงินฐานรากที่ก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้หรือการใช้จ่ายของครัวเรือนได้ในระดับที่เหมาะสม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาข้างต้นสามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายได้ดังนี้

- 1) เป้าประสงค์ขององค์กรการเงินฐานรากคือเน้นส่งเสริมการออม และสามารถนำเงินออมนี้ใช้ในการปล่อยสินเชื่อให้กับสมาชิกและใช้ในการค้าประกันเงินกู้กับองค์กรได้อีกทางหนึ่ง แต่การเข้าเป็นสมาชิกองค์กรการเงินฐานรากของครัวเรือนยากจนในระดับต่ำสุดไม่ได้ส่งผลให้ระดับรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนยากจนเพิ่มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับกลุ่มที่ไม่ได้เป็นสมาชิก ทั้งนี้อาจเกิดจากการได้รับความช่วยเหลือแบบให้เปล่าของหน่วยงานภาครัฐค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในครัวเรือนที่มีสมาชิกอยู่ในวัยกำลังศึกษา ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ ดังนั้นครัวเรือนยากจนใดที่ไม่เข้าเกณฑ์การได้รับความช่วยเหลือนี้จึงจำเป็นต้องหาแหล่งเงินทุนเอง โดยการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานราก ซึ่งถ้าเป็นการนำเงินสินเชื่อที่ได้รับไปใช้ในทางที่ไม่ได้เป็นการพัฒนาตนเอง ปรับปรุงกิจการ หรือส่งเสริมการศึกษาให้กับบุตรหลาน จะยังส่งผลให้หนี้สินเกิดการพอกพูนและส่งผลกระทบต่อรายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนได้ในที่สุด ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานราก เช่น กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมถึงกลุ่มองค์กรเอกชนที่รวมตัวกันจัดตั้งองค์กรการเงินฐานรากควรมุ่งเน้นการช่วยเหลือกันแบบใกล้ชิดจากการเป็นสมาชิกในชุมชนเดียวกัน ไม่กีดกันสมาชิกโดยเฉพาะกลุ่มคนจนระดับล่างสุด ช่วยกันสอดส่องในการใช้เงินกู้ให้ถูกวัตถุประสงค์หรือนำไปใช้การพัฒนาตนเอง การปรับปรุงกิจการ

และการส่งเสริมการศึกษาให้กับบุตรหลาน 2) ครั้วเรือนยากจนในระดับต่ำสุดที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากมีเพียงร้อยละ 33.70 แสดงให้เห็นว่าการดำเนินนโยบายองค์กรการเงินฐานรากยังไม่ครอบคลุมไปยังกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ กลุ่มคนยากจนได้อย่างทั่วถึง การดำเนินงานโครงการเหล่านี้มักเป็นการสั่งการจากหน่วยงานกลางกระจายไปตามหน่วยงานภูมิภาค และมอบหมายให้ผู้นำในชุมชนทำการคัดเลือกและดำเนินงานองค์กรภายใต้กฎระเบียบที่กำหนดเป็นเงื่อนไขไว้ (Top-down approach) โดยไม่ได้คำนึงถึงบริบทของชุมชนและความต้องการของชุมชน และความซับซ้อนของการดำเนินงาน ซึ่งมักจะกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มชุมชนเดิม ไม่ได้มีการกระจายไปยังกลุ่มเป้าหมายใหม่หรือกลุ่มเป้าหมายที่ตรงจุด ดังนั้นรัฐบาลควรปรับเปลี่ยนนโยบายการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานรากในหลายหน่วยงานมาเป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่ลดความซับซ้อนลง เช่น การเปลี่ยนผ่านองค์กรที่มีความซับซ้อนกันหรือไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาที่สะสมไว้ได้ไปสู่องค์กรใหม่ที่พร้อมเอื้ออำนวยให้รับสมาชิกตรงเป้าหมายมากขึ้น เข้าถึงแหล่งทุนได้ง่ายขึ้น มีมาตรฐานและมีระบบเทคโนโลยีรองรับ หรือกระจายกลุ่มเป้าหมายคนจนไม่ให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อนกันในกลุ่มคนกลุ่มเดิม สำหรับข้อเสนอแนะเชิงวิชาการที่พบจากการศึกษา คือ 1) การบังคับใช้ข้อกฎหมายรวมถึงอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐในการควบคุมดูแลการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานรากที่ผ่านมายังคงเป็นเพียงการดำเนินการเพื่อให้เสร็จสิ้นตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยไม่ได้กวดขันและดำเนินการจริงจังกตามระเบียบหรือพระราชบัญญัติขององค์กรการเงินกำหนด ส่งผลให้ที่ผ่านมาไม่ได้มีการบันทึกผลการดำเนินงานที่สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ผลกระทบของการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานรากได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาที่ผ่านมาจึงเป็นเพียงการวิเคราะห์เฉพาะบางองค์กรหรือเฉพาะบางพื้นที่ที่มีหน่วยงานได้รับงบประมาณอุดหนุนในการเก็บรวบรวมข้อมูล หากเป็นเช่นนี้เรื่อยไป การวิเคราะห์การดำเนินงานขององค์กรการเงินฐานรากจะก่อให้เกิดผลการประเมินที่มีความแตกต่างกัน เปลี่ยนแปลงไปตามพื้นที่ที่เลือกใช้ในการศึกษา ดังนั้นการเปลี่ยนโครงสร้างการดำเนินงานหรืออำนาจหน้าที่ของภาครัฐในการกำกับติดตามตรวจสอบอย่างเคร่งครัด จะทำให้มองเห็นภาพรวมในการดำเนินงานที่แท้จริง และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างแท้จริง 2) เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูลครั้วเรือนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากและข้อจำกัดของข้อมูลผลการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์กรการเงินฐานราก ส่งผลให้การศึกษาค่อนข้างจำกัดจากตัวแปรที่รวบรวมได้ ซึ่งหากจะเป็นการเลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มหรือบางพื้นที่ มักพบว่าพื้นที่ที่อนุญาตให้นักวิจัยเข้าทำการศึกษามักเป็นพื้นที่ที่มีผลการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานรากที่ดี มีความโปร่งใสในการดำเนินงาน ดังนั้นผลการประมาณการที่ได้จากการเลือกพื้นที่ทำการศึกษาจึงมักพบว่าการเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรการเงินฐานรากส่งผลกระทบในเชิงบวกต่อฐานะทางเศรษฐกิจของครั้วเรือน แต่ถ้ามองเป็นภาพรวมถึงกองทุนทั่วประเทศอาจก่อให้เกิดมุมมองใหม่ในการประเมินได้ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปคือ การศึกษาในครั้งนี้

ศึกษาเฉพาะครัวเรือนยากจนที่มีระดับรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อเดือนต่ำสุดที่ระดับเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 20 โดยยังไม่ได้นำครัวเรือนที่มีระดับรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อเดือนในระดับที่สูงกว่านี้มาทำการศึกษา ดังนั้นการศึกษารั้งต่อไปอาจทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มของครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อเดือนที่แตกต่างกัน เพื่อให้เห็นสภาพปัญหาเชิงลึกของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- พรพจน์ เรืองแสงทองกุล. (2563). จากองค์กรการเงินชุมชนสู่สถาบันการเงินประชาชน. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2565 จาก <http://web.krisdika.go.th/pdfPage.jsp?type=act&actCode=13761>
- วศิรพล พรหมโคตรวงศ์ และนิรมล อริยอาภาภมม. (2561). ผลกระทบของกองทุนหมู่บ้านต่อสวัสดิการของครัวเรือนชนบทในประเทศไทย. วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ, 5(2), 51-66.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ครัวเรือนยากจน และครัวเรือนไม่ยากจนเมื่อวัดด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค จำแนกตามเขตพื้นที่ ปี พ.ศ. 2531 - 2560. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2565 จาก <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/08.aspx>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). สถิติด้านความยากจนและการกระจายรายได้. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2565 จาก <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=social>
- Ali, S. I. et al. (2015). Empirical Assessment of the Impact Of Microfinance On Quality Of Life. Pakistan Business Review, 5(1), 808-828.
- Guo, L. & Jo, H. (2017). Microfinance Interest Rate Puzzle: Price Rationing or Panic Pricing? Asia-Pacific Journal of Financial Studies, 46(2), 185-220.
- Kaboski, J. P. & Townsend, R. M. (2012). The impact of credit on village economies. American Economic Journal: Applied Economics, 4(2), 98-133.
- Li, X. et al. (2011). The welfare impact of microcredit on rural households in China. Journal of Socio-Economics, 40(4), 404-411.
- Littlefield, E. et al. (2003). Is microfinance an effective strategy to reach the millennium development goals? Focus note No. 24. Washington DC: CGAP-Consultative Group to Assist the Poor.

- Mazumder, M. S. U. & Lu, W. (2015). What impact does microfinance have on rural livelihood? A comparison of governmental and non-governmental microfinance programs in Bangladesh. *World development*, 68(3), 336-354.
- Morduch, J. (1998). Does microfinance really help the poor?: New evidence from flagship programs in Bangladesh. In *Research Program in Development Studies*. Woodrow School of Public and International Affairs.
- Park, A. & Ren, C. (2001). Microfinance with Chinese characteristics. *World development*, 29(1), 39-62.
- Remer, L. & Kattilakoski, H. (2021). Microfinance institutions' operational self-sufficiency in sub-Saharan Africa: empirical evidence. *International Journal of Corporate Social Responsibility*, 6(1), 1-12.

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ
โดยการประยุกต์ศาสตร์พระราชากษัตริย์อุดรธานี*
DEVELOPMENT STRATEGY FOR SELF - HEALTH CARE OF
THE ELDERLY BY APPLYING THE KING'S PHILOSOPHY AT UDONTHANI

เพชรเกษม วิเชียรแสน

Phetkaset Wichiansaen

สุกักร์ สมอนา

Supee Samona

กฤติกา แสนโชน

Kritikar Sanphosh

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University, Thailand

E-mail: phetkaset1234@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดอุดรธานี และกำหนดยุทธศาสตร์การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ โดยการประยุกต์ศาสตร์พระราชากษัตริย์อุดรธานี ดำเนินการ 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุ จำนวน 440 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้สูงอายุ 30 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงบรรยาย ค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ใช้สถิติเชิงพรรณนาและสรุปภาพรวม ระยะที่ 2 ดำเนินการ 1) ร่างยุทธศาสตร์โดยใช้เทคนิค SWOT 2) ประเมินผลยุทธศาสตร์ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 30 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัญหาพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงปัญหามากไปน้อย 1.1) ด้านจิตใจ 1.2) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม 1.3) ด้านความรับผิดชอบอนามัยส่วนบุคคล 1.4) ด้านอาหารและโภชนาการ 1.5) ด้านการออกกำลังกาย และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ ได้แก่ ความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ แรงสนับสนุนทางสังคม สมรรถนะแห่งตน ความเชื่อประเพณีท้องถิ่น

ด้านสุขภาพ การมีสมุดคู่มือและนำไปใช้ประโยชน์ และด้านมีรายได้จากการรับจ้าง 2) การกำหนดยุทธศาสตร์การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ โดยการประยุกต์ศาสตร์พระราชา จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย 5 ประเด็นยุทธศาสตร์ 15 เป้าประสงค์ 15 กลยุทธ์ 33 โครงการ ผลการประเมินยุทธศาสตร์ทั้งในด้านความเหมาะสม และความเป็นไปได้ พบว่าอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์การพัฒนา, การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ, ศาสตร์พระราชา, ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research article were to study problem conditions and factors affecting of self - health care of the elderly in Udonthani and to establish Development Strategy of Self Care of the Elderly by Applying the King's Philosophy Udonthani. To study design was research and development using mixed method research, undertaken in 2 phases. Phase 1: using quantitative methodology, samples group 440 elderlies and 30 elderlies (key informants), research tools were questionnaires and semi - structured interviews, data were analyzed by statistics including: mean, S.D., multiple regression. Phase 2: to establish Development Strategy of Self Care of the Elderly by Applying the King's Philosophy Udonthani. 1) Draft a strategy using SWOT technique, 2) Evaluate the strategy, using with 30 qualified and experienced experts. Then, all summarized data from phase1 were analyzed by SWOT analysis. The research results showed that: 1) The overall problem conditions of Self Care of the Elderly in Udonthani were found at moderate level, considered in each aspect, rank from greatest to least were as follow: 1.1) mind respectively, 1.2) social relationship, 1.3) personal health responsibility, 1.4) food and nutrition and 1.5) exercise and physical activity. There were main factors could predict self - care behaviors of the elderly in Udonthani at percent including: Health Literacy, social Support, self - Efficacy, Tradition Believe, Elderly Handbook and source of income as employee 2) The strategy consisted of 5 strategic issues, 15 operational tactics, and 33 projects. The results of the assessment received a very appropriate and a very feasibility.

Keywords: Development Strategy, Self - Health Care of the Elderly, the King's Philosophy, the Elderly

บทนำ

ประเทศไทย เริ่มก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุ (Ageing Society) มาตั้งแต่ พ.ศ. 2548 และกำลังจะก้าวหน้าขั้นต่อไป เข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุระดับสมบูรณ์ (Aged Society) ในพ.ศ. 2565 ซึ่งหมายถึง สังคมที่มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และคาดการณ์ว่า ใน พ.ศ. 2574 ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุ ระดับสุดยอด (Super - aged Society) คือ มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด (กระทรวงสาธารณสุข, 2563) ขณะนี้ประเทศไทยจึงเข้าใกล้กลายเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์แล้ว เพราะมีสัดส่วนผู้สูงอายุ ร้อยละ 17 ในปี 2561 ประเทศไทยมีประชากรทั้งหมด (ไม่รวมแรงงานข้ามชาติ) 66 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นผู้สูงอายุ 12 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 18 ของประชากรทั้งประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) และในปี 2562 เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่สัดส่วนผู้สูงวัยจะมีมากกว่าเด็ก และภายใน 3 ปี ไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ คือ มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 20 มีผู้สูงอายุ อายุ 70 ปีขึ้นไป 4.6 ล้านคน และคาดว่าในปี 2583 จะมีผู้สูงอายุมากถึง 20.5 ล้านคน หรือร้อยละ 32 ของประชากรทั้งหมด

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “การเน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุ จำนวน 2 ยุทธศาสตร์ คือ 1) การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ พัฒนาระบบการดูแลและสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเอื้อกับสังคมสูงวัย 2) ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม แนวทางการพัฒนาที่สำคัญประกอบ คือ 1) การเพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเปราะบาง ประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด ให้สามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐและมีอาชีพที่มั่นคง 2) การกระจายการให้บริการภาครัฐทั้งด้านการศึกษา การสาธารณสุข และสวัสดิการที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมและทั่วถึง นอกจากนี้ ยังมีมาตรการในการขับเคลื่อนอีกมากมาย ได้แก่ แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) รัฐบาลไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของสังคมผู้สูงอายุ ได้ประกาศเป็น วาระแห่งชาติ ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องเร่งดำเนินการ โดยได้กำหนดนโยบายแผนงานมุ่งขับเคลื่อนการดำเนินการ ด้านผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรมผ่านภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคสังคมและภาคประชาชน ได้แก่ 1) เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ด้วยการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีพึ่งพาตนเองได้และมีหลักประกันที่มั่นคง 2) เพื่อสร้างจิตสำนึกให้สังคมไทยตระหนักถึงผู้สูงอายุในฐานะบุคคลที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวมและส่งเสริมให้คงคุณค่าไว้ให้นานที่สุด 3) เพื่อให้ประชากรทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมการ และมีการเตรียมความพร้อมเพื่อการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ 4) เพื่อให้ประชาชน ครอบครัวและชุมชน ท้องถิ่น องค์กรภาครัฐและเอกชนตระหนักและมีส่วนร่วมในการกิจด้านผู้สูงอายุ 5) เพื่อให้มีกรอบและแนวทางการปฏิบัติงาน

เกี่ยวกับผู้สูงอายุสำหรับ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอันจะนำไปสู่การบูรณาการงานด้านผู้สูงอายุ (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน, 2561)

การมีสุขภาพที่ดีแข็งแรงอย่างยั่งยืนนั้น มีการศึกษาวิจัยหลายชิ้นยืนยันผลว่า กฎเกณฑ์สำคัญ คือ การดูแลสุขภาพด้วยตนเอง รู้จักการพึ่งพาตนเองเป็นหลักก่อน ขณะที่ระบบการดูแลผู้สูงอายุ ในปัจจุบันยังอยู่ในรูปแบบของการสงเคราะห์มากกว่าการส่งเสริม จึงทำให้ขาดรูปแบบการดูแลสุขภาพ ผู้สูงอายุที่เป็น การพัฒนาศักยภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุให้สามารถดูแลตนเองได้ ในขณะที่สถานการณ์ที่ ประชากรผู้สูงอายุนับวันมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ กระแสโลกปัจจุบันในระดับนานาชาติ นับตั้งแต่ การประชุมนานาชาติ เรื่องการเสริมสร้างสุขภาพครั้งที่ 1 ณ กรุงออตตาวา ประเทศแคนาดา มีมติรับรองกฎบัตรออตตาวา เป็นต้นมา ได้เน้นย้ำถึงการสร้างเสริมสุขภาพ การดูแลสุขภาพตนเองให้แข็งแรง ไม่เจ็บป่วย มิใช่การตั้งรับเพียงการรักษาโรค พึ่งหมอพึ่งยา ดังวลีที่ว่า “สร้างนำซ่อม” สำหรับประเทศไทย การปฏิรูปสู่ยุคใหม่แห่งสุขภาพ แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในวิสัยทัศน์ว่า ผู้สูงอายุเป็นหลักชัยของสังคม โดยเน้นการพึ่งพาตนเอง อีกทั้งพบผู้สูงอายุรายใหม่ มีอุบัติการณ์โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องจากพฤติกรรมสุขภาพด้านการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย และการจัดการอารมณ์ความเครียดที่ไม่เหมาะสม ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้มีสาเหตุมาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น การขาดความรู้ การรับรู้ และแรงจูงใจด้านสุขภาพ ด้วยเหตุนี้ กระทรวงสาธารณสุขจึงปรับแนวคิดในการทำงานด้านสุขภาพด้วยการกระตุ้นให้ ประชาชนมีการตื่นตัวและเน้นการสร้างสุขภาพ มากกว่าการซ่อมสุขภาพ โดยการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรคไม่ให้เกิดขึ้น เพื่อลดภาระทางด้านการรักษาพยาบาล และยังทำให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี ประกอบกิจการงาน ตลอดจนพัฒนาประเทศได้เต็มที่ นอกจากนี้ พุทธศาสนิกชนทราบดีถึงพุทธสุภาพิต กล่าวว่ อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ที่แปลว่ ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน มิใช่หวังการพึ่งพาทายนอก จากแพทยพยาบาล หรือพึ่งพิงยาเท่านั้น เพราะผู้ที่รู้จักเรา เข้าใจสภาพเราดีที่สุด คือ ตัวของเราเอง ซึ่งมีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับศาสตรพระราชาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ซึ่งเป็นศาสตรแห่งชีวิตอันประเสริฐยิ่ง กลุ่มลัทธิครอบคลุมทุกมิติ พระองค์ทรงเน้นย้ำ การพึ่งพาตนเอง เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา การเดินทางสายกลาง ความสมดุล พอเหมาะพอดี มีเหตุมีผล การมีภูมิคุ้มกันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ การมองแบบองค์รวม ความวิริยะพากเพียร อดทน และหลักความรู้คู่คุณธรรม ในปี พ.ศ. 2549 นายโคฟี อันนัน เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตถวายรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ และยกย่องพระองค์เป็น “กษัตริย์นักพัฒนาของโลก” และน้อมนำศาสตรของพระองค์ ไปเผยแพร์และปรับใช้ให้เหมาะกับบริบทและเงื่อนไขของแต่ละประเทศ โดยได้มีการริเริ่มโครงการพัฒนาดันแบบในอีกหลายประเทศสามารถประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหิต่าง ๆ ได้จริงทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม

องค์กรและระดับรัฐ ด้วยแนวคิดการพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง และการสร้างอาชีพที่หลากหลาย เป็นวิถีแห่งการพัฒนาทางเลือกใหม่ที่ทั่วโลกยอมรับ (กรมอนามัย, 2563)

สถานการณ์ผู้สูงอายุระดับจังหวัด จังหวัดอุดรธานี มีประชากรทั้งสิ้น 1,586,646 คน เป็นผู้สูงอายุ จำนวน 234,293 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 14.78 ผู้สูงอายุเพศชายจำนวน 105,892 คน ผู้สูงอายุหญิงจำนวน 128,401 คน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563) จึงถือได้ว่า จังหวัดอุดรธานี ได้เริ่มก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) และคาดว่าในปี 2568 จังหวัดอุดรธานี จะมีประชากรผู้สูงอายุ ถึงร้อยละ 19.62 และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) ในอีกไม่ช้า ประเด็นยุทธศาสตร์สำคัญของจังหวัด จึงเน้นย้ำความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จากการประเมินคัดกรองภาวะสุขภาพผู้สูงอายุ จังหวัดอุดรธานี ปี 2561 จำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับการคัดกรอง 179,623 ราย คิดเป็นร้อยละ 98.40 แบ่งตามเกณฑ์ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน (Barthel Activities of Daily Living: ADL) แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มติดสังคม หรือกลุ่มที่ช่วยเหลือตัวเองได้อย่างอิสระ และสามารถให้ความช่วยเหลือผู้อื่นได้ เป็นผู้มีสุขภาพทั่วไปดี ไม่มีโรคเรื้อรัง หรือเป็นเพียงผู้ที่มีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรค หรืออาจเป็นผู้ที่มีโรคเรื้อรัง 1 - 2 โรค แต่ควบคุมได้ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมได้ตามปกติ มีจำนวนผู้สูงอายุ 173,430 ราย คิดเป็นร้อยละ 97.78 กลุ่มที่ 2 กลุ่มติดบ้าน เป็นกลุ่มที่ยังช่วยเหลือตัวเองได้บ้าง มีความต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่นบ้างบางส่วน เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมได้น้อยลง ผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านนี้มักมีโรคประจำตัวหลายโรค โดยมีโรคเรื้อรังที่ควบคุมไม่ได้หรือมีภาวะแทรกซ้อน นอกจากนี้ อาจมีกลุ่มอาการของผู้สูงอายุ (geriatric syndrome) เช่น หกล้มง่าย กลืนอาหารจะปัสสาวะบกพร่อง ความจำความคิดบกพร่อง ซึ่งมีผลต่อการเคลื่อนที่และการเข้าสังคม ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีจำนวน 3,105 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.75 และ กลุ่มที่ 3 กลุ่มติดเตียง หรือช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ มักมีภาวะแทรกซ้อนและภาวะทุพพลภาพจากโรคเรื้อรังต่าง ๆ มีความจำเป็นต้องพึ่งพิงผู้อื่นในการดำรงชีวิตประจำวัน ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีจำนวน 835 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.47 (สำนักงานยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานี, 2560) ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดศึกษาในผู้สูงอายุกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ซึ่งมีมากถึงร้อยละ 99.53 ซึ่งจะเป็นการหาแนวทาง วิธีการในการพัฒนาส่งเสริมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุให้สามารถพึ่งพาตนเอง ด้านสุขภาพและอาจมีส่วนช่วยในการป้องกันการเพิ่มจำนวนผู้สูงอายุในกลุ่มที่ 3 ป้องกันภาวะพิการทุพพลภาพ ช่วยตนเองไม่ได้ ต้องพึ่งพาผู้อื่นในการดำเนินชีวิตประจำวัน

จากเหตุผลความสำคัญ และความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคลากรการแพทย์มีบทบาทและหน้าที่หลักในการให้บริการด้านการดูแลสุขภาพแก่ประชาชน และเป็นนักศึกษาสาขาสายพุทธศาสตร์การพัฒนา จึงสนใจศึกษาหาแนวทาง พัฒนาการดูแลสุขภาพตนเองผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางที่เป็นความท้าทายที่สังคมโลกกำลังเผชิญและมีแนวโน้ม

เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งเป็นแนวทางดำเนินการด้านผู้สูงอายุให้เหมาะสม กับบริบทสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อย่างมีคุณภาพและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ โดยการประยุกต์ศาสตร์พระราชา จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Paradigm & Methodology) ทั้งการศึกษาวิจัยในเชิง ปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยแบ่งการดำเนินการเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมดูแลสุขภาพ ตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดอุดรธานี แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 วิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุทั้งหมด ที่มีรายชื่อในทะเบียนบ้าน ในเขตจังหวัด อุดรธานี ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 192,013 คน (สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดอุดรธานี, 2562)
2. กลุ่มตัวอย่าง ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณโดยอาศัยสูตรของ Yamane, T. กำหนดค่าความเชื่อมั่น 95% (สำเร็จ จันทรสุวรรณ, 2547) จำนวน 400 คน ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ ครบคลุมขนาดตัวอย่างและเพื่อป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่าง (Attrition rate) จึงเพิ่ม อีก 10% คือ 40 คน ดังนั้น สรุปรวมทั้งสิ้นจำนวน 440 คน จากนั้นทำการสุ่มแบบหลาย ขั้นตอน การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ผ่านการพิจารณาและการรับรอง โดยคณะกรรมการ จริยธรรมการศึกษาวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เลขที่ยื่นขอโครงการ จย.มน. 07/2563 เลขที่รับรองโครงการ อว 0622.7/646 โดยมีระยะเวลาการรับรอง ตั้งแต่วันที่ 23 กันยายน 2563 ถึงวันที่ 23 กันยายน 2564

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบมาตรวัด 5 ระดับ (Likert Rating Scale) โดยอาศัยการทบทวนวรรณกรรม หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 10 ตอน ได้แก่ คุณลักษณะทั่วไป ความเชื่ออำนาจควบคุมตน ความเชื่อประเพณีท้องถิ่นด้านสุขภาพ แบบแผน ความเชื่อด้านสุขภาพ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ความเมตตา

ต่อตนเอง การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ และข้อเสนอแนะ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และการหาความเชื่อมั่น (Reliability) ค่าความสอดคล้องงานวิจัยครั้งนี้ อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 จากนั้นผู้วิจัยทำการหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการตรวจสอบความเที่ยงแบบวัดความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Reliability) ใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่มากกว่า 0.70 จึงจะถือว่าใช้ได้ (Nunnally, J. C., 1978) ผลการตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตอนที่ 2 - 9 มีค่าดัชนีความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.869, 0.974, 0.887, 0.937, 0.929, 0.964, 0.885 และ 0.934 ตามลำดับ ส่วนค่าดัชนีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.973 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ทำหนังสือเสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล ถึงกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
2. ผู้วิจัยได้นัดหมายวันเวลาในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองจนครบตามจำนวน ของแบบสอบถามที่ส่งไป
3. ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และลงรหัสในแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามขั้นตอนการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) สรุปผลและนำเสนอด้วยวิธีการเชิงสถิติ

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (criterion based selection & purposive) ซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่มีความรู้ ประสบการณ์ด้านสุขภาพผู้สูงอายุและสามารถให้ข้อมูลในเรื่องนั้นได้ลึกซึ้งดีที่สุดใน (Information - rich case) ซึ่งได้มาจากการผสมผสานวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และวิธีการเลือกแบบบอกต่อ (Snow Ball Techniques)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - structure Interview guideline) และแบบสังเกตการณ์ (Observational Guideline) ซึ่งประเด็นหลักที่ใช้ในการสัมภาษณ์ในการวิจัย ได้แก่ ความหมาย มุมมองและองค์ประกอบของพฤติกรรม การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำหนังสือการเก็บรวบรวมข้อมูลเสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อนำไปสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ และนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์ และ ดำเนินการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและผู้ช่วยวิจัยจดบันทึกการสัมภาษณ์ บันทึกเสียง ถ่ายภาพ และผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์มาตรวจสอบความสมบูรณ์และนำมาวิเคราะห์แปลผลข้อมูลตามขั้นตอนการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสรุปภาพรวม
ระยะที่ 2 การกำหนดยุทธศาสตร์การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ศาสตร์พระราชา จังหวัดอุดรธานี แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ร่างยุทธศาสตร์การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ โดยการประยุกต์ศาสตร์พระราชา จังหวัดอุดรธานี

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานด้านสุขภาพผู้สูงอายุและผู้มีประสบการณ์ในการจัดการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ที่มีประสบการณ์ 5 ปีขึ้นไป คัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คน ซึ่งประกอบด้วย แพทย์โรงพยาบาลศูนย์อุดรธานี 1 คน แพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาล 2 คน ผู้บริหารโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 2 คน พยาบาลวิชาชีพ 4 คน เกษัชกร 2 คน นักโภชนาการ 2 คน นักกายภาพบำบัด 2 คน แพทย์แผนไทย 2 คน นักวิชาการสาธารณสุข 2 คน ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 2 คน ตัวแทนสำนักงานสาธารณสุข 1 คน ผู้บริหารศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ 2 คน ผู้สูงอายุตัวอย่าง 2 คน อาสาสมัครสาธารณสุข 2 คน ผู้นำชุมชน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structural Interview Guideline) ดำเนินการโดยสร้างแนวคำถามเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การดูแลตนเองของผู้สูงอายุ โดยการประยุกต์ศาสตร์พระราชา ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากระยะที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานและสร้างขึ้นจากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี การทบทวนเอกสารงานวิจัย เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นการวิจัย รวมถึงการวิเคราะห์ SWOT Analysis

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ โดยคัดเลือกแบบจำเพาะเจาะจง ตามเกณฑ์การคัดเลือกที่ตั้งไว้ (Criteria based purposive selection)
2. ขอนหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
3. ผู้วิจัยติดต่อผู้เชี่ยวชาญ แจ้งวันเวลาขอสัมภาษณ์ล่วงหน้า แจ้งวัตถุประสงค์ และทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญ
4. ระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียง จดบันทึก และถ่ายภาพ
5. หลังสัมภาษณ์เสร็จสิ้น ผู้วิจัยได้ทบทวนข้อมูลจากการสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญรับทราบอีกครั้งเพื่อความเข้าใจตรงกัน และความครอบคลุมทุกประเด็น

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเนื้อหา(Content Analysis) ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นความคิดเห็นเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนา ประเด็นสำคัญ นำไปจำแนก แยกแยะหมวดหมู่ ตามวัตถุประสงค์ โครงการ กิจกรรม ตัวชี้วัดของแต่ละโครงการ

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินยุทธศาสตร์การดูแลตนเองของผู้สูงอายุ โดยการประยุกต์ศาสตร์พระราช จังหวัดอุดรธานี

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน คัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิและมีประสบการณ์ตรงในด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ได้แก่ แพทย์โรงพยาบาลศูนย์อุดรธานี 1 คน แพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาล 2 คน ผู้บริหารโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 2 คน พยาบาลวิชาชีพ 4 คน เภสัชกร 2 คน นักโภชนาการ 2 คน นักกายภาพบำบัด 2 คน แพทย์แผนไทย 2 คน นักวิชาการสาธารณสุข 2 คน ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 2 คน ตัวแทนสำนักงานสาธารณสุข 1 คน ผู้บริหารศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ 2 คน ผู้สูงอายุตัวอย่าง 2 คน อาสาสมัครสาธารณสุข 2 คน ผู้นำชุมชน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสมและความถูกต้องครอบคลุม ของยุทธศาสตร์การดูแลตนเองของผู้สูงอายุ โดยการประยุกต์ศาสตร์พระราช จังหวัดอุดรธานี กำหนดการให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดค่าคะแนนของช่วงน้ำหนัก 5 ระดับตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert Method) (ยุทธ ไถยวรรณ, 2545)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาในระยนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูล โดยการนำแบบประเมินความเป็นไปได้ มอบให้ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายโดยตรง และเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และทำการตรวจสอบความครบถ้วน สมบูรณ์ทุกครั้งในการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์โดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รายงานประเมินผลความเป็นไปได้ พร้อมทั้งยืนยันความเหมาะสม ตามเกณฑ์การยอมรับความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดอุดรธานี พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 440 คน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 59.50 ด้านอายุ ส่วนใหญ่ร้อยละ 77.10 มีอายุระหว่าง 66 - 80 ปี ด้านสถานภาพสมรส ส่วนใหญ่ร้อยละ 60.50 มีสถานภาพสมรส ด้านการศึกษา ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.60 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ด้านรายได้ต่อเดือน ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.90 มีรายได้ต่อเดือน 3,001 - 6,000 บาท ด้านแหล่งที่มาของรายได้ ส่วนใหญ่ร้อยละ 48.40 มีรายได้หลักมาจากลูกหลานส่งเงินให้ใช้ ด้านความเพียงพอ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 53.90 มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ด้านการประกอบอาชีพ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ 44.10 ประกอบอาชีพเกษตรกร รองลงมา ร้อยละ 43.40 ไม่ได้ประกอบอาชีพ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ 53.20 มีโรคประจำตัว 2 โรค ได้แก่ ความดันโลหิตสูงและเบาหวาน ในด้านการอยู่อาศัย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ 62.30 อาศัยอยู่กับลูกหลาน ส่วนในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ 71.80 เข้าร่วมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ น้อยกว่า 2 ครั้งต่อเดือน และในด้านการมีและใช้คู่มือสุขภาพ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ 69.30 มีคู่มือสุขภาพผู้สูงอายุ

พฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดอุดรธานี ผลการวิเคราะห์โดยภาพรวม แสดงในตารางที่ 1 รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวม

พฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเอง ของผู้สูงอายุ	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านอาหารและโภชนาการ	3.10	0.21	ปานกลาง
2. ด้านการออกกำลังกาย	3.03	0.22	ปานกลาง
3. ด้านความรับผิดชอบต่ออนามัยส่วนบุคคล	3.35	0.25	ปานกลาง
4. ด้านจิตใจ	3.92	0.17	มาก
5. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	3.56	0.27	มาก
เฉลี่ยรวม	3.39	0.24	ปานกลาง

สภาพปัญหาการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.24) และเมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ระดับปัญหาการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ เมื่อเรียงจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านจิตใจ ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.17) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.27) ด้านความรับผิดชอบอนามัยส่วนบุคคล ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.25) ด้านอาหารและโภชนาการ ($\bar{X} = 3.10$, S.D. = 0.21) และด้านการออกกำลังกาย ($\bar{X} = 3.03$, S.D. = 0.22)) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดอุดรธานี วิเคราะห์โดยสถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตัวแปร	b	SE	Beta	t	p - value
ปัจจัยด้านแรงสนับสนุนทางสังคม	0.248	0.027	0.304	9.130	0.000
ปัจจัยด้านความรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ	0.214	0.022	0.354	9.648	0.000
ปัจจัยด้านสมรรถนะแห่งตน	0.154	0.020	0.253	7.687	0.000
ปัจจัยด้านความเชื่อประเพณีท้องถิ่นด้านสุขภาพ	0.103	0.018	0.110	6.681	0.000
ปัจจัยส่วนบุคคลด้านมีสมุดคู่มือและนำไปใช้ประโยชน์	0.047	0.019	0.059	2.451	0.015
ปัจจัยส่วนบุคคลด้านมีรายได้จากการรับจ้าง	-	0.012	-	-	0.034
	0.026		0.034	2.124	
R = 0.945, R ² = 0.892, adjust R ² = 0.891, F = 598.625, p<0.05					

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลและสามารถพยากรณ์พฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดอุดรธานีมากที่สุด ได้แก่ ความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ($\beta = 0.354$, p <.001) รองลงมา คือ แรงสนับสนุนทางสังคม ($\beta = 0.304$, p <.001) ปัจจัยด้านสมรรถนะแห่งตน ($\beta = 0.253$, p <.001) ปัจจัยด้านความเชื่อประเพณีท้องถิ่นด้านสุขภาพ ($\beta = .110$, p <.001) ปัจจัยด้านมีสมุดคู่มือและนำไปใช้ประโยชน์ ($\beta = 0.059$, p <.001) และปัจจัยด้านมีรายได้จากการรับจ้าง ($\beta = - 0.034$, p <.001) ตามลำดับ

ระยะที่ 2 ผลการกำหนดยุทธศาสตร์การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ โดยการประยุกต์ศาสตร์พระราช จังหวัดอุดรธานี แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ผลการกำหนดร่างยุทธศาสตร์การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ โดยการประยุกต์ศาสตร์พระราช จังหวัดอุดรธานี จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงเชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิได้รับข้อเสนอแนะในร่างยุทธศาสตร์การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ โดยการประยุกต์ศาสตร์พระราช จังหวัดอุดรธานี รายละเอียดดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategy Issue) ประกอบด้วย 5 ประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้
 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างจิตสำนึกการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ 3 เป้าประสงค์ 5 โครงการ
 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนา ประมวลและเผยแพร่องค์ความรู้ ทักษะ ความฉลาด ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ 3 เป้าประสงค์ 7 โครงการ
 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี วิจัย นวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ 3 เป้าประสงค์ 4 โครงการ
 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์ด้านปรับปรุงระบบข้อมูล สารสนเทศ ระบบติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ 3 เป้าประสงค์ 7 โครงการ
 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์ด้านสนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ 3 เป้าประสงค์ 10 โครงการ
 สรุปภาพรวม ยุทธศาสตร์การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ โดยการประยุกต์ศาสตร์ พระราชา จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย 5 ประเด็นยุทธศาสตร์ 15 เป้าประสงค์ 15 กลยุทธ์ 33 โครงการ

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินยุทธศาสตร์การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ โดยการประยุกต์ศาสตร์พระราชา จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้นำร่างยุทธศาสตร์การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ โดยการประยุกต์ศาสตร์พระราชา จังหวัดอุดรธานี ให้ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 คน ทำการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยภาพรวมพบว่า ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า 3.51 ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวม พบว่า ผู้สูงอายุอุดรธานี มีระดับการดูแลสุขภาพตนเองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.24) และการศึกษาของ ประจักษ์ เพ็ญโพธิ์ เรื่องศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร พบว่า พฤติกรรมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับปานกลาง (ประจักษ์ เพ็ญโพธิ์, 2563) อีกทั้งยังมีการศึกษาของ กัลยา มั่นล้วน ที่ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุใน อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พฤติกรรมสุขภาพด้านการรับประทานอาหาร ด้านการออกกำลังกาย ด้านการจัดการความเครียด ด้านการปฏิบัติตนในภาวะเจ็บป่วย และพฤติกรรมสุขภาพโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง (กัลยา มั่นล้วน, 2562) นอกจากนี้การศึกษาของ มนต์ิญา กงลา ที่ศึกษาพฤติกรรมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ อำเภอสรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี พบว่า มีพฤติกรรมสุขภาพในระดับปานกลาง (มนต์ิญา

กงลา, 2558) และการศึกษาของ รัชพลประสิทธิ์ ก้อนแก้ว ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพของ ผู้สูงอายุ อำเภอเมืองชลบุรี พบว่าโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง (รัชพลประสิทธิ์ ก้อนแก้ว, 2557) ซึ่งต่างจากผลการศึกษาของ อีระชัย พรหมคุณ ศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเอง ของผู้สูงอายุ จ.ศรีสะเกษ พบว่าอยู่ในระดับดี (อีระชัย พรหมคุณ, 2557) และการศึกษาของ ประภาพร มโนรัตน์ ผู้สูงอายุไทยพุทธในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท (ประภาพร มโนรัตน์, 2559) และการศึกษาของ ศิริสุข นาคะเสนีย์ ศึกษาผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า พฤติกรรม การดูแลสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับดี อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างจากการศึกษาครั้งนี้ ส่วน ใหญ่เป็นผู้สูงอายุตอนต้นและตอนกลาง (ผู้สูงอายุตอนต้นมีอายุระหว่าง 60 - 70 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.80, ผู้สูงอายุตอนกลางมีอายุระหว่าง 71 - 80 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.20) ซึ่งเป็นกลุ่ม ผู้สูงอายุที่ยังพอมีพลังและมีความสามารถในการจัดการและปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงเสื่อม ถอยทางกายภาพ รวมทั้งมีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองได้ดี ผู้สูงอายุในช่วงวัยนี้จึงเป็น ช่วงที่มีพละกำลังและสติปัญญาสามารถดูแลสุขภาพได้ในระดับปานกลาง แต่ทั้งนี้ การที่ พฤติกรรมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในการศึกษาครั้งนี้ ไม่สอดคล้องกับบางการศึกษา ที่พบว่า พฤติกรรมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุอยู่ในระดับดี อาจเนื่องมาจากช่วงระยะเวลา ระหว่างการดำเนินการศึกษาครั้งนี้ อยู่ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด 19 หลาย ระลอก ต่อเนื่องและยาวนานข้ามปี ซึ่งส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวง รุนแรงและกว้างขวางทุก วงการทั่วโลก โดยเฉพาะระบบการแพทย์และสาธารณสุขไทยโรงพยาบาลหลายแห่ง ทั่วประเทศ รวมทั้งจังหวัดอุดรธานี ต้องบริหารภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด ทั้งจำนวนเตียง ยา เวชภัณฑ์ทางการแพทย์ บุคลากรทางการแพทย์ การบริหารจัดการวัคซีน การบริหารงานใน สถานการณ์วิกฤติฉุกเฉิน ที่เป็นไปอย่างสับสน (ศิริสุข นาคะเสนีย์, 2561) แต่ผู้ติดเชื้อโควิด 19 พุ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ระบบบริการสาธารณสุขต้องบริหารงานภายใต้ความกดดันหลาย ประการ ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด ในสถานะฉุกเฉิน การจำกัดการบริการสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ เช่น การเลื่อนนัดการตรวจ การนัดพบแพทย์กรณีผู้ป่วยนอก โรคเรื้อรังต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ ความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ แรงสนับสนุนทางสังคม สมรรถนะแห่งตน ความเชื่อ ประเพณีท้องถิ่นด้านสุขภาพ การมีสมุดคู่มือและนำไปใช้ประโยชน์ และด้านมีรายได้จาก การรับจ้าง ซึ่งปัจจัยด้านความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ (Health Literacy) มีค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การถดถอย มากที่สุด สามารถอธิบายได้ว่า โลกปัจจุบันเป็นยุค โลกาภิวัตน์แหล่งข้อมูลข่าวสาร ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ต มือถือ สื่อสารออนไลน์ หลากหลาย แพลตฟอร์ม ได้แทรกซึมเข้าสู่สังคมอีสานสมัยใหม่อย่างทั่วถึง ผู้สูงอายุอุดรธานี ที่ ปัจจุบันมีช่องทางสื่อสารมากมายอย่างล้นเหลือ แต่ทว่ามีสิ่งที่พึงระวังเช่นกัน การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุ นั้นมีหลายประเด็นเกี่ยวกับปัญหาความรอบรู้ด้านสุขภาพของ ผู้สูงอายุ อาทิ 1) การทำความเข้าใจกับข้อมูล เนื่องจากความเสื่อมถอยด้านสุขภาพกาย และ

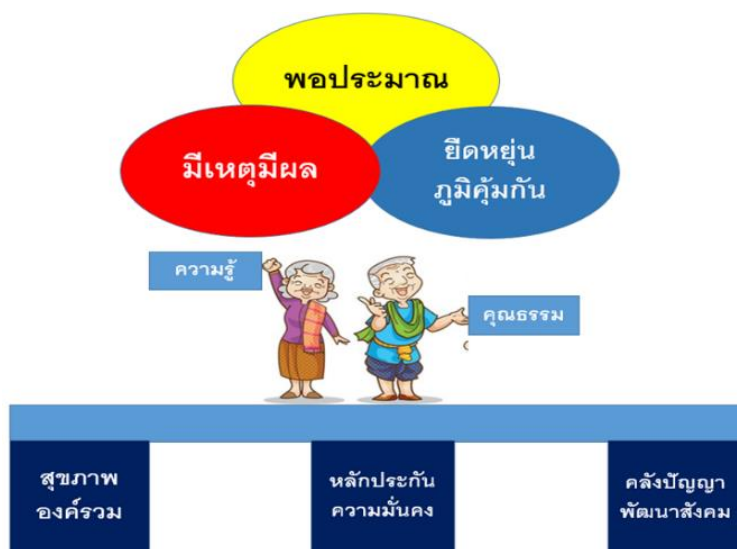

การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ และด้านสังคม การห่างหายจากการเรียนมานาน อายุที่เพิ่มขึ้นทำให้มีปัญหาในการฟังและอ่าน เช่น การอ่านหนังสือไม่คล่อง การอ่านฉลากยาแต่มองไม่เห็นตัวอักษร การรับฟังคำแนะนำอาหารเสริมจากสื่อโซเชียล อาจมีการแปลความหมายไม่ตรงกัน สภาพหูเสื่อม ฟังคำแนะนำจากสื่อโซเชียลแต่ไม่ค่อยได้ยิน มีการสูญเสียความจำและความสามารถในการคิด 2) การคิดวิเคราะห์ การประมวลผล เช่น เนื่องจากผู้สูงอายุมักมีความเสื่อมถอยของศักยภาพการทำงานของสมองลดลง การคิดวิเคราะห์ประมวลผล การอ่านหรือฟังข้อมูลการรักษาและบริการได้แต่ไม่เข้าใจความหมาย สัมหรือมีภาวะสมองเสื่อม ทำให้ไม่สามารถนำข้อมูลข่าวสารความรู้ด้านสุขภาพไปใช้ได้ 3) การประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล เป็นปัญหาสำคัญของสังคมไทย โดยเฉพาะผู้สูงอายุ เมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพหากมีความสอดคล้องกับความเชื่อเดิม หรืออ้างอิงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือบุคคลที่มีชื่อเสียง มักมีแนวโน้มเชื่อปักใจได้ง่าย การไม่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพอาจทำให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่ถูกต้อง ก็จะทำให้เกิดปัญหาทางสุขภาพทั้งทางตรงและทางอ้อมได้ สอดคล้องกับ Ishikawa, H. et al. พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพมีส่วนทำให้บุคคลมีสุขภาพดีได้ กล่าวคือถ้าบุคคลสามารถอ่านหรือฟังข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพได้อย่างเข้าใจ สามารถวิเคราะห์เนื้อหาสาระของข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพได้ว่าเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอย่างไร เชื่อถือได้หรือไม่ และสามารถเลือกนำข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพส่วนใดไปใช้กับตนเองได้อย่างเหมาะสม ก็จะสามารถดูแลตนเองได้และลดความต้องการด้านบริการสุขภาพที่ไม่จำเป็นได้ (Ishikawa, H. et al., 2008)

นอกจากนี้การไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีการสื่อสารใหม่ ๆ ก็อาจมีผลต่อการเข้าใจข้อมูลสุขภาพ รวมทั้งการมีโรคเรื้อรังต่าง ๆ ก็อาจเป็นอุปสรรคต่อความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ส่วนด้านรายได้จากการรับจ้างของผู้สูงอายุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุในอันดับสุดท้ายอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยหลังเกษียณมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมดูแลสุขภาพในวัยชรา การรณรงค์ให้บุคคลเริ่มมีการวางแผนวัยเกษียณ ตั้งแต่วัยผู้ใหญ่ อายุ 30 - 40 ปี, อายุ 40 - 50 ปี และ อายุ 50 - 59 ปี หรือตั้งแต่วัยหนุ่มสาวยิ่งเป็นการดี เพื่อเตรียมความพร้อมการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุ การวางแผนบริหารการเงิน การประกอบอาชีพ แผนเงินออม การเขียนพินัยกรรม การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพ การเตรียมความพร้อมวาระสุดท้ายแห่งชีวิตซึ่งมนุษย์ทุกผู้ทุกนามมีอาจหลีกเลี่ยงจึงเป็นประเด็นที่ควรพิจารณา

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 ยุทธศาสตร์การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ โดยการประยุกต์ศาสตร์พระราช จังหวัดอุดรธานี ผู้สูงอายุอุดรธานี มีสุขภาพองค์รวมดี ทั้งกาย จิตใจ สังคม เป็นพลัง คลังแห่งปัญญามีส่วนร่วมพัฒนา พึ่งพาตนเองด้านสุขภาพตามศาสตร์พระราช

ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล ความยืดหยุ่นมีภูมิคุ้มกัน ความรู้คู่คุณธรรม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักมีปัญหาท้องผูกได้ง่าย การรับประทานยาระบายมักเป็นการแก้ไขปัญหายาเพียงปลายเหตุ เฉพาะหน้าชั่วคราว การใช้ยาระบายอย่างพอเหมาะพอดี (ความพอประมาณ) บางครั้งคราวอย่างสมเหตุสมผลกับสภาพการณ์ของร่างกาย ย่อมปลอดภัย แต่การรับประทานยาระบายอย่างพร่ำเพรื่ออาจส่งผลเสียระยะยาว การค้นหาเหตุปัจจัยของท้องผูก แล้วแก้ไขที่ต้นเหตุ (ความมีเหตุมีผล) ค้นหาทางเลือกการดูแลสุขภาพทางเลือกใหม่ ๆ มีความยืดหยุ่น (มีภูมิคุ้มกัน) ไม่พึ่งพายาเพียงอย่างเดียว เช่น โยคะ การแพทย์แผนไทย สมุนไพรไทย การกดจุดแก้ท้องผูก ผังเข็มนาฬิกา การแพทย์ทางเลือกอีกมากมาย จะช่วยลดการพึ่งพายาระบาย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ ตัวแปรสำคัญในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ อุดรธานี คือ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ โดยเฉพาะที่ข้อมูลข่าวสารสุขภาพมากล้นเหลือ แต่ผู้สูงอายุยังขาดทักษะการทำความเข้าใจข้อมูล ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ ดังนั้นควรมีมาตรการช่วยเสริมทักษะการตรวจสอบความน่าเชื่อถือแก่ผู้สูงอายุ แรงสนับสนุนทางสังคม ส่งผลชัดเจนต่อการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุอุดรธานี ยิ่งผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มมากขึ้นย่อมส่งผลให้มีสุขภาพที่ดียิ่งขึ้น นโยบายเบี้ยยังชีพจึงยังคงมีความสำคัญต่อผู้สูงอายุ

เป็นสวัสดิการหนึ่งที่รัฐบาลจัดสรรให้ผู้สูงอายุ เพื่อสนับสนุนเป็นค่าใช้จ่ายให้กับผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข โดยให้ความช่วยเหลือเป็นจำนวนเงินตามขั้นบันไดของอายุ

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2563). สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย 77. เรียกใช้เมื่อ 31 ธันวาคม 2562 จาก <http://www.dop.go.th/th/know/1/275>
- กรมอนามัย. (2563). คู่มือการดำเนินงาน พฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ ประจำปี 2563: สำนักอนามัยผู้สูงอายุ. นนทบุรี: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). รายงานประจำปี 2563 สำนักอนามัยผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤศจิกายน 2562 จาก <https://eh.anamai.moph.go.th/web-upload/10x2f8665bc5c6742a30312c81435ca284e/filecenter/Annual%20report%20file/Annual%20report%202020.pdf>
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน. (2561). สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2560. กรุงเทพมหานคร: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข.
- กัลยา มั่นล้วน. (2562). พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองโพรง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 6 ประจำปี พ.ศ. 2562. วิทยาลัยนครราชสีมา.
- ธีระชัย พรหมคุณ. (2557). พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ, 7(1), 102-128.
- ประจักษ์ เพ็ญโพธิ์. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร. วารสารวิชาการสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม, 4(8), 210-223.
- ประภาพร มโนรัตน์. (2559). การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุไทยพุทธในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท: กรณีศึกษาบ้านนาโป่ง ตำบลท่าเสา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิษฐ์. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤศจิกายน 2562 จาก <https://aging.omeka.net/items/show/55386>
- มนทิญา กงลา. (2558). พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลท่าไฮ อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี. ใน การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ (ภาคโปสเตอร์) ปี 2558. วิทยาลัยนครราชสีมา.
- ยุทธ ไถยวรรณ. (2545). พื้นฐานการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วัชพลประสิทธิ์ ก้อนแก้ว. (2557). พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลคลองตำหรุ อำเภอเมืองชลบุรี. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤศจิกายน 2562 จาก http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/55930308.pdf

- ศิริสุข นาคะเสนีย์. (2561). พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 12(1), 39-48.
- สำนักงานยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานี. (2560). ยุทธศาสตร์ด้านสาธารณสุขปีงบประมาณ 2564-2565. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤศจิกายน 2562 จาก https://udo.moph.go.th/docs_temp/plan2564.pdf
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). การสำรวจการทำงานของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สำเร็จ จันทรสุวรรณ. (2547). สถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Ishikawa, H. et al. (2008). Developing a measure of communicative and critical health literacy: A pilot study of Japanese office workers. Health Promotion International, 23(3), 269-274.
- Nunnally, J. C. (1978). Psychometric theory. (2nd Edition). New York: McGraw-Hill.

คุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำแสดงทัศนภาวะ
สัญชาน “คือลี” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน*

SYNTACTIC AND SEMANTIC PROPERTY OF EPISTEMIC MODALITY
“khɯːsiː” IN NORTHEASTERN THAI DIALECT

วราภรณ์ งอสอน

Waraporn Ngosorn

อิศเรศ ดลเพ็ญ

Itsarate Dolphen

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khonkaen University, Thailand

E-mail: anoi_som@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์คุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำแสดงทัศนภาวะสัญชาน คำว่า “คือลี” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน ซึ่งเป็นคำที่แสดงทัศนภาวะสัญชานหลายความหมาย ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้รวบรวมจากเอกสารต่าง ๆ หนังสือนิทานที่มีการใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานในการแต่ง ข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์ และภาษาไทยถิ่นอีสานที่ใช้ในชีวิตประจำวันจากละครโทรทัศน์ ซีรีส์ ภาพยนตร์ ผลการศึกษาคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ พบว่า คำแสดงทัศนภาวะสัญชาน “คือลี” ที่แสดงทัศนภาวะสัญชานนั้นมีการปรากฏในตำแหน่งและหน่วยสร้างทั้งหมด 3 หน่วยสร้าง ได้แก่ 1) นามวลี + คำแสดงทัศนภาวะสัญชาน + กริยาวลี + คำลงท้าย 2) นามวลี + คำแสดงทัศนภาวะสัญชาน + กริยาวลี + นามวลี และ 3) หน่วยสร้างที่พบ คือ คำบอกเวลา + คำแสดงทัศนภาวะสัญชาน + กริยาวลี เมื่อพิจารณาในแง่ของความหมาย ผลการศึกษาความหมาย พบว่า คำแสดงทัศนภาวะสัญชาน “คือลี” แสดงความหมายตามแนวคิดของคำแสดงทัศน ภาวะสัญชาน คือ เป็นการแสดงการคาดคะเนของผู้พูดที่พูดประโยคนั้น ๆ โดยพบว่ามี ความหมายย่อยทั้งหมด 3 ความหมาย ได้แก่ 1) การแสดงความเป็นไปได้ (Possibility) เป็นการคาดคะเนที่มีความเป็นไปได้ของผู้พูดว่าจะสิ่งที่พูดน่าจะเป็นไปได้ 2) การแสดงความน่าจะเป็น (Probability) เป็นการบ่งชี้ว่ามีความเป็นไปได้สูงว่าประพจน์นั้นเป็นจริง และ 3) การแสดงความ

* Received 9 June 2022; Revised 19 August 2022; Accepted 22 August 2022

เชื่อด้วยการอนุมาน (Inferred certainty) เป็นการบ่งชี้ว่าผู้พูดมีเหตุผลอย่างดีในการเชื่อว่า ประพจน์นั้นเป็นจริง

คำสำคัญ: วากยสัมพันธ์, คำแสดงทัศนภาวะสัญญาชน, ภาษาไทยถิ่นอีสาน

Abstract

The objective of this article was to analyze syntactic and semantic properties of epistemic modality called “khǐ:si?” in northeastern Thai dialect which conveys diverse meanings of epistemic modality. This study was a qualitative research complied northeastern Thai dialect data from documents, folk story tales, online databases and northeastern Thai dialect used in daily life from Dramas and Films. The result in term of syntactic property found that epistemic modality “khǐ:si?” referred to specified meaning of epistemic modality is obligately appeared in 3 the positions and constructive units ; 1) noun phrase + epistemic modality + verb phrase + particle 2) noun phrase + epistemic modality + verb phrase + noun phrase and 3) constructive unit found is temporal word + epistemic modality + verb phrase. Semantically, it found that epistemic modality “khǐ:si?” performs its meaning according to the framework of epistemic modality. It represents speaker’s inference whose sentences are uttered and found 3 minor meanings; 1) possibility which is a speaker’s possible inference, 2) probability which is highly inferred that the proposition is true, and 3) inferred certainty which identifies that speaker has rational reason to believe the proposition is true as well.

Keywords: Syntax, Epistemic Modality, Northeastern Thai Dialect

บทนำ

การแสดงทัศนภาวะสัญญาชน (Epistemic Modality) จัดเป็นระบบที่สำคัญในภาษา เพราะเป็น ระบบที่เราใช้ในการสื่อทัศนภาวะในด้านที่เกี่ยวข้องกับความจริงเท็จของเหตุการณ์ที่เราพูดถึงในประโยค ตัวอย่างเช่น เมื่อเรากล่าวประโยค “ญาญากลับมาแล้ว” ผู้พูดแสดงรายงานเกี่ยวกับเหตุการณ์การกลับมาของญาญาและแสดงว่าเหตุการณ์นั้นเป็นความจริง แต่ในประโยค “ญาญาคงกลับมาแล้ว” ผู้พูดแสดงว่าเหตุการณ์การกลับมาของญาน่านั้นเป็นการคาดคะเนของตัวผู้พูด กล่าวคือผู้พูดไม่ได้รับรอง ว่าเหตุการณ์นั้นเป็นจริงหรือไม่ การแสดงทัศนภาวะสัญญาชน (Epistemic Modality) ดังกล่าวนี้นี้ ทำให้มนุษย์สามารถกล่าวถึงเหตุการณ์ที่ผู้พูด คาดคะเน เป็นการแสดงความคิดเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของสิ่งต่าง ๆ การแสดงทัศนภาวะสัญญาชนนี้ส่งผลให้มนุษย์สามารถสื่อความคิดออกมาได้อย่างซับซ้อน พัฒนาผ่านการเสนอด้วยภาษาที่อยู่ในรูปการณ

คาดคะเนในไวยากรณ์ภาษาไทย มีระบบการแสดงทัศนภาวะที่เกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่ซับซ้อน เช่นเดียวกับภาษาอื่น ๆ แต่เท่าที่ผ่านมายังไม่มีการศึกษาระบบทัศนภาวะสัญญาณนี้โดยเฉพาะ การศึกษาที่ผ่านมาเป็นเพียงการกล่าวถึงรูปภาษาในกลุ่มและหน้าที่อย่างกว้าง ๆ เท่านั้น ดังเช่น ในหนังสือ “ไวยากรณ์ไทย” ของ นววรรณ พันธุเมธา ได้กล่าวถึงคำบอกความเห็นที่แสดง ความเห็นของผู้พูดว่ากริยานั้นเป็นไปได้เพียงไร ใช้หน้าคำกริยา เช่น ต้อง น่า ควร อาจ เห็น คง เป็นต้น (นววรรณ พันธุเมธา, 2527) งานวิจัยที่ศึกษาระบบญาณลักษณะในภาษาไทย โดย ศึกษาตามแนวทางที่ - ปริชาน ของระบบการแสดงทัศนภาวะในภาษาไทยโดยวิเคราะห์ประเภท ทางไวยากรณ์ของคำแสดงทัศนภาวะเท่านั้น (สุตา รังกุพันธุ์, 2547)

ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ไม่ได้มีระบบการแสดงทัศนภาวะสัญญาณเฉพาะในภาษาไทย มาตรฐานเท่านั้น แต่ยังพบในภาษาไทยถิ่นอีสานด้วย ระบบการแสดงทัศนภาวะสัญญาณใน ภาษาไทยถิ่นอีสาน มีคำแสดง ทัศนภาวะสัญญาณที่เกี่ยวกับความเป็นไปได้ของเหตุการณ์และ เกี่ยวข้องกับการคาดคะเน การแสดงความคิดเห็นของผู้พูด ซึ่งตำแหน่งการปรากฏของคำแสดง ทัศนภาวะแตกต่างกัน และพบว่ามีความหมายหลายความหมาย ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า คำว่า “คือสิ” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน สามารถแสดงความหมายเป็นคำแสดง ทัศนภาวะสัญญาณ ได้ความหมาย ย่อย ๆ หลายความหมาย และปรากฏในหน่วยสร้างที่หลากหลาย (ธนานันท์ ตรงดี, 2553) ดัง ตัวอย่างต่อไปนี้

1. มืออื่นคือสิบแล้วเวียกดอก

(พຽ່ງນີ້ຈະໄມ່ເສຣີຈຽງເນື້ອ)

จากตัวอย่างที่ 1 คำว่า “คือสิ” ปรากฏหน้าภาคแสดง และสามารถปรากฏหน้าคำปฏิเสธ “บ” ได้ ทำหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้ทัศนภาวะที่บ่งบอกระดับความแน่ใจของผู้พูดที่มีต่อประพจน์ที่พูด

2. คือสิแพงคัก ๆ ข้าวปุ้นเจ้านี้

(ນ່າຈະແພງແນ່ ຯ ຂົນມຶນຮ້ານນີ້)

จากตัวอย่างที่ 2 คำว่า “คือสิ” เป็นอนุภาคต้นประโยค และทำหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้ทัศนภาวะ ที่บ่งบอกระดับความแน่ใจของผู้พูด โดยเป็นการแสดงความแน่ใจจากสิ่งที่ได้เห็น

3. ผนคือสิตกนี้ล่ะ

(ຝນນ່າຈະຕຸກແນ່ ຯ)

ตัวอย่างที่ 3 คำว่า “คือสิ” เป็นตัวดำเนินการในประโยค ซึ่งปรากฏอยู่หน้าตำแหน่ง นิวเคลียส อนุประโยค ผนคือสิตกนี้ล่ะ มีแก่นประโยค คือ ผนคือสิตกนี้ล่ะ แก่นประโยคนี้ ประกอบด้วยนิวเคลียส ตก ซึ่งมีคำแสดงทัศนภาวะ คือสิ ปรากฏอยู่ตำแหน่งหน้านิวเคลียส และมี อาร์กิวเมนต์ 1 อาร์กิวเมนต์ คือ ผน ตัวอย่างข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่าคำแสดงทัศนภาวะ สัญญาณ “คือสิ” นั้นสามารถปรากฏได้หลายตำแหน่งในประโยคถึงแม้จะมีความหมายเดียวกันคือ เป็นการแสดงความแน่ใจของผู้พูดที่มีต่อประพจน์ที่พูด

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า จากคำแสดงทัศนภาวะสัญญาณ “คือลี” ที่ได้กล่าวมานั้น แสดงให้เห็นว่า คำแสดงทัศนภาวะสัญญาณ “คือลี” ในภาษาไทยถิ่นอีสานมีตำแหน่งการปรากฏที่หลากหลาย และมีความน่าสนใจที่จะวิเคราะห์เพื่อจำแนกหน่วยภาษาตามตำแหน่งการปรากฏ ส่วนประเด็นความหมายนั้น พบว่ามีการแสดงความหมายได้หลายความหมาย ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่า หากเราศึกษาโครงสร้างประโยค และความหมายของคำแสดงทัศนภาวะสัญญาณ “คือลี” จะทำให้สามารถจำแนกหน่วยภาษาที่แสดงทัศนภาวะสัญญาณในภาษาไทยถิ่นอีสานได้ชัดเจนมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถอธิบายความหมายของคำแสดงทัศนภาวะสัญญาณได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีไวยากรณ์บทบาทอ้างอิง (Role and Reference Grammar) ซึ่งมีระบบที่จัดการกับหน่วยภาษาในกลุ่มนี้โดยเฉพาะ มาวิเคราะห์คุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ของคำแสดงทัศนภาวะสัญญาณ “คือลี” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน เนื่องจากทฤษฎีนี้เป็นการวิเคราะห์ประโยคตามโครงสร้างที่ปรากฏในประโยคและสามารถอธิบายตำแหน่งต่าง ๆ หน้าที่ ในโครงสร้างประโยคได้อย่างชัดเจน ซึ่งต่างจากไวยากรณ์อื่น คือ ในการแสดงลักษณะทางวากยสัมพันธ์กำหนดให้มีการแสดงโครงสร้างของประโยคเพียงระดับเดียว ซึ่งแสดงรูปประโยคที่ปรากฏขึ้นจริง ไม่มีโครงสร้างลึกที่แสดงความหมายของประโยคนั้น ๆ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าทฤษฎีนี้สามารถวิเคราะห์โครงสร้างในประโยคภาษาไทยถิ่นอีสานได้เป็นอย่างดีเนื่องจากภาษาไทยถิ่นอีสานเป็นภาษาที่มีโครงสร้างชัดเจน ไม่ซับซ้อนและสื่อความหมายตรงกับภาษาที่แสดง (ธนานันท์ ตรงดี, 2553) การวิเคราะห์ความหมายของคำแสดงทัศนภาวะสัญญาณ “คือลี” ในภาษาไทยถิ่นอีสานนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรนำแนวคิดการจัดประเภทของทัศนภาวะสัญญาณที่แบ่งโดย ไบปี และคณะในปี 1995 และแรตเดน และคณะ ปี 2007 มาใช้ในการวิเคราะห์ความหมายของคำแสดงทัศนภาวะสัญญาณในภาษาไทยถิ่น เนื่องจากเกณฑ์ของไบปีนั้นมีความละเอียดครอบคลุมความหมายของทัศนภาวะสัญญาณทั้งหมด รวมทั้งสามารถอธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายเชื่อมโยงกับกระบวนการทางปริชานที่เกิดขึ้นได้อย่างละเอียด ในขณะที่เกณฑ์ของแรตเดน และคณะ ก็ประยุกต์มาจากเกณฑ์ของไบปีและคณะ แต่เพิ่มเติมเงื่อนไขที่มาจากปัจจัยภายนอกผู้พูดเข้ามาใช้ด้วย การศึกษาคำแสดงทัศนภาวะสัญญาณ “คือลี” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน โดยใช้ทฤษฎีไวยากรณ์บทบาทอ้างอิง (Role and Reference Grammar) และแนวคิดเรื่องความหมายของทัศนภาวะสัญญาณของ ไบปี และคณะในปี 1995 และแรตเดน และคณะ ปี 2007 ผลการวิจัยในครั้งนี้ จะแสดงให้เห็นถึงตำแหน่งการปรากฏทางวากยสัมพันธ์และความหมายเชิงทัศนภาวะสัญญาณในภาษาไทยถิ่นอีสาน และจะช่วยขยายองค์ความรู้ใหม่ทางด้านไวยากรณ์ของภาษาไทยถิ่นอีสานให้กว้างขวางยิ่งขึ้น รวมทั้งจะเอื้อประโยชน์ในการศึกษาภาษาอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์คุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ของคำแสดงทัศนภาวะสัญญาณ “คือลี” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน
2. วิเคราะห์ความหมายของคำแสดงทัศนภาวะสัญญาณ “คือลี” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ขั้นสำรวจและรวบรวมข้อมูล

1.1 ทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีไวยากรณ์บทบาทอ้างอิงเพื่อวิเคราะห์โครงสร้างวากยสัมพันธ์และแนวคิดทัศนภาวะสัญลักษณ์เพื่อวิเคราะห์ความหมาย และศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 แหล่งข้อมูลที่ศึกษา ศึกษาจากเอกสารและฐานข้อมูลออนไลน์ ซึ่งเอกสารศึกษาจาก หนังสือนิทานก้อม นวนิยายและการ์ตูนที่แต่งโดยใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานปนกับภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ เรื่องลูกอีสาน ของคำพูน บุญทวี เรื่องคำอ้าย ของยงค์ โสธร เรื่อง อัก ณ อีสาน ของพิมพ์ญา และการ์ตูนเรื่องหนูหินอินเทอร์เน็ต ของผดุง ไกรศรี และข้อมูลจาก สารานุกรม พจนานุกรมเพื่อใช้อ้างอิงความหมาย โดยใช้พจนานุกรมอีสาน - กลาง ฉบับ มข. - สวอ. จากข้อมูลเอกสารที่ใช้ศึกษามีหลายประเภทเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากขึ้น ส่วนข้อมูลออนไลน์ รวบรวมข้อมูลจาก Youtube ละคร ภาพยนตร์ และเพจ Facebook ที่มีการใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานและเป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมสูง Youtube ได้แก่ รายการตลกเสียงอีสาน รายการ Eed Ponglang และรายการบ่าวบุญมา ภาพยนตร์ ได้แก่ ไทบ้านเดอะซีรีส์ สัมผัส เสียน สั้น 3 ตอน และละคร ได้แก่ นาคี และคำจู้เดอะซิทคอม

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์ ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียงหรือการจดบันทึกข้อมูลจากการฟัง ผู้วิจัยจะนำมาถอดเป็นตัวอักษร โดยจะเขียนภาษาไทยถิ่นอีสานด้วยระบบการเขียนภาษาไทยมาตรฐาน และเพื่อให้การสะกดคำเป็นไปอย่างมีระบบ ผู้วิจัยจะยึดตามระบบเสียงภาษาไทยถิ่นอีสาน (ธนานันท์ ตรงดี, 2557) สำหรับหน่วยเสียงพยัญชนะจะใช้อักษรไทยมาตรฐานแทน

1.4 ข้อมูลภาษาไทยถิ่นอีสานจากเอกสารประเภทนิทานก้อมอีสาน นวนิยาย และการ์ตูนที่แต่งเป็นภาษาไทยถิ่นอีสานร่วมกับภาษาไทยมาตรฐาน ผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลภาษาไทยถิ่นอีสาน ตามที่ปรากฏในงานเขียนดังกล่าวโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 วิเคราะห์คุณสมบัติของวากยสัมพันธ์ของคำแสดงทัศนภาวะสัญลักษณ์ “คือสิ” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน โดยใช้ทฤษฎีไวยากรณ์บทบาทอ้างอิง (Role and Reference Grammar) (Van Valin, R. D. & Lapolla, R. J., 1997) เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์โครงสร้างประโยคที่มีการปรากฏของคำแสดงทัศนภาวะสัญลักษณ์

2.2 วิเคราะห์ความหมายของคำแสดงทัศนภาวะสัญลักษณ์ “คือสิ” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน โดยใช้แนวคิด การจัดประเภททัศนภาวะของ ไบปี และคณะ; แรดเดน และคณะ

(Bybee, J. et al., 1995); (Radden, D. et al., 2007) เป็นเกณฑ์ในการอธิบายความหมายของคำแสดงทัศนภาวะสัญญาณ

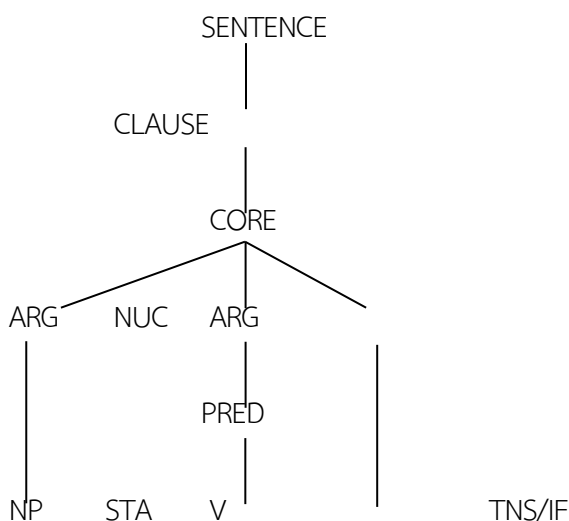
3. อภิปรายผล ขั้นสรุปและเสนอแนะ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) หน่วยสร้างที่ปรากฏคำแสดงทัศนภาวะสัญญาณ “คือสิ” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน 2) ความหมายของคำแสดงทัศนภาวะสัญญาณ “คือสิ” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน

ผลการวิจัย พบว่า คำว่า “คือสิ” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน เป็นตัวดำเนินการ (Operators) ในประโยค จะปรากฏอยู่ในส่วนของแก่นประโยค (Core) ซึ่งมีการปรากฏอยู่ในตำแหน่งและหน่วยสร้าง ดังต่อไปนี้

1. หน่วยสร้างที่พบ คือ นามวลี + คำแสดงทัศนภาวะ + กริยวลี + คำลงท้าย

ภาพที่ 1 แผนภาพแสดงโครงสร้างประโยคตามหน่วยสร้าง

1.1 เลาคือสิเป็นลมนิ

(เขาเหมือนจะเป็นลมเลย)

(การ์ตูนหนูหิ้นอินเตอร์, 2562)

ตัวอย่างที่ 1.1 คำว่า “คือสิ” เป็นตัวดำเนินการในประโยค ซึ่งปรากฏอยู่หน้าตำแหน่งนิวเคลียส อนุประโยค เลาคือสิเป็นลมนิ มีแก่นประโยค คือ เลาคือสิเป็นลม แก่นประโยค

นี้ประกอบด้วยนิวเคลียส เป็นลม ซึ่งมีค่าแสดงทัศนภาวะ คือสี ปรากฏอยู่ตำแหน่งหน้านิวเคลียส และมีอาร์กิวเมนต์ 1 อาร์กิวเมนต์ คือ เลา

1.2 บักรอดคือสีมาช้าวะ

(ไรรอดนำจะมาช้า)

(ภาพยนตร์ไต้หวันเดอะซีรีส์, 2560)

ตัวอย่างที่ 1.2 คำว่า “คือสี” เป็นตัวดำเนินการในประโยค ซึ่งปรากฏอยู่หน้าตำแหน่งนิวเคลียส อนุประโยค บักรอดคือสีมาช้าวะ มีแก่นประโยค คือ บักรอดคือสีมาช้าวะ แก่นประโยคนี้นี้ประกอบด้วยนิวเคลียส มา ซึ่งมีค่าแสดงทัศนภาวะ คือสี ปรากฏอยู่ตำแหน่งหน้านิวเคลียส และมีอาร์กิวเมนต์ 1 อาร์กิวเมนต์ คือ บักรอด

1.3 ฝนคือสีตกนี้ล่ะ

(ฝนนำจะตกแน่ ๆ)

(ละครนาถิ, 2560)

ตัวอย่างที่ 1.3 คำว่า “คือสี” เป็นตัวดำเนินการในประโยค ซึ่งปรากฏอยู่หน้าตำแหน่งนิวเคลียส อนุประโยค ฝนคือสีตกนี้ล่ะ มีแก่นประโยค คือ ฝนคือสีตกนี้ล่ะ แก่นประโยคนี้นี้ประกอบด้วยนิวเคลียส ตก ซึ่งมีค่าแสดงทัศนภาวะ คือสี ปรากฏอยู่ตำแหน่งหน้านิวเคลียส และมีอาร์กิวเมนต์ 1 อาร์กิวเมนต์ คือ ฝน

1.4 เขาคือสีอดตายก่อน

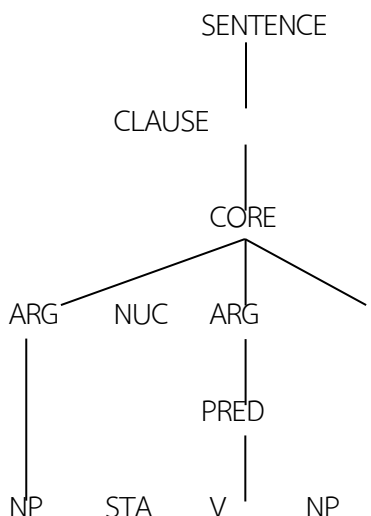
(เรนำจะอดตายก่อน)

(คำพูน บุญทวี, 2538)

ตัวอย่างที่ 1.4 คำว่า “คือสี” เป็นตัวดำเนินการในประโยค ซึ่งปรากฏอยู่หน้าตำแหน่งนิวเคลียส อนุประโยค เขาคือสีอดตายก่อน มีแก่นประโยค คือ เขาคือสีอดตายก่อน แก่นประโยคนี้นี้ประกอบด้วยนิวเคลียส อดตาย ซึ่งมีค่าแสดงทัศนภาวะ คือสี ปรากฏอยู่ตำแหน่งหน้านิวเคลียส และมีอาร์กิวเมนต์ 1 อาร์กิวเมนต์ คือ เขา

2. หน่วยสร้างที่พบ คือ นามวลี + คำแสดงทัศนภาวะ + กริยาวลี + นามวลี

ภาพที่ 2 แผนภาพแสดงโครงสร้างประโยคตามหน่วยสร้าง

2.1 แม่คือลีซังกุกัก

(แม่น่าจะเกลียดฉันมาก)

(สัมภาษณ์, 2560)

ตัวอย่างที่ 2.1 คำว่า “คือลี” เป็นตัวดำเนินการในประโยค ซึ่งปรากฏอยู่หน้าตำแหน่งนิวเคลียส อนุประโยค แม่คือลีซังกุกัก มีแก่นประโยค คือ แม่คือลีซังกุกัก แก่นประโยคนี้ประกอบด้วยนิวเคลียส ซัง ซึ่งมีคำแสดงทัศนภาวะ คือลี ปรากฏอยู่ตำแหน่งหน้านิวเคลียส และมีอาร์กิวเมนต์ 2 อาร์กิวเมนต์ คือ แม่ และ กู

2.2 ครูแก้วคือลีฮักมึงคัก

(ครูแก้วน่าจะรักมึงมาก)

(ภาพยนตร์ไทบ้านเดอะซีรีส์, 2560)

ตัวอย่างที่ 2.2 คำว่า “คือลี” เป็นตัวดำเนินการในประโยค ซึ่งปรากฏอยู่หน้าตำแหน่งนิวเคลียส อนุประโยค ครูแก้วคือลีฮักมึงคัก มีแก่นประโยค คือ ครูแก้วคือลีฮักมึงคัก แก่นประโยคนี้ประกอบด้วยนิวเคลียส ฮัก ซึ่งมีคำแสดงทัศนภาวะ คือลี ปรากฏอยู่ตำแหน่งหน้านิวเคลียส และมีอาร์กิวเมนต์ 2 อาร์กิวเมนต์ คือ ครูแก้ว และ มึง

2.3 ข่อยคือสีได้เฮ็ดงานให้เจ้า

(ฉันน่าจะได้ทำงานให้เธอ)

(การ์ตูนหนูหิ้นอินเทอร์เน็ต, 2562)

ตัวอย่างที่ 2.3 คำว่า “คือสี” เป็นตัวดำเนินการในประโยค ซึ่งปรากฏอยู่หน้าตำแหน่งนิวเคลียส อนุประโยค ข่อยคือสีได้เฮ็ดงานให้เจ้า มีแก่นประโยค คือ ข่อยคือสีได้เฮ็ดงานให้เจ้า แก่นประโยคนี้นี้ประกอบด้วยนิวเคลียส เฮ็ดงาน ซึ่งมีคำแสดงทัศนภาวะ คือสี ปรากฏอยู่ตำแหน่งหน้านิวเคลียส และมีอาร์กิวเมนต์ 2 อาร์กิวเมนต์ คือ ข่อย และ เจ้า

2.4 เลาคือสีฟ้าเล่นนำผู้บ่าว

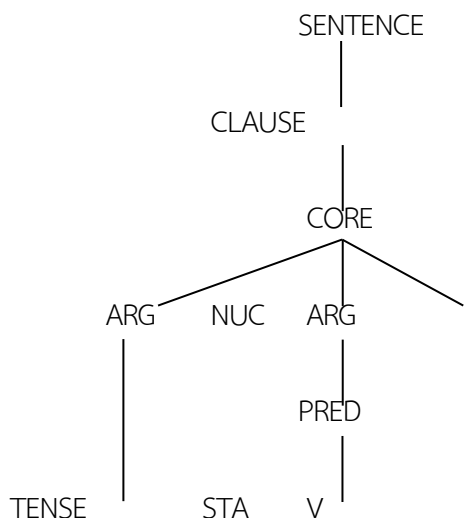
(เขาน่าจะวิ่งตามผู้ชาย)

(สั้มักเสี้ยน, 2560)

ตัวอย่างที่ 2.4 คำว่า “คือสี” เป็นตัวดำเนินการในประโยค ซึ่งปรากฏอยู่หน้าตำแหน่งนิวเคลียส อนุประโยค เลาคือสีฟ้าเล่นนำผู้บ่าว มีแก่นประโยค คือ เลาคือสีฟ้าเล่นนำผู้บ่าว แก่นประโยคนี้นี้ประกอบด้วยนิวเคลียส เล่นนำ ซึ่งมีคำแสดงทัศนภาวะ คือสี ปรากฏอยู่ตำแหน่งหน้านิวเคลียส และมีอาร์กิวเมนต์ 2 อาร์กิวเมนต์ คือ เลา และ ผู้ชาย

จากตัวอย่างที่ (2.1) - (2.4) พบว่า คำว่า “คือสี” ปรากฏหน้านิวเคลียสและตามหลังนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค คำว่า “คือสี” แสดงความหมายบ่งชี้ทัศนภาวะสัญญาณในประโยค

3. หน่วยสร้างที่พบ คือ คำบอกเวลา + คำแสดงทัศนภาวะ + กริยาวลี

ภาพที่ 3 แผนภาพแสดงโครงสร้างประโยคตามหน่วยสร้าง

3.1 มืออื่นคือสืบแล้วเวียกดอก
(พรุ่งนี้งานไม่น่าจะเสร็จหรอก)

(คำจำเอะอะชิตคอม, 2563)

ตัวอย่างที่ 3.1 คำว่า “คือสิ” เป็นตัวดำเนินการในประโยค ซึ่งปรากฏอยู่หน้าตำแหน่งนิวเคลียส อนุประโยค มืออื่นคือสืบแล้วเวียกดอก มีแก่นประโยค คือ มืออื่นคือสืบแล้วเวียกดอก แก่นประโยคนี้ประกอบด้วยนิวเคลียส บ่แล้ว ซึ่งมีค่าแสดงทัศนภาวะ คือสิ ปรากฏอยู่ตำแหน่งหน้านิวเคลียส

3.2 มือนี้คือสืบทันแล้วละ
(วันนี้น่าจะไม่ทันแล้ว)

(Eed Ponglang, 2564)

ตัวอย่างที่ 3.2 คำว่า “คือสิ” เป็นตัวดำเนินการในประโยค ซึ่งปรากฏอยู่หน้าตำแหน่งนิวเคลียส อนุประโยค มือนี้คือสืบทันแล้วละ มีแก่นประโยค คือ มือนี้คือสืบทันแล้วละ แก่นประโยคนี้ประกอบด้วยนิวเคลียส บ่ทัน ซึ่งมีค่าแสดงทัศนภาวะ คือสิ ปรากฏอยู่ตำแหน่งหน้านิวเคลียส

3.3 มือนี้คือสืบมีดวงแล้ว
(วันนี้น่าจะไม่มีดวงแล้ว)

(รายการข่าวบุญมา, 2564)

ตัวอย่างที่ 3.3 คำว่า “คือสิ” เป็นตัวดำเนินการในประโยค ซึ่งปรากฏอยู่หน้าตำแหน่งนิวเคลียส อนุประโยค มือนี้คือสืบมีดวงแล้ว มีแก่นประโยค คือ มือนี้คือสืบมีดวงแล้ว แก่นประโยคนี้ประกอบด้วยนิวเคลียส บ่มี ซึ่งมีค่าแสดงทัศนภาวะ คือสิ ปรากฏอยู่ตำแหน่งหน้านิวเคลียส มีอาร์กิวเมนต์ คือ ดวง

จากตัวอย่างที่ (3.1) - (3.3) จะเห็นว่าคำว่า “คือสิ” ปรากฏอยู่หลังคำบอกเวลา และอยู่ตำแหน่งหน้านิวเคลียสของแก่นประโยค ซึ่งแสดงความหมายบ่งชี้ทัศนภาวะสัญญาณในประโยค สังเกตเห็นได้ว่า คำว่า “คือสิ” ที่พบในประโยคภาษาไทยถิ่นอีสานที่แสดงความหมายบ่งชี้ทัศนภาวะสัญญาณในหน่วยสร้างดังกล่าว สามารถอยู่หน้าคำปฏิเสธ บ่ ได้ และมักจะมีค่าลงท้ายประโยคเพื่อแสดงความหมายเกี่ยวกับความคิดเห็น การคาดคะเนของผู้พูด

จากการวิเคราะห์ความหมายของคำว่า “คือสิ” ผลการศึกษาพบว่า คำว่า “คือสิ” มีความหมายทั้งหมด 3 ความหมาย ดังนี้

3.1 การแสดงความเป็นไปได้ (Possibility) คือ การแสดงความเป็นไปได้ (Possibility) เป็นการบ่งชี้ว่าประพจน์หรือความหมายของประโยคมีความเป็นไปได้ที่จะเป็นจริง

(Bybee, J. et al., 1995) สอดคล้องกับ แรตเดน และคณะ ที่กล่าวว่า การแสดงความเป็นไปได้ เป็นการแสดงการคาดคะเนที่มีความเป็นไปได้ของผู้พูด (Radden, D. et al., 2007) ซึ่งความหมายดังกล่าวนี้พบการปรากฏในประโยคที่มีคำว่า “คือสิ” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.1.1 เฮาคือสิอดตายก่อน

(ฉันน่าจะอดตายก่อน)

(เฮาฮักภาษาอีสาน, 2562)

ตัวอย่างที่ 3.1.1 คำว่า “คือสิ” เป็นตัวดำเนินการในประโยค ซึ่งปรากฏอยู่หน้าตำแหน่งนิวเคลียส อนุประโยค เฮาคือสิอดตายก่อน มีแก่นประโยค คือ เฮาคือสิอดตายก่อน แก่นประโยคนี้นี้ประกอบด้วยนิวเคลียส อดตาย ซึ่งมีค่าแสดงทัศนภาวะ คือสิ ปรากฏอยู่ตำแหน่งหน้านิวเคลียส และมีอาร์กิวเมนต์ 1 อาร์กิวเมนต์ คือ เฮา

แสดงความหมายบ่งชี้ทัศนภาวะสัญญาณในประโยค ผู้พูดพูดแสดงความคิดเห็นที่ต้องการสื่อความหมายว่าตนเองน่าจะอดตาย ซึ่งต้องการสื่อว่ามีความเป็นไปได้ที่เค้าจะอดตาย โดยอาจจะคาดเดาจากสิ่งที่เกิดกับตนเองว่ามีความเป็นไปได้

3.1.2 ข่อยคือสิได้เฮ็ดงานให้เจ้า

(ฉันน่าจะได้ทำงานให้เธอ)

(การ์ตูนหนูหินอินเตอร์, 2562)

ตัวอย่างที่ 3.1.2 คำว่า “คือสิ” เป็นตัวดำเนินการในประโยค ซึ่งปรากฏอยู่หน้าตำแหน่งนิวเคลียส อนุประโยค ข่อยคือสิได้เฮ็ดงานให้เจ้า มีแก่นประโยค คือ ข่อยคือสิได้เฮ็ดงานให้เจ้า แก่นประโยคนี้นี้ประกอบด้วยนิวเคลียส เฮ็ดงาน ซึ่งมีค่าแสดงทัศนภาวะ คือสิ ปรากฏอยู่ตำแหน่งหน้านิวเคลียส และมีอาร์กิวเมนต์ 2 อาร์กิวเมนต์ คือ ข่อย และ เจ้า

แสดงความหมายบ่งชี้ทัศนภาวะสัญญาณในประโยค สังเกตเห็นได้ว่าคำว่า “คือสิ” ที่พบในประโยคภาษาไทยถิ่นอีสานที่แสดงความหมายบ่งชี้ทัศนภาวะสัญญาณ โดยมีประธาน ข่อย พูดแสดงความคิดเห็น ซึ่งสื่อความหมายว่าตนเองน่าจะได้ทำงานช่วย ผู้พูดที่เป็นประธานของประโยคต้องการสื่อว่ามีความเป็นไปได้ที่เค้าจะได้ช่วยเพื่อนทำงาน โดยอาจจะคาดเดาจากบริบทที่เกิดขึ้นในขณะนั้นของผู้พูด

3.1.3 มื่ออื่นคือสิบ่แล้วเวียกดอก

(พรุ่งนี้งานไม่น่าจะเสร็จหรอก)

(คำจู้เดอะชิตคอม, 2563)

ตัวอย่างที่ 3.1.3 คำว่า “คือสิ” เป็นตัวดำเนินการในประโยค ซึ่งปรากฏอยู่หน้าตำแหน่งนิวเคลียส อนุประโยค มื่ออื่นคือสิบ่แล้วเวียกดอก มีแก่นประโยค คือ มื่ออื่นคือสิบ่

แล้วเวียกดอก แก่นประโยคนี้นี้ประกอบด้วยนิวเคลียส บ่แล้ว ซึ่งมีคำแสดงทัศนภาวะ คือลี ปรากฏอยู่ตำแหน่งหน้านิวเคลียส

แสดงความหมายบ่งชี้ทัศนภาวะสัญญาณในประโยค สังเกตเห็นได้ว่าคำว่า “คือลี” ที่พบในประโยคภาษาไทยถิ่นอีสานที่แสดงความหมายบ่งชี้ทัศนภาวะสัญญาณ โดยมีผู้พูดพูดแสดงความคิดเห็น ซึ่งสื่อความหมายว่างานของผู้พูดน่าจะไม่มีเสร็จ ซึ่งผู้พูดที่เป็นประธานของประโยคต้องการสื่อว่ามีความเป็นไปได้ที่งานเค้าจะไม่เสร็จ

3.1.4 มื้ออื่นคือลีบได้ไปนำดอก

(วันนี้น้ำจะไม่ได้ไปด้วยหรอก)

(พิมพ์ญา, 2558)

ตัวอย่างที่ 3.1.4 คำว่า “คือลี” เป็นตัวดำเนินการในประโยค ซึ่งปรากฏอยู่หน้าตำแหน่งนิวเคลียส อนุประโยค มื้ออื่นคือลีบได้ไปนำดอก มีแก่นประโยค คือ มื้ออื่นคือลีบได้ไปนำดอก แก่นประโยคนี้นี้ประกอบด้วยนิวเคลียส บ่ได้ไป ซึ่งมีคำแสดงทัศนภาวะ คือลี ปรากฏอยู่ตำแหน่งหน้านิวเคลียส

แสดงความหมายบ่งชี้ทัศนภาวะสัญญาณในประโยค สังเกตเห็นได้ว่าคำว่า “คือลี” ที่พบในประโยคภาษาไทยถิ่นอีสานที่แสดงความหมายบ่งชี้ทัศนภาวะสัญญาณ โดยมีผู้พูดพูดแสดงความคิดเห็น ซึ่งสื่อความหมายว่าพรุ่งนี้เขาอาจจะไม่ได้ไปด้วย ซึ่งผู้พูดที่เป็นประธานของประโยคต้องการสื่อว่ามีความเป็นไปได้ที่เค้าจะไม่ได้ไป ซึ่งในความเป็นจริงอาจจะไปหรือไม่ได้ไปก็ได้

3.2 การแสดงความน่าจะเป็น (Probability) คือ การแสดงความน่าจะเป็น (Probability) เป็นการบ่งชี้ว่ามีความเป็นไปได้สูงว่าประพจน์นั้น ๆ จะเป็นจริง (Bybee, J. et al., 1995) สอดคล้องกับ แรตเดน และคณะ ที่กล่าวว่า เป็นการคาดเดาว่าน่าจะเป็นอย่างที่เราคิด (Radden, D. et al., 2007) ซึ่งความหมายดังกล่าวนี้พบการปรากฏในประโยคที่มีคำว่า “คือลี” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.2.1 ฝนคือลิตกนี้ล่ะ

(ฝนน้ำจะตกแน่ ๆ)

(ละครนาคิ, 2560)

ตัวอย่างที่ 3.2.1 คำว่า “คือลี” เป็นตัวดำเนินการในประโยค ซึ่งปรากฏอยู่หน้าตำแหน่งนิวเคลียส อนุประโยค ฝนคือลิตกนี้ล่ะ มีแก่นประโยค คือ ฝนคือลิตกนี้ล่ะ แก่นประโยคนี้นี้ประกอบด้วยนิวเคลียส ตก ซึ่งมีคำแสดงทัศนภาวะ คือลี ปรากฏอยู่ตำแหน่งหน้านิวเคลียส และมีอาร์กิวเมนต์ 1 อาร์กิวเมนต์ คือ ฝน

แสดงความหมายบ่งชี้ทัศนภาวะสัญญาณในประโยค สังเกตเห็นได้ว่าคำว่า “คือลี” ที่พบในประโยคภาษาไทยถิ่นอีสานที่แสดงความหมายบ่งชี้ทัศนภาวะสัญญาณจะมีการละประธาน

ของประโยค แต่จะเป็นการพูดแสดงความคิดเห็นของผู้พูดที่ต้องการสื่อความหมายว่าฝนน่าจะตก โดยผู้พูดอาจจะคาดเดาจากสภาพอากาศที่ผู้พูดเห็น และมักจะมีคำอนุภาคท้ายประโยค นี่ล่ะ ต่อท้ายประโยคเสมอ และผู้พูดต้องการสื่อว่ามีความน่าจะเป็นไปได้สูงที่ฝนอาจจะตกได้

3.2.2 น้ำคือสีท่วมนา

(น้ำน่าจะท่วมนา)

(ละครนาศิ, 2560)

ตัวอย่างที่ 3.2.2 คำว่า “คือสี” เป็นตัวดำเนินการในประโยค ซึ่งปรากฏอยู่หน้า ตำแหน่งนิวเคลียส อนุประโยค น้ำคือสีท่วมนา มีแก่นประโยค คือ น้ำคือสีท่วมนา แก่นประโยคนี้ ประกอบด้วยนิวเคลียส ท่วม ซึ่งมีค่าแสดงทัศนภาวะ คือสี ปรากฏอยู่ตำแหน่งหน้านิวเคลียส และมีอาร์กิวเมนต์ 2 อาร์กิวเมนต์ คือ น้ำ และ นา

แสดงความหมายบ่งชี้ทัศนภาวะสัญญาณในประโยค เป็นการพูดแสดงความคิดเห็นของผู้พูดที่ต้องการสื่อความหมายว่าน้ำน่าจะท่วมนา โดยผู้พูดอาจจะคาดเดาจากสภาพอากาศหรือเหตุการณ์ที่ผู้พูดเห็น และผู้พูดต้องการสื่อว่ามีความน่าจะเป็นไปได้สูงที่น้ำจะท่วม

3.3 การแสดงความเชื่อด้วยการอนุมาน (Inferred certainty) คือ การแสดง ความเชื่อด้วยการอนุมาน (Inferred certainty) เป็นการบ่งชี้ว่าผู้พูดมีเหตุผลอย่างดีในการเชื่อว่า ประพจน์นั้นเป็นจริง (Bybee, J. et al., 1995) สอดคล้องกับ แรตเดน และคณะ ที่กล่าวว่า เป็นการแสดงการอนุมานว่าเชื่ออย่างที่พูด (Radden, D. et al., 2007) ซึ่งความหมายดังกล่าวนี้พบ การปรากฏในประโยคที่มีคำว่า “คือสี” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.3.1 ขายแพงปานนี้คือสีรวยอยู่

(ขายของแพงขนาดนี้คงจะรวย)

(Eed Ponglang, 2564)

ตัวอย่างที่ 3.3.1 คำว่า “คือสี” เป็นตัวดำเนินการในประโยค ซึ่งปรากฏอยู่หน้า ตำแหน่งนิวเคลียส อนุประโยค ขายแพงปานนี้คือสีรวยอยู่ มีแก่นประโยค คือ ขายแพงปานนี้คือสี รวยอยู่ แก่นประโยคนี้ประกอบด้วยนิวเคลียส รวย ซึ่งมีค่าแสดงทัศนภาวะ คือสี ปรากฏอยู่ ตำแหน่งหน้านิวเคลียส

แสดงความหมายบ่งชี้ทัศนภาวะสัญญาณในประโยค จะเห็นว่าผู้พูดพูดแสดงความคิดเห็น ซึ่งผู้พูดที่ต้องการสื่อความหมายว่า แม้ค่าขายของแพงน่าจะรวย โดยผู้พูดอาจจะคาดเดาจากเหตุผลที่มีคือ แม้ค่าขายของแพงเกินจริงจากปกติ และผู้พูดต้องการสื่อว่าผู้พูดมีความเชื่อว่าจะเป็นอย่างนั้นเพราะมีเหตุผลที่สมเหตุสมผลที่ทำให้อนุมานได้

3.3.2 สภาพนี้ร้านคือสีเงินแล้ว (ร้านสภาพนี้น้ำจะเงินแล้ว)

(คำจำเอนะชิตคอม, 2563)

ตัวอย่างที่ 3.3.2 คำว่า “คือสี” เป็นตัวดำเนินการในประโยค ซึ่งปรากฏอยู่หน้าตำแหน่งนิวเคลียส อนุประโยค สภาพนี้ร้านคือสีเงินแล้ว มีแก่นประโยค คือ สภาพนี้ร้านคือสีเงินแล้ว แก่นประโยคนี้ประกอบด้วยนิวเคลียส เงิน ซึ่งมีคำแสดงทัศนภาวะ คือสี ปรากฏอยู่ตำแหน่งหน้านิวเคลียส

แสดงความหมายบ่งชี้ทัศนภาวะสัญญาชนในประโยค จะเห็นว่าผู้พูดแสดงความคิดเห็น ซึ่งผู้พูดต้องการสื่อความหมายว่า ร้านค้าน้ำจะเงินแล้ว โดยผู้พูดอาจจะคาดเดาจากเหตุผลที่มีคือ ดูจากสภาพร้านค้า และผู้พูดต้องการสื่อว่าผู้พูดมีความเชื่อว่าจะเป็นอย่างนั้นเพราะมีเหตุผลที่สมเหตุสมผลที่ทำให้อนุมานได้

อภิปรายผล

การปรากฏของคำว่า “คือสี” ในภาษาไทยถิ่นอีสานในหน่วยสร้างต่าง ๆ ที่แสดงความหมายบ่งชี้ทัศนภาวะสัญญาชนนั้น มีการปรากฏในหน่วยสร้างที่หลากหลาย ทั้งหน่วยสร้างที่มีนามวลีทำหน้าที่เป็นประธานและหน่วยสร้างที่มีการละประธาน แต่ยังคงมีการแสดงความหมายทัศนภาวะสัญญาชนซึ่งมีทั้งความเหมือนและแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน พบว่า คำว่า “คือสี” ในภาษาไทยถิ่นอีสานนั้น สามารถทำหน้าที่เป็นคำแสดงทัศนภาวะสัญญาชน โดยสื่อความหมายจากผู้พูดประโยคในขณะนั้น ซึ่งงานวิจัยนี้พบว่า คำว่า “คือสี” สามารถจัดเป็นคำแสดงทัศนภาวะสัญญาชนตามโครงสร้างและความหมายที่ปรากฏได้ และยังแสดงความหมาย ทัศนภาวะสัญญาชนย่อย ๆ 3 ความหมาย คือ 1) การแสดงความเป็นไปได้ (Possibility) 2) การแสดงความน่าจะเป็น (Probability) คือ การแสดงความน่าจะเป็น (Probability) และ 3) การแสดงความเชื่อด้วยการอนุมาน (Inferred certainty) สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นอีสาน (ธนานันท์ ตรงดี, 2553) ที่ศึกษาเรื่อง ตัวบ่งชี้ทัศนภาวะในภาษาไทยถิ่นอีสาน พบว่า ตัวบ่งชี้ทัศนภาวะสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ทัศนภาวะการโน้มนำ (Deontic) โดยทัศนภาวะแบบโน้มนำนี้ ผู้พูดโน้มนำให้ผู้ฟังทำบางสิ่งบางอย่าง เช่น “คำว่า” “เพนตา” “หน้าสี” และทัศนภาวะสัญญาชน (Epistemic) เป็นทัศนภาวะที่เพิ่มความแน่ใจต่อประพจน์ ทัศนภาวะที่บอกระดับความแน่ใจ ใช้บ่งบอกความแน่ใจของผู้พูดที่มีต่อประพจน์ที่พูด เช่น คำว่า “สี” “หน้าสี” “เบิ่งซงสี” งานวิจัยดังกล่าวสนับสนุนแนวคิดเรื่องความหมายของทัศนภาวะในภาษาไทยถิ่นอีสาน จะเห็นว่าการวิจัยที่กล่าวถึงเรื่องทัศนภาวะในภาษาไทยถิ่นอีสานมีปริมาณไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยเกี่ยวกับทัศนภาวะในภาษาไทยมาตรฐาน แสดงให้เห็นถึง การปรากฏของคำแสดงทัศนภาวะและความหมายของคำแสดงทัศนภาวะในบริบทต่าง ๆ ทั้งในภาษาไทยและภาษาอื่น ๆ

ความหมายของทัศนภาวะที่พบในงานวิจัยส่วนใหญ่ ให้ความหมายคล้ายกัน คือ เป็นมโนทัศน์ที่ผู้พูดใช้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก โดยมีความหมายย่อยอื่น ๆ อีกหลายความหมาย กรอบความหมายของคำแสดงทัศนภาวะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการจัดประเภททัศนภาวะ (Bybee, J. et al., 1995); (Radden, D. et al., 2007) ที่กล่าวว่าทัศนภาวะคือ การแสดงความคิดเห็นของผู้พูด โดยแบ่งประเภทตามความหมายกว้าง ๆ คือ แสดงการคาดคะเน แสดงความสามารถ และแสดงความปรารถนา งานวิจัยข้างต้นมีประโยชน์อย่างยิ่งเพราะจะช่วยให้ผู้วิจัยเห็นแนวทางการวิเคราะห์วากยสัมพันธ์และความหมายของคำแสดงทัศนภาวะในภาษาไทยถิ่นอีสาน สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษา คำแสดงทัศนภาวะในภาษาไทยนั้น เป็นประเภททางไวยากรณ์ที่อธิบายความหมายของการแสดงความคิดเห็นของผู้พูด โดยเป็นการแสดงความรู้สึก เจตนาของผู้พูด เช่น การแสดงความตั้งใจ การคาดหมาย การคาดคะเน หรือการตัดสินใจ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า คำแสดงทัศนภาวะสัญญาณ “คือสิ” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน มีการปรากฏในตำแหน่งและหน่วยสร้างทั้งหมด 3 หน่วยสร้าง ได้แก่ 1) นามวลี + คำแสดงทัศนภาวะสัญญาณ + กริยาวลี + คำลงท้าย 2) นามวลี + คำแสดงทัศนภาวะสัญญาณ + กริยาวลี + นามวลี และ 3) หน่วยสร้างที่พบ คือ คำบอกเวลา + คำแสดงทัศนภาวะสัญญาณ + กริยาวลี และเมื่อพิจารณาในแง่ของความหมาย พบว่า คำแสดงทัศนภาวะสัญญาณ “คือสิ” แสดงความหมายตามแนวคิดของคำแสดงทัศนภาวะสัญญาณ ทั้งหมด 3 ความหมาย ได้แก่ 1) การแสดงความเป็นไปได้ (Possibility) 2) การแสดงความเป็นไป (Probability) คือ การแสดงความเป็นไป (Probability) และ 3) การแสดงความเชื่อด้วยการอนุมาน (Inferred certainty) สำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาคำแสดงทัศนภาวะสัญญาณในภาษาไทยถิ่นอีสานยังมีไม่มากนัก บทความนี้ผู้วิจัยศึกษาคำแสดงทัศนภาวะสัญญาณโดยใช้ทฤษฎีไวยากรณ์ บทบาทอ้างอิงและแนวคิดทัศนภาวะสัญญาณ หากมีการศึกษาโดยใช้ทฤษฎีไวยากรณ์อื่น ๆ มาวิเคราะห์เพิ่มเติมจะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้เรื่องคำแสดงทัศนภาวะสัญญาณในภาษาไทยถิ่นอีสานได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของคุณฐนิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น เรื่อง “คำแสดงทัศนภาวะสัญญาณในภาษาไทยถิ่นอีสาน” ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิศเรศ ดลเพ็ญ อาจารย์ที่ปรึกษาที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

- การ์ตูนหนูหีนินเตอร์. (2562). หนูหีนินเตอร์. เรียกใช้เมื่อ 4 มกราคม 2565 จาก <https://www.mebmarket.com/index>
- คำจุ้เดอะชิตคอม. (2563). ซีรีส์คำจุ้เดอะชิตคอม. เรียกใช้เมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://www.youtube.com/watch?v=0ANLVZAAKNs>
- คำพูน บุญทวี. (2538). ลูกอีสาน. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจเทรดดิ้ง.
- ธนานันท์ ตรงดี. (2553). ไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นอีสาน. ในการประชุมวิชาการโครงการไวยากรณ์ไทยฉบับครอบครัวคลุมภาษาย่อย เรื่อง ความหลากหลายของภาษาในสังคมไทย ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาไทยถิ่น และภาษาย่อยในสังคมไทย : ประเด็นปัญหาและข้อค้นพบใหม่. กรุงเทพมหานคร: เอเอสพี.
- ธนานันท์ ตรงดี. (2557). ภาษาไทยถิ่นอีสาน. ในการประชุมวิชาการโครงการไวยากรณ์ไทยฉบับครอบครัวคลุมภาษาย่อย เรื่อง ความหลากหลายของภาษาในสังคมไทย ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาไทยถิ่น และภาษาย่อยในสังคมไทย : ฉบับไวยากรณ์ไทยถิ่นอีสาน. กรุงเทพมหานคร: เอเอสพี.
- นworรณ พันธุมธา. (2527). ไวยากรณ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- พิมพ์ญา. (2558). อัก ณ อีสาน. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ญานุก.
- ภาพยนตร์ไต้หวันเดอะซีรีส์. (2560). ไต้หวันเดอะซีรีส์. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2565 จาก <https://movie.trueid.net/th-th/movie/Yxp6qyORM9ao>
- รายการบ่าวบุญมา. (2564). Youtube chanel บ่าวบุญมา. เรียกใช้เมื่อ 4 มีนาคม 2565 จาก <https://www.youtube.com/watch?v=-ZuJaQqgJRA>
- ละครนาคิ. (2560). ละครโทรทัศน์เรื่องนาคิ. เรียกใช้เมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://ch3plus.com/v/56072>
- สัมภาษณ์. (2560). ภาพยนตร์สัมภาษณ์. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2565 จาก <https://www.youtube.com/c/MajorGroup>
- สุดา รังกุพันธุ์. (2547). กริยาวรรณและมาในภาษาไทย. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฮฮาอีภาษาอีสาน. (2562). เพจเฮฮาอีภาษาอีสาน. เรียกใช้เมื่อ 3 มีนาคม 2565 จาก <https://www.facebook.com/HaohugpasaEsan>
- Bybee, J. at al. (1995). The Evolution of Grammar: Tense, Aspect, and Modality in the Language of the world. Caribridge: Chicago and London: The University of Chicago Fress.
- Eed Ponglang. (2564). Eed Ponglang. Retrieved มกราคม 30 , 2565, from https://www.youtube.com/results?search_query=eed+ponglang

Radden, D. at al. (2007). Modality. Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins Publishing.

Van Valin, R. D., Jr. & Lapolla, R. J. (1997). Syntax: Structure, Meaning and Function. Cambridge: Cambridge University Press.

ผลของรูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำที่ส่งเสริมความคิด
สร้างสรรค์และนวัตกรรมสำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา*
THE EFFECTS OF RECREATIONAL DANCE MODEL TO ENHANCE
CREATIVE THINKING AND INNOVATION FOR
HIGHER EDUCATION STUDENTS

ปฐมพร บำเรอ

Patomporn Bumroe

สุนนตรี นิมเนตพันธ์

Sumonratree Nimnatipun

อนันต์ มลารัตน์

Anan Malarat

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: patomporn2101@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมโดยการใช้รูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา 2) เพื่อศึกษาผลงานนวัตกรรมกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบฯ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยทำการศึกษากับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเต้นรำ ปีการศึกษา 2564 โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 20 คน ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวมีการวัดผลซ้ำตามช่วงเวลาที่กำหนดหลายครั้งทั้งก่อนและหลังการทดลองสัปดาห์ที่ 4, 6 และ 10 ใช้เวลาในการทดลอง 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง / 50 นาที เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ รูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมสำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ แบบประเมินผลงานนวัตกรรมการเต้นรำ และแบบประเมินความพึงพอใจในการใช้รูปแบบฯ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังการทดลองใช้รูปแบบฯ ผู้เรียนมีทักษะความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนการทดลอง 2) คุณภาพผลงานนวัตกรรมการเต้นรำมี

คุณภาพดีมาก และ 3) ความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด เนื่องจากรูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำได้สร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลินให้กับผู้เรียน ทั้งยังช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์การเต้นรำมากขึ้น

คำสำคัญ: รูปแบบกิจกรรมนันทนาการ, การเต้นรำ, ความคิดสร้างสรรค์, นวัตกรรม, ระดับอุดมศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were to; 1) Study the creative thinking and innovation of higher education students using the recreational dance model. 2) Study the quality of recreation dance innovation of higher education students. 3) Study the satisfaction of using the recreational dance model for higher education students. It was a quasi - experimental research. by studying with students at the higher education level at Rajamangala University of Technology Phranakhon.in the semester of the 2021 academic year consisted of 20 students by purposive sampling using a single group experimental model. The results were repeated at specified intervals several times before and after the experiment using the single group pretest-posttest time series design. The duration of the experiment was 10 weeks, at once a week for 50 minutes. The instrument used to collect the data was the Creativity Assessment form, Dance Innovation Evaluation form and the Satisfaction Assessment form for using this model. The statistics used to analyze the data were mean, standard deviation, One-way Repeated Variance Statistics (One-way Repeated ANOVA) The results were as follows. 1) The students had higher creativity skills than before the experiment. 2) The quality of dance innovation is very good. and 3) An overall satisfaction with using the model was at a high level. In addition, it was found that the students were most satisfied because the form of recreational activities in the form of dancing was fun. enjoy for learners It also helps to encourage learners to have more knowledge, skills and experience of dancing.

Keywords: Recreation, Dance, Creative thinking, Innovation, Higher education

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เป็ญยุคการแข่งขันกันคิดนวัตกรรม หรือปัญญาประดิษฐ์ ปัจจุบันนวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตและการทำงาน ก่อให้เกิดผลผลิตสินค้าเทคโนโลยีที่มากขึ้น (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และสมพงษ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์, 2561); (วรินทร์ บุญยั้ง, 2558); (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพสามารถก้าวทันระบบเศรษฐกิจสังคม และสามารถขับเคลื่อนประเทศให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงโลก สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์โดยมีเป้าหมายให้คนไทยมีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) จากการวิจัยสำรวจและวิเคราะห์ของสภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum, 2020) พบว่า ปัจจุบันองค์กรธุรกิจทั่วโลก กำลังเปลี่ยนผ่านกระบวนการทำงานให้ก้าวสู่ดิจิทัลมากขึ้น องค์กรต้องการมีการทำงานที่เป็นอัตโนมัติมากขึ้น ลดสัดส่วนการใช้แรงงานคนในส่วนที่ไม่สำคัญน้อยลงจากปี 2020 มีสัดส่วนการทำงานแรงงานคนอยู่ที่ 67% สัดส่วนการทำงานของเครื่องจักร 33% คาดว่าในปี 2025 สัดส่วนการทำงานแรงงานคนจะลดลงเป็น 53% และสัดส่วนการทำงานของเครื่องจักรจะเพิ่มสูงขึ้นอยู่ที่ 47% และจะมีสัดส่วนที่เพิ่มสูงขึ้นในอนาคต ทำให้ความต้องการขององค์กรเปลี่ยนแปลงไป และทักษะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นต้นฉบับ ไม่ซ้ำใคร เป็นที่ต้องการสูงเป็นอันดับ 5 ของความต้องการของตลาดแรงงานทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย ซึ่งความคิดสร้างสรรค์นั้นนับเป็นทักษะที่ทำให้ “มนุษย์” ทำงานต่างจากเทคโนโลยี เครื่องจักร และหุ่นยนต์ ที่กำลังเข้ามาทำงานแทนที่มนุษย์ในส่วนงานลูทีนที่ไม่ต้องอาศัยทักษะเฉพาะ ดังนั้นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรเพื่อสร้างนวัตกรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญ (ดารา ทิปะปาล และศิริชญาณ์ กาละเวก, 2561)

ทั้งนี้ บทบาทของหน่วยงานการอุดมศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนากำลังคนและผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพตรงความต้องการออกไปสู่ตลาดแรงงาน และสร้างคุณค่าให้กับสังคม การพัฒนาผู้เรียนจึงต้องครอบคลุมทักษะที่จำเป็นทั้งวิชาการ วิชาชีพ ความคิดวิเคราะห์ รู้จักคิดแก้ไขปัญหา และมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถจินตนาการและนำไปใช้ในโลกรความเป็นจริง ส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนวัตกรรม (Innovation Education) เพื่อพัฒนาผู้เรียนยุคใหม่ให้เป็นผู้ริเริ่มและสร้างสรรค์นวัตกรรม เป็นนวัตกรรมที่มีความรู้ มีทักษะในการเข้าใจและมองเห็นทางแก้ไขปัญหา รู้จักคิดวางแผนและลงมือปฏิบัติจริง สอดคล้องกับทิศทางการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศ อีกทั้งสถาบันการศึกษาของไทยและระบบการศึกษาไทยต้องได้รับการยอมรับว่าเทียบเคียงได้กับประเทศชั้นนำอื่นด้วยเหตุนี้ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จึงควรต้องมีการเตรียมทักษะหลาย ๆ ด้าน ด้านความรู้

จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และความร่วมมือ จนทำให้เกิดเป็นนวัตกรรมที่อยู่ในรูปแบบความคิด วิธีการ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ หรืออาจเป็นการปรับเปลี่ยนให้เป็นสิ่งใหม่เพียงบางส่วน (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2549); (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562); (สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561)

ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่พัฒนาได้ กระบวนการเรียนการสอนที่มีการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยความร่วมมือกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนน่าจะนำไปสู่โอกาสในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้มากขึ้น ทั้งยังเป็นกุญแจสำคัญสู่อนาคตที่จะสามารถนำมาปรับใช้ในการทำงาน ในสังคมแห่งศตวรรษที่ 21 (สมาน อัครภูมิ, 2558) และการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนันทนาการนั้นก็เป็วิธีกาหนึ่ง เป็นศาสตร์ที่บูรณาการวิชาการต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เป็นเครื่องมือที่ยึดพื้นฐานทางกิจกรรมเป็นสื่อที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม ทั้งยังส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และกล้าแสดงออกตามเอกภาพแห่งตน (สำนักนันทนาการ, 2562)

การเต้นรำ (Dances) เป็นประเภทหนึ่งของกิจกรรมนันทนาการที่มีส่วนช่วยเสริมสร้างประสบการณ์แบบองค์รวมที่ไม่จำกัดเฉพาะด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว บุคคลได้มีโอกาสเรียนรู้ฝึกทักษะ การเต้นรำเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาทักษะทางสังคมเทคนิคในการสื่อสาร ส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์ เชิงวิพากษ์ และการแก้ปัญหา เพิ่มความตระหนักรู้ของร่างกาย พัฒนาบุคลิกภาพ ส่งเสริมการแสดงออก ความมั่นใจในตนเองและความยืดหยุ่น รับรู้และเคารพในมุมมองที่หลากหลายของบุคคล เป้าหมายหลักของการเรียนรู้การเต้นรำ คือการให้มีส่วนร่วมในประสบการณ์ทางศิลปะผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ การแสดง และการตอบสนองด้วยวิธีการที่หลากหลาย (Dobbie, T., 2020) และการเต้นรำเป็นกิจกรรมที่จัดอยู่ในวิชาการเรียนการสอนในทุกระดับชั้นตั้งแต่อนุบาลไปจนถึงระดับอุดมศึกษา จึงสามารถช่วยพัฒนา ฝึกทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมสำหรับผู้เรียน

ผู้วิจัยตระหนักถึงกระบวนการที่จะพัฒนาผู้เรียนด้านทักษะปฏิบัติ และได้สร้างกระบวนการคิดที่เรียกว่าการคิดสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนและความต้องการของตลาดแรงงาน ตลอดจนสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนา นวัตกรรมที่มีคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง สร้างความรู้ และประสบการณ์ เชื่อมโยงสู่การประยุกต์ และนำไปสู่การสร้างสรรค์ขึ้นงาน หรือผลงาน นวัตกรรม การเต้นรำด้วยท่าเต้นใหม่ ที่เป็นรูปธรรม ผ่านรูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม สำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา เพื่อช่วยกระตุ้นและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนวัตกรรมผู้มีความสามารถในการสร้างสรรค์ ใช้ความรู้ความสามารถทางความคิดที่เปิดกว้าง สามารถระดมสมองแลกเปลี่ยนความคิด กล้าคิด กล้าสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ กล้าแสดงออก กล้าเผชิญปัญหา มีการคิดวิเคราะห์และประเมินแนวความคิดด้วยความละเอียดรอบคอบ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ เคารพและยอมรับมุมมองความคิดของผู้อื่น นำเสนอและสื่อสารแนวความคิดของตนเองกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เข้าใจการ

วางแผนพัฒนาสร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่อง นำไปสู่การเป็นนวัตกรรมผู้สร้างคุณค่าทางความคิดและสติปัญญาพัฒนางานในเชิงสร้างสรรค์ และสร้างผลงานนวัตกรรมกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำรูปแบบใหม่ ๆ มีความหลากหลายได้อย่างเหมาะสมเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมโดยการใช้รูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลงานนวัตกรรมกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำ ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) โดยใช้กรณีศึกษา (Case study) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร เพื่อศึกษาผลของรูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมสำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ตามแผนการทดลองกลุ่มเดียวมีการวัดซ้ำตามช่วงเวลาที่กำหนดหลายครั้งทั้งก่อนและหลังการทดลอง (The single group pretest - posttest time series design) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่กำหนด คือ ผู้เรียนในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ปีการศึกษา 2564 จำนวน 3,965 คน โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ผู้เรียนในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเต้นรำ ปีการศึกษา 2564 จำนวน 20 คน โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion criteria) ดังนี้

1. ผู้เรียนสมัครใจเข้าร่วมกระบวนการวิจัย
2. สามารถเข้าร่วมกระบวนการวิจัยได้ตลอดระยะเวลาของการวิจัย จนการวิจัยสิ้นสุด
3. ร่างกายมีความปกติสมบูรณ์ ไม่มีอาการบาดเจ็บ จนเป็นอุปสรรคต่อการฝึกฝนกิจกรรมการเต้นรำ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำ สังเคราะห์เอกสารเพื่อเป็นแนวทางใน

การสร้างและพัฒนา รูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเดินรำที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม สำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา แบบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ แบบประเมินผลงานนวัตกรรมกิจกรรมนันทนาการประเภทการเดินรำ และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเดินรำที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม สำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. ผู้วิจัยนำรูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเดินรำที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมสำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ที่ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรม 5) ผลลัพธ์การเรียนรู้ 6) สื่อ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก และ 7) การประเมินผล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ 3 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 การสร้างประสบการณ์ (Experiential Construction) ขั้นที่ 2 การปฏิบัติและประยุกต์ใช้ (Connect and Apply) และ ขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์และนำเสนอผลงานการเดินรำ (Create and Perform) โดยการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบฯ จากผู้เชี่ยวชาญ 9 ท่าน ด้านความถูกต้องเหมาะสม และเป็นไปได้ของรูปแบบฯ ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด มีค่ามัธยฐาน (Median) ≥ 3.50 ค่าสัมบูรณ์ความแตกต่างระหว่าง ค่ามัธยฐานกับค่าฐานนิยม ($|Md-Mo|$) มีค่า ≤ 1.00 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range: IQR) มีค่า ≤ 1.50

2. นำแบบประเมินที่ใช้ในการประเมินผลของรูปแบบฯ ได้แก่ 1) แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ 2) แบบประเมินผลงานนวัตกรรม และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบฯ ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้สถิติดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence: IOC) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ปรากฏผลดังนี้

2.1 แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ มีค่า IOC เท่ากับ 0.80 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ที่ .82

2.2 แบบประเมินผลงานนวัตกรรมการเดินรำ มีค่า IOC เท่ากับ 0.82 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ที่ .71

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจในการใช้รูปแบบฯ มีค่า IOC เท่ากับ 0.80 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ที่ .95

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประเมินความคิดสร้างสรรค์กับกลุ่มตัวอย่าง ก่อนการใช้รูปแบบฯ และวางแผนการทดลองรูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเดินรำที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมสำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา โดยมีระยะเวลาการจัดกิจกรรม 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 50 นาที เป็นเวลาในชั่วโมงเรียนกิจกรรมนันทนาการประเภทการเดินรำ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป โดยมีการประเมินความคิดสร้างสรรค์หลังการเรียนรู้ใน

สัปดาห์ที่ 4, 6 และ 10 มีการประเมินผลงานนวัตกรรมกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำ และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้อุปกรณ์ฯ ร่วมด้วยภายหลังการเรียนรู้ในสัปดาห์ที่ 10

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติการเปรียบเทียบ ได้แก่ สถิติทดสอบที (t-test) แบบ Independent Sample t-test โดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One - way Repeated ANOVA)

ผลการวิจัย

จากการศึกษา ผลของรูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมสำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ตามผลการวิจัยที่จะนำเสนอต่อไปตามลำดับ ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์เพื่อความเข้าใจความหมาย คือ

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
SS	แทน	ค่าผลรวมกำลังสอง
df	แทน	ค่าองศาอิสระ
MS	แทน	ผลรวมกำลังสองเฉลี่ย
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้วิเคราะห์ความแจกแจงแบบที (t-distribution)
F	แทน	ค่าตัวสถิติ
Sig.	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติ .05

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมโดยการใช้รูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา

ผู้วิจัยใช้รูปแบบฯ ที่ผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองกับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาที่สมัครใจเข้าร่วมกระบวนการวิจัย โดยมีการลงทะเบียนในรายวิชาการเต้นรำในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร จำนวน 20 คน โดยประเมินความคิดสร้างสรรค์ ได้ผลดังตารางที่ 1 - 2 และภาพที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวชนิดวัดซ้ำของความคิดสร้างสรรค์ในกลุ่มทดลอง เมื่อมีระยะเวลาในการทดลองแตกต่างกัน (n = 20)

ผลการวิเคราะห์	SS	df	MS	F	Sig.
1. ความคิดริเริ่ม					
ระยะเวลาการทดลอง	33.34	3	11.11	117.03*	<.01
ความคลาดเคลื่อน	5.41	57	.10		
2. ความคิดยืดหยุ่น					
ระยะเวลาการทดลอง	20.84	3	6.95	47.06*	<.01

ผลการวิเคราะห์	SS	df	MS	F	Sig.
ความคลาดเคลื่อน	8.41	57	.15		
3. ความคิดคล่องแคล่ว					
ระยะเวลาการทดลอง	14.65	3	4.88	31.45*	<.01
ความคลาดเคลื่อน	8.85	57	.16		
4. ความคิดละเอียดลออ					
ระยะเวลาการทดลอง	11.50	3	3.83	19.86*	<.01
ความคลาดเคลื่อน	11.00	57	.19		
5. ความคิดสร้างสรรค์ในภาพรวม					
ระยะเวลาการทดลอง	11.50	3	3.83	19.86*	<.01
ความคลาดเคลื่อน	11.00	57	.19		

* $p < .05$

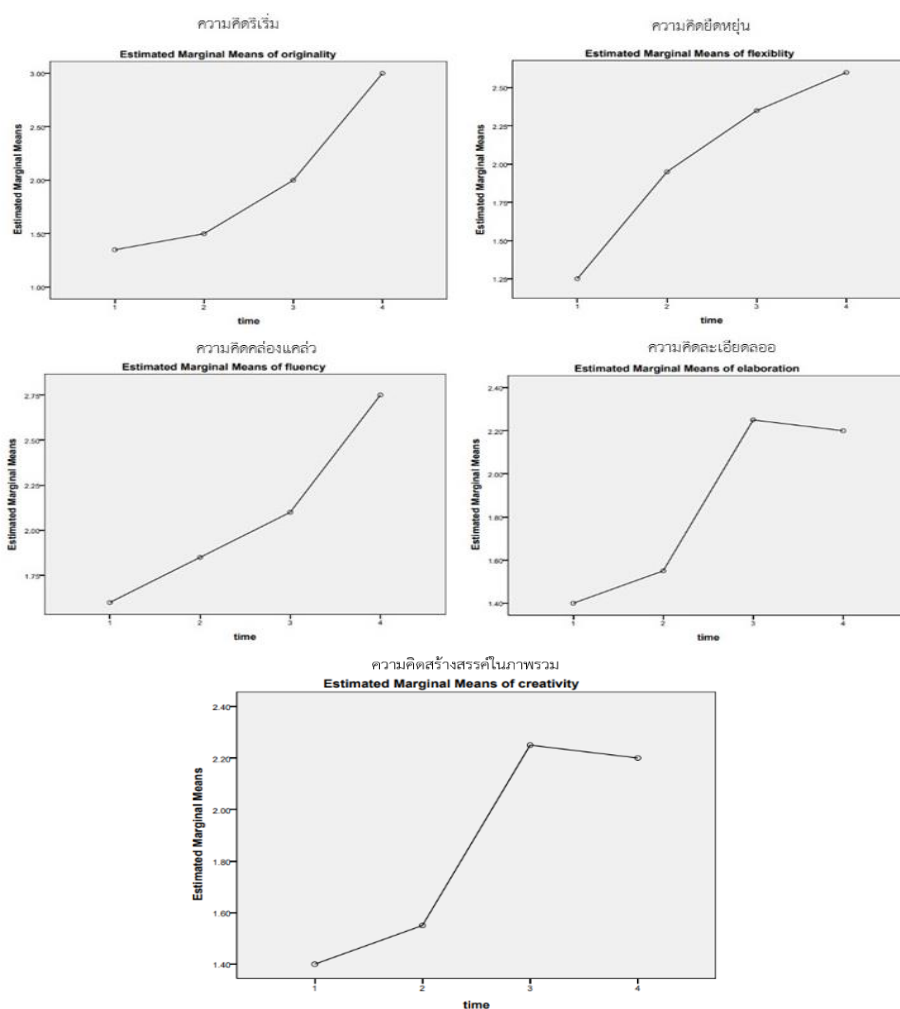
จากตารางที่ 1 พบว่า เมื่อมีระยะเวลาในการเรียนรู้ได้รูปแบบที่แตกต่างกันกลุ่มทดลองมีความคิดสร้างสรรค์ในภาพรวม และในแต่ละองค์ประกอบย่อยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยใช้วิธีของบอนเฟอร์โรนี (Bonferroni) ปรากฏดังตารางที่ 2 และภาพที่ 1

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ของความคิดสร้างสรรค์ในภาพรวมและตามองค์ประกอบย่อยจำแนกตามระยะเวลาในการเรียนรู้

	ก่อนเรียน	หลังสัปดาห์ที่ 4	หลังสัปดาห์ที่ 6	หลังสัปดาห์ที่ 10
1. ด้านความคิดริเริ่ม				
ก่อน	-	-.15	-.65*	-1.65*
หลังสัปดาห์ที่ 4	-	-	-.50*	-1.50*
หลังสัปดาห์ที่ 6	-	-	-	-1.00*
หลังสัปดาห์ที่ 10	-	-	-	-
2. ด้านความคิดยืดหยุ่น				
ก่อน	-	-.70*	-1.10*	-1.35*
หลังสัปดาห์ที่ 4	-	-	-.40*	-.65*
หลังสัปดาห์ที่ 6	-	-	-	-.25*
หลังสัปดาห์ที่ 10	-	-	-	-
3. ด้านความคิดคล่องแคล่ว				
ก่อน	-	-.25	-.50*	-1.15*
หลังสัปดาห์ที่ 4	-	-	-.25	-.90*
หลังสัปดาห์ที่ 6	-	-	-	-.65
หลังสัปดาห์ที่ 10	-	-	-	-
4. ด้านความคิดละเอียดลออ				
ก่อน	-	-.15	-.85*	-.80*

	ก่อนเรียน	หลังสัปดาห์ที่ 4	หลังสัปดาห์ที่ 6	หลังสัปดาห์ที่ 10
หลังสัปดาห์ที่ 4	-	-	-.70*	-.65*
หลังสัปดาห์ที่ 6	-	-	-	-.05
หลังสัปดาห์ที่ 10	-	-	-	-
5. ความคิดสร้างสรรค์ในภาพรวม				
ก่อน	-	-.15	-.85*	-.80*
หลังสัปดาห์ที่ 4	-	-	-.70*	-.65*
หลังสัปดาห์ที่ 6	-	-	-	-.05
หลังสัปดาห์ที่ 10	-	-	-	-

ภาพที่ 1 ความคิดสร้างสรรค์ในภาพรวมและตามองค์ประกอบย่อยจำแนกตามระยะเวลาในการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

จากตารางที่ 2 และภาพที่ 1 พบว่า เมื่อพิจารณาในภาพรวมและในแต่ละองค์ประกอบย่อย พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ในภาพรวมหลังการเรียนรู้ในสัปดาห์ที่ 10 ดีวก่อนเรียน และหลังการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 6 ดีวก่อนเรียนและหลังการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นพบว่าไม่แตกต่างกัน

2. ผลงานการสร้างสรค์นวัตกรรมกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา

ผู้วิจัยใช้รูปแบบฯ ที่ผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ และประเมินผลงานการสร้างสรค์นวัตกรรมของกลุ่มศึกษานำร่อง กับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาที่สมัครใจเข้าร่วมกระบวนการวิจัย โดยมีการลงทะเบียนในรายวิชาการเต้นรำในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร จำนวน 20 คน ได้ผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณภาพผลงานนวัตกรรมกิจกรรมนันทนาการการเต้นรำของกลุ่มตัวอย่างถึงเกณฑ์ที่กำหนด ($n = 20$), ($\bar{X} \geq 15$)

ผลงานด้าน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ความคิดริเริ่ม	3	2.20	.41	ปานกลาง
2. ความคิดยืดหยุ่น	3	3.00	.00	ดีมาก
3. ความคิดคล่องแคล่ว	3	2.65	.49	ดีมาก
4. ความคิดละเอียดลออ	3	2.20	.41	ปานกลาง
5. การนำเสนอ	3	2.80	.41	ดีมาก
6. ภาพรวมของผลงาน	15	12.85	.37	ดีมาก
ผลการทดสอบทางสถิติ		$t = 10.38^* \text{ Sig.} < .01$		

* $p < .05$

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยคุณภาพผลงานนวัตกรรมกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำของกลุ่มทดลองมีคุณภาพดีมาก ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจในการใช้รูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำ ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา

ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบกิจกรรมฯ ได้ผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความพึงพอใจการใช้รูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำ ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม สำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ถึงเกณฑ์ที่กำหนด ($\bar{X} \geq 3.50$) ของกลุ่มทดลอง ($n = 20$)

ความพึงพอใจในรูปแบบ	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า
1. รูปแบบการจัดกิจกรรมมีความชัดเจน เข้าใจง่าย	4.50	.61	มาก
2. กิจกรรมมีความเหมาะสมกับผู้เรียน	4.20	.62	มาก
3. ผู้เรียนมีการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาทักษะความคิดริเริ่มได้	4.30	.57	มาก
4. กิจกรรมทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ท่าเต้นรำที่มีความแปลกใหม่แตกต่างจากท่าเต้นต้นแบบ และผู้เรียนคนอื่น ได้เหมาะสมสอดคล้องกับเพลงหรือแนวคิดในการแสดง (ชิม)	4.10	.55	มาก
5. ผู้เรียนมีการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาทักษะความคิดยืดหยุ่นได้	4.35	.59	มาก
6. กิจกรรมทำให้ผู้เรียนสามารถคิดยืดหยุ่นเพื่อสร้างสรรค์ ดัดแปลงท่าเต้นรำได้ มากกว่า 5 ท่าขึ้นไป โดยไม่ซ้ำกับท่าต้นแบบ และผู้เรียนคนอื่น	4.10	.55	มาก
7. ผู้เรียนมีการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาทักษะความคิดคล่องแคล่วได้	4.25	.55	มาก
8. กิจกรรมทำให้ผู้เรียนสามารถคิดและแสดงท่าเต้นรำได้ทันทีทันใด และแสดงปริมาณท่าเต้นรำได้มากกว่า 3 ท่า ในเวลา 8 จังหวะ	4.10	.45	มาก
9. ผู้เรียนมีการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาทักษะความคิดละเอียดลออได้	4.30	.57	มาก
10. กิจกรรมทำให้ผู้เรียน สามารถคิดรายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์การเต้นรำได้ครบทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย (ศีรษะ/หัวไหล่/ลำตัว/แขน/มือ/ขา/สะโพก) 2) การแสดงทิศทาง และเส้นทางในการเต้นรำ 3) การใช้อุปกรณ์ประกอบการเต้นรำ เพื่อสร้างสรรค์การเต้นรำให้ครบถ้วนสมบูรณ์ และน่าสนใจ เหมาะสมและสอดคล้องกับเพลงและแนวคิดการเต้นรำ	4.20	.52	มาก
11. รูปแบบกิจกรรมช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์การเต้นรำได้มากขึ้น	4.60	.50	มากที่สุด
12. รูปแบบกิจกรรมทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมกิจกรรมนันทนาการการเต้นรำได้	4.45	.51	มาก
13. รูปแบบกิจกรรมทำให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ความรู้จากกิจกรรมมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมกิจกรรมนันทนาการการเต้นรำได้	4.30	.57	มาก
14. รูปแบบกิจกรรมทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นอย่างสร้างสรรค์ และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.35	.49	มาก

ความพึงพอใจในรูปแบบ	$\bar{x}$	S.D.	แปลค่า
15. กิจกรรมการสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมการเต้นรำสร้างสรรค์ (Dance creation) ทำให้ผู้เรียนสามารถ วางแผน/พัฒนา ประเมิน ปรับปรุง และแก้ไขผลงานอย่างเป็นระบบ และสามารถนำเทคโนโลยี มาร่วมสร้างสรรค์ผลงานการเต้นรำที่น่าสนใจ ได้เหมาะสม	4.40	.60	มาก
16. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม (50 นาที) มีความเหมาะสมกับการจัด กิจกรรม	4.15	.49	มาก
17. ผู้สอนมีความรู้ความสามารถดี ทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการ เข้าร่วมกิจกรรม	4.30	.57	มาก
18. ผู้เรียนได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลินในการทำกิจกรรม นันทนาการการเต้นรำที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม	4.85	.37	มากที่สุด
19. เกณฑ์การประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์มีความชัดเจน เหมาะสม	4.50	.51	มาก
20. เกณฑ์การประเมินผลงานนวัตกรรมการเต้นรำความคิดสร้างสรรค์มีความชัดเจนเหมาะสม	4.55	.51	มากที่สุด
รวม	4.34	.40	มาก
ผลการทดสอบทางสถิติ	$t = 9.46^* \text{ Sig} < .01$		

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อการใช้ รูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม สำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาของกลุ่มทดลอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา พบว่า ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ในภาพรวมดีกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อภิปรายได้ว่า รูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม สำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ที่ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรม 5) ผลลัพธ์การเรียนรู้ 6) สื่อ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก และ 7) การประเมินผล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ 3 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 การสร้างประสบการณ์ (Experiential Construction) ขั้นที่ 2 การปฏิบัติและประยุกต์ใช้ (Connect and Apply) และขั้นที่ 3) การสร้างสรรค์และนำเสนอ ผลงานการเต้นรำ (Create and Perform) โดยรูปแบบมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิดทำการเต้นรำ ในผลงานวิจัยของ Shimizu, D. & Okada, T. ได้ศึกษากระบวนการ

การคิดสร้างสรรค์ ผ่านการเต้นรูปแบบสตรีทแดนซ์ (Street Dance) พบว่า กระบวนการคิดสร้างสรรค์เกิดจากการจัดกิจกรรมการเต้นรำที่มีการคิดอิสระ ทั้งนี้เป้าหมายของการเต้นรำอิสระจะนำไปสู่การค้นหา วิธีการในการแก้ไขปัญหาได้ เนื่องจากผลการทดลองมีการที่ใช้การเต้นรำ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การเต้นที่ถูกกำหนดไว้ตามท่าเต้นรำต้นแบบ 2) การเต้นรำที่ให้ผู้เรียนคิดออกแบบท่าชุดการเต้นรำใหม่ 3) การเต้นรำที่สัมพันธ์กับร่างกายส่วนต่าง ๆ และสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และแบบคู่ ซึ่งทั้ง 3 ลักษณะมีการเต้นรำอิสระเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างสรรค์ท่าชุดการเต้นรำ (Shimizu, D. & Okada, T., 2021)

2. ผลงานการสร้างสรรค์นวัตกรรม พบว่า ภาพรวมคุณภาพผลงานนวัตกรรมกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำของกลุ่มศึกษานำร่องมีคุณภาพดีมาก ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อภิปรายได้ว่า เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ที่ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นระบบด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้น ของรูปแบบฯ โดยผู้เรียนนำข้อมูลความรู้ และประสบการณ์จากขั้นที่ 1 การสร้างประสบการณ์ (Experiential Construction) และขั้นที่ 2 การปฏิบัติและการประยุกต์ใช้ (Connect and Apply) มาสร้างสรรค์ผลิตเป็นผลงานนวัตกรรมกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำ ซึ่งเป็นขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์และการเต้นรำ (Create and Perform) ในขั้นตอนนี้เป็นความสามารถของผู้เรียนในการนำเอาความคิดของตนออกมาสร้างสรรค์ ประยุกต์กับแนวคิดต่าง ๆ ให้ปรากฏเป็นรูปธรรม ในรูปแบบของนวัตกรรมกิจกรรมนันทนาการการเต้นรำ ตามที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา ผล กล่าวว่า ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมเป็นทักษะเชิงประยุกต์ ต้องผสมผสานความสามารถในการใช้ความรู้ จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และความร่วมมือทำให้เกิดนวัตกรรมในรูปแบบของความคิด วิธีการ หรือสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2562) นอกจากนี้ วัชรรา เล่าเรียนดี และคณะ กล่าวถึง องค์ประกอบการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ประกอบด้วย 1) การคิดอย่างสร้างสรรค์ (Think Creativity) เป็นการนำเสนอและสร้างแนวคิดใหม่ มีการอธิบายรายละเอียด ขยายความ วิเคราะห์ และประเมินแนวคิดเพื่อปรับปรุงและพัฒนาความคิด 2) การทำงานอย่างสร้างสรรค์กับผู้อื่น (Work Creativity with others) เพื่อพัฒนาแนวคิดใหม่ นำไปสู่การแสดงออกซึ่งผลงานที่สร้างสรรค์แปลกใหม่ 3) การใช้นวัตกรรม (Implement Innovation) เป็นการแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นรูปธรรมนำไปสู่การใช้อย่างสร้างสรรค์เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับสถานการณ์ สภาพบริบทแวดล้อมต่าง ๆ (วัชรรา เล่าเรียนดี และคณะ, 2560) และผลการวิจัยของ ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์ ได้ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า องค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครูมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันในการพัฒนานวัตกรรม ออกแบบการพัฒนานวัตกรรมเป็นลักษณะโครงการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ แก้ปัญหาและสร้างนวัตกรรมร่วมกัน กำหนดนวัตกรรมในการเรียนรู้ของนักศึกษา

วิชาชีพครู และการประเมินทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครู (ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์, 2562)

3. ความพึงพอใจในการใช้รูปแบบฯ พบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจของผู้เรียน กลุ่มตัวอย่างต่อการใช้รูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม สำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า สิ่งที่คุณเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ ผู้เรียนได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำกิจกรรมนันทนาการการเต้นรำที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม รูปแบบกิจกรรมช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ทักษะและประสบการณ์การเต้นรำได้มากขึ้น และเกณฑ์การประเมินผลงานนวัตกรรมการเต้นรำความคิดสร้างสรรค์มีความชัดเจนเหมาะสม นอกจากนี้มีความพึงพอใจระดับมาก เช่น ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม อภิปรายได้ว่า รูปแบบกิจกรรมการเต้นรำ มีกระบวนการให้ความรู้ และสร้างประสบการณ์ ให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ เชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้รับ มาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเต้นรำโดยมีการกำหนดเงื่อนไขเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำทลายความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบท่าเต้นรำใหม่ตามเงื่อนไขที่กำหนด เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ท่าเต้นรำที่แปลกใหม่ หลากหลาย แตกต่างจากท่าเต้นรำต้นแบบได้ และผลการวิจัยของ ธารทิพย์ ช้วนา และขวัญชัย ช้วนา ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เชิงผลิตภาพทางการศึกษาสู่ยุคการศึกษาไทยแลนด์ 4.0 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมสร้างการตระหนักรับรู้บูรณาการกับการบริหารสมอง ขั้นที่ 2 การดำเนินการสอน ด้วยกิจกรรมการสะท้อนความคิดบูรณาการร่วมกับการเรียนการสอน การร่วมกันคิดอย่างละเอียดลออ การประเมินผลงาน โดยเชื่อมโยงกับทักษะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดเชื่อมโยงเพื่อสร้างความรู้ด้วยตนเอง และการสร้างผลงานใหม่ ขั้นที่ 3 การวัดผลประเมินผล และเชื่อมโยงประยุกต์ใช้ ด้วยกิจกรรมการประเมินผลด้านค่านิยม ความพึงพอใจ การประเมินชิ้นงานโดยการจัดนิทรรศการแสดงผลงาน และการตอบแทนและการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม (ธารทิพย์ ช้วนา และขวัญชัย ช้วนา, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า รูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม สำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรม 5) ผลลัพธ์การเรียนรู้ 6) สื่อ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก และ 7) การประเมินผล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ 3 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 การสร้างประสบการณ์ (Experiential Construction) ขั้นที่ 2 การปฏิบัติและประยุกต์ใช้ (Connect and Apply) และขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์และนำเสนอผลงานการเต้นรำ (Create

and Perform) พบว่า สามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาให้มีความคิดสร้างสรรค์ดีกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม และสามารถสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมกิจกรรมนั้นแทนการประเภทการเดินรำให้มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก และหลังการใช้รูปแบบพบพบว่า ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ควรมีการประเมินบริบท หรือประสบการณ์ของผู้เรียนเพื่อเน้นการเชื่อมโยงความรู้ สร้างเสริมประสบการณ์ และทักษะของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ควรประเมินองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ในแต่ละองค์ประกอบย่อย เพื่อหาข้อบกพร่อง และแนวทางในการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการ ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและเสนอสิ่งที่ผู้เรียนมีความสนใจ และเป็นผู้อำนวยความสะดวก กระตุ้น ชี้แนะแนวทาง เชื่อมโยงความรู้ ทักษะพื้นฐานของผู้เรียนจากการเรียนในชั้นเรียน นำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับสิ่งที่สนใจ เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจในการเรียนและนำไปสู่กระบวนการคิดสร้างสรรค์ผลงานการเดินรำให้มีความแปลกใหม่ หลากหลายมากยิ่งขึ้น และควรจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนฝึกกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เชื่อมโยง ประยุกต์และสร้างสรรค์เป็นผลงานนวัตกรรมการเดินรำที่มีท่าเดินรำใหม่ ไม่เคยเห็นมาก่อน เป็นผลงานการเดินรำที่มีแนวคิด แตกต่างจากต้นแบบ และผู้เรียนคนอื่น มีความหลากหลาย น่าสนใจ เหมาะสม สอดคล้องกับความหมาย สโลล์ และจังหวะเพลง ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีงานวิจัยในเชิงสหวิทยาการ โดยบูรณาการแนวคิดในเรื่องของการพัฒนาความสามารถด้านการเดินรำ และกลไกด้านสมอง ตลอดจนการพัฒนาเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์เพื่อแสดงถึงพัฒนาการความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์ให้เห็นเชิงประจักษ์มากขึ้น และกระตุ้นให้ผู้เรียนมีการพัฒนาความสามารถด้านการเดินรำของตนเองได้มากขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีงานวิจัยในเชิงสหวิทยาการ โดยบูรณาการแนวคิดในเรื่องของการพัฒนาความสามารถด้านการเดินรำ และกลไกด้านสมอง ตลอดจนการพัฒนาเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์เพื่อแสดงถึงพัฒนาการความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์ให้เห็นเชิงประจักษ์มากขึ้น และกระตุ้นให้ผู้เรียนมีการพัฒนาความสามารถด้านการเดินรำของตนเองได้มากขึ้น ควรดำเนินการวิจัยในลักษณะของการพัฒนานวัตกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดจากการสังเคราะห์ หรือการสร้างสรรค์ผลงานของผู้เรียน โดยอาจใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้ามาประกอบด้วย และควรวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษากระบวนการคิดการมีส่วนร่วมและกระบวนการพัฒนาผลงานทางนันทนาการว่าองค์ประกอบและกระบวนการคิดพัฒนาเป็นเช่นไร

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

- ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์. (2562). การศึกษาองค์ประกอบ ความต้องการ และความจำเป็นในการส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพครู. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยธนบุรี, 14(1), 79-90.
- ดารา ทีปะปาล และศิริชญาน์ การะเวก. (2561). รูปแบบพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของบุคลากรในองค์การธุรกิจของไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 7(1), 108-194.
- ธารทิพย์ ช้วน และขวัญชัย ช้วน. (2561). การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เชิงผลิภาพทางการศึกษา: สู่ยุคการศึกษาไทยแลนด์ 4.0. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 5(2), 325-342.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และสมพงษ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์. (2561). บทบาทครูในการส่งผู้เรียนให้สามารถแข่งขันได้ในโลกแห่งศตวรรษที่ 21. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: DPU Coolprint มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วรินทร์ บุญยั้ง. (2558). ทุมนุญทางการศึกษา: แนวคิดและการปฏิบัติในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- วัชร เล่าเรียนดี และคณะ. (2560). กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21. (พิมพ์ครั้งที่ 12). นครปฐม: เพชรเกษมพริ้นติ้ง กรุป.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2562). การพัฒนาทักษะสร้างสรรค์และนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- สมาน อัครภูมิ. (2558). ความคิดสร้างสรรค์และการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์. BUABANDIT JOURNAL OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION, 15(พิเศษ), 9-16.
- สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2561). แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี (พ.ศ 2561 - 2580). เรียกใช้เมื่อ 25 ตุลาคม 2564 จาก <http://www.mua.go.th/users/bpp/main/download/plan/plan20yrs.pdf>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). บทวิเคราะห์การศึกษาไทยในโลกศตวรรษที่ 21. วารสารวิจัยการศึกษา, 2(4), 1-3.
- สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2549). พลวัตวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). ยุทธศาสตร์ชาติ. เรียกใช้เมื่อ 8 มีนาคม 2564 จาก <http://nscr.nesdb.go.th/wp-content/uploads/2020/09/Sep-full-v2.pdf>
- สำนักนันทนาการ. (2562). ผู้นำนันทนาการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เอส.เอฟ.เช็ทกราฟฟิคดีไซน์.

- Dobbie, T. (2020). What is Dance about? Retrieved April 16, 2021, from <https://ncea.education.govt.nz/arts/dance?view=learning>
- Shimizu, D. & Okada, T. (2021). Interaction between Action and Cognition in Creativity: Perception and Action-based Imagination (PAI) Framework. Proceedings of the Annual Meeting of the Cognitive Science Society. Retrieved April 16, 2021, from <https://escholarship.org/uc/item/32r9j1sh>
- World Economic Forum. (2020). The Future of Jobs Report 2020. Retrieved April 16, 2021, from <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020/>

การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้
จากประสบการณ์และแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้อง
กับวิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมการรู้สิ่งแวดล้อม
สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น*

DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL MODEL BASED
ON EXPERIENTIAL LEARNING AND SOCIOSCIENTIFIC ISSUES
APPROACHES TO ENHANCE ENVIRONMENTAL LITERACY
FOR LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENTS

พิตุลาวัณย์ ศุภอุทุมพร

Pitulawan Supa-utumporn

วิชัย เสวกงาม

Wichai Sawekngam

สกลรัชต์ แก้วดี

Sakolratch Kaewdee

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University, Thailand

E-mail: pitulawan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมการรู้สิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา ดำเนินการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้พัฒนาแบบแผนการเรียนการสอน ประกอบด้วย การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและ การกำหนดองค์ประกอบของการรู้สิ่งแวดล้อม ระยะที่ 2 การสร้างและการประเมินรูปแบบการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร การจัดการสิ่งแวดล้อม และการศึกษาวิทยาศาสตร์ จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยวัตถุประสงค์

* Received 10 July 2022; Revised 20 August 2022; Accepted 23 August 2022

หลักการของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ และขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การนำเสนอประเด็นปัญหา 2) การสำรวจความเชื่อเดิม 3) การสืบสอบหลักฐาน 4) การเสริมต่อการเรียนรู้ 5) การสะท้อนประสบการณ์ และ 6) การประยุกต์ในสถานการณ์ใหม่ ผลการประเมินรูปแบบการเรียนการสอนจากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอน เท่ากับ 0.95 รูปแบบการเรียนการสอนมีความถูกต้อง เหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$) สามารถนำไปใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นได้ โดยผู้สนใจควรศึกษาคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนอย่างละเอียด เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน, แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์, แนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์, การรู้สิ่งแวดล้อม, นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

Abstract

The objective of this research article was to develop an instructional model based on experiential learning and socioscientific issues approaches to enhance environmental literacy for lower secondary school students. This was a research and development. The study procedures were divided into 2 phases; Phase I: studying and analyzing the basic data to develop the instructional model. It consists of studying the related documents and determination of the environmental literacy components. Phase II: constructing and evaluating the instructional model. The sample was 6 experts in research and curriculum development, environmental management, and science education, for examining suitability of tools. The research instrument was the consistency index evaluation form. Data were analyzed by using mean and standard deviations. The results were as follows. The developed instructional model was composed of objective, principles, and six steps as 1) presenting the issues, 2) investigating prior belief, 3) examining evidence, 4) providing scaffolding, 5) reflecting on experiences, and 6) applying to the new situations. The consistency index of the instructional model was 0.95 The instructional model was appropriate at the highest level ($\bar{X} = 4.68$) The developed instructional model can be used for enhancing the environmental literacy of the lower secondary school students. It

is suggested that individuals interested in the instructional model should study its manual thoroughly to achieve the objectives of the model.

Keywords: Instructional Model Development, Experiential Learning Approach, Socioscientific Issues Approach, Environmental Literacy, Lower Secondary School Students

บทนำ

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติมากเกินไปเพื่อตอบสนองต่อความต้องการบริโภคของประชากร ซึ่งเติบโตอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สร้างความเสื่อมโทรมและปัญหาทางสิ่งแวดล้อม บทบาทของสิ่งแวดล้อมศึกษาสามารถช่วยคลี่คลายปัญหาได้ (Chu, H. E. et al., 2007) เพราะสิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาทักษะและคุณลักษณะจำเป็นของพลเมืองต่อการเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อม มุ่งเตรียมประชาชนให้ป้องกันและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม (Febriasari, L. K. & Supriatna, N., 2017) นานาชาติให้การยอมรับว่าสิ่งแวดล้อมศึกษานำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Moroye, C. M., 2005) และกำหนดเป้าหมายของสิ่งแวดล้อมศึกษาไว้ในปฏิญญาสากลแห่งเรลเดรว่า เพื่อพัฒนาประชากรโลกให้มีความตระหนัก ความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อมและปัญหาที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ เจตคติ แรงจูงใจ ความรับผิดชอบ และทักษะ ทั้งระดับบุคคลและสังคม ในการแก้ปัญหาปัจจุบันและป้องกันปัญหาใหม่ (United Nations Environment Programme, N., 1988) ซึ่งสัมฤทธิ์ผลของสิ่งแวดล้อมศึกษา คือ การรู้สิ่งแวดล้อม

ความหมายของการรู้สิ่งแวดล้อมจึงสอดคล้องกับเป้าหมายของสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยรอต เป็นบุคคลแรกที่กำหนดความหมายของการรู้สิ่งแวดล้อมไว้ว่า เป็นความสามารถทำความเข้าใจและตีความหมายของความสัมพันธ์ในระบบสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการปฏิบัติอย่างเหมาะสมเพื่อรักษา ฟื้นฟู และพัฒนาสิ่งแวดล้อมด้วยความรู้ ทักษะ และความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม (Roth, C. E., 1992) หลังจากนั้นมีการกำหนดความหมายของการรู้สิ่งแวดล้อมจากนักการศึกษาอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่ครอบคลุมใน 4 มิติ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และพฤติกรรม (Hollweg, K. S. et al., 2011) ทำให้การพิจารณาองค์ประกอบของการรู้สิ่งแวดล้อมเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การประเมินการรู้สิ่งแวดล้อมให้ครอบคลุมทุกองค์ประกอบนั้นทำได้ยาก เพราะมีองค์ประกอบจำนวนมากและมีข้อจำกัดในการวัดให้เที่ยงตรง ซึ่งในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบของการรู้สิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับ the North American Association for Environmental Education (NAAEE) ที่พัฒนารอบการประเมินการรู้สิ่งแวดล้อมขึ้นจากงานวิจัยและวรรณกรรมด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นวงกว้าง ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสามารถทางสิ่งแวดล้อม ความรู้ทางสิ่งแวดล้อม และอุปนิสัยต่อสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมศึกษาถูกกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรและการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยอย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยเฉพาะสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม แต่จากผลการประเมินความรู้ที่รับผิดชอบในประเด็นสิ่งแวดล้อม อันเป็นผลรวมของเจตคติ ความรู้ ความเข้าใจ และความคาดหวังของสังคม ของโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติหรือ PISA 2006 พบว่านักเรียนไทยแสดงออกว่ารู้เรื่องประเด็นต่าง ๆ ของสิ่งแวดล้อมสูงมาก แต่นักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้จำกัดในบางประเด็น ทั้งที่เป็นประเด็นสำคัญหรือเป็นประเด็นระดับโลก และไม่สามารถเชื่อมโยงประเด็นสิ่งแวดล้อมที่มีความเกี่ยวข้องกันได้ แสดงถึงช่องว่างของความรู้ทางสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ นักเรียนให้ความสนใจปัญหาสิ่งแวดล้อมและมีความห่วงกังวลในระดับมาก แต่นักเรียนส่วนใหญ่ไม่คิดว่าประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมจะได้รับการเยียวยาให้ดีขึ้น (สุนีย์ คล้ายนิล และคณะ, 2551) ข้อมูลจากงานวิจัยส่วนหนึ่งยังแสดงข้อค้นพบที่สอดคล้องกันคือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นขาดการรู้สิ่งแวดล้อม (สุรีย์พร สายวาริรัตน์ และคณะ, 2560) เนื่องจากนักเรียนมีความรู้ทางสิ่งแวดล้อมระดับปานกลางถึงดี แต่มีองค์ประกอบอื่นในระดับต่ำ จึงไม่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนไปสู่การรู้สิ่งแวดล้อม (Hungerford, H. R. & Volk, T. L., 1990) การส่งเสริมการรู้สิ่งแวดล้อมของผู้เรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับความเข้าใจแนวคิดพื้นฐานและความสามารถในการจัดการประเด็นสิ่งแวดล้อม รวมถึงอุปนิสัยต่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งเป็นวัยที่กำลังอยู่ในการศึกษาภาคบังคับ ให้เพียงพอสำหรับการนำไปใช้ในชีวิตจริง

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้เป็นแบบแผนในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการรู้สิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Approach) เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการลงมือกระทำหรือ Learning by doing เกิดจากการที่บุคคลทำความเข้าใจธรรมชาติจากการมีประสบการณ์ต่อสิ่งเหล่านั้น แล้วไตร่ตรองสะท้อนคิดเพื่อค้นพบความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่กระทำและผลจากการกระทำอย่างมีความหมาย จนก่อให้เกิดความคิดรวบยอดหรือความคิดเชิงนามธรรม จากนั้นจึงนำความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นไปประยุกต์ใช้เพื่อขยายขอบเขตการเรียนรู้ เกิดเป็นประสบการณ์ของการเรียนรู้ ที่เป็นวงจรการเรียนรู้ต่อเนื่องกันไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุดเมื่อต้องเผชิญกับประสบการณ์ใหม่ ดังนั้น สิ่งที่บุคคลเรียนรู้ในสถานการณ์หนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นความรู้หรือทักษะ จะกลายเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจและรับมืออย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์ที่ตามมา การเรียนรู้จากประสบการณ์จึงกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ทักษะและความรู้ที่จำเป็นเพื่อใช้ในสถานการณ์จริง (Kolb, A. Y. & Kolb, D. A., 2009) ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางปัญญาและอารมณ์จนแผ่ขยายสู่การเปลี่ยนแปลงอุปนิสัย พฤติกรรม และปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพในบางกรณี แต่ถึงแม้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จะสอดคล้องกับหลักการของสิ่งแวดล้อมศึกษา (Daskolia, M. et al., 2012) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับ

ประสบการณ์อย่างหลากหลายและเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ได้ฝึกฝนและลงมือปฏิบัติ สะท้อนความคิดจากประสบการณ์ จนสามารถสร้างความรู้ ทักษะ และอุปนิสัย จนนำไปสู่การประยุกต์ใช้เพื่อช่วยแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ดี แต่ปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันมีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับมิติหรือมุมมองที่หลากหลาย ทั้งด้านระบบและกระบวนการทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมือง ความเสมอภาคและเท่าเทียมทางสังคม ทำให้ยากต่อการจัดการด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ตามปกติ (Van der Sluijs, J. P., 2006) แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์กระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดี แต่อาจขาดโอกาสสนับสนุนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการใช้เหตุผล ซึ่งจำเป็นต่อการเป็นพลเมืองรู้สิ่งแวดล้อม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงบูรณาการร่วมกับแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ (Socioscientific Issues Approach) ซึ่งเป็นแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ใช้ประเด็นหัวข้อทางวิทยาศาสตร์ที่สังคมกำลังสนใจมากระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมสนทนาหรืออภิปราย ประเด็นเหล่านี้มักมีธรรมชาติที่ไม่สมบูรณ์ ติความได้ยาก ไม่มีคำตอบตายตัวเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งหรือความเห็นต่างที่ต้องอาศัยทักษะการตีความเชิงลึก การวิเคราะห์ใช้วิจารณญาณ และการใช้เหตุผลทางจริยธรรมในการประเมิน ตัดสินใจหรือแก้ปัญหา (Zo'bi, A. S., 2014) ช่วยเชื่อมโยงวิทยาศาสตร์เข้ากับสังคม จึงลดปัญหาที่ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การเรียนวิทยาศาสตร์ในห้องเรียนเป็นเรื่องน่าเบื่อและไกลตัว ทั้งยังเพิ่มความเข้าใจโน้ตทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ และพัฒนาทักษะที่สำคัญอย่างหลากหลาย ได้แก่ ทักษะใช้เหตุผลและหลักฐาน (Zeidler, D. L. & Nichols, B. H., 2009) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Burek, K., 2012) กระตุ้นความสนใจและมีส่วนร่วมในการโต้แย้ง รวมถึงสร้างแรงจูงใจของผู้เรียน (Molinatti, G. et al., 2010) ซึ่งบริบทเช่นนี้จะช่วยส่งเสริมความก้าวหน้าของการรู้สิ่งแวดล้อมได้ จากความสำคัญและปัญหาที่จำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการรู้สิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์บูรณาการเข้ากับแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เพื่อเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งความรู้ ความสามารถ และอุปนิสัยที่ผลักดันสู่การเป็นพลเมืองรู้สิ่งแวดล้อมสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมการรู้สิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ได้แก่ อาจารย์ผู้มีความเชี่ยวชาญในแนวคิดพื้นฐานและบริบทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในครั้งนี้ ประกอบด้วย อาจารย์ด้านการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร จำนวน 3 คน อาจารย์ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม จำนวน 1 คน และอาจารย์ด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์ จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน เป็นแบบตรวจสอบรายการตามเกณฑ์การประเมิน 3 ระดับ ได้แก่ +1 เมื่อแน่ใจว่ามีความสอดคล้อง 0 เมื่อไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง และ -1 เมื่อแน่ใจว่าไม่มีความสอดคล้อง รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะปลายเปิด วิเคราะห์ผลโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) เมื่อค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.50 - 1.00 แสดงว่า รายการประเมินนั้นมีความสอดคล้อง (วรณี แกมเกตุ, 2555)

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความถูกต้อง เหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอน เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (1 - 5) ประเมินเป็นรายข้อ แล้วนำผลที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด ได้แก่

คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความถูกต้องและเหมาะสมมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความถูกต้องและเหมาะสมมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความถูกต้องและเหมาะสมปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความถูกต้องและเหมาะสมน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความถูกต้องและเหมาะสมน้อยที่สุด

ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดให้คะแนนเฉลี่ยของผลการประเมินรายข้อต้องมีค่า 3.51 ขึ้นไป ถือว่านำไปใช้ได้ ถ้าคะแนนเฉลี่ยมีค่าต่ำกว่า 3.50 ต้องปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และระยะที่ 2 การสร้างและการประเมินรูปแบบการเรียนการสอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวโน้มความต้องการและสภาพปัญหาของการพัฒนาการรู้สิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจากเอกสารและงานวิจัย รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนและจัดกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์ เพื่อนำผลการศึกษามากำหนดประเด็นปัญหาในการวิจัย

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาการวิจัย ได้แก่ การส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์ ความหมายและองค์ประกอบของการรู้สิ่งแวดล้อม จากนั้นดำเนินการศึกษาแนวคิดที่จะนำมา พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม ได้แก่ แนวคิดการเรียนรู้จาก ประสบการณ์และแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ จากเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัย และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปความหมายและกำหนดขอบเขต องค์ประกอบของการรู้สิ่งแวดล้อม

ระยะที่ 2 การสร้างและประเมินรูปแบบการเรียนการสอน มีขั้นตอนดังนี้

1. ยกร่างรูปแบบการเรียนการสอน

นำข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยในระยะที่ 1 มาเป็น แนวทางในการยกร่างรูปแบบการเรียนการสอน และจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบ ประเมินรูปแบบการเรียนการสอน ตรวจสอบเนื้อหาและการใช้ภาษาให้มีความเหมาะสม

2. ประเมินรูปแบบการเรียนการสอนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับปรุงแก้ไข

สอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการนำรูปแบบการเรียนการสอน ฉบับร่างไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้วยการตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบ ความถูกต้อง เหมาะสมของรูปแบบ

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้รวบรวมผลการประเมินจาก ผู้ทรงคุณวุฒินำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเทียบระดับคะแนนกับ เกณฑ์ วิเคราะห์ข้อมูลจากข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

ตอนที่ 1 แนวคิดทางการศึกษาที่นำมาพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน มีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ มีสาระสำคัญว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการ สร้างความรู้จากประสบการณ์ โดยบุคคลมีส่วนร่วมโดยตรงกับประสบการณ์การเรียนรู้ แล้วทำ ความเข้าใจด้วยการไตร่ตรองสะท้อนคิดเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ของการกระทำ ตลอดจนประสบการณ์เดิม จนสร้างเป็นความคิดรวบยอดที่มีความหมายต่อ ผู้เรียน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ต่อไป ความคิดรวบยอดเดิมจะเป็นฐาน สำหรับการเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่เป็นวงจรการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ซึ่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ต้องอาศัยแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมเรียนรู้เชิงรุกของผู้เรียน มีหลักการสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1.1 ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นด้วยประสบการณ์เชิงรูปธรรมและสัมพันธ์กับชีวิตแล้วไตร่ตรองสะท้อนคิด จนสามารถสร้างความคิดรวบยอดในเรื่องที่เรียนรู้ แล้วจึงทดลองประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่อไป

1.2 การเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างความรู้จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ผ่านกระบวนการดูดซึมและกระบวนการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง

1.3 ประสบการณ์หรือความรู้เดิมเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ การผ่านประสบการณ์หนึ่งไปสู่อีกประสบการณ์หนึ่ง จะทำให้มุมมองของบุคคลขยายตัวหรือหดตัว ทำให้บุคคลค้นพบมุมมองใหม่ ประสบการณ์เดิมจึงเป็นเครื่องมือทำความเข้าใจและรับมืออย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์ที่ตามมา

1.4 จุดมุ่งหมายในการเรียน ความปรารถนา และแรงจูงใจมีผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้

1.5 การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีในบรรยากาศที่เปิดกว้างทางความคิดภายใต้สถานการณ์ที่ทำลายมุมมองของแต่ละฝ่าย และผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้เชิงรุก

2. แนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ มีสาระสำคัญว่า การใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมซึ่งซับซ้อน สะท้อนมุมมองที่หลากหลายและความคิดเห็นที่ไม่ลงรอยกัน มีความเกี่ยวข้องกับโน้ตทัศน์หรือกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มากระตุ้นผู้เรียนให้สืบสอบหลักฐาน ประกอบการสนทนา อภิปรายโต้แย้ง และให้เหตุผล เพื่อประเมินหรือจัดการกับประเด็นปัญหาที่ต้องอาศัยการพิจารณามุมมองทางจริยธรรมร่วมด้วย มีหลักการสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

2.1 การใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์เป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน และนำเสนอประเด็นในช่วงต้นของการเรียนการสอน

2.2 ผู้เรียนศึกษาสำรวจภายใต้ประเด็นที่กำหนดเพื่อพัฒนานโนทัศน์และการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับประเด็น

2.3 การเสริมต่อการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม การโต้แย้ง การใช้เหตุผล และการตัดสินใจ เพื่อกระตุ้นทักษะการคิดและการปฏิบัติขั้นสูง นำไปสู่การวิเคราะห์มุมมองที่หลากหลายและหาทางออกต่อสถานการณ์ปัญหา

2.4 การบูรณาการมิติด้านคุณธรรมจริยธรรมในการใช้เหตุผลที่นำไปสู่การตัดสินใจอย่างเหมาะสม

2.5 การบูรณาการสิ่งที่ได้เรียนรู้กับความรู้เดิมและเชื่อมโยงความรู้นั้นเข้ากับประเด็นที่ศึกษา

ตอนที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน มีรายละเอียดดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน

เพื่อส่งเสริมการรู้สิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย ความสามารถทางสิ่งแวดล้อม ความรู้ทางสิ่งแวดล้อม และอุปนิสัยต่อสิ่งแวดล้อม

2. หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน

2.1 การเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ที่เป็นรูปธรรมและสัมพันธ์กับชีวิตจะเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ ทำให้ปรับมุมมอง เกิดความเข้าใจ รับผิดชอบและประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ที่ตามมาได้

2.2 การนำเสนอประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ที่เป็นรูปธรรม และสัมพันธ์กับชีวิตเป็นอันดับแรก ช่วยกระตุ้นความสนใจ ผลักดันให้ผู้เรียนเริ่มต้นเรียนรู้ ตั้งจุดมุ่งหมาย และเกิดแรงจูงใจในการเรียน

2.3 ผู้เรียนศึกษาสำรวจประเด็น ไตร่ตรองสะท้อนคิด จนสร้างความคิดรวบยอด และพัฒนานวัตกรรมพื้นฐานและการปฏิบัติด้วยกระบวนการสร้างความรู้จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม

2.4 การเสริมต่อการเรียนรู้ในบรรยากาศที่เปิดกว้างทางความคิด บูรณาการมิติด้านคุณธรรมจริยธรรมในการใช้เหตุผลภายใต้สถานการณ์ที่ท้าทายมุมมองของแต่ละฝ่าย และผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้เชิงรุก จะช่วยกระตุ้นทักษะการคิดและการปฏิบัติขั้นสูงที่จะนำไปสู่การตัดสินใจที่เหมาะสม

3. ขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอน

3.1 การนำเสนอประเด็นปัญหา โดยการใช้ประเด็นทางสังคมในบริบทของสิ่งแวดล้อมนำเข้าสู่บทเรียน โดยอาจใช้สื่อที่เป็นรูปธรรม เช่น ภาพเหตุการณ์ ข่าวสาร เว็บไซต์ หรือวิดีโอ ใช้คำถามทบทวนประสบการณ์เดิมและเชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่ ผู้เรียนร่วมสนทนา ซักถาม อภิปราย และตั้งจุดมุ่งหมายในการเรียน

3.2 การสำรวจความเชื่อเดิม เป็นการสำรวจความเชื่อเดิมของผู้เรียนที่มีต่อประเด็นที่ศึกษา พร้อมกับใช้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อนั้น เพื่อแสดงให้เห็นทิศทางและจุดยืนของผู้เรียนก่อนทำกิจกรรมในภาพรวม

3.3 การสืบสอบหลักฐาน เป็นการวางแผนการสืบค้นและดำเนินการสืบค้นข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยการกระตุ้นให้ผู้เรียนรวบรวมคำถามสำคัญที่จำเป็นต้องสืบสอบเพื่อนำมาจัดการกับประเด็นที่ศึกษา จากนั้นวางแผนในกลุ่มย่อยเพื่อสืบสอบหาข้อมูล แล้วดำเนินการสืบค้นข้อมูลตามแผนงานที่กำหนด ร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำความเข้าใจข้อมูลที่ได้จากการสืบสอบภายในกลุ่มผู้เรียน และพัฒนานวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์

3.4 การเสริมต่อการเรียนรู้ เป็นการใช้กิจกรรม เช่น การอภิปราย โต้วาทีที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำเสนอข้อมูลจากการสืบสอบ และทำความเข้าใจข้อมูลที่เกี่ยวข้องในหลากหลายมิติผ่านการสนทนา อภิปราย โต้แย้ง และใช้เหตุผล เชื่อมโยงนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ กระตุ้นการคิดขั้นสูงเพื่อระบุประเด็นสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ ประเมินศักยภาพ

การจัดการประเด็นสิ่งแวดล้อม เสนอแนวทางและให้เหตุผลต่อการจัดการประเด็นสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

3.5 การสะท้อนประสบการณ์ เป็นการสะท้อนคิด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ หลังการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการประเด็นสิ่งแวดล้อมด้านความรู้ ความสามารถ และอุปนิสัย ปัญหาและอุปสรรค ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ เพื่อสรุปเป็นมโนทัศน์จากการเรียนรู้

3.6 การประยุกต์ในสถานการณ์ใหม่ เป็นการขยายการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ มโนทัศน์ที่ได้เรียนรู้ในสถานการณ์ใหม่ที่คล้ายคลึงกัน เพื่อให้ผู้เรียนเสนอแนวทางการจัดการ ปัญหาที่ได้จากการเรียนรู้

4. แนวทางการวัดและประเมินผลตามรูปแบบการเรียนการสอน

วัดและประเมินผลผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามหลักการประเมินตามสภาพจริง ตาม องค์ประกอบของการรู้สิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถ ความรู้ และอุปนิสัย ซึ่งผู้วิจัยใช้แบบ วัดการรู้สิ่งแวดล้อมประเมินผู้เรียนก่อนและหลังเรียน ใช้ใบกิจกรรม แบบสะท้อนประสบการณ์ และการสังเกตพฤติกรรมเรียนในการประเมินระหว่างเรียน

ตอนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการเรียนการสอน

1. ผลการประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน

ค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นเท่ากับ 0.95 องค์ประกอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องสูงสุด มีค่าเท่ากับ 1.00 ได้แก่ หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.8 - 1.00 ได้แก่ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน และการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนการสอน แสดงว่า ทุกองค์ประกอบของรูปแบบ การเรียนการสอนมีความสอดคล้องกัน

เมื่อใช้รูปแบบการเรียนการสอนทดลองสอนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 18 คน เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในสภาพการเรียนการสอนจริง พบว่า สามารถใช้ได้จริง และมีข้อค้นพบที่น่าสนใจว่า ในช่วงต้น นักเรียนอาจไม่คุ้นชินกับรูปแบบกิจกรรมที่ใช้ ดังนั้น ครูผู้สอนควรมีบทบาทคอยช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนแสดง ศักยภาพอย่างเต็มที่ เช่น ใช้คำถามนำให้นักเรียนคิดตามเป็นลำดับหรือยกตัวอย่างคำถามให้ เป็นแนวทาง ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการตั้งคำถามนำไปสู่การสืบสอบหาคำตอบ สร้างใบ กิจกรรมที่กำหนดประเด็นการสืบสอบให้เป็นแนวทาง ให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการสืบค้นข้อมูล กำหนดกติกาหรือแนวปฏิบัติในการทำกิจกรรม การใช้เทคนิคต่าง ๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวก ให้นักเรียนในการทำกิจกรรม เป็นต้น

2. ผลการประเมินความถูกต้อง เหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอน ที่ประเมินโดย ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความถูกต้อง เหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น (n = 6)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน	5.00	0.00	มากที่สุด
วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน	4.16	0.98	มาก
ขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอน	4.80	0.26	มากที่สุด
ขั้นที่ 1 การนำเสนอประเด็นปัญหา	4.83	0.40	มากที่สุด
ขั้นที่ 2 การสำรวจความเชื่อเดิม	4.16	0.75	มาก
ขั้นที่ 3 การสืบสอบหลักฐาน	5.00	0.00	มากที่สุด
ขั้นที่ 4 การเสริมต่อการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
ขั้นที่ 5 การสะท้อนประสบการณ์	5.00	0.00	มากที่สุด
ขั้นที่ 6 การประยุกต์ในสถานการณ์ใหม่	4.83	0.40	มากที่สุด
การวัดและประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน	4.16	0.75	มาก
รวม	4.68	0.36	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีความถูกต้อง เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$) เมื่อจำแนกตามรายองค์ประกอบ พบว่า ทุกองค์ประกอบมีคะแนนเฉลี่ยความถูกต้อง เหมาะสมระหว่าง 4.16 - 5.00 คะแนน องค์ประกอบที่มีคะแนนเฉลี่ยความถูกต้อง เหมาะสมมากที่สุด ได้แก่ หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน ($\bar{X} = 5.00$) ส่วนองค์ประกอบที่มีคะแนนเฉลี่ยความถูกต้อง เหมาะสมน้อยที่สุด ได้แก่ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.16$) และการวัดและประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.16$) โดยผู้ทรงคุณวุฒิเสนอให้ปรับการเขียนวัตถุประสงค์ที่จำแนกตามองค์ประกอบของการรู้สิ่งแวดล้อม และให้ระบุการวัดและประเมินผลจำแนกตามการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะดังกล่าว

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จุดเด่นของรูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนที่นำเสนอในงานวิจัยนี้ พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบ ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนได้ (Barson, J., 1967) โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์แนวโน้มความต้องการและสภาพปัญหาของการพัฒนาการรู้สิ่งแวดล้อมทั้งจากเอกสาร งานวิจัย รวมถึงกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทำให้สามารถระบุปัญหาวิจัยได้ชัดเจน ตลอดจนกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการแก้ปัญหา

สภาพปัจจุบัน ผลลัพธ์ที่ต้องการ และเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ (Panke, S., 2016) รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นได้รับการตรวจสอบและรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีคะแนนเฉลี่ยความถูกต้อง เหมาะสมมากที่สุด โดยองค์ประกอบที่มีคะแนนเฉลี่ยความถูกต้อง เหมาะสมมากที่สุด ได้แก่ หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งมาจากการบูรณาการแนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์และแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ แนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์นั้นช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การลงมือปฏิบัติ แล้วไตร่ตรองสะท้อนคิด จนพัฒนาความรู้ ทักษะ คุณค่า และการมีส่วนร่วมต่อชุมชน (Association for Experiential Education (AEE), 2012) อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน แต่เนื่องจากประเด็นสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันมีความซับซ้อนและยากต่อการควบคุม ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์เข้ามาผสมผสานในรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความซับซ้อนของกระบวนการตัดสินใจและแก้ปัญหาผ่านประเด็นสิ่งแวดล้อมที่สังคมกำลังให้ความสนใจ มีความเห็นต่างมุมมองและต้องพิจารณาหลายปัจจัยโดยเฉพาะการใช้เหตุผลทางจริยธรรม จึงช่วยพัฒนาทักษะการใช้เหตุผลและหลักฐาน ซึ่งจำเป็นต่อการรู้สิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ บลูม และคิวเบค เฟนเทส (Bloom, M. & Quebec Fuentes, S.) ที่ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมฝึกอบรมครูตามแนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมการรู้สิ่งแวดล้อมของครูประจำการเกี่ยวกับประเด็นด้านพลังงาน ผลการวิจัยพบว่า การใช้กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมสัมผัสประสบการณ์ตรงและลงมือปฏิบัติ ช่วยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ และทักษะการจัดการพลังงานเพิ่มมากขึ้น จนขยายผลสู่การเปลี่ยนแปลงเจตคติและการเห็นคุณค่า ยิ่งไปกว่านั้น การใช้ประเด็นความเห็นต่างด้านพลังงานจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมและสิ่งแวดล้อม ช่วยพัฒนาความเข้าใจให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์อันเป็นลักษณะสำคัญของพลเมืองรู้สิ่งแวดล้อม และการไตร่ตรองสะท้อนคิด ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้จากประสบการณ์ ทำให้ผู้เข้าอบรมสรุปโน้ตทัศน์จากการเรียนรู้ได้ดี (Bloom, M. & Quebec Fuentes, S., 2019) สอดคล้องกับงานวิจัยของ คินสโลว์ และคณะ (Kinslow, A. T. et al.) ที่ศึกษาพบว่า การใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ร่วมกับการศึกษาภาคสนามช่วยส่งเสริมการใช้เหตุผลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Kinslow, A. T. et al., 2019) ซึ่งการใช้เหตุผลเป็นตัวชี้วัดของการรู้สิ่งแวดล้อม (Hollweg, K. S. et al., 2011) โดยนักเรียนได้พัฒนาความตระหนักต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น การวิเคราะห์ประเด็นสิ่งแวดล้อม การประเมินผลกระทบและการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นองค์ประกอบของการรู้สิ่งแวดล้อมทางด้านพุทธิพิสัยและจิตพิสัย

นอกจากนี้ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนมีคะแนนเฉลี่ยความถูกต้องเหมาะสมระดับมาก เนื่องจากเป็นวัตถุประสงค์ที่มีลักษณะเฉพาะ ทำให้รูปแบบการเรียน

การสอนที่พัฒนาขึ้นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แตกต่างจากรูปแบบการเรียนการสอนที่มีวัตถุประสงค์อื่น (Twelker, P. A., 1972) สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ช่วยชี้นำไปสู่การออกแบบขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอน การใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ เพื่อช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือ (ทิตินา แคมมณี, 2560) ซึ่งคะแนนเฉลี่ยความถูกต้อง เหมาะสมของขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการบูรณาการแนวคิดพื้นฐานในทุกขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอน โดยขั้นที่ 1 เป็นการใช้ประเด็นทางสังคมในบริบทของสิ่งแวดล้อมที่ครอบคลุมโนทัศน์การเรียนรู้มากระตุ้นความสนใจและเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนการสอน จากนั้นขั้นที่ 2 ใช้คำถามกระตุ้นการสำรวจความเชื่อเดิมเกี่ยวกับประเด็นที่กำลังศึกษา เพื่อนำไปสู่การสืบค้นข้อมูลหรือหลักฐานสนับสนุน ในขั้นที่ 3 ผู้เรียนวางแผนการสืบค้น ดำเนินการสืบค้นข้อมูล และรวบรวมหลักฐานเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ การปฏิบัติเช่นนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้วิจารณ์ญาณในการวิเคราะห์ความเหมาะสมและเพียงพอของข้อมูล ตลอดจนสามารถค้นพบความรู้ใหม่และสร้างความเข้าใจในโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นได้ ขั้นที่ 4 ผู้เรียนได้ฝึกการอภิปรายโต้แย้ง ใช้เหตุผล ประเมินและตัดสินใจเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา จากนั้นในขั้นที่ 5 เป็นการไตร่ตรองสะท้อนความคิดความรู้สึกเพื่อสรุปเป็นมโนทัศน์ที่ได้จากการเรียนรู้ และขั้นที่ 6 ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้และการปฏิบัติไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้ ส่วนการวัดและประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอนมีคะแนนเฉลี่ยความถูกต้อง เหมาะสมระดับมาก โดยประเมินผู้เรียนเป็นรายบุคคล ด้วยหลักการประเมินตามสภาพจริงที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของการรู้สิ่งแวดล้อม จึงช่วยให้มั่นใจได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนด และทำให้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (Kirkpatrick, J. D. & Kirkpatrick, W. K., 2016)

2. ข้อจำกัดของรูปแบบการเรียนการสอน

ประเด็นทางสังคมในบริบทของสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญมากในการจัดการเรียนการสอน โดยประเด็นที่ใช้ควรเป็นปัจจุบัน สามารถชักนำให้เกิดการโต้แย้ง เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของผู้เรียน เชื่อมโยงกับมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ที่ต้องการเรียนรู้ และเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายอย่างกว้างขวางในกลุ่มผู้เรียนเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาซึ่งต้องอาศัยเหตุผล เชิงจริยธรรมร่วมด้วย ดังนั้น ผู้สอนจะต้องมีเกณฑ์การคัดเลือกประเด็นที่เหมาะสมเพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิผลตามต้องการ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัยนี้ ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการบูรณาการแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง โดยใช้ประเด็นทางสังคมในบริบทของสิ่งแวดล้อมที่มีธรรมชาติซับซ้อน เกี่ยวข้องกับความเห็นต่างมุมมองที่ต้องอาศัยทักษะการตีความ การวิเคราะห์ ใช้วิจารณญาณ และการใช้เหตุผลในการตัดสินใจหรือจัดการปัญหาอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การสะท้อนคิดช่วยสร้างมโนทัศน์จากการเรียนรู้ จนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้ รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถนำไปใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นได้ โดยผู้สนใจควรศึกษาคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนอย่างละเอียด เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน และมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ได้แก่ ควรวิจัยและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมในรายวิชาอื่น ๆ เพื่อต่อยอดองค์ความรู้จากการวิจัยให้กว้างขวางออกไป และควรศึกษาผลของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ในการส่งเสริมความรู้ทักษะ และอุปนิสัยของผู้เรียนด้านอื่น ๆ เช่น การรู้วิทยาศาสตร์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ทิตินา แคมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2555). วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนีย์ คล้ายนิล และคณะ. (2551). ความรู้และสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ สำหรับโลกวันพรุ่งนี้. เรียกใช้เมื่อ 13 มีนาคม 2565 จาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/isbn-9789789955918/>
- สุริย์พร สายวาริรัตน์ และคณะ. (2560). สภาพปัญหา และแนวทางการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินการสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 6. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 17(1), 89-96.
- Association for Experiential Education (AEE). (2012). What is experiential education? Retrieved March 13, 2022, from <https://www.aee.org/what-is-ee>
- Barson, J. (1967). Instructional system development a demonstration and evaluation project. Retrieved March 13, 2022, from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED020673.pdf>
- Bloom, M. & Quebec Fuentes, S. (2019). Experiential learning for enhancing environmental literacy regarding energy: A professional development program for inservice science teachers. Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education, 15(6), 1-17.
- Burek, K. (2012). The impact of socioscientific issues based curriculum involving environmental outdoor education for fourth grade students. Retrieved March 13, 2022, from <https://www.proquest.com/openview/0553abc1b280ab3edebefb9c13ea8f10/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750>
- Chu, H. E. et al. (2007). Korean year 3 children's environmental literacy: A prerequisite for a Korean environmental education curriculum. International Journal of Science Education, 29(6), 731-746.

- Daskolia, M. et al. (2012). Secondary Teachers' Conceptions of Creative Thinking within the Context of Environmental Education. *International Journal of Environmental and Science Education*, 7(2), 269-290.
- Febriasari, L. K. & Supriatna, N. (2017). Enhance environmental literacy through problem based learning. *Journal of physics: conference series*, 012163.
- Hollweg, K. S. et al. (2011). Developing a framework for assessing environmental literacy. Washington, DC: North American Association for Environmental Education.
- Hungerford, H. R. & Volk, T. L. (1990). Changing learner behavior through environmental education. *The Journal of Environmental Education*, 21(3), 8-21.
- Kinslow, A. T. et al. (2019). Socio-scientific reasoning and environmental literacy in a field-based ecology class. *Environmental Education Research*, 25(3), 388-410.
- Kirkpatrick, J. D. & Kirkpatrick, W. K. (2016). *Kirkpatrick's four levels of training evaluation*. VA: ATD Press.
- Kolb, A. Y. & Kolb, D. A. (2009). Experiential learning theory: A dynamic, holistic approach to management learning, education and development. In Armstrong, S. J. & Fukami, C. V., Eds., *The SAGE Handbook of Management Learning, Education and Development*. California: SAGE Publications Ltd.
- Molinatti, G. et al. (2010). High school students debate the use of embryonic stem cells: The influence of context on decision - making. *International Journal of Science Education*, 32(16), 2235-2251.
- Moroye, C. M. (2005). Common ground: an ecological perspective on teaching and learning. *Curriculum and Teaching Dialogue*, 7(1.2), 123-137.
- Panke, S. (2016). Creative needs assessment in instructional design: selected examples. Retrieved March 13, 2022, from https://www.academia.edu/34957538/Creative_Needs
- Roth, C. E. (1992). Environmental literacy: its roots, evolution and directions in the 1990s. Columbus, OH: ERIC Clearinghouse for Science, Mathematics, and Environmental Education.
- Twelker, P. A. (1972). *The Systematic Development of Instruction: An Overview and Basic Guide to the Literature*. Stanford, CA: ERIC Clearinghouse on Educational Media and Technology, Stanford University.

- United Nations Environment Programme, N. (1988). International Strategy for Action in the Field of Environmental Education and Training for the 1990s. Retrieved February 3, 2022, from <https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/33550/ISAFEE.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Van der Sluijs, J. P. (2006). Uncertainty, assumptions, and value commitments in the knowledge base of complex environmental problems. In Pereira, Â. G. et al. (2017). Interfaces between science and society (pp. 64-81). New York: Routledge .
- Zeidler, D. L. & Nichols, B. H. (2009). Socioscientific issues: Theory and practice. *Journal of elementary science education*, 21(2), 49-58.
- Zo'bi, A. S. (2014). The Effect of Using Socio-Scientific Issues Approach in Teaching Environmental Issues on Improving the Students' Ability of Making Appropriate Decisions towards These Issues. *International Education Studies*, 7(8), 113-123.

กลยุทธ์การบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*
THE STRATEGY OF LEARNING MANAGEMENT IN THE 21ST CENTURY
OF SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC
EDUCATION COMMISSION

สถิตย์ วิวาสุขุ

Sarit Wiwasukhu

อรรณพ จินะวัฒน์

Annop Jeenawathana

ศศิธร กาญจนสุวรรณ

Sasitorn Kanchanasuvanna

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

E-mail: Khunsarit@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการเรียนรู้ และ 2) พัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยวิธีการวิจัยและพัฒนา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 1) ผู้ให้ข้อมูลประเด็นสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่ ครูวิทยฐานะ เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน 2) ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความสอดคล้อง ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 385 คน 3) ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบร่าง กลยุทธ์ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน 4) ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือ ประเด็นสนทนากลุ่ม แบบสอบถาม แบบ สัมภาษณ์ สัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงยืนยัน วิเคราะห์เนื้อหา สังเคราะห์ และสรุปสาระสำคัญ ผลการวิจัย พบว่า 1) องค์ประกอบของการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา มี 5 องค์ประกอบ 19 ตัวแปร ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านหลักสูตร จำนวน 4 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 ด้านการจัดการเรียนการสอน จำนวน 5 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 ด้านครู จำนวน 3 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 4 ด้านผู้บริหาร จำนวน 3 ตัวแปร และองค์ประกอบที่ 5

* Received 11 July 2022; Revised 26 August 2022; Accepted 29 August 2022

ด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ จำนวน 4 ตัวแปร โดยองค์ประกอบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับดี พิจารณาค่า $X^2\text{-test} = 253.18$ $df = 130$ $P = 0.00$ $X^2/df = 1.95$ $RMSEA = 0.05$ $SRMR = 0.02$ $CFI = 0.98$ $GFI = 0.93$ $AGFI = 0.90$ $PGFI = 0.64$ และ 2) กลยุทธ์การบริหารการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก 19 กลยุทธ์รอง 71 โครงการ/กิจกรรม ซึ่งมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารการจัดการเรียนรู้, การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21, โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

The objective of this research article was to study the components and strategy of learning management in the 21st Century of secondary schools under the Office of the Basic Education Commission by research and development method. The data was collected via reviewing of documents and related literature, conducting of a focus group discussion involving 11 school administrators, 385 school administrators by questionnaires, 11 special experts by interview and 9 scholar experts by doing connoisseurship, all of whom were purposively selected. The research tools were a form containing issues for focus group discussion, questionnaires, interview and connoisseurship. Research data were mean, standard deviation, confirmatory factor analysis (CFA), analyzed with content analysis in order to synthesize to derive at conclusions. The findings showed that 1) the learning management in the 21st Century of secondary schools under the Office of the Basic Education Commission was composed of 5 components with 19 variables. The 5 components with their variables could be specified as follows: 1) the curriculum component, with 4 variables; 2) the instructional management component, with 5 variables; 3) the teacher component, with 3 variables; 4) the school administrator component, with 3 variables; and 5) the learning environment component, with 4 variables, that were well fitted with the empirical data ($X^2\text{-test} = 253.18$ $df = 130$ $P = 0.00$ $X^2/df = 1.95$ $RMSEA = 0.05$ $SRMR = 0.02$ $CFI = 0.98$ $GFI = 0.93$ $AGFI = 0.90$ $PGFI = 0.64$). 2) The Strategy of Learning Management in the 21st Century of Secondary Schools under the Office of the Basic Education Commission consist

of 5 core strategies, 19 secondary strategies, and 71 projects/activities. The Strategies' suitable and feasible were at the highest level.

Keywords: The Strategy of Learning Management, Learning Management in The 21st Century, Secondary School

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาประชากรของประเทศให้มีคุณภาพ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปัจจุบันจึงเป็นการยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาไปสู่ระดับสากล อันจะเป็นหนทางนำไปสู่ภูมิปัญญาในการแก้ไขวิกฤติของชาติ โดยยึดเป้าหมายของการศึกษาและการพัฒนาประเทศที่เน้นการพัฒนาความเป็นมนุษย์โดยองค์รวม การจัดการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 จะต้องเชื่อมโยงกระบวนการทางสังคม ระบบเศรษฐกิจ และต้องสอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงทุกด้านที่เป็นไปอย่างรวดเร็วต่อเนื่อง จากรายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษามัธยมศึกษา ประจำปีการศึกษา 2558 (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2559) ซึ่งเป็นรายงานผลการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษามัธยมศึกษาที่มีความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษายุคใหม่ (พ.ศ. 2553 - 2561) ใน 4 ด้าน ได้แก่ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านระบบการเรียนรู้ ด้านระบบการบริหารจัดการ และด้านคุณภาพแหล่งเรียนรู้ จากจำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีข้อมูลสมบูรณ์ครบถ้วน 2,081 โรงเรียน โดยภาพรวมมีผลการดำเนินงานตามประเด็นยุทธศาสตร์ 4 ด้าน ในระดับดีมากคิดเป็นร้อยละ 3.17 ระดับดี คิดเป็นร้อยละ 64.59 ระดับพอใช้คิดเป็นร้อยละ 32.10 และระดับปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 0.14 และจากการประเมินผลการจัดการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พบว่า ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล เป็นด้านที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องเร่งดำเนินการศึกษา วิเคราะห์หาสาเหตุ กำหนดกลยุทธ์ กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ที่ชี้ให้เห็นว่าเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาไทย คือ การพัฒนาระบบการเรียนการสอนเพื่อเติมเต็มศักยภาพให้นักเรียนในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น การพัฒนาครูให้มีคุณภาพและการสร้างความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นพื้นฐานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน (ศุภณัฐ์ ศศิวิวัฒน์, 2559)

สถานศึกษาเป็นองค์กรหลักที่ต้องให้ความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ในการดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีคุณภาพ โดยที่ วิจารย์ พานิช

ได้กล่าวถึงทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ที่สำคัญทั้ง 3 ด้าน คือ ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ หรือทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้ 3R x 7C ซึ่ง 3R คือ Reading (อ่านออก), (W) Riting (เขียนได้), และ (A) Rithematics (คิดเลขเป็น) 7C ได้แก่ Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา) Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม) Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์) Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ) Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ) Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้) ดังนั้นการบริหารการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้ประสบความสำเร็จ ต้องกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารการจัดการเรียนรู้ โดยร่วมกันสร้าง รูปแบบและแนวปฏิบัติในการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นที่องค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียน โดยผสมผสาน หลักสูตรและการเรียน การสอน ระบบสนับสนุนการเรียนรู้ ครู ผู้บริหาร ทั้งนี้หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ต้องเน้น ทักษะแห่งอนาคต เน้นสร้างกระบวนทัศน์พัฒนาทักษะการเป็นพลเมืองโลก จะต้องปรับเปลี่ยน การประเมินผลต่อการเรียนรู้ให้เข้าไปอยู่ในความรับผิดชอบของครูให้มากที่สุด (วิจารณ์ พานิช, 2555); (วิจารณ์ พานิช และปิยาภรณ์ มัณฑะจิตร, 2563)

จากรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับครู พบว่า ครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษา ใช้การสอนแบบเดิมคือการบรรยาย ไม่ปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอน ยังยึดครูเป็นศูนย์กลาง การประเมินผลยังใช้วิธีการแบบเดิม ๆ ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ถือเป็นความท้าทายด้านการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามที่ องค์การภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills) กล่าวว่า การจะเตรียมนักเรียนให้มีความพร้อมและเกิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ครูต้องมีความตื่นตัว และเตรียมการในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีทักษะที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) โดยสถานศึกษาต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่จะให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง พร้อมเรียนรู้ ใฝ่รู้ อยากเรียนรู้ สนุกกับการเรียนรู้ได้ ตลอดเวลา จากทุกสถานที่ มีทักษะชีวิตที่ดี ปรับตัวได้ทุกครั้งที่พบอุปสรรค ยืดหยุ่นตัวเองได้ ทุกรูปแบบเมื่อพบปัญหา (วิจารณ์ พานิช, 2555)

จากแนวความคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังกล่าว สถานศึกษาจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยการ

นำเอารูปแบบวิธีการสอน เทคนิคการสอนที่หลากหลายมาบูรณาการ กำหนดแผนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้สอน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ทักษะและเชื่อมโยงองค์ความรู้นำไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาหรือประกอบอาชีพในอนาคต เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งมีความแตกต่างจากการเรียนการสอนที่เน้นเนื้อหาความจำ (Passive Learning) การเรียนการสอนเชิงรุกจึงเป็นการสร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียน เพราะผู้เรียนสามารถสร้างขึ้นได้ด้วยตนเอง เนื่องจากการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการสร้างกิจกรรมในชั้นเรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ดังนั้น จึงจัดได้ว่า การเรียนการสอนเชิงรุกเป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง (เนาวนิตย์ สงคราม, 2555) ดังนั้นการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญในการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติโดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม ผู้สอนต้องพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ ออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

วิจารณ์ พานิช และปิยาภรณ์ มัณฑะจิตร นำเสนอสาระสำคัญโดยการตีความหนังสือ A World-Class Education: Learning from International Models of Excellence and Innovation ซึ่งเขียนโดย Vivien Stewart การศึกษาคุณภาพสูงระดับโลก ของประเทศ สิงคโปร์ แคนาดา ฟินแลนด์ เชียงไฮ้(จีน) และออสเตรเลีย ที่มีบริบทแตกต่างกันและมีวิธีดำเนินการแตกต่างกันแต่มีมาตรการหรือลักษณะร่วมสำคัญของระบบการศึกษาที่เหมือน ๆ กัน 8 ประการ คือ 1) วิสัยทัศน์และภาวะผู้นำ 2) กำหนดมาตรฐานสูงหรือท้าทาย 3) มุ่งสร้างความเท่าเทียม 4) ครูและผู้นำการศึกษาคุณภาพสูง 5) มีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทั้งในระดับนโยบายถึงปฏิบัติการ 6) แนวทางการจัดการและระบบรับผิดชอบที่สะท้อนผลลัพธ์ที่ผู้เรียน 7) นักเรียนมีแรงจูงใจต่อการเรียนสูง 8) มุ่งเรียนเป็นพลโลกและเพื่ออนาคต หลักการสำคัญนี้มีความสัมพันธ์สอดคล้องการพัฒนากลยุทธ์ทั่วไป มี 5 ขั้นตอนสำคัญ ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2) การระบุทิศทางขององค์กร 3) การกำหนดกลยุทธ์ 4) การดำเนินกลยุทธ์หรือการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และ 5) การประเมินและการควบคุมกลยุทธ์ (วิจารณ์ พานิช และปิยาภรณ์ มัณฑะจิตร, 2563) แต่การกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษามีความแตกต่างจากองค์กรทั่วไป โดยจะประกอบด้วย 2 ขั้นตอนสำคัญ คือ 1) ขั้นความคิดประกอบด้วย

การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ การเลือกกลยุทธ์ และการทำให้กลยุทธ์ประสบความสำเร็จ 2) ขั้นตอนปฏิบัติการ ประกอบด้วย การวางแผน การเลือกกลยุทธ์ และการวางแผนดำเนินการให้สำเร็จ (Fidler, B., 2002) จากหลักการสำคัญทั้งสองส่วนนี้ จึงสรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพสูง ต้องดำเนินการระบบการศึกษาให้เป็น “ระบบเรียนรู้” (Learning System) เรียนรู้และปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยี โดยมีกลไกพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งโดยฐานะที่ผู้วิจัยดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องรับผิดชอบในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้สามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 จึงต้องการที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารจัดการการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ จะได้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทยให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การจัดการเรียนรู้และการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 การบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 องค์ประกอบที่มีประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนรู้ กลยุทธ์และการพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา และดำเนินการการสอบถามโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 385 คน จาก 270 โรงเรียน โดยเลือกเกณฑ์การกำหนดขนาดตัวอย่างของ Osborne, J. W. & Costello, A. B. (Osborne, J. W. & Costello, A. B., 2004) ซึ่งกำหนดให้มีตัวอย่างเป็น 15 - 20 ตัว ต่อ 1 ตัวแปรสังเกตได้ จากนั้นใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ เป็นชั้นของการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และมีค่า IOC

ระหว่าง 0.60 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 วิเคราะห์โดยใช้สถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาয়ร่างกลยุทธ์ และตรวจสอบร่าง กลยุทธ์โดยการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง โดยมีคุณสมบัติเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการทางการบริหารการศึกษาจำนวน 2 คน ครูที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีผลการบริหารงานดีเด่น บริหารสถานศึกษาได้รับรางวัลพระราชทาน หรือได้รับรางวัลทรงคุณค่าของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBEC AWARD) หรือได้รับรางวัลระดับชาติอื่น ๆ มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์หรือได้รับรางวัลระดับชาติ จำนวน 3 คน และความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ประเด็นสนทนากลุ่ม และการจัดประชุม สัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์โดยใช้สถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์และสรุปข้อมูล

ผลการวิจัย

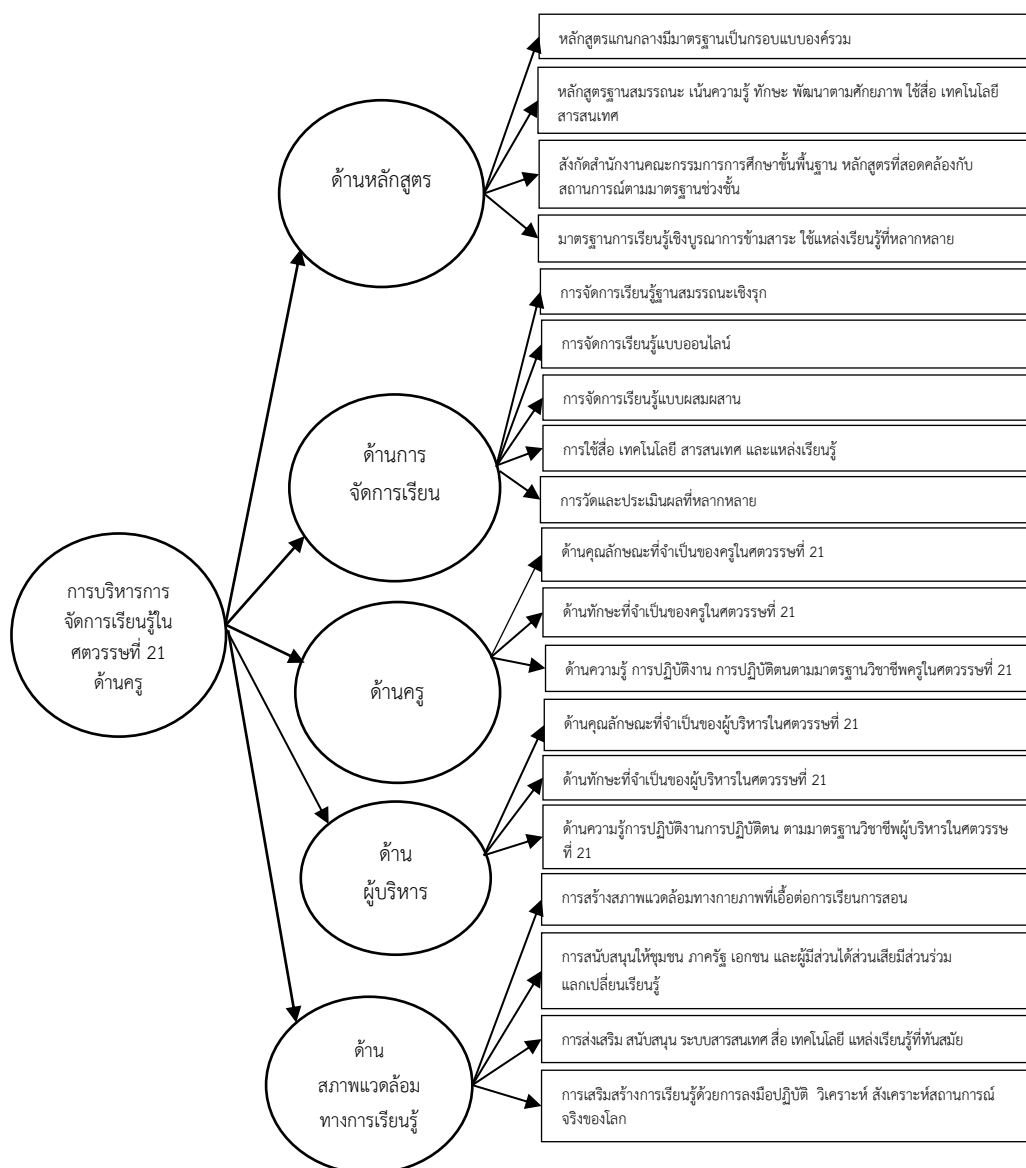
การวิจัยและพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในครั้งนี้มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถกำหนดเป็น 5 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ด้านหลักสูตร จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) หลักสูตรแกนกลางมีมาตรฐานเป็นกรอบเป็นแบบองค์รวม 2) หลักสูตรฐานสมรรถนะ เน้นความรู้ ทักษะ พัฒนาตามศักยภาพ ใช้สื่อ เทคโนโลยี สารสนเทศ 3) มาตรฐานการเรียนรู้เชิงบูรณาการข้ามสาระ ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย องค์ประกอบที่ 2 ด้านการจัดการเรียนการสอน จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) 2) การใช้สื่อ เทคโนโลยี สารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ และ 3) การวัดและประเมินผลที่หลากหลาย องค์ประกอบที่ 3 ด้านครู จำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ 1) ด้านคุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นของครูในศตวรรษที่ 21 และ 2) ด้านความรู้ การปฏิบัติงาน การปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21 องค์ประกอบที่ 4 ด้านผู้บริหาร จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) ด้านคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 2) ด้านทักษะที่จำเป็นของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 และ 3) ด้านความรู้การปฏิบัติงานการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 และองค์ประกอบที่ 5 ด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ จำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) การสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เกื้อหนุนการเรียนการสอน ปรับกิจกรรมให้เหมาะสม 2) สนับสนุนให้ชุมชน ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมแบ่งปันสิ่ง

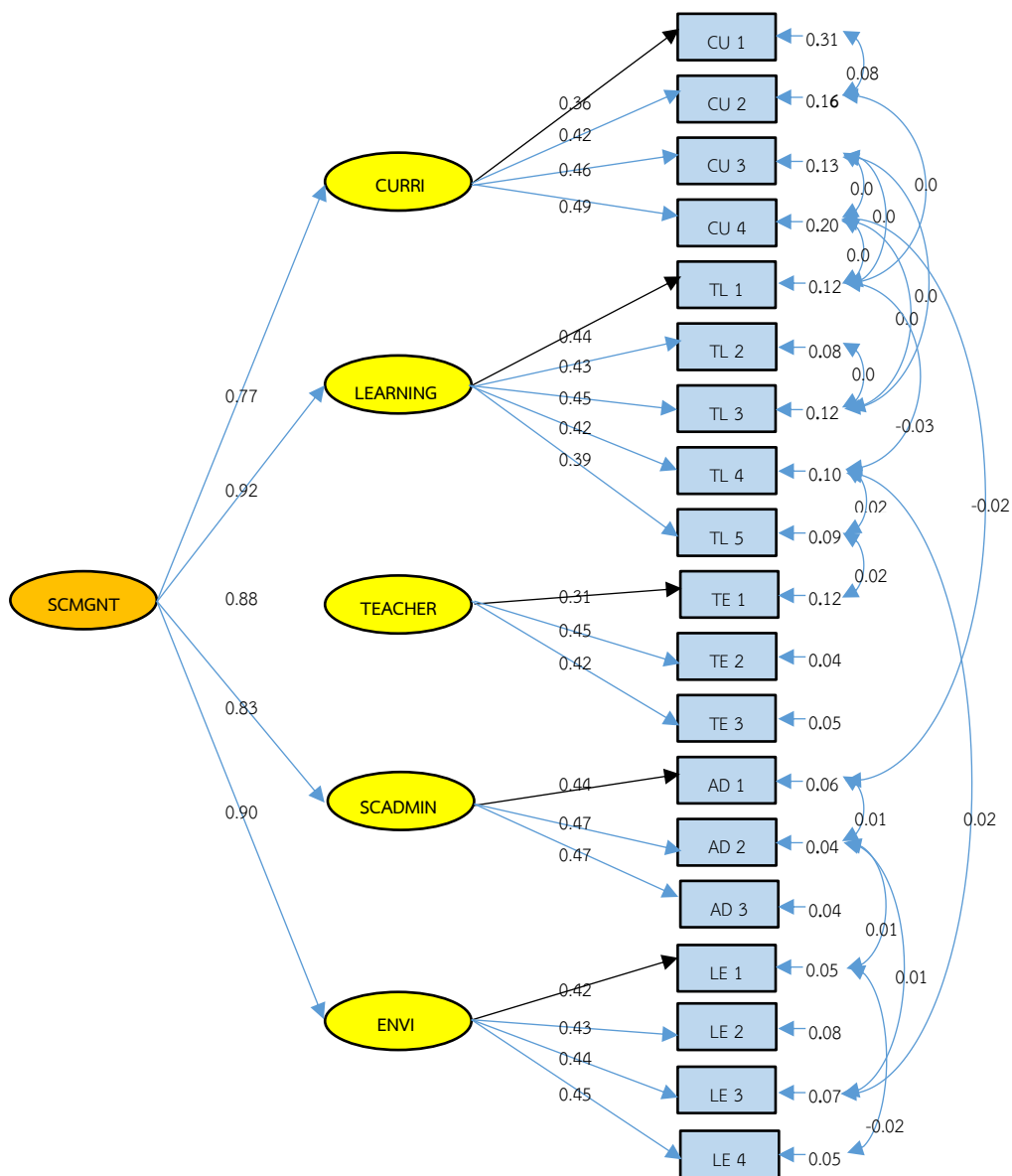

ปฏิบัติที่เป็นเลิศ บูรณาการทักษะหลากหลายสู่การปฏิบัติ 3) ผู้เรียนเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงตามบริบท โดยเฉพาะการเรียนรู้แบบโครงงาน 4) การเข้าถึงสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี เครื่องมือแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับดี พิจารณาจากค่า $X^2\text{-test} = 253.18$ $df = 130$ $P = 0.00$ $X^2/df = 1.95$ $RMSEA = 0.05$ $SRMR = 0.02$ $CFI = 0.98$ $GFI = 0.93$ $AGFI = 0.90$ $PGFI = 0.64$

องค์ประกอบของการบริหารจัดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบขององค์ประกอบของการบริหารจัดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา

ภาพที่ 2 ผลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบกลยุทธ์การบริหาร
การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. กลยุทธ์การบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย กลยุทธ์หลัก 5 กลยุทธ์

กลยุทธ์รอง 19 กลยุทธ์ โครงการ/กิจกรรมที่สนับสนุนการดำเนินงานของกลยุทธ์ จำนวน 71 โครงการ/กิจกรรม

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์รอง ได้แก่ กลยุทธ์รองที่ 1 พัฒนาหลักสูตรแกนกลางมีมาตรฐานเป็นกรอบ กลยุทธ์รองที่ 2 พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ กลยุทธ์รองที่ 3 พัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับสถานการณ์ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ กลยุทธ์รองที่ 4 พัฒนามาตรฐานการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ข้ามสาระแบบองค์รวม และโครงการ/กิจกรรม จำนวน 12 กิจกรรม

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์รอง ได้แก่ กลยุทธ์รองที่ 1 ส่งเสริมจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก กลยุทธ์รองที่ 2 ส่งเสริมจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ กลยุทธ์รองที่ 3 ส่งเสริมจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานในยุค New Normal กลยุทธ์รองที่ 4 ส่งเสริมการใช้สื่อ เทคโนโลยี สารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ กลยุทธ์รองที่ 5 ใช้การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย และโครงการ/กิจกรรม จำนวน 15 กิจกรรม

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาครู ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง ได้แก่ กลยุทธ์รองที่ 1 ส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะที่จำเป็นของครูในศตวรรษที่ 21 กลยุทธ์รองที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องและตอบสนองต่อศตวรรษที่ 21 และกลยุทธ์รองที่ 3 ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ การปฏิบัติงาน การปฏิบัติตนตามมาตรฐานวิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21 และโครงการ/กิจกรรม จำนวน 17 กิจกรรม

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาผู้บริหาร ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง ได้แก่ กลยุทธ์รองที่ 1 ส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กลยุทธ์รองที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาทักษะที่จำเป็นของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กลยุทธ์รองที่ 3 ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ การปฏิบัติงาน การปฏิบัติตนตามมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 และโครงการ/กิจกรรม จำนวน 15 กิจกรรม

กลยุทธ์ที่ 5 สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์รอง ได้แก่ กลยุทธ์รองที่ 1 สร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนการสอน กลยุทธ์รองที่ 2 สนับสนุนให้ชุมชน ภาครัฐ เอกชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PAREN) กลยุทธ์รองที่ 3 ส่งเสริม สนับสนุน ระบบสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย กลยุทธ์รองที่ 4 เสริมสร้างการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ วิเคราะห์ สังเคราะห์ สถานการณ์จริงของโลก และโครงการ/กิจกรรม จำนวน 12 กิจกรรม

ผลการตรวจสอบกลยุทธ์โดยการสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนมีความเห็นว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความความถูกต้อง ความครอบคลุม ความเหมาะสม ความเป็นไปได้

ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์โดยประชุม สัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากลยุทธ์การบริหารการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.30)

ภาพที่ 3 กลยุทธ์การบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อภิปรายผล

การวิจัยและพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในครั้งนี้อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มี 5 องค์ประกอบ 19 ตัวแปร ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านหลักสูตร จำนวน 4 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 ด้านการจัดการเรียนการสอน จำนวน 5 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 ด้านครู

จำนวน 3 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 4 ด้านผู้บริหาร องค์ประกอบที่ 5 ด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ จำนวน 4 ตัวแปร โดยผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีระดับคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และองค์ประกอบกลยุทธ์การบริหารจัดการการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับดี แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบของกลยุทธ์ทั้ง 5 องค์ประกอบ ดังกล่าวข้างต้นเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา คุณภาพผู้เรียน และคุณภาพของโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของ พิณสุดา สิริธรรังศรี ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการศึกษาที่สำคัญประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การประเมินผลผู้เรียน การพัฒนาครูและบุคลากร การสนับสนุนเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (พิณสุดา สิริธรรังศรี, 2556) กล่าวได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทเป็นผู้นำวิชาการและผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียนทั้งในด้านความรู้สาระวิชาหลักและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่จะช่วยผู้เรียนได้เตรียมความพร้อมในหลากหลายด้าน ดังนั้นองค์ประกอบการบริหารจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ จึงประกอบด้วย องค์ประกอบด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านครู ด้านผู้บริหาร และด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพสูงสุดทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามโมเดลแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย หลักสูตรและการสอน การพัฒนาทางวิชาชีพครู สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตฤกษ์, 2554); (วิจารณ์ พานิช, 2555); (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2559)

2. กลยุทธ์การบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 5 กลยุทธ์ ดังนี้ กลยุทธ์ที่ 1 ด้านหลักสูตร ได้แก่ 1) หลักสูตรแกนกลางมีมาตรฐานเป็นกรอบเป็นแบบองค์รวม 2) หลักสูตรฐานสมรรถนะ เน้นความรู้ ทักษะ พัฒนาตามศักยภาพ ใช้สื่อ เทคโนโลยี สารสนเทศ 3) มาตรฐานการเรียนรู้เชิงบูรณาการข้ามสาระ ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย กลยุทธ์ที่ 2 ด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) 2) การใช้สื่อเทคโนโลยี สารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ และ 3) การวัดและประเมินผลที่หลากหลาย กลยุทธ์ที่ 3 ด้านครู ได้แก่ 1) ด้านคุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นของครูในศตวรรษที่ 21 และ 2) ด้านความรู้ การปฏิบัติงาน การปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21 กลยุทธ์ที่ 4 ด้านผู้บริหาร ได้แก่ 1) ด้านคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 2) ด้านทักษะที่จำเป็นของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 และ 3) ด้านความรู้การปฏิบัติงานการปฏิบัติตาม ตาม

มาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 และกลยุทธ์ที่ 5 ด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เกื้อหนุนการเรียนรู้ การเรียนการสอน ปรับกิจกรรมให้เหมาะสม 2) สนับสนุนให้ชุมชน ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมแบ่งปันสิ่งปฏิบัติที่เป็นเลิศ บูรณาการทักษะหลากหลายสู่การปฏิบัติ 3) ผู้เรียนเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงตามบริบท โดยเฉพาะการเรียนแบบโครงงาน 4) การเข้าถึงสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี เครื่องมือแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ทั้งนี้เพราะกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์และประยุกต์จากเครื่องมือส่งเสริมการขับเคลื่อนประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับครูและผู้บริหารสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) รายงานการวิจัยแนวโน้มภาพอนาคตการศึกษาและการเรียนรู้ของไทยในปี พ.ศ. 2573 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) โครงการวิจัยเรื่องการกำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557) แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) และบทปริทัศน์หนังสือทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21 (Bellance, J. A. & Brandt, R., 2010) หนังสือ A World-Class Education: Learning from International Models of Excellence and Innovation (Stewart, V., 2012) การศึกษาคุณภาพสูงระดับโลก (วิจารณ์ พานิช และปิยาภรณ์ มัณฑะจิตร, 2563) การศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีการกำหนดกลยุทธ์ (วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์, 2552); (สาคร สุขศรีวงศ์, 2551) การกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการเรียนรู้ (Fidler, B., 2002) ซึ่งมีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครอบคลุมภารกิจและเป้าหมายสำคัญของการบริหารงานวิชาการและการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา นอกจากนี้เป็นไปตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการศึกษาที่สำคัญประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การประเมินผลผู้เรียน การพัฒนาครูและบุคลากร การสนับสนุนเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (พินสุดา สิริรังศรี, 2556) และการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนรู้สู่การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และการจัดการชั้นเรียนเพื่อสร้างบรรยากาศเชิงบวก (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข, 2557) และสอดคล้องกับองค์ประกอบการบริหารจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ คน (ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง) แหล่งเรียนรู้ วัสดุเครื่องมือการเรียนรู้ หลักสูตร และการบริหารจัดการ (พัทธนนันท์ หรรษาภิรมย์โชค และคณะ, 2558)

กลยุทธ์การบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย กลยุทธ์หลัก 5 กลยุทธ์ กลยุทธ์

รอง 19 กลยุทธ์ โครงการ/กิจกรรมที่สนับสนุนการดำเนินงานของกลยุทธ์ จำนวน 71 โครงการ/กิจกรรม ผลการตรวจสอบกลยุทธ์โดยการสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนมีความเห็นว่า กลยุทธ์มีความความถูกต้อง ความครอบคลุม ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์โดยประชุม สัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของเฟรด อาร์ เดวิด (David, F. R.) ที่ระบุว่า การประเมินกลยุทธ์โรงเรียน เป็นกระบวนการวัดผลประเมินผลการปฏิบัติงานว่ากลยุทธ์ที่ได้กำหนดไว้เมื่อนำไปปฏิบัติจริงแล้วมีประสิทธิภาพเพียงใด ทั้งนี้เพราะกลยุทธ์การบริหารการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาทั้งระบบของสถานศึกษา โดยด้านหลักสูตรมีการปรับปรุงให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และความต้องการพัฒนาคนให้มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 ด้านการจัดการเรียนรู้สอน ทำให้ครูได้ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รูปแบบ เทคนิคการสอน วิธีการสอน และกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ทำให้ครูได้พัฒนาตนเอง พัฒนางานอาชีพ ตลอดจนเกิดการพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำทางวิชาการและเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นผู้อำนวยความสะดวกและพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (David, F. R., 2009) ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สรรเพชญ์ โทวิชา ที่ได้พัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า มีความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก (สรรเพชญ์ โทวิชา, 2560) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ เตือนใจ ปิ่นนิกร ที่ศึกษาพบว่า ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ความถูกต้อง เชื่อถือได้ ครอบคลุม กะทัดรัด ชัดเจน ปฏิบัติได้ คุ่มค่า ยืดหยุ่น ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วยทุกประเด็น (เตือนใจ ปิ่นนิกร, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กลยุทธ์การบริหารการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านครู ด้านผู้บริหาร และด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ ดังนั้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ด้านกลยุทธ์พัฒนาครู ผู้บริหารควรเน้นการพัฒนาครูให้มีความสัมพันธ์กับการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Performance Agreement: PA) คุณภาพการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงาน แบ่งออกเป็น

ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาตนเอง และวิชาชีพ กำหนดแนวทางการพัฒนาครูและผู้บริหารให้มีความสำคัญกับการพัฒนาตามภาระหน้าที่งานในโรงเรียนให้มีคุณภาพสูงสุด และสมรรถนะครูให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน พัฒนาครูในรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือให้มีความเข้มแข็ง เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของครูในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน และกลยุทธ์การพัฒนาสภาพแวดล้อม ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับห้องเรียนที่สามารถยืดหยุ่นได้ทั้งแบบ Online และ on site ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานที่ตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่เป็นปัจจัยส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ ต้องให้ความสำคัญกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการพื้นที่การเรียนรู้ (Learning Space) สำหรับการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับแนวคิดนวัตกรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาและออกแบบพื้นที่การเรียนรู้โดยใช้มนุษย์เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้สำหรับการจัดพื้นที่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และควรศึกษามาตรการการฟื้นฟูภาวะความรู้ถดถอย (Learning Loss) ได้เกิดขึ้นกับผู้เรียนจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อแก้ไขผลกระทบต่อผู้เรียนด้านวิชาการ ด้านพัฒนาการ และด้านอารมณ์และสังคม

เอกสารอ้างอิง

- เตือนใจ ปันนิกร. (2557). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการในศตวรรษที่ 21. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- เนาวนิตย์ สงคราม. (2555). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อการสร้างองค์ความรู้และความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนิสิต นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์บัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัทธนนันท์ หรรษาภิรมย์โชค และคณะ. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสำหรับโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ด้วยกระบวนการจัดการความรู้. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 7(13), 129-135.
- พิณสุดา สิริธรรังศรี. (2556). รายงานการวิจัยและพัฒนา เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข. (2557). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตฤกษ์. (2554). ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: โอเพ่นเวิลด์ส.
- วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์. (2552). การวางแผนกลยุทธ์ : ศิลปะการกำหนดแผนองค์การสู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิจารณ์ พานิช และปิยาภรณ์ มัณฑะจิตร. (2563). การศึกษาคุณภาพสูงระดับโลก. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- ศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์. (2559). รายงานชุดปฏิรูประบบบุคลากรครู: ข้อเสนอการสร้างและคัดเลือกครูสอนดีรุ่นใหม่สู่การยกระดับคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดตั้งสถาบันวิจัยระบบการเรียนรู้ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI).
- สรรเพชญ์ ไทวิชา. (2560). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2551). การจัดการ : จากมุมมองนักบริหาร. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). โครงการวิจัยเรื่องการกำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- _____. (2559). รายงานการวิจัยแนวโน้มภาพอนาคตการศึกษาและการเรียนรู้ของไทยในปี พ.ศ. 2573. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี.
- _____. (2559). สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2557 - 2558. กรุงเทพมหานคร : พรินทวาทกราฟฟิค.
- _____. (2562). การจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับครูและผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : 21 เซ็นจูรี.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2559). รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษามัธยมศึกษา ประจำปีการศึกษา 2558. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2559). การพัฒนาระบบการสอนภาควันรูปภาพสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายภาคเหนือตอนบน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 10(23), 9-23.

- Bellance, J. A. & Brandt, R. (2010). 21st Century Skills: Rethinking How Students Learn. Indiana: Solution Tree.
- David, F. R. (2009). Strategic Management. New York: Pearson Education.
- Fidler, B. (2002). Strategic Management for School Development: Leading your School's Improvement Strategy. New York: SAGE.
- Osborne, J. W. & Costello, A. B. (2004). Sample size and subject to item ratio in principal components analysis. Practical Assessment, Research, and Evaluation, 9(11), 1-9.
- Stewart, V. (2012). A World-Class Education: Learning from International Models of Excellence and Innovation. Virginia: ASCD.

การส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุ ตามแนวพระพุทธศาสนา*

THE POTENTIAL DEVELOPMENT TO THE YOUTH FOR READY TO CARE ELDERS BASED ON BUDDHISM

อัญญารัตน์ ธาเนรัตน์

Anyarat Thaneerat

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: anyaratkhae@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุ 2) ศึกษาหลักธรรมที่ส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา 3) บุรณาการหลักธรรมการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา และ 4) เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับ การส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป/คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 11 รูป/คน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดและทฤษฎีในการส่งเสริมศักยภาพเยาวชน คือ สภาวะที่เป็นแรงขับเคลื่อนและผลักดันให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถออกมา ได้แก่ ทศนคติ ความรู้ และทักษะ 2) หลักธรรมที่ส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วยความกตัญญูและบุญกิริยาวัตถุ 10 3) การบูรณาการหลักธรรมเป็นวิธีการนำเอาแนวคิดจากหลักวิทยาการสมัยใหม่และหลักธรรมทางพระพุทธมาประยุกต์เข้าด้วยกัน โดยพบวิธีการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ 3.1) ด้านทศนคติ เกิดขึ้นจากสิ่งเร้าภายใน และสิ่งเร้าภายนอก 3.2) ด้านความรู้ เกิดจากการสร้างความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ และ 3.3) ด้านทักษะ ก่อเกิดจากกายภาพ และพฤติกรรม และ 4) องค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นวิธีที่ก่อ

* Received 13 August 2022; Revised 25 August 2022; Accepted 29 August 2022

ตัวและดำรงอยู่บนฐานของหลักธรรมอันประกอบด้วยหลักความกตัญญูกตเวที และหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ในรูปแบบของ “YAKSE MODEL”

คำสำคัญ: การส่งเสริม, ศักยภาพเยาวชน, การดูแลผู้สูงอายุ, ตามแนวพระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study concepts and theories of the potential development to the youth for ready to care the elderly based on Buddhism, 2) study the Dhamma about the potential development to the youth for ready to care the elderly based on Buddhism, 3) integrate the Dhamma of the potential development to the youth for ready to care the elderly based on Buddhism, and 4) to propose a guideline and a knowledge model in the potential development to the youth for ready to care the elderly based on Buddhism. Research methodology is a qualitative research by means of document studies, in-depth interview of 15 key informants, and focus group of 11 persons. The results of the study indicated that: 1) Concepts and theories of the potential development to the youth are the condition to the driving force that drives and pushes the youth to have competent behaviors which are attitude, knowledge and skills. 2) The Dhamma of Buddhism can be integrated in the potential development to the youth for ready to care the elderly that consists of gratitude and ten kinds of the Puññakiriyāvattu. 3) Integration of Dhamma principles is finding ways to the potential development to the youth for ready to care the elderly. It consists of the guidelines: 3.1) the attitude aspect, arising from internal and external stimulation, 3.2) knowledge aspect, arising from knowledge creation and knowledge transfer, and 3.3) Skill aspect, arising from physical and behavior. 4) Knowledge of the potential development to the youth for ready to care the elderly based on Buddhism is a method that is established and sustained based on dharma principles consisting of Kataññu katavedi and ten kinds of the Puññakiriyāvattu in the form of “YAKSE MODEL”

Keywords: Development, Potential to The Youth, Care Elders, Based on Buddhism

บทนำ

สังคมโลกและสังคมไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญกับสภาวะสังคมผู้สูงอายุที่มีสัดส่วนของประชากรในวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง สำหรับประเทศไทยประชากรสูงอายุได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ประชากรไทยกำลังสูงอายุขึ้นอย่างรวดเร็วมีสาเหตุมาจากอัตราเกิดที่

ลดลง และอายุของคนไทยที่ยืนยาว (สุภาภรณ์ สุดหนองบัว, 2564) เมื่อพิจารณาสถานการณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทย พบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีผู้สูงอายุ ตั้งแต่ปี 2550 ส่วนในปี 2563 จะเพิ่มเป็นร้อยละ 17.5 (ประทีป ทัดอิตตานนท์, 2562) ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี 2565 กล่าวคือจะมีผู้สูงอายุ อายุ 60 ปี หรือมากกว่าจำนวน 12 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนเท่ากับ 20% ของประชากรทั้งหมด (ศุภวุฒิ สายเชื้อ, 2564)

ประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเมื่อพิจารณาถึงจำนวนประชากรรายจังหวัด ณ เดือน กุมภาพันธ์ 2565 จำแนกตามเพศพบว่า จากจำนวนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปทั้งหมดของประเทศ จำนวน 12,213,527 คน เป็นเพศหญิง 6,821,735 คน คิดเป็นร้อยละ 55.85 เป็นเพศชาย 5,391,792 คน คิดเป็นร้อยละ 44.15 เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัดของประเทศ พบว่า จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีจำนวนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากที่สุด จำนวน 1,159,390 คน เป็นเพศหญิง 679,463 คน คิดเป็นร้อยละ 58.61 เป็นเพศชาย 479,927 คิดเป็นร้อยละ 41.39 รองลงมา คือ จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 497,515 คน เป็นเพศหญิง 275,140 คน คิดเป็นร้อยละ 55.30 เป็นเพศชาย 222,375 คิดเป็นร้อยละ 44.70 (สำนักบริหารการทะเบียน, 2565)

จากการสำรวจสถิติประชากรผู้สูงอายุประเทศไทย จะพบว่า จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายในสภาวะการณ์ในปัจจุบัน การเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งที่ควรตระหนักและให้ความสำคัญ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ดำเนินการการให้บริการสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ โดยกิจกรรมประกอบด้วย การส่งเสริมการจัดกิจกรรมทางสังคมผู้สูงอายุ การให้บริการในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และการให้บริการในศูนย์บริการผู้สูงอายุ รวมทั้งการเสริมสร้างโอกาสใช้ความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุ เพื่อทำประโยชน์และสร้างรายได้ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2565)

ในขณะที่สังคมไทยปัจจุบันก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ บุตรหลานหรือคนในครอบครัวต้องเข้ามารับบทบาทและหน้าที่ในการดูแล เยาวชนที่เป็นสมาชิกในครอบครัวจึงควรเรียนรู้และเตรียมตัวก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้มีบทบาทในฐานะเป็น “ผู้ดูแล” อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นสัญญาณเตือนให้เยาวชนซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัว ต้องหันมาทบทวนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อหาแนวทาง ดูแลผู้สูงอายุตามที่สังคมพึงประสงค์ แต่เมื่อพิจารณาตามบริบทในสภาพปัจจุบัน จะเห็นว่า บุตรหลานหรือคนในครอบครัว ขาดความรู้และทักษะที่ถูกต้องเพื่อการเรียนรู้แนวทางที่เหมาะสมในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งอาจจะทำให้ผู้สูงอายุเกิดอันตรายได้ เห็นได้จากการละเว้นการกระทำโดยตั้งใจหรือการกระทำโดยไม่ได้ตั้งใจทำให้ผู้สูงอายุเกิดอันตราย เกิดความทุกข์ ได้แก่ การทอดทิ้ง การไม่ดูแล ไม่ให้อยู่ร่วมอาศัย และการละเลยหรือละเว้นการกระทำที่เกิดจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ การขาดความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาผู้สูงอายุ เช่น การให้ยาผิดหรือการให้ยาในปริมาณที่มากหรือน้อยเกินไปรวมถึงการขาดกระตุ้นในการเข้าสังคม (ยมนา ชนะ

นิล และพรชัย จุลเมตต์, 2560) นอกจากนั้นยังพบว่า ปัญหาด้านทัศนคติ ค่านิยม คุณค่าต่อผู้สูงอายุมีความลดลงอย่างเห็นได้ชัด เช่น การสร้างวาทกรรมแทนผู้สูงอายุว่าเป็น “มนุษย์ป่ามนุษย์ลุง” ที่ถูกใช้แทนคำเรียกในความหมายในเชิงเสียดสีสังคมว่าเป็นคนที่มีพฤติกรรมไร้มารยาท เชื่องช้า โบราณ สาเหตุเหล่านี้เป็นผลสืบเนื่องจากช่องว่างระหว่างวัย และเยาวชนเป็นกลุ่มคนที่เกิดมาพร้อมกับเทคโนโลยีและความทันสมัย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างครอบครัว จึงส่งผลกระทบให้ความผูกพันระหว่างเยาวชนและผู้สูงอายุมีความห่างเหินกันมากขึ้น เพราะฉะนั้น สัมพันธภาพในครอบครัวจึงมีความสำคัญ ถ้าหากมีความห่างเหิน ความไม่เข้าใจกัน ต่างคนต่างอยู่ มีปฏิสัมพันธ์กันน้อย ขาดการสื่อสารที่เข้าใจระหว่างกัน สิ่งนี้ทำให้เกิดปัญหาและนำไปสู่พฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของเยาวชนได้ (วนัญญา แก้วแก้วปาน, 2560)

จากปัญหาข้างต้น จึงนำไปสู่การแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับหลักการทางพระพุทธศาสนาได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุผ่านหลักธรรมคำสอนต่าง ๆ เช่น หลักความกตัญญู ที่มุ่งเน้นให้บุตรและธิดารู้จักแสดงออกซึ่งความกตัญญูต่อบิดามารดา อันหมายถึง ผู้สูงอายุควรได้รับการดูแลตามหลักกตัญญู (อง.ทก. 20/364/108) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ที่เป็นหลักสำหรับการปฏิบัติตนหรือตั้งตนในความดีที่สามารถกระทำต่อผู้สูงอายุ (ที.ปา.อ. 3/42/246) (มหามกุฏราชวิทยาลัย, มูลนิธิ, 2552) การแสวงหาทางเลือกตามที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงวางแนวคิดอันเป็นพื้นฐานในการดูแลผู้สูงอายุ และวิธีการในการเสริมสร้างศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยหลักการที่สำคัญและสอดคล้องหรือแตกต่างจากหลักการต่าง ๆ ตามที่ปรากฏในสังคมไทยในยุคปัจจุบันหรือไม่จะบูรณาการหลักการและเครื่องมือสำหรับเสริมสร้างศักยภาพเยาวชน ให้สอดคล้องและเหมาะสมต่อความเป็นไปของโลกได้อย่างไรในสถานการณ์ปัจจุบัน

ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของปัญหาการขาดการเตรียมความพร้อมของเยาวชนส่งผลให้เกิดทัศนคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุ ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจและการไม่มีความชำนาญต่อการทำหน้าที่และบทบาทในการดูแลผู้สูงอายุที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตจึงสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา” เพื่อสร้างความตระหนักถึงบทบาทสำคัญของครอบครัวและเยาวชนในการดูแลผู้สูงอายุเป็นลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา

3. เพื่อบูรณาการหลักธรรมการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา

4. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับ “การส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา”

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การดำเนินการวิจัย (Research Process) ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงความรู้ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ มีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับในสังคม มีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่ศึกษา จำนวน 15 รูป/คน ประกอบด้วย

2.1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 4 รูป/คน ได้แก่ พระธรรมกิตติเมธี, ดร. พระเทพวินยาภรณ์, พระปลัด สุรเชษฐ์ สุรเชฏฐ์ ดร., และ รศ.ดร.สุวิญ รักษ์สัตย์

2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแพทย์/สาธารณสุข จำนวน 3 คน ได้แก่ นางอมตา จันทร์ปาน, นพ.เทวัญ ธานีรัตน์ และ รศ.ดร.สายฝน เอกวารงกูร

2.3 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 2 คน ได้แก่ นายสัมพันธ์ ทองสมัคร, นางกาญจนา เรืองช่วย

2.4 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา จำนวน 3 คน ได้แก่ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ไมตรี จันทรา, ดร.นวลใย สุทธิพิทักษ์, และ ดร.ปรเมศวร์ ศิริรัตน์

2.5 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมวิทยา จำนวน 3 คน ได้แก่ ศ.ดร.โกวิทย์ พวงงาม, ดร.วิโรจน์ พรหมสุด และ รศ.ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ

สำหรับผู้เข้าร่วมการเสวนากลุ่ม คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความสนใจและแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย โดยลงนามในหนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัยโดยได้รับการบอกกล่าว จำนวน 11 รูป/คน ประกอบด้วย

1. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป/คน ได้แก่ พระศรีวินยาภรณ์, ดร., พระมหาวิชาญ กนตสีโล และ ดร., ดร.สันติ อุณจะนำ

2. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแพทย์/สาธารณสุข จำนวน 1 คน ได้แก่ นายไชยยุทธ มะเกลี้ยง

3. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 1 คน ได้แก่ รศ.ดร.ปัญญา เลิศไกร

4. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผศ.ดร.ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่, ผศ.ดร.สำเริง จันทุม, ดร.วิมพิริภา รักสม, ดร.สุภาพ เต็มรัตน์ และ ดร.สุนทรา เพชรใส

5. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมวิทยา จำนวน 1 คน ได้แก่ ผศ.ดร.เฉลิมศักดิ์ บุญนำ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผ่านผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ และได้ส่งโครงการวิจัยแก่คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์ สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย เพื่อรับการพิจารณารับรองโครงการวิจัยและเป็นการยืนยันว่าผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิและไม่ก่อให้เกิดภัยอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่างและผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย เพื่อนำไปใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

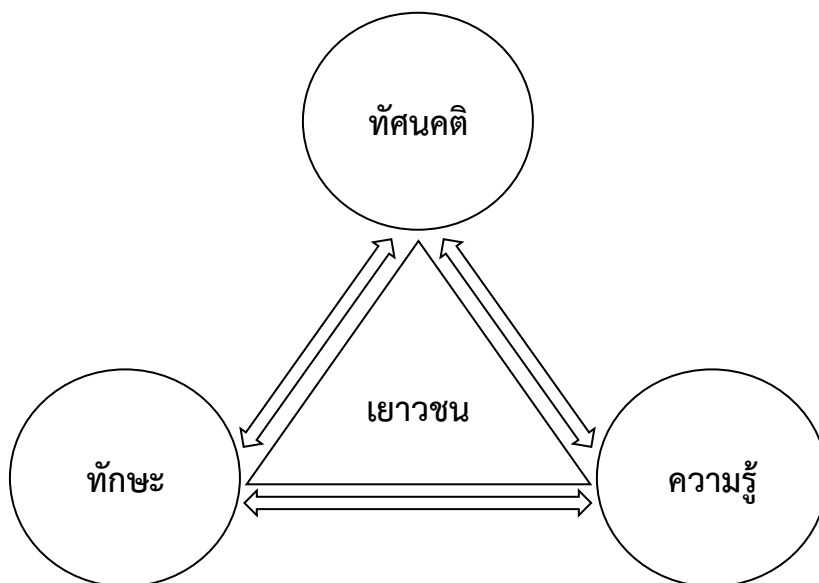
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาจากเอกสาร วิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกและเอกสารชั้นทุติยภูมิจากอรรถกถา หนังสือ ผลงานการวิจัย และเอกสารวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และสร้างเครื่องมือสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจทานแล้วไปทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ขอให้อุปกรณ์สำคัญ จำนวน 15 รูป/คน และ จัดเวทีสนทนากลุ่มจำนวน 11 รูป/คน (Focus Group) เพื่อเป็นการยืนยันข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย วิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกมีกระบวนการดำเนินการด้วยระบบออนไลน์ Google Meet จัดลำดับขั้นตอนของข้อมูลอย่างเป็นระบบและรัดกุม และนำข้อมูลเหล่านั้นไปศึกษาวิเคราะห์เชิงพรรณนา ตามกรอบของวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ และนำเสนอข้อมูลการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา” มีดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีในการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุ เกี่ยวกับศักยภาพ ตลอดจนแนวคิดเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อนำมาสร้างหรือกำหนดกรอบที่นำไปสู่การสร้างเกณฑ์ชี้วัดหรือมาตรฐานจากวิทยาการสมัยใหม่ในการเป็นตัวกำหนดขึ้นมาใช้เป็นพื้นฐานในการวัดกรอบของ “การส่งเสริมศักยภาพในการเตรียมความพร้อม” มี 3 ประการ คือ 1) ทศนคติ ความรู้ 2) ความรู้ และ 3) ทักษะ ดังรูปภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบกระบวนการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนในการเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุ

2. หลักธรรมที่ส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่าหลักธรรมที่สามารถนำมาเป็นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมศักยภาพได้ คือ ความกตัญญู (วิ.มหา. 4/69/97) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และบุญกิริยาวัตถุ 10 (ขุ.อิติ. 25/60-61/178) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ความกตัญญู คือ การตระหนักรู้บุญคุณของผู้ที่มีพระคุณต่อเราและกระทำตอบแทน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553) ความกตัญญูจึงเป็นเรื่องของคุณค่าทางภายในที่เน้นในเรื่องของการระลึกถึงคุณงามความดีที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้เคยกระทำไว้แก่เรา อันเป็นจริยธรรมที่เอื้อต่อการปฏิบัติต่อผู้มีพระคุณที่อาศัยอยู่ในครอบครัว ชุมชน สังคม เพื่อให้เกิดความสุขในการดำเนินชีวิตและอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นสังคมได้อย่างสันติสุข

2.2 หลักบุญกิริยาวัตถุ คือ การตั้งใจในการปฏิบัติบำเพ็ญในความดี (ขุ.อิติ. 25/60-61/178) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) โดยพระพุทธศาสนาได้วางหลักการทำความดีไว้ 10 ประการ ประกอบด้วย

2.2.1 ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน (ที.ปา. 11/38/269) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หมายถึง การแบ่งปันสิ่งของด้วยวัตถุสิ่งของ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยาเภสัชรักษาโรค โดยมุ่งหวังที่จะจุนเจือเกื้อกูลให้ผู้รับได้ประโยชน์และความสุข

2.2.2 สีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล (ที.ปา. 11/38/269) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หมายถึง สิ่งที่ควบคุมความประพฤติเพื่อการดำเนินชีวิตที่

ดิงาม ประกอบด้วยข้อปฏิบัติ 5 ประการ คือ การงดเว้นจากการทำสัตว์มีชีวิตให้ตกลงไป การงดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ การงดเว้นจากการประพฤติดีกในกาม การงดเว้นจากการพูดเท็จ และการงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา สุรา และเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

2.2.3 ภวานามัย บุญสำเร็จด้วยการภวานา (ที.ปา. 11/38/269) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หมายถึง การทำความดีด้วยการอบรมพัฒนาจิตใจด้วยวิธีการเจริญสติปัฏฐานเพื่อให้เกิดการระลึกรู้มีสติตลอดเวลา ประกอบด้วยหลักการปฏิบัติ 4 ประการ คือ 1) การกำหนดพิจารณาพฤติกรรมทางกายอย่างมีสติ (กายานุปัสสนา) 2) การกำหนดความรู้สึกที่เกิดขึ้นอย่างมีสติ (เวทนานุปัสสนา) 3) การกำหนดความคิดอย่างมีสติ (จิตตานุปัสสนา) และ 4) การกำหนดพิจารณาธรรมอย่างมีสติ (ธัมมานุปัสสนา)

2.2.4 อปายนัมย บุญสำเร็จด้วยการประพฤติอ่อนน้อม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553) หมายถึง การให้ความเคารพทางกาย วาจา และจิตใจ แก่ผู้ใหญ่และผู้มีพระคุณ 3 ประเภท คือ 1) วัยวุฒิ ได้แก่ พ่อ แม่ ลุง ป้า น้า อา หรือผู้สูงอายุ 2) คุณวุฒิ ได้แก่ ครู อาจารย์ พระสงฆ์ และ 3) ชชาติวุฒิ ได้แก่ พระมหากษัตริย์และเชื้อพระวงศ์ทุกพระองค์

2.2.5 เวยยาวัจจมัย บุญสำเร็จด้วยการชวนชวาย (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553) หมายถึง การช่วยเหลือกิจการงานต่าง ๆ ให้ประโยชน์ต่อคนส่วนรวมตามโอกาสที่สมควร เช่น การช่วยเหลืองานบ้าน การช่วยเหลืองานในโรงเรียน และการช่วยเหลืองานสังคม เป็นต้น

2.2.6 ปัตติทานมัย บุญสำเร็จด้วยการให้ส่วนบุญ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553) หมายถึง การเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้กับผู้อื่นโดยไม่หวงแหนโดยการเปิดโอกาสให้ผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วมแห่งความดีที่เรากระทำด้วยกัน เพื่อเป็นประโยชน์แก่การบรรเทาความตระหนี่ที่อยู่ในจิตใจ

2.2.7 ปัตตานุโมทนามัย บุญสำเร็จด้วยการยินดีในความดีที่ผู้อื่นกระทำ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553) หมายถึง การรู้สึกยอมรับ ยินดี มีความเห็นชอบอนุโมทนาชื่นใจในความดีของผู้อื่นอันจะช่วยให้บุคคลได้มีจิตใจดีทั้งดงาม ไม่อิจฉาหรือระแวงสงสัยเมื่อเห็นเขาทำดี

2.2.8 ธัมมัสสวนมัย บุญสำเร็จด้วยการฟังธรรม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553) หมายถึง การรู้จักเรียนรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์จากการฟัง รวมถึงการอ่านจากสื่อพิมพ์ต่าง ๆ ในเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต เพราะจะทำให้ได้ปัญญาในการดำเนินชีวิตและนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการฟังหรือการอ่านมาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมโดยรวม

2.2.9 ธัมมเทศนามัย บุญสำเร็จจากการแสดงธรรม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553) หมายถึง การสอนหรือแนะนำธรรมะ คำสอน ข้อคิดที่ดีแก่ผู้อื่น เพื่อให้ผู้รับฟังได้เกิดความเข้าใจในข้อธรรมนั้น ๆ เมื่อเราได้ฟังสิ่งที่ดี ๆ ก็บอกต่อแก่คนอื่น หรือแนะนำให้เขา

รู้จักได้ดำเนินชีวิตที่ดี ให้คนอื่นได้รู้จักบทบาทและหน้าที่ของโครงสร้างทางสังคม เช่น การแนะนำเรื่องการดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น

2.2.10 ทิฏฐิขุภัมม การทำความเห็นถูกต้อง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553) หมายถึง การรู้จักปรับทัศนคติให้สอดคล้องกับสัมมาทิฏฐิ เช่น การเชื่อว่า การให้ทาน การบูชา กฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วมีจริง และเชื่อว่าควรเลี้ยงดูผู้มีพระคุณ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เพราะท่านเหล่านั้นมีพระคุณ เป็นต้น

3. การบูรณาการหลักธรรมการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา โดยนำผลสรุปจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการเสวนากลุ่มที่ได้มาสังเคราะห์ในการบูรณาการหลักธรรมกับการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุ แสดงความสอดคล้อง ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการบูรณาการหลักธรรมกับการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนด้านทัศนคติ

หลักการ	ผลการสัมภาษณ์	ผลการเสวนากลุ่ม	ความเห็นผู้วิจัย
ความกตัญญู	- การสร้างการตระหนักรู้ - การสร้างบรรทัดฐานทางสังคม - การเรียนรู้และการปฏิบัติ	กระตุ้นความผูกพันกับคนในครอบครัว	- สิ่งที่ผู้วิจัยคิดว่าควรเพิ่มก็คือ การลอกเลียนแบบซึ่งเยาวชนจะได้รับทัศนคตินี้ เข้าไป เกิดจากสภาพแวดล้อมที่ได้รับและซึมซับเข้าไป เช่น หากพ่อแม่ประพฤติตนกตัญญูให้เห็นเป็นแบบอย่าง เยาวชนก็จะเกิดสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดทัศนคติได้
การเจริญภาวนา	การใช้ขันติเพื่อข่มจิตใจ	การฝึกฝนจิตใจเพื่อควบคุมอารมณ์ตนเอง	- เมื่อพิจารณาทุกแนวความคิด สามารถออกแบบเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) สิ่งเร้าจากภายใน และ 2) สิ่งเร้าจากภายนอก
การรู้จักเฉลี่ยความดีให้ผู้อื่น	การมีจิตใจที่เอื้อเพื่อไม่ตระหนี่	การตระหนักถึงหลักธรรม	
การยินดีในความดีผู้อื่น	การสร้างการตระหนักในการเสพคุณค่าแท้	การเปิดใจกว้างและยอมรับ	
การมีความเห็นถูกต้อง	การให้ตระหนักความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม	- การสร้างแบบแผนความคิด - การสร้างแรงจูงใจที่เกิดจากกฎแห่งกรรม	

จากตารางที่ 1 พบว่า มีประเด็นร่วมที่สำคัญ คือ 1) สิ่งเร้าจากภายใน อันเกิดขึ้นจากการเรียนรู้และปฏิบัติ การใช้ขันติเพื่อข่มจิตใจ การฝึกฝนจิตใจเพื่อควบคุมอารมณ์ตนเอง การมีจิตใจที่เอื้อเพื่อไม่ตระหนี่ การตระหนักถึงหลักธรรม การเปิดใจกว้างและยอมรับ และการสร้างแบบแผนความคิด และ 2) สิ่งเร้าจากภายนอก ที่เกิดขึ้นจากกระตุ้นความผูกพันกับคนในครอบครัว การสร้างการตระหนักรู้ การสร้างบรรทัดฐานทางสังคม การสร้างการตระหนักในการเสพคุณค่าแท้ การให้ตระหนักความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม การสร้างแรงจูงใจที่เกิดจากกฎแห่งกรรม และการลอกเลียนแบบ

ตารางที่ 2 แสดงการบูรณาการหลักธรรมกับการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนด้านความรู้

หลักการ	ผลการสัมภาษณ์	ผลการเสวนากลุ่ม	ความเห็นผู้วิจัย
การฟังธรรม	- การฟังธรรมหรือข้อคิดจาก รูป แบบ ต่าง ๆ เช่น สื่อสังคม หรือแพลตฟอร์มอื่น ๆ	- ความรอบรู้แห่งตน - การสร้างประสบการณ์เรียนรู้	เมื่อพิจารณาถึงข้อค้นพบจะเห็นว่า ตัวแปรต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความรู้ ก็คือ การสื่อสารที่จะก่อให้เกิดความรู้ในระดับต่าง ๆ ผ่าน
การสั่งสอนธรรม	การ สร้าง ตัว แบบ (Model) ในการสื่อธรรม	การชักจูงจากภายนอก คือ บ้าน โรงเรียน และ รัฐบาล	การสร้างความรู้และการถ่ายทอดความรู้

จากตารางที่ 2 พบว่า มีประเด็นร่วมที่สำคัญ คือ 1) การสร้างความรู้ เกิดจากการฟังธรรมหรือข้อคิดจากรูปแบบต่าง ๆ เช่น สื่อสังคม หรือแพลตฟอร์มอื่น ๆ การเข้าฝึกอบรม ความรอบรู้แห่งตน การสร้างประสบการณ์เรียนรู้ 2) การถ่ายทอดความรู้ เกิดขึ้นจากการสร้างตัวแบบ (Model) ในการสื่อธรรมและการชักจูงจากภายนอก คือ บ้าน โรงเรียน และรัฐบาล

ตารางที่ 3 แสดงการบูรณาการหลักธรรมกับการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนด้านทักษะ

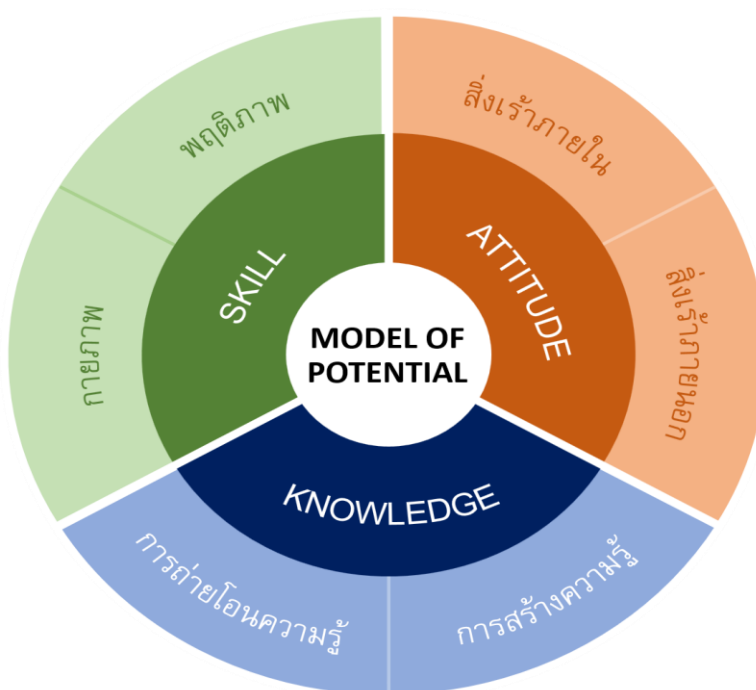
หลักการ	ผลการสัมภาษณ์	ผลการเสวนากลุ่ม	ความเห็นผู้วิจัย
การให้ปันสิ่งของ	เริ่มต้นจากสถาบันครอบครัวที่ควรฝึกในการรู้จักแบ่งปัน	ฝึกหัดแบ่งปันปัจจัย 4	ผู้วิจัยมองว่า การนำเสนอแนวคิดการส่งเสริมทักษะของทุกแนวคิดน่าจะสอดคล้อง
การรักษาศีล	การใช้หลักเบญจธรรม เพื่อเกื้อกูลการรักษาเบญจศีล	ฝึกปฏิบัติพฤติกรรมทางกายและวาจาให้มีระเบียบวินัย	การยืนบนฐานของกายภาพที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอกและพฤติกรรมที่
การรู้จักอ่อนน้อม	การฝึกฝนพัฒนาตนเอง	การฝึกให้รู้จักอ่อนน้อมทางกาย วาจา และจิตใจ	เน้น การ กำกับ ควบคุม พฤติกรรมเยาวชน
การชวนช่วยทำกิจ	- การอาศัยตัวแบบเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติ - การฝึกฝนในเรื่องของการเสียสละ - กระบวนการทำซ้ำ - การฝึกอบรมระยะสั้นและระยะยาว	ฝึกฝนเรื่องการดูแลเบื้องต้น เช่น การช่วยจัดหาอาหาร การช่วยทำการกายภาพบำบัด ดูแลทำความสะอาดร่างกาย ผู้สูงอายุ รวมถึงบริเวณที่อยู่อาศัย	

จากตารางที่ 3 พบว่า มีประเด็นร่วมที่สำคัญ คือ 1) การส่งเสริมทักษะเชิงกายภาพ โดยเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัวที่ควรฝึกในการรู้จักแบ่งปัน ฝึกหัดแบ่งปันปัจจัย 4 การอาศัยตัวแบบเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติ การฝึกฝนในเรื่องของการเสียสละ กระบวนการทำซ้ำ และการฝึกอบรม

ระยะสั้นและระยะยาว ฝึกฝนเรื่องการดูแลเบื้องต้น เช่นการช่วยจัดอาหาร การช่วยทำการกายภาพบำบัด ดูแลทำความสะอาดร่างกายผู้สูงอายุ รวมถึงบริเวณที่อยู่อาศัย 2) การส่งเสริมทักษะเชิงพฤติกรรม เกิดจากการใช้หลักเบญจธรรมเพื่อเกื้อกูลการรักษาเบญจศีล การฝึกปฏิบัติพฤติกรรมทางกายและวาจาให้มีระเบียบวินัยตามกรอบศีล 5 การฝึกฝนพัฒนาตนเอง และการฝึกให้รู้จักอ่อนน้อมทางกาย วาจา และจิตใจ

ฉะนั้นการที่จะได้มาซึ่งแนวคิด “การส่งเสริมศักยภาพเยาวชน” ภายใต้กรอบของหลัก “ธัมมิกวิธี” จึงต้องอาศัยกระบวนการหรือวิธีที่การในการออกแบบที่สอดคล้องกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการประพฤติปฏิบัติ โดยข้อสรุปผลจากการศึกษา สามารถแสดงเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนภายใต้กรอบธัมมิกวิธี

กล่าวโดยสรุป หลักการส่งเสริมศักยภาพทั้งสามเป็นไปอย่างมีพัฒนาการร่วมกัน เพราะเป็นการเริ่มต้นจาก “ทัศนคติ” ซึ่งมีตัวแปรที่สำคัญ คือ สิ่งเร้าจากภายใน และ สิ่งเร้าจากภายนอก เมื่อเยาวชนมีทัศนคติที่ดีต่อผู้สูงอายุแล้ว “ความรู้” ก็จะเกิดขึ้นเพราะมีตัวแปรจากการสร้างความรู้และการถ่ายทอดความรู้ หลังจากนั้น “ทักษะ” ที่เป็นความชำนาญมาจากการฝึกฝนก็ตามมา อันเป็น “ศักยภาพ” ที่อยู่บนพื้นฐานของ “หลักธรรม” ที่จะทำให้เกิด

ศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเกิดประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อ “ผู้ดูแล” และ “ผู้ได้รับการดูแล” ตลอดไป

4. องค์ความรู้เกี่ยวกับ การส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์รูปแบบ (Model) ภายใต้นามว่า “YAKSE” ในรูปแบบของ “ระฆังธรรมนำศักยภาพ” ที่หมายถึงการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนจะต้องประกอบด้วยหลักการด้านทัศนคติ ความรู้ และทักษะ เห็นได้จากภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3 แสดงโมเดลการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาขององค์ความรู้ YAKSE Model

ผลจากการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่เรียกว่า “YAKSE MODEL” โดยกระบวนการของโมเดลดังกล่าวจะเรียงลำดับตามกระบวนการต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ตามลำดับนี้

1. ต้นน้ำ (Upstream) คือ “Y” = Youth หมายถึง เยาวชนที่สิ้นสุดความเป็นเด็กและเตรียมพร้อมเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่

2. กลางน้ำ (Midstream) คือ “AKS” ได้แก่

A = Attitude แปลว่า ศักยภาพด้านทัศนคติ เป็นพฤติกรรมด้าน “จิตพิสัย (Affect)” ที่ส่งผลให้เกิดทัศนคติ ความรู้สึก ค่านิยม ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าภายในจิตใจ

K = Knowledge แปลว่า ศักยภาพด้านความรู้ เป็นพฤติกรรมด้าน “พุทธิพิสัย (Cognition)” ที่ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ด้านสติปัญญาหรือความรู้ทั้งธรรมและทางวิทยาการเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ

S = Skill แปลว่า ศักยภาพด้านทักษะ เป็นพฤติกรรมด้าน “ทักษะพิสัย (Conation)” ที่บ่งบอกถึงความสามารถและความเชี่ยวชาญในทักษะการดูแลอย่างคล่องแคล่ว

ศักยภาพเหล่านี้จะเป็นวิธีที่ก่อตัวและดำรงอยู่บนฐานของหลักธรรมอันประกอบด้วย หลักความกตัญญูกตเวที และหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ซึ่งจะส่งผลต่อการส่งเสริมศักยภาพเพื่อให้เกิดการดูแลที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ

3. ปลายน้ำ (Downstream) คือ E = Elderly แปลว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง การที่เยาวชนได้นำศักยภาพที่ได้รับการส่งเสริมผ่านกระบวนการในการจัดการไปดูแลผู้สูงอายุ

ฉะนั้น องค์ความรู้ที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นฉาบทันในการนำเสนอการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา” ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่เพียบพร้อมไปด้วยวิธีการและหลักการ เพื่อจะเป็นพื้นฐานในการนำไปประยุกต์ใช้และปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุได้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุ มีหลักการที่สำคัญ คือ ทัศนคติ ความรู้ และทักษะ โดยจะเห็นว่า จุดเริ่มต้นของการส่งเสริมก็คือ “ทัศนคติ” เพื่อให้เกิดการส่งเสริมคุณค่าภายใน เช่น ความเชื่อ ความคิดเห็น มุมมองเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์และแสดงออกทางพฤติกรรมในการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุได้ เมื่อเยาวชนมีความเชื่อมั่น เห็นคุณค่าต่อผู้สูงอายุแล้ว “ความรู้” ก็จะขึ้น เพราะมีความสนใจและใส่ใจที่จะต้องเลี้ยงดูตอบแทนพระคุณผู้สูงอายุ ต่อจากนั้น “ทักษะ” ที่เกิดจากความสามารถและความชำนาญจากการฝึกฝนและปฏิบัติจนเกิดความชำนาญก็ตามมา ฉะนั้นการจะส่งเสริมศักยภาพเยาวชนจึงควรเริ่มต้นที่ทัศนคติเป็นลำดับแรก สอดคล้องกับ สมสุข นิธิอุทัย ได้ศึกษาการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่า จุดเริ่มต้นของการพัฒนาเยาวชน คือ การมีทัศนคติที่ดีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เยาวชนกระทำพฤติกรรมนั้น (สมสุข นิธิอุทัย, 2554)

2. หลักธรรมที่ส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ก็คือ ความกตัญญูและหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งในการที่จะช่วยหล่อหลอมชีวิตและจิตใจให้เยาวชนได้มีการพัฒนาตนเองทั้งในระดับ

ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ สอดคล้องกับ พระครูศรีสุตโสภณ (เงิน ชาตเมธี) ได้ศึกษาความกตัญญูทศเวทีในฐานะคุณธรรมค้ำจุนสังคมจากมุมมองพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่าความกตัญญูทศเวทีเป็นพื้นฐานของคนดี กล่าวคือ คุณธรรมนี้เป็นบ่อเกิดของคุณธรรมอื่น ๆ และเป็นฐานช่วยเกื้อหนุนส่งเสริมให้คนกระทำความดี ยิ่ง ๆ ขึ้นไป (พระครูศรีสุตโสภณ (เงิน ชาตเมธี), 2549) และสอดคล้องกับแนวคิดของ ธีรโชติ เกิดแก้ว ที่มองว่า บุญกิริยาวัตถุ 10 มาเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันทุกขณะ ข้อสรุปของบุญคือพื้นฐานของชีวิต ก็คือ ชีวิตที่มีบุญเป็นเครื่องนำพาจะเป็นชีวิตที่ดำเนินไปอย่างประสานสัมพันธ์กับทุกสิ่ง เป็นชีวิตที่สร้างสรรค์ก่อให้เกิดพัฒนาการที่ดีทั้งในระดับส่วนตัว ผู้อื่น สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นชีวิตแห่งบุญที่ส่งผลให้เกิดความสุข (ธีรโชติ เกิดแก้ว, 2547)

3. การบูรณาการหลักธรรมการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา โดยการนำเอาหลักความกตัญญู การเจริญภาวนา การรู้จักเฉลี่ยความดีให้ผู้อื่น การยินดีในความดีของผู้อื่น และการมีความเห็นถูกต้องมาช่วยส่งเสริมในสิ่งเร้าภายในและสิ่งเร้าภายนอกในศักยภาพด้านทัศนคติ การนำเอาหลักการฟังธรรม และการสั่งสอนธรรมมาช่วยส่งเสริมในการสร้างความรู้และการถ่ายทอดความรู้ในศักยภาพด้านความรู้ และการนำเอาหลักการให้ปันสิ่งของ การรักษาศีล การรู้จักถนอมถนอม และการชวนช่วยช่วยทำกิจมาช่วยส่งเสริมในเชิงพฤติกรรมและกายภาพในศักยภาพด้านทักษะ เพราะกระบวนการดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้เยาวชนได้เกิดการพัฒนาอย่างครอบคลุมและรอบด้าน สอดคล้องกับพระแสวงชัย ธรรมกามา (หล้าลี) ที่พบว่า การนำหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 มาพัฒนานตนเองเพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยครอบคลุมใน 4 มิติหลัก คือ กาย สังคม จิตใจ และปัญญา (พระแสวงชัย ธรรมกามา (หล้าลี), 2561)

4. องค์ความรู้เกี่ยวกับ การส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ในรูปแบบของ “YAKSE MODEL” เป็นการส่งเสริมศักยภาพของเยาวชนที่มีต่อผู้สูงอายุ เช่น บุตรหลานมีศักยภาพในการเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว เป็นต้น นอกจากนี้ องค์ความรู้ดังกล่าวสามารถยืดหยุ่นและนำมาบูรณาการประยุกต์ใช้ในสถานบริบาลได้ เพราะหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ได้รับการออกแบบจากพระพุทธเจ้า นอกจากไม่จำกัดกาลแล้ว ยังไม่จำกัดบุคคลหรือสถานที่ในการนำประพฤติปฏิบัติ ทั้งนี้ต้องอาศัยการเข้าใจและการร่วมมือระหว่างเยาวชนและผู้สูงอายุที่จะต้องสร้างศักยภาพทางด้านทัศนคติ ความรู้ และทักษะให้เกิดประสิทธิภาพเพื่อจะได้นำไปดูแลผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ พระครูกันตธรรมมาภิวัฒน์ (น้อย กนตสีโล) ที่พบว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับเยาวชนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ผลปรากฏว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับเยาวชนซึ่งมีวัยที่แตกต่างกัน จะเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจอารมณ์และสังคมจะต้องให้แต่ละฝ่ายรู้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของกันและกัน จะทำให้มีความเข้าใจกันมากขึ้นจะก่อให้เกิดความเห็นใจและช่วยเหลือกันและกัน เมื่อผู้สูงอายุ

เป็นต้นแบบที่ดีเยาวชนก็ยอมปฏิบัติตาม การเข้าร่วมกิจกรรมนั้นหนทางการร่วมกัน ทำให้เยาวชนสนใจในตัวผู้สูงอายุและกล้าพูดคุยด้วย ในส่วนของด้านเยาวชนเมื่อได้ร่วมกิจกรรมกับผู้สูงอายุบ่อย ๆ มีการพูดจากับผู้สูงอายุมากขึ้น เริ่มเกิดความตระหนักในความกตัญญู อยากที่จะช่วยเหลือการทำงาน ซึ่งเป็นผลมาจากการให้เข้าร่วมกิจกรรมกับผู้สูงอายุบ่อยขึ้น (พระครูกันตธรรมาภิวัฒน์ (น้อย กนตสีโล), 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การศึกษาการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุตามหลักพระพุทธศาสนา ประจักษ์ชัดว่า หลักธัมมิกิวิธีที่ประกอบด้วย ความกตัญญูและบุญกิริยาวัตถุสามารถนำไปบูรณาการเข้ากับการส่งเสริมศักยภาพด้านทัศนคติ ความรู้ ทักษะ สถาบันการศึกษา ควรจะสร้างหลักสูตรเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับเยาวชนให้มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อจะได้สร้างเยาวชนให้มีทัศนคติ ความรู้ และทักษะ ที่เกิดประสิทธิภาพ โดยนำหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 และความกตัญญูมาบูรณาการเข้ากับการดูแลผู้สูงอายุ เพราะจะทำให้ให้นักศึกษาได้ซึมซับทั้งในหลักวิทยาการทั่วไปและคุณธรรม ฉะนั้น หากบุคคลมี วิทยาการและคุณธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ ก็จะแสดงออกและปฏิบัติต่อผู้สูงอายุด้วยความเคารพ และการให้เกียรติ ทำให้การดูแลผู้สูงอายุเป็นไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควร ส่งเสริมเยาวชนอย่างจริงจัง โดยใช้ช่องทางส่งเสริมผ่านสื่อของรัฐ ผลิตสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อให้ได้มี ทัศนคติ ความรู้ และทักษะในการดูแลผู้สูงอายุ รวมถึงการส่งเสริมให้เยาวชนได้บูรณาการ หลักธรรมโดยเฉพาอย่างยิ่งหลักความกตัญญูและนำหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ไปพัฒนาเพื่อเกิด ประโยชน์อย่างแท้จริง ทำให้เกิดคุณประโยชน์ต่อผู้สูงอายุและบุคคลหรือกลุ่มบุคคลทั่วไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2565). ผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 9 เมษายน 2565 จาก <http://164.115.22.122/dsdw/index.php>
- ธีรโชติ เกิดแก้ว. (2547). บุญคือปัจจัยพื้นฐาน : บทวิเคราะห์จากปัญหาในสังคมไทย. วารสาร มจร. วิชาการ, 7(14), 70-84.
- ประทีป ทัดอิตตานนท์. (2562). สิทธิของผู้สูงอายุในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ปณรัชช.
- พระครูกันตธรรมาภิวัฒน์ (น้อย กนตสีโล). (2563). การสร้างความสัมพันธ์ผู้สูงอายุกับเยาวชน ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูศรีสุตโสภณ (เงิน ชาดเมธี). (2549). ความกตัญญูทศเวทีในฐานะคุณธรรมค้ำจุนสังคมจากมุมมองพระพุทธศาสนา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2553). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร: บ. สหธรรมิก.
- พระแสวงชัย ธมมกาโม (หล้าลี). (2561). การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบุญกิริยาวัตถุ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย, มูลนิธิ. (2552). พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปลฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย (91 เล่ม). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วนัญญา แก้วแก้วปาน. (2560). สัมพันธภาพครอบครัวกับปัญหาการกระทำความผิดในวัยรุ่น. วารสาร Veridian E-journal Silpakorn University, Vol. 10(1), 361-371.
- ศุภวุฒิ สายเชื้อ. (2564). นำเป็นห่วง “สังคมสูงวัย” แนวโน้มประชากรของไทย. เรียกใช้เมื่อ 7 เมษายน 2565 จาก <https://www.prachachat.net/columns/news-786842>
- สมสุข นิธิอุทัย. (2554). การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักบริหารการทะเบียน. (2565). จำนวนประชากรไทย แบ่งตามช่วงอายุ รายจังหวัด ณ เดือนกุมภาพันธ์ 2565. เรียกใช้เมื่อ 9 เมษายน 2565 จาก <https://www.bora.dopa.go.th/index.php/th/>
- สุภาภรณ์ สุตหนองบัว. (2564). การดูแลผู้สูงอายุ : สถานการณ์และคุณภาพชีวิต. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน
สำหรับผู้นำชุมชน ผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสานสื่อสังคมออนไลน์
โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน*

CURRICULUM DEVELOPMENT ENHANCING COMMUNITY LEADER'S
RESEARCH COMPETENCIES THROUGH BLENDED LEARNING:
THE CONVERGENCE OF ONLINE AND FACE-TO-FACE LEARNING
BY USING THE COMMUNITY-BASED

สุธิมา เทียนงาม

Suthima Teanngam

วิไลลักษณ์ ลังกา

Wilailak Langka

อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล

Ittipaat Suwatanpornkool

ฐาปนี ธรรมเมธา

. Thapanee Thammetar

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: tsuthima@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการวิจัยชุมชนสำหรับผู้นำชุมชน 2) พัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชนสำหรับผู้นำชุมชน 3) ประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชนสำหรับผู้นำชุมชน การพัฒนาหลักสูตรใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐาน บูรณาการร่วมกับการเรียนรู้แบบผสมผสานสื่อสังคมออนไลน์ วิธีดำเนินการวิจัยใช้การสนทนากลุ่ม และการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย 4 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ประสบการณ์ด้านการวิจัยชุมชนหรือการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการวิจัยชุมชน และผู้บริหารวิทยาลัยชุมชน โดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการวิจัย

* Received 8 August 2022; Revised 21 August 2022; Accepted 24 August 2022

ชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน ประกอบด้วย 1) ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยชุมชน 2) ทักษะการวิจัยชุมชน 3) เจตคติต่อการทำวิจัยชุมชน และ 4) คุณลักษณะของนักวิจัยชุมชน โดยหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ การสร้างการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้กับชุมชน การสกัดโจทย์วิจัยและออกแบบงานวิจัย การปฏิบัติการวิจัยชุมชน และการจัดการข้อมูล การวิเคราะห์ การถอดบทเรียน สรุปบทเรียน และการเขียนรายงานวิจัย โดยหลักสูตรมีความสอดคล้องกันระหว่างของหน่วยการเรียนรู้ หัวข้อการฝึกอบรม และวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC = 0.75 - 1.00) และมีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.00 - 5.00) ผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน พบว่าภาพรวมของหลักสูตรมีประสิทธิภาพในด้าน ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม (ความถูกต้องครอบคลุม และความรับผิดชอบ ($\bar{X}$ = 4.56 - 4.78) ในระดับมากที่สุด และด้านความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.11)

คำสำคัญ: หลักสูตร, สมรรถนะการวิจัยชุมชน, ผู้นำชุมชน

Abstract

The objectives of this research article were to 1) develop community research's competency indicators for community leaders 2) develop a curriculum enhancing community research's competency for community leaders 3) evaluate the effectiveness of a curriculum enhancing community research's competency for community leaders. Curriculum development using the community-based integrate with blended learning. Research methodology was used in this study which comprised group discussion and expert evaluation. The participants in this study were divided into four groups including knowledgeable and experienced experts in community or local research, community leaders, experts in research, curriculum development and community research, administrators of community colleges by using purposive sampling. The data was analyzed using content analysis, means and standard deviation. The findings revealed that community research competencies for community leaders consisted of 1) knowledge about community research 2) community research skills 3) attitudes towards community research and 4) community researcher qualifications. This curriculum consisted of four learning units referring to community engagement building and community learning process, research problem refinement and research design, community research practice and data management, analysis, learned lesson recording, lesson summaries, and research report writing. According to the results

of the curriculum evaluation, it was consistent between the learning units. Training topics and behavioral objectives (IOC = 0.75 - 1.00) and were appropriate at the very highest level ($\bar{X}$ = 4.00 - 5.00). The overall effectiveness was at the highest level in terms of suitability, consistency and accuracy, benefit and responsibility ($\bar{X}$ = 4.56 - 4.78) and the possibility was at the high level ($\bar{X}$ = 4.11).

Keywords: Curriculum, Community Research Competency, Community Leader

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ซึ่งเชื่อมต่อกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี รัฐบาลได้วางกลไกการขับเคลื่อนประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยกลไกการสร้างเสริมความเข้มแข็งจากภายในควบคู่ไปกับการเชื่อมโยงกับประชาคมโลก (ภักดี รัตนมูขย์, 2561) โดยมีเป้าหมายสำคัญ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) เน้นความร่วมมือเพื่อไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง เพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ และสร้าง “ชุมชนอยู่ดี มีสุข” (กรมพัฒนาชุมชน, 2561)

การพัฒนาชุมชนมีเป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาคนให้มีความสุข ให้เป็นคนที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม และพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นชุมชนพึ่งตนเองได้ เป็นชุมชนสงบสุข และเป็นชุมชนที่ยั่งยืน (โกวิทย์ พวงงาม, 2553) “ชุมชนเข้มแข็งเป็นหัวใจของการพัฒนาในทุกเรื่อง” และ “การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องเริ่มจากฐานราก” (ประเวศ วะสี, 2561) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จึงเป็นประเด็นสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเพื่อเป็นฐานรองรับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ซึ่งทุกหน่วยงาน ต้องผนึกกำลังดำเนินการเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนให้สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ด้วยการกระตุ้นและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชน “ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้” อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ด้วยความเชื่อที่ว่า การสร้างความเข้มแข็งของ “ชุมชน” ซึ่งเป็น “ทุน” และ “ฐาน” ทางสังคมที่สำคัญให้สามารถจัดการ ดูแล และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง จะเป็นรากฐานที่มั่นคงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมของประเทศได้อย่างยั่งยืน

การสร้างชุมชนให้เข้มแข็งเป็นเรื่องของการจัดการศักยภาพและทรัพยากรในชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาและขับเคลื่อนชุมชนโดยคนในชุมชนเอง เมื่อชุมชนใดมีความรู้และทักษะที่เหมาะสมในบริบทของชุมชนตนเอง ก็จะทำให้ชุมชนนั้นสามารถผ่านพ้นวิกฤติและก้าวไปสู่การพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งได้ โดย “ความรู้” คือพื้นฐานสำคัญในการพัฒนา “การวิจัย” เป็นกระบวนการหนึ่งในการค้นคว้าหาความรู้เพื่อนำไปปรับปรุง และพัฒนาวิถีการดำรงชีวิตให้

ดีขึ้น ความรู้ที่ได้จากการวิจัยจึงเป็นพลังที่สำคัญในการได้มาซึ่งข้อมูลความรู้อันสามารถนำไปแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศได้อย่างถูกต้อง และเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ การพัฒนานวัตกรรม หรือในด้านสังคมที่จะช่วยให้ประชาชนและชุมชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น การวิจัยและพัฒนาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพึ่งตนเอง สร้างการเปลี่ยนแปลงและการ ปฏิรูปอย่างต่อเนื่องบนฐานความรู้ (สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ, 2557)

หลายสิบปีที่ผ่านมางานวิจัยในประเทศไทยมักถูกตั้งโจทย์โดยนักวิชาการ หน่วยงาน ต่าง ๆ เพื่อทดสอบทฤษฎี หรือหาคำตอบที่สนใจ หรือเข้าไปทำวิจัยในท้องถิ่นเพื่อการวางแผน กำหนดนโยบาย เพื่อคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยนักวิจัยมักจะเข้ามาเก็บ รวบรวมข้อมูลชุมชนในระยะเวลาอันสั้น และมักเป็นการเก็บข้อมูลเพียงบางมิติที่นักวิจัยสนใจ และตัวนักวิจัยเองมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมกับคนในท้องถิ่น นำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะ ที่ไม่ตรงกับปัญหา หรือปฏิบัติได้ยากภายใต้บริบทของวัฒนธรรมของท้องถิ่น (ทวีป ศิริรัศมี, 2549); (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค, 2548) สำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย (สกว.) จึงได้สนับสนุนให้คนในชุมชนท้องถิ่นสร้างความรู้และกลไกการจัดการปัญหา ของตนเองโดยการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอน เพื่อ “เพิ่มพลัง” ทางปัญญาให้กับ ชุมชนท้องถิ่น ภายใต้แนวคิด “งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” (Community-Based Research: CBR) เพื่อเป็น “เครื่องมือ” ให้ชุมชนสามารถคิด วิเคราะห์ วางแผนในการจัดการปัญหาด้วยตนเอง ปรับกระบวนการทัศน์จากแต่เดิมเป็นผู้รอคอยความช่วยเหลือจากภายนอกมาเป็นการพึ่งพาตนเอง เป็นหลัก เพื่อสร้างความรู้ กลไกการจัดการปัญหา และการพึ่งตนเองของชุมชนท้องถิ่น โดยให้ ชุมชนเป็นฐานของการวิจัยเพื่อค้นหาความรู้ที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาของชุมชนท้องถิ่นเอง ที่ เริ่มจากการ “สร้างคน” (นักวิจัยชาวบ้าน) และคนจะเป็นผู้ “สร้างความรู้” ความรู้ที่เกิดขึ้นจะ นำสู่ “การเปลี่ยนแปลง” นับเป็นการพัฒนาประเทศจากฐานล่างและเป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะ ไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค, 2548) งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นถือเป็นแนวคิดใหม่ในการสนับสนุนชุมชนให้เรียนรู้กระบวนการวิจัยเพื่อ แก้ปัญหาชุมชนด้วยตนเอง โดยใช้ “กระบวนการวิจัย” เป็น “เครื่องมือ” ในการแก้ปัญหาของ ชุมชน และเป็นการเชื่อมโยงคนในชุมชนและภาคยุทธศาสตร์ในการเข้ามาช่วยในการ ขับเคลื่อนและเสริมพลังของการพัฒนาคนในพื้นที่ โดยใช้วิจัยเป็นฐานอันนำไปสู่การพัฒนาที่ ยั่งยืน (ชูศักดิ์ สุทธิสา, 2561); (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค, 2548) จึงจำเป็นต้องมีพี่เลี้ยงที่คอยให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางการดำเนินงาน หนุนเสริมนักวิจัย ตลอดจนเป็นเพื่อนร่วมคิด และร่วมเรียนรู้ไปกับทีมวิจัยและชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัยจึงได้หนุนเสริมระบบสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในรูปแบบของศูนย์ประสานงานวิจัย เพื่อท้องถิ่น (Node) และพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Research Counsellors : RC) ในเชิง พื้นที่ และประเด็น เพื่อกระจายโอกาสสู่ชุมชนท้องถิ่น และเป็นกลไกสำคัญในการบริหาร จัดการโครงการวิจัยให้ประสบความสำเร็จ ใน 4 ภูมิภาค รวม 53 ศูนย์ (สำนักงานกองทุน

สนับสนุนการวิจัย ฝ่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น, 2562) (เอกสารจากเว็บไซต์) ซึ่งในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมและทั่วถึงทุกชุมชน และทุกจังหวัด

ดังนั้น หากมีกลไกหนุนเสริมให้ชุมชนได้เรียนรู้การทำวิจัยชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม จะทำให้ชุมชนมีองค์ความรู้ที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาของตนเองและชุมชนได้ โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นตัวกระตุ้นให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหาของตนเอง วางแผนดำเนินการแก้ปัญหานั้นด้วยตนเอง ก็จะสามารถพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งได้ (ภาวิดา เจริญจินดารัตน์, และ ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมาธิวัฒน์, 2561) ประกอบกับบทบาทของสถาบันวิทยาลัยชุมชนซึ่งเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญา มีพันธกิจด้านการจัดการศึกษา วิจัย ให้บริการทางวิชาการ ทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสร้างความเข้มแข็งท้องถิ่นและชุมชน และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมี “ชุมชน” เป็นหน่วยวัดความสำเร็จของการพัฒนา ที่เน้นบทบาทให้ “วิทยาลัยชุมชนเป็นข้อต่อที่เชื่อมโยงองค์ความรู้ทางวิชาการไปสู่การพัฒนาหรือสร้างนวัตกรรมชุมชนเพื่อการพัฒนาในระดับพื้นที่หรือชุมชน การสร้างศักยภาพคนที่ใช้ความรู้เป็นฐาน และสร้างความเข้มแข็งชุมชน คนไม่ทิ้งถิ่น และเกิดความยั่งยืน” (เกษม วัฒนชัย, 2548) “การวิจัยชุมชน” จึงเป็นอีกพันธกิจหนึ่งที่สถาบันวิทยาลัยชุมชนจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพคนในชุมชนให้เรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาสัมมาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต คุณภาพสิ่งแวดล้อม สามารถแก้ปัญหาที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนในปัจจุบันและพร้อมรับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของชุมชน และขึ้นำการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ชุมชนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน เนื่องจากผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญที่สุดในการดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ การกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนมีจิตสำนึกในการพึ่งพาตนเองร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบในชุมชนของตนเอง (วิทยา สุจริตธนารักษ์, และ คณะ , 2560) โดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Approach) ด้วยการพัฒนาที่เกิดจากความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ชุมชนคิดและตัดสินใจบนฐานความต้องการของชุมชน และเน้นหลักการมีส่วนร่วม บูรณาการร่วมกับการเรียนรู้แบบผสมผสานสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่ต้องการเป็นผู้นำตนเองในการเรียน (Self-directed learning) และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาตามความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของแต่ละบุคคล โดยมุ่งหวังว่ามวลประสบการณ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจะทำให้ผู้นำชุมชนได้เรียนรู้ มีประสบการณ์ และความชำนาญเกี่ยวกับการทำวิจัยชุมชน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความรู้ และทักษะ อันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรม ให้สามารถปฏิบัติการวิจัยชุมชนได้มีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์ให้นักวิชาการ หน่วยงาน

ภาครัฐ ภาคเอกชน ที่นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยชุมชนให้กับคนในชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน
3. เพื่อประเมินประสิทธิภาพ ของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน โดยศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับการวิจัยชุมชน งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น การวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน การเสริมสร้างพลังชุมชน และนำผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารมากำหนดเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อกำหนดตัวบ่งชี้และลำดับความสำคัญของตัวบ่งชี้สมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ด้านการวิจัยชุมชนหรือการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีผลงานด้านการวิจัยร่วมกับชุมชน 3 คน นักวิชาการจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ 2 คน ผู้นำชุมชน 2 คน และพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 2 คน โดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบบันทึกการสนทนากลุ่มซึ่งมีแนวคำถามเป็นลักษณะปลายเปิดแบบไม่จำกัดคำตอบ เก็บรวบรวมข้อมูลการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน โดยนำ ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน และผลการศึกษาเชิงวิเคราะห์วัฒนธรรมการเรียนรู้และความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยชุมชนของผู้นำชุมชน มากำหนดหัวข้อการฝึกอบรม และวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และจัดทำรายละเอียดหลักสูตร ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระ กระบวนการ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลหลักสูตร โดยใช้แนวคิดในการใช้

ชุมชนเป็นฐาน (Community - Based Approach) มาบูรณาการร่วมกับการเรียนรู้แบบผสมผสานสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่ต้องการเป็นผู้นำตนเองในการเรียน (Self - directed learning) และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาตามความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของแต่ละบุคคล

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการวิจัยชุมชน จำนวน 4 คน โดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) แบบประเมินความสอดคล้องของหน่วยการเรียนรู้ หัวข้อการฝึกอบรม และวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และ 2) แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชนสำหรับผู้นำชุมชน โดยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ประเมิน

การวิเคราะห์ข้อมูล มีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) แบบประเมินความสอดคล้องของหน่วยการเรียนรู้ หัวข้อการฝึกอบรม และวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยนำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญาคัดชนีวัดความสอดคล้อง (IOC: Index of Consistency) โดยต้องมีค่า IOC เท่ากับหรือมากกว่า 0.5 แสดงว่าหลักสูตรมีความสอดคล้องของหน่วยการเรียนรู้ หัวข้อการฝึกอบรม และวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม 2) แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร โดยการนำคำตอบของผู้เชี่ยวชาญจากแบบประเมินซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มาวิเคราะห์ผล เพื่อหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลความหมายค่าเฉลี่ย การพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนความเหมาะสม ถ้ามีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ถือว่ามีความเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน โดยผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความสำเร็จของการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน กับผู้นำชุมชน ภายใต้มาตรฐาน 5 ด้าน คือ ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุม และความรับผิดชอบ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย ผู้ที่จะนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ผู้บริหารวิทยาลัยชุมชน จำนวน 3 คน และผู้ที่จะนำความรู้จากหลักสูตรไปใช้ในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน โดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามประสิทธิภาพของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน ใน 5 ด้าน คือ ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ด้านความถูกต้องครอบคลุม และด้านความรับผิดชอบ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้ประเมิน

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำคำตอบของผู้เชี่ยวชาญจากแบบประเมินซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มาวิเคราะห์ผล เพื่อหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลความหมายค่าเฉลี่ย การพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนความเหมาะสมถ้ามีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ถือว่าประเด็นนั้นมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน พบว่า ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ด้านการวิจัยชุมชนหรือการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจำนวน 9 คน ได้นิยามความหมาย “การวิจัยชุมชน” คือกระบวนการที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยใช้กระบวนการทำวิจัย เพื่อสร้างความรู้ และกลไกการจัดการปัญหาที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนในปัจจุบัน พร้อมรับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของชุมชน และชี้้นำการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม และ “สมรรถนะการวิจัยชุมชน” ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ดังนี้

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยชุมชน หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของผู้นำชุมชนในด้านกระบวนการวิจัย และมโนทัศน์การวิจัยชุมชน การวิเคราะห์บริบทและปัญหาของชุมชน การทำแผนชุมชน และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาชุมชน

ทักษะการวิจัยชุมชน หมายถึง ความสามารถของผู้นำชุมชนในการนำความรู้ไปฝึกฝนจนเกิดทักษะการเรียนรู้ และจัดการงานวิจัยชุมชนให้ไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จ ประกอบด้วย การตั้งเป้าหมาย การจัดเวที การวิเคราะห์เครือข่าย การจัดการความสัมพันธ์กับเครือข่าย การสรุป และสังเคราะห์ร่วม และการประเมินจังหวะและโอกาสในการขับเคลื่อนโครงการเพื่อให้ได้รับความร่วมมือ/การสนับสนุนจากภาคีต่าง ๆ

เจตคติต่อการทำวิจัยชุมชน หมายถึง ความรู้สึกของผู้นำชุมชนที่มีต่อการวิจัยชุมชน ซึ่งมีทิศทางทั้งทางบวกและลบ ประกอบด้วย การประเมินค่าถึงประโยชน์ของการวิจัยชุมชน ความรู้สึกที่มีต่อการวิจัยชุมชน และความพร้อมที่จะทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยชุมชน

คุณลักษณะของนักวิจัยชุมชน หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะของนักวิจัยชุมชน ประกอบด้วย การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ความเป็นกลาง ตัดสินใจบนฐานข้อมูล มุ่งมั่นอดทน อดกลั้น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ละเอียด รอบคอบ มีไหวพริบ คิด วิเคราะห์ ตั้งคำถามเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ต้องการแก้ไขและพัฒนาการเปลี่ยนแปลงโดยใช้วิจัยชุมชนเป็นเครื่องมือทำงานร่วมกับผู้อื่น/หน่วยงาน อย่างมีส่วนร่วม และมีความมุ่งมั่นต้องการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในการวิจัยชุมชนร่วมกับคนในชุมชน

2. หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้นำชุมชนได้เรียนรู้และพัฒนา มีประสบการณ์ และความชำนาญเกี่ยวกับการทำวิจัยชุมชน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรม ให้สามารถปฏิบัติการวิจัยชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ 10 หัวข้อการอบรม โดยผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินความสอดคล้องของหน่วยการเรียนรู้ หัวข้อการฝึกอบรม และวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน ดังนี้

2.1 การประเมินความสอดคล้องของหน่วยการเรียนรู้ หัวข้อการฝึกอบรม และวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน พบว่า มีความสอดคล้องกัน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.75 - 1.00 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าดัชนีความสอดคล้องของหน่วยการเรียนรู้ หัวข้อการฝึกอบรม และวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน

หน่วยการเรียนรู้	รายการประเมิน		ดัชนีความสอดคล้อง	ความหมาย
	หัวข้อการฝึกอบรม	วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม		
1. การสร้างการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชน	1.1 การจัดเวทีสร้างกระบวนการเรียนรู้การวิจัยชุมชนร่วมกับคนในชุมชน	1. แสดงออกถึงความมุ่งมั่นต้องการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในการวิจัยชุมชนได้	0.75	สอดคล้อง
		2. แสดงออกถึงความต้องการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเปลี่ยนแปลงโดยใช้วิจัยชุมชนเป็นเครื่องมือทำงานร่วมกับผู้อื่น/หน่วยงานอย่างมีส่วนร่วมได้	0.75	สอดคล้อง
		3. ระบุเป้าหมายและกรอบการทำงานร่วมกันได้	0.75	สอดคล้อง
	1.2 มโนทัศน์การวิจัยชุมชน	4. อธิบายความหมายของการวิจัยชุมชนได้	1.00	สอดคล้อง
		5. ระบุขั้นตอนการทำวิจัยชุมชนได้	1.00	สอดคล้อง
2. การสกัดโจทย์วิจัยและออกแบบงานวิจัย	2.1 การศึกษาทุนชุมชน	6. อธิบายบริบทชุมชน ทุนชุมชน ศักยภาพของชุมชนได้ถูกต้อง	0.75	สอดคล้อง
		7. ระบุปัญหาสำคัญในชุมชนได้	0.75	สอดคล้อง
	2.2 การสกัดโจทย์วิจัย	8. ระบุปัญหาที่สำคัญ เป็นประเด็นร่วมของชุมชนและกระทบคนส่วนใหญ่ในชุมชนได้	0.75	สอดคล้อง
	2.3 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	9. ระบุผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัยทั้งกลุ่มเจ้าของปัญหา กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ และกลุ่มผู้สนับสนุนการแก้ไขปัญหาได้	1.00	สอดคล้อง

หน่วย การเรียนรู้	รายการประเมิน		ดัชนี ความ สอดคล้อง	ความหมาย
	หัวข้อการ ฝึกอบรม	วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม		
3. การ ปฏิบัติการ วิจัยชุมชน	2.4 กระบวนการวิจัย และการ ออกแบบการวิจัย	10. ประเมินจังหวะและโอกาสในการ ขับเคลื่อนโครงการเพื่อให้ ได้รับความร่วมมือ/การสนับสนุนจากภาคี ต่างๆ ได้ถูกต้อง	1.00	สอดคล้อง
		11. อธิบายกระบวนการวิจัยได้	1.00	สอดคล้อง
		12. ออกแบบการวิจัย ระบุกรอบการวิจัย แผนงานกิจกรรมได้	0.75	สอดคล้อง
	3.1 เทคนิคและ วิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูล ชุมชน	13. ระบุองค์ประกอบหรือปัจจัยสำคัญที่จะ เอื้อให้งานวิจัยบรรลุเป้าหมายได้ โดยใช้หลัก ตรรกะเหตุผล ได้ถูกต้อง	1.00	สอดคล้อง
		14. จัดเวทีแบบมีส่วนร่วม ตั้งคำถาม ทำ Mind Map บันทึกและสรุป เวที	0.75	สอดคล้อง
		15. ปฏิบัติการวิจัยชุมชนตามแผนการวิจัยที่ กำหนดไว้ได้ถูกต้อง	1.00	สอดคล้อง
4. การจัดการ ข้อมูล การ วิเคราะห์ การถอด บทเรียน และสรุป บทเรียน และการ เขียน รายงาน วิจัย	4.1 การ สังเคราะห์ข้อมูล ความรู้สู่การ เขียนรายงานวิจัย	16. ระบุผลของกิจกรรมว่าบรรลุวัตถุประสงค์ หรือไม่ เงื่อนไข/ปัจจัย กระบวนการเรียนรู้ที่ เกิดขึ้นได้	0.75	สอดคล้อง
		17. อธิบายรูปแบบการเขียนรายงานการวิจัย ได้ถูกต้อง	1.00	สอดคล้อง
		18. อธิบายแนวทางการนำผลการวิจัย ไปสู่ การใช้ประโยชน์ได้	1.00	สอดคล้อง
	4.2 แผนชุมชน และการนำ ผลการวิจัยไปสู่ ข้อเสนอเชิง นโยบาย	19. อธิบายองค์ประกอบของแผนชุมชนได้	1.00	สอดคล้อง
		20. อธิบายกระบวนการทำแผนชุมชนได้	1.00	สอดคล้อง
		21. อธิบายแนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ ในการกำหนดนโยบายในระดับท้องถิ่นได้	1.00	สอดคล้อง

2.2 การประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย
ชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน พบว่ามีค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นของ
ผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.00 – 5.00 ซึ่งอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

แสดงว่าหลักสูตรมีความเหมาะสม สำหรับการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน ให้กับผู้นำชุมชน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน

ประเด็นการประเมิน	$\bar{X}$	SD	ระดับความเหมาะสม
1. แนวคิด หลักการ เหตุผล ของการพัฒนาหลักสูตร	5.00	0.00	มากที่สุด
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.75	0.50	มากที่สุด
3. โครงสร้างของเนื้อหาหลักสูตร	4.50	0.58	มากที่สุด
4. ขอบเขต เนื้อหา หัวข้อการฝึกอบรมของหลักสูตร	4.50	0.58	มากที่สุด
5. วัตถุประสงค์ของแต่ละหัวข้อการฝึกอบรมตามหลักสูตร	4.25	0.96	มาก
6. เทคนิคและวิธีการในการอบรมตามหลักสูตร	4.25	0.96	มาก
7. ระยะเวลาในการอบรมตามหลักสูตร	4.00	0.82	มาก
8. การประเมินผลของแต่ละหัวข้อการฝึกอบรมตามหลักสูตร	4.50	0.58	มากที่สุด
9. การประเมินผลอบรมตามหลักสูตร	4.25	0.50	มาก
10. หลักสูตรสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง	4.50	0.58	มากที่สุด

3. การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน

ผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน โดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารวิทยาลัยชุมชน จำนวน 3 คน และผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน ประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร ใน 5 ด้าน คือ ความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) ความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) ความเหมาะสม (Propriety Standards) ความถูกต้องและครอบคลุม (Accuracy Standards) และความรับผิดชอบ (Accountability Standards) ผลการประเมินดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน

หัวข้อการฝึกอบรม	ความเป็นประโยชน์			ความเป็นไปได้			ความเหมาะสม			ความถูกต้องและครอบคลุม			ความรับผิดชอบ		
	$\bar{X}$	S	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	S	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. การจัดเวทีสร้างกระบวนการเรียนรู้การวิจัยชุมชนร่วมกับคนในชุมชน	4.8	0.3	มากที่สุด	4.2	0.7	มาก	4.8	0.3	มากที่สุด	4.6	0.5	มากที่สุด	4.56	0.	มากที่สุด

หัวข้อการ ฝึกอบรม	ความเป็น ประโยชน์			ความเป็นไปได้			ความเหมาะสม			ความถูกต้องและครอบคลุม			ความรับผิดชอบ		
	$\bar{X}$	S	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	S	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
2. มโนทัศน์ การวิจัย ชุมชน	4.7	0.4	มากที่สุด	4.0	0.5	มาก	4.6	0.5	มากที่สุด	4.2	0.4	มาก	4.44	0.	มาก
3. การศึกษา ทุนชุมชน	4.6	0.7	มากที่สุด	4.3	0.4	มาก	4.8	0.3	มากที่สุด	4.7	0.4	มากที่สุด	4.67	0.	มากที่สุด
4. การสกัด ใจทวิวิจัย	4.5	0.5	มากที่สุด	4.0	0.5	มาก	4.8	0.3	มากที่สุด	4.5	0.5	มากที่สุด	4.89	0.	มากที่สุด
5. การ วิเคราะห์ผู้ มีส่วนได้ ส่วนเสีย (Stakeholder Analysis)	4.6	0.5	มากที่สุด	4.2	0.5	มาก	4.6	0.5	มากที่สุด	4.5	0.5	มากที่สุด	4.78	0.	มากที่สุด
6. กระบวนการ วิจัยและ การ ออกแบบ การวิจัย	4.5	0.7	มากที่สุด	4.4	0.3	มาก	4.5	0.5	มากที่สุด	4.5	0.5	มากที่สุด	4.67	0.	มากที่สุด
7. เทคนิคและ วิธีการเก็บ รวบรวม ข้อมูล ชุมชน	4.6	0.5	มากที่สุด	4.3	0.4	มาก	4.6	0.5	มากที่สุด	4.6	0.5	มากที่สุด	4.78	0.	มากที่สุด
8. ฝึก ปฏิบัติการ วิจัยชุมชน	4.5	0.5	มากที่สุด	4.2	0.5	มาก	4.5	0.7	มากที่สุด	4.5	0.7	มากที่สุด	4.67	0.	มากที่สุด
9. การ สังเคราะห์ ข้อมูล ความรู้สู่ การเขียน รายงาน วิจัย	4.4	0.5	มากที่สุด	4.2	0.5	มาก	4.6	0.5	มากที่สุด	4.4	0.7	มาก	4.56	0.	มากที่สุด
10. แผนชุมชน และการนำ ผลการวิจัย ไปสู่ ข้อเสนอเชิง นโยบาย	4.5	0.5	มากที่สุด	4.1	0.5	มาก	4.5	0.5	มากที่สุด	4.3	0.5	มาก	4.44	0.	มาก
11. ภาพรวม ของ หลักสูตร	4.6	0.5	มากที่สุด	4.1	0.5	มาก	4.7	0.4	มากที่สุด	4.5	0.5	มากที่สุด	4.56	0.	มากที่สุด

ผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับ
ผู้นำชุมชน พบว่าภาพรวมของหลักสูตรมีประสิทธิภาพในด้าน ความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.67$)
ความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.78$) ความถูกต้องครอบคลุม ($\bar{X} = 4.56$) และความรับผิดชอบ ($\bar{X} =$
4.56) ในระดับมากที่สุด และด้านความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$)

อภิปรายผล

1. สมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน มีความแตกต่างจากสมรรถนะนักวิจัยประเภทอื่น ๆ ดังเช่น บุญสิทธิ์ ไชยชนะ ได้ศึกษาผลการใช้โปรแกรมส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองด้านบทบาทครูนักวิจัยและสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนที่มีต่อนักศึกษาคู ในชั้นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบเต็มรูป โดยสรุปได้ว่าสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครูมี 3 องค์ประกอบคือ 1) ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาคูเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย ประกอบด้วย ความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน การสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาการวิจัยในชั้นเรียน การกำหนดปัญหาการวิจัยในชั้นเรียน การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสร้างและกำหนดนวัตกรรมการวิจัยในชั้นเรียน การออกแบบการวิจัยในชั้นเรียน การเขียนเค้าโครงการวิจัยในชั้นเรียน การใช้นวัตกรรมในการแก้ปัญหาผู้เรียน การวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการแก้ปัญหา การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย และการเขียนรายงานการวิจัย 2) เจตคติต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง ความรู้เชิงประเมินค่าถึงประโยชน์ของการทำวิจัยในชั้นเรียน ความรู้สึกที่มีต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน ความพร้อมที่จะทำกระทำกิจกรรมการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาคู 3) ทักษะของการวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาคูในการผลิตหรือกระทำชิ้นงานตามขั้นตอนของการวิจัยในชั้นเรียนโดยเป็นชิ้นงานหรือร่องรอยและหลักฐานของชิ้นงานนั้น ๆ เนื่องจาก การเป็นนักวิจัยชุมชน นอกจากจะมีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิจัยแล้ว ยังต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงบริบทและปัญหาของชุมชน การทำแผนชุมชน และการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อมาช่วยในการแก้ปัญหาพัฒนาชุมชน รวมถึงต้องมีคุณลักษณะเฉพาะของการเป็นนักวิจัยชุมชน จึงจะสามารถปฏิบัติการวิจัยชุมชนได้ประสบความสำเร็จ (บุญสิทธิ์ ไชยชนะ, 2552)

2. หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชนมีกระบวนการออกแบบหลักสูตรที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับผู้นำชุมชน นำสื่อสังคมออนไลน์มาผสมผสานในการจัดการเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนเวลา และสถานที่การเรียนรู้ที่ต่างกัน ช่วยให้เกิดความสะดวกในการเรียนผ่านระบบออนไลน์ โดยมีรูปแบบที่สอดคล้องกับสภาพชีวิตและสังคมเหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และประสบการณ์ของผู้นำ และเอื้ออำนวยต่อลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ซึ่งสื่อสังคมออนไลน์ทำหน้าที่เป็นกลไกหนุนเสริมระบบพี่เลี้ยง ให้เกิดการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้นำชุมชนเอง หรือผู้นำชุมชนกับผู้สอนอย่างรวดเร็ว ทันทีที่ ซึ่งต่างจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยที่หนุนเสริมระบบสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในรูปแบบของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Node) และพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Research Counsellors : RC) ในเชิงพื้นที่ และประเด็น ซึ่งกลไกการหนุนเสริมทั้ง 2 กลไก มีประสิทธิภาพช่วยให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ ใช้การวิจัยในการแก้ปัญหาชุมชนได้ ปิยะวัติ บุญ-หลง กล่าวว่า งานวิจัยในชุมชนจะแตกต่างจากงานวิจัยประเภทอื่น เนื่องจากไม่ได้มุ่งเน้น “ผลงานวิจัย” เป็นหลัก แต่มองการวิจัยเป็น “กระบวนการ”

ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการไปเสริมพลัง (empower) แก่ชุมชน อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน (ปิยะวดี บุญหลง, และ คณะ, 2543)

3. หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน มีประสิทธิภาพในด้านความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุม และความรับผิดชอบ ในระดับมากที่สุด แต่มีประสิทธิภาพในด้านความเป็นไปได้ในระดับมาก ซึ่งน้อยกว่าด้านอื่นๆ เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็นว่าหลักสูตรยังมีความเป็นวิชาการ และหลักของการวิจัยชุมชน ที่กระบวนการวิจัยเป็น “เครื่องมือ” ให้ชุมชนสามารถคิด วิเคราะห์ วางแผนในการจัดการปัญหาด้วยตนเอง ปรับกระบวนการทัศนคติจากแต่เดิมเป็นผู้รอคอยความช่วยเหลือจากภายนอกมาเป็นการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก เพื่อสร้างความรู้ กลไกการจัดการปัญหา และการพึ่งตนเองของชุมชนท้องถิ่น จึงได้ปรับปรุงแบบการอบรมให้เน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับ จานง อติพัฒนสิทธิ์ (2558, น. 6) ได้กล่าวถึงการวิจัยชุมชน เป็นการวิจัยเพื่อมุ่งฝึกอบรมให้ผู้ร่วมวิจัยที่เป็นชาวบ้านมีโอกาสพัฒนาตนเอง เรียนรู้วิธีมองปรากฏการณ์ต่าง ๆ รอบตนเองอย่างเป็นระบบ และมีวัตถุประสงค์ชัดเจน ส่วนผลการวิจัยเป็นผลพลอยได้ (By-product) มีการออกแบบการวิจัยแบบง่ายไม่สลับซับซ้อน เป็นการวิจัยที่มีหลักการแบบง่าย ซึ่งชาวบ้านสามารถประยุกต์ใช้ได้และเข้าใจได้ง่าย เช่น การตั้งคำถามแบบง่าย ๆ เพื่อให้ชาวบ้านตอบได้ด้วยภาษาที่เข้าใจชัดเจน การนำเสนอผลการวิจัยควรนำเสนอแบบเข้าใจง่าย ไม่ยาวเกินไป ควรนำเสนอผลการวิจัยเป็นการพรรณนา และมีภาพประกอบหรือใช้สื่ออย่างง่าย เช่น ค่าเฉลี่ย ร้อยละ

องค์ความรู้ใหม่

หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชนได้นำโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Approach) มาออกแบบการพัฒนาหลักสูตรที่เกิดจากความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ชุมชนคิดและตัดสินใจบนฐานความต้องการของชุมชน และเน้นหลักการมีส่วนร่วม และบูรณาการร่วมกับการเรียนรู้แบบผสมผสานสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่ต้องการเป็นผู้นำตนเองในการเรียน (Self-directed learning) และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาตามความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของแต่ละบุคคล ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน เกิดความรู้สึกรักพึงพอใจในการเรียน สนใจ (Attention) ทำความเข้าใจ (Comprehension) ยอมรับ (Acceptance) จดจำ (Retention) และนำไปปรับใช้ (Adoption) ทำให้สามารถปฏิบัติการวิจัยชุมชนได้มีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยชุมชนเป็นกระบวนการวิจัยที่ช่วยให้คนในชุมชนตระหนักถึงปัญหาของตนเอง กระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความรู้ ความคิด ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ซึ่งจะตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนได้ดีที่สุด สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็น ตรงตามต้องการ ซึ่งเมื่อชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาได้ก็จะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งวัดได้จากการพึ่งพาตนเอง จัดการตนเอง จัดการปัญหาในชุมชนได้ เกิดการรวมกลุ่ม การสร้างเครือข่าย เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการพัฒนาชุมชน หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยชุมชน สำหรับผู้นำชุมชน จุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้นำชุมชนได้เรียนรู้และพัฒนา มีประสบการณ์ และความชำนาญเกี่ยวกับการทำวิจัยชุมชน ได้พัฒนาโดยใช้แนวคิดในการใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Approach) มาบูรณาการร่วมกับการเรียนรู้แบบผสมผสานสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่ต้องการเป็นผู้นำตนเองในการเรียน (Self-directed learning) และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาตามความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของแต่ละบุคคล ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรม ให้สามารถปฏิบัติการวิจัยชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด อำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญ และสนับสนุนส่งเสริมการทำวิจัยชุมชน ใช้การวิจัยชุมชนเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนา และแก้ปัญหาชุมชนบนฐานความรู้ ให้กับคนในชุมชน ให้ชุมชนสามารถคิดวิเคราะห์ วางแผนในการจัดการปัญหาด้วยตนเองและปัญหาของชุมชน นำไปสู่การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงการนำผลการวิจัยไปใช้ในการทำแผนพัฒนาตำบล เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

“ได้รับการสนับสนุนการวิจัยทุนพัฒนาบัณฑิตศึกษา จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2563”

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาชุมชน. (2561). แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ด้วยระบบมาตรฐานงานชุมชน. กรุงเทพมหานคร: บีทีเอส เพรส.
- เกษม วัฒนชัย. (2548). คมทัศน์ทางวิวัฒน์วิทยาลัยชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.

- ชูศักดิ์ สุทธิสา. (2561). งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับการพัฒนาที่ยั่งยืน. จดหมายข่าว งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น, 9(1), 4-7.
- ทวีป ศิริศรีศรี. (2549). การศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้าของที่ระลึกในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดใกล้เคียง. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 1(1), 135-142.
- บุญสิทธิ์ ไชยชนะ. (2552). ผลการใช้โปรแกรมส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองด้านบทบาทครู นักวิจัยและสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนที่มีต่อนักศึกษาครู ในชั้นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบเต็มรูปแบบ. ใน ดุษฎีนิพนธ์วิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประเวศ วะสี. (2561). การประชุม Kick off สานใจ สานพลัง ภาควิชาสนับสนุนปฏิรูปชุมชน เข้มแข็ง ครั้งที่ 1/2561. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก https://www.healthstation.in.th/mobile/viewvideo.php?video_id=4320
- ปิยะวัติ บุญ-หลง, และ คณะ. (2543). การวิจัยเพื่อท้องถิ่น การวิจัยเพื่อท้องถิ่น: รากฐานแห่งพลังปัญญา. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- ภักดี รัตนมูขย์. (2561). Thailand 4.0 ตอบโจทย์ประเทศไทย “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.
- ภาวิดา เจริญจินดารัตน์, และ ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมาธิวัฒน์. (2561). งานวิจัยท้องถิ่นเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า, 36(2), 152-161.
- วิทยา สุจริตธนารักษ์, และ คณะ. (2560). การใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาทุนทางสังคม กรณีศึกษา ชุมชนพื้นที่ภาคกลาง. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 9(2), 205-211.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น. (2562). ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 7 มกราคม 2563 จาก vijai.trf.th/node_n.asp
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค. (2548). รายงานประจำปี 2548. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2563 จาก <https://www.trf.or.th>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ. (2557). การพัฒนาระบบวิจัยเพื่อความก้าวหน้าอย่างยั่งยืน. วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 51(1), 2-6.

การพัฒนามาตรฐานการผลิตเพื่อการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ชายฝั่ง ในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย*

THE EXTENSION MODEL OF COASTAL AQUACULTURE PRODUCTION FOR STANDARD DEVELOPMENT IN THE UPPER SOUTH OF THAILAND

วรพงษ์ นลินานนท์

Warrapong Nalinanon

จินดา ขลิบทอง

Jinda Khlibtong

เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ

Chalermsak Tumhirun

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

ดวงใจ พิสุทธิ์ธรราชัย

Duangjai Pisuttharachai

สายชล เลิศสุวรรณ

Saichon Lerdsuwan

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์

King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang Prince of Chumphon Campus, Thailand

E-mail; warrapong.na@kmitl.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไป บริบททางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการผลิตของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย 2) ศึกษาความต้องการความรู้ในมาตรฐานการผลิต ความต้องการช่องทางการส่งเสริม และวิธีการส่งเสริมการผลิตเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งของเกษตรกรในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย 3) พัฒนาโมเดลการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย 4) ศึกษาความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโมเดลวิธีการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสม ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ 1) ใช้แบบสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเชิงคุณภาพ ใช้สถิติเชิงพรรณนาและเชิงความสัมพันธ์ ได้แก่ สหสัมพันธ์ การทดสอบหิการวิเคราะห์ความแปรปรวน การวิเคราะห์ปัจจัย และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ 2) ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องในการใช้โมเดล ผลการวิจัย พบว่า 1) เกษตรกร

* Received 14 August 2022; Revised 25 August 2022; Accepted 28 August 2022

ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 3 - 5 ปี และมาตรฐานการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งของเกษตรกร คือ GAP 2) เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในมาตรฐานการผลิตทั้งหมด 49 ประเด็น มีความต้องการช่องทางการส่งเสริมผ่านสื่อราชการ/เอกชน คู่มือ และอินเทอร์เน็ต และต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิต แบบอบรมเชิงปฏิบัติการ 3) โมเดลการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิต เริ่มต้นจากกำหนดวัตถุประสงค์ มีแนวคิดการบริหาร 4M เป็นปัจจัยนำเข้า โดยใช้กระบวนการสื่อสาร Communication model เพื่อให้การผลิตสัตว์น้ำมีมาตรฐานดีขึ้น มีอาชีพที่มั่นคง และมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายผลผลิตสัตว์น้ำที่ได้มาตรฐาน และ 4) มีความเห็นด้วยมากที่สุดกับโมเดล ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้องกับบริบทและการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: การพัฒนามาตรฐานการผลิต, การส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง, สัตว์น้ำชายฝั่งในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน

Abstract

The objectives of this research article were to 1) the fundamental state of social, economic and production conditions of coastal aquaculture farmers in The Upper South of Thailand) 2) to study about knowledge need of production standard, extension channel and extension method for development of production standard of coastal aquaculture farmers in Upper South of Thailand 2) to development an extension model of coastal aquaculture production for standard development, and 3) to study the opinions of those involved with the extension model of coastal aquaculture production for standard development in Upper South of Thailand. This research was a mixed-method research. The research methodology consisted of 2 stages: 1) Structured interview was used to collect qualitative data. Descriptive and related statistics that were used were correlation, t - test, f - test, factor analysis and multiple regression analysis. 2) And questionnaire was used to study the opinions of those involved with the extension model. The results showed that 1) The most farmers were male, had bachelors degree, 3 - 5 years for aquaculture experience and GAP concerned production standard. 2) farmers wanted to receive the production standard knowledge in all of the 49 issues. They wanted to get the extension channels through official/private media, manual, and internet as well as practical training for production. 2) The Extension model for coastal aquaculture production for

standard development started from determining objectives. 4M management approach was applied as input factors by using communication model process to create a better aquaculture production standard, stable career and progressive income from better production standard. 3) the most agreeable aspects on this model were in the suitability, the possibility, the contextual concordance, and the actual utilization from people involved with model.

Keywords: Production Standard Development, Coastal Aquaculture Extension, Coastal Aquaculture in The Upper South of Thailand.

บทนำ

การพัฒนามาตรฐานการผลิตสินค้าสัตว์น้ำ โดยเฉพาะสัตว์น้ำชายฝั่ง ได้ถูกกำหนดเป็นนโยบาย และยุทธศาสตร์ที่สำคัญของประเทศ เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 12 ที่กำหนดให้ต้องมีการพัฒนาระบบมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรของไทยให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล และยุทธศาสตร์การเกษตรและสหกรณ์แห่งชาติ ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของรัฐบาลปัจจุบัน ที่กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญเรื่องการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต คุณภาพ มาตรฐานสินค้าเกษตรสู่สากล นอกจากนี้ กรมประมงซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงก็ได้กำหนดยุทธศาสตร์กรมประมงที่ใช้ระหว่างปี 2560 - 2565 ในการส่งเสริม พัฒนาสินค้าประมงให้ได้คุณภาพ มาตรฐาน และความปลอดภัยสู่สากล ดังนั้นจะเห็นว่าการพัฒนาเรื่องมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตร โดยเฉพาะเรื่องมาตรฐานการผลิตสินค้าสัตว์น้ำถือเป็นแนวนโยบายที่หน่วยงานของรัฐในทุกระดับให้ความสำคัญ และได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาไว้แล้ว

การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งในประเทศไทยมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเป็นแหล่งผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งทดแทนผลผลิตสัตว์น้ำจากภาคประมงทะเลที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จากปัญหาการใช้ประโยชน์เกินศักยภาพการผลิต (over fishing) ปัญหา IUU Fishing ที่ได้รับแรงกดดันจากกลุ่ม EU และปัญหาการใช้แรงงานผิดกฎหมายในภาคประมงทะเล (Tier 3) ที่ได้รับแรงกดดันจากสหรัฐฯ (นิภาพร ทับหุ้น และภัสสร จริญญาพิพัฒน์พิมพา, 2559) ในขณะที่ภาคการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยี และมาตรฐานการผลิต ทำให้ผลผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งของไทยเป็นสินค้าส่งออกที่มีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับของตลาดต่างประเทศ (กลุ่มวิจัยและวิเคราะห์สถิติการประมง, 2553) อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังพบปัญหาการกระบวนการผลิต และจัดการผลผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งหลายชนิดยังไม่ได้มาตรฐาน ไม่เป็นไปตามมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่องการปฏิบัติที่ดีในการผลิต การดูแลรักษาหลังการจับสัตว์น้ำ การตรวจพบสารเคมีอันตรายที่ใช้ในระหว่างการผลิต ที่อาจเกิดอันตรายต่อผู้บริโภค และมาตรฐานสินค้าสัตว์น้ำจากประเทศผู้นำเข้ามีมาก

ขึ้นทั้งมาตรฐานแหล่งผลิต มาตรฐานกระบวนการผลิต และมาตรฐานผลิตภัณฑ์ โดยประเทศผู้ซื้อมีการตรวจสอบที่เข้มงวดมากขึ้นในเรื่องของคุณภาพและมาตรฐานของสินค้า (กรมประมง, 2553) ปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุจากวิธีการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งยังไม่เหมาะสม นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร และเกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจ โดยเฉพาะในประเด็นมาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่ง

ภาคใต้ตอนบนของประเทศไทยซึ่งจัดอยู่ในเขตประมงที่ 3 ของกรมประมง มีปริมาณผลผลิตรวมสูงสุดของประเทศ เท่ากับ 79,189 ตันต่อปี (กรมประมง, 2563) เป็นพื้นที่การผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งที่สำคัญ โดยเฉพาะจังหวัดชุมพร และนครศรีธรรมราช หากพื้นที่ดังกล่าวได้รับการถ่ายทอดวิธีการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งที่มีมาตรฐานเหมาะสมก็จะสามารถใช้เป็นต้นแบบในการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งที่เหมาะสมไปในพื้นที่อื่นของประเทศต่อไป ดังนั้นการศึกษาในเรื่อง “โมเดลการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย” จะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค จากมาตรฐานการผลิตในระดับฟาร์ม สร้างมูลค่าเพิ่ม (value adding) ให้กับผลผลิตสัตว์น้ำชายฝั่ง นอกจากนี้ ยังทำให้ระบบการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งของไทยมีความยั่งยืน สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประเทศคู่ค้าของประเทศไทย นำมาซึ่งการสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร และประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพทั่วไป บริบททางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการผลิตของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย
2. ศึกษาความต้องการความรู้ในมาตรฐานการผลิต ความต้องการช่องทางการส่งเสริมและวิธีการส่งเสริม การผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งของเกษตรกรในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย
3. พัฒนาโมเดลการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย
4. ศึกษาความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโมเดล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนามาตรฐานการผลิตเพื่อการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย เป็นรูปแบบการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research and development) ใช้วิธีดำเนินการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ซึ่งเป็นการใช้เทคนิควิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาร่วมกันศึกษาหาคำตอบของงานวิจัย โดยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม 1) เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งในจังหวัดชุมพรและจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานประมงจังหวัดชุมพรและจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 18,119 ราย คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่ม ตัวอย่าง

แบบง่าย ด้วยการจับสลากตามรายชื่อเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งใน 12 อำเภอ อำเภอละ 33 คน จำนวน 396 คน โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane, T., 1973) 2) นักส่งเสริมการเกษตร/นักวิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง จำนวน 36 ราย เลือกตัวอย่างที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านมาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งแบบ เฉพาะเจาะจง เพื่อประเมินประสิทธิผลโมเดลจำนวน 36 ราย

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เครื่องมือ 2 แบบ ได้แก่ แบบสำรวจแบบมีโครงสร้าง และ แบบประเมินประสิทธิผล มีการตรวจสอบความตรงของเครื่องมือการวิจัยเพื่อให้ตรงกับเนื้อหา ของการศึกษา โดยนำแบบสัมภาษณ์ ไปให้คณะอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความ เหมาะสม ความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) หลังจากนั้นมีการทดสอบความเที่ยง (Reliability) โดยนำเครื่องมือไปทำการทดสอบ (Pre - Test) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียง กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 42 ราย หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ค่า แอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, L. J., 1990) เท่ากับ 0.80 แสดงว่า สามารถนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ คือ

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพทั่วไป บริบททางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการผลิต ของเกษตรกร โดยใช้การวิจัยแบบสำรวจ (Survey research) เพื่อค้นหา และเก็บข้อมูลที่ เกี่ยวข้องกับสภาพทั่วไป บริบททางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการผลิตของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยง สัตว์น้ำชายฝั่งในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทยโดยใช้แบบสำรวจแบบมีโครงสร้าง ตอนที่ 1 นำไปใช้เก็บข้อมูลภาคสนาม จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายถึงสภาพทั่วไป บริบททางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการผลิตของเกษตรกร

ขั้นที่ 2 การศึกษาความต้องการความรู้ในมาตรฐานการผลิต ความต้องการ ช่องทางการส่งเสริมและวิธีการส่งเสริม การผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งของเกษตรกร เพื่อค้นหาและ เก็บข้อมูลสภาพการผลิต และมาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งของเกษตรกร การได้รับความรู้ และความต้องการความรู้ด้านมาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งของเกษตรกร รวมถึงความ ต้องการการส่งเสริม โดยใช้แบบสำรวจแบบมีโครงสร้าง ตอนที่ 2 นำไปใช้เก็บข้อมูลภาคสนาม จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และและสถิติอนุมาน ได้แก่ การทดสอบที (t - test) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) เพื่ออธิบายถึงความต้องการความรู้ในมาตรฐานการผลิต ความต้องการช่องทางการ ส่งเสริม และวิธีการส่งเสริม

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาโมเดล (Model development) โดยทำการวิเคราะห์สภาพการผลิต การได้รับความรู้และความต้องการความรู้ด้านมาตรฐาน การผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งของเกษตรกร และความต้องการการส่งเสริม จากนั้นทำการลดตัวแปรที่

เกี่ยวข้องกับความต้องการความรู้ด้านมาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่ง โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation) และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยภายในองค์ประกอบหาความเชื่อมโยงกัน และพัฒนาเป็นโมเดลการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย

ขั้นที่ 4 การศึกษาความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโมเดล ใช้แบบประเมินประสิทธิผลภาพรวมของโมเดลจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านมาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่ง ซึ่งคะแนนที่ได้รับจะนำมาวิเคราะห์และแปรผลของค่าเฉลี่ยตามระดับความคิดเห็นโดยมีเกณฑ์ให้คะแนนแต่ละระดับตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) (Likert, R., 1990)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ผลการวิจัยเชิงสำรวจ และผลการวิเคราะห์เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยภายในองค์ประกอบด้านต่าง ๆ

ส่วนที่ 1 ผลการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งใช้สถิติพรรณนา ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ การทดสอบที และการวิเคราะห์ความแปรปรวน อธิบายในประเด็นดังนี้

1.1 สภาพทั่วไปทางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 45 ปี มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ชนิดของสัตว์น้ำหลักที่เพาะเลี้ยงคือกุ้งทะเล มีประสบการณ์ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 3 - 5 ปี และมาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำที่เกษตรกรคือ GAP แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพทั่วไปทางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งของเกษตรกรในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย

ปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการผลิต	หน่วยวัด
เกษตรกร	เพศชาย (85.4%)
อายุเฉลี่ย	44.9 ปี (25.3%)
ชนิดของสัตว์น้ำส่วนใหญ่ที่เพาะเลี้ยง	กุ้งทะเล (65.8%)
การศึกษา	ระดับปริญญาตรี (56.3%)
สถานภาพ	สมรส (78.5%)
สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย	4 คน (27.2%)
แรงงานที่ใช้ผลิตสัตว์น้ำเฉลี่ย	2 คน (43%)
ประสบการณ์ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	3-5 ปี (36.7%)
กำลังการผลิตสัตว์น้ำ	51-100 ตัน (41.8%)
ขนาดพื้นที่ฟาร์ม	น้อยกว่า 10 ไร่ (72.8%)
จำนวนบ่อเลี้ยง	เฉลี่ย 1 บ่อ (55.7%)
เกษตรกรมีอาชีพหลัก	เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (100%)

ปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการผลิต	หน่วยวัด
รายได้จากอาชีพหลัก	100,001 – 500,000 บาท (65.8%)
เกษตรกรมีอาชีพรอง	ทำสวนปาล์ม (38%)
รายได้จากอาชีพรอง	25,001 – 50,000 บาท (58.9%)
มาตรฐานการผลิตที่ได้ส่วนใหญ่	GAP (86.1%)

1.2 ระดับการได้รับความรู้และความรู้ที่ต้องการของเกษตรกรในการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งจำแนกตามระบบมาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับการได้รับความรู้และความรู้ที่ต้องการของเกษตรกรในการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งจำแนกตามระบบมาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำ

ปัจจัยการประเมิน	การได้รับความรู้	ความต้องการความรู้	T-test
ระบบมาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำ	$\bar{X} = 3.11$, SD. = 0.91	$\bar{X} = 3.61$, SD. = 0.97	0.000*

พบว่าเกษตรกรมีการได้รับความรู้ตามระบบมาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$, SD. = 0.91) และความรู้ที่ต้องการตามระบบมาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.61$, SD. = 0.97) เมื่อทำการทดสอบเปรียบเทียบ พบว่าเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งมีระดับของความรู้ด้านมาตรฐานการผลิตที่แตกต่างจากความต้องการความรู้ด้านมาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.01$)

1.3 ความต้องการช่องทางการส่งเสริม เพื่อการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งที่ได้มาตรฐานแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความต้องการช่องทางการสื่อสารในการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งที่ได้มาตรฐานของเกษตรกร

ช่องทางการสื่อสาร		$\bar{X}$	SD	แปลผล
สื่อบุคคล	ราชการ	2.14	0.45	น้อย
	เอกชน	2.13	0.46	น้อย
สื่อสิ่งพิมพ์	แผ่นพับ	2.22	0.54	น้อย
	คู่มือ	2.52	0.32	น้อย
สื่ออิเล็กทรอนิกส์	โปสเตอร์	2.27	0.64	น้อย
	วิทยุ	2.33 ^c	0.67	น้อย
	โทรทัศน์	2.63 ^b	0.79	ปานกลาง
	วิดีโอ	2.51 ^b	0.69	น้อย
	อินเทอร์เน็ต	3.10 ^a	0.88	ปานกลาง

หมายเหตุ ตัวอักษร ^{a,b,c} ในแนวสทมภ์และหัวข้อเดียวกันหมายถึงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

พบว่าเกษตรกรมีความต้องการช่องทางการสื่อสารในการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งที่ได้มาตรฐาน ประเภทสื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการ และจากภาคเอกชน ประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ คือ คู่มือ และประเภทสื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ อินเทอร์เน็ต และโทรทัศน์

1.4 ความต้องการวิธีการส่งเสริมเพื่อการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งที่ได้มาตรฐาน พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมด้วยการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการทัศนศึกษา สูงกว่าการบรรยาย และสาธิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) แสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความต้องการวิธีการส่งเสริมเพื่อการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งที่ได้มาตรฐานของเกษตรกร

ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม		$\bar{x}$	SD	แปลผล
วิธีการส่งเสริม	บรรยาย	2.31 ^b	0.57	น้อย
	สาธิต	2.31 ^b	0.58	น้อย
	ฝึกปฏิบัติ	3.16 ^a	0.98	ปานกลาง
	ทัศนศึกษา	3.12 ^a	0.99	ปานกลาง

หมายเหตุ ตัวอักษร ^{a,b} ในแนวสทมภ์เดียวกันหมายถึงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

1.5 ข้อเสนอแนะของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีระดับของความต้อการข้อเสนอแนะ เพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น คือ 1. การขาดองค์ความรู้ในการจัดทำมาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่ง และ 2. การส่งเสริมเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่ง

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เพื่อการพัฒนาโมเดล (Model Development) ซึ่งใช้สถิติอ้างอิงประกอบด้วย การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation) และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Factor Analysis) ของระดับความรู้ที่ต้อการของเกษตรกรในการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งที่ได้มาตรฐานในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย ด้วยวิธี Exploratory Factor Analysis โดยแยกองค์ประกอบของปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิต และกำหนดชื่อเรียกปัจจัยใหม่ พบว่าการนำผลการวิเคราะห์ปัจจัยมาวิเคราะห์ และจัดกลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน มีค่า Kaiser – Myer – Olkin Measure (KMO) เท่ากับ 0.905 และผลการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity มีค่า P - value น้อยกว่า 0.05 และนำตัวแปรแต่ละตัวมาจัดกลุ่มและกำหนดชื่อเรียกปัจจัยใหม่ จากตัวแปรทั้งสิ้น 55 ตัวแปร สามารถนำมาจัดกลุ่มให้เหลือ 5 กลุ่ม จึงกำหนดระบบการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิต ได้เป็น 5 ระบบย่อย คือ กระบวนการผลิต ปัจจัยการผลิต การจัดการของเสีย การบันทึกข้อมูล และสถานที่ตั้งฟาร์ม

และเมื่อพิจารณาตามโมเดลการสื่อสาร (Communication Model) จึงนำกลุ่มผู้ส่งสาร (Sender) คือเจ้าหน้าที่จากกรมประมง และกลุ่มผู้รับสาร คือ เกษตรกร (Receiver) สามารถสรุปเป็นโมเดลการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทยจำนวน 5 ระบบย่อย บวก 2 กลุ่ม

2.2 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation) ด้วยวิธี Pearson Correlation และพิจารณาระดับน้ำหนัความสัมพันธ์ โดยใช้เกณฑ์แปลผลของโคเฮน พบว่า รายได้จากอาชีพหลัก ซึ่งก็คือการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมากกับกำลังการผลิตสัตว์น้ำ ($r = 0.983$) ขนาดพื้นที่ฟาร์ม ($r = 0.962$) และจำนวนบ่อเลี้ยง ($r = 0.886$) และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมากกับจำนวนแรงงานที่ใช้ผลิตสัตว์น้ำ ($r = 0.723$) นอกจากนี้ยังพบว่าประสบการณ์ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อยกับอายุของเกษตรกร ($r = 0.175$)

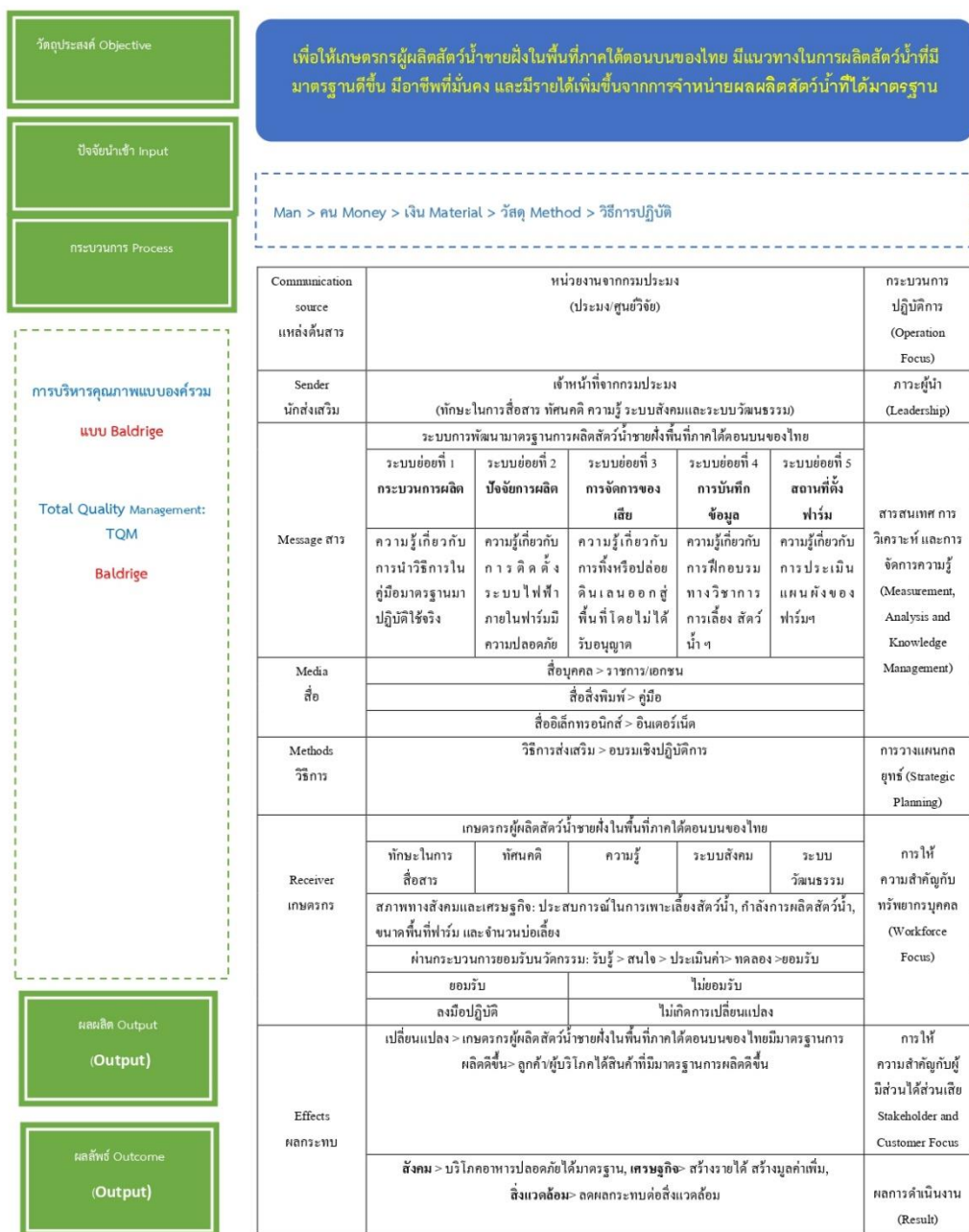
2.3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) ปัจจัยที่ร่วมกันทำนายรายได้หลักจากการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งกับตัวแปรสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า มีตัวแปร 4 ตัว ที่ร่วมกันทำนายและอธิบายการผันแปรได้ร้อยละ 97.00 ($R^2 = 0.970$) ซึ่งมีสมการพยากรณ์ ดังนี้

(รายได้จากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง) = $(-30119.496) + (-12950.816$ (ประสบการณ์การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ) + 6526.087 (กำลังการผลิตสัตว์น้ำ) + $(-16261.703$ (ขนาดพื้นที่ฟาร์ม) + 47709.285 (จำนวนบ่อเลี้ยง)

ปัจจัยที่สามารถร่วมกันทำนายมาตรฐานการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งกับความต้องการความรู้ พบว่า มีตัวแปร 3 ตัว ที่ร่วมกันทำนายและอธิบายการผันแปรได้ร้อยละ 51.9 ($R^2 = 0.519$) ซึ่งมีสมการพยากรณ์ ดังนี้

(มาตรฐานการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งของเกษตรกร) = $(1.389) + (-.421$ (การติดตั้งระบบไฟฟ้าภายในฟาร์มมีความปลอดภัย) + $.406$ (การฟื้นฟูพื้นที่ฟาร์มและรอบฟาร์มที่เสียหายจากการเลี้ยง) + $(-.459)$ (การบันทึกและเก็บข้อมูลการเลี้ยงที่จำเป็น)

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ สังเคราะห์ร่วมกับความต้องการความรู้ในมาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่ง ความต้องการสื่อ และวิธีการส่งเสริม ร่วมกับกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร อันได้แก่ การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result Based Management :RBM) แบบจำลองการสื่อสารของเดวิดเบอร์โล การบริหารคุณภาพแบบองค์รวม (TQM) แบบ Baldrige แนวคิดการส่งเสริมเกษตร และการยอมรับนวัตกรรมของโรเจอร์ พัฒนเป็นโมเดลส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย

จากภาพที่ 1 แสดงโมเดลการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย โดยใช้การบริหารมุ่งผลลัพธ์ (Result Based

Management : RBM) นำมาเป็นกรอบในโมเดลการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนา
มาตรฐานการผลิตในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย ซึ่งการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ (RBM) เป็นการ
บริหารที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ (Outcomes) ของงาน โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดพันธกิจ และ
วัตถุประสงค์ของโครงการ/งาน เป้าหมายที่ชัดเจน องค์ประกอบของการบริหารแบบมุ่ง
ผลสัมฤทธิ์ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ
(Process) ผลผลิต (Outputs) และผลลัพธ์ (Outcomes) รายละเอียดของโมเดลการส่งเสริม
การผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทยมีรายละเอียด
ของโมเดลดังนี้

1. วัตถุประสงค์ (Objective) วัตถุประสงค์ของโมเดลการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำ
ชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย เพื่อให้เกษตรกรผู้ผลิตสัตว์
น้ำชายฝั่งมีแนวทางในการผลิตสัตว์น้ำที่มีมาตรฐานดีขึ้น มีอาชีพที่มั่นคง และมีรายได้เพิ่มขึ้น
จากการจำหน่ายผลผลิตสัตว์น้ำที่ได้มาตรฐาน

2. ปัจจัยนำเข้า (Input) ปัจจัยนำเข้าเป็นการนำเข้าทรัพยากรเพื่อการดำเนินการ
ส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย
โดยอาศัยแนวคิดการบริหารงาน 4M ประกอบด้วย

2.1 คน (Man) เป็นผู้ดำเนินการ หรือจัดการทำให้เกิดกิจกรรมทางการ
ส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย
เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการพัฒนามาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่ง

2.2 เงิน (Money) เป็นปัจจัยในการดำเนินการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่ง
เพื่อพัฒนา
มาตรฐานการผลิตในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย

2.3 วัตถุดิบ (Material) ในการพัฒนามาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งต้องอาศัย
วัตถุดิบในการผลิต ดังนั้นผู้บริหารต้องรู้จักบริหารวัตถุดิบให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ต้นทุนที่
ต่ำและทำให้การส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตในพื้นที่ภาคใต้
ตอนบนของไทยประสบความสำเร็จสูงสุด

2.4 วิธีปฏิบัติงาน (Method) การปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอนของการ ส่งเสริม
การผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย ควรมีการ
วางแผน และควบคุมให้การปฏิบัติงานนั้นมีประสิทธิภาพ

3. กระบวนการ (Process) จากผลการวิจัยกระบวนการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่ง
ร่วมกับกระบวนการบริหารคุณภาพแบบองค์รวม (TQM) แบบ Baldrige เพื่อพัฒนามาตรฐาน
การผลิตในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย ได้ 7 องค์ประกอบของกระบวนการส่งเสริมการผลิต
+ 7 องค์ประกอบของกระบวนการบริหารคุณภาพเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิต ได้แก่
1) แหล่งต้นสาร (Communication Source) + กระบวนการปฏิบัติการ (Operation Focus)

2) นักส่งเสริม (Sender) + ภาวะผู้นำ (Leadership) 3) สาร (Message) + สารสนเทศ การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (Measurement, Analysis and Knowledge Management) 4) สื่อ (Media) + สารสนเทศ การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (Measurement, Analysis and Knowledge Management) 5) วิธีการ (Methods) + การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) 6) เกษตรกร (Receiver) + การให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคล (Workforce Focus) 7) ผลกระทบ (Effects) + การให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder and Customer Focus) + ผลการดำเนินงาน (Result) สามารถสรุปกระบวนการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย เรียกว่ากระบวนการCOSLMMMMMSRWESR

4. ผลผลิต (Outputs) คือ ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากวิธีการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย ทำให้เกษตรกรในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย สามารถพัฒนามาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งระดับฟาร์มของตนเองได้

5. ผลลัพธ์ (Outcomes) คือ ผลลัพธ์ที่ทำให้เกิดการผลิตรายน้ำที่มีมาตรฐานดีขึ้น มีอาชีพที่มั่นคง และมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายผลผลิตสัตว์น้ำที่ได้มาตรฐาน จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรใน 3 ด้าน คือ สังคม (บริโภคอาหารปลอดภัยได้มาตรฐาน) เศรษฐกิจ (สร้างรายได้ สร้างมูลค่าเพิ่ม) และสิ่งแวดล้อม (ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม)

ส่วนที่ 3 ผลการประเมินโมเดล โดยสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับโมเดลการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ($\bar{X} = 4.83$) ด้านความเป็นได้ในการนำไปปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.64$) ด้านความสอดคล้องกับบริบท ($\bar{X} = 4.49$) และด้านความเหมาะสมของโมเดล ($\bar{X} = 4.39$)

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าเกษตรกรที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 45 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และกึ่งทะเลเป็นสัตว์น้ำหลักที่มีเพาะเลี้ยง ถึงร้อยละ 65.8 ซึ่งสอดคล้องกับรายงานสถิติการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2561 ที่พบว่าการเลี้ยงกึ่งทะเลสูงถึงร้อยละ 76.2 ของสัตว์น้ำชายฝั่งที่มีการเพาะเลี้ยงทั้งหมด (กรมประมง, 2563)

2. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทยจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้มากขึ้น เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับความรู้หรือมีความรู้เดิมอยู่ในระดับปานกลาง และมีความต้องการความรู้เพิ่มเติมจากเดิมเป็นระดับมาก ถึงมากที่สุดตามมาตรฐานการผลิตระดับฟาร์มทุก ๆ ด้าน แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีความต้องการ

ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องมาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของมธุรส อ่อนไทย และคณะที่รายงานว่า ผลสำรวจความต้องการของเกษตรกรในการยกระดับมาตรฐานการเลี้ยงปลาสดิบางบ่อพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการในการพัฒนาบ่อเลี้ยงปลาสดิบให้ได้มาตรฐานที่สูงขึ้นด้วยเหตุผลหลัก คือ ต้องการเพิ่มมูลค่า/รายได้ และเพื่อพัฒนาการเลี้ยงให้ได้มาตรฐาน/เพิ่มมาตรฐานการเลี้ยง (มธุรส อ่อนไทย และคณะ, 2562) และสอดคล้องกับรายงานของทิปดี ทัทพกรณ์ และธีรวัฒน์ จันทิก ที่ระบุว่าต้องพัฒนาเกษตรกรให้มีองค์ความรู้ก่อน และพัฒนาให้มีความเข้าใจ ชอบเรียนรู้ มีวิสัยทัศน์ สามารถประยุกต์ใช้ประสบการณ์ และวางแผนกลยุทธ์ได้ (ทิปดี ทัทพกรณ์ และธีรวัฒน์ จันทิก, 2561) ความต้องการสื่อและวิธีการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทยมีความต้องการการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตจากสื่อบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการหรือเอกชนพอๆกัน ต้องการสิ่งพิมพ์ที่เป็นคู่มือ และต้องการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นสื่อทางอินเทอร์เน็ต และมีความต้องการวิธีการส่งเสริม ด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการ สอดคล้องกับรายงานวิจัยของมงคล คงเสน ที่รายงานว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เบตงในสามจังหวัด ชายแดนใต้มีระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการผลิตไก่เบตงในเชิงธุรกิจจากสื่อบุคคลที่เป็นหน่วยงานราชการต้องการสิ่งพิมพ์เป็นคู่มือและต้องการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นสื่อทางอินเทอร์เน็ตเช่นเดียวกัน (มงคล คงเสน, 2561)

3. ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อพัฒนาโมเดลการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ในการพัฒนามาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งสามารถแบ่งแนวทางในการพัฒนาออกได้เป็น 5 ระบบย่อย ที่ประกอบด้วย ระบบย่อยที่ 1 กระบวนการผลิต ระบบย่อยที่ 2 ปัจจัยการผลิต ระบบย่อยที่ 3 การจัดการของเสีย ระบบย่อยที่ 4 การบันทึกข้อมูล และระบบย่อยที่ 5 สถานที่ตั้งฟาร์ม ซึ่งมีความแตกต่าง กับหลักเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กรมประมง เนื่องจากเกษตรกรไม่ได้ให้ความสำคัญกับบางระบบย่อยที่กำหนดมาตรฐานโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ โดยสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) (กองพัฒนาระบบมาตรฐานสินค้าประมง, 2558) กำหนดให้มีข้อกำหนดการปฏิบัติแบ่งเป็น 7 ระบบย่อย ที่ประกอบด้วย สถานที่ การจัดการทั่วไป ปัจจัยการผลิต การจัดการดูแลสุขภาพสัตว์น้ำ สุขลักษณะฟาร์ม การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง และการเก็บข้อมูล

4. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโมเดล ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ปัญหาที่สำคัญในการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทย คือ การขาดองค์ความรู้ในการจัดทำมาตรฐานการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่ง เป็นปัญหาและอุปสรรคหลัก ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้นจากการผลิตให้ได้มาตรฐานเป็นปัญหาและอุปสรรครอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ มธุรส อ่อนไทย และคณะที่รายงานว่าปัญหาและ

อุปสรรคในการพัฒนาบ่อเลี้ยงปลาสดให้ได้มาตรฐานที่สูงขึ้นเป็นปัญหามาจากกรอบความคิดซึ่งตัวเกษตรกรมองว่าการพัฒนาการเลี้ยงให้ได้มาตรฐานที่สูงขึ้นนั้นเป็นการเพิ่มภาระในการเลี้ยง และไม่เห็นประโยชน์ของการมีมาตรฐานในการเลี้ยง ไม่แน่ว่าจะทำให้ราคาปลาสดสูงขึ้นซึ่งเป็นสิ่งที่เกษตรกรคาดหวัง (มธุรส อ่อนไทย และคณะ, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสรุปว่าเกษตรกรมีความต้องการความรู้ในมาตรฐานการผลิตทั้งหมด 49 ประเด็น มีความต้องการช่องทางการส่งเสริมผ่านสื่อราชการ/เอกชน คู่มือ และอินเทอร์เน็ต และต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิต แบบอบรมเชิงปฏิบัติการ และโมเดลการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตเริ่มต้นจากกำหนดวัตถุประสงค์มีแนวคิดการบริหาร 4M เป็นปัจจัยนำเข้า โดยใช้กระบวนการสื่อสาร communication model เพื่อทำให้การผลิตสัตว์น้ำมีมาตรฐานดีขึ้น มีอาชีพที่มั่นคง และมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายผลผลิตสัตว์น้ำที่ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ยังพบว่ามีความเห็นด้วยมากที่สุดกับโมเดล ด้านความเหมาะสมความเป็นไปได้ ความสอดคล้องกับบริบทและการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ในส่วนข้อเสนอแนะ เสนอให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นำโดยกรมประมง ร่วมกับกรมส่งเสริมการเกษตรสามารถนำโมเดลการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิต ในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของไทยไปใช้ในงานส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งของเกษตรกรให้มีมาตรฐานเพิ่มขึ้นในพื้นที่ โดยใช้วิธีการ ส่งเสริม คือ อบรมเชิงปฏิบัติการ ใช้สื่อเป็นคู่มือ หรือสื่ออินเทอร์เน็ตมาช่วยในการส่งเสริม และหน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมการจัดแบ่งเกรดสัตว์น้ำชายฝั่งตามมาตรฐานที่เกษตรกรผลิตได้ เช่น GAP, OAS, CoC ร่วมกับคุณภาพด้านอื่นของผลิตภัณฑ์ เช่น ขนาด และความสด เพื่อให้ตอบสนองต่อตลาดแต่ละระดับที่สามารถจำหน่ายให้กับผู้บริโภค หรือโรงงานแปรรูปได้ในราคาที่แตกต่างกัน ซึ่งจะเป็แรงจูงใจให้เกษตรกรเข้าสู่ระบบการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งที่มีมาตรฐานมากขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาการพัฒนาโมเดลการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตในพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งอื่น ๆ เช่น พื้นที่ภาคตะวันออก และพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษา และนำมาปรับปรุงเป็นโมเดลการส่งเสริมการผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตของประเทศไทยที่สมบูรณ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมประมง. (2553). แผนแม่บทการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของไทย ระหว่างปี 2556-2558. ใน เอกสารวิชาการแผนแม่บทการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของไทย. สำนักพิมพ์กรมประมง.
- _____. (2563). สถิติการประมงแห่งประเทศไทย 2561. ใน เอกสารวิชาการสถิติการประมงแห่งประเทศไทย. สำนักพิมพ์กรมประมง.

กลุ่มวิจัยและวิเคราะห์สถิติการประมง. (2553). สถิติการประมงแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2553.

ใน เอกสารวิชาการสถิติการประมงแห่งประเทศไทย. สำนักพิมพ์กรมประมง.

กองพัฒนาระบบมาตรฐานสินค้าประมง. (2558). การรับรองมาตรฐานฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 2557. ใน เอกสารการรับรองมาตรฐานฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ. สำนักพิมพ์กรมประมง.

ทิปดี ทัทพกรณ์ และธีระวัฒน์ จันทิก. (2561). ปัจจัยสู่ความสำเร็จของผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์. วารสาร Veridian E-Journal, ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(1), 396- 410.

นิภาพร ทับหุ่น และกณทิรา เจริญพิพัฒน์พิมพ์. (2559). ระเบิดเวลา “ทะเลไทย”. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2564 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/709347>

มงคล คงเสน. (2561). โมเดลการส่งเสริมการผลิตไก่เบตงเชิงธุรกิจในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

มธุรส อ่อนไทย และคณะ. (2562). การพัฒนาศักยภาพการเลี้ยงปลาสดบางบ่อจังหวัดสมุทรปราการเพื่อยกระดับให้ได้มาตรฐาน GAP. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins.

Likert, R. (1990). The human organization: its management and values. New York: McGraw-Hill.

Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd ed.). New York: Harper and RowPublication.

การประยุกต์หลักธัมมสังคมนิยมของพุทธทาสภิกขุกับการจัดการ
ปกครองท้องถิ่นสำหรับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*

THE APPLICATION OF “DHAMMIC SOCIALISM” BY BUDDHADASA
BHIKKHU'S TOWARD LOCAL GOVERNANCE FOR ADMINISTRATORS OF
SUB-DISTRICT ADMINISTRATION ORGANIZATION IN
SURATTHANI PROVINCE

เสกศักดิ์ อยู่ดี

Seksak Yoodee

อัศวศิริ ลาปีอี

Aussiri Lapi-e

ไชยวัฒน์ เผือกคง

Chaiwat Puakkong

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Surat Thani Rajabhat University, Thailand

E-mail: seksakyoodee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อการนำแนวคิดธัมมสังคมนิยมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่นตามหลักสังคหวัตถุ 4 รวมถึงการประยุกต์ใช้ตามหลัก PAMS-POSDCoRB และ 2) เสนอแนวทางการประยุกต์แนวคิดธัมมสังคมนิยมสำหรับจัดการปกครองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณ กำหนดประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จากประชากรทั้งหมด 388 คน และคัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง 312 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง จำนวน 7 คน ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์เนื้อหาโดยการตีความสร้างข้อสรุป ผลการวิจัยพบว่า

* Received 2 August 2022; Revised 22 August 2022; Accepted 25 August 2022

1) ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อการนำแนวคิดธัมมิกสังคมนิยมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่นตามหลักสังคหวัตถุ 4 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านอัตถจริยา ด้านปิยวาจา ด้านทาน และด้านสมานัตตา ส่วนความคิดเห็นต่อการนำแนวคิดธัมมิกสังคมนิยมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่น ตามหลัก PAMS-POSDCoRB ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านบริบทสังคม ด้านจริยธรรม ด้านนโยบายและด้านอำนาจหน้าที่ 2) แนวทางการประยุกต์แนว คติธัมมิกสังคมนิยมสำหรับจัดการปกครององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานีควรจัดทำกรอบดำเนินงานตามภารกิจให้ตอบสนองเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมขับเคลื่อนกลไกดำเนินงานบนฐานการแบ่งปันและจัดสรรผลประโยชน์ด้วยการสร้างความเสมอภาคและเป็นธรรม

คำสำคัญ: หลักธัมมิกสังคมนิยม, การจัดการปกครองท้องถิ่น, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) Administrator opinion of sub-district administration organization in suratthani province toward application of “DHAMMIC Socialism” according to local governance based on Sangahavattu 4 and PAMS – POSDCoRB concept. and 2) Propose guideline for application of “ DHAMMIC Socialism” according to local governance for sub- district administration organization in suratthani province. It was developed as mixed-methodology research. The sample used in quantitative research were population 388 peoples of administrator of sub- district administration organization and were selected of simple random sampling amount 312 samples. Data was collected from questionnaire and analyzed by statistical treatment such as mean and standard deviation. Sample of 7 key informants were selected of purposive sampling as qualitative research. Data retrieved from in- depth interview and analyzed by analytic induction. The results were 1) overall opinion of administrator of sub-district administration organization in suratthani province toward application of “DHAMMIC Socialism” according to local governance based on Sangahavattu 4 was at a high level. Considering each aspect ordered from the highest to the least, they were Attahajariya, Piyawaja, Then and Samanatta respectively. While overall opinion of administrator of PAMS – POSDCoRB concept was at a high level. Considering each aspect ordered from the highest to the least, they were society, morality, public policy and authority respectively.

2) the proposes that application of DHAMMIC Socialism” according to local governance for sub-district administration organization in suratthani province should be mechanical drive to executives base on benefit sharing and creating equality in social justice as fairness.

Keywords: DHAMMIC Socialism, Local Governance, Sub-district Administration Organization

บทนำ

องค์การบริหารส่วนตำบล ถือเป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น มีฐานะเป็นนิติบุคคล และราชการส่วนท้องถิ่น จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม 2538 (ชาชีวัฒน์ ศรีแก้ว, 2544) โดยการปรับโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2562) ซึ่งนับเป็นกฎหมายจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในบริบทร่วมสมัยนั้นมิผลให้จำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบลให้สอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตลอดจนอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลและการกำกับดูแลองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบลและเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติหน้าที่ มีความซื่อสัตย์สุจริต สามารถปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลและมีประสิทธิภาพ ถือได้ว่าการปรับโครงสร้าง อำนาจขององค์การบริหารส่วนตำบลตามรายละเอียดดังกล่าวนี้มีความสำคัญต่อท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากเป็นหน่วยองค์กรปกครองที่มีขนาดเล็กแต่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดแล้ว ยังส่งผลทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตยแท้จริง หากองค์การบริหารส่วนตำบลมีการบริหารจัดการที่ดีก็เท่ากับเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการสนับสนุนกลไกให้เกิดกระจายอำนาจไปสู่ฐานล่างพร้อมพัฒนาองค์กรทางการเมืองการปกครองให้มีความเข้มแข็งมั่นคงและยั่งยืน ทำให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานที่ระบุไว้ชัดเจนภายใต้รัฐธรรมนูญส่งผลให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขบนพื้นฐานของเจตนารมณ์และความต้องการของสมาชิกในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ (โกวิทย์ พวงงาม, 2562)

เมื่อพิจารณาถึงบริบทเชิงพื้นที่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีผ่านรูปแบบขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้น พบว่าจาก 19 อำเภอ มีองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวนรวมทั้งสิ้น 97 องค์การ (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2564)

เช่นเดียวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งนับเป็นปัจจัยสนับสนุนการใช้อำนาจการปกครองผ่านกลไกและหน้าที่เฉพาะขององค์การบริหารส่วนตำบลตามมาตรฐาน ในด้านต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ขณะเดียวกันด้วยปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ที่มีความหลากหลายในจังหวัดสุราษฎร์ธานี นับเป็นพื้นที่ซึ่งมีหน่วยปกครองในระดับอำเภอเป็นจำนวนมากซึ่งแปรผันให้บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลจึงมีจำนวนรวมทั้งขนาดที่มีความซับซ้อนมากขึ้นตามไปด้วย จึงส่งผลให้เงื่อนไขของการกำหนดรูปแบบและปัจจัยขับเคลื่อนการบริหารการพัฒนาภายใต้ขอบข่ายอำนาจหน้าที่ตามภารกิจล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยแนวทางที่มีลักษณะเฉพาะตัวบนฐานของปัจจัยเชิงกายภาพอย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกันเมื่อพิจารณา ถึงปัจจัยเชิงนามธรรมซึ่งนับว่าเป็นตัวแปรกำหนดกระบวนการและบริบทเชิงโครงสร้างพื้นที่โดยเฉพาะจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้วางเป้าหมายบนฐานของการเชื่อมโยงหลักธรรมะตามนิยามเชิงปฏิบัติการพร้อมกับการผลิตซ้ำคำขวัญ (Slogan Reproduction) ประจำอำเภอทั้ง 19 อำเภอที่เชื่อมโยงกับทัศนะเชิงปรัชญาว่าด้วยการใช้หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นองค์ประกอบพื้นฐานเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการดำเนินงานให้เกิดผลเชิงประจักษ์ จึงตอกย้ำถึงการประกอบสร้างวาทกรรมเมืองคนดีที่ถูกนำไปสู่การสวมทับกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับในจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่ต้องกำหนดกลไกการบริหารจัดการภารกิจต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มีความชอบธรรมพร้อมทั้งต้องดำเนินการบริหารงานภายใต้การผสมผสานระหว่างหลักการจัดการปกครองท้องถิ่น (Local Governance) บนฐานหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการประยุกต์แนวคิดธัมมิกสังคมนิยมตามข้อเสนอของพุทธทาสภิกขุ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์สุขแก่ประชาชน รวมทั้งมีผลิตภาพต่อระบบการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลพร้อมเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ท้องถิ่นตลอดจนประชาชนให้สามารถดำเนินชีวิตตามแนวคิดธัมมิกสังคมนิยมมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ด้วยรายละเอียดของบริบทเชิงพื้นที่และปรากฏการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าภายใต้ขอบข่ายหลักการแบ่งปันผลประโยชน์ (Benefit Sharing) บนฐานการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องนำไปสู่การวางเป้าหมายให้สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่มีลักษณะเฉพาะตัวและสนองความต้องการของประชาชนได้ทั่วถึงและเสมอภาค ผู้ทำวิจัยจึงเห็นความสำคัญในการประยุกต์แนวคิดธัมมิกสังคมนิยมสำหรับการจัดการปกครองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้วยการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อการนำแนวคิดธัมมิกสังคมนิยมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4 รวมถึงการประยุกต์ใช้ตาม

หลัก PAMS - POSDCoRB ว่าอยู่ในระดับใด เพื่อสังเคราะห์ ข้อเสนอแนวทางการประยุกต์แนวคิดธัมมิกสังคมนิยมสำหรับการจัดการปกครองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานีในครั้งนี้ เพื่อสะท้อนผลที่เกิดขึ้นทั้งระดับปัจเจกบุคคลและองค์การ นอกจากนี้ภายใต้แนวทางการประยุกต์ธัมมิกสังคมนิยมตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ คาดว่าจะสามารถนำมาซึ่งการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาสู่องค์การบริหารส่วนตำบลได้อย่าง เชิงประจักษ์ เนื่องจากเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ให้มีความสามัคคีกันบนพื้นฐานหลัก “สังคหวัตถุ 4” โดยสะท้อนความคิดเห็นจากผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัด สุราษฎร์ธานี ผ่านนัยยะสำคัญของวาทกรรม “เมืองคนดี” อันนำไปสู่การสร้างข้อสันนิษฐานว่าแนวทางการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เหมาะสมกับอัตลักษณ์ของชุมชนจะสามารถกำหนดกรอบการพัฒนาพร้อมแก้ไข ปัญหาสังคมจากฐานราก อย่างน้อยที่สุดควรประยุกต์ข้อเสนอดำเนินงานที่สอดคล้องกับแนวคิดธัมมิกสังคมนิยมตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ โดยนับเป็นทุนทางวัฒนธรรมอันปรากฏเฉพาะพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งนับเป็นตัวแบบสำคัญของการสะท้อนถึงผลผลิตเชิงความคิดจากปฏิบัติการวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างเป็นองค์รวม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อการนำแนวคิดธัมมิกสังคมนิยมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่นตามหลักสังคหวัตถุ 4 รวมถึงการประยุกต์ใช้ตามหลัก PAMS - POSDCoRB
2. เสนอแนวทางการประยุกต์แนวคิดธัมมิกสังคมนิยมสำหรับการจัดการปกครองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน ซึ่งอยู่บนฐานของวิธีการเชิงปริมาณกับวิธีการเชิงคุณภาพที่ให้น้ำหนักความสำคัญเท่าเทียมกัน เพื่อหาคำตอบให้กับปัญหาวิจัยเรื่องเดียวกัน โดยแยกกันดำเนินงานและให้น้ำหนักความสำคัญของวิธีการวิจัยทั้งสองอย่างเท่าเทียมกัน ใช้ช่วงระยะเวลาดำเนินการวิจัยในระยะเดียวกันและดำเนินการวิจัยไปพร้อมกัน (รัตนะ บัวสนธ์, 2554) เพื่อมุ่งนำเสนอข้อมูลการประยุกต์แนวคิดธัมมิกสังคมนิยมสำหรับการจัดการปกครองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่จังหวัด สุราษฎร์ธานี ซึ่งกำหนดวิธีการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 2.1 ประชากร คือ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะฝ่ายบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 97 คน รองนายก

องค์การบริหารส่วนตำบล 194 คน และ เลขานุการ 97 คน ซึ่งครอบคลุมเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ยกเว้นอำเภอเกาะพะงันและอำเภอเกาะสมุย)รวมทั้งสิ้น 388 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น

ก) การวิจัยเชิงปริมาณ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Samples Size) จากผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะฝ่ายบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งครอบคลุมขอบเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ยกเว้นอำเภอเกาะพะงันและอำเภอเกาะสมุย) จำนวน 97 หน่วย รวมทั้งสิ้น 388 คน ด้วยวิธีการคำนวณโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane T., 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ความคลาดเคลื่อน 5% ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 312 คน

ข) การวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดขนาดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้น 7 คน โดยพิจารณาจากคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จากองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีผลงานเชิงประจักษ์ในด้านการบริหารการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 3 คน

2. เป็นนักวิชาการ/ผู้ทรงคุณวุฒิในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการให้ทัศนะเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับแนวคิดธัมมิกสังคมนิยมของพุทธทาสภิกขุ จำนวน 4 คน ครอบคลุมประเด็นสำคัญทางด้านการจัดการปกครองท้องถิ่นในบริบทขององค์การบริหารส่วนตำบล

3. เครื่องมือการวิจัย

3.1 การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้องกับแนวคิดเชิงวิพากษ์ทางปรัชญาตามหลักหลักธัมมิกสังคมนิยมของพุทธทาสภิกขุ ประกอบการขยายมุมมองที่มีต่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ 4 และหลัก PAMS - POSDCoRB เพื่อพัฒนาแบบสอบถามฉบับร่างเพื่อเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม พร้อมจัดทำแบบสอบถามให้ครบตามเกณฑ์ที่วางแผนการเก็บข้อมูล โดยกำหนดโครงสร้างแบบสอบถามออกเป็น 5 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับหลักธัมมิกสังคมนิยมของ พุทธทาสภิกขุ จำนวน 10 ข้อ ตอนที่ 3 มุมมองเกี่ยวกับแนวคิดธัมมิกสังคมนิยมกับการประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่นตามหลักสังคหวัตถุ 4 จำนวน 12 ข้อ ตอนที่ 4 มุมมองเกี่ยวกับแนวคิดธัมมิกสังคมนิยมกับการประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่นตามหลัก PAMS - POSDCoRB จำนวน 12 ข้อ และ ตอนที่ 5 แบบสอบถามปลายเปิดแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

เกี่ยวกับการประยุกต์หลักธัมมิกสังคมนิยมกับการจัดการปกครองท้องถิ่นสำหรับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 3 ข้อ

2. นำแบบสอบถามเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประเมินเพื่อหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) จากสูตรของ (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1997) ได้ผลประเมินทั้งฉบับเท่ากับ 0.96

3. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วจึงนำแบบสอบถามไปทดลอง (try out) กับกลุ่มประชากรขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่จังหวัดชุมพรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำแบบสอบถามมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.73 ถือว่ามีความเชื่อมั่นที่พอยอมรับได้แล้วจึงสร้างแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

3.2 การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ ทบทวนและวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์แนวคิดธัมมิกสังคมนิยมสำหรับการจัดการปกครองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยกำหนดเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) หลังจากนั้นได้นำเครื่องมือวิจัยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาและให้คำแนะนำในการปรับปรุงคำถามที่สามารถนำไปใช้ต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง ผ่านทาง Google Form ซึ่งเป็นฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 312 ชุด (78 หน่วย) ได้รับกลับคืนมาจำนวน 276 ชุด (69 หน่วย) หรือคิดเป็นร้อยละ 88.46 พร้อมตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามและจัดระบบเพื่อลงรหัสต่อไป

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการขอเอกสารอนุมัติเก็บข้อมูลจาก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีเพื่อเข้าสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นกรณีศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานีตลอดจนนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณ นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบแล้วมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อประกอบการบรรยายเนื้อหา กำหนดรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงและจำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอย่างเป็นระบบและนำมาตีความเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อการนำแนวคิด ธรรมิกสังคมนิยมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่น

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดธรรมิกสังคมนิยมกับการประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4

(n = 276)

ด้าน	ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดธรรมิกสังคมนิยมกับการประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่นตามหลักสังคหวัตถุ 4	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1	ทาน	4.01	1.18	มาก
2	ปิยวาจา	4.07	1.04	มาก
3	อตถจริยา	4.12	0.93	มาก
4	สมานัตตา	3.99	1.20	มาก
รวมทุกด้าน		4.05	1.07	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดธรรมิกสังคมนิยมกับการประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่นตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดสุราษฎร์ธานีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 (S.D. = 1.07) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านอตถจริยามีระดับความคิดเห็นมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 (S.D.=0.93) รองลงมาคือด้านปิยวาจา อยู่ระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 (S.D.=1.04) ด้านทาน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 (S.D. = 1.18) ขณะที่ด้านสมานัตตา มีความคิดเห็นน้อยที่สุดอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 (S.D. = 1.20) ตามลำดับ

นอกจากนี้ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการจัดการปกครองภายใต้การอุดหนุนกิจกรรมให้บริการ ที่หลากหลายและครอบคลุมทั่วถึงทุกกลุ่มสังคมหรือภายใต้บริบทของอตถจริยานั้นจะมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำแนวคิดธรรมิกสังคมนิยมไปสู่การประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่นตามหลัก สังคหวัตถุ 4 มากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานีนั้นควรให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมายดำเนินงานที่มุ่งส่งเสริมกิจกรรมภายใต้โครงการต่าง ๆ ที่รับผิดชอบด้วยการบำเพ็ญประโยชน์ต่อประชาชนผู้รับบริการหรือสาธารณะประโยชน์โดยทั่วไป และควรมุ่งเน้นกระบวนการบริหารการพัฒนาอันยังประโยชน์แก่ประชาชนในฐานะผู้รับบริการโดยสุจริตเป็นธรรม ปราศจากอคติ

และไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน พวกพ้อง ขณะเดียวกันควรกำหนดนโยบายที่หลากหลายตามบริบทของพื้นที่อย่างครอบคลุมอันจะนำไปสู่การเชื่อมโยงแนวปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดธัมมิกสังคมนิยมกับการประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่น ตามหลัก PAMS - POSDCoRB

(n = 276)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดธัมมิกสังคมนิยมกับการประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่นตามหลัก PAMS - POSDCoRB				
ด้าน	การประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่นตามหลัก PAMS - POSDCoRB	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1	ด้านการจัดการปกครองตามนโยบาย (Policy)	3.56	1.19	มาก
2	ด้านการจัดการปกครองตามอำนาจหน้าที่ (Authority)	3.55	1.19	มาก
3	ด้านการจัดการปกครองตามหลักจริยธรรม (Morality)	3.72	1.10	มาก
4	ด้านการจัดการปกครองตามบริบทของสังคม (Society)	3.75	1.04	มาก
รวมทุกด้าน		3.64	1.12	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดธัมมิกสังคมนิยมกับการประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่นตามหลัก PAMS - POSDCoRB ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่จังหวัด สุราษฎร์ธานีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 (S.D. = 1.12) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการปกครองตามบริบทของสังคม (Society) มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 (S.D. = 1.04) รองลงมาคือด้านการจัดการปกครองตามหลักจริยธรรม (Morality) อยู่ระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 (S.D. = 1.10) ด้านการจัดการปกครองตามนโยบาย (Policy) อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 (S.D. = 1.19) ขณะที่ด้านการจัดการปกครองตามอำนาจหน้าที่ (Authority) มีความคิดเห็นน้อยที่สุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 (S.D. = 1.19) ตามลำดับ

อย่างไรก็ตามข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการจัดการปกครองภายใต้การอุดหนุนกิจกรรมให้บริการ ที่หลากหลายและครอบคลุมทั่วถึงทุกกลุ่มสังคมหรือภายใต้บริบทของการจัดการปกครองตามบริบทของสังคม (Society) นั้น จะมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำแนวคิดธัมมิกสังคมนิยมไปสู่การประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่นตามหลัก PAMS - POSDCoRB มากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานีนั้นควรให้ความสำคัญกับเป้าหมายขับเคลื่อนกลไกส่งเสริมการบริหารงานที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่สะท้อนผลสัมฤทธิ์ตามแนวคิดธัมมิกสังคมนิยม ประกอบกับการประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายโดยไม่เลือกปฏิบัติ พร้อมสร้างความเสมอภาค

แก่ทุกกลุ่มการเมือง มุ่งให้การบริการที่ตอบสนองความต้องการของสังคมโดยรวม อันจะนำไปสู่การเชื่อมโยงแนวปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

2. แนวทางการประยุกต์แนวคิดธัมมิกสังคมนิยมสำหรับการจัดการปกครองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า จากการทบทวนทัศนคติเชิงปรัชญาของพุทธศาสนิกชนประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถนำมาประยุกต์ใช้ภายใต้กรอบการจัดการปกครองใน 3 มิติ ได้แก่

2.1 การจัดการปกครองตามภารกิจให้ตอบสนองเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือการใช้อำนาจทั้งทางการเมืองการปกครองของหน่วยงานภาครัฐในทุกภาคส่วนโดยเฉพาะหน่วยการปกครองท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานโดยเปรียบเสมือนพื้นที่รองรับกิจกรรมทางการเมืองที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดควรกำหนดตัวชี้วัดที่สามารถสะท้อนถึงประสิทธิภาพการดำเนินงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร นับว่าสัมพันธ์กับแนวทางการจัดทำบริการสาธารณะแนวใหม่ภายใต้กรอบแนวคิดแบบ New Public Management ทั้งนี้เพื่อบรรลุเป้าหมายการสร้างกลไกในลักษณะหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) โดยข้อเสนอดังกล่าวจะนำไปสู่การก้าวข้ามข้อกำหนดจากรูปแบบเดิมที่มุ่งให้ความสำคัญกับองค์กรทางปกครองซึ่งมีสถานะเป็นเพียงแต่เฉพาะหน่วยงานในการใช้อำนาจทางการเมืองเพียงมิติเดียว หากแต่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในส่วนของการเมือง ฝ่ายปกครองในฐานะผู้รับนโยบายไปปฏิบัติ ตลอดจนประชาชนในฐานะผู้ถูกพัฒนานั้นจำเป็นต้องถูกยกระดับให้มีสถานะเป็นพลเมือง ซึ่งมีใช่เป็นเพียงผู้รับบริการสาธารณะหากแต่เป็นภาคีดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกกระบวนการ โดยคาดว่าจะก่อให้เกิดการปรับกระบวนการจัดการความสำคัญของอำนาจและหน้าที่ ตลอดจนการเข้าไปขับเคลื่อนกลไกผ่านพื้นที่ทางการเมืองรูปแบบใหม่ภายใต้กระบวนการกำหนดเป้าหมายตัวชี้วัดแก่ผลิภาพการดำเนินงานด้วย

2.2 การจัดการปกครองโดยแบ่งปันและจัดสรรผลประโยชน์แก่ส่วนรวม กล่าวคือ การประยุกต์หลักธัมมิกสังคมนิยมมาผสานกับหลักการบริหารจัดการปกครองที่เป็นธรรม (Moral) นั้น คาดว่านำไปสู่การสร้างแนวประพฤติปฏิบัติที่ดี (Good Practice) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นการดำเนินงานตามหลักแนวคิดการแบ่งปันผลประโยชน์ หรือ Benefit Sharing สำหรับปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้ โดยเฉพาะการพิจารณาโครงข่ายการใช้อำนาจซึ่งจำเป็นต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณค่าและความจำเป็นที่ต้องมีศีลธรรมเป็นทางนำในกระบวนการพัฒนา ซึ่งหากผู้บริหารในฐานะผู้รับเอาอำนาจโดยชอบธรรม (Legitimacy) จากประชาชนมาใช้โดยไม่คำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรมแล้วอาจนำไปสู่การลุแก่อำนาจได้โดยปราศจากความชอบธรรมแล้ว ในท้ายที่สุดและจะนำไปสู่การตอกย้ำให้เห็นถึงบรรยายการทางการเมืองที่ยังคงผลิตซ้ำวงจรการทุจริตและคอร์รัปชัน ขณะเดียวกันการประยุกต์ใช้หลัก ธัมมิกสังคมนิยมให้เกิดผลเชิงประจักษ์นอกจากคำนึงถึงหลักธรรมะ

(Moral) บนฐานของอำนาจโดยชอบธรรม (Legitimacy) แล้วความเป็นธรรม (Fair) จากการกระจายอำนาจและจัดสรรผลประโยชน์แก่สมาชิกในสังคมก็นับเป็นหัวใจสำคัญอีกประการสำหรับการประยุกต์แนวความคิดตามข้อเสนอว่าด้วยหลักธัมมิกสังคมนิยมของพุทธทาสภิกขุ (พุทธทาสภิกขุ, 2557) มาก่อให้เกิดประสิทธิภาพการดำเนินงานผ่านองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ยืนยันจากข้อมูลการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองที่มีต่ออำนาจโดยชอบธรรม ทางการเมือง ปฏิเสธไม่ได้ว่าย่อมต้องสัมพันธ์กับเรื่องของธรรมะในศาสนา รวมทั้งการสร้างความเป็นธรรม ทางสังคม ซึ่งหากผู้ปกครองกำหนดเงื่อนไขด้วยหลักธรรมแล้ว เชื่อว่าจะทำให้สังคม การเมืองและศาสนา มีเป้าหมายเดียวกัน ซึ่งล้วนแล้วแต่จะสร้างประโยชน์แก่ประชาชนในที่สุด ดังนั้นมุมมองของธัมมิกสังคมนิยม จึงนิยามถึงศาสนธรรม จึงเป็นเรื่องของการเมืองและสังคมโดยปริยาย

ดังนั้นเห็นได้ว่าการปลูกฝังค่านิยมองค์การให้สอดคล้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรมเพื่อตอกย้ำการสร้างสังคมแห่งความเป็น “ธรรม” ทั้งในมิติของ Moral, Legitimacy และ Fairness ผสานกับการกำหนดมาตรฐานดำเนินงานที่เน้นส่วนรวมและไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมายใด ๆ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ ของหลักธัมมิกสังคมนิยมผ่านกลไกขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานีนั้น นับว่าสอดคล้อง การประยุกต์แนวความคิดเชิงนามธรรมที่สามารถนำไปสู่การก่อให้เกิดกรอบการอธิบายตามหลักการว่าด้วยการจัดสรรและแบ่งปันผลประโยชน์ (Benefit Sharing) อันเป็นการนำเสนอเงื่อนไขและความจำเป็นที่รัฐจะต้องจัดทำบริการสาธารณะขนาดใหญ่อย่างต่อเนื่อง โดยยังคงรักษาประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก ขณะเดียวกันเป็นแนวคิดที่จะคุ้มครองประชาชนให้ได้รับความเสมอภาคและมีส่วนร่วม ซึ่งหากผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการปกครองโดยแบ่งปันและจัดสรรผลประโยชน์แก่ส่วนรวมโดยอาศัยหลักธรรมะเป็นข้อตกลง / พันธสัญญาร่วม (Commitment) กับประชาชนแล้วก็สามารถบรรลุซึ่งการปรับใช้กลไกการดำเนินงานตามแนวคิดธัมมิกสังคมนิยมสำหรับใช้เป็นเป้าหมายด้านการจัดการปกครองตามหลักจริยธรรม (Morality) สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้แท้จริง

2.3 การจัดการปกครองบนฐานการสร้างเสมอภาคด้วยอุดมการณ์แบบสังคมนิยม (Socialism) กล่าวคือข้อถกเถียงเกี่ยวกับประชาธิปไตยแบบตะวันตกภายใต้บริบทของอุดมการณ์เสรีนิยมประชาธิปไตย (Liberalism Democracy) ว่ามีความเหมาะสมกับสภาพสังคมไทยหรือไม่นั้น นับเป็นความท้าทายที่มีต่อการตั้งคำถามชุดใหม่เกี่ยวกับการเมืองในระบบประชาธิปไตยในสังคมไทยอย่างปฏิเสธไม่ได้ ซึ่งการก่อรูปของชุดอุดมการณ์ในบริบทที่หลากหลายนั้นจำเป็นต้องทบทวนถึงพื้นฐานทางความคิดของประชาชนเป็นสำคัญในขณะเดียวกันด้วยฐานรากของชุดอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องกันระหว่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจและกิจกรรมทางการเมืองถูกตอกย้ำให้มีลักษณะเป็นขั้วตรงข้ามระหว่างอุดมการณ์แบบเสรีนิยม

(Liberalism) ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานของประชาธิปไตยอันมีเป้าหมายเพื่อบรรลุซึ่งสิทธิและเสรีภาพ ขณะที่อุดมการณ์แบบ สังคมนิยม (Socialism) หรือสังคมนิยมประชาธิปไตย ซึ่งนับเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเสมอภาคทางสังคมบนเป้าหมายของอุดมการณ์ที่เชื่อมร้อยระหว่างมุมมองทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในชุดคอมมิวนิสต์ (Communist) จากข้อเสนอของคาร์ล ไฮน์ริช มาร์ค นับว่าเป็นเป้าหมายสำคัญที่นำไปสู่การฉายปรากฏการณ์เฉพาะผ่านปริณทลทางการเมืองในระดับท้องถิ่นที่จะนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยยืนยันข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการขับเคลื่อนกลไกเชิงอำนาจของท้องถิ่น การทำความเข้าใจระบอบประชาธิปไตยในเชิงโครงสร้างนั้นมีเป้าหมายของอุดมการณ์ที่ก่อให้เกิดการส่งเสริม สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของประชาธิปไตยในความหมายระดับท้องถิ่น แต่จะใช้แนวคิดให้เกิดผลที่นำไปใช้ปฏิบัติได้จริงของประชาธิปไตยไม่ว่าแบบเสรีนิยม สังคมนิยม เผด็จการหรือรูปแบบอื่นนั้นก็นับเป็นธัมมิกสังคมนิยมได้หากประชาชนได้รับผลประโยชน์ (รวมถึงไม่ละเมิดประโยชน์จากรัฐ) และไม่มีความขัดแย้ง (ผลประโยชน์) กันเองด้วยการสร้างสังคมที่สามัคคีที่ก่อให้เกิดสันติสุขและความสมานฉันท์อีกด้วย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดธัมมิกสังคมนิยมกับการประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านอัตถจริยามีระดับความคิดเห็นมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ซึ่งแตกต่างจากการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดงหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดย (กริธา คงพยัคฆ์ และคณะ, 2563) ที่พบว่าด้านปิยวาจา (การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะ) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด หากแต่ข้อมูลโดยสรุปเห็นสอดคล้อง กันว่าแนวทางการจัดการปกครองนั้นควรเน้นด้านอัตถจริยา (การช่วยเหลือกัน) เป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานภายใต้การจัดการปกครองที่ควรส่งเสริมการอุดหนุนกิจกรรมให้บริการที่หลากหลายและครอบคลุมทั่วถึงทุกกลุ่มสังคม รวมทั้งควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความใกล้ชิดระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนอย่างหลากหลายด้วย นอกจากนี้การให้ความสำคัญของการปรับใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในบริบทการใช้อำนาจท้องถิ่นนั้นนับเป็นกลไกสำคัญในการผสมผสานความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนและตอบสนองต่อคุณภาพของให้บริการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลได้เชิงประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเพื่อการให้บริการประชาชน โดยศุภกิจ ภักดีแสนและคณะ ซึ่งสรุปว่าบริการสาธารณะนั้นจัดทำขึ้นเพื่อสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชนหรือลูกค้ำ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจในการมาขอรับบริการ การให้บริการประชาชนตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมอันเป็นที่ตั้งไว้เพื่อ

การสงเคราะห์อนุเคราะห์ ยึดเหนี่ยวน้ำใจซึ่งกันและกัน ช่วยสร้างความสามัคคี เชื่อมความสัมพันธ์ ผูกมิตรไมตรีในหมู่คณะหรือสังคมไว้ (วิรัช วิกาวรรณ, 2553)

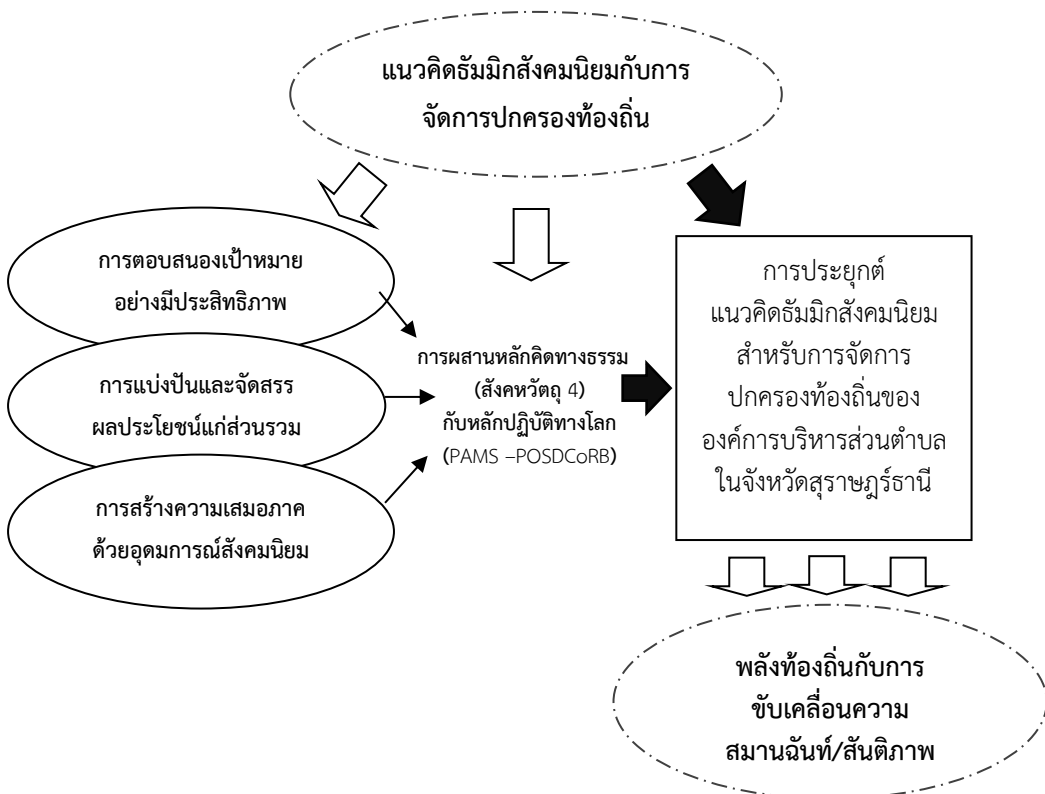
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดธัมมิกสังคมนิยมกับการประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่นตาม หลัก PAMS - POSDCoRB พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมากและมีผลต่อการนำไปปฏิบัติใช้ให้เกิดประสิทธิผลต่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัด สุราษฎร์ธานี ซึ่งสอดคล้องกับการวิเคราะห์การจัดการองค์การไปสู่ความสำเร็จโดยเกษม แก้วสนั่นและเพ็ญศรี ฉิรินัง ที่เสนอว่าการใช้กลไกบริหารจัดการตามแนวคิด PAMS - POSDCoRB นั้นนับว่ามีส่วนสำคัญในการทำให้การจ้องครรมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลซึ่งจะทำให้กิจกรรมขององค์การดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย อีกทั้งให้มุมมองการจัดการไว้ว่าเป็นกิจกรรมที่มีความสลับซับซ้อน ซึ่งผู้บริหารได้สร้างขึ้น รักษาไว้และปรับปรุงองค์การทั้งหลายให้ประสบความสำเร็จ (เกษม แก้วสนั่น และเพ็ญศรี ฉิรินัง, 2564) ซึ่งครอบคลุมเรื่องของปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสัมพันธ์กับเทคนิคการสร้างและการผสมผสานกรอบแนวคิดทางวิชาการโดยวิรัช วิกาวรรณ ถือว่าเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการองค์การที่การวิจัยนี้นำมาประยุกต์กรอบการอธิบายแนวคิดธัมมิกสังคมนิยมกับการประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่นผ่านนัยเชิงวิเคราะห์องค์การบริหารส่วนตำบลตามกรอบ PAMS ได้แก่ ด้านการจัดการปกครองตามนโยบาย (Policy) ด้านการจัดการปกครองตามอำนาจหน้าที่ (Authority) ด้านการจัดการปกครองตามบริบทของสังคม (Society) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดการปกครองตามหลักจริยธรรม (Morality) (ศุภกิจ รักดี แสนและคณะ, 2563) อีกด้วย

3. แนวทางการประยุกต์แนวคิดธัมมิกสังคมนิยมสำหรับจัดการปกครองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า จากการทบทวนทัศนะเชิงปรัชญาของพุทธทาสภิกขุประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถนำมาประยุกต์ใช้ภายใต้กรอบการจัดการปกครองใน 3 มิติ ประกอบด้วยการจัดการปกครองตามภารกิจให้ตอบสนองเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการปกครองโดยแบ่งปันและจัดสรรผลประโยชน์แก่ส่วนรวม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการปกครองบนฐานการสร้าง ความเสมอภาคนั้นสัมพันธ์กับการวิเคราะห์เป้าหมายของธัมมิกสังคมนิยมของท่านพุทธทาสภิกขุ โดยพระขวลิต อุตตโม ซึ่งสรุปสอดคล้องกันว่าแนวคิดดังกล่าวมีอิทธิพลต่อสังคมอันทำให้สังคมสงบ เป็นสังคมที่มีความเมตตาต่อกัน เป็นธรรมะที่ใช้อบรมข้าราชการและประชาชน ให้ตั้งอยู่ในความเมตตา มีจิตสาธารณะเป็นหลักการในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคม (พระขวลิต อุตตโม (สุวรรณจันทร์), 2561) ขณะเดียวกันในด้านของการปกครองที่ผู้ปกครองใช้วิธีการปกครองแบบเผด็จการโดยมีธรรมกำกับเป็นการปกครองที่ดีและได้ผลรวดเร็วจะเห็นได้จากรูปแบบการปกครองของสงฆ์ของพระพุทธเจ้าซึ่งใช้พระธรรมวินัยในการปกครองพุทธบริษัทซึ่งก็มีลักษณะเป็นสังคมนิยมแบบเดียวกับแนวทางของท่านพุทธทาสภิกขุด้วย นอกจากนี้พิชัย สุขวุ่น ในบทวิจารณ์หนังสือธัมมิก

สังคมนิยม ได้สรุปไว้สอดคล้องกับข้อค้นพบการวิจัยหลักพื้นฐานธัมมิกสังคมนิยมที่สัมพันธ์กับชุดอุดมการณ์สังคมนิยมก็คือการเห็นแก่สังคม หมายถึง เห็นความสำคัญของส่วนรวมเป็นอันดับแรก ความเป็นไปของกิจกรรมต่าง ๆ ก็เป็นไปเพื่อสังคม เมื่อสังคมส่วนรวมอยู่ได้ชีวิตส่วนตัวก็พลอยได้รับผลในทางที่ดี แต่ถ้าทุกคนเห็นแก่ตัวผลก็จะเป็นไปในฝั่งตรงกันข้าม เช่นเดียวกันจากนิยามข้างต้นในการสรุปความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับธรรมะ (พิชัย สุขุมน, 2558) จะเห็นได้ว่าการเมืองเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับทุกกิจกรรม เพราะการเมืองถือได้ว่าเป็นเรื่องของส่วนรวม ไม่ใช่เรื่องของคนใดคนหนึ่งหรือเป็นเรื่องของผู้มีอำนาจการปกครองเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งหากการเมืองถูกทำให้กลายเป็นเรื่องส่วนบุคคลแล้วก็จะอาจทำให้กลายเป็นเรื่องที่ไม่มีความยุติธรรมและไม่เป็นไปตามธรรมชาติด้วย ดังนั้นการเมืองจึงควรเน้นเป้าหมายที่ส่วนรวมบนพื้นฐานของการใช้หลักธรรมเข้าดำเนินการ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ภาพที่ 1 โครงข่ายความสัมพันธ์การจัดการปกครองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล
ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีบนพื้นฐานแนวคิดธัมมิกสังคมนิยม

จากผลวิจัยที่พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อการนำแนวคิดธัมมิกสังคมนิยมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่นตามหลักสังคหวัตถุ 4 รวมถึงการประยุกต์ใช้ตามหลัก PAMS - POSDCoRB ที่อยู่ในระดับมากที่สุดจนถึงความเป็นไปได้ในการนำไปปรับใช้ให้เกิดประสิทธิผลตลอดจนสร้างกลไกการดำเนินงานให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสามารถตอบสนองให้เห็นถึงกลไกการนำหลักธัมมิกสังคมนิยมไปใช้ให้เกิดผลเชิงประจักษ์ผ่านหน่วยงานองค์กรปกครองในระดับท้องถิ่นอื่น ทั้งในรูปแบบของเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด รวมทั้งนำไปสู่การอธิบายปรากฏการณ์เชิงพื้นที่อื่นที่มีความหลากหลายมากขึ้นข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์แนวคิดธัมมิกสังคมนิยมสำหรับจัดการปกครองท้องถิ่นสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานีนั้น ควรจัดทำกรอบดำเนินงานตามภารกิจให้ตอบสนองเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมขับเคลื่อนกลไกดำเนินงานบนฐานการแบ่งปันและจัดสรรผลประโยชน์บนด้วยการสร้างความเสมอภาคและเป็นธรรมโดยเฉพาะเป้าหมายการขับเคลื่อนความสมานฉันท์และสันติสุขควรปรับอุดมการณ์ใหม่โดยอาศัยแก่นแกนของธรรมะซึ่งนับเป็นกระบวนการเชิงระบบรวมทั้งกลไกที่องค์การบริหารส่วนตำบลหรือท้องถิ่นอื่นจำเป็นต้องเร่งสร้างและปรับเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายทุกระยะ ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาการบริหารจัดการปัญหาความขัดแย้งบนฐานการผสมผสานมรดกวิถีด้วยหลักศาสนธรรมที่สอดคล้องกับการใช้อำนาจทางโลกตลอดจนให้ความสำคัญกับอำนาจทางการเมืองผ่านกลไกเชิงนโยบายที่มีลักษณะเฉพาะตามบริบทในแต่ละพื้นที่และถือเป็นปรากฏการณ์ใหม่ทางสังคมที่เด่นชัดในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีในที่สุด

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์หลักธัมมิกสังคมนิยมตามทัศนะวิพากษ์เชิงปรัชญาของพุทธทาสภิกขุกับการจัดการปกครองท้องถิ่นสำหรับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลใน จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยสำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ประจำปี 2565 (ทุนสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น) จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2562). พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562. ฉะเชิงเทรา: ประสานมิตร. กรීธา คงพยัคฆ์ และคณะ. (2563). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอนางรอง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ: 5(1), 30-31.

- เกษม แก้วสนั่น และเพ็ญศรี ฉิรินัน. (2564). การจัดการองค์กรไปสู่ความสำเร็จ. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 6(4), 88-108.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2562). มองมุมใหม่การกระจายอำนาจ สู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์.
- ชาชีวัฒน์ ศรีแก้ว. (2544). กฎหมายพระราชบัญญัติสภาตำบล พ.ศ. 2537 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปัจจุบัน). กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.
- พระขวลิต อุตตโม (สุวรรณจันทร์). (2561). ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าแนวคำสอนเรื่องอัมมิกสังคมนิยมของท่านพุทธทาสภิกขุ. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, 3(1), 25-41.
- พิชัย สุขวุ่น. (2558). บทวิจารณ์หนังสือ อัมมิกสังคมนิยม. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2(1), 181-188.
- พุทธทาสภิกขุ. (2557). อัมมิกสังคมนิยม. กรุงเทพมหานคร: กรีน-ปัญญาญาณ.
- รัตน์ะ บัวสนธิ์. (2554). วิธีการวิจัยเชิงผสมผสานทางการศึกษา. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 7(1), 7-20.
- วิรัช วิจารณ์. (2553). เทคนิคการสร้างและการผสมผสานกรอบแนวคิดทางวิชาการ. เรียกใช้เมื่อ 5 เมษายน 2564 จาก [http://www. article%20technic%20of%20 framework%20writing.pdf](http://www.article%20technic%20of%20framework%20writing.pdf)
- ศุภกิจ รักดี แสน และคณะ. (2563). หลักพุทธธรรมเพื่อการให้บริการประชาชน. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 5(3), 619-630.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2564). เว็บไซต์ อปท.ในเครือข่าย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เรียกใช้เมื่อ 5 เมษายน 2564 จาก <http://www.surat-local.go.th/content/stnetwork>
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1997). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. Dutch Journal of Educational Research, 2(2), 49-60.
- Yamane T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis 3rd Ed. New York: Harper and Row.

การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครู
การศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ*
THE CURRICULUM DEVELOPMENT TO ENHANCE SPECIAL EDUCATION
TEACHERS' CLASSROOM RESEARCH ABILITY USING LESSON STUDY
WITH AN INTERDISCIPLINARY TEAM

จินดา อุ้นทอง

Jinda Unthong

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์

Chaiwat Sutthirat

ชำนาญ ปานาวงษ์

Chamnan Panawong

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University, Thailand

E-mail: jinda092512@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนและ
แนวทางพัฒนาหลักสูตร 2) สร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร 3) ศึกษาผลการใช้หลักสูตร
4) ประเมินและปรับปรุงหลักสูตร วิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง กลุ่มตัวอย่าง คือ
ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ 30 คน เครื่องมือ คือ แบบสอบถามสภาพและปัญหาการวิจัยในชั้น
เรียน แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาหลักสูตร แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร
แบบวัดความรู้ความเข้าใจการวิจัยในชั้นเรียน แบบวัดความสามารถการวิจัยในชั้นเรียน
แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตร สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การ
ทดสอบค่าที การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับ
ปานกลาง ปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับมาก และได้แนวทางพัฒนาความรู้และ
ความสามารถการวิจัยในชั้นเรียน 2) ได้หลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียน
ของครูการศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ กิจกรรม 4 ระยะ
คือ เตรียมความพร้อมพัฒนาความรู้ พัฒนาบทเรียนร่วมกัน นำบทเรียนไปใช้ ขยายผลบทเรียน
ใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน 4 ขั้น คือ กำหนดเป้าหมายและวางแผนบทเรียน สอนและสังเกต
สะท้อนผล แลกเปลี่ยนเรียนรู้ หลักสูตรมีความเหมาะสมมากที่สุด 3) ครูการศึกษาพิเศษมี

* Received 14 August 2022; Revised 26 August 2022; Accepted 29 August 2022

ความรู้ความเข้าใจการวิจัยในชั้นเรียนหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียนหลังการพัฒนาอยู่ในระดับมาก 4) หลักสูตรมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้มากที่สุดและมีการปรับปรุงโครงสร้างเวลา

คำสำคัญ: การวิจัยในชั้นเรียน, การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน, ทีมสหวิชาชีพ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) investigating the context, challenges, and fundamental understanding of the classroom research competency-based curriculum 2) developing a curriculum and assessing its effectiveness 3) investigating the outcome of implementation, and 4) evaluating the revised curriculum. According to the study, the sample group consisted of 30 special education teachers. The needs and difficulties of a classroom research questionnaire, an interview on curriculum development, a curriculum evaluation form, a classroom research test, a classroom research ability exam, and an opinion questionnaire were used as research instruments. Mean, standard deviation, t - test (Dependent), and content analysis are some of the statistics used to examine data. The study revealed the following results. 1) The classroom research condition was moderate. The classroom research problem was at a high level and obtaining guidelines for developing knowledge and classroom research ability. 2) Receive a curriculum to enhance special education teachers' classroom research ability using lesson study with an interdisciplinary team. The process was divided into 4 phases. Phase 1 - preparation of knowledge development. Phase 2 - lesson development together. Phase 3 - implementation of the lesson study. Phase 4 - expanding the influence of the lesson study. Use lesson study in 4 steps. Step 1 - goal identification and lesson planning. Step 2 - teaching and observation. Step 3 - lesson reflection. Step 4 - knowledge-sharing. The appropriateness of the curriculum was at the Highest Level. 3) the findings indicate that special education teachers' classroom research understanding is improved after implementation, and it is statistically significant at .01, which is higher than 70% at .01 statistical significance. Furthermore, the research confirms that special education teachers are proficient of conducting classroom research. 4) The curriculum result showed that the curriculum was appropriate.

The possibility of its application was at the highest level and improvements to the time-period structure.

Keywords: Classroom Research, Lesson Study, Interdisciplinary Team

บทนำ

การวิจัยในชั้นเรียนนับเป็นทักษะและเครื่องมือสำคัญของครูการศึกษาพิเศษที่จะนำไปใช้แก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งมาตรฐานวิชาชีพครูการศึกษาพิเศษ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2555) กำหนดให้การวิจัยในชั้นเรียนเป็นมาตรฐานด้านทักษะการปฏิบัติงานของครูการศึกษาพิเศษ และจัดเป็นมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพด้านทักษะปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่เป็นเฉพาะทางการศึกษาพิเศษ และเป็นความคาดหวังของผู้บริหารที่ต้องการจะส่งเสริมและพัฒนาให้ครูการศึกษาพิเศษมีความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียน แต่ก็ยังพบปัญหา เช่น การเลือกนวัตกรรมที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาไม่สอดคล้องกับประเภทของความบกพร่อง ส่วนใหญ่มุ่งพัฒนาเพียงผลสัมฤทธิ์ ไม่ครอบคลุมการพัฒนาแบบองค์รวม นำเสนอข้อมูลที่ผิดพลาด เลือกใช้สถิติอ้างอิงไม่ถูกต้องตามหลักการ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2560) และจากการวิพากษ์ผลการวิจัยในชั้นเรียนของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ในการนำเสนอผลงานวิจัยตามโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการวิจัยสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ปีการศึกษา 2562 พบว่าครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการวิจัย ไม่เข้าใจในลักษณะเฉพาะของความบกพร่องในเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย และยังเป็นการวิจัยในชั้นเรียนที่ขาดความร่วมมือของนักสหวิชาชีพ

เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีลักษณะของความพิการที่แตกต่างกัน เช่น เด็กออทิสติกจะพบปัญหาหลักในเรื่องของการเข้าสังคม การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การสื่อความหมาย และอาจมีปัญหาคืออื่นร่วม เช่น ภาวะไม่อยู่นิ่ง การมีพฤติกรรมซ้ำๆ ไม่สนใจสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเด็กออทิสติกจำเป็นที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันโดยคำนึงถึงบทบาทของบุคคลในครอบครัว บุคลากรทางการแพทย์ บุคลากรทางการศึกษา ซึ่งแผนการพัฒนายจะต้องบูรณาการโดยทีมสหวิชาชีพ (เบญจมาศ พระธานี, 2554) หรือเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว มักมีปัญหามากมาย ด้านร่างกาย การรักษาหรือการฟื้นฟูจะต้องมีระบบการทำงานเป็นทีมสหวิชาชีพ ประกอบด้วย แพทย์ นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด นักอรรถบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ ครู และผู้ปกครอง (ศรีนวล ชวศิริ, 2560) การทำงานระหว่างครู พ่อแม่ ผู้บริหารสถานศึกษา นักสหวิชาชีพ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกส่วน มีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้เด็กได้รับการแก้ไข (दनया อินจำปา, 2561) การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษจึงควรทำการวิจัยร่วมกันในลักษณะของทีมสหวิชาชีพ

ทีมสหวิชาชีพ (Interdisciplinary Team) มีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพราะเป็นการทำงานร่วมกันของนักสหวิชาชีพที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะวิชาตั้งแต่สองคนขึ้นไป ซึ่งถือเป็นแนวทางในการทำงานที่เชื่อว่าสามารถแก้ปัญหาได้ดีกว่าทำงานในศาสตร์หรือวิชาชีพเดียว ดังที่ อภิญญา เวชยชัย ได้กล่าวถึงความสำคัญของการทำงานในรูปแบบของทีมสหวิชาชีพ ว่ามีความสำคัญในกระบวนการทำงานให้มุมมองในการมองปัญหาและทางออกที่กว้างขึ้นและหลากหลายกว่า การทำงานของทีมสหวิชาชีพมีจุดเด่นคือเป็นการทำงานร่วมกันของบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในศาสตร์ที่แตกต่างกันโดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ผู้วิจัยเห็นว่าทีมสหวิชาชีพมีความสำคัญในลักษณะของการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยทำงานร่วมกันแบบร่วมมือรวมพลัง จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาครูแบบร่วมมือรวมพลัง พบว่าแนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) เป็นแนวคิดหนึ่งที่น่าสนใจในการพัฒนาครูที่ส่งผลให้ครูมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแบบร่วมมืออาชีพ (อภิญญา เวชยชัย, 2548)

การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของครูและผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาผู้เรียน ที่มุ่งเน้นการทำงานศึกษาวิจัยร่วมกัน การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนในบริบทการทำงานจริงในชั้นเรียนและสถานศึกษาของตนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องในระยะยาว ซึ่งเป็นการพัฒนาตนเอง พัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนไปพร้อมกัน (ชาริณี ตรีวรณัญญ, 2557) นอกจากนี้ ยังสร้างวัฒนธรรมและชุมชนมืออาชีพ สร้างบทเรียนวิจัยให้มีความสำคัญกับการเรียนรู้ในระยะยาว เป็นการสร้างแรงบันดาลใจที่แท้จริงของครูเพื่อให้ครูได้พัฒนางานของตนร่วมกับเพื่อนร่วมงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Lewis, c. & Hurd, j., 2011) ซึ่งหากนำมาใช้ในการพัฒนาครูการศึกษาพิเศษในการทำวิจัยในชั้นเรียน ในลักษณะของการทำงานแบบทีมสหวิชาชีพ ที่ประกอบไปด้วย ครูการศึกษาพิเศษ นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด นักจิตวิทยาคลินิก มาทำงานในลักษณะการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นทีมสหวิชาชีพในการทำวิจัยในชั้นเรียนร่วมกัน เชื่อว่าจะทำให้ครูการศึกษาพิเศษมีความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนมากขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับ ทีมสหวิชาชีพ เป็นกระบวนการที่จะพัฒนาครูการศึกษาพิเศษให้มีความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ และแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ

2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ
3. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ
4. เพื่อประเมินและปรับปรุงหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ โดย 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร 2) ศึกษาสภาพและปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูที่ปฏิบัติการสอนในศูนย์การศึกษาพิเศษทุกแห่ง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 364 คน ได้จำนวนตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของทาโร่ ยามาเน่ จากจำนวนประชากรทั้งหมด 3,879 คน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามสภาพและปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ เป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ และแบบปลายเปิด จำนวน 20 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60 - 1.00 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตร แหล่งข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ด้านการศึกษาพิเศษ จำนวน 2 คน ด้านสหวิชาชีพ จำนวน 1 คน ด้านการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน จำนวน 1 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ แนวทางพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ จำนวน 8 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ ดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ

1. การสร้างหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ วิเคราะห์ข้อมูลจากตอนที่ 1 และสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของหลักสูตร (ฉบับร่าง) ประกอบด้วย ความเป็นมาของหลักสูตร หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรม และการวัดและประเมินผล มีกิจกรรม 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เตรียมความพร้อม พัฒนาความรู้ ระยะที่ 2 พัฒนาบทเรียนร่วมกัน กำหนดเป้าหมายและวางแผนบทเรียน ระยะที่ 3 นำบทเรียนไปใช้ สอนและสังเกตการสอน

และสะท้อนผลบทเรียน ระยะที่ 4 ขยายผลบทเรียน เผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เขียนคู่มือการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย องค์ประกอบของคู่มือการใช้หลักสูตร วัตถุประสงค์ของคู่มือการใช้หลักสูตร คำชี้แจง โครงสร้างแผนการจัดกิจกรรม แผนการจัดกิจกรรม และเครื่องมือการวัดและประเมินผล

2. การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ ดำเนินการดังนี้

2.1 ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ด้านการวิจัยและการประเมินผล จำนวน 1 คน ด้านการศึกษาพิเศษ จำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร จำนวน 25 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00 นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขร่างหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

2.2 ทดลองใช้หลักสูตร (Try out) กับครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้คือ หลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ (ฉบับร่าง) และแบบสรุปผลการทดลองใช้หลักสูตร ใช้กิจกรรม 3 ระยะ คือ เตรียมความพร้อมพัฒนาความรู้ พัฒนาบทเรียนร่วมกัน และนำบทเรียนไปใช้ ใช้เวลา 10 วัน บันทึกผลตามประเด็นในแบบสรุปผลทดลองใช้หลักสูตร และนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงหลักสูตรเพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการใช้หลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 30 คน เป็นครูการศึกษาพิเศษที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในสถานศึกษาเดียวกันกับผู้วิจัย ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง แบบแผนการทดลองเป็นแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตร 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เตรียมความพร้อมพัฒนาความรู้ ระยะที่ 2 พัฒนาบทเรียนร่วมกัน ระยะที่ 3 นำบทเรียนไปใช้ ระยะที่ 4 ขยายผลบทเรียน ใช้เวลา 49 วัน เครื่องมือที่ใช้คือ 1) แบบวัดความรู้ความเข้าใจการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60 - 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.20 - 0.70 ค่าความเที่ยงด้วยวิธีของ Lovett เท่ากับ 0.756 2) แบบวัดความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีข้อความอธิบายเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูปรีค จำนวน 32 ข้อ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00 นำแบบวัดความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ ไปหาค่าความเที่ยงของผู้ประเมินด้วยวิธีการประเมินความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน (Inter-Rater-Reliability) จำนวน 2 คน นำผลการประเมินมาวิเคราะห์ ได้ค่าความเที่ยง .792 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล การเปรียบเทียบ

ความรู้ก่อนและหลังด้วยสถิติ t - test (Dependent) การเปรียบเทียบความรู้กับเกณฑ์ด้วยสถิติ t - test แบบ one - sample - test วิเคราะห์คะแนนความสามารถด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานนำไปเทียบกับเกณฑ์ระดับความสามารถ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ ดำเนินการประเมินหลักสูตรด้วยการสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการใช้หลักสูตรของครูการศึกษาพิเศษและนักสหวิชาชีพ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็นของครูการศึกษาพิเศษและนักสหวิชาชีพที่มีต่อการใช้หลักสูตร เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีรายการประเมินด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการพัฒนา และผลผลิตของการพัฒนา จำนวน 15 ข้อ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ระดับความคิดเห็น และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ

1.1 สภาพและปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ แสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงสภาพและปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ (n = 364)

ข้อ	รายการ	สภาพการวิจัยในชั้นเรียน			ปัญหาการวิจัยในชั้นเรียน		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	การกำหนดปัญหาการวิจัย	3.74	0.71	มาก	3.59	0.68	มาก
2	การกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาการวิจัย	3.65	0.73	มาก	3.58	0.68	มาก
3	การวางแผนการวิจัยในชั้นเรียน	3.54	0.68	มาก	3.59	0.69	มาก
4	การพัฒนาวัตกรรมการสร้างเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล	3.39	0.69	ปานกลาง	3.62	0.66	มาก
5	การดำเนินการทดลองวิจัยในชั้นเรียน	3.29	0.80	ปานกลาง	3.51	0.71	มาก
6	การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	3.50	0.74	ปานกลาง	3.52	0.68	มาก
7	การเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน	3.46	0.75	ปานกลาง	3.54	0.70	มาก
8	การเผยแพร่ผลการวิจัยในชั้นเรียน	2.44	1.04	น้อย	3.51	0.76	มาก
รวม		3.33	0.90	ปานกลาง	3.55	0.70	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการวิจัยในชั้นเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าสภาพการวิจัยในชั้นเรียนระดับปานกลางมี 4 ด้านตามลำดับ คือการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ($\bar{X} = 3.50$) การเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน ($\bar{X} = 3.46$) การพัฒนานวัตกรรมและการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลที่มีคุณภาพ ($\bar{X} = 3.39$) และการดำเนินการทดลองวิจัยในชั้นเรียน ($\bar{X} = 3.29$) และปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้าน

1.2 แนวทางการพัฒนาหลักสูตร คือ ส่งเสริมให้ครูการศึกษาพิเศษมีความรู้และความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียน ดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนร่วมกันกับนักสหวิชาชีพ ใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน 4 ขั้น คือ การกำหนดเป้าหมายและวางแผนบทเรียน การสอนและสังเกตการสอน การสะท้อนผลบทเรียน และการขยายผลบทเรียน เป็นกระบวนการพัฒนาความสามารถวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษให้สูงขึ้น

2. ผลการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ พบว่า 1) ได้เอกสารหลักสูตร ประกอบด้วย ความเป็นมาของหลักสูตร หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหา กิจกรรม และการวัดและประเมินผล และได้คู่มือการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย องค์กรประกอบของคู่มือการใช้หลักสูตร วัตถุประสงค์ของคู่มือ คำชี้แจง โครงสร้าง แผนการจัดกิจกรรม แผนการจัดกิจกรรม และเครื่องมือการวัดและประเมินผล จัดกิจกรรม 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เตรียมความพร้อมพัฒนาความรู้ เป็นการเตรียมความพร้อมของครูการศึกษาพิเศษและนักสหวิชาชีพในการทำงานร่วมกันและพัฒนาความรู้ความเข้าใจการวิจัยในชั้นเรียน ระยะที่ 2 พัฒนาบทเรียนร่วมกัน เป็นการกำหนดเป้าหมายและวางแผนบทเรียนของครูการศึกษาพิเศษและนักสหวิชาชีพ ในการวิเคราะห์ปัญหา กำหนดปัญหา กำหนดวิธีการแก้ไขปัญหา การวางแผนการวิจัยและการสร้างเครื่องมือการวิจัยในชั้นเรียน ระยะที่ 3 นำบทเรียนไปใช้ เป็นการนำนวัตกรรมไปใช้และเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสอนและสังเกตการสอน และสะท้อนผลร่วมกันระหว่างการทดลองใช้นวัตกรรม ระยะที่ 4 ขยายผลบทเรียน เป็นการเผยแพร่ผลการวิจัยในชั้นเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอื่น 2) ผลการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการใช้หลักสูตรเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ

3.1 ผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ ก่อนและหลังการพัฒนา แสดงในตาราง 2 และตาราง 3 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจการวิจัยในชั้นเรียน ก่อนและหลังการพัฒนา

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	df	t	p
ก่อนการพัฒนา	30	20.90	3.70	29	9.099**	.00
หลังการพัฒนา	30	25.20	3.24			

**p<.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูการศึกษาพิเศษมีความรู้ความเข้าใจการวิจัยในชั้นเรียนหลังการพัฒนา ($\bar{X}$ = 25.20) สูงกว่าก่อนการพัฒนา ($\bar{X}$ = 20.90) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจการวิจัยในชั้นเรียนหลังการพัฒนา กับเกณฑ์ร้อยละ 70

การทดสอบ	n	คะแนน เกณฑ์	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	df	t	p
หลังการพัฒนา	30	21	25.20	3.24	84.00	29	7.096**	.00

**p<.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูการศึกษาพิเศษมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจการวิจัยในชั้นเรียน เท่ากับ 25.20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 84.00 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 (21 คะแนน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 ผลการศึกษาความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษหลังการพัฒนา แสดงในตาราง 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษหลังการพัฒนา

ข้อ	ด้าน	n = 30		ระดับความสามารถ
		$\bar{X}$	S.D.	
1	การกำหนดปัญหาการวิจัยในชั้นเรียน	4.27	0.78	มาก
2	การกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาวิจัย	3.92	0.65	มาก
3	การวางแผนการวิจัยในชั้นเรียน	4.20	0.69	มาก
4	การพัฒนานวัตกรรมและการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล	3.82	0.61	มาก
5	การดำเนินการทดลองวิจัยในชั้นเรียน	4.37	0.64	มาก
6	การวิเคราะห์ข้อมูลและการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	4.25	0.66	มาก

ข้อ	ด้าน	n = 30		ระดับความสามารถ
		$\bar{X}$	S.D.	
7	การเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน	3.68	0.56	มาก
8	การเผยแพร่ผลการวิจัยในชั้นเรียน	4.08	0.77	มาก
	รวม	4.06	0.70	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ครูการศึกษาพิเศษมีความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนหลังการพัฒนาอยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X} = 4.06$) โดยมีด้านการดำเนินการทดลองวิจัยในชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.64) การวิเคราะห์ข้อมูลและการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.66) และการกำหนดปัญหาการวิจัยในชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.78) ตามลำดับ

4. ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ พบว่า หลักสูตรมีความเป็นไปได้และมีประโยชน์ในการนำไปใช้มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นด้านบริบทด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการพัฒนา และด้านผลผลิตอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้านตามลำดับ และหลักสูตรควรเพิ่มระยะเวลาที่ใช้ในการพัฒนาแต่ละระยะให้มากขึ้น

อภิปรายผล

1. หลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องมาจากกระบวนการสร้างหลักสูตรมีการพัฒนาตามขั้นตอนที่ถูกต้อง โดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎี สภาพและปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษทำให้ได้ประเด็นที่ชัดเจนในการนำมาพัฒนาหลักสูตร ศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการศึกษาพิเศษ ด้านสหวิชาชีพ และด้านการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน นำข้อมูลมาดำเนินการพัฒนาหลักสูตรฉบับร่าง ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ นำหลักสูตรไปทดลองใช้เพื่อหาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของหลักสูตร ได้แนวทางในการปรับปรุง และนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อศึกษาผลการใช้และการประเมินผลหลักสูตร ปรับปรุงหลักสูตร จึงทำให้ได้หลักสูตรที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของไทเลอร์ (Tyler Raph, W., 1971) ที่ว่าการพัฒนาหลักสูตรต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมายที่แท้จริงและต้องอาศัยข้อมูลจากแหล่งพื้นฐานและสภาพที่เป็นจริง จัดกิจกรรมให้ตอบสนองจุดมุ่งหมาย และการประเมินผลที่ตรวจสอบได้ว่าบรรลุผลและนำไปปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับ สิทธิพล อาจอินทร์ ที่สรุปว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นขั้นตอนที่ต้องทำอย่างเป็นลำดับและต่อเนื่อง (สิทธิ

พล อาจอินทร์, 2561) และชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ สรุปว่าการพัฒนาหลักสูตรต้องมีผู้เชี่ยวชาญเข้ามามีส่วนร่วม ดำเนินการอย่างเป็นระเบียบแบบแผนต่อเนื่องกันไปจึงทำให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2559) และมนสิข สติธิสมบุรณ์ และสุภาภรณ์ โตโสภณที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร โดยหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมาย สมรรถนะที่มุ่งเน้น โครงสร้างและเนื้อหา กระบวนการพัฒนาระยะเวลาการพัฒนา สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล พัฒนาขึ้นอย่างเป็นขั้นตอน แล้วพบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (มนสิข สติธิสมบุรณ์, 2561); (สุภาภรณ์ โตโสภณ, 2561)

2. ผลการใช้หลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ ที่พบว่า 1) ครูการศึกษาพิเศษมีความรู้ความเข้าใจการวิจัยในชั้นเรียน หลังการพัฒนา สูงกว่าก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจการวิจัยในชั้นเรียน เท่ากับ 25.20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 84.00 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 (21 คะแนน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียนหลังการพัฒนาอยู่ในระดับมาก น่าจะเนื่องมาจากหลักสูตรมีกิจกรรมการพัฒนาที่ดี มีการเตรียมความพร้อมในการทำงานร่วมกัน มีการพัฒนาความรู้ให้กับครูการศึกษาพิเศษและนักสหวิชาชีพโดยใช้การเรียนรู้ร่วมกัน กิจกรรมการพัฒนาความรู้ในลักษณะกลุ่มช่วยให้เกิดทักษะการทำงานร่วมกันของครูการศึกษาพิเศษกับนักสหวิชาชีพ ทำให้เกิดความมั่นใจ กล้าคิด กล้าแสดงความคิดเห็น ส่งเสริมให้เกิดการแสวงหาความรู้ มีการพึ่งพาและเกื้อกูลกันระหว่างครูการศึกษาพิเศษกับนักสหวิชาชีพ ดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนร่วมกันเป็นทีมสหวิชาชีพด้วยกิจกรรมการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน 4 ขั้นตอน คือ ขั้น 1 การกำหนดเป้าหมายและวางแผนบทเรียน เป็นการวิเคราะห์ปัญหา กำหนดปัญหาวิจัยและวิธีการแก้ปัญหา กำหนดแผนการวิจัย สร้างนวัตกรรมและเครื่องมือการเก็บข้อมูล ขั้น 2 การสอนและสังเกตการสอน เป็นการทดลองการวิจัยในชั้นเรียนร่วมกัน ร่วมกันสอนและสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน บันทึกข้อมูลและเก็บข้อมูลร่วมกัน ขั้น 3 การสะท้อนผลบทเรียน นำผลที่ได้จากการสอนและการสังเกตมาสะท้อนผลร่วมกันเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล นำไปเขียนเป็นรายงานการวิจัยในชั้นเรียน ขั้น 4 นำผลการวิจัยในชั้นเรียนไปขยายผลให้กับผู้อื่น เพื่อเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเกิดความภาคภูมิใจในผลงาน ซึ่งกิจกรรมการพัฒนาบทเรียนร่วมกันทำให้ครูการศึกษาพิเศษและนักสหวิชาชีพได้นำความรู้และความสามารถเฉพาะศาสตร์ของตนมาใช้ในการวิจัย ได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พึ่งพาเกื้อกูลกัน ทำให้เกิดความมั่นใจและเกิดแรงจูงใจที่จะดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนจึงทำให้ครูการศึกษาพิเศษมีความรู้ความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียนมากขึ้น ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของชาโรนีย์ ตริวรัญญู ที่ว่าการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นกระบวนการพัฒนาครูวิชาชีพที่มุ่งเน้นการทำงานศึกษาวิจัยร่วมกันของกลุ่มครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนในบริบทการทำงานจริงอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนาการเรียนการสอน (ขริณี ตรีวิญญู, 2557) สอดคล้องกับหลักการทำงานของทีมนสหวิชาชีพในรูปแบบ Interdisciplinary Team ที่เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างวิชาชีพตั้งแต่สองวิชาชีพขึ้นไปที่มีการวางแผนร่วมกัน ตัดสินใจร่วมกัน ทำงานในลักษณะประสานความความร่วมมือ จนเกิดความสำเร็จในงาน (Tremblay, O. et al., 2007) และสอดคล้องกับเกรียง ฐิติจำริญพร ที่นำการพัฒนาบทเรียนร่วมกันไปใช้เป็นกระบวนการพัฒนาครูใหม่ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ครูใหม่มีความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนสูงขึ้น (เกรียง ฐิติจำริญพร, 2560) นอกจากนี้ยังมีผลทำนองเดียวกับงานวิจัยของ วคินี รุ่งเรือง ได้นำการพัฒนาบทเรียนร่วมกันไปส่งเสริมศิลปะการสอนของครู พบว่า ครูมีพัฒนาการด้านศิลปะในการสอนมากขึ้น (วคินี รุ่งเรือง, 2562)

3. ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมนสหวิชาชีพ ผลการประเมินหลักสูตรมีความเป็นไปได้และมีประโยชน์ของการนำหลักสูตรไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการพัฒนา และด้านผลผลิต น่าจะเนื่องมาจาก หลักสูตรได้ผ่านกระบวนการพัฒนาที่ถูกต้องตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ เป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด และมีกระบวนการประเมินหลักสูตรที่เป็นขั้นตอน มีรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วาริรัตน์ แก้วอุไร ที่สรุปว่า การประเมินหลักสูตรเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการพัฒนาหลักสูตร มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและคุณค่าของหลักสูตรว่าเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง (วาริรัตน์ แก้วอุไร, 2564) และไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ ที่ว่าการพัฒนาหลักสูตรต้องดำเนินการอย่างมีหลักการ มีระบบ พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีการนำผลการประเมินมาดำเนินการปรับปรุงในส่วนที่เป็นจุดอ่อน เสริมจุดแข็ง จะส่งผลให้หลักสูตรนั้นมีความสมบูรณ์ มีคุณค่าและมีคุณภาพสูงขึ้น (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2561); (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2564)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ครูการศึกษาพิเศษมีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียนในระดับมากเมื่อได้รับการพัฒนาด้วยหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียน โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมนสหวิชาชีพ แต่จากผลการวิจัยจะเห็นว่าต้องใช้เวลาในการพัฒนานวัตกรรมและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล การนำผลการวิจัยไปใช้จึงควรเพิ่มระยะเวลาให้ครูและนักสหวิชาชีพได้มีเวลาในการทำงานร่วมกันจะทำให้ครูการศึกษาพิเศษมีความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียนมากขึ้น และการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ

ความร่วมมือกันของครูการศึกษาพิเศษกับนักสหวิชาชีพ และใช้ระยะเวลานานพอสมควร ครูจึงต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน ในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาความมุ่งมั่นในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ

เอกสารอ้างอิง

- เกรียง ฐิติจำเจริญพร. (2560). การพัฒนากระบวนการนำครูใหม่เข้าสู่วิชาชีพโดยใช้แนวทางการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นฐานร่วมกับการเป็นพี่เลี้ยงเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้การสอน. ใน *ดุชนิพนธ์การศึกษาดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2559). การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพมหานคร: วีพริ้นท์ (1991).
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2564). การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 8) นนทบุรี: เอ็มดี ออล กราฟิก.
- ชาโรณี ตริววิญญู. (2557). การศึกษาผ่านบทเรียน (lesson Study): ทางเลือกใหม่เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน. ใน *เอกสารประกอบคำบรรยายการอบรมเชิงปฏิบัติการ พ.ศ. 2557. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- ดนยา อินจำปา. (2561). การศึกษาพิเศษ. ใน *เอกสารประกอบการเรียนรายวิชา 1083102 . มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.*
- เบญจมาศ พระธานี. (2554). *ออทิสซึม : การสอนพูดและการบำบัดแบบสหสาขาวิทยาการ.* ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2561). หลักคิดการจัดการหลักสูตรและการสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนสิข สิริสมบุญ. (2561). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 20 (4), 157-165.
- วศินี รุ่งเรือง. (2562). รูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพที่ ส่งเสริมศิลปะการสอนของครู. ใน *ดุชนิพนธ์การศึกษาดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.*
- วาริรัตน์ แก้วอุไร. (2564). การพัฒนาหลักสูตรจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. *พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.*
- ศรีนวล ขวศิริ. (2560). *รู้ทาง...เวชศาสตร์ฟื้นฟูเด็ก.* กรุงเทพมหานคร: คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลมหาวิทยาลัยมหิดล.

- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2555). มาตรฐานวิชาชีพครูการศึกษาพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: โบนัส พรีเมส.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2560). การสังเคราะห์งานวิจัยในชั้นเรียนสำหรับผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.
- สิทธิพล อาจอินทร์. (2561). การพัฒนาหลักสูตร. (พิมพ์ครั้งที่ 4) ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุภาภรณ์ โตโสภณ. (2561). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการตามแนวคิดการฝึกทางปัญญาจากต้นแบบ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อภิญญา เวชยชัย. (2548). ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Lewis, c. & Hurd, j., (2011). Lesson study step by step: how teacher learning communities improve instruction. United States of America: Cape Cod Compositors, Inc.
- Tremblay, O. et al. (2007). A generic battery model for the dynamic simulation of hybrid electric vehicles. IEEE Vehicle Power and Propulsion Conference, 10(2007), 284 - 289.
- Tyler Raph W. (1971). Basic Principles of Curriculum and Instruction. Chicago: University of Chicago Press.

การพัฒนาแบบวัดและผลการประเมินสุขภาวะแบบองค์รวม
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน*
THE DEVELOPMENT OF MEASUREMENT FORM AND
HOLISTIC HEALTH ASSESSMENT FOR MATTHAYOMSUKSA 1
PATUMWAN DEMONSTRATION SCHOOL

ดวงกมล เจียมเงิน

Duangkamon Jeamngern

อนันต์ มลารัตน์

Anan Malarat

สิงหา จันทน์ขาว

Singha Chankhaw

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

Email: duangkamon@satitpatumwan.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและหาคุณภาพแบบวัดสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียน และ 2) ประเมินสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียน โดยมีวิธีวิจัยเป็นวิจัยเชิงสำรวจและสำรวจแบบกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน จำนวน 320 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวัดสุขภาวะแบบองค์รวม ประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ 1) มิติทางกาย 2) มิติทางสมอง และ 3) มิติทางอารมณ์สังคม ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ ค่าความเชื่อมั่น และอำนาจจำแนก โดยนักเรียนกลุ่มนำร่อง และคัดเลือกข้อที่ผ่านเกณฑ์ เพื่อนำไปประเมินสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบวัดสุขภาวะแบบองค์รวมมีรายการที่ผ่านเกณฑ์ได้แก่ แบบวัดมิติทางกาย 4 รายการ แบบวัดมิติทางสมอง 3 กิจกรรม และแบบวัดมิติทางอารมณ์สังคม 6 องค์ประกอบ 2) สุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียน มิติทางกาย พบว่า นักเรียนมีองค์ประกอบของร่างกาย โดยสะท้อนจากดัชนีมวลกายตามอายุ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสมส่วน ความแข็งแรงและอดทนของกล้ามเนื้อ โดยสะท้อนจากการดันพื้นประยุกต์ 30 วินาที มีค่าเฉลี่ยอยู่

* Received 13 August 2022; Revised 24 August 2022; Accepted 28 August 2022

ในระดับต่ำ ความอ่อนตัว โดยสะท้อนจากการนั่งอตัว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำมาก และความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือด โดยสะท้อนจากการยืนยกเข้าขึ้นลง 3 นาที มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง มิติทางสมอง พบว่า นักเรียนมีความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลอออยู่ในระดับต่ำ ความคิดคล่องแคล่ว และความคิดยืดหยุ่นอยู่ในระดับสูง และมิติทางอารมณ์สังคม พบว่ารวมทุกองค์ประกอบนักเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ: แบบวัดสุขภาพแบบองค์รวม, การประเมินสุขภาพแบบองค์รวม, มัธยมศึกษาปีที่ 1, โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

Abstract

The objectives of this research article were to 1) develop and examine the efficiency of the holistic health measurement form 2) assess holistic health of the students. The research methods are synthesis and survey. The sample consisted of 320 Matthayomsuksa 1 students of Patumwan Demonstration School. The research instruments were the holistic health measurement form consist of 1) physical dimension 2) brain dimension and 3) emotional and social dimension. The instruments were examined the content validity by experts, reliability and discrimination by pilot students and selected items that met the criteria in order to assess holistic health of the students. The results of the research are as follow: 1) The holistic health measurement form consists of 4 components of physical dimension, 3 activities of brain dimension and 6 elements of emotional and social dimension. 2) The holistic health measurement form indicates that physical dimension; body composition of the students results from body mass index for age is balanced, muscle strength and endurance results from 30 seconds modified push-ups are low, flexibility results from sit and reach is very low, and the endurance of the cardiovascular and circulatory systems results from 3 minutes step up and down is moderate. Brain dimension; originality and elaboration is at low level. Fluency and flexibility are at high level. Emotional and social dimensions; all components are at a good level.

Keywords: Holistic Health Measurement Form, Holistic Health Assessment, Matthayomsuksa 1, Patumwan Demonstration School

บทนำ

คำจำกัดความเรื่องสุขภาพได้มีการพัฒนาและมีวิวัฒนาการด้านมิติสุขภาพมาเป็นลำดับ ดังนั้นกรอบความคิดเรื่องสุขภาพจึงอยู่บนฐานที่ว่าด้วยเรื่อง สุขภาวะทั้งมิติทางกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา ทั้ง 4 มิติดังกล่าวแม้จะมีความแตกต่างกัน แต่เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวม และเมื่อพิจารณาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มีการระบุเป้าหมายสำคัญว่าคนไทยต้องมีสุขภาวะที่ดีขึ้น โดยมีแนวทางการพัฒนา ได้แก่ การส่งเสริมให้คนมีกิจกรรมทางสุขภาพที่เหมาะสมกับวัย ทั้งรูปแบบการออกกำลังกาย โภชนาการที่เหมาะสม สนับสนุนให้มีพื้นที่สาธารณะ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการออกกำลังกายและการเล่นกีฬาในชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้ระบุไว้ในมาตรา 6 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ประกอบกับปัจจุบันกรอบแนวคิดทางสุขภาพอยู่บนฐานที่ว่าด้วยเรื่องสุขภาวะแบบองค์รวม ทั้งมิติทางกาย ทางใจ ทางสังคม และทางปัญญา และทั้งระดับมิติบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม ดังนั้น สุขภาพมีผลมาจากหลายปัจจัย จึงควรให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคม เพราะสิ่งเหล่านี้มีผลต่อสุขภาพทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งในด้านบวกและด้านลบ จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า การมุ่งพัฒนาคนให้มีสุขภาวะแบบองค์รวมที่ดี กล่าวคือ มีความสมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางปัญญา เป็นเรื่องที่สำคัญ เนื่องจากการเชื่อมโยงทุกมิติของชีวิต ส่งผลให้คนไทยมีสุขภาพและคุณภาพที่ดี และโดยเฉพาะกลุ่มวัยเรียน ซึ่งนับเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

สำหรับโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความสามารถทางด้านวิชาการ มีความโดดเด่นตามความถนัด และความสนใจของนักเรียน ซึ่งโรงเรียนได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนเป็นผู้มีสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 มาอย่างต่อเนื่อง และได้มุ่งเน้นให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สังคม และสติปัญญา เมื่อพิจารณามิติของสุขภาวะแบบองค์รวมเชื่อมโยงกับคุณลักษณะที่สำคัญของนักเรียน สามารถสะท้อนได้ว่า นักเรียนควรเป็นเด็กดี เก่ง และมีความสุข

ดังนั้น จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาแบบวัดและศึกษาผลการประเมินสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน เพื่อเป็นประโยชน์ในการออกแบบและพัฒนากิจกรรมเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะแบบองค์รวมให้แก่นักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและหาคุณภาพแบบวัดสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียน
2. เพื่อประเมินสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสังเคราะห์และสำรวจบุกเบิก โดยผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการตามขั้นตอนเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาแบบวัดสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์องค์ประกอบสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียน กำหนดนิยาม จำนวนข้อ และเกณฑ์การให้คะแนน และขั้นตอนที่ 3 สร้างแบบวัดสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการสังเคราะห์เอกสาร คือ แบบวิเคราะห์เอกสารเพื่อกำหนดนิยาม พฤติกรรมบ่งชี้ ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาแบบวัดสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียน
2. แบบวัดสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียน ได้แก่ 1) แบบวัดมิติทางกาย ผู้วิจัยได้ประยุกต์แบบทดสอบสมรรถภาพทางกาย สำหรับเด็กไทย อายุ 7 - 18 ปี (สุพิตร สมบัติโต และคณะ, 2555) และแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษา (อายุ 13 - 18 ปี) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) รายการทดสอบก่อนนำไปหาคุณภาพ จำนวน 11 รายการ 2) แบบวัดมิติทางสมอง ผู้วิจัยประยุกต์แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอร์แรนซ์ ฉบับรูปภาพ เป็นสื่อ แบบ ก. (Torrance, E. P., 1965) กิจกรรมก่อนนำไปหาคุณภาพ จำนวน 3 กิจกรรม และ 3) แบบวัดมิติทางอารมณ์สังคม มีลักษณะเป็นแบบสถานการณ์ และแบบเลือกตอบ 3 ตัวเลือก ข้อคำถามก่อนนำไปหาคุณภาพ จำนวน 36 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร และวิธีวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้ข้อสรุปของกรอบแนวคิดในการพัฒนาแบบวัดสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียน

ระยะที่ 2 การหาคุณภาพของแบบวัดสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียน ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถาม นิยาม พฤติกรรมบ่งชี้ และความชัดเจนในการใช้ภาษาตามโครงสร้างขององค์ประกอบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพเครื่องมือของผู้เชี่ยวชาญ ด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้วิจัยได้นำแบบประเมินคุณภาพเครื่องมือของผู้เชี่ยวชาญที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อพิจารณาตรวจสอบ และดำเนินการแก้ไข หลังจากผ่านการปรับแก้จากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว จึงนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องน้อยกว่า 0.50

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบคุณภาพค่าความเชื่อมั่น และอำนาจจำแนกกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียนที่ผ่านการคัดเลือก

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยการใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป และหาค่าอำนาจจำแนก โดยแบบวัดมิติทางกาย และมิติทางสมอง จะใช้วิธีทดสอบ t-test แบบ independent samples t - test จำแนกตามกลุ่มเก่ง-อ่อน 33% ข้อที่มีค่า p-value < 0.05 ถือว่ามีอำนาจจำแนกอยู่ในเกณฑ์ สำหรับแบบวัดมิติทางอารมณ์สังคม จะต้องมียอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป

ระยะที่ 3 การประเมินสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียน เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสำมะโนประชากร (Census) จากทุกหน่วยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ปีการศึกษา 2564 จำนวน 320 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดสุขภาวะแบบองค์รวมที่ผ่านการคัดเลือกจากการทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 2

การวิเคราะห์ข้อมูล 1) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 2) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียน จำแนกตามเพศ 3) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสรุปเป็นคำบรรยาย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการพัฒนาแบบวัดสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 มิติ ผลปรากฏดังนี้

มิติทางกาย คือ ความสามารถทางร่างกายในการเคลื่อนไหวอย่างมี

ประสิทธิภาพ สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างกระฉับกระเฉง ซึ่งเป็นผลจากการที่ร่างกายได้ปฏิบัติกิจกรรมทางกายอย่างสม่ำเสมอ ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบของร่างกาย สะท้อนจากดัชนีมวลกายตามอายุ 2) ความอดทนของกล้ามเนื้อ สะท้อนจากการลุกนั่ง 60 วินาที และดันพื้น 30 วินาที 3) ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ สะท้อนจากการยืนกระโดดไกล 4) ความอ่อนตัว สะท้อนจากการนั่งงอตัวไปข้างหน้า 5) ความอดทนของระบบไหลเวียนเลือด สะท้อนจากการวิ่งระยะไกล 1,600 เมตร 6) ความคล่องแคล่วว่องไว สะท้อนจากการวิ่งอ้อมหลัก 7) การทรงตัว สะท้อนจากการยืนเขย่งปลายเท้า และเดินเลี้ยงหนังสือบนศีรษะ 8) การทำงานที่ประสานกัน สะท้อนจากการโยนลูกบอลกระทบฝาผนังแล้วรับ 9) ปฏิกริยาตอบสนอง สะท้อนจากการทดสอบเวลาปฏิกริยาด้วยไม้บรรทัด

มิติทางสมอง คือ กระบวนการทำงานทางสมองที่แสดงถึงความสามารถในการคิดเชื่อมโยงสัมพันธ์ มีจินตนาการ อันนำไปสู่การคิดแก้ปัญหาที่แปลกใหม่ หรือประดิษฐ์คิดค้นสิ่งที่แปลกใหม่ โดยมีกิจกรรมการทดสอบเป็นการวาดภาพ จำนวน 1 ข้อ การต่อเติมภาพให้สมบูรณ์ จำนวน 10 ข้อ และการใช้เส้นคู่ขนาน จำนวน 30 ข้อ เป็นการประเมิน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความคิดริเริ่ม 2) ความคิดคล่องแคล่ว 3) ความคิดยืดหยุ่น และ 4) ความคิดละเอียดลออ

มิติทางอารมณ์สังคม คือ ความสามารถเชิงพฤติกรรมที่แสดงถึงการรับรู้เข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมของผู้อื่น มีทักษะในการแสดงออกได้เหมาะสมกับสถานการณ์ ตลอดจนสามารถสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ องค์ประกอบละ 6 ข้อ รวมเป็น 36 ข้อ ได้แก่ 1) การแสดงออกทางอารมณ์ 2) ความไวในการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น 3) การควบคุมอารมณ์ 4) การแสดงออกทางสังคม 5) ความไวในการรับรู้ทางสังคม และ 6) การควบคุมทางสังคม

2. ผลการวิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

2.1 ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ ผลการตรวจสอบแบบวัดมิติทางกาย มีค่าดัชนีความสอดคล้องแต่ละองค์ประกอบตั้งแต่ 0.40 - 0.80 แบบวัดมิติทางสมอง มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ทุกองค์ประกอบ และแบบวัดมิติทางอารมณ์สังคม มีค่าดัชนีความสอดคล้องแต่ละองค์ประกอบตั้งแต่ 0.20 - 1.00

2.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพค่าความเชื่อมั่น และอำนาจจำแนก กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ผลการตรวจสอบแบบวัดมิติทางกายที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ 1) ด้านความแข็งแรงและอดทนของกล้ามเนื้อ สะท้อนจากรายการทดสอบดันพื้นประยุกต์ 30 วินาที 2) ด้านความอ่อนตัว สะท้อนจากรายการทดสอบนั่งงอตัวไปข้างหน้า และ 3) ด้านความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด สะท้อนจากรายการทดสอบยืนยก

เข้าชั้นลง 3 นาที่ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .804 .966 และ .949 ตามลำดับ สำหรับอำนาจจำแนกใช้วิธีวิเคราะห์ด้วยสถิติ t - test แบบ independent samples t - test จำแนกตามกลุ่มเก่ง - อ่อน 33% ซึ่งมีค่า p value เท่ากับ .003 .030 และ .017 ตามลำดับ ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ได้รับการคัดเลือก สำหรับแบบวัดมิติทางสมองที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก มีจำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านความคิดริเริ่ม 2) ด้านความคิดคล่องแคล่ว 3) ด้านความคิดยืดหยุ่น และ 4) ด้านความคิดละเอียดลออ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .817 .860 .803 และ .818 ตามลำดับ อำนาจจำแนกใช้วิธีวิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test แบบ independent samples t-test จำแนกตามกลุ่มเก่ง - อ่อน 33% ซึ่งทั้ง 4 องค์ประกอบมีค่า p value < .001 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ได้รับการคัดเลือก และแบบวัดมิติทางอารมณ์สังคม มีค่าความเชื่อมั่นรายฉบับเท่ากับ .776 หลังจากตรวจสอบอำนาจจำแนก มีข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์คัดเลือกทั้งสิ้น 25 ข้อ

3. ผลการประเมินสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน จากการศึกษาสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียนจำนวน 320 คน จำแนกเป็นเพศชาย จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 47.19 และเพศหญิง 169 คน คิดเป็นร้อยละ 52.81 ซึ่งสามารถแสดงผลการประเมินสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียนได้ดังตารางที่ 1 - 6 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสุขภาวะแบบองค์รวมมิติทางกายของนักเรียน จำแนกตามเพศ ($n = 320$)

องค์ประกอบ	เพศ	n	Max	Min	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
องค์ประกอบของร่างกาย	ชาย	151	33.21	13.02	20.82	4.21	สมส่วน
	หญิง	169	32.00	13.33	19.84	3.52	สมส่วน
ความแข็งแรงและอดทนของกล้ามเนื้อ	ชาย	151	48.00	2.00	17.35	7.85	ต่ำ
	หญิง	169	37.00	2.00	15.78	6.90	ต่ำ
ความอ่อนตัว	ชาย	151	18.00	- 21.00	- 0.76	8.87	ต่ำมาก
	หญิง	169	24.00	- 21.00	4.28	9.39	ต่ำมาก
ความอดทนของหัวใจและไหลเวียนเลือด	ชาย	151	273.00	31.00	144.13	48.65	ปานกลาง
	หญิง	169	236.00	25.00	119.97	45.76	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า สุขภาวะแบบองค์รวมมิติทางกายของนักเรียน ด้านองค์ประกอบของร่างกายอยู่ในระดับสมส่วน และด้านความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือดอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งเพศชายและเพศหญิง ในขณะที่ด้านความแข็งแรงและอดทนของกล้ามเนื้อ และด้านความอ่อนตัวอยู่ในระดับต่ำและต่ำมากตามลำดับ

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบสุขภาวะแบบองค์รวมมิติทางกายของนักเรียน จำแนกตามเพศ ($n = 320$)

องค์ประกอบ	ชาย (n = 151)		หญิง (n = 169)		χ^2	Sig
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
องค์ประกอบของร่างกาย						
- ผอม	37.00	24.50	37.00	21.90	13.620	.003*
- สมส่วน	50.00	33.10	88.00	52.10		
- ท้วม	46.00	30.50	29.00	17.20		
- อ้วน	18.00	11.90	15.00	8.90		
ความแข็งแรงและอดทนของกล้ามเนื้อ						
- ต่ำมาก	33.00	21.90	42.00	24.90	.944	.918
- ต่ำ	65.00	43.00	69.00	40.80		
- ปานกลาง	35.00	23.20	35.00	20.70		
- ดี	12.00	7.90	14.00	8.30		
- ดีมาก	6.00	4.00	9.00	5.30		
ความอ่อนตัว						
- ต่ำมาก	113.00	74.80	92.00	54.40	20.275	<.01*
- ต่ำ	27.00	17.90	38.00	22.50		
- ปานกลาง	10.00	6.60	27.00	16.00		
- ดี	1.000	.700	9.00	5.30		
- ดีมาก	.000	.000	3.00	1.80		
ความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือด						
- ต่ำมาก	21.00	13.90	47.00	27.80	12.180	.016*
- ต่ำ	34.00	22.50	33.00	19.50		
- ปานกลาง	32.00	21.20	29.00	17.20		
- ดี	24.00	15.90	14.00	8.30		
- ดีมาก	40.00	26.50	46.00	27.20		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนที่มีเพศแตกต่างกันมีสุขภาวะแบบองค์รวมมิติทางกาย ด้านองค์ประกอบของร่างกาย ความอ่อนตัว และความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสุขภาวะแบบองค์รวมมิติทางสมองของนักเรียน จำแนกตามเพศ ($n = 320$)

องค์ประกอบ	เพศ	n	Max	Min	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความคิดริเริ่ม	ชาย	151	3.00	.00	1.07	.95	ต่ำ
	หญิง	169	3.00	.00	1.24	.79	ต่ำ
ความคิดคล่องแคล่ว	ชาย	151	29.00	14.00	19.69	3.85	สูง
	หญิง	169	32.00	14.00	20.93	4.31	สูง
ความคิดยืดหยุ่น	ชาย	151	11.00	3.00	7.08	2.05	สูง
	หญิง	169	10.00	4.00	7.23	1.76	สูง
ความคิดละเอียดลออ	ชาย	151	10.00	3.00	6.37	1.84	ต่ำ
	หญิง	169	10.00	4.00	7.37	1.78	ต่ำ

จากตารางที่ 3 พบว่า สุขภาวะแบบองค์รวมมิติทางสมองของนักเรียน ด้านความคิดคล่องแคล่ว และด้านความคิดยืดหยุ่นอยู่ในระดับสูง ทั้งเพศชายและเพศหญิง ในขณะที่ด้านความคิดริเริ่ม และด้านความคิดละเอียดลอออยู่ในระดับต่ำ

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบสุขภาวะแบบองค์รวมมิติทางสมองของนักเรียน จำแนกตามเพศ ($n = 320$)

องค์ประกอบ	ชาย ($n = 151$)		หญิง ($n = 169$)		χ^2	Sig
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ความคิดริเริ่ม						
- ต่ำมาก	50.00	33.10	30.00	17.80	13.728	.003*
- ต่ำ	52.00	34.40	76.00	45.00		
- สูง	37.00	24.50	56.00	33.10		
- สูงมาก	12.00	7.90	7.00	4.10		
ความคิดคล่องแคล่ว						
- ต่ำมาก	.00	.00	.00	.00	5.626	.060
- ต่ำ	73.00	48.30	61.00	36.10		
- สูง	78.00	51.70	107.00	63.30		
- สูงมาก	.00	.00	1.00	.60		
ความคิดยืดหยุ่น						
- ต่ำมาก	.00	.00	.00	.00	5.291	.071
- ต่ำ	49.00	32.50	44.00	26.00		
- สูง	99.00	65.60	125.00	74.00		
- สูงมาก	3.00	2.00	.00	.00		
ความคิดละเอียดลออ						
- ต่ำมาก	3.00	2.00	.00	.00	19.067	<.01*

องค์ประกอบ	ชาย (n = 151)		หญิง (n = 169)		χ^2	Sig
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
- ต่ำ	96.00	63.60	72.00	42.60		
- สูง	52.00	34.40	97.00	57.40		
- สูงมาก	.00	.00	.00	.00		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนที่มีเพศแตกต่างกันมีสุขภาวะแบบองค์รวมมิติทางสมอง ด้านความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสุขภาวะแบบองค์รวมมิติทางอารมณ์สังคมของนักเรียน จำแนกตามเพศ (n = 320)

องค์ประกอบ	เพศ	n	คะแนนเต็ม	Max	Min	$\bar{X}$	S.D.
การแสดงออกทางอารมณ์	ชาย	151	15.00	15.00	6.00	11.21	2.34
	หญิง	169	15.00	15.00	5.00	11.77	2.12
การควบคุมอารมณ์	ชาย	151	12.00	12.00	5.00	10.63	1.33
	หญิง	169	12.00	12.00	5.00	10.91	1.16
การแสดงออกทางสังคม	ชาย	151	18.00	18.00	7.00	15.27	2.23
	หญิง	169	18.00	18.00	9.00	15.31	1.96
ความไวในการรับรู้ทางสังคม	ชาย	151	12.00	12.00	6.00	9.58	1.60
	หญิง	169	12.00	12.00	5.00	9.57	1.68
การควบคุมทางสังคม	ชาย	151	9.00	9.00	4.00	8.15	1.19
	หญิง	169	9.00	9.00	5.00	8.53	.77
ความไวในการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น	ชาย	151	9.00	9.00	4.00	7.82	1.18
	หญิง	169	9.00	9.00	5.00	8.11	.97
รวมทุกองค์ประกอบ	ชาย	151	75.00	75.00	41.00	62.66	6.74
	หญิง	169	75.00	75.00	45.00	64.20	5.87
ระดับ	ชาย					ดี	
	หญิง					ดี	

จากตารางที่ 5 พบว่า สุขภาวะแบบองค์รวมมิติทางอารมณ์สังคมของนักเรียน ด้านการแสดงออกทางอารมณ์ ด้านการควบคุมอารมณ์ ด้านการแสดงออกทางสังคม ด้านความไวในการรับรู้ทางสังคม และด้านการควบคุมทางสังคม มีแนวโน้มใกล้เคียงกัน ทั้งเพศชายและเพศหญิง ในขณะที่เพศหญิงมีความไวในการรับรู้อารมณ์ผู้อื่นสูงกว่าเพศชาย

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบสุขภาวะแบบองค์รวมมิติทางอารมณ์สังคมของนักเรียน
จำแนกตามเพศ ($n = 320$)

องค์ประกอบ	ชาย ($n = 151$)		หญิง ($n = 169$)		χ^2	Sig
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
มิติทางอารมณ์สังคม						
- ต่ำมาก	.00	.00	.00	.00	3.316	.345
- ต่ำ	4.00	2.60	1.00	.60		
- ปานกลาง	17.00	11.30	14.00	8.30		
- ดี	71.00	47.00	80.00	47.30		
- ดีมาก	59.00	39.10	74.00	43.80		

จากตารางที่ 6 พบว่า นักเรียนที่มีเพศแตกต่างกันมีสุขภาวะแบบองค์รวมมิติทางอารมณ์สังคมไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. การพัฒนาและหาคุณภาพแบบวัดสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียน การวิจัยครั้งนี้สามารถสร้างแบบวัดได้ 3 มิติ คือ แบบวัดมิติทางกาย ได้จำนวน 4 รายการ คือ 1) ชั่งน้ำหนักวัดส่วนสูง หาดัชนีมวลกายตามอายุ เพื่อประเมินองค์ประกอบของร่างกาย 2) ดันพื้นประยุกต์ 30 วินาที เพื่อประเมินความแข็งแรงและอดทนของกล้ามเนื้อ 3) นั่งอตัวไปข้างหน้า เพื่อประเมินความอ่อนตัว และ 4) ยืนยกเข่าขึ้นลง 3 นาที เพื่อประเมินความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด โดยผู้วิจัยได้อ้างอิงมาจากแบบทดสอบและเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา (อายุ 13 - 18 ปี) ของกรมพลศึกษา ปี 2562 ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นปัจจุบันตามหลักวิชาการ นอกจากนี้แบบวัดมิติทางสมอง ได้จำนวน 4 องค์ประกอบ คือ 1) ความคิดริเริ่ม 2) ความคิดคล่องแคล่ว 3) ความคิดยืดหยุ่น และ 4) ความคิดละเอียดลออ ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ การวาดภาพ การต่อเติมภาพให้สมบูรณ์ และการใช้เส้นคู่ขนาน โดยผู้วิจัยได้อ้างอิงมาจากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอเรนซ์ ฉบับรูปภาพเป็นสื่อ แบบ ก. ทั้ง 2 แบบวัดนี้ผู้วิจัยได้หาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีทดสอบซ้ำ ระยะเวลาห่างกัน 2 สัปดาห์ นำคะแนนทดสอบครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 มาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ค่าความเชื่อมั่นสูง สอดคล้องกับวันวิสาข์ ศรีภูมิ ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของช่วงเวลาการสอบซ้ำ 2 สัปดาห์ เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุดสำหรับสัมประสิทธิ์ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ (วันวิสาข์ ศรีภูมิ, 2552) นอกจากนี้ครีนิย์ พิมพ์ทอง ยังได้กล่าวถึงช่วงเวลาการทดสอบซ้ำที่มีระยะเวลาที่สั้นมาก ค่าความเชื่อมั่นอาจให้ค่าสูงเกินความเป็นจริง หรือถ้าช่วงเวลาในการทดสอบซ้ำมีระยะเวลายาวมาก ค่าความ

เชื่อมั่นอาจมีค่าต่ำลง (ศรัณย์ พิมพ์ทอง, 2564) สำหรับอำนาจจำแนกใช้วิธีทดสอบ t - test แบบ independent samples t - test จำแนกตามกลุ่มเก่ง - อ่อน 33 ซึ่งทุกรายการทดสอบมีค่า p-value < .05 ถือว่ามีอำนาจจำแนกอยู่ในเกณฑ์ที่ได้รับคัดเลือก สำหรับแบบวัดมิติทางอารมณ์สังคม ได้จำนวน 6 องค์ประกอบ รวม 25 ข้อ คือ 1) การแสดงออกทางอารมณ์ 2) การควบคุมอารมณ์ 3) การแสดงออกทางสังคม 4) ความไวในการรับรู้ทางสังคม 5) การควบคุมทางสังคม และ 6) ความไวในการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น ผลที่ได้สอดคล้องกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านสมรรถภาพทางสังคมของโกลแมน (Goleman, D., 1998) ที่กล่าวว่า สมรรถภาพทางสังคมเป็นความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งแบ่งเป็น 2 องค์ประกอบ คือ 1) ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ด้านความไวในการรับรู้ทางสังคม และการควบคุมทางสังคม และ 2) ทักษะทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ด้านการแสดงออกทางอารมณ์ และการแสดงออกทางสังคม ผู้วิจัยได้หาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นรายฉบับ เท่ากับ .776 และอำนาจจำแนกมีค่ามากกว่า .20 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ยอมรับโดยทั่วไปตามทฤษฎีของการวัดผล (ล้วน สายยศ, 2543)

2. ผลการประเมินสุขภาวะแบบองค์รวมของนักเรียน อภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 มิติทางกาย พบว่า องค์ประกอบมิติทางกายของเพศชายมีค่าเฉลี่ยดีกว่าเพศหญิงทุกรายการ ยกเว้นด้านความอ่อนตัวที่สะท้อนจากการนั่งงอตัวไปข้างหน้าที่เพศดีกว่าเพศชาย สอดคล้องกับวิริยา บุญชัย ได้กล่าวว่า ความอ่อนตัวเป็นการเคลื่อนไหวที่ใช้ข้อต่อ ซึ่งสามารถวัดออกมาเป็นมุมมีหน่วยเป็นองศา การยืดต่อของกล้ามเนื้อที่อ่อนนุ่มโดยเฉพาะเพศหญิง กล้ามเนื้อและโครงสร้างของข้อต่อจะช่วยให้มีความอ่อนตัวหรือยืดหยุ่นมากขึ้น ความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อมีความสัมพันธ์กับเพศและอายุ (วิริยา บุญชัย, 2529)

2.2 มิติทางสมอง พบว่า องค์ประกอบด้านความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ มีคะแนนอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะความคิดริเริ่มเป็นความสามารถในการคิดที่แปลกใหม่ ไม่ซ้ำใคร สอดคล้องกับลักขณา สรวิวัฒน์ ที่กล่าวว่าความคิดริเริ่มเป็นกระบวนการทางสมองที่นำไปสู่ความคิดใหม่ ๆ ซึ่งลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่มีความคิดริเริ่ม ต้องกล้าคิด กล้าแสดงออก กล้าเสี่ยง กล้าทำอะไรใหม่ ๆ มีความมั่นใจในตนเองสูง (ลักขณา สรวิวัฒน์, 2549) แต่จากสภาพของสังคมไทยที่เป็นสังคมแบบพึ่งพา สอดคล้องกับวิระ สุดสังข์ ที่กล่าวว่าการคิดของเด็กไทยยังพึ่งพาผู้ใหญ่มากกว่าพึ่งพาตนเอง ประกอบกับระบบการศึกษาก็สอนให้จำมากกว่าสอนให้คิด (วิระ สุดสังข์, 2550) ส่วนองค์ประกอบด้านความคิดละเอียดลออจะสัมพันธ์กับความสามารถในการสังเกต แต่เนื่องจากแบบวัดมีระยะเวลากำหนดจึงอาจส่งผลให้นักเรียนเกิดรีบเร่ง ละเลยในรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ สำหรับ องค์ประกอบด้านความคิดคล่องแคล่ว และความคิดยืดหยุ่น นักเรียนมีคะแนนอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็น

เพราะนักเรียนมีความรู้สึกกดดัน และต้องการปฏิบัติกิจกรรมให้เสร็จสิ้นในระยะเวลาที่กำหนด จึงทำให้ได้คะแนนในเชิงปริมาณ ความรวดเร็ว และความหลากหลาย

2.3 มิติทางอารมณ์สังคม พบว่า เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมทุกองค์ประกอบของมิติทางอารมณ์สังคมของนักเรียนหญิงสูงกว่านักเรียนชาย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของซิกมันด์ ฟรอยด์ ที่ว่า เด็กช่วงอายุ 12 ปีขึ้นไป เพศหญิงจะมีลักษณะความนุ่มนวล ละเอียดย่อน อ่อนไหว มีความเห็นอกเห็นใจ และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นที่ใกล้ชิด ตลอดจนมักแสดงความรู้สึกห่วงใย และชอบการอยู่ร่วมกันมากกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยคันสนีย์ นาคะสนธิ์ ที่พบว่า ทักษะทางสังคมของนักเรียนชายและหญิงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (คันสนีย์ นาคะสนธิ์, 2564)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษานี้ทำให้ทราบถึงสภาวะแบบองค์รวมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ที่พบว่า แบบวัดสภาวะแบบองค์รวมที่เหมาะสมกับนักเรียน ได้แก่ 1. แบบวัดสภาวะแบบองค์รวม มิติทางกาย 4 รายการ คือ 1) ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง หาดัชนีมวลกายตามอายุ เพื่อประเมินองค์ประกอบของร่างกาย นักเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสมส่วน 2) ดันพื้นประยุกต์ 30 วินาที เพื่อประเมินความแข็งแรงและอดทนของกล้ามเนื้อ นักเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ 3) นั่งอตัวไปข้างหน้า เพื่อประเมินความอ่อนตัว นักเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำมาก และ 4) ยืนยกเข่าขึ้นลง 3 นาที เพื่อประเมินความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด นักเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 2) แบบวัดสภาวะแบบองค์รวม มิติทางสมอง 3 กิจกรรม คือ การวาดภาพ การต่อเติมภาพให้สมบูรณ์ และการใช้เส้นคู่ขนาน เพื่อประเมินองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยด้านความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลอออยู่ในระดับต่ำ ส่วนด้านความคิดคล่องแคล่ว และความคิดยืดหยุ่น นักเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง และ 3) แบบวัดสภาวะแบบองค์รวม มิติทางอารมณ์สังคม 6 องค์ประกอบ รวม 25 ข้อ เพื่อประเมิน 1) การแสดงออกทางอารมณ์ 2) การควบคุมอารมณ์ 3) การแสดงออกทางสังคม 4) ความไวในการรับรู้ทางสังคม 5) การควบคุมทางสังคม และ 6) ความไวในการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยรวมทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับดี ดังนั้น จากผลการศึกษาดังกล่าว คณาจารย์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนานักเรียน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน สามารถนำองค์ประกอบ พฤติกรรมบ่งชี้ หรือผลการประเมินสภาวะแบบองค์รวมในแต่ละมิติที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปวางแผนในการพัฒนากิจกรรม หรือออกแบบหลักสูตรการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสภาวะแบบองค์รวมให้กับนักเรียน และหากผลการประเมินสภาวะแบบองค์รวมของนักเรียนในแต่ละมิติอยู่ในระดับต่ำมากหรือต่ำ

ควรศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาวะแบบองค์รวมในแต่ละองค์ประกอบย่อยของมิตินั้น ๆ เพื่อจะได้นำตัวแปรที่ส่งผลมาพัฒนาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะแบบองค์รวมให้กับนักเรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). แบบทดสอบและเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา (อายุ 13-18 ปี). กรุงเทพมหานคร: บริษัท โอเคแมส จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ล้วน สายยศ. (2543). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. (2549). การคิด = Thinking. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- วันวิสาข์ ศรีภูมิ. (2552). ผลของช่วงเวลาการสอบซ้ำและความยาวของแบบทดสอบที่มีผลต่อความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ. วารสารการวัดผลการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 15(3), 38-44.
- วิริยา บุญชัย. (2529). การทดสอบและวัดผลทางพลศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- วีระ สุดสังข์. (2550). การคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ศรันย์ พิมพ์ทอง. (2564). การพัฒนาเครื่องมือวัดในการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัท บุ๊คพลัส พับลิชชิง จำกัด.
- คันสนีย์ นาคสนธิ์. (2564). แนวทางการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 ในจังหวัดสมุทรสงคราม. สิกขวารสารศึกษาศาสตร์, 8 (1), 153-165.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. เรียกใช้เมื่อ 29 เมษายน 2564 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=6420&filename=develop_issue
- สุพิตร สมาหิโต และคณะ. (2555). แบบทดสอบและเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายสำหรับเด็กไทยอายุ 7-18 ปี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สัมปชัญญะ.
- Goleman, D. (1998). Working with emotional intelligence. New York: Bantam Book.
- Torrance, E.P. (1965). Creative Behavior. New Jersey: Prentice-Hall.

การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนโดยใช้กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้
เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจในการเรียน
ในวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*

DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL MODEL USING ACTIVE
LEARNING STRATEGIES TO ENHANCE ANALYTICAL THINKING SKILL
AND ENGLISH LEARNING MOTIVATION OF UPPER SECONDARY
STUDENTS

วีณประภา เจริญเชาว์

Weenaprapa Chernghcow

ศักดา สวาทะนันท์

Sakda Swathanan

น้ำผึ้ง อินทะเนตร

Nampueng Intanate

สมเกียรติ อินทสิงห์

Somkiart Intasingh

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University, Thailand

E-mail: weenaprapa1@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนโดยใช้กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจในการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และ 2) ศึกษาผลการใช้แบบแผนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ซึ่งผ่านการประเมินคุณภาพของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 28 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอน แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ และแบบวัดแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่าสถิติทดสอบ t วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและบรรยายพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า แบบแผนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) หลักการของรูปแบบ

* Received 5 August 2022; Revised 22 August 2022; Accepted 25 August 2022

3) กระบวนการของรูปแบบการเรียนการสอน (B - TAA) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ กระตุ้นความอยากรู้คู่แรงจูงใจ วางแผนการเรียนรู้ร่วมกันในทีม ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิเคราะห์ และยืนยันความถูกต้อง 4) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 5) บทบาทของผู้เรียนและผู้สอน และ 6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนในภาพรวม มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.83) ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนพบว่า นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ และแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนการสอน, ภาษาอังกฤษ, การเรียนรู้เชิงรุก, ทักษะการคิดวิเคราะห์, แรงจูงใจ

Abstract

The Objectives of this research article were to develop an instructional model using active learning strategies to enhance analytical thinking skill and English learning motivation of upper secondary students and to investigate the results after implementing the developed instructional model whose quality was assessed by 5 professionals. A sample of 28 eleventh-grade students was obtained by using cluster random sampling. The data collection instruments consisted of an instructional model quality assessment form, an analytical thinking skill assessment form, and an English learning motivation assessment form. The quantitative data were analyzed by using mean, percentage, standard deviation, and t - test. Descriptive content analysis was used to analyze the qualitative data. The findings revealed that there were 6 components of the instructional model developed by researcher including 1) objectives, 2) principles, 3) 4 stages of B-TAA model: *boosting motivation (B)*, *team learning planning (T)*, *analytical participation (A)*, and *accuracy confirmation (A)*, 4) learning media and resources, 5) student and teacher roles, and 6) measurement and evaluation. The overall quality assessment of the developed model was found at the highest level (mean = 4.83). The results of instructional model implementation indicated that the students had higher levels of their analytical thinking skills and learning motivation after the implementation at the statistical significance level of .01.

Keywords: Instructional Model, English, Active Learning, Analytical Thinking, Motivation

บทนำ

จากการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ เอกสารและผลงานวิจัยของคณะกรรมการอิสระเพื่อปฏิรูปการศึกษา ปี 2562 พบว่า ผู้เรียนในระบบการศึกษาทุกระดับยังมีคุณภาพในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับที่ยังไม่พึงประสงค์เท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการนำความรู้และทักษะที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับความต้องการในการทำงานในปัจจุบันที่ต้องการผู้ที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์และนวัตกรรม (Analytical Thinking and Innovation) เพื่อผลิตแรงงานตามความต้องการของตลาดโลก อีกทั้ง จากผลการประเมินทักษะการอ่าน PISA หรือ OECD ปี 2018 พบว่า นักเรียนไทยขาดทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ขั้นสูง ซึ่งเป็นหนึ่งในสมรรถนะสำคัญที่จำเป็นในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2021) เพื่อให้ได้กำลังคนที่มีคุณภาพ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2560 - 2579) กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกนโยบายเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญ และเพื่อให้สอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่มุ่งเน้นให้เด็กวัยเรียนและวัยรุ่นมีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยในด้านสภาพการจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยจากนักวิจัยทั้งในและต่างประเทศ พบว่า ครูผู้สอนยังคงใช้รูปแบบการสอนแบบดั้งเดิม (Traditional Teaching Method) กล่าวคือ ยังไม่มีการใช้กิจกรรมการสอนที่สามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ หรือ การแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง แต่ยังคงเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาจากตำรา ส่งผลให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการสร้างเสริมประสบการณ์ การคิดวิเคราะห์ ไม่มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ขาดความพร้อมในการเรียนรู้ เมื่อเรียนไม่เข้าใจจึงส่งผลให้ผู้เรียนขาดความสนใจ และแรงจูงใจในวิชาที่เรียน เพื่อที่จะสร้างแรงจูงใจในการเรียนแก่ผู้เรียนนั้น McClelland เชื่อว่าแรงจูงใจที่สำคัญที่สุดคือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งควรให้ความสำคัญมากกว่าแรงจูงใจอื่น ๆ ผู้ที่จะเรียนให้ประสบความสำเร็จจะต้องมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง (McClelland, D. C., 1985) เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการเรียนรู้ ครูผู้สอนจำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ ความต้องการในการเรียนรู้ มีอิสระในการเรียนรู้ และมีความต้องการพัฒนาตนเองจนสามารถปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จและช่วยให้ผลการปฏิบัติงานนั้นมีประสิทธิผล เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ แต่จากงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่านพบว่า ถึงแม้จะมีความพยายามในการสร้างรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ และ เสริมสร้างแรงจูงใจ แต่รูปแบบที่พัฒนาขึ้นยังขาดความสมบูรณ์ และไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์และเสริมสร้างแรงจูงใจได้อย่างชัดเจน

(Edwards, M. G., 2019); (Fatih, M., & Pinar F., 2015); (มยุรี นระว้าง, 2549); (สุวิมล พงษ์พันธ์, 2548); (เวียงชัย อติรัตนวงษ์, 2553); (อนุเบศ ทศนิยม และ สุมาลี ชูกำแพง, 2563)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 ตั้งแต่ปลายปี 2562 จนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้ต้องปรับวิธีการเรียนการสอนมาเป็นแบบออนไลน์มากขึ้น จากระบบที่ปรับเปลี่ยนใหม่ และจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 5 โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2563 - 2564 พบว่า ผู้เรียนมีความสนใจและความรับผิดชอบในการเรียนลดลงอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ อีกทั้งกระบวนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ทำให้ครูผู้สอนกลับไปใช้วิธีการสอนแบบบรรยายมากขึ้น ผู้เรียนจึงขาดโอกาสในการฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างที่เคยเป็น ส่งผลต่อคะแนนทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาอังกฤษก่อนเรียนอยู่ที่ ร้อยละ 37.26 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน และจากการสัมภาษณ์ ผู้เรียนพบว่า สาเหตุเกิดจากการขาดสมาธิและกำลังใจในการเรียนเนื่องจากไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ และครูผู้สอนโดยตรง ทำให้ไม่เข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียน จึงกล่าวได้ว่า ปัจจัยภายนอกด้านสิ่งแวดล้อมภายในชั้นเรียน (Classroom Environment factor) ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียน เนื่องจากสามารถลดทอนพฤติกรรมการณ์การเรียนของผู้เรียน และส่งผลให้ระดับแรงจูงใจลดลงตามไปด้วยได้ อ้างถึงใน (สมเกียรติ อินทสิงห์, 2562) และจากการสอบถามครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ยังพบว่า ครูผู้สอนมีความต้องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจในการเรียนผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้วยเหตุนี้ จึงถือเป็นประเด็นท้าทายสำหรับครูผู้สอนและผู้วิจัยที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษได้ในสถานการณ์ปัจจุบัน

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และเสริมสร้างแรงจูงใจของผู้เรียน และได้พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวคิดและวิธีการที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ เนื่องจากเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความรับผิดชอบต่อการเรียนของผู้เรียน การเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเรียนรู้ นั้นอย่างจริงจัง (Actively Involved) โดยผู้เรียนต้องอ่าน เขียน อภิปราย หรือแก้ปัญหา ในงานที่ใช้การคิดขั้นสูงในระดับวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมิน (Chickering, A. W. & Gamson, Z. F., 1987) ด้วยกลวิธีที่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุกนี้ จะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้ทำ และคิดในสิ่งที่ทำ (Bonwell, C. C. & Eison, J. A., 1991) อีกทั้งยังมีงานวิจัยของ พูนสุข อุดม ที่พบผลจากการใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกว่า ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนรู้ สามารถเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย มีเจตคติที่ดี มีความคงทนในการเรียนรู้ และเรียนรู้อย่างมีความสุขอย่างแท้จริง ซึ่งถือเป็นวิธีการที่เหมาะสม

ในการเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบของผู้เรียน การกำกับตนเอง และการเป็นเจ้าของกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง (พุลสุข สังข์รุ่ง, 2550) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ และแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้สอดคล้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะที่มุ่งให้เป็นผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สามารถแสดงศักยภาพของตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติ การคิดวิเคราะห์ และสามารถใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างเป็นธรรมชาติ ตลอดจนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจในการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจในการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (R&D) ซึ่งมีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน การคิดวิเคราะห์ และการสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการเรียนการสอนภายใต้แนวคิดกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจในการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษ โดยนำผลการศึกษาและวิเคราะห์ในระยะที่ 1 มาสร้างรูปแบบการเรียนการสอน

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นในรายวิชา (อ32221) ภาษาอังกฤษอ่านและเขียน 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ตั้งแต่ เดือนธันวาคม 2564 - กุมภาพันธ์ 2565

ระยะที่ 4 ประเมินผลการใช้ และปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพรูปแบบ ทางด้านการสอนภาษาอังกฤษ ด้านหลักสูตร และ ด้านการวัดและประเมินผล รวมจำนวน 5 คน และ 2) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดโนทัยพายัพ ปีการศึกษา 2564 ซึ่งคณะกรรมการเรียน จำนวน 13 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 498 คน

กลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตร และการสอน จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาอังกฤษ จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

ขั้นตอนที่ 2 ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดโนทัยพายัพ ที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษอ่านและเขียน 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 28 คน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

- 1) รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น
- 2) แบบประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน
- 3) แบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์
- 4) แบบวัดแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ

2.2 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย มีดังนี้

2.2.1 รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจในการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1) การสังเคราะห์สาระสำคัญ แนวทาง และ สรุปหลักการเกี่ยวกับแนวคิดกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, ทักษะการคิดวิเคราะห์, และแรงจูงใจในการเรียน

2) การสังเคราะห์กระบวนการของรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์สาระสำคัญ แนวทาง และ สรุปหลักการ และ ผสมผสานข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 โดยเลือกความต้องการจำเป็นของครูผู้สอนในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจในวิชาภาษาอังกฤษ ในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในอันดับที่ 1 – 3 มาสังเคราะห์

3) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผ่านการคัดสรรสื่อและแหล่งเรียนรู้ กำหนดบทบาทของผู้เรียนและผู้สอน และ ระบุแนวทางการวัดและประเมินผล การเรียนรู้

4) วางแผนในการจัดการเรียนรู้โดยนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ จำนวน 8 แผนการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้น 30 ชั่วโมง

5) นำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาหาคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยใช้แบบ ประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน ผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอน อยู่ในระดับ มากที่สุด โดยอยู่ที่ 4.83

6) นำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับ กลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Pilot study) จำนวน 29 คน และ นำข้อค้นพบมาปรับปรุงรูปแบบ การเรียนการสอนให้สมบูรณ์

2.2.2 แบบประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน

1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพของรูปแบบ การเรียนการสอน และการสร้างแบบประเมินแบบมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ

2) กำหนดหลักเกณฑ์ในการประเมิน โดยพิจารณาคุณภาพ ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความถูกต้อง (Accuracy) ด้านความเหมาะสม (Propriety) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) และด้านการใช้ประโยชน์ (Utility) (Sanders, J. R., 1994) และ ออกแบบข้อคำถามย่อยในการประเมินตามองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนทั้ง 6 องค์ประกอบ

3) นำแบบประเมินคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไป ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาเกี่ยวกับความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่า IOC พบว่า มีค่าตั้งแต่ 0.60 – 1.00

2.2.3 แบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์

1) สร้างแบบทดสอบปรนัย โดยศึกษารายละเอียดของ คำอธิบายรายวิชาภาษาอังกฤษอ่านและเขียน 2 โครงสร้างรายวิชา และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

2) นำแบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์นี้ ไปให้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาเกี่ยวกับความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่า IOC พบว่า มีค่าตั้งแต่ 0.80 - 1.00

3) ปรับปรุง และ นำแบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์นี้ ไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 29 คน พบว่า มีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.24 – 0.86 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) มีค่าตั้งแต่ 0.25 - 0.75 และ มีค่าความเชื่อมั่น (rtt) 0.85

4) จัดทำแบบทดสอบโดยการคัดเลือกข้อคำถาม ในการวัดความรู้เรื่องหลักสูตรที่มีคุณภาพดีตามสาระสำคัญ 3 ด้าน จำนวน 30 ข้อ

2.2.4 แบบวัดแรงจูงใจ

1) สร้างแบบวัดแรงจูงใจ โดยศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับแรงจูงใจ การวัดแรงจูงใจ และการสร้างแบบวัดโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2) นำแบบวัดแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาเกี่ยวกับความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่า IOC มีค่าตั้งแต่ 0.80 – 1.00

3) นำแบบวัดแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษนี้ไปทดลองกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 29 คน พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) อยู่ระหว่าง 0.51 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น (α) 0.86

4) จัดทำแบบวัดแรงจูงใจในการเรียนคัดเลือกข้อความเกี่ยวกับพฤติกรรมที่สะท้อนถึงแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่มีคุณภาพดี จำนวน 20 ข้อ

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน โดยการประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน

3.2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดโนทัยพายัพ ในวิชาภาษาอังกฤษอ่านและเขียน 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564

3.3 ผู้วิจัยนำผลข้อมูลคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์ และระดับแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่างมาเปรียบเทียบก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน มาประเมินผลการใช้รูปแบบ และปรับปรุงองค์ประกอบต่าง ๆ ในรูปแบบให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การขยายผลการใช้ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลผลการพัฒนารูปแบบฯ โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลผลเทียบกับเกณฑ์การแปลผลที่กำหนด

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และค่าสถิติทดสอบ t เปรียบเทียบผลก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลระดับแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลผลเปรียบเทียบเกณฑ์การแปลผลที่กำหนดไว้

เช่นเดียวกับข้อ 1 รวมทั้งใช้ค่าสถิติทดสอบ t เปรียบเทียบผลก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่

1.1 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.2 หลักการของรูปแบบ ได้แก่ 1) การใช้สิ่งเร้าเพื่อกระตุ้น ดึงดูด ความสนใจ หรือเชื่อมโยงเข้าสู่ประเด็นที่จะเรียน 2) การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและจัดกิจกรรมในทุกกระบวนการ 3) การสร้างประสบการณ์ด้านการคิดวิเคราะห์ และการคิดขั้นสูง โดยการลงมือปฏิบัติ 4) ใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อสรุป ประมวลผลเชื่อมโยง และสร้างมโนทัศน์ที่ถูกต้อง เกี่ยวกับองค์ความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับ และ 5) การเสริมสร้างความเชื่อมั่นในการเรียนรู้ผ่านการตอบสนองต่อผลการเรียนรู้และการให้ผลย้อนกลับ

1.3 กระบวนการของรูปแบบการเรียนการสอน (B-TAA) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) กระตุ้นความอยากรู้คู่แรงจูงใจ (Boosting Motivation: B) 2) วางแผนการเรียนรู้ร่วมกันในทีม (Team Learning Planning: T) 3) ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิเคราะห์ (Analytical Participation: A) และ 4) ยืนยันความถูกต้อง (Accuracy Confirmation: A)

1.4 สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ 1) สื่อประกอบการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ แอปพลิเคชัน 2) เอกสารตำรา 3) แหล่งเรียนรู้ออนไลน์ และ 4) ห้องสมุดโรงเรียน

1.5 บทบาทของผู้เรียนและผู้สอน บทบาทของผู้เรียน คือ ผู้ปฏิบัติกิจกรรม บทบาทของผู้สอนคือ ผู้สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ ผู้สนับสนุน กระตุ้น แนะนำ ตรวจสอบ และยืนยันความถูกต้องแก่ผู้เรียน

1.6 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน 2) การประเมินการมีส่วนร่วมในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน 3) การประเมินชิ้นงาน และ 4) การประเมินทักษะ โดยมีผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนในภาพรวม มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกด้าน (ค่าเฉลี่ย 4.83)

2. ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจในการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เป็นดังนี้

2.1 คะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนเรียนกับหลังเรียน (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)

คะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์		$\bar{X}$	SD	คิดเป็นร้อยละ	df	t
1. ทักษะการคิดวิเคราะห์ด้านเนื้อหา	ก่อนเรียน	4.21	1.57	38.31	27	20.14**
	หลังเรียน	9.89	1.47	89.94		
2. ทักษะการคิดวิเคราะห์ด้านความสัมพันธ์	ก่อนเรียน	4.21	1.57	42.14	27	8.55**
	หลังเรียน	6.71	2.35	67.14		
3. ทักษะการคิดวิเคราะห์ด้านหลักการ	ก่อนเรียน	3.57	1.37	39.68	27	10.57**
	หลังเรียน	6.46	1.17	71.83		
รวม	ก่อนเรียน	11.18	2.97	37.26	27	26.12**
	หลังเรียน	23.07	4.17	76.91		

**p< .01

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ก่อนเรียนนักเรียนมีระดับคะแนนทางการคิดวิเคราะห์เฉลี่ยเท่ากับ 11.18 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 37.26 อยู่ในระดับต้องปรับปรุง และหลังเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นักเรียนมีระดับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการคิดวิเคราะห์เฉลี่ย 23.07 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 76.91 อยู่ในระดับดี เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนและหลังเรียนพบว่า หลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอน นักเรียนมีระดับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการคิดวิเคราะห์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ความสัมพันธ์ และหลักการ สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 แรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยเปรียบเทียบก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบที่พัฒนา แสดงได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น (มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ)

ระดับแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษ		$\bar{X}$	SD	df	t
1. ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้	ก่อนเรียน	4.12	0.45	27	2.35*
	หลังเรียน	4.27	0.52		
2. ความต้องการในการเรียนรู้	ก่อนเรียน	3.56	0.72	27	3.83**
	หลังเรียน	3.92	0.72		
3. อิสระในการเรียนรู้	ก่อนเรียน	3.72	0.79	27	4.78**
	หลังเรียน	4.19	0.63		
4. ความต้องการพัฒนาตนเอง	ก่อนเรียน	4.17	0.61	27	4.18**
	หลังเรียน	4.46	0.50		

ระดับแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษ		$\bar{x}$	SD	df	t
รวม	ก่อนเรียน	3.89	0.55	27	5.35**
	หลังเรียน	4.21	0.47		

* $p < .05$, ** $p < .01$

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ก่อนเรียนนักเรียนมีระดับแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษ เฉลี่ยเท่ากับ 3.89 อยู่ในระดับมาก และหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นักเรียนมีระดับแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 อยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า หลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอน นักเรียนมีระดับแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. จากการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) หลักการของรูปแบบ 3) กระบวนการของรูปแบบ 4) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 5) บทบาทของผู้เรียนและผู้สอน และ 6) การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน ประเมินว่ามีคุณภาพเกี่ยวกับ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านการใช้ประโยชน์ พบว่า เฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ในทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจในการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยอาศัยกระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) ซึ่งช่วยให้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเป็นเหตุเป็นผล เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม จึงมีผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนโดยเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี ที่สรุปได้ว่าการที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนดได้นั้น การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีสิ่งสำคัญ คือ ต้องมีการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ (ทิศนา ขัมมณี, 2557) โดยคำนึงถึงทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งการจัดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนต้องมีความต่อเนื่องกัน จึงจะนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ อีกทั้ง Joyce, Well และ Calhoun กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีความสัมพันธ์กันในทุกองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนการสอน หรือกิจกรรมการเรียนรู้ ในส่วนของหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ บทบาทผู้สอนและผู้เรียน และการวัดประเมินผลจำเป็นต้องผ่านการพัฒนาอย่างเป็นระบบ จึงจะทำให้รูปแบบการเรียนการสอนนั้นมีประสิทธิภาพ จึงสามารถกล่าวได้ว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

สอนอย่างเป็นระบบจะช่วยให้การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Joyce, B., et al., 2009)

2. จากผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจในการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ผู้วิจัยแบ่งการอภิปรายเป็นประเด็นย่อย ดังนี้

2.1 ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นักเรียนมีระดับทักษะการคิดวิเคราะห์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีพื้นฐานมาจากแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หรือ Active Learning ที่ใช้เสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผ่านการลงมือปฏิบัติ การใช้กิจกรรมที่หลากหลายผ่านสื่อและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลาย อีกทั้งรูปแบบการเรียนการสอนนี้สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจนสามารถหาคำตอบ สรุปความ แยกแยะ หาความสัมพันธ์ และสรุปหลักการในหลายแง่มุม ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Ausubel ที่เน้นเรื่องการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างความรู้เก่ากับความรู้ใหม่อันเป็นพื้นฐานของแนวคิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ด้วยการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริงจากการทำงานร่วมกัน ได้พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและโต้แย้งกันหรือยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เป็นการส่งเสริมความรู้ ความคิด และมุมมอง ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ด้วยเหตุนี้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนจึงสูงขึ้น นอกจากนี้ การใช้รูปแบบและขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบยังส่งผลให้ทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนเพิ่มสูงขึ้นด้วย (Ausubel, D. P., 1968)

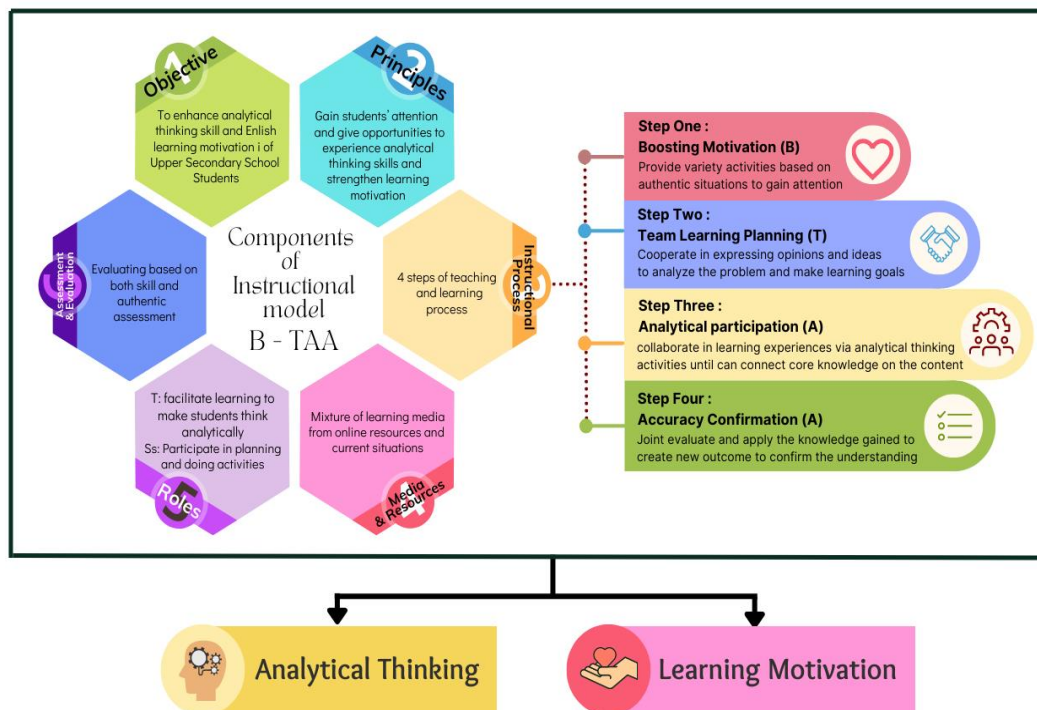
2.2 ด้านแรงจูงใจในการเรียน หลังเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นักเรียนมีระดับแรงจูงใจในการเรียนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จะเริ่มต้นด้วยการกระตุ้นความอยากรู้แก่ผู้เรียน และอยากที่จะพัฒนาตนเองผ่านการตั้งประเด็นคำถาม การใช้สื่อและกิจกรรมที่หลากหลาย และเมื่อสามารถสร้างเป้าหมายในการเรียนให้ผู้เรียนได้แล้ว ก็จะสามารถต่อยอดความสนใจในการเรียนได้ วิจารย์ พานิช ให้แนวคิดว่า ผู้เรียนต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับการถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้เรียนเชิงรุก ร่วมกันกำหนดเป้าหมายกระบวนการ รวมทั้งเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ตนเองเกิดทักษะตามที่ต้องการ (วิจารย์ พานิช, 2556) โดยมีครูเป็นโค้ช ช่วยตั้งคำถาม แนะนำ และให้การป้อนกลับ (Feedback) เพื่อให้ผู้เรียนปรับปรุงการเรียนรู้เป็นรายคน ซึ่งสอดคล้องกับ ขั้นตอนที่ 2 - 4 ของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น คือ ผู้เรียนซึ่งเป็นเจ้าของและผู้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ มีอิสระในการวางแผนร่วมกัน ผ่านกิจกรรมที่ต้องร่วมกันคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา ซึ่งจะกระตุ้นให้ผู้เรียน

ทำงานเป็นทีมอย่างเป็นอิสระ (Autonomy) ทำแบบคนรู้จริง (Mastery) และอย่างรู้คุณค่า (Purposeful) ซึ่งเป็นวัฒนธรรมใหม่ของการเรียนรู้ และการทำงานในศตวรรษที่ 21 ด้วยกระบวนการนี้ ผู้เรียนสามารถตรวจสอบความเข้าใจในบทเรียนและทราบถึงพัฒนาการของตนเองได้จากการเปิดโอกาสให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของกันและกัน ทำให้ได้มุมมองที่หลากหลายในการพัฒนางานและพัฒนาตนเอง อีกทั้งได้รับความร่วมมือ กำลังใจและแรงผลักดันจากเพื่อนร่วมชั้นเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นพยายามที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ผู้เรียนจึงเกิดแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษสูงขึ้นเมื่อได้เรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนนี้

องค์ความรู้ใหม่

ข้อค้นพบใหม่ที่เป็นผลจากการวิจัยคือ รูปแบบการเรียนการสอน B-TAA ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยใช้กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นฐาน ที่สามารถส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจในการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) หลักการของ 3) กระบวนการของรูปแบบการเรียนการสอน (B-TAA) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 3.1) กระตุ้นความอยากรู้ 'คู' แรงจูงใจ (Boosting Motivation: B) 3.2) วางแผนการเรียนรู้ร่วมกันในทีม (Team Learning Planning: T) 3.3) ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิเคราะห์ (Analytical Participation: A) และ 3.4) ยืนยันความถูกต้อง (Accuracy Confirmation: A) 4) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 5) บทบาทของผู้เรียนและผู้สอน และ 6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการเรียนการสอน B-TAA

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาแบบการเรียนการสอน B-TAA นี้ ถือเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการนำกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจนประสบความสำเร็จ ผ่านรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ 4 ขั้นตอน คือ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) หลักการของ 3) กระบวนการของรูปแบบการเรียนการสอน (B-TAA) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 3.1) กระตุ้นความอยากรู้คู่แรงจูงใจ (Boosting Motivation: B) 3.2) วางแผนการเรียนรู้ร่วมกันในทีม (Team Learning Planning: T) 3.3) ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิเคราะห์ (Analytical Participation: A) และ 3.4) ยืนยันความถูกต้อง (Accuracy Confirmation: A) 4) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 5) บทบาทของผู้เรียนและผู้สอน และ 6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์และระดับแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ต้องอาศัยเวลาและการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องจนเกิดความเคยชินกับการคิดวิเคราะห์ในทุกบริบท จึงควรเพิ่มระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิเคราะห์ (Analytical participation) มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนตกตะกอน และเชื่อมโยงองค์ความรู้เดิมกับ

องค์ความรู้ใหม่ จนสามารถสรุปหลักการจากเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ โดยครูผู้สอนอาจมีบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำในช่วงเริ่มต้นมากเป็นพิเศษ และมีการตรวจสอบผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นระยะ เพื่อให้สามารถต่อยอดความรู้ได้อย่างถูกต้องตามเป้าหมายที่วางไว้ (Scaffolding) 2) แรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษเป็นสิ่งที่ไม่สามารถวัดได้อย่างชัดเจน เนื่องจากปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายในของผู้เรียนแต่ละคนไม่เหมือนกัน ผู้วิจัยต้องอาศัยวิธีการและเครื่องมือในการวัดที่เหมาะสมและสามารถสะท้อนแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษได้อย่างแท้จริง ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เพิ่มขึ้นนั้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาและวิเคราะห์บริบทของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความต้องการในการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาความต้องการจำเป็นของผู้เรียนในการได้รับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจในการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในปัจจุบัน 2) ควรมีการนำแนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (B-TAA) ไปทดลองใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดด้านอื่น ๆ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เช่น การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอย่างเป็นระบบ 3) ควรนำแนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (B-TAA) ไปทดลองใช้ในรายวิชาอื่น ๆ เพื่อสร้างความคุ้นเคยและเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 4) ควรมีการศึกษาพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ทฤษฎีการเชื่อมโยง เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการศึกษายุคดิจิทัลในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- ทิตนา แหมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พูลสุข สังข์รุ่ง. (2550). มนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: บี เค อินเตอร์ พรีนซ์.
- มยุรี นระว้าง. (2549). การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหัวหมู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- วิจารณ์ พานิช. (2556). ผู้เป็นเจ้าของการเรียนรู้ : 1 บทบาทของ นร. และครูที่เปลี่ยนไปในยุค digital learning. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2564 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/559353>
- เวียงชัย อติรัตนวงษ์. (2553). การพัฒนาการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนขามแก่นนคร อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2021). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถด้านการอ่านและแนวทางในการยกระดับความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.).
- สมเกียรติ อินทสิงห์. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการแนวความคิดการเรียนรู้โดยปรากฏการณ์เป็นฐานและกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องหลักสูตรความสามารถในการคิดเชิงนวัตกรรม และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับนักศึกษาวิชาชีวศัพท. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุวิมล พงษ์พันธ์. (2548). การศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือตามวัฏจักร 4 MAT ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และทักษะกระบวนการกลุ่มแบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- อนุเบศ ทศนิยม และ สุมาลี ชุกกำแพง. (2563). การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(6), 31-44.
- Ausubel, D. P. (1968). Educational Psychology : A Cognitive view. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Bonwell, C. C. & Eison, J. A. (1991). Active learning: Creating excitement in the classroom. Washington, D. C.: The George Washington University.
- Chickering, A. W. & Gamson, Z. F. (1987). Seven principles for good practice in undergraduate education. Retrieved February 25, 2561, from <http://www.lonestar.edu/multimedia/SevenPrinciples.pdf>
- Edwards, M. G. (2019). High School Teachers' Perceptions of Developing Critical Thinkers via the Socratic Method. USA: High School Teachers' Perceptions of Developing Critical Thinkers via the Socratic Method.

- Fatih, M. & Pinar F. (2015). Investigation of factors affecting critical thinking skills. *The Business and Management*, 6(4), 110-123.
- Joyce, B. et al. (2009). *Models of teaching*. New York: Pearson Education, Inc.
- McClelland, D. C. (1985). *Human motivation*. Chicago: Foresman Scott.
- Sanders, J. R. (1994). *The program evaluation standards*. (2nd ed). Thousand Oaks: SAGE Publications.

สนามความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงก่อนการเข้ามาของความทันสมัย:
กรณีชุมชนชาวกะเหรี่ยงแห่งหนึ่งทางตะวันตกของประเทศไทย*
FILED OF KAREN ETHNIC BEFORE THE ADVENT OF MODERNITY:
THE CASE OF A KAREN COMMUNITY IN THE WEST OF THAILAND

เจษฎา เนตะวงศ์

Jesada Netawong

ปรีชัย ดาวอุดม

Parichai Doaudom

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: netawong@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบททางสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นสนามของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงก่อนการเข้ามาของความทันสมัยในชุมชนชาวกะเหรี่ยงแห่งหนึ่งทางตะวันตกของประเทศไทย โดยนำเสนอให้เห็นถึงชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้าที่ประกอบด้วยบริบททางสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยงในฐานะที่เป็นสนาม (Field) ของความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงตามแนวคิดของบูร์ดิเยอร์ที่สร้างขึ้นภายใต้กระบวนการก่อนทันสมัย (Pre - modern) ก่อนที่ความทันสมัย (Modern) จะแพร่กระจายเข้าสู่ชุมชน การวิจัยนี้ดำเนินการศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิทยาแบบชาติพันธุ์วรรณาแนววิพากษ์ (Critical Ethnography) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นชาวกะเหรี่ยงภายในชุมชนกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้าจำนวน 5 คน ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับการเป็นชาวกะเหรี่ยงมาตั้งแต่เกิด ผลการวิจัยพบว่า ภายใต้บริบททางสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในยุคก่อนทันสมัย ซึ่งสืบทอดไปถึงบรรพบุรุษได้นับร้อยปีตามประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่าสามารถอธิบายภายใต้แนวคิดความเป็นสนาม ซึ่งชี้ให้เห็นถึงโครงสร้าง กฎ สถาบัน และทุนที่ดำรงอยู่ในสนามของความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ประกอบด้วย 1) กฎที่ผูกติดอยู่กับความเชื่ออันสัมพันธ์กับอำนาจเหนือธรรมชาติซึ่งเป็นรากฐานของการสร้างกฎของสนามนี้ขึ้นมา 2) พิธีกรรม/วิถีปฏิบัติ ที่สอดคล้องกับกฎและความเชื่อที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของชาว

* Received 8 August 2022; Revised 24 August 2022; Accepted 27 August 2022

กะเหรี่ยง 3) ผู้สืบทอดกฎและพิธีกรรม และสถาบันที่ทำหน้าที่รักษากฎ 4) การถ่ายทอดความเชื่อ กฎ พิธีกรรม วิถีปฏิบัติ ในฐานะที่เป็นความรู้ผ่านเรื่องเล่า ตำนาน คำเทศนาสั่งสอนและการลงมือปฏิบัติ

คำสำคัญ: กะเหรี่ยง, ชชาติพันธุ์, ความทันสมัย, สนาม

Abstract

The objectives of this research article were to study the social context, environment, and culture considered as the field of the Karen ethnicity before the advent of modernity in a Karen community in the western region of Thailand. It presents the case study of Ban Noen Nam Fa, a Karen community that has the social context, environment, and culture of the Karen community before the advent of modernity in the community as the field of the Karen ethnicity according to Bourdier's concept of field, developed under the pre-modern paradigm. The results have revealed the social context, environment, and culture before the advent of modernity, which can be traced back to their Karen ancestry about a hundred years ago, according to their oral history. These can be explained by the concept of field, which points to structure, rules, institutions, and capital that have existed in the field of Karen ethnicity, including 1) Rules tied to the beliefs in supernatural powers which established the rules of this field. 2) Rituals/practices following the rules and beliefs in everyday life of the Karen people 3) Bearers of rules and traditions and institutions upholding these rules 4) The transmission of beliefs, rules, rituals, and practices as knowledge through stories, local lore, moral teachings, and actions.

Keywords: Karen, Ethnic, Modernity, Field

บทนำ

ในดินแดนที่ปัจจุบันอยู่ภายใต้ขอบเขตของรัฐสมัยใหม่อย่างประเทศไทย ลาว เมียนมาร์ เป็นดินแดนที่มีชุมชนชาติพันธุ์ตั้งถิ่นฐานและอยู่อาศัยมายาวนานหลายกลุ่มชาติพันธุ์ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2549) ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเองก็นับเป็นชาติพันธุ์หนึ่งในดินแดนดังกล่าวที่มีการตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่หลายจังหวัดของประเทศไทยและตามแนวชายแดน โดยเฉพาะทางภาคเหนือและภาคตะวันตกของประเทศไทย (กระทรวงวัฒนธรรม, 2554) อย่างไรก็ตามยังมีชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงชุมชนหนึ่งที่มีการตั้งถิ่นฐานในเขตพื้นที่สูงทางตะวันตกของประเทศไทยกล่าวคือชุมชนกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้า (นามสมมุติ) ซึ่งเป็นชุมชน

กะเหรี่ยงดั้งเดิมที่มีประวัติศาสตร์ก่อตั้งมาอย่างยาวนาน ดังปรากฏหลักฐานทางราชการที่มีผู้ใหญ่บ้านคนแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2415 (กิตติพัฒน์ คงมะกล้า และวรวิทย์ นพแก้ว, 2562) วิถีการดำรงชีวิตทั่วไปของผู้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติเป็นพื้นฐานทั้งในระดับความคิด ความเชื่อจิตวิญญาณ และการปฏิบัติตนปรากฏผ่านการทำไร่หมุนเวียน ซึ่งเป็นวิถีการเกษตรแบบพึ่งตนเองที่สัมพันธ์กับการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งในทุกขั้นตอนของการผลิตในระบบไร่หมุนเวียนจะสัมพันธ์ไปด้วยความเคารพอ่อนน้อมต่อธรรมชาติ ทั้งนี้วิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันของชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้าต่างยึดถือและเคารพในหลักคำสอนและวิถีปฏิบัติของ “เจ้าวัตร” ซึ่งเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวกะเหรี่ยงโปรที่นับถือศาสนาพุทธ เจ้าวัตรจะปฏิบัติตนโดยนับถือศีล 5 อย่างเคร่งครัด แต่งกายด้วยการนุ่งขาว ห่มขาว เกล้าผมมวย ทำหน้าที่เป็นผู้นำในพิธีต่าง ๆ เช่น การทำบุญไหว้เจดีย์ การทำบุญข้าวใหม่ รวมถึงการให้คำสั่งสอนและเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตน ตำแหน่งเจ้าวัตรจะสืบทอดต่อกันทางบรรพบุรุษ การนับถือเจ้าวัตรจึงถือเป็นลัทธิความเชื่อหนึ่งที่ใช้ในการควบคุม กำกับแบบแผนความคิด ความเชื่อและการกระทำของชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้า ซึ่งได้ก่อให้เกิดเป็นแบบแผนและแนวโน้มทางบุคลิกภาพเฉพาะของคนในชุมชนขึ้น ภายใต้สภาพบริบททางสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของกลุ่มคนบนพื้นที่สูง ก่อนการแพร่กระจายเข้ามาของความทันสมัย

อย่างไรก็ตามท่ามกลางพลวัตและการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาเมื่อความทันสมัยแพร่กระจายมา มีอิทธิพลต่อชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นอำนาจรัฐสมัยใหม่ ความเชื่อแบบวิทยาศาสตร์ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมสมัยใหม่ โดยเฉพาะด้านการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้เป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยง ดังปรากฏการประกาศให้พื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินตกอยู่ภายใต้กฎหมายด้านการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 และการถูกดำเนินการตามนโยบายทางที่ดินผืนป่าในปี พ.ศ. 2557 ที่ได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในการดำรงชีวิต เช่น การกีดกันและสั่งห้ามให้ยุติการทำไร่หมุนเวียน ซึ่งเป็นวิถีการเกษตรดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยง จึงส่งผลให้ชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้าต้องปรับเปลี่ยนวิถีการทำเกษตรให้สอดคล้องกับแนวนโยบายและมาตรการด้านการใช้ที่ดินของรัฐ โดยได้มีการเปลี่ยนมาทำการเกษตรด้วยการปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวมากขึ้น ส่งผลให้ปฏิบัติการด้านวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงที่สัมพันธ์กับวิถีการทำไร่หมุนเวียนค่อย ๆ เลือนหาย (วรวิทย์ นพแก้ว, 2563)

บทความวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะอธิบายให้เห็นถึงบริบททางสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้าในฐานะที่เป็นสนาม (field) (Atasu - Topcuoglu, R., 2015) ที่สร้างขึ้นภายใต้กระบวนการทัศน์ก่อนทันสมัย(pre - modern) ก่อนการแพร่กระจายของความทันสมัย(modern) (นภาพรณ หะวานนท์และคณะ, 2550) จะเข้าสู่ชุมชน โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับสนาม(field) ของปีแอร์ บูดีเยอร์ (Atasu - Topcuoglu, R., 2015); (Bourdieu. P, &

Loïc J. D. Wacquant, 1992); (สุนีย์ ประสงค์บัณฑิต, 2553) เป็นแนวทางในการอธิบายและทำความเข้าใจการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของบริบททางสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมดังกล่าว อันเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับแนวโน้มทางอุปนิสัย/บุคลิกภาพ (habitus) (Bourdieu, 1977) ของคนในชุมชนบ้านเนินน้ำฟ้าจากอดีตสู่ปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบริบททางสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ในฐานะที่เป็นสนามของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงก่อนการเข้ามาของความทันสมัยในชุมชนชาวกะเหรี่ยงแห่งหนึ่งทางตะวันตกของประเทศไทยภายใต้สนามความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่องพลวัตการสร้างความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในประเทศไทย ศึกษาผ่านแนวคิดสนาม (field) ของบูร์ดิเยอร์ มีระยะเวลาศึกษาวิจัยระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2563 - มีนาคม 2565 โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิทยาแบบชาติพันธุ์วรรณาแนววิพากษ์ (Critical Ethnography) (Thomas, J., 1993); (ชาย โพธิ์สีตา, 2552) บทความวิจัยนี้จึงเป็นการนำเสนอผลการศึกษาส่วนหนึ่งที่ได้จากการลงพื้นที่ศึกษาภาคสนามในชุมชนชาวกะเหรี่ยงแห่งหนึ่งในจังหวัดทางภาคตะวันตกของประเทศไทย โดยผู้วิจัยใช้ชื่อ “ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้า” เป็นชื่อสมมุติแทนชื่อชุมชนจริง เพื่อนำเสนอให้เห็นกระบวนการสร้างและดำรงความเป็นชาติพันธุ์ของชาวกะเหรี่ยงในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน โดยเสนอมุมมองต่อความเป็นชาติพันธุ์ของชาวกะเหรี่ยงนั้นว่าหาใช่สิ่งที่ดำรงอยู่มาแต่เดิม หากแต่เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นอย่างเป็นกระบวนการและเป็นพลวัต ในลักษณะของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้าง (Structural) ซึ่งหมายถึงระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อกำหนดของสังคมกับผู้กระทำการหรือตัวแสดงในสังคม (Agency) ซึ่งในที่นี้หมายถึงชาวกะเหรี่ยง ปฏิสัมพันธ์ (Interact) ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดตัวตนในลักษณะที่บูร์ดิเยอร์เรียกว่าฮาบิตัส (Habitus) ซึ่งเป็นพฤติกรรมหรือการกระทำของคน (สุนีย์ ประสงค์บัณฑิต, 2553) ดังนั้น การศึกษาในบทความนี้จึงต้องการที่จะนำเสนอให้เห็นว่าสนามซึ่งก็คือ บริบททางสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ได้ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะของพฤติกรรมหรือการกระทำในการดำเนินชีวิตของชาวกะเหรี่ยงที่บ้านเนินน้ำฟ้าอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสนามความเป็นชาติพันธุ์ในยุคก่อนทันสมัย ที่มีความสัมพันธ์แบบองค์รวมระหว่างคน ธรรมชาติ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่เกินขอบเขตการรับรู้โดยประสาทสัมผัสของมนุษย์ ภายใต้สนามที่มีลักษณะเฉพาะและสืบทอดความเชื่อสั่งสมมานับพันปี ทำให้ชาวกะเหรี่ยงที่บ้านเนินน้ำฟ้าเป็นกลุ่มคนที่มีลักษณะเฉพาะที่ควรค่าแก่การทำความเข้าใจ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเคารพในสิทธิมนุษยชน ตลอดจนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยได้ออกแบบแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์จากการศึกษาเอกสาร ข้อมูลทางวิชาการและงานวิจัยด้านชาติพันธุ์และการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย ให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัยที่ใช้แนวคิดสนาม (Field) มาเป็นกรอบในการอธิบายสนามของความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง อย่างไรก็ตามเพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อการใช้นิยามคำถามก่อนที่จะผู้วิจัยนำแนวคำถามไปใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้นำแนวคำถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาชาติพันธุ์วรรณนาและผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้แนวคิดบูร์ดิเยอร์ ช่วยพิจารณา ตรวจสอบและสร้างความเชื่อมั่นต่อการใช้นิยามคำถามดังกล่าวเมื่อพิจารณาเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงนำแนวคำถามไปใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย (Key informant) โดยใช้วิธีการคัดเลือกอย่างเจาะจงตามแนวทางของการเลือกเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) ที่เป็นชาวกะเหรี่ยงภายในชุมชนกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้าจำนวน 5 คน ประกอบด้วยกลุ่มผู้นำทางจิตวิญญาณ แกนนำสตรี อดีตผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านทั่วไป เพื่อค้นหาประสบการณ์ชีวิตตั้งแต่วัยเด็กจนถึงปัจจุบัน เรื่องราวที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการสร้างตัวตนของชาวกะเหรี่ยงผ่านประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในชุมชน และปฏิบัติการ (Practice) ที่สัมพันธ์และสะท้อนให้เห็นถึงการสั่งสม ถ่ายทอดและผลิตซ้ำมิติทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี ของชาวกะเหรี่ยง ตลอดจนการสร้างและแสวงหาเครือข่ายเพื่อใช้ในการต่อรองและยืนยันสิทธิในถิ่นที่อยู่อาศัยและทำมาหากินดั้งเดิมของตน ข้อมูลประสบการณ์ผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวได้แสดงให้เห็นกระบวนการสร้างความเป็นชาติพันธุ์ของชาวกะเหรี่ยงทั้งในลักษณะที่สร้างและถูกสร้างให้เกิดขึ้น สะท้อนให้เห็นฮาบิทัส (Habitus) ภายในสนามของความเป็นชาติพันธุ์ของชาวกะเหรี่ยงในยุคก่อนที่ความทันสมัยจะแพร่กระจายเข้ามาสู่ชุมชน สำหรับการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางของทฤษฎีฐานราก (Grounded theory) มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการถอดเทปบันทึกคำสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ และนำมาทำการให้รหัส จัดหมวดหมู่ เชื่อมรหัส และเลือกรหัส แล้วนำมาจัดเป็นหัวข้อหลักตามแนวทางของ Thematic analysis (นภาพรณี หะวานนท์และคณะ, 2550)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยสนามความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงก่อนการเข้ามาของความทันสมัย : กรณีชุมชนชาวกะเหรี่ยงแห่งหนึ่งทางตะวันตกของประเทศไทย มีผลการวิจัยดังนี้

บริบทชุมชน

ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้า เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยงโพล่ว มีประวัติศาสตร์ก่อตั้งชุมชนมาเนิ่นนาน โดยปรากฏหลักฐานการแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านคนแรกเมื่อปี พ.ศ.2415 ซึ่งนับเวลาจนถึงปัจจุบันทำให้สามารถประมาณระยะเวลาของการตั้งถิ่นที่อยู่อาศัย

และทำมาหากินของชาวกะเหรี่ยงในชุมชนแห่งนี้ไม่น้อยกว่า 150 ปี ชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้าดำรงวิถีวัฒนธรรมด้วยการนับถือเจ้าวัตร ซึ่งถือเป็นกรอบความเชื่อที่ส่งผลต่อแบบแผนการดำเนินชีวิตของการเป็นชาวกะเหรี่ยงร่วมกัน ผ่านการมีประเพณี พิธีกรรมที่สืบทอดต่อกันมา ขณะเดียวกันชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้ายังมีวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับป่าและทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงดั้งเดิมนั้นจะทำมาหากินด้วยวิถีของการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก โดยอาศัยการเก็บพืชผลและล่าสัตว์เล็ก ๆ น้อย ๆ จากในป่า ดังปรากฏบทสัมภาษณ์ที่ว่า “แต่ก่อนที่ยังไม่เปิดป่า เราอยู่กับป่า หาชของป่ากินกันปกติไม่ต้องลงไปข้างล่าง กินได้ทุกอย่างที่อยู่ในป่า ความคิดของบรรพบุรุษเราหรือว่าพ่อแม่เราเขาก็จะรู้ ท่านก็จะรู้ว่า อันไหนเราควรกิน อันไหนเราไม่ควรกิน เราจะรักษาดรงนั้น” (พิทองล้อม, 2564) นอกจากนี้ในอดีตยังคงปรากฏวิธีการทำไร่หมุนเวียน ซึ่งเป็นการเพาะปลูกพืชเพื่อดำรงชีพเป็นหลัก โดยวิธีการทำไร่หมุนเวียนจะมีการหมุนเวียน สลับพื้นที่สำหรับการเพาะปลูกโดย “เราจะทำไร่หมุนเวียนคือจะปล่อยทิ้งไว้ 7 ถึง 8 ปี จึงจะกลับมาอีกครั้ง เพราะว่าถ้าเราทำไร่ข้าว ถ้าดินไม่สมบูรณ์ คือไม่ถึง 7 - 8 ปี จะปลูกข้าวได้ไม่ดี ปัจจุบันคือลบลายไปหมด เราก็อยากจะฟื้นฟูการทำไร่หมุนเวียนให้กลับมา เพราะถ้าเราฟื้นฟูกลับมาได้ นก หมูป่า เก้ง ก็จะค่อยๆ กลับมาหาเรา” (ลุงทองเปลว, 2564)

ความเปลี่ยนแปลงสำคัญที่เริ่มส่งผลต่อการปรับตัวของชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้าได้เริ่มต้นในช่วงปี พ.ศ. 2528 ซึ่งรัฐบาลได้ประกาศให้พื้นที่ทำกินและพื้นที่อยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้าเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าห้วยทับเสลาและป่าห้วยคอกควาย ภายหลังที่มีประกาศเขตป่าสงวนดังกล่าว จึงเริ่มมีการเข้ามาของเจ้าหน้าที่รัฐด้านการอนุรักษ์ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ กระทั่งในปี พ.ศ. 2535 พื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินของชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้าได้ถูกประกาศให้เป็นพื้นที่สวนป่า ตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ซึ่งรัฐใช้อำนาจในการห้ามชาวกะเหรี่ยงเข้าทำกินในพื้นที่ดั้งเดิมของตน ขณะเดียวกันก็มีการประกาศให้ชาวกะเหรี่ยงเร่งเปิดพื้นที่ป่า เพื่อแสดงสิทธิการครอบครองที่ดิน ทำให้ในช่วงเวลาดังกล่าวต้องยุติการทำไร่หมุนเวียน และชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านหันมาถางป่า เพื่อเปิดพื้นที่สำหรับการเพาะปลูกและจับจองแสดงความเป็นเจ้าของที่ดินมากขึ้น เนื่องจากรัฐประกาศให้ชาวบ้านมาเตรียมพื้นที่ของตนให้ชัดเจน หากไม่ปรากฏว่ามีการทำกินจะแจ้งขอหาบุกรุกพื้นที่สวนป่าและถูกจับดำเนินคดี ผลจากการประกาศดังกล่าวจึงเป็นเงื่อนไขเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับวิถีการทำมาหากินและได้หันมาปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพดและอ้อยในพื้นที่มากขึ้น พร้อมกับการถูกตรวจจับดำเนินคดีและยึดเครื่องมือทางเกษตรของชาวกะเหรี่ยงที่อยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ที่รัฐอ้างว่าเป็นพื้นที่ของรัฐอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดความหวาดกลัวและหวาดระแวงต่อการดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐ

กระทั่งในช่วงปี 2557 รัฐบาลได้ประกาศแนวนโยบายทวงคืนผืนป่า และประกาศจัดตั้งวนอุทยานห้วยคต ซึ่งเป็นพื้นที่อนุรักษ์ตามประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ส่งผลให้มีคำสั่งอพยพชาวบ้านออกจากพื้นที่ไปอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่ที่รัฐเตรียมไว้ให้

เนื่องจากพื้นที่วนอุทยานมีส่วนทับซ้อนกับพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินของชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้า ผลจากการประกาศแนวนโยบายและการประกาศเขตวนอุทยานดังกล่าว ส่งผลให้ชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้าลุกขึ้นมาเรียกร้องขอความเป็นธรรมและยืนยันสิทธิการอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ดั้งเดิมของตน โดยได้มีการแสวงหาเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชน สถาบันวิชาการ และเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ในการนำเสนอปัญหาความเดือดร้อน และแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยนำเสนอให้เห็นว่าความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงถือเป็นคุณสมบัติสำคัญในการยืนยันสิทธิของตน ปัจจุบันชุมชนกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้าได้มีการประกาศให้เป็นพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษ ซึ่งเป็นไปตามประกาศมติคณะรัฐมนตรี 3 สิงหาคม 2553 ว่าด้วยแนวนโยบายและหลักปฏิบัติการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง ซึ่งถือเป็นกรอบในเชิงโครงสร้างที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติของชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้า ที่เลือกจะปฏิบัติและดำเนินตามแนวนโยบายดังกล่าว เพื่อรับรองและยืนยันสิทธิการดำรงอยู่ในพื้นที่ดั้งเดิมของตน

สนามของความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้ายุคก่อนทันสมัย

ผลการวิจัยพบว่า ภายใต้บริบททางสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในยุคก่อนทันสมัย ซึ่งสามารถสืบย้อนไปถึงบรรพบุรุษได้นับร้อยปีตามประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า และนำมาอธิบายภายใต้แนวคิดความเป็นสนาม ได้ชี้ให้เห็นถึงโครงสร้าง กฎ สถาบัน และทุน ที่ดำรงอยู่ในสนามของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ได้ดังนี้

1. กฎที่ผูกติดอยู่กับความเชื่ออันสัมพันธ์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ
2. พิธีกรรม/วิถีปฏิบัติ ที่สอดคล้องกับกฎและความเชื่อ
3. ผู้สืบทอดกฎและพิธีกรรม และสถาบันที่ทำหน้าที่รักษากฎ
4. การถ่ายทอดความเชื่อ กฎ พิธีกรรม วิถีปฏิบัติ ในฐานะที่เป็นความรู้

กฎที่ผูกติดอยู่กับความเชื่ออันสัมพันธ์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ

ลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของความเป็นสนามคือการมีกฎ ซึ่งมีลักษณะเป็นเครื่องมือที่เอาไว้ออกย้ากับควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม ที่มาของกฎในสนามต่าง ๆ ย่อมมีที่มารากฐานที่แตกต่างกันออกไป กล่าวอีกนัยหนึ่งคือกฎของสนามหนึ่ง ๆ ไม่สามารถที่จะนำไปสู่การใช้บังคับในสนามที่แตกต่างออกไปได้ สำหรับชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้า จัดได้ว่าเป็นชุมชนกะเหรี่ยงที่มีการสร้างกฎขึ้นมาจากความสัมพันธ์กับธรรมชาติและอำนาจที่เหนือธรรมชาติ โดยจะมีคำสอน ตำนานและเรื่องเล่าที่ส่งต่อกันในชุมชนผ่านบุคคลที่ดำรงตำแหน่ง “เจ้าวัตร” ชาวกะเหรี่ยงที่บ้านเนินน้ำฟ้านิยามกลุ่มของตนเองว่าเป็นคนของพระอินทร์ เทพเจ้าในตำนานฮินดูพราหมณ์ และมีความเคารพศรัทธาในพระศรีอารียซึ่งถูกทำนายว่าเป็นพระพุทธเจ้าองค์ต่อไปตามตำนานของพระพุทธศาสนาในบางสายความเชื่อ ลักษณะของกฎที่ถูกสร้างขึ้นในสนามของชาวบ้านเนินน้ำฟ้าจึงเป็นกฎที่อ้างถึงความสัมพันธ์และอำนาจที่มีต่อพระอินทร์และพระศรีอารีย อยู่เสมอ ๆ อาทิ ในเรื่องของประเด็นการตั้งถิ่น

ฐานและการทำมาหากิน จะมีการบอกต่อกันมาจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลานว่า พระอินทร์ได้มอบพื้นที่ในเขตป่าเขาไว้ให้ชาวกะเหรี่ยงอยู่ เป็นนัยยะว่าคนกะเหรี่ยงคือกลุ่มชนพิเศษ ที่ต้องอยู่อาศัยให้ใกล้ชิดกับองค์พระอินทร์ให้มากที่สุด มิฉะนั้นองค์พระอินทร์จะมีพระพิโรธ ในด้านอาหารการกินก็ต้องเป็นพืชพรรณที่ขึ้นในป่าเขา เพราะเป็นพืชพรรณที่พระอินทร์ประทานไว้ให้บ้านเรือนที่อยู่อาศัยก็ต้องสร้างจากไม้และพืชพรรณที่หาได้ในเขตป่าเขา แม้กระทั่งการแต่งกายก็จะมีแบบแผนการแต่งกายของชายหญิงในแบบเฉพาะเพื่อจะทำให้พระอินทร์จำได้ หากไม่ทำให้พระอินทร์จำได้ก็จะได้รับโทษภัย เช่น เจ็บไข้ได้ป่วย หรือถึงขั้นเสียชีวิตได้ในที่สุด “ผู้ชายที่ไม่พกผ้า พระอินทร์จะจำไม่ได้ เวลาพระอินทร์มองมาจะรู้ว่าคนที่พกผ้านี้คือจะคุ้มครองคนไม่พกผ้าพระอินทร์จะไม่คุ้มครองเพราะท่านจำไม่ได้ บางคนก็ถึงขั้นป่วยล้มหมอนนอนเสื่อ บางคนก็ตายไปเลยก็มี ที่ว่าป่วยนี้ก็เพราะพระอินทร์จำเราไม่ได้แล้ว ไม่พกผ้า” (เจ้าวัตร, 2564)

ในส่วนของความเชื่อทางพระพุทธศาสนานั้น ชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้าแม้จะได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนามาก็ตามที แต่พระพุทธเจ้าองค์ที่ชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้าให้ความเคารพนับถือกลับไม่ใช่องค์สมณโคดม ซึ่งเป็นพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันซึ่งชาวพุทธทั่วโลกกราบไหว้บูชา แต่กลับเป็นการเคารพกราบไหว้บูชาองค์พระศรีอริยเมตไตรย หรือพระศรีอาริย์ ที่เชื่อกันว่าจะเป็นพระพุทธเจ้าองค์สุดท้ายก่อนสิ้นยุค และในประเด็นนี้เองยิ่งทำให้เห็นวาทะที่ถูกสร้างขึ้นในสนามของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้านี้เป็นกฎที่ตอกย้ำความเป็นชนชาติพิเศษที่ถูกคัดเลือกแล้วจากเทพเจ้าเพราะนอกจากจะเป็นกลุ่มคนที่ใกล้ชิดพระอินทร์ พระพุทธเจ้าที่คนในชุมชนกราบไหว้บูชายังถูกสถาปนาให้มีสถานะเหนือกว่าพระสมณโคดม เนื่องด้วยเชื่อกันว่า “พระศรีอาริย์นี่องค์ใหญ่สุดแล้ว เป็นองค์โตสุด เรียกว่าเป็นพี่ใหญ่ ใหญ่กว่าพระพุทธเจ้าที่คนพื้นราบไหว้ เห็นเป็นพระเหมือนกันแต่ของเราคนละองค์” (เจ้าวัตร, 2564) และด้วยสถานะนี้เองที่ทำให้เจ้าวัตรของชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้าดูจะมีสถานะพิเศษที่อยู่เหนือพระภิกษุสงฆ์ของคนในพื้นที่ราบ เห็นได้จากการที่ภัตตาหารที่ถวายพระสงฆ์และถวายพระพุทธรูปของสมณโคดมแล้ว เจ้าวัตรจะไม่สามารถรับประทานได้ ซึ่งแสดงถึงสถานะที่ถูกวางไว้อย่างสูงกว่าของชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้าตามความเชื่อในยุคก่อนความทันสมัยจะแพร่เข้าสู่ชุมชน อย่างไรก็ตามต้องยอมรับว่า รากฐานของการสร้างกฎของสนามขึ้นมาเช่นนี้ ได้ทำให้เกิดกฎ และข้อปฏิบัติที่ตามมาทั้งในด้านการแต่งกาย การดื่มกิน ที่อยู่อาศัย การทำมาหากิน การเพาะปลูก การรักษาโรค พิธีกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอีกมากมาย

พิธีกรรม/วิถีปฏิบัติ ที่สอดคล้องกับกฎและความเชื่อ

ชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้าต่างรับรู้และเข้าใจรากเหง้าวิถีการดำรงชีวิตของตนบนพื้นฐานความสัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นสัตว์ป่า ต้นไม้ ภูเขาและสายน้ำ ซึ่งเป็นวิธีคิดและแบบแผนปฏิบัติของการทำมาหากินที่ถูกสั่งสม ถ่ายทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ โดยได้อธิบายผ่านเรื่องราวความทรงจำของการหาอยู่หากินในอดีตที่พึ่งพาอยู่กับธรรมชาติ มีการล่า

สัตว์ป่าเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่อาศัยอยู่ในป่า ตลอดจนการหาพืชผักซึ่งเป็นผลผลิตจากธรรมชาติ เนื่องจากในอดีตสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ และสัตว์ป่าเป็นอย่างมาก ทำให้ชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้าเกิดการเรียนรู้ สั่งสมวิถีปฏิบัติและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตที่สัมพันธ์อยู่กับการเคารพและรู้คุณค่าของธรรมชาติเป็นพื้นฐาน มีการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างสมดุล เช่น การไม่ฆ่าลูกอ่อนของสัตว์, การหาอยู่หากินเก็บพืชผลผลิตภายในป่าตามฤดูกาลที่พอเพียงกับการบริโภคในชีวิตประจำวัน ขณะเดียวกันวิถีของการเพาะปลูกหรือทำการเกษตรก็อยู่บนพื้นฐานของการเคารพและเกื้อกูลกับทรัพยากรธรรมชาติ ดังคำบอกเล่าวิถีของการเพาะปลูกพืชที่เรียกโดยทั่วไปว่า “การทำไร่” กล่าวคือเป็นวิถีของการเกษตรเพาะปลูกพืชแบบพึ่งพาตนเองที่ชาวกะเหรี่ยงให้คำอธิบายว่าเป็นวิถีการไ้ใช้ที่ดินที่จะสลับหมุนเวียนเป็นวงรอบ 7 - 8 ปี จึงจะกลับมาทำการเพาะปลูกในที่ดินแปลงเดิมอีกครั้ง โดยในช่วงที่สลับหมุนเวียนนั้น แปลงที่เคยใช้ปลูกพืชจะถูกปล่อยทิ้งให้ต้นไม้และผืนดินได้ฟื้นตัวเองตามธรรมชาติ กลายเป็นพื้นที่ที่สัตว์ป่าสามารถเข้ามาอยู่อาศัยเป็นพื้นที่ให้ต้นไม้ใหญ่ได้เติบโตและเป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติของชาวกะเหรี่ยง

วิถีการทำไร่ของชาวกะเหรี่ยงนั้นยังมีความสัมพันธ์กับระบบความคิด ความเชื่อ และแบบแผนปฏิบัติที่สะท้อนให้เห็นการเคารพน้อมต่อธรรมชาติ เนื่องจากในทุกขั้นตอนของการทำไร่จะมีพิธีกรรมที่แสดงให้เห็นการสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ เช่น ในช่วงก่อนที่จะทำการเลือกพื้นที่ทำไร่หมุนเวียนในแต่ละปี ชาวกะเหรี่ยงจะมีการทำนายว่าพื้นที่ตรงนั้นจะสามารถทำไร่ได้หรือไม่ โดยใช้วิธีการวางไม้สั้นไมยาว โดยจะเลือกไม้และนำไปวางไว้ในพื้นที่ที่จะทำไร่ทิ้งไว้หนึ่งคืน หากในรุ่งเช้าของอีกวันไม้ที่เลือกไปวางไว้ในไร่มีขนาดยาวขึ้นก็จะเชื่อว่าสามารถทำไร่ได้ หรือหากมีขนาดสั้นลงก็จะเชื่อว่าพื้นที่ตรงนั้นไม่เหมาะแก่การทำไร่ ขณะเดียวกันหากช่วงกลางคืนเจ้าของที่จะทำไร่ในพื้นที่ตรงนั้นมีความฝันที่ไม่ดี ก็จะเชื่อว่ามี ความสัมพันธ์กับการเลือกพื้นที่ทำไร่ที่ต้องเปลี่ยนเป็นพื้นที่แห่งใหม่ ทั้งนี้เมื่อตัดสินใจที่จะเลือกพื้นที่ทำไร่ได้แล้ว ชาวกะเหรี่ยงจะมีพิธีกรรมขอขมาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก่อนที่จะลงมือแผ้วถางต้นไม้เปิดหน้าดินเตรียมพื้นที่สำหรับการทำไร่ โดยทั่วไปจะเริ่มพิธีกรรมในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคมของแต่ละปี เมื่อแผ้วถางต้นไม้เสร็จแล้วจะปล่อยทิ้งไว้ให้แห้ง จากนั้นในช่วงเดือนเมษายนจะเริ่มพิธีกรรมเกี่ยวกับการใช้ไฟในไร่เพื่อเผาซากพืช ซากต้นไม้ภายในพื้นที่ไร่ โดยจะมีการทำแนวกันไฟรอบบริเวณเพื่อป้องกันไม่ให้ไฟลุกลามออกไปข้างนอก ปัจจุบันการใช้ไฟเผาไร่ของชาวกะเหรี่ยงได้กลายเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับแนวทางการจัดการและอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติกระแสหลักที่ให้ความหมายไฟที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ป่าว่าเป็นการทำลาย หากแต่สำหรับชาวกะเหรี่ยงการใช้ไฟนั้นมีความหมายว่าเป็นการสร้างสมดุลของธรรมชาติ เนื่องจากไฟที่เผาไหม้ซากพืชซากต้นไม้ภายในไร่จะก่อให้เกิดเชื้อเถ้า ซึ่งถือเป็นปุ๋ยและแร่ธาตุอาหารสำหรับพืชที่เพาะปลูกภายในไร่ “เราทำไร่หมุนเวียน เราต้องใช้ไฟ แต่คำบอกเล่าเรา

ทำลายป่า แต่นั่นคือระบบนิเวศที่สมดุลนะ คือสังเกตได้เลยว่าถ้าไม่มีไฟไหม้เลย พืชผักของเราจะใช้ไม่ได้ เช่น พริกเนี่ย มันไม่ได้ ไม่สวยงามอะ” (พิทองล้อม, 2564)

ในขั้นตอนการลงมือทำไร่่นั้นชาวกะเหรี่ยงจะใช้เครื่องมือง่าย ๆ เช่น มีด, เสียม, จอบ เหล่านี้เป็นเครื่องมือที่ไม่ซับซ้อนใช้ในการขุดหลุมเพื่อหยอดเมล็ดพันธุ์พืช โดยจะเริ่มขึ้นในช่วง พฤษภาคม - กรกฎาคม ซึ่งเป็นช่วงฤดูฝน ในการหยอดเมล็ดพันธุ์นั้นจะทำการหยอดเมล็ดพันธุ์พืชชนิดต่าง ๆ ลงไปพร้อม ๆ กัน เมื่อเมล็ดพืชเหล่านั้นงอกและเติบโตขึ้นมา ทำให้พืชในไร่หมุนเวียนจะมีอย่างหลากหลาย “ในไร่เราจะปลูกข้าว มีพริกเค้าจะปลูกตรงต่อไม้ ขอนไม้ มันจะขึ้น ดินดี พวกถั่วอะไรต่าง ๆ ก็ปลูกล้อมไร่ ฟักทอง แตงกวา ปลูกผสมกับข้าว แตงส้ม ทำให้ในไร่เรามีของกินเต็มไปหมด” (ลุงทองคำ, 2564) การปลูกพืชผสมผสานภายในไร่ นอกจากจะช่วยให้มีผลผลิตที่สามารถเก็บกินได้ตลอดแล้วนั้น ยังมีฝ่ายซึ่งเป็นพืชที่ชาวกะเหรี่ยงหยอดเมล็ดเอาไว้ เมื่อเติบโตและออกดอก ชาวกะเหรี่ยงจะนำดอกฝ้ายมาปั่นและทำเป็นเส้นด้ายนำมาใช้ในการถักทอเป็นเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม สะท้อนให้เห็นการส่งมอบองค์ความรู้ ภูมิปัญญาในการถักทอเส้นสายลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ พืชผักและผลผลิตเหล่านี้จึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ชาวกะเหรี่ยงในอดีตสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง “...เพราะเรามีอย่างซุบเปอร์มาก็คือ มีทุกอย่าง มีของกิน ของใช้ เช่น ด้ายฝ้ายกะเหรี่ยง เราก็กะมาปั่นด้าย เอามาทำผ้าถุงเราไม่จำเป็นต้องลงไปซื้อ ที่ข้างล่าง...” (พิทองล้อม, 2564) ฤดูกาลการทำไร่ของชาวกะเหรี่ยงจะหมุนวนมาจนถึงช่วงเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม จะเป็นช่วงเวลาของการเก็บเกี่ยวข้าวที่เพาะปลูกในไร่ จากนั้นจะมีการขนผลผลิตที่ได้กลับเข้าสู่หมู่บ้านและเก็บไว้ในยุ้งฉางของแต่ละครัวเรือน โดยส่วนใหญ่แล้วชาวกะเหรี่ยงจะไม่นำผลผลิตจากไร่ไปใช้สำหรับค้าขาย แต่จะให้ความสำคัญของการบริโภคที่เพียงพอภายในครอบครัว

นอกจากการทำไร่แบบดั้งเดิมชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้าแล้ว ยังมีพิธีกรรมปักสะดึงบนหัวนอนบ้าน ซึ่งการปักสะดึงนั้นจะพบในกะเหรี่ยงด้ายเหลือง ส่วนถ้าเป็นกะเหรี่ยงด้ายแดง จะไม่มีการปักสะดึงหลังบ้าน ในการปักสะดึงนั้นชาวกะเหรี่ยงจะปักให้เลยหลังบ้านคา เพื่อให้ในครอบครัวร่วมเย็นเป็นสุข และเป็นสิ่งที่จะคอยปกป้องรักษาภัยอันตรายที่มองไม่เห็น เช่น ผีป่าที่จะขึ้นบ้านก็จะขอกับสะดึง สะดึงก็จะปัดเป่าสิ่งไม่ดีไม่ให้ขึ้นบ้าน ดังนั้นการมีความเชื่อและพิธีกรรมเหล่านี้ของชาวกะเหรี่ยง แม้จะถูกเรียกว่าเป็นกะเหรี่ยงเหมือนกัน แต่พิธีกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ชุมชนจะมีความแตกต่างกัน ดังนั้นความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจึงไม่สามารถอธิบายให้เห็นด้วยชุดคำอธิบายที่แน่นอนตายตัว หากแต่มีความเป็นพลวัตเลื่อนไหล สอดคล้องตามบริบทประวัติศาสตร์ของชุมชน กลุ่มคน และความสัมพันธ์ ด้วยความเชื่อที่ว่า “พื้นที่แต่ละพื้นที่เจ้าที่ เจ้าทาง เจ้าป่า เขาจะสำรวจทุกสัปดาห์ สัปดาห์หนึ่งจะวนมาครั้งหนึ่ง พอเห็นเราปักสะดึง ก็จะเข้าใจว่าเจ้าของเขามาคุ้มครองแล้วพื้นที่ตรงนี้ เขาจะไม่มาแตะต้อง ถ้าเราไม่ปักสะดึง ก็หมายความว่าไม่มีใครดูแลปกป้อง เขาจะทำเราได้ตลอด เจ็บป่วย ใช้เป็นอันตรายได้ตลอด” (ลุงทองคำ, 2564)

การปฏิบัติตามวิธีประเพณีและความเชื่อดังกล่าว นอกจากจะเป็นวิถีวัฒนธรรม ยังเป็นสัญลักษณ์ของการเป็นเจ้าของพื้นที่ในการเพาะปลูกในปีนั้น ๆ และเป็นสัญลักษณ์สื่อสารกับธรรมชาติหรือเจ้าที่ให้มาปกป้อง ดูแลไว้ สะดั่งจึงเป็นสัญลักษณ์ควบคุมทางสังคมแบบหนึ่งในสังคมกะเหรี่ยง ทั้งโลกมนุษย์และจิตวิญญาณ การปักสะดึงยังเป็นพิธีกรรมที่มีองค์ประกอบของเครื่องบูชาที่แสดงให้เห็นการเป็นชาวกะเหรี่ยง “การปักสะดึงจะมีพิธีอธิษฐานบอกกล่าวแม่ธรณี เป็นการทำพิธีในไรใครไรมัน ก็มีจะน้ำขมิ้นแล้วก็เทียนสามเล่มมาใช้ในการบูชาบอกกล่าว” (ลุงทองคำ, 2564) พิธีกรรมปักสะดึงจึงแสดงให้เห็นการสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ในการควบคุมจัดการไม่ให้ผู้คนเข้ามา แสดงความเป็นเจ้าของพื้นที่ไรสำหรับปีนั้น ๆ แตกต่างจากระบบกฎหมายปัจจุบันที่ให้ความสำคัญกับระบบกรรมสิทธิแบบปัจเจกโดยการครอบครองโฉนดที่ดิน ซึ่งเป็นเอกสารทางราชการ นอกจากนี้ในการปักสะดึงยังแสดงให้เห็นการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างชาวกะเหรี่ยงกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพบูชา ดังนั้นการใช้ประโยชน์ที่ดินจึงไม่ได้มีเพียงมนุษย์ที่เป็นศูนย์กลาง แต่มีระบบความสัมพันธ์อื่น ๆ ที่นอกเหนือความเป็นมนุษย์

พิธีกรรมที่สำคัญอีกประการหนึ่งของชาวนินน้ำฟ้า คือ การไหว้เจดีย์ ถือเป็นงานประเพณีสำคัญที่ทำให้ผู้คนในชุมชนได้มีโอกาสมาร่วมกันซ่อมแซมศาลาที่พักของเจ้าวัตร ทำให้เกิดการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนสาระทุกข์สุขดิบของแต่ละคน นอกจากนี้ยังมีความสำคัญในแง่ของการช่วยดำรงไว้ซึ่งความเชื่อ ศรัทธาที่มีต่อเจ้าวัตร ดังนั้นพิธีกรรมตามวงรอบปฏิทินจึงไม่ได้มีความหมายเพียงการย้ำเตือนให้เกิดการปฏิบัติตามพิธีกรรมที่ถูกกำหนดให้กระทำ แต่แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างทางวัฒนธรรมภายในที่ส่งผลให้เกิดกฎเกณฑ์ ระบบคุณค่า ที่ส่งผลให้เกิดแนวโน้มของการกระทำแบบเดียวกันและเกิดขึ้นร่วมกันในพื้นที่และช่วงเวลาหนึ่ง ๆ เกิดการเรียนรู้ และถ่ายทอดแบบแผนการปฏิบัติดังกล่าวจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งช่วยให้เกิดการกระทำซ้ำที่แสดงให้เห็นความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงปรากฏชัดขึ้น

ผู้สืบทอดกฎ พิธีกรรม และสถาบันที่ทำหน้าที่รักษากฎ

ชาวกะเหรี่ยงบ้านนินน้ำฟ้าต่างดำเนินชีวิตตามวิถีปฏิบัติภายใต้กรอบความคิดความเชื่อที่ให้ความเคารพต่อบุคคลที่เรียกว่า “เจ้าวัตร” หรือที่เรียกในภาษากะเหรี่ยงว่า “โบว์งคู้” “บ่งคู้” ซึ่งเป็นบุคคลที่ถือเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในการประกอบพิธีกรรมตามประเพณี เช่น การไหว้เจดีย์, การปักสะดึงตามลำห้วยและไร่ข้าว เพื่อขอขมาพระแม่คงคาและพระแม่ธรณี เป็นต้น สถานะของการเป็นเจ้าวัตรยังสัมพันธ์กับการเป็นผู้มีความศักดิ์สิทธิ์ที่ทำหน้าปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายหรือเหตุการณ์ไม่ดีที่เกิดขึ้นกับชีวิต เจ้าวัตรสำหรับชาวกะเหรี่ยงบ้านนินน้ำฟ้าจึงเป็นบุคคลที่อยู่ในสถานะที่แตกต่าง เพราะเจ้าวัตรจะเป็นผู้ถือศีล มีแนวปฏิบัติในชีวิตประจำวันแตกต่างจากคนทั่วไป คือจะไม่สามารถทำเกษตรหรือปลูกพืชได้ด้วยตนเอง แต่จะสามารถ ทำร่วมกับลูกหรือบุคคลภายในครอบครัวของตนได้ เนื่องจากถือเป็นเรื่องผิดต่อวัฒนธรรมหรือศีลที่เจ้าวัตรนับถือ นอกจากนี้เจ้าวัตรยังทำหน้าที่ปิดเป่าสิ่งไม่ดีออกจากชีวิต เช่น เมื่อมีอาการเจ็บป่วยชาวกะเหรี่ยงภายในชุมชนจะนำผู้ป่วยมาให้เจ้าวัตรปิดเป่าสิ่งไม่ดีออกจาก

ตน หรือหากมีกรณีไหนที่ผิดวัฒนธรรมจารีตประเพณีจะมีการผิดปกติ บางทีไปหาหมอ หมอก็ไม่สามารถตรวจสาเหตุของอาการผิดปกติได้ แต่เมื่อไปหาเจ้าวัตรก็จะบอกว่าเป็นการ ทำผิดต่อจอมปลวกหรือต้นไม้ ก็จะเอามาให้เจ้าวัตรพิจารณา ดังบทสัมภาษณ์ที่ว่า “เจ้าวัตร เขาจะค่อย ๆ แก้อ อย่างเราเจ็บป่วย ไปหาหมอเขาไม่รู้สาเหตุ เราก็ต้องกลับมาหาเจ้าวัตร ว่าเกิดอะไรขึ้น เขาก็จะดูว่าเกิดอะไรขึ้น ถูกอันนี้ลงโทษนะเขาก็จะแจ้ง จากนั้นก็จะหายเอง” (พีทองล้อม, 2564)

พื้นฐานความคิด ความเชื่อที่ส่งผลต่อการปฏิบัติและวิถีการดำเนินชีวิตของชาว กะเหรี่ยงที่สัมพันธ์กับป่าไม้ โดยเฉพาะเจ้าวัตรซึ่งหากมองด้วยทัศนะแบบทันสมัยก็จะเห็นเพียง การให้ความสำคัญกับธรรมชาติ แต่เมื่อมีความเข้าใจเรื่องราวรากฐานที่มาของความคิดที่เกาะติด อยู่กับธรรมชาติว่ามาจากทัศนคติแบบองค์รวมในยุคก่อนทันสมัยก็จะทำให้เราเกิดความเข้าใจต่อ การปฏิบัติและการควบคุมกฎซึ่งเชื่อกันว่าจะเป็นที่มาของสันติสุขโดยรวม การทำผิดกฎ หรือบางทีอาจเรียกกันว่า “ผิดผี” นั้นแม้จะเป็นเรื่องส่วนบุคคลแต่อาจส่งผลเดือดร้อนวนวน ต่อชุมชนโดยรวมได้ เจ้าวัตร จึงเป็นคนที่ทำหน้าที่สืบทอดกฎและพิธีกรรม และทำหน้าที่เป็น ศูนย์รวมในการยึดเหนี่ยวจิตใจในการประกอบสร้างและดำรงความเป็นกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้า ให้ดำรงอยู่ เมื่อบทบาทในการสืบทอดนั้นเป็นมาอย่างยาวนาน เจ้าวัตรเองก็กลายเป็นสถาบันที่ ทำหน้าที่ควบคุมกฎดังกล่าวขึ้นมานั่นเอง “เจ้าวัตรนี่แหละ เล่าให้ฟัง แล้วบอกว่าเจ้าวัตรจะอยู่ ในที่ราบไม่ได้ ต้องอยู่ตามป่าตามเขา เพราะอาหารการกินก็อยู่ในป่า ก็ต้องกินของป่า แล้วก็ วัสดุสร้างบ้าน ศาลา เจดีย์ เป็นวัสดุในป่า ต้องใช้ป่าจะกินเป็นของป่า ถ้าเป็นของป่า หมูป่า กินได้ ไก่ป่ากินได้ กินไก่อันหมูป่ากินไม่ได้ คืออะไรที่มาจากธรรมชาติจะกินได้หมด แล้วก็แต่ ก่อนถ้าของป่า...ถ้าไม่ใช่ของป่าจริง ๆ ถ้ามีคนเอาไปให้เจ้าวัตรแม่ย่า ถ้าทานเข้าไปก็จะป่วย จะรู้ทันทีในทางจิตว่าเป็นของปลอม เขาจะรู้เรื่องของของปลอมหรือของแท้” (ลุงทองคำ, 2564)

การถ่ายทอดความเชื่อ กฎ พิธีกรรม วิถีปฏิบัติ ในฐานะที่เป็นความรู้

สนามของความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้านอกจากจะมีการตั้งกฎ กำหนด เป็นพิธีกรรมและวิถีปฏิบัติ โดยมีเจ้าวัตรทำหน้าที่เป็นผู้สืบทอดและสถาบันที่ควบคุมกฎของ สนามแล้ว ยังพบว่ามีการบอกเล่าถ่ายทอดความเชื่อ กฎ พิธีกรรมและวิถีปฏิบัติ ในรูปของ ความรู้ ซึ่งต้องทำความเข้าใจก่อนว่า ความรู้ที่เกิดขึ้นในสนามความเป็นชาติพันธุ์แบบก่อน ทันสมัยนั้น อาจเป็นความรู้คนละชุด คนและแบบกับความรู้แบบทันสมัยที่มีตัวชี้วัดอยู่ที่ ความเป็นวิทยาศาสตร์ และมีถ่ายทอดกันผ่านการศึกษาในระบบอย่างมีเหตุผลตามหลัก วิทยาศาสตร์ ทว่าความรู้เรื่องความเชื่อ พิธีกรรม กฎ วิถีปฏิบัติของชาวกะเหรี่ยงโดยเฉพาะ อย่างยิ่งที่บ้านเนินน้ำฟ้า ซึ่งอิงอยู่กับอำนาจเหนือธรรมชาติหรืออำนาจเหนือการรับรู้จากผัสสะ ทั้ง 5 ของมนุษย์จึงต้องอาศัยรูปแบบการถ่ายทอดผ่านเรื่องเล่า ตำนาน คำเทศนาสั่งสอนของ เจ้าวัตร การบังคับ ควบคุม ลงโทษโดยการถ่ายทอดเรื่องราวนี้จะเป็นอาศัยการเล่า การบอกต่อ ๆ กันมา ถึงโทษภัยของการละเมิด ผ่าฝืนหรือไม่ทำตาม เนื่องจากชุมชนที่อยู่กันอย่างโดดเดี่ยวใน

เขตป่าเขา มีพื้นที่จำกัด การถ่ายทอดความรู้ในแบบดังกล่าวย่อมทำได้ไม่มากนัก อีกรูปแบบหนึ่งของการถ่ายทอดความรู้ก็คือการลงมือปฏิบัติ โดยเฉพาะในการเพาะปลูก การทำมาหากิน หรือพิธีกรรมต่าง ๆ ชุมชนกะเหรี่ยงเนินน้ำฟ้าจะอาศัยการเข้าร่วมพิธีกรรมของชาวบ้านในการถ่ายทอดความรู้สื่อกันและกัน เป็นการซึมซับโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัวทั้งทางตรงและทางอ้อมนั่นเอง

อภิปรายผล

สนามของความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้ายุคก่อนทันสมัยถูกประกอบสร้างขึ้นจากกฎที่สัมพันธ์อยู่กับอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็นรากฐานของการสร้างกฎของสนามนี้ ตามมาอย่างหลากหลาย สอดคล้องกับการศึกษาของ นพรัตน์ ไชยชนะและวีระวัฒน์ อุดมทรัพย์ ที่นำเสนอให้เห็นว่าวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงโปว์บ้านไร่ป่าสมัยดั้งเดิมนั้นยึดมั่นในความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวกับธรรมชาติ ซึ่งแสดงออกผ่านปฏิบัติกรต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน (นพรัตน์ ไชยชนะ และวีระวัฒน์ อุดมทรัพย์, 2562) สะท้อนให้เห็นว่าการอยู่ร่วมกันของชาวกะเหรี่ยงในอดีตต่างก็มีการจัดระเบียบสังคมเพื่อดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันตสุข อย่างไรก็ตามหากมองผ่านแนวคิดสนาม (field) จะทำให้เห็นว่าที่มาของกฎเกณฑ์ กติการะเบียบแบบแผน หรือวิถีปฏิบัติที่เกิดขึ้นนั้นล้วนสัมพันธ์อยู่บริบทและสภาพแวดล้อมเนื่องจากชาวกะเหรี่ยงในยุคก่อนทันสมัยจะอยู่อาศัยในพื้นที่ป่าเขาที่ห่างไกล วิถีการดำรงชีวิตส่วนใหญ่จึงสัมพันธ์อยู่กับทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของความคิดความเชื่อที่นำมาสู่การปฏิบัติที่แสดงออกให้เห็นการเคารพอ่อนน้อมต่อธรรมชาติเป็นสำคัญ สอดคล้องกับการศึกษาของธีรชาติ แสงใจ ที่นำเสนอให้เห็นว่าชาวกะเหรี่ยงบ้านตุงลอยในอดีตจะมีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ การกระทำใด ๆ ที่จะทำลายธรรมชาติชาวกะเหรี่ยงจะเกิดความเกรงกลัวในผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัว ทำให้ชาวกะเหรี่ยงไม่ได้มีวิถีชีวิตที่จะมุ่งทำลายป่า (ธีรชาติ แสงใจ, 2560)

อย่างไรก็ตามในสนามของความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้าที่ปรากฏแบบแผนปฏิบัติ พิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การนับถือเจ้าวัตร การไหว้เจดีย์ พิธีกรรมในไร่หมุนเวียน ปฏิบัติการเหล่านี้ถือเป็นกิจกรรมที่แสดงให้เห็นการสร้างกฎของชาวกะเหรี่ยงที่ต้องยึดถือปฏิบัติร่วมกัน ขณะเดียวกันยังแสดงให้เห็นความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน แม้ปัจจุบันบางพิธีกรรมอาจจะสูญหายไปตามเงื่อนไขและบริบทสังคมที่เปลี่ยนไป เช่น พิธีกรรมในไร่หมุนเวียน ที่สูญหายไปเนื่องจากชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้าถูกห้ามไม่ให้ทำไร่หมุนเวียนตามวิถีดั้งเดิม แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่ชาวกะเหรี่ยงต่างตระหนักและรับรู้คุณค่าของวิถีวัฒนธรรมและแนวปฏิบัติดั้งเดิมเหล่านั้น ปัจจุบันจึงมีความพยายามที่จะศึกษาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและรื้อฟื้นพิธีกรรมเหล่านั้นให้กลับคืนมา แม้จะไม่สามารถปฏิบัติได้เหมือนในอดีตแต่ก็เป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยยืนยันตัวตนและอัตลักษณ์ของความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงให้ดำรงอยู่ สอดคล้องกับการศึกษาของธีรชาติ แสงใจ ที่นำเสนอให้เห็นว่าพิธีกรรมที่

เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาของชาวกะเหรี่ยง นอกจากจะเป็นพื้นที่ที่ทำให้ชาวกะเหรี่ยงเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นชนเผ่าของตนเองแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้เกิดความรู้สึกร่วมต่อสิ่งที่ตนนับถือและศรัทธาร่วมกันมาอย่างยาวนาน (ธีรชาติ แสงใจ, 2560)

อย่างไรก็ตามการศึกษาความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงภายใต้การนำแนวคิดสนาม (Field) ของบูร์ดิเยอร์มาใช้เป็นกรอบในการพิจารณาและทำความเข้าใจนั้น ไม่อาจหลีกเลี่ยงกรอบการอธิบายแบบสารัตถนิยม (Essentialism) ได้ เนื่องจากความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงต้องศึกษาผ่านสิ่งที่ปรากฏและแสดงออกในวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม การใช้ภาษา การแต่งกาย การทำมาหากินที่สืบทอดกัน ดังปรากฏการนำเสนอกระบวนการสร้างการคงอยู่ของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ดารอั้งในสังคมพหุวัฒนธรรมว่ามีการใช้รูปแบบการสร้างการรับรู้ ในเรื่องการมีบรรพบุรุษร่วมกัน (The primordialist model) มีศาสนา มีภาษาร่วมร่วมกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ฝังแน่นอยู่ในการระลึกถึงของสมาชิกโดยถ่ายทอดทางวัฒนธรรม (Enculturation) จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง (พรณี มามาตร์ และคณะ, 2559) หากแต่การพิจารณาความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงภายใต้มุมมองแนวคิดสนาม (Field) ทำให้เกิดการขยายมุมมองต่อการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างชาวกะเหรี่ยงกับโครงสร้างที่ดำรงอยู่ โดยเฉพาะในการศึกษาในบริบทของยุคก่อนทันสมัยที่ชาวกะเหรี่ยงนั้นจะมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติเป็นพื้นฐาน สิ่งเหล่านี้ถือเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดกฎกติกา ระเบียบแบบแผนการดำรงอยู่ของชาวกะเหรี่ยงที่ต้องแสดงให้เห็นการเคารพอ่อนน้อมต่อธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติเป็นสำคัญ การมองความเป็นชาติพันธุ์ภายใต้กรอบแนวคิดสนาม (Field) จึงได้ขยายขอบเขตมุมมองต่อการพิจารณาความเป็นชาติพันธุ์ที่ดำเนินไปบนความสัมพันธ์กับโครงสร้างทางธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติว่ามนุษย์ก็มีส่วนที่จะกำหนดสร้างโครงสร้างของความเป็นชาติพันธุ์ไปพร้อมกัน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ต่อสู้ ต่อรองและแสวงหาทุนทางทรัพยากรที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่มาปรับใช้เป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิต ตลอดจนสร้างกฎกติกา ระเบียบแบบแผนในการอยู่ร่วมกัน สอดคล้องกับการศึกษาของนรชิต จิรส์ทธรรมและปิยธิดา ขำขันมะลี ที่ได้นำแนวคิดสนาม (Field) ของบูร์ดิเยอร์ไปศึกษาและอธิบายการบริโภคเชิงวัฒนธรรมของกล่องฟิล์ม โดยพบว่า แบบแผนปฏิบัติของกลุ่มผู้ชอบกล่องฟิล์มนั้นสามารถพิจารณาได้กิจกรรมการซื้อขายและการประมูลกล่อง การแชร์รูปภาพจากกล่องฟิล์มลงสื่อโซเชียล การจัดนิทรรศการภาพถ่ายจากกล่องฟิล์ม กิจกรรมการรวมกลุ่มเดินถ่ายภาพ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นการสร้างกฎ กติกาและแบบแผนปฏิบัติของกลุ่มผู้ชอบกล่องฟิล์มที่แสดงให้เห็นระบบความสัมพันธ์ที่ปรากฏระหว่างผู้คนและโครงสร้าง กติกา ค่านิยมของการบริโภคกล่องฟิล์ม ซึ่งได้ทำให้กลุ่มผู้ชอบกล่องฟิล์มได้มีพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างหลากหลาย ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่แห่งการช่วงชิงทุนระหว่างผู้คนในแวดวงหรือสนาม ซึ่งเป็นพื้นที่เล็ก ๆ ที่เปิดโอกาสให้เกิดการเลื่อนระดับทุนผ่านปฏิบัติการที่

ดำเนินไปบนความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นที่ปรากฏในสนาม (นรชิต จิรสังธรรม และปิยธิดา ขำ ชันมะลี, 2562) การนำแนวคิดสนามมาใช้เป็นกรอบในมองและพิจารณาความเป็นชาติพันธุ์ หรือปรากฏการณ์ทางสังคมอื่น ๆ จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้มองเห็นระบบ ความสัมพันธ์และความเป็นพลวัตต่อการดำรงอยู่และต่อรองความหมายของผู้คนกับโครงสร้าง ได้ครอบคลุมมากขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้แนะนำให้เห็นว่า สนามความเป็นชาติพันธุ์ของชาวกะเหรี่ยง ในยุคก่อนทันสมัยได้ถูกประกอบสร้างขึ้นจาก 1) กฎที่ผูกติดอยู่กับความเชื่ออันสัมพันธ์กับ อำนาจเหนือธรรมชาติซึ่งเป็นรากฐานของการสร้างกฎของสนามนี้ขึ้นมา ซึ่งได้สร้างขึ้นเป็นกฎที่ เข้มแข็งอันมีบทบาทในการกำกับชีวิตความเป็นอยู่ตั้งแต่เกิดจนตาย ตั้งแต่ตื่นนอนจนถึงเวลา นอน ความเชื่อที่เข้มแข็งและผูกโยงกับหลักศาสนาและอำนาจเหนือธรรมชาตินี้ เป็นสิ่งที่คน ภายนอกต้องทำความเข้าใจ เคารพและยอมรับความแตกต่างไม่ต่างอะไรกับการยอมรับ ในความต่างในความเชื่อ ศาสนาและพิธีกรรมของคนพื้นราบด้วยกัน ต่างกันเพียงแต่ชีวิตของ คนพื้นราบที่อยู่ภายใต้ความทันสมัย 2) พิธีกรรม/วิถีปฏิบัติ ที่สอดคล้องกับกฎและความเชื่อที่ เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของชาวกะเหรี่ยงเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กัน ทุกลมหายใจเข้าออกของ พวกเขาแทบจะเป็นพิธีกรรมตามความเชื่อที่แสดงความนอบน้อมต่อธรรมชาติอย่างสะอาดและ หมดจด การเอาวิถีคิดแยกส่วนระหว่างวิถีแบบศาสนา/ฆราวาสของสังคมทันสมัยไปตัดสินวิถี ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่สูงจึงเป็นการกระทำความรุนแรงที่อาจเข้าข่ายการละเมิดสิทธิ มนุษยชนได้ 3) ผู้สืบทอดกฎและพิธีกรรม และสถาบันที่ทำหน้าที่รักษากฎ ถือเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ที่ ในสนามทุกสนามจะต้องปรากฏ ในกรณีของชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้า เจ้าวัตร คือผู้ที่เป้นทั้ง ผู้สืบทอดและเป็นสถาบันที่คอยกำกับติดตามควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน ให้อยู่ ในระเบียบแบบแผนของสังคมที่กำหนดไว้ เจ้าวัตรเองถือว่ามีความสำคัญในสนามของ ความเป็นชาติพันธุ์ของชาวกะเหรี่ยงที่บ้านเนินน้ำฟ้า สามารถชี้ถูกชี้ผิดได้อีกทั้งมีส่วนสำคัญใน การกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของสมาชิกคนอื่น ๆ ในสนามด้วย 4) การถ่ายทอดความเชื่อ กฎ พิธีกรรม วิถีปฏิบัติ ในฐานะที่เป็นความรู้ผ่านเรื่องเล่า ตำนาน คำเทศนาสั่งสอนและการลงมือ ปฏิบัติ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยที่ความทันสมัยรุกคืบเข้าสู่ชุมชน ดูเหมือนว่าเจ้าวัตร ยังต้องมาทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เรื่องกฎ ความเชื่อ พิธีกรรม และวิถีปฏิบัติให้คนใน ชุมชนเพิ่มขึ้นอีกหน้าที่หนึ่งด้วย อย่างไรก็ตามการนำเสนอให้เห็นโครงสร้างสนามที่ ประกอบด้วยชุดของ กฎ กติกา ระเบียบแบบแผน วิถีปฏิบัติ ผู้สืบทอดและการถ่ายทอดภายใน สนามของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงยุคก่อนทันสมัยดังที่กล่าวมานั้น ยังแสดงให้เห็นการต่อสู้ ต่อรอง ของชาวกะเหรี่ยงที่ ต่างแสวงหา สะสม และใช้ทุนที่ ปรากฏในสนาม โดยพบว่า ทรัพยากรธรรมชาติถือเป็นทุนเศรษฐกิจ (Economy capital) ซึ่งไม่ได้มีความหมายในแง่ของ

การเป็นสิ่งที่มูลค่าเพื่อการแลกเปลี่ยนในระบบเศรษฐกิจแบบซื้อขายในสังคมปัจจุบัน แต่เป็นทุนที่แสดงให้เห็นถึง ความสามารถในการนำไปปรับใช้ เพื่อการดำรงชีวิตได้อย่างหลากหลายทั้งในด้านการทำมาหากิน การปลูกบ้านเรือนที่อยู่อาศัย รวมถึงยังสัมพันธ์กับการสั่งสมเป็นทุนทางวัฒนธรรม (Cultural capital) ของชาวกะเหรี่ยงที่แสดงออกให้เห็นความรู้ ภูมิปัญญาในการปรับประยุกต์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ อย่างไรก็ตามสนามของความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในยุคก่อนทันสมัยนั้น เป็นสนามที่ค่อนข้างจะเป็นอิสระ ไม่ปรากฏความสัมพันธ์กับผู้คนและสังคมภายนอกมากนัก ทำให้ชาวกะเหรี่ยงสามารถสร้าง ควบคุม และถ่ายทอดกฎแบบแผนการปฏิบัติภายในของได้ กระทั่งเมื่อปรากฏการเข้ามาของรัฐผ่านการกำหนดนโยบายและกฎหมายด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการกำหนดแนวทางการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย โครงสร้างของสนามความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจึงเริ่มถูกสั่นคลอนและมีการปรับเปลี่ยนกฎที่ส่งผลต่อความสามารถในการเข้าถึงทุนของชาวกะเหรี่ยงให้ลดน้อยลง โดยเฉพาะการเข้าถึงและประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่เปลี่ยนไป ซึ่งแสดงให้เห็นการถูกจำกัดบทบาทและเปลี่ยนสถานะของชาวกะเหรี่ยงให้กลายมาเป็นผู้รอคอยความช่วยเหลือและรอคอยการพัฒนาจากรัฐหรือหน่วยงานองค์กรภายนอกมากขึ้น ดังนั้นในการศึกษา ทำความเข้าใจความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในฐานะที่เป็นสนาม (Field) จึงไม่ได้เป็นการอธิบายและทำความเข้าใจความเป็นกะเหรี่ยงผ่านมุมมองด้านวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการนำเสนอให้เห็นระบบความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในสนามระหว่างผู้กระทำการ (Agency) กับ โครงสร้างสร้าง (Structure) ที่ต่างก็ร่วมกันสร้างและกำหนดกฎเกณฑ์ กติกา มีการแสวงหา ครอบครองและปรับใช้ทุนที่มีอยู่ภายในสนามเพื่อให้ตนสามารถดำรงอยู่ได้ การทำความเข้าใจชาวกะเหรี่ยงในยุคก่อนทันสมัยจึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้การกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในยุคทันสมัยหรือยุคปัจจุบันจะต้องคำนึงและตระหนักถึงโครงสร้างของสนามความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่มีกฎเกณฑ์ กติกา ระเบียบแบบแผนและวิถีปฏิบัติที่ยังปรากฏอยู่ เนื่องจากเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นชุดความคิดความเชื่อพื้นฐานของชาวกะเหรี่ยง โดยเฉพาะการเคารพต่อธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ ขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงระบบความสัมพันธ์กับโครงสร้างที่มีความเป็นพลวัตมากกว่าที่จะค้นหาคำอธิบายในลักษณะแน็งตายในรูปแบบสารัตถนิยมเพียงอย่างเดียว

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่องพลวัตการสร้างความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในประเทศไทย ศึกษาผ่านแนวคิดสนาม(Field) ของบูร์ดิเยอ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2565

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2554). แผนนโยบายและหลักปฏิบัติในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง ตามมติคณะรัฐมนตรี 3 สิงหาคม 2553. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิตติพัฒน์ คงมะกล้า และวรวิทย์ นพแก้ว. (2562). แนวทางการจัดการความขัดแย้งในด้านทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่ของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านภูเหม็น ตำบลทองหลาง อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี. บัณฑิตศึกษปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 7(2), 17-32.
- เจ้าวัตร. (16 กุมภาพันธ์ 2564). วิถีชีวิต วัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้า. (เจษฎา เนตะวงศ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ชาย โพธิ์สีตา. (2552). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม.
- ธีรชาติ แปงใจ. (2560). ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนบ้านต่งลอย ตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่. ใน สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนากุมิสังคมอย่างยั่งยืน. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- นพรัตน์ ไชยชนะ และวีระวัฒน์ อุดมทรัพย์. (2562). วิถีชีวิตและความมั่นคงทางอาหารในมิติวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยงโปว์ บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ, 19(2), 9-19.
- นภาพร หะวานนท์และคณะ. (2550). ทฤษฎีฐานรากในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- นรชิต จิรสังธรรม และปิยธิดา ขำขันมะลี. (2562). การบริโภคเชิงวัฒนธรรมของกล้องฟิล์ม. วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ, 8(1), 162-179.
- นิตี เอียวศรีวงศ์. (2549). ประวัติศาสตร์แห่งชาติ “ซ่อม” ฉบับเก่า “สร้าง” ฉบับใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.
- พรณี มามาตร์ และคณะ. (2559). กระบวนการสร้างการคงอยู่ของอัตลักษณ์สำหรับเยาวชนชาติพันธุ์ ดารารั้งในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ, 9(1), 7-8.
- พิทองล้อม. (16 กุมภาพันธ์ 2564). วิถีชีวิต วัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้า. (เจษฎา เนตะวงศ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ลุงทองคำ. (16 กุมภาพันธ์ 2564). วิถีชีวิต วัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้า. (เจษฎา เนตะวงศ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ลุงทองเปลว. (16 กุมภาพันธ์ 2564). วิถีชีวิต วัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยงบ้านเนินน้ำฟ้า. (เจษฎา เนตะวงศ์, ผู้สัมภาษณ์)

- วรวิทย์ นพแก้ว. (2563). แนวทางการจัดการเขตพื้นที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย และการฟื้นฟูวิถีชีวิต วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านภูเหม็น ตำบลทองหลาง อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- สุนีย์ ประสงค์บัณฑิต. (2553). แนวคิดฮาปิตัสของปีแอร์บูร์ดิเยอเกี่ยวกับทฤษฎีทางมานุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- Atasu - Topcuoglu, R. (2015). Ideology and the fight against human trafficking. New York : London Routledge, Taylor & Francis Group.
- Bourdieu. P., & Loïc J. D. Wacquant. (1992). An invitation to reflexive sociology. Chicago: University of Chicago Press.
- Thomas, J. (1993). Doing Critical Ethnography (Qualitative Research Methods). California: Sage Publications.

ละครหุ่นมือเพื่อพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษา ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา*

HAND PUPPET SHOW DEVELOPS LANGUAGE RECOGNITION AND EXPRESSIONS SKILLS FOR MENTALLY IMPAIRED CHILD

ช่อลัดดา คำแก้ว

Choladda Kamkaew

ปิยวดี มากพา

Piyawadee Makpa

ดารณี ศักดิ์ศิริผล

Daranee Saksiriphol

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: Choladda.k@singsamut.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษาด้วยกิจกรรมละครหุ่นมือ ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย อายุระหว่าง 6 - 8 ปี และเป็นส่วนหนึ่งของปริญญานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษาด้วยกิจกรรมละครหุ่นมือ ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย อายุระหว่าง 6 - 8 ปี ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย อายุระหว่าง 6-8 ปี ที่มีระดับ IQ 50 - 70 ไม่มีความพิการซ้ำซ้อน ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง การดำเนินการวิจัยประกอบด้วย การออกแบบกิจกรรมตามแนวคิดทฤษฎี ดังนี้ 1) กระบวนการสร้างละครหุ่นมือ 2) แนวคิดทฤษฎีเรียนรู้จากตัวแบบ (Bandura) 3) ทฤษฎีการสอนแบบ 3R สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 4) ทฤษฎีการสื่อสาร SMCE (Daid K.Berlo) ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรม ดังนี้ 1) ศึกษาหลักสูตรตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 วิธีการสอน ทฤษฎีการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมละครหุ่นมือ 3) เขียนแผนการจัดกิจกรรมละครหุ่นมือ 4) นำแผนการจัดกิจกรรมละครหุ่นมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมด้านเนื้อหาของการจัดกิจกรรมจำนวน 3 คน พบว่ากิจกรรมสามารถนำไปใช้ได้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ขั้นนำ 10 นาที ขั้นสอน 10 นาที ขั้นสรุป

* Received 9 August 2022; Revised 23 August 2022; Accepted 27 August 2022

10 นาที ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม 24 ครั้ง จำนวน 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 40 นาที ประกอบไปด้วย 1) ข้อมูลเกี่ยวข้องกับตนเอง 2) ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวและบุคคลรอบข้าง 3) ข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์และเสียงร้องของสัตว์ 4) ภาษาเพื่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ: ละครหุ่นมือ, ทักษะการรับรู้, การแสดงออกทางภาษา, เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย

Abstract

The Objectives of this research article were to develop language recognition and expression skills with hand puppet theater activities of children with intellectual disabilities Minor level, aged between 6 - 8 years old and part of the thesis on Developing language perception and expression skills through hand puppet theater activities of children with intellectual disabilities low level, age between 6 - 8 years, sample population a child with intellectual disabilities Minor level, age between 6-8 years with IQ level 50 - 70, no redundant disabilities. Use a specific selection method. The research conducted consisted of the design of activities based on the following theoretical concepts: 1) the process of creating a puppet play 2) Theory of learning from models (Bandura) 3) 3R teaching theory for children with intellectual disabilities 4) Theories of learning from models (Bandura). SMCE Communication (Daid K.Berlo) The researcher designed the activities as follows: 1) Study the curriculum according to the Early Childhood Education Curriculum 2017, teaching methods, teaching and learning theory for children with intellectual disabilities; 3) Write a puppet show activity plan. 4) Bring the puppet theater activity plan to 3 experts to check the appropriateness of the content of the activity. It was found that the activity can be used. It consists of 3 steps, 10 minutes intro, 10 minutes in instruction, 10 minutes in summary, 24 sessions of the activity, 8 times a week, 3 times 40 minutes each, consisting of 1) personal information, 2) family information. and people around; 3) information about animals and animal voices; 4) language for communicating in daily life.

Keywords: Hand Puppet Show, Perception Skills, Language Expressions, Children With Mild Cognitive Impairment

บทนำ

ในสังคมโลกและสังคมปัจจุบันชีวิตมนุษย์เกิดมาบนโลกย่อมมีความแตกต่างกัน ทั้งเชื้อชาติ สัญชาติ คุณภาพของชีวิต ความแข็งแรงของร่างกาย จิตใจ ภาษา การพูด ความรู้ความสามารถทางด้านสติปัญญาทำให้เกิดความแตกต่างกันเกิดปัญหาเด็กทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเป็นกลุ่มเด็กที่สังคมต้องให้ความสำคัญในการดูแลส่งเสริมทักษะชีวิตต่าง ๆ มากกว่าเด็กทั่วไป รวมไปถึงการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาของเด็กในแต่ละประเภท ตามประกาศกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่องประเภทและหลักเกณฑ์ตามความพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 ออกพระราชบัญญัติและส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ 2550 การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีพัฒนาการล่าช้ากว่าปกติ หรือมีเชาวน์ปัญญาต่ำ ส่วนใหญ่ไม่สามารถระบุสาเหตุอย่างเห็นได้ชัดได้ ร้อยละ 30 – 50 มักเกิดจากสาเหตุปัจจัยร่วมกัน ทั้งปัจจัยทางชีวภาพ และปัจจัยทางจิตสังคม ปัจจัยทางชีวภาพเป็นเหตุเริ่มจากตั้งแต่ขณะตั้งครรภ์ ขณะคลอดและหลังคลอด มักพบมีความผิดปกติอื่นร่วมด้วย ได้แก่ โรคทางพันธุกรรม การได้รับสารพิษ การขาดออกซิเจน การขาดสารอาหาร การเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ ปัจจัยทางจิตสังคม เช่น การเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม ถูกทอดทิ้ง ครอบครัวแตกแยก ฐานะยากจน อยู่ในภาวะที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ขาดความกระตือรือร้น ขาดแรงจูงใจที่ดี มีระดับเชาวน์ปัญญาต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานอย่างเห็นได้ชัดร่วมกับมีความบกพร่องในทักษะการปรับตัว ลักษณะการพูดล่าช้า ทักษะด้านความจำไม่ดี เรียนรู้กฎของสังคมได้ยาก ขาดทักษะการแก้ไขปัญหา ขาดทักษะการดูแลช่วยเหลือตัวเอง ขาดทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษา

หากเด็กเหล่านี้ได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างถูกวิธี ทั้งการรักษาและการกระตุ้นพัฒนาการ เน้นให้เด็กสามารถพึ่งตนเองได้ใช้ชีวิตใกล้เคียงกับคนปกติได้มากที่สุดเป็นภาระต่อครอบครัวและสังคมให้น้อยที่สุด รวมไปถึงการจัดระบบดูแลจัดการเรียนการสอนเป็นพิเศษ รวมไปถึงการ พัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการทางด้านการพูด การติดต่อสื่อสาร การรับรู้ทางภาษา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดูแลช่วยเหลือตนเอง บอกความต้องการของตนเองในการใช้ชีวิตประจำวัน ทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษาเป็นทักษะพื้นฐานและทักษะจำเป็นในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กพิการทั้ง 6 ทักษะ การรับรู้และแสดงออกทางภาษา เป็นพัฒนาการในเรื่องของการรับรู้เสียงและคำ การแสดงออกทางสีหน้า ท่าทางและการพูดการออกเสียงพยัญชนะและสระการสร้างคำพูดและประโยค และการบอกข้อมูลของตนเอง ทักษะเหล่านี้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนตามแนวการจัดกิจกรรมส่งเสริมประสบการณ์ที่หลากหลาย การใช้หุ่นมือเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ สามารถนำหุ่นมาสร้างเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอน สร้างจุดสนใจให้กับผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และมีการพัฒนาการ โดยจากการฟังเสียงรอบตัวและพัฒนาการไปถึงขั้นใช้คำที่มีความหมาย มีการใช้ประโยคยาวขึ้น

จนกระทั่งเด็กสามารถใช้ประโยคที่ซับซ้อน และมีความหมายที่สมบูรณ์มากขึ้นเป็นลำดับ (จิตาพร เอี่ยมสะอาด, 2548) ดังนั้นควรเลือกประเภทของหุ่นให้เหมาะสมกับเด็กสามารถนำไปจัดรูปแบบของการเล่า ละคร หรือสร้างเรื่องราวขึ้นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ผู้สอนได้ตั้งไว้

ละครหุ่นมือ เป็นประเภทของหุ่นที่มีความสอดคล้องกับช่วงวัยของเด็กช่วยกระตุ้นเร้าความสนใจด้วยการเคลื่อนไหวหรือมีชีวิต ส่งเสริมจินตนาการ การกล้าแสดงออก ชักจูงให้ร่วมกิจกรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมการแสดงละครโดยเล่าเรื่องผ่านตัวละครหุ่นมือ ใช้มือและนิ้วควบคุมบังคับการเคลื่อนไหวของตัวหุ่น หุ่นมือมีหลายแบบทั้งหุ่นกระดาษ หุ่นถุงมือ หุ่นมือถุงเท้า และหุ่นนิ้วมือ หุ่นเหล่านี้ใช้แทนตัวละครตัวในการเคลื่อนไหว แสดงลีลา อารมณ์ และสื่อสารความคิดต่าง ๆ ให้ผู้อื่นได้รับรู้ผ่านเสียงพากย์ และอิริยาบถของหุ่น เพื่อสร้างความสนุกสนานให้เกิดความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ (วรัญญา ศรีบัว, 2560) การแสดงละครหุ่นมอยังช่วยฝึกให้เด็กเกิดทักษะด้านการสื่อสาร ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษา ซึ่งเป็นการละเล่นของเด็กทำให้ละครหุ่นสื่อสารกับเด็กได้ง่าย ละครหุ่นมีองค์ประกอบสำคัญคือ หุ่นละคร บทละครหุ่น ผู้เชิด ผู้พากย์ ฉาก เวที และดนตรีประกอบ การแสดงหุ่นเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางปรากฏอยู่ในหลาย ๆ สังคม ต่อมาได้มีการพัฒนาเทคนิคมาใช้กับหุ่น ทำให้รูปแบบหุ่นแต่เดิมจะออกไปในรูปแบบของละครเป็นส่วนใหญ่ (ธนิดา จันทวงษ์, 2541) ปัจจุบันสามารถนำกิจกรรมละครหุ่นไปใช้เพื่อความบันเทิงได้ในหลายวงการเช่น การแสดงบนเวที รายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ งานโฆษณา สถานศึกษา งานรื่นเริงตาม ๆ การแสดงหุ่นจะนำผู้ชมไปสู่โลกของความฝันและความสนุกสนานในวัยเด็ก จึงเป็นที่ดึงดูดใจสำหรับเด็กและผู้ใหญ่มากมาย ด้านการเรียนรู้ มักจะใช้หุ่นประกอบการสอนเพื่อการเรียนรู้ เช่น เลียนแบบการออกเสียง สอนนับเลข และใช้หุ่นในการปลูกฝังแนวคิดต่าง ๆ ด้านการรักษาบำบัดทางการแพทย์ การเชิดและพากย์หุ่นช่วยให้ผู้เชิดได้ฝึกกล้ามเนื้อเพื่อกายภาพบำบัด ส่วนคนไข้ที่มีปัญหาความกดดันทางจิตก็ใช้การเชิดได้ระบายอารมณ์ของตนเองผ่านการแสดงหุ่น (วรรณณีสิริสุนทร, 2532) ละครหุ่นจึงมีความสอดคล้องกับมนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะเป็น เด็ก ผู้ใหญ่ บุคคลพิเศษ (ที่มีความพิการ) เพราะการเรียนรู้ต้องใช้ทักษะทุกด้านไม่ว่าจะเป็น การสื่อสาร ร่างกาย การเคลื่อนไหว การฟังการพูด ทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษา ในการทำความเข้าใจกับความรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตและสังคม

จากที่กล่าวมาข้างต้น เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาถือว่าเป็นเด็กที่ต้องการได้รับการพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษามากกว่าเด็กปกติ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีข้อจำกัดทางด้านภาษาและการพูดไม่ชัด รู้คำศัพท์อย่างจำกัดและเขียนประโยคไม่ถูกต้องเป็นต้น การที่เด็กเหล่านี้มีปัญหาในการพูดอาจส่งผลต่อการพัฒนาการทางสังคม การปรับตัว และสติปัญญา เนื่องจากเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ต้องใช้ความรู้และความเข้าใจทางภาษาเป็นส่วนประกอบสำคัญ ลัดดา นิละมณี ได้กล่าวว่า หุ่นมือเป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณค่าต่อ

เด็ก ๆ มากและมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของเด็ก สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนได้อย่างดี กระตุ้นให้เด็กสนใจบทเรียนตลอดเวลา โดยเฉพาะกิจกรรมที่ต้องอาศัยการฝึกฝนและเป็นนามธรรมมากเกินไปสำหรับเด็ก (ลัดดา นิลมณี, 2531) ซึ่ง จิตราภรณ์ เตมียกุล มีความคิดเห็นสอดคล้องในเรื่องคุณค่าของหุ่นว่า เป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีประโยชน์ในการจัดการศึกษามาก นำไปใช้ในการสอนได้หลาย ๆ เนื้อหาและเป็นสื่อที่เคลื่อนไหวได้ น่าสนใจกว่าภาพธรรมดา ถ้ามีการนำหุ่นมาใช้ในห้องเรียนของเด็กปฐมวัยจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กอย่างมากทั้งในด้านจิตวิทยาส่งเสริมให้เด็กเกิดความรู้สึกเริ่มจินตนาการความเป็นผู้นำกล้าแสดงออก การใช้หุ่นประกอบการสร้างให้ผลดี โดยสามารถเลียนแบบของจริงได้ ทำให้ผู้เรียนสนใจและชักจูงให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรมในการเรียน ดังนั้น บทความวิจัยนี้จะกล่าวถึง ละครหุ่นมือเพื่อพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา (จิตราภรณ์ เตมียกุล, 2531)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษาด้วยกิจกรรมละครหุ่นมือ ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย อายุระหว่าง 6 - 8 ปี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบกิจกรรมละครหุ่นมือ เพื่อพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย อายุระหว่าง 6 - 8 ปี ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อยอายุมีระดับ IQ 50 - 70 ไม่มีความพิการซ้ำซ้อน ระหว่าง 6 - 8 ปี ที่รับบริการอยู่ในศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษาที่ 12 อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำนวน 21 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย อายุระหว่าง 6-8 ปี ที่มีระดับ IQ 50-70 ไม่มีความพิการซ้ำซ้อน อายุระหว่าง 6 - 8 ปี ที่มีปัญหาด้านทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษา ของศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษาที่ 12 อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 4 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษา ค้นคว้า เอกสารเกี่ยวกับการสร้างละครหุ่นมือสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบแผนกิจกรรม
2. ศึกษา ค้นคว้า เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา รูปแบบระยะเวลาที่กำหนดในการใช้ดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยได้ออกแบบและกำหนดระยะเวลาฝึกกิจกรรมในแต่ละครั้ง ครั้งละ 40 นาที จำนวน 24 ครั้ง รวม 8 สัปดาห์

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมละครหุ่นมือเพื่อพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย อายุ 6 - 8 ปี มีวิธีการสร้างตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตร สาระนั้นนักเรียนควรรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 และวิธีการสอน ทฤษฎีการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเล็กน้อย ที่มีปัญหาทางด้านทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษา

1.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมละครหุ่นมือเพื่อพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษา ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย อายุระหว่าง 6 - 8 ปี

1.3 เขียนแผนการจัดกิจกรรมละครหุ่นมือเพื่อพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย อายุระหว่าง 6-8 ปี จำนวน 4 แผน โดยศึกษารูปแบบการสอน และกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อยที่มีปัญหาด้านทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษา อายุระหว่าง 6-8 ปี จากคู่มือ หนังสือ และตำรา ดังนี้

1.3.1 สารสำคัญ

1.3.2 พัฒนาการที่คาดหวัง/จุดประสงค์

1.3.3 กิจกรรมการเรียนการสอน

- ขั้นนำ
- ขั้นสอน
- ขั้นสรุป

1.3.4 สื่อการเรียนการสอน

1.3.5 การวัดและการประเมิน

1.4 นำแผนการจัดกิจกรรมละครหุ่นมือเพื่อพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย อายุระหว่าง 6 - 8 ปี ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมด้านเนื้อหาของการจัดกิจกรรม จำนวน 3 คน อาจารย์ ดร.พัชรวิพรรณ คุณชื่น อาจารย์ประจำศูนย์พัฒนาศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์.ดร.ดวงพร ธรรมะ อาจารย์ประจำภาควิชาวัฒนธรรมและเทคโนโลยี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา นางสาวปรีชาภรณ์ ภูมิรินทร์ ครูชำนาญการศูนย์การศึกษาพิเศษเขต 12 ศูนย์บริการบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องระหว่างแผนการจัดกิจกรรมละครหุ่นมือ เพื่อพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษา ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย อายุระหว่าง 6 - 8 ปี โดยใช้วิธีตรวจสอบรายการ (Checklist) แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแผนการจัดกิจกรรม

ละครหุ่นมือ เพื่อพัฒนาทักษะเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อยที่มีปัญหาด้านทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษา โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 เป็นแผนการจัดกิจกรรมละครหุ่นมือที่อยู่ในเกณฑ์เหมาะสม และได้นำข้อเสนอแนะข้อผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขในเรื่องของกิจกรรมที่ใช้ในการทำกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับช่วงวัยของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย อายุระหว่าง 6 - 8 ปี

1.5 ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดกิจกรรมละครหุ่นมือ เพื่อพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย อายุระหว่าง 6-8 ปี ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญโดยมีประเด็นที่ต้องแก้ไขดังนี้ 1) ประโยคที่ใช้ในกิจกรรมควรเป็นประโยคที่ สั้น เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน 2) กิจกรรมควรมีความหลากหลายเปลี่ยนแปลงไปตามความสนใจเพื่อเพิ่มความสนใจในการทำกิจกรรม

1.6 นำแผนการจัดกิจกรรมละครหุ่นมือที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย อายุระหว่าง 6 - 8 ปี ที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง

2. เตรียมหุ่นมือ

1. ศึกษาขั้นตอนการทำหุ่นมือ ผู้ได้สัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านการทำหุ่นมือ นางลักษณ์ รักพงษ์ เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2563 เริ่มจากการคัดเลือกผ้าที่มีความเหมาะสมและไม่เป็นอันตรายสำหรับเด็ก โดยพบว่า ผ้าที่ไม่เป็นอันตรายสำหรับเด็กมีลักษณะนุ่ม ไม่แข็งกระด้าง เหมาะกับการนำไปใช้ตัดหุ่นมือได้แก่ ผ้าสาหลี (นางลักษณ์ รักพงษ์, 2560)

2. ศึกษาเกี่ยวกับตัวละครที่นำไปใช้ในกิจกรรมละครหุ่นมือ โดยศึกษาข้อมูลให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาในแผนกิจกรรมตามความต้องการของช่วงวัยของเด็กตามหลักสูตรพุทธศักราช พุทธศักราช 2560 พบว่า ตัวละครที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับแผนกิจกรรมละครหุ่นมือ ได้แก่ ตัวละครเด็กผู้หญิง เด็กผู้ชาย ตัวละครเกี่ยวกับสัตว์และเสียงร้องของสัตว์

3. ศึกษาเกี่ยวกับสีที่นำมาตกแต่งบนตัวละครหุ่นมือ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักทางจิตวิทยาเกี่ยวกับสี ซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับร่างกายและจิตใจของมนุษย์ พบว่า สีที่ใช้ในการตกแต่งตัวละครหุ่นมือสำหรับเด็กจะต้องเน้นสีสดใส สบายตา และไม่ฉูดฉาดจนเกินไป (Kandinsky, K. T., 1988)

ภาพที่ 1 สีที่นำมาตกแต่งบนตัวละครหุ่นมือ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ การออกแบบกิจกรรมละครหุ่นมือ เพื่อพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเล็กน้อย อายุระหว่าง 6 - 8 ปี สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ช่วงระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในศูนย์การศึกษาพิเศษอยู่ที่ระยะเวลา 30 - 40 นาที แต่เนื่องด้วยผู้วิจัยไม่ได้เป็นครูหรือบุคลากรในศูนย์การศึกษาพิเศษจึงได้เพิ่มระยะเวลาเพื่อทำความรู้จักคุ้นเคยกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยใช้ระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 40 นาที รวม 24 ครั้ง จากการศึกษาจึงสามารถสร้างแผนกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษาด้วยกิจกรรมละครหุ่นมือของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเล็กน้อย อายุระหว่าง 6 - 8 ปี ดังนี้

ระยะเวลา : 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 40 นาที รวม 24 ครั้ง

รูปแบบกิจกรรม : แบ่งช่วงกิจกรรมเป็น 3 ช่วง โดยยึดตามแผนการจัดกิจกรรมดังนี้

1. ช่วงชั้นนำเพื่อทำความรู้จักนักเรียนและทบทวนกิจกรรมในครั้งที่แล้ว 10 นาที

2. ช่วงชั้นสอนกิจกรรมละครหุ่นมือ 20 นาที

3. ช่วงชั้นสรุปในการทำกิจกรรม 10 นาที

อุปกรณ์ : ตัวละครหุ่นมือ

การวัดและประเมินผล : ก่อนและหลังทำกิจกรรมตามแผนกิจกรรมการพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษาด้วยกิจกรรมละครหุ่นมือสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเล็กน้อยช่วงอายุระหว่าง 6 - 8 ปี ใช้วิธีการการวัดและประเมินผลโดยใช้ แบบประเมินทักษะการรับรู้และการแสดงออกทางภาษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเล็กน้อยช่วงอายุระหว่าง 6 - 8 ปีของศูนย์การศึกษาพิเศษเขตที่ 12 จังหวัดชลบุรี

สัปดาห์ที่ 1 - 3 แผนกิจกรรมที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรม 40 นาที จำนวน 8 ครั้ง

สัปดาห์ที่ 3 - 4 แผนกิจกรรมที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวและบุคคลรอบข้าง ใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรม 40 นาที จำนวน 4 ครั้ง

สัปดาห์ที่ 5 - 6 แผนกิจกรรมที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์และเสียงร้องของสัตว์ ใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรม 40 นาที จำนวน 6 ครั้ง

สัปดาห์ที่ 7 - 8 แผนกิจกรรมที่ 4 ภาษาเพื่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน ใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรม 40 นาที จำนวน 6 ครั้ง

แผนการจัดกิจกรรมรวมทั้งหมด 24 แผนกิจกรรม การศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษาโดยศึกษาจากหลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2560 มีเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับช่วงวัยของเด็ก ดังนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวและบุคคลรอบข้าง ข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์และเสียงร้องของสัตว์ และภาษาเพื่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน กิจกรรมที่ออกแบบผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาพิเศษเสนอแนะให้ปรับกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับช่วงวัยของเด็กมากขึ้น เน้นกิจกรรมที่เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน ประโยคที่ใช้ในการสื่อสารควรเป็นประโยคที่สั้นๆ กระชับ ประกอบไปด้วย ประธาน กริยา กรรม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญไปเพิ่มเติมปรับปรุงรูปแบบของกิจกรรมประโยคในบทละครเป็นที่เข้าใจได้ง่าย ไม่ซับซ้อน และมีความเหมาะสมกับช่วงวัยของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

การออกแบบแผนกิจกรรม

ผู้วิจัยได้ออกแบบแผนกิจกรรมจาก โดยรูปแบบกิจกรรมที่ใช้สำหรับฝึกกิจกรรมจำนวน 24 แผนกิจกรรม ดังนี้

ตารางที่ 1 แผนกิจกรรมละครหุ่นมือเพื่อพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษา ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย

แผนที่	ครั้งที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดและทฤษฎี	ลักษณะกิจกรรม
1. ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง	1	สร้างความคุ้นเคยกับนักเรียน	1. บอกชื่อเล่นของตนเองได้	เรียนรู้จากตัวแบบของ (Bandura) ทฤษฎีการ	- การสาธิต
	2	พาหุ่นมือเคลื่อนไหวไปกับเสียงเพลง	2. บอกชื่อจริงของตนเองได้	สอนแบบ 3R สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และ	- ฝึกปฏิบัติ
	3	ชื่อเล่นของหนู	3. บอกนามสกุลของตนเองได้	ทฤษฎีการสื่อสาร SMCR (David K.Berto)	
	4	ชื่อจริงของหนู	4. บอกเพศของตนเองได้		
	5	นามสกุลของหนู	5. บอกอายุของตนเองได้		
	6	เพศของหนู			
	7	อายุของหนู			
	8	ทบทวนเกี่ยวกับข้อมูลของตนเอง			

แผนที่	ครั้งที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดและทฤษฎี	ลักษณะกิจกรรม
2. ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวและบุคคลรอบข้าง	9	ชื่อพ่อหรือแม่ของหนู	1. บอกชื่อพ่อหรือแม่ของตนเองได้ 2. บอกชื่อครูของตนเองได้ 3. บอกชื่อเพื่อนของตนเองได้	เรียนรู้จากตัวแบบของ (Bandura) ทฤษฎีการสอนแบบ 3R สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และทฤษฎีการสื่อสาร SMCR (David K.Berlo)	- การสาธิต - ฝึกปฏิบัติ
	10	ชื่อครูของหนู			
	11	ชื่อเพื่อนของหนู			
	12	ทบทวนชื่อพ่อหรือแม่ ครูและเพื่อน			
3. ข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์และเสียงร้องของสัตว์	13	ว้าวและเสียงร้องของว้าว	1. บอกชื่อและเสียงร้องของว้าวได้	เรียนรู้จากตัวแบบของ (Bandura) ทฤษฎีการสอนแบบ 3R สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และทฤษฎีการสื่อสาร SMCR (David K.Berlo)	- การสาธิต - ฝึกปฏิบัติ
	14	แมวและเสียงร้องของแมว	2. บอกชื่อและเสียงร้องของแมวได้		
	15	หมาและเสียงร้องของหมา	3. บอกชื่อและเสียงร้องของลูกหมาได้		
	16	หมูและเสียงร้องของหมู	4. บอกชื่อและเสียงร้องของหมูได้		
	17	นกกาและเสียงร้องของนกกา	5. บอกชื่อและเสียงร้องของนกกาได้		
	18	ทบทวนชื่อสัตว์และเสียงร้องของสัตว์			
4. ภาษาเพื่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน	19	สวัสดี ครับ/คะ “ขอบคุณ ค่ะ / ครับ”	1. บอกคำว่า สวัสดี ครับ/คะ ได้ 2. บอกคำว่าขอบคุณ ครับ/คะ ได้	ผู้วิจัยใช้หลักทฤษฎีการเรียนรู้จากตัวแบบของ (Bandura) ทฤษฎีการสอนแบบ 3R สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และ ทฤษฎีการสื่อสาร) SMCR (David K.Berlo)	- การสาธิต - ฝึกปฏิบัติ
	20	“หนูง่วงนอน” “หนูหิวข้าว” “หนูหิวน้ำ”	3. บอกคำว่า หนูง่วงนอนได้		
	21-24	บทละครเรื่อง พี่หนูแบ่งปัน			

ผู้วิจัยได้นำคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษและผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ นวัตกรรม ประกอบกับการคัดเลือกเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะและแสดงออกทางภาษา ด้วยกิจกรรมละครหุ่นมือที่มีความเหมาะสมกับช่วงวัยของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จะเริ่มจากการรับรู้แสดงออกข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวและบุคคลรอบข้าง ข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์และเสียงร้องของสัตว์ และ ภาษาเพื่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน โดยผ่าน ตัวละครหุ่นมือที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น เริ่มจากการฝึกวิธีการเล่นละครหุ่นมือจากการแนะนำตนเอง

พูดคุยเล่นกับเพื่อนๆ ฝึกออกเสียงเป็นคำ ๆ เป็นประโยคจนถึงแสดงเป็นบทละครสั้นๆง่ายๆซึ่ง เป็นภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการสื่อสาร SMCR (David K.Berlo) ได้พัฒนาทฤษฎีที่ผู้ส่งจะส่งสารออกอย่างไร และผู้รับจะรับ แปลความหมาย และ ตอบโต้กับสารนั้นอย่างไร ทฤษฎี SMCR ประกอบด้วย S ผู้ส่งสาร (source) M ข้อมูลข่าวสาร (Message) C ช่องทางในการส่ง (channel) R ผู้รับ (receiver) ตามลักษณะของ S M C R Model นี้ มีปัจจัยหลักที่มีความสำคัญต่อขีดความสามารถของผู้ส่งและผู้รับ ที่จะทำให้การสื่อสาร หมายนั้นได้ผลสำเร็จ

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ความรู้ด้านละครหุ่นมือ ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงละครการพูดการ แสดงออกผ่านตัวละครหุ่นมือ เพื่อใช้ในการออกแบบกิจกรรมสำหรับฝึกพัฒนาการทักษะการ รับรู้และแสดงออกทางภาษา ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยเลือกเนื้อหาของ ข้อมูลที่มีความเหมาะสมกับช่วงวัยของเด็ก ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ได้แก่ ชื่อเล่น ชื่อจริง นามสกุล ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวและบุคคลรอบข้าง ได้แก่ ชื่อพ่อ ชื่อแม่ ชื่อครู ชื่อเพื่อน ข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์และเสียงร้องของสัตว์ ได้แก่ วัว แมว หมา หมู นกกา และ ภาษาเพื่อสื่อสาร ในชีวิตประจำวัน สวัสดี ครับ /ค่ะ ขอบคุณ ค่ะ / ครับ ห่วงวนอน หนูหิวข้าว หนูหิวน้ำ โดยใช้ละครหุ่นมือในการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ลัดดา นิละมณี หุ่นเป็นสื่อการเรียนการสอน ที่มีคุณค่าต่อเด็กมาก และยังมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของเด็ก สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนได้เป็น อย่างดี กระตุ้นให้เด็กสนใจเรียนตลอดเวลา โดยเฉพาะวิชาที่ต้องอาศัยการฝึกฝน และ นามธรรมเกินไปสำหรับเด็ก (ลัดดา นิละมณี, 2531) และ วรรณญา ศรีบัว กล่าวว่า หุ่นเป็นวัตถุ ที่สร้างขึ้นแล้วนำมาทำให้เคลื่อนไหวได้ เพื่อสื่อความหมายกับผู้อื่นโดยใช้ในการสื่อสารนำ ความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ แรงบันดาลใจและความฝันมาทำให้เป็นตัวตนขึ้นมา เป็นรูปจำลอง หรือเลียนแบบจากของจริงไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ สิ่งต่าง ๆ สามารถเคลื่อนไหวและสื่อสารถึง บุคคลให้เข้าใจความหมายที่สื่อได้ สื่อหุ่นมือเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ทำได้เอง จากวัสดุที่เรา ไม่ใช่แล้วและซื้อส่วนที่จำเป็นบางส่วนหุ่นมือที่ผลิตเองนี้ ยังมีรูปแบบหลากหลายและมีชีวิตชีวา สำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนและเพื่อสร้างสรรค์การเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบ (วรรณญา ศรีบัว, 2560) อีกทั้ง Green, S. T. ได้กล่าวไว้ในบทความ Puppets in Education ของสถาบันความคิดสร้างสรรค์ ได้กล่าวถึงคุณค่าของหุ่นว่า หุ่นเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ และชีวิตประจำวันของเรา จากหุ่นเชิดกับ Muppets เราจะเห็นพวกเขาในโทรทัศน์วิดีโอหรือ ในการแสดงสด ในรูปแบบที่ แตกต่างกันไปพวกเขาดึงดูดทั้งเก่าและวัยเหมือนกันแสดงประเพณี และประเพณีที่แตกต่างกันและเป็นเครื่องมือทางการศึกษาที่มีคุณค่า หุ่นเป็นทั้งความบันเทิง และน่าหลงใหล เด็กสามารถเชื่อและเกี่ยวข้องกับพวกเขา พวกเขาสามารถเข้าและสำรวจโลก แห่งความคิดสร้างสรรค์อันน่าหลงใหลที่หุ่นสร้างขึ้นได้ การเรียนรู้ผ่านการเล่นเป็นพื้นฐาน

สำหรับการศึกษาของลูกหลานของเราช่วยให้พวกเขาพัฒนาทักษะที่จำเป็นในชีวิต หุ่นสามารถกระตุ้นจินตนาการของเด็ก ๆ ส่งเสริมการเล่นและการค้นพบ อันสร้างสรรค์และเป็นวิธีโต้ตอบที่ยอดเยี่ยมในการนำเสนอเรื่องเล่าให้กับผู้อ่านที่ไม่เต็มใจที่สุด สามารถเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการนำเรื่องราวมาสู่ชีวิต หุ่นสามารถให้ความสำคัญกับการเล่นบทบาทส่งเสริมจินตนาการของเด็ก ๆ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และสามารถเป็นส่วนสำคัญในการเล่าเรื่องและบทกวี นอกจากนี้หุ่นมือกับปากที่ สามารถทำงานได้และลื่นเป็นแหล่งสร้างแรงบันดาลใจที่ยอดเยี่ยมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนการสอนวิชาฟิสิกส์ภายในการรู้หนังสือ Green smith ได้บอกอีกว่าหุ่นสามารถช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการการศึกษาพิเศษ พวกเขาสามารถกระตุ้นและสนับสนุนเด็กที่มีปัญหาในการสื่อสารและการโต้ตอบ พวกเขาสามารถช่วยพัฒนาทักษะด้านสังคมและสามารถตอบสนองความต้องการด้านภาพสัมผัสและอารมณ์ของเด็กแต่ละคนได้ หุ่นมนุษย์ขนาดใหญ่ที่มีมือและนิ้วมือทั้งสองข้างสามารถใช้ร่วมกับการลงนามที่ต่างกันเพิ่มมิติต่อไปในการช่วยให้เด็ก ๆ มีปัญหาในการได้ยินและความบกพร่องทางการเรียนรู้ (Green, S. T., 2016)

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นางลักษณ์ รักพงษ์ ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหุ่นมือและกิจกรรมเพื่อการสื่อสารความสามารถทางการพูดและการฟังของเด็กปฐมวัย เพื่อพัฒนาหุ่นมือประกอบกิจกรรมการเล่นิทานเพื่อเตรียมความพร้อมและเปรียบเทียบระดับความสามารถทางด้านการฟังและการพูดของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนและหลังการใช้หุ่นมือประกอบกิจกรรมการเล่นิทาน โดยใช้เครื่องมือแผนการจัดกิจกรรมการเล่นิทานโดยใช้หุ่นมือ และแบบทดลองด้านการฟังและการพูดก่อนใช้กิจกรรม ผลการวิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์จากการทำกิจกรรม โดยการใช้หุ่นมือในการเล่นิทานส่งผลให้พัฒนาการฟังและการพูดของเด็กโดยรวมสูงขึ้น ปัจจัยส่งเสริมให้เด็กมีการพัฒนาทางด้านการฟังและการพูดของเด็กโดยรวมสูงขึ้นคือ การสร้างแผนกิจกรรมพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษาด้วยกิจกรรมละครหุ่นมือของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย อายุระหว่าง 6 - 8 ปี โดยการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัยของเด็ก การจัดแบ่งเนื้อหาให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับการรับรู้และแสดงออกทางภาษา ประกอบไปด้วยข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวและบุคคลรอบข้าง ข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์และเสียงร้องของสัตว์ ข้อมูลเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน (นางลักษณ์ รักพงษ์, 2560) และ ลัดดา นิละมณี ได้กล่าวว่า หุ่นมือเป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณค่าต่อเด็ก ๆ มากและมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของเด็ก สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนได้อย่างดี กระตุ้นให้เด็กสนใจบทเรียนตลอดเวลา โดยเฉพาะกิจกรรมที่ต้องอาศัยการฝึกฝนและเป็นนามธรรมมากเกินไปสำหรับเด็ก (นางลักษณ์ รักพงษ์, 2560) ซึ่งมีความสอดคล้องกับ จิตราภรณ์ เตมียกุล มีความคิดเห็นสอดคล้องในเรื่องคุณค่าของหุ่นว่า เป็นสื่อการเรียนที่มีประโยชน์ในการจัดการศึกษา มาก นำไปใช้ในการสอนได้หลาย ๆ เนื้อหาและเป็นสื่อที่เคลื่อนไหวได้ น่าสนใจกว่าภาพธรรมดา ถ้ามีการนำหุ่นมาใช้ใน

ห้องเรียนของเด็กปฐมวัยจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กอย่างมากทั้งในด้านจิตวิทยาส่งเสริมให้เด็กเกิด ความริเริ่มจินตนาการ ความเป็นผู้นำกล้าแสดงออก การใช้หุ่นประกอบการสร้างให้ผลดี โดยสามารถเลียนแบบของจริงได้ ทำให้ผู้เรียนสนใจและชักจูงในผู้เรียนร่วมกิจกรรมในการ เรียนการพัฒนาทักษะการรับรู้และการแสดงออกทางภาษาด้วยกิจกรรมละครหุ่นมือ ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย อายุระหว่าง 6 - 8 ปี สามารถพัฒนาทักษะการ รับรู้และแสดงออกทางภาษาได้สูงขึ้น หลังการสอนด้วยกิจกรรมละครหุ่นมือ เมื่อเปรียบเทียบกับ ก่อนการสอนด้วยกิจกรรมละครหุ่นมือ ทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับ เล็กน้อย เกิดการพัฒนาทักษะการรับรู้และการแสดงออกทางภาษาได้เต็มความสามารถตาม ช่วงวัยที่สูงขึ้น (จิตราภรณ์ เตมียกุล, 2531)

จากการสร้างกิจกรรมละครหุ่นมือ คือ กระบวนการสร้างกิจกรรมละครหุ่นมือ โดยคำนึง หลักการตามทฤษฎี สำหรับการจัดการเรียนการสอน เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับ เล็กน้อยจะพัฒนาการทางด้านการรับรู้และแสดงออก เริ่มเข้าใจคำพูดของผู้อื่น เน้นการจัด กิจกรรมที่มีความน่าสนใจเพื่อสร้างจุดสนใจให้เด็กเกิดการเรียนรู้ มุ่งเน้นการจัดการเรียน การสอนที่มีการเน้นฝึกปฏิบัติ ซ้ำ ๆ ทบทวนอยู่เสมอ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ การจัดการเรียน การสอนมีการใช้หลักการสอนด้วยทฤษฎี 3R ผดุง อารยะวิญญู ได้กล่าวถึง หลักการวิธีการสอนของ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยใช้หลักการสอนแบบ 3R ได้แก่ Repetition คือสอน ซ้ำและใช้เวลาสอนมากกว่าบุคคลทั่วไปใช้วิธีสอนหลายวิธีในเนื้อหาแบบเดิม Relaxation คือการสอนแบบไม่ตึงเครียดไม่สอนวิชาเดียวนานเกินไป 15 นาที ควรเปลี่ยนกิจกรรมการ สอนวิชาการเป็นการเล่น ร้องเพลง ดนตรี เล่นเกม หรือให้ลงมือปฏิบัติจริง Routine คือ การ สอนให้เป็นกิจวัตรประจำวัน เป็นกิจกรรมที่จะต้องทำเป็นประจำสม่ำเสมอในแต่ละวัน (ผดุง อารยะวิญญู, 2539) ซึ่งมีความสอดคล้องกับ สาวิตรี เกษณี ที่ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การ พัฒนาความสามารถในการอ่านโดยจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสานสัมพันธ์ร่วมกับหลักการ สอนแบบ 3R ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณา การประสาทสัมผัสสัมพันธ์กับหลักการสอนแบบ 3R สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทาง สติปัญญา สามารถทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านสูงขึ้น เด็กที่มีความบกพร่องทาง สติปัญญาจะมีความสนใจมีสมาธิสั้นกว่าเด็กปกติเรียนรู้แบบ เน้น ซ้ำ ย้ำ ทวน ตามหลักการ จัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีแบบ 3R ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่จะ อยู่ที่ประมาณ 30 - 40 นาที ทำซ้ำไป ซ้ำมา สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ในระยะเวลา 8 สัปดาห์ การจัด กิจกรรมต้องไม่มีความซับซ้อนเป็นกิจกรรมที่ง่าย ๆ ไม่ยากจนเกินไป สามารถเรียนรู้ปฏิบัติตาม จากตัวแบบเด็กเรียนรู้ได้จากครูผู้สอน ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้จากตัวแบบของ แบนดูรา (Bandura) การเรียนรู้โดยให้ดูตัวแบบ (Learning Through Modeling) โดยผู้เรียน จะเลียนแบบจากตัวแบบเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยการสังเกต พฤติกรรมของตัวแบบซึ่งรวมถึง การสังเกตการตอบสนองและปฏิกิริยาต่าง ๆ ของตัวแบบ

สภาพแวดล้อมของตัวแบบ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำ หรือการปฏิบัติของตัวแบบ คำบอกเล่าเกี่ยวกับตัวแบบ ความน่าเชื่อถือของตัวแบบ ผลจากสังเกตทำให้ผู้สังเกตสามารถเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากครูผู้สอนและสามารถปฏิบัติตามในการทำกิจกรรมได้ รวมไปถึงสื่อสาร ผู้ส่งสาร ผู้รับสาร จะมีการโต้ตอบกับสารนั้น (สาวิตรี เกษณี, 2560) ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีของ SMCR เดวิด เค เบอร์โล ได้กล่าวว่า S (source) ผู้ส่งสารต้องมีความชำนาญในการสื่อสารโดยมีความสามารถในการเข้ารหัส (encode) เนื้อหาข่าวสาร มีเจตคติที่ดีต่อผู้รับเพื่อผลในการสื่อสาร มีความรู้อย่างดีเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่ง และควรจะมีสามารถในการปรับระดับของข้อมูลนั้นให้เหมาะสมและง่ายต่อระดับความรู้ของผู้รับตลอดจนพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับ ด้วย M (Message) ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวข้องกับทางด้านเนื้อหาสัญลักษณ์และวิธีการส่งข่าวสาร C (Channel) ช่องทางในการส่ง หมายถึงการที่จะส่งข่าวสารโดยการให้ผู้รับได้รับข่าวสารข้อมูลโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง คือ การได้ยิน การดู การสัมผัส การลิ้มรส หรือการได้กลิ่น R (Receiver) ผู้รับ ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสารโดยมีความสามารถในการ “การถอดรหัสสาร” (decode) เป็นผู้ที่มีเจตคติ ระดับความรู้ และพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม เช่นเดียวหรือคล้ายคลึงกันกับผู้ส่งสารจึงจะทำให้การสื่อความหมายหรือการสื่อสารนั้นได้ผล ซึ่งเป็นผลทำให้เด็กมีการพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษาได้สูงมากยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการออกแบบแผนการจัดกิจกรรมละครหุ่นมือเพื่อพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษา ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย อายุระหว่าง 6 - 8 ปี โดยมีขั้นตอนการออกแบบกิจกรรม 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาหลักสูตร สารที่นักเรียนควรรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธราช 2560 และวิธีการสอน ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย ที่มีปัญหาทางด้านทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษา 2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมละครหุ่นมือ 3) เขียนแผนการจัดกิจกรรมละครหุ่นมือ จำนวน 4 แผน 4) นำแผนการจัดกิจกรรมละครหุ่นมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมด้านเนื้อหาของการจัดกิจกรรมจำนวน 3 คน 5) ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดกิจกรรมละครหุ่นมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 6) นำแผนการจัดกิจกรรมละครหุ่นมือที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับเด็กที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากผลการจัดกิจกรรมกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย อายุระหว่าง 6 - 8 ปี จากการทำแบบประเมินทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษา พบว่า หลังจากการที่ได้ทำกิจกรรมการสอนด้วยกิจกรรมละครหุ่นมือแล้วเด็กมีทักษะการรับรู้และแสดงออกที่สูงขึ้น โดยเด็กสามารถเข้าใจและสามารถตอบสนองโดยการพูดโต้ตอบ

กับครูผู้สอนและผู้อื่นได้ สามารถอยู่รวมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และจาก การสังเกตพฤติกรรมของเด็กสรุปได้ว่า การนำละครหุ่นมือใช้ในการพัฒนาทักษะการรับรู้และ แสดงออกทางภาษา ช่วยกระตุ้นเร้าให้เด็กเกิดความสนใจในการเรียนรู้ได้ดีกว่าการเรียนรู้แบบ ปกติ ควรให้มีการนำรูปแบบกิจกรรมละครหุ่นมือไปใช้ในเด็กที่มีความต้องการพิเศษกลุ่ม อื่น เช่น เด็กออทิสติก เด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ และควรควรการตรวจสอบความพร้อม กับกลุ่มตัวอย่างทุกครั้งก่อนเริ่มทำกิจกรรม เช่น ทางด้านอารมณ์ ทางด้านร่างกาย เนื่องจากกลุ่ม เด็กอย่างเป็นกลุ่มเด็กพิเศษ ต้องมีการความเข้าใจได้รับการดูแลมากกว่าเด็กปกติทั่วไป เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะการรับรู้และแสดงออกได้สูงมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จิตราภรณ์ เตมียกุล. (2531). การศึกษาเปรียบเทียบสมรรถภาพในการฟังนิทานของเด็ก ปฐมวัยโดยการใช้รูปภาพและหุ่นมือประกอบ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชิตาพร เอี่ยมสะอาด. (2548). เด็กปฐมวัยกับทักษะทางภาษา. สุราษฎร์ธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ธนิดา จันทวงศ์. (2541). การวิเคราะห์เนื้อหาภาพยนตร์การ์ตูนหุ่นคนทางโทรทัศน์เพื่อการ พัฒนาเด็ก. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตรพัฒนการ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ รักพงษ์. (2560). พัฒนาหุ่นมือและกิจกรรมเพื่อการสื่อสารความสามารถทางการพูด และการฟังของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมการเล่นนิทานประกอบหุ่นมือ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2539). แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง. กรุงเทพมหานคร: แวนแก้ว.
- ลัดดา นิละมณี. (2531). นวัตกรรมหุ่นมือ. เรียกใช้เมื่อ 19 เมษายน 2564 จาก Wannipapu4.Blogpot.com.blogspot_08.
- วรรณณี สิริสุนทร. (2532). เอกสารคำสอนอธิบายวิชาบุร 620 การเล่นนิทาน. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- วรัญญา ศรีบัว. (2560). นิทานและหุ่นประกอบมือ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สาวตรี เกษณี. (2560). การพัฒนาความสามารถในการอ่านโยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ประสาทสัมผัสร่วมกับการสอนแบบ 3R ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราช ภัฏพิบูลสงคราม.

Green, S. T. (2016). Puppets in Educatio. เรียกใช้เมื่อ 17 เมษายน 2564 จาก www.thepuppetsafetysquad.com

Kandinsky, K. T. (1988). Point and Line to plane. New York: Dover Publication.

การศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพ ดนตรีไทยอย่างยั่งยืน*

STUDY OF THE WISDOM OF THAI MUSIC MASTERS AND SUSTAINABLE SUCCESS IN THE THAI MUSIC PROFESSION

ณัฐทัย พงศ์พิทักษ์

Nathatai Pongpitak

มานพ วิสุทธิแพทย์

Manop Wisuttipat

สุรศักดิ์ จำนงค์สาร

Surasak Jamnongsan

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

Email: nathatai.biw@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ภูมิปัญญาครูดนตรีไทย 2) ศึกษากระบวนการบรรลุความสำเร็จด้านภูมิปัญญาของวิชาชีพดนตรีไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพ มีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างโมเดลจากกระบวนการสนทนากลุ่มย่อยของผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทยจากสำนักการสังคีต ผลการศึกษาพบว่าการวิเคราะห์ภูมิปัญญาครูดนตรีไทยเพื่อสร้างโมเดลการศึกษาภูมิปัญญาที่ส่งผลต่อความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทยประกอบด้วย 1) ความรู้ที่ได้รับมาตั้งแต่สมัยเรียน 2) การมีทักษะปฏิภาณทางดนตรี ที่ดี 3) องค์ความรู้ที่มีเมื่อเริ่มทำงาน 4) การเป็นที่ยอมรับและได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติ 5) เป็นผู้มีความรู้ที่มีทัศนคติที่ดี และการวิเคราะห์ภูมิปัญญาประกอบด้วยสายสี่บทอด กระบวนการถ่ายทอด ผลงานอนุรักษ์ และผลงานสร้างสรรค์ นำโมเดลไปศึกษากระบวนการบรรลุความสำเร็จด้านภูมิปัญญาของครูไชยยะ ทางมีศรี ผลการศึกษาพบว่า 1) เรียนดนตรีไทยกับผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทยเช่นครูรวม พรหมบุรี, ครูบุญยงค์ เกตุคง, ครูมนตรี ตราโมท และครูจิรัส อัจฉรงค์ 2) อนุรักษ์ทางเพลงบ้านครูรวม พรหมบุรี และทางเพลงบ้าน ครูบุญยงค์ เกตุคง เพลงเรื่องจากกองการสังคีต และเพลงสำหรับพิธีกรรม สำหรับการแสดงจากสำนักการสังคีต 3) อนุรักษ์ทางเพลงบ้านครูรวม พรหมบุรี บ้านครูบุญยงค์ เกตุคง 4) ผลงานสร้างสรรค์ทั้งทางร้องและทางบรรเลง เกิดเป็นโมเดล MASTER สร้างจากกระบวนการบรรลุความสำเร็จที่

* Received 8 August 2022; Revised 23 August 2022; Accepted 26 August 2022

เกิดจากการได้เรียนดนตรีไทยกับครูที่มีความรู้ความสามารถ การสั่งสมประสบการณ์ ทั้งด้านวิชาการและทักษะการปฏิบัติ ปัจจุบันครูไชยยะเป็นที่ยอมรับ มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในสังคมดนตรีไทย ได้รับฉายาว่า “คลังเพลงไทย”

คำสำคัญ: ภูมิปัญญา, ศิลปวัฒนธรรม, ความสำเร็จ, วิชาชีพดนตรีไทย

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) analyze the wisdom of Thai music masters; and 2) study the process of achieving success in wisdom of Thai music profession. This research uses a qualitative methodology and there was a focus group discussion process of Thai music experts of Office of the Performing Arts, Fine Arts Department. The results showed that the wisdom of Thai music master to create an educational model of wisdom that affects the success of the Thai music profession, consisted of the following: 1) Experience and knowledge acquired since school 2) Having good musical dexterity 3) Knowledge acquired when starting work 4) Recognition and received an honorary award 5) Be virtuous have a good attitude. Moreover, by apply the model, it is showed that the wisdom in Thai music consists of process of continuation, inheritance, preserving and creativity Thai music performing. Studying the successful process in wisdom of Kru Chaiya Thangmeesri result that 1) learning Thai music with specialists such as Kru yang Thangmeesri, Kru Ruam Promburi, Kru Boonyong Ketkong, Kru Montri Tramote and Kru Jiras Atnarong.; 2) started working at the Sangkhet Division, Office of Performing Arts, the Fine Arts Department; 3) preserving music of Ban Kru Ruam PhromBuri, music of Ban Kru Bunyong Ketkong, and instrumental and ceremony music for performance by Office of the Performing Arts; 4) creating vocal and instrumental music. This is the origin of the MASTER model for successfully in Thai music education with Kru, the specialist who have academic knowledge and practical skills. Nowadays, Kru Chaiya is recognized with manifest workings by Thai music society, as Thai Music Library.

Keywords: Wisdom, Thai Music Masters, Sustainable Success, Thai Music Profession.

บทนำ

ปัจจุบันมีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของครุฑนตรีไทย เกิดขึ้น เช่น งานวิจัยเรื่องการศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาของพันโท เสนาะ หลวงสุนทร การศึกษาเรื่ององค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติ: นายจิรัส อาจนรงค์ การศึกษาวิจัยเรื่องภูมิปัญญาครุฑนตรีไทยกรณีศึกษา ครูอุ๋น บัวเอี่ยม และการศึกษาวิจัยเรื่ององค์ความรู้ของศิลปินแห่งชาติ: นายศิริ วิชเวช เป็นต้น (สมหมาย โมกขศักดิ์, 2550) ซึ่งนอกจากงานวิจัยแล้วยังมีการจัดการเรียนรู้ที่มีการรวบรวมองค์ความรู้ มีการจัดบันทึกองค์ความรู้ โดยที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นการรวบรวมเพียงแค่ผลลัพธ์ทั้งสิ้น ยังมีการศึกษาอีกประเภทหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจ และถือเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดงานวิจัยเรื่องนี้ โดยผู้วิจัยนำคำว่า Role Model คือภาพของบุคคลที่ประสบความสำเร็จในอาชีพที่จะทำให้เยาวชนมองเห็น และตามรอยแห่งความสำเร็จตามบุคคลต้นแบบ อาชีพในฝัน เช่น ดารา นักแสดง นางแบบ เพราะได้รับค่าตอบแทนสูง จึงเลือกเรียน นิเทศศาสตร์ หรือความสำเร็จในครอบครัว เช่น บิดาและมารดาประกอบอาชีพแพทย์ ลูกมองเห็นบิดาและมารดาเป็นต้นแบบจึงเลือกสอบเข้าเรียนแพทย์ หรือบิดาและมารดาเป็นนักธุรกิจลูกเลือกเรียนบริหารธุรกิจการมองเห็นเส้นทางที่บุคคลต้นแบบประสบความสำเร็จในชีวิต จะสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการขับเคลื่อน และช่วยสร้างพลังในการแสวงหาความสำเร็จ หรือที่ทุกคนมักพูดเสมอว่าทำตามความฝัน หรือฝันให้ไกลแล้วไปให้ถึง

ผู้วิจัยจึงนำคำสำคัญ 3 คำมาเรียงกัน ดังนี้ “ภูมิปัญญาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของ วิชาชีพดนตรีไทย” รูปแบบหรือแนวคิดที่นำมาศึกษา คือ Knowledge Management การจัดการความรู้ ผู้วิจัยตั้งชื่อว่าเป็นการศึกษาด้วยเทคนิค “ย้อนกลับ” โดยผู้วิจัยได้วาง Mindset ว่าจะมุ่งศึกษาไปที่ผลสัมฤทธิ์โดยตรง (Outcome) หรือ การศึกษาเส้นทางแห่งความสำเร็จของศิลปินต้นแบบเกิดคำถามว่าศิลปินที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ ต้องเป็นอย่างไร โดยการนำ “ภูมิปัญญาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิชาชีพดนตรีไทย” มาจัดวางอีกครั้ง เพื่อสร้างกระบวนการที่จะวัดความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทย ดังนั้นต้องค้นหาความหมายของความสำเร็จในวิชาชีพก่อน (เชาว์ศิลป์ จินดาละออง, 2553) ได้ให้ความหมายของความสำเร็จว่าเป็นตัวแปรหนึ่งที่ทำให้มนุษย์เรามีความพึงพอใจในชีวิต ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเพื่อวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์บอกเล่า (แบบมุขปาฐะ) เพื่อให้เห็นที่มาของความสำเร็จในวิชาชีพ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เพื่อสร้างกระบวนการให้เห็นถึงแนวปฏิบัติที่ดี (มานพ วิสุทธิแพทย์และคณะ, 2543); (กาญจนา อินทรสุนานนท์, 2540) วิธีการลงมือทดลองปฏิบัติ วิธีการจำ วิธีการคิด วิธีการฝึก รวมถึงวิธีการแก้ไขปัญหาบนที่ทดลองโดยร้อยเรียงให้เป็นเรื่องราวที่มีความชัดเจน (เอนก อาจมังกร, 2563); (อาทิตย์ ผ่อนร้อน, 2563)

งานวิจัยเรื่องนี้ยังเป็นการรักษากระบวนการที่ได้มาซึ่งองค์ความรู้ทั้งหมด ป้องกันมิให้สูญหายไปพร้อมกับเวลาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เส้นทางความสำเร็จบนอาชีพที่มั่นคงจะเป็นการสร้างที่ยั่งยืนในวิชาชีพดนตรี (สรัญญา ลีวัณณะ, 2555) ทั้งนี้ศิลปินทุกท่านล้วน

มีความอดทนและความพยายามในการร่วมกันอนุรักษ์รักษามรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่านี้ เพราะสิ่งสำคัญนี้จะปรากฏภาพจำและสร้างความภาคภูมิใจให้บรรดาศิษย์ทุกคนเมื่อย้อนกลับไปอ่าน เช่น ครุมนตรี ตราโมท ท่านได้รับฉายา คีตกวี 5 แผ่นดิน, เพชรน้ำหนึ่งสยาม ศิลปินผู้เชี่ยวชาญที่เป็นเสาหลักทางด้านดนตรีไทยเป็นผู้ควบคุมวงดนตรีไทยของสำนักการสังคีต ในปัจจุบันมีการรวบรวมผลงาน เอกสาร และตำราของท่าน ยังคงปรากฏให้เยาวชนรุ่นหลังได้สืบค้น ลำดับต่อมาคือครูจิรัส อัจฉนรงค์ ได้รับฉายาคลังเพลงโบราณ, ธนาкарเพลงไทย ท่านเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้ รอบด้าน และเป็นผู้ควบคุมวงดนตรีไทยของสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ต่อจากครุมนตรี ตราโมท โดยรองศาสตราจารย์ ดร. มานพ วิสุทธิแพทย์ ได้ศึกษางานวิจัยวิเคราะห์ถึงองค์ความรู้ของครูจิรัส อัจฉนรงค์ ที่มีการรวบรวมบทเพลงหายากที่ใกล้จะสูญหาย เช่น เพลงตับ เพลงเรื่อง รวบรวมผลงานประพันธ์เพลงอีกหลาย บทเพลง และสรุปองค์ความรู้ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพดนตรีไทย (มานพ วิสุทธิแพทย์, 2552)

การศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทยอย่างยั่งยืนเป็นการศึกษาเพื่อค้นหาแนวทางแสวงหาหลักคิด แนวคิด วิธีปฏิบัติตนเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ทักษะ และเชื่อมโยงกับแนวคิด เพื่อให้เห็นถึงทัศนคติที่ดีตลอดเส้นทางในวิชาชีพ ให้เป็นที่ยอมรับในสังคมจนประสบความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทย โดยงานวิจัยเรื่องนี้ จะเป็นการศึกษาในอีกแง่มุมหนึ่งของการวิจัยด้านมนุษยดุริยางควิทยา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ภูมิปัญญาครูดนตรีไทย
2. เพื่อศึกษากระบวนการการบรรลุความสำเร็จด้านภูมิปัญญาของครูดนตรีไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่อง การศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทย ที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทยอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทย ตำรา บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการเก็บข้อมูลภาคสนาม ทั้งนี้เพื่อรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล “ภูมิปัญญาที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ของวิชาชีพดนตรีไทย” พร้อมนำข้อมูลที่ได้ มาเรียบเรียงตามแนวทางการวิจัยแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ โดยมีการกำหนดแนวทาง และขั้นตอนการทำงานวิจัยดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารตำรา วารสาร หนังสือ งานวิจัย บทความวิชาการ การสัมภาษณ์ และเว็บไซต์เพื่อเป็นการสืบค้นข้อมูลเบื้องต้น

- 1.1 รวบรวมข้อมูลด้านเอกสารสิ่งพิมพ์

- 1.2 รวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อย(ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทย สำนักการสังคีต)

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ (ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทย)

2. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคสนทนากลุ่มย่อยเพื่อสร้างโมเดลที่จะนำไปศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทยอย่างยั่งยืน โดยเลือกสำนักการสังคีต กรมศิลปากรผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มย่อย จำนวน 11 ท่าน ได้แก่

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทย

1. ครูเอนก อาจ่มกร	ผู้อำนวยการสำนักการสังคีต
2. ครูสุริยะ ชิตท้วม	หัวหน้ากลุ่มดุริยางค์ไทย
3. ครูไพรัตน์ จรรย์นาญ	หัวหน้าวงดุริยางค์ไทย
4. ครูยุทธนา ชิตท้วม	หัวหน้าวงดุริยางค์ไทย
5. ครูสุรพงษ์ โรหิตาจล	หัวหน้าวงดุริยางค์ไทย
6. ครูกิตติศักดิ์ อยู่สุข	หัวหน้าวงดุริยางค์ไทย
7. ครูทวีศักดิ์ อัครวงษ์	หัวหน้าวงดุริยางค์ไทย

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มย่อย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์	ที่ปรึกษา
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ จำนงค์สาร	ที่ปรึกษา
3. นางสาวณัฐหทัย พงศ์พิทักษ์	ผู้วิจัย
4. นายสุกิตติ์ ทำบุญ	ผู้ช่วยผู้วิจัย

3. ขั้นสรุปผลจากการสนทนากลุ่มย่อยไปใช้วิเคราะห์ความสำเร็จของภูมิปัญญา เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการเส้นทางแห่งความสำเร็จของภูมิปัญญา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 สรุปกระบวนการสร้างโมเดลความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทย ประกอบด้วย 1) ความรู้ที่ได้รับมาตั้งแต่สมัยเรียน 2) การมีทักษะปฏิกิริยาทางดนตรีที่ดี 3) องค์ความรู้ที่มีเมื่อเริ่มทำงาน 4) การเป็นที่ยอมรับและได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติ 5) เป็นผู้มีความรู้ที่มีทัศนคติที่ดี

3.2 สรุปกระบวนการสร้างโมเดลการศึกษาภูมิปัญญาของครูดนตรีไทยการวิเคราะห์ภูมิปัญญาประกอบด้วยสายสืบทอด กระบวนการถ่ายทอด ผลงานอนุรักษ์ และผลงานสร้างสรรค์

4. แนวทางการศึกษาความสำเร็จของภูมิปัญญา โดยเลือกศิลปินต้นแบบทางด้านดนตรีไทย 1 ท่าน ที่มีคุณสมบัติตรงตามโมเดล จากการสนทนากลุ่มย่อย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 4.1 สายสืบทอด (ประวัติครู สายสืบทอด ประสบการณ์)
- 4.2 กระบวนการถ่ายทอด (ความรู้ องค์ความรู้ของครูดนตรีไทย)
- 4.3 การอนุรักษ์ทางภูมิปัญญาของครูดนตรีไทย(อนุรักษ์ภูมิปัญญาเดิม)

4.4 การบูรณาการให้เกิดการสร้างสรรคทางภูมิปัญญาของครุฑนตรีไทย (สร้างสรรค์)

5. นำโมเดลไปศึกษาศิลปวัฒนธรรมต้นแบบเพื่อสรุปความสำเร็จของภูมิปัญญาและกระบวนการบรรลุภูมิปัญญาครุฑนตรีไทยที่ส่งผลความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทย

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ 1. เพื่อวิเคราะห์ภูมิปัญญาครุฑนตรีไทย

ผลการวิจัยภูมิปัญญาที่วิเคราะห์ได้ประกอบด้วย 1) ความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทย 2) องค์ประกอบที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จของภูมิปัญญา 3) โมเดลการศึกษาภูมิปัญญาที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทย โดยผู้วิจัยนำผลวิเคราะห์ข้อมูลมาจากการสนทนากลุ่มย่อย วันที่ 10 มกราคม พุทธศักราช 2563 โดยจัดประชุม ณ สำนักงานสังคีต โดยมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทยจำนวน 7 ท่าน

1. ครูเอนก อาจมังกร	ผู้อำนวยการสำนักงานการสังคีต
2. ครูสุริยะ ชิตท้วม	หัวหน้ากลุ่มดุริยางค์ไทย สำนักงานการสังคีต
3. ครูไพรัตน์ จรรย์นาญ	หัวหน้าวงดุริยางค์ไทย
4. ครูยุทธนา ชิตท้วม	หัวหน้าวงดุริยางค์ไทย
5. ครูสุรพงศ์ โรหิตาจร	หัวหน้าวงดุริยางค์ไทย
6. ครูกิตติศักดิ์ อยู่สุข	หัวหน้าวงดุริยางค์ไทย
7. ครูทวีศักดิ์ อัครวงษ์	หัวหน้าวงดุริยางค์ไทย

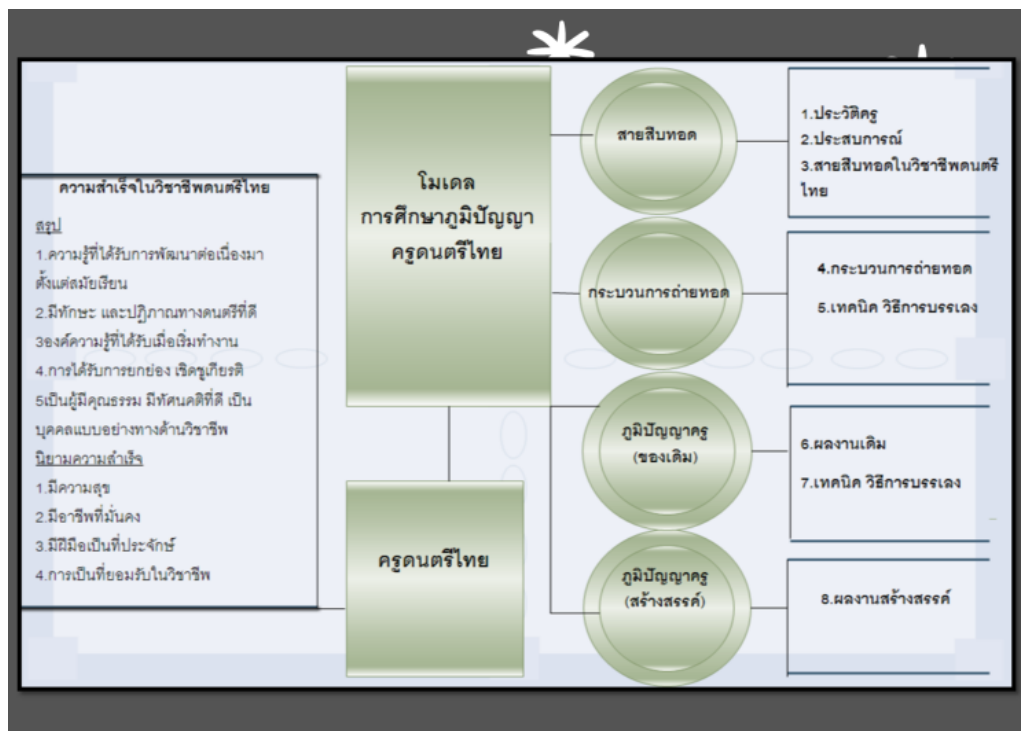
การรวบรวมความรู้จากการสนทนากลุ่มย่อยทำให้ผู้วิจัยได้แนวทางในการสร้างโมเดลการศึกษาภูมิปัญญาครุฑนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทยอย่างยั่งยืน โดยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทยพบว่าผู้ที่สำเร็จได้ต้องมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติดังต่อไปนี้ ความสำเร็จ คือ การมีความสุข การมีอาชีพที่มั่นคง การมีฝีมือเป็นที่ประจักษ์ และการเป็นที่ยอมรับใน วิชาชีพส่วน ความสำเร็จวิชาชีพดนตรีไทยนั้น ประกอบด้วย 1) ประสบการณ์ ความรู้ ที่ได้รับมาตั้งแต่สมัยเรียน 2) มีทักษะ ปฏิภาณทางดนตรีที่ดี 3) องค์ความรู้ที่มีเมื่อเริ่มทำงาน 4) การเป็นที่ยอมรับ และได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติ 5) เป็นผู้มีความดี มีทัศนคติที่ดี เป็นบุคคลแบบอย่างทางวิชาชีพ

2. องค์ประกอบที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จของภูมิปัญญาดนตรีไทย ประกอบด้วย 1) สายสืบทอด (ประวัติครู ประสบการณ์ ความรู้) 2) กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดจากการเรียนดนตรีไทย 3) องค์ความรู้ของครุฑนตรีไทย (อนุรักษ์) 4) การประยุกต์ภูมิปัญญาทางดนตรีไทยผ่านการสร้างสรรค์(สร้างสรรค์)

3. โมเดลการศึกษาภูมิปัญญาครุฑนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพครุฑนตรีไทยอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 โมเดลการศึกษาภูมิปัญญา

ที่มา: จากการสนทนากลุ่มย่อยเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2563 ณ สำนักงานสังคีต

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 กระบวนการบรรลุความสำเร็จด้านภูมิปัญญาของครุฑนตรีไทย จากโมเดลการศึกษาภูมิปัญญาครุฑนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทยอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้นำมาศึกษา วิเคราะห์องค์ความรู้ของศิลปินต้นแบบ โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเลือกศิลปินต้นแบบ

การวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปที่เหมาะสมในการนำโมเดลไปศึกษาภูมิปัญญาครุฑนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทยอย่างยั่งยืนโดยผู้วิจัยมีเหตุผล 3 ประการทำไมจึงเริ่มต้นนำโมเดลไปศึกษาครูไชยยะ ทางมีศรี

1. มีบทบาทโดยตรงในการบรรเลงดนตรีสำหรับพิธีกรรม สำหรับการแสดง และสำหรับขับกล่อม

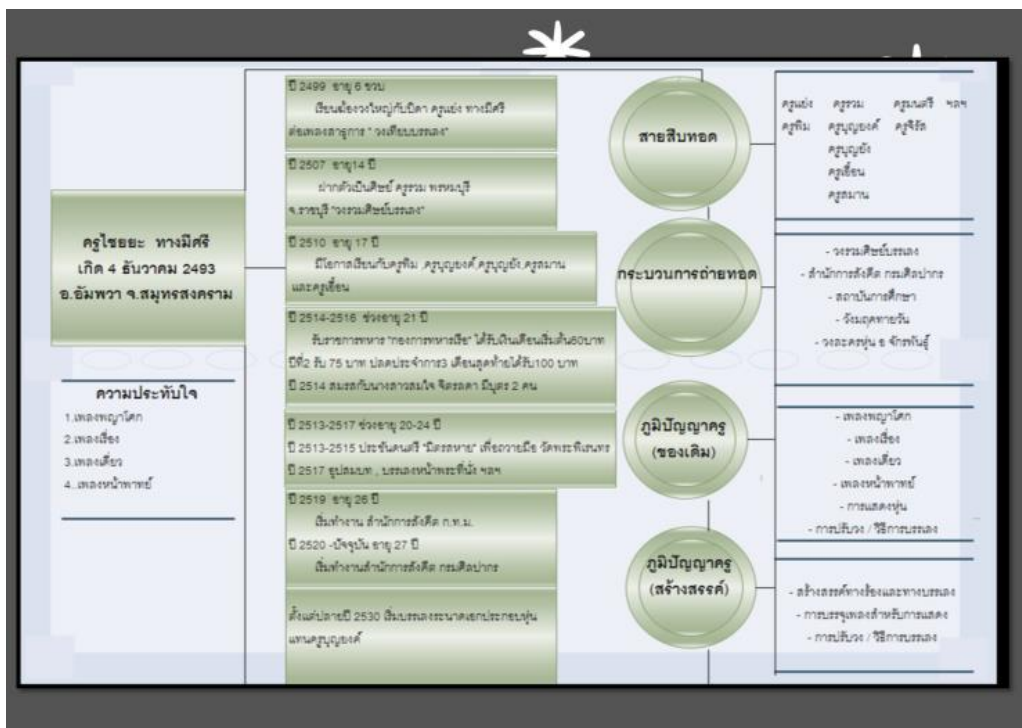
2. มีหน้าที่โดยตรงในการอนุรักษ์ สร้างสรรค์ผลงานทางดนตรีไทย

3. แหล่งรวมผู้รอบรู้ที่มีส่วนร่วมในการให้ความรู้ทั้งในฐานะวิทยาการ
กรรมการประกวด รวมถึงการปรับวงเพื่อการบรรเลงในโอกาสต่าง ๆ

ครูไชยยะ ทางมีศรี สัมผัสประสบการณ์จนเป็นที่ยอมรับ และได้รับความไว้วางใจให้
เป็นผู้ควบคุมวงดนตรีไทยของสำนักงานการสังคีตต่อจากครูจิรัส อัจฉรงค์ ปัจจุบัน
ครูไชยยะ ทางมีศรีเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้รอบด้าน ทั้งการบรรเลง และการประพันธ์เพลง ด้วย
คุณสมบัติดังกล่าวครูไชยยะ ทางมีศรี จึงเหมาะสมที่จะเป็นศิลปินต้นแบบ

2. โมเดลการศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทย
อย่างยั่งยืน ของครูไชยยะ ทางมีศรี สรุปดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 2 โมเดลการศึกษาความสำเร็จของภูมิปัญญาครูดนตรีไทย
ที่มา:จากการสนทนากลุ่มย่อยเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2563 ณ สำนักงานการสังคีต

1. ด้านสายสืบทอด

เพราะอ่อนน้อม	ถ่อมตน	ล้นตืดตัว	รู้ดีชั่ว	กรรมนิกร	คำไขขาน
ได้ร่ำเรียน	ความรู้	ครูอาจารย์	ผู้เชี่ยวชาญ	เมตตา	และปราณี
จะทำงาน	การดนตรี	ที่แสนรัก	เกียรติศักดิ์	แบบอย่าง	<u>ทางมีศรี</u>
เพื่อเกตุคง	เชิดชู	พรหมบุรี	ครุมนตรี	ครูจิรัส	วัฒนา
หยุดดีนรร	ค้นหา	ค่าชีวิต	ขอสถิต	อยู่ที่นี่	เท่านั้นหา
เพราะดนตรี	มีคุณ	อุ้นชีวา	ขอบูชา	ครูดนตรี	พลีใจกาย

ส่วนหนึ่งของกลอนที่เล่าถึงประวัติของครูไชยยะ (ไชยยะ ทางมีศรี, 2563) ท่านมักจะให้ความสำคัญกับครูทุกท่านที่ร่วมสร้างให้ครูไชยยะ ทางมีศรี เติบโตเป็นครูดนตรีไทยอีกท่านหนึ่งที่เป็นต้นแบบแห่งความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทยในทุกวันนี้ โดยเริ่มต้นศึกษาดนตรีไทยจาก

<u>ครูแย่ง ทางมีศรี</u>	เริ่มฝึกดนตรี เรียนรู้เพลงไหมโรงเย็น การรวมวง	} ครูไชยยะทางมีศรี ↓ คลังเพลงไทย
<u>ครุรวม พรหมบุรี</u>	กระบวนการไล่มือ โครงสร้างเพลง เพลงการต่าง ๆ	
<u>ครูปัญญงค์ เกตุคง</u>	เพลงเดี่ยว เพลงเรื่อง การแสดงหุ่น การประพันธ์เพลง	
<u>ครุมนตรี ตราโมท</u>	การปรับวง การประพันธ์เพลง เพลงประกอบการแสดง	
<u>ครูจิรัส อัจฉรงค์</u>	การจดจำเพลง ความแม่นยำทำนอง คลังเพลงโบราณ	

2. กระบวนการถ่ายทอดของครูไชยยะ ทางมีศรี

วิธีการสอนหรือกระบวนการถ่ายทอดของนายไชยยะ ทางมีศรีท่านจะเริ่มต้นทุกอย่างด้วยการปฏิบัติให้นักศึกษาเห็นเช่น ท่านมักจะมาถึงก่อนเวลาเรียนเสมอเพื่อสอนให้นักศึกษาฝึกเรื่องของการรักษาวินัย การตรงต่อเวลาก่อนที่จะเข้าสู่การเรียนจะต้องแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเพื่อสร้างความสนิทสนม ไม่ให้เกิดความกลัว ค่อย ๆ สร้างความคุ้นเคย “ฉันเล่าเรื่องเธอเล่าเรื่อง เพื่อฝึกการเป็นผู้ฟัง” เมื่อคุ้นเคยกันจะลดความเครียดในการต่อเพลงลง เมื่อเริ่มการเรียนการสอน จะเล่าถึงประวัติเพลง โครงสร้างเพลง และเริ่มต่อทำนองหลัก ฉะนั้นเพลงที่สอนส่วนใหญ่จะเน้นต่อทำนองหลักเพลง เมื่อนักศึกษาแม่นยำเพลง แม่นมือแล้ว จึงจะสอนแปลทำนองเฉพาะเครื่องมือ (เน้นย้ำหลังจากที่ต่อทำนองหลักเรียบร้อยแล้ว) ในขณะที่สอนนายไชยยะจะนั่งอยู่หน้าห้องเรียน ตีระนาดเอกเป็นทำนองเพื่อให้นักศึกษาติดตามทีละวรรค เพลงที่ถ่ายทอดให้กับนักศึกษาจะเป็นเพลงตามหลักสูตรที่ได้กำหนดเอาไว้ ทำนองหลักที่จะถ่ายทอดให้นั้น จะบอกถึงที่มาที่ไปเสมอ ว่าได้รับการถ่ายทอดมาจากใคร และจะอธิบายกับนักศึกษาว่าเพลงนั้นเป็นทางเพลงของครูดนตรีไทยท่านใด นอกจากการต่อทำนองหลักให้แล้ว จะต้องอธิบายถึงโครงสร้างเพลง วิธีการบรรเลงเพลงที่ต่อให้อีกด้วย เนื่องจากบางเพลงเป็นเพลงที่มีความพิเศษจำเพาะ จึงจะต้องอธิบายให้ละเอียด เพราะในลำดับสุดท้ายจะต้องมีการรวมวง

และจะแนะนำถึงวิธีการนำเพลงเหล่านั้นไปใช้ ซึ่งวิธีการแบบนี้นายไชยยะ ทางมีศรีได้รับแบบอย่างมาจากครูรวม พรหมบุรี

3. ภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดจากการเรียนดนตรีไทย

นายไชยยะเรียนดนตรีเบื้องต้นจากบิดา คือ *ครูแย่ง ทางมีศรี* ซึ่งเป็นหัวหน้าวงดนตรีและเป็นหัวหน้าคณะศิษย์ครูแย่ง เริ่มเรียนพื้นฐานด้วยจับมือฆ้องการฝึกหัดเริ่มต้นที่สาธการ โหมโรงเช้า โหมโรงเย็น เพลงฉิ่ง เพลงเรื่องเป็นพื้นฐานอย่างง่าย แล้วจึงจะเริ่มเรียนแบบหลัก รวมทั้งการฝึกหัดเป่าแตร การฝึกหัดตีฆ้องมอญเพื่อประโยชน์ในการนำวงไปปฏิบัติงานเป็นอาชีพเสริม ครูแย่งท่านจะสอนทุกคนที่สนใจที่อาศัยบริเวณใกล้เคียงเสริมสร้างประสบการณ์รอบด้าน ท่านสอนให้มีความรู้หลากหลายจนบางคนสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ ครูแย่งใช้วิธีการสอนแบบพ่อสอนลูก เมื่อนายไชยยะจบชั้นประถมศึกษาตอนปลายอายุ 14 - 15 ปี จึงต้องย้ายถิ่นฐานด้วยเหตุผลสำคัญเพื่อต้องการเสริมประสบการณ์ให้มีความรู้รอบด้านหมายถึงได้เรียนในที่ที่หลากหลายขึ้น ด้วยครูแย่งมีเพื่อนเป็นคนระนาดอยู่ที่จังหวัดราชบุรีชื่อ *ครูรวม พรหมบุรี* ท่านมีชื่อเสียงเรื่องระนาดเอก ในลุ่มน้ำแม่กลอง เพราะท่านได้ร่ำเรียนกับครูหลวงชาญเชิงระนาด (เงิน ผลารักษ์) แล้วมีโอกาสได้เรียนกับ ครูหลวงประดิษฐ์ (ศร ศิลปบรรเลง) ท่านยังเป็นลูกศิษย์รุ่นเดียวกับครูเผือด นักระนาด ครูเจียร มาลัยมาลัย ครูโองการ กลับขึ้น เมื่อมาอยู่กับครูรวมจึงเท่ากับว่านายไชยยะจะได้เรียนรู้กับครูระดับฝีมือทุกคน นอกจากจะสอนเรื่องดนตรี แล้วยังสั่งสอนในเรื่องจริยธรรม มารยาท การเข้าหาผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ การสอนให้รู้จักนอบน้อม อ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักผู้ใหญ่ รู้จักผู้หลักผู้ใหญ่ รุ่นพี่รุ่นน้องรุ่นลุง นักดนตรีที่ดีพร้อม นอกจากเก่งแล้วยังต้องรู้จักเคารพในวัยวุฒิ ในวงของครูรวม พรหมบุรี จะประกอบด้วยครูที่มีความรู้ความสามารถอีกหลายท่าน ซึ่งท่านจะคอยช่วยครูรวม พรหมบุรี ในการดูแลเด็ก ๆ เช่น ครูเอียด เผยเผ่าเย็น ท่านเป็นครูผู้ใหญ่ ครูปลิว สีทาวา คือท่านเป็นคนในวงของครูรวมช่วยฝึกหัดลูกศิษย์รุ่นเล็ก ส่วนรุ่นโตจะมีครูอ้วน หนูแก้ว (ซึ่งเป็นครูของครูจิตตินนท์ ผลละศิริ) แล้วอีกรุ่นหนึ่งต่อมาคือเป็นรุ่นพี่ซึ่งจะคอยเป็นที่เลี้ยง คนระนาดประจำวงของครูรวมมี 2 รุ่น รุ่นใหญ่เป็นรุ่นพี่นายไชยยะชื่อครูอ้วน หนูแก้ว รุ่นรองลงมาชื่อครูพุ่ม เผยเผ่าเย็น (เป็นบุตรของครูเอียด เผยเผ่าเย็น) เป็นทั้งคนปี คนร้องประจำวง ครูพุ่มท่านร้องเพลงได้เยอะมาก เพราะท่านมีความทรงจำที่ดี ทั้งดับนางลอย ดับพรมมาตรฐาน นาคบาทท่านไม่ต้องดูเนื้อร้อง และในเวลาที่ท่านสอน “เด็กๆ ใครไม่ได้เพลงอะไร ใครไม่รู้จักเพลงอะไร จะสอนให้ทั้งทางร้อง ทั้งทางเครื่อง ท่านสอนได้ทั้งหมด ท่านมีความสามารถรอบวง เครื่องหนังตีได้ แต่ท่านจะตีแบบพื้นฐาน แบบทำมาหากิน ท่านไม่ได้เรียนเพื่อเป็นครูบาอาจารย์” ตลอดเวลาที่นายไชยยะมาอยู่กับครูรวมจะคอยซึมซับวิธีการฝึก วิธีการสอนเหล่านี้ไปด้วย ครูรวมจะเน้นการให้ความรู้เรื่องทำนองเพลง และวิธีนำเพลงไปใช้ว่าเพลงประเภทไหนใช้กับงานอะไร ให้ความรู้แล้วอธิบายควบคู่กันไปด้วย นายไชยยะอยู่ที่บ้านครูรวมมาได้ตั้งแต่อายุ 14 - 15 ปี จนถึงอายุ 21 ปี ถึงวัยเป็นทหาร แต่ทุกวันหยุดหรือทุกครั้งที่มีงานจะกลับออกมารับใช้ครูรวมเสมอ

ปีพุทธศักราช 2519 ได้รู้จักกับครูอีก 1 ท่าน คือ *ครูบุญยงค์ เกตุคง* ถ้ากล่าวถึงเรื่องการต่อเพลงนั้นได้จากครุรวม (เพลงเถา เพลงเรื่อง เพลงเดี่ยว) ครุรวมเป็นคนถ่ายทอดให้ ถ้าเกี่ยวกับเรื่องระนาด การไล่ระนาดเบื้องต้น ให้รู้จักใช้เพลงทะแย ครุรวมเน้นความเป็นรากฐานที่ดีของการเรียนระนาด ในเพลงนี้จะทำให้รู้จักการใช้กลอนต้องรู้จักเปรียบเทียบว่าทำนองหลากหลายที่เป็นทำนองหลัก เมื่อไหร่ต้องการจะนำกลอนระนาดเข้าไปใช้ จะมีทะแยเป็นแบบฝึกหัดที่สามารถแปลทำนองไปได้ (เป็นพื้น เป็นหมื่นเพลง ด้วยกลอนระนาดทะแย) ทางไล่ที่ครุรวมถ่ายทอดไว้ให้ซึ่งจะมีการคาบเกี่ยวเรื่องเวลากัน ตอนมาเรียนเพิ่มเติมกับครูบุญยงค์ ขณะนั้นยังอยู่ในวงของครุรวม พรหมบุรี จนกระทั่งปีพุทธศักราช 2520 ครูบุญยงค์ได้ชักชวนให้นายไชยยะมาทำงานในวงกองการสังคีตกรุงเทพมหานคร ทำให้เกิดความรู้สึกปลื้มปิติเพราะคิดว่าถ้าได้มาอยู่ใกล้ครูบุญยงค์คงได้เรียนรู้ได้ความรู้เพิ่มเติมอีกมากมาย ในขณะที่มาทำงานที่กองการสังคีตได้ร่ำเรียนเพลงเดี่ยว เพลงเรื่อง เพลงพิธีกรรมต่าง ๆ จากครูบุญยงค์เพิ่มเติมจากที่ได้เรียนมาแล้วกับครุรวม ถือว่าได้เพลงอีกมากมาย ทำงานที่นี่ได้ 1 ปีเมื่อถึงปลายปีพุทธศักราช 2520 ที่สำนักการสังคีต กรมศิลปากรเปิดรับสมัครข้าราชการใหม่ในระดับหนึ่ง ครูบุญยงค์ท่านแนะนำว่าเขาเปิดสมัครลงไปสมัครดูอาจจะโชคดีอาจจะได้เป็นข้าราชการในกรมศิลปากร ซึ่งครั้งนี้นายไชยยะไม่เต็มใจไปเพราะว่าการอยู่ตรงนี้รู้สึกว่ามีความสุขดีแล้ว มีครูอยู่ใกล้ ๆ มีครูให้ไถ่ถาม มีครูที่มีสรรพวิชาต่าง ๆ เพียบพร้อม “ครูบุญยงค์ให้เหตุผลว่าการไปอยู่ที่สำนักการสังคีตจะได้ความรู้เรื่องเรื่องการบรรเลงสำหรับการแสดงเพิ่มเติม เพราะสิ่งนั้นคือสิ่งที่เราไม่รู้ ที่สำนักการสังคีตมีการแสดงโขน มีการแสดงละคร แล้วยังมีการบรรเลงในงานพระราชพิธีสำคัญมากมาย ในบางครั้งมีการเดินทางไปแสดงต่างจังหวัดและต่างประเทศ ซึ่งในหน่วยงานของกองการสังคีตระยะนั้นยังไม่มีจะได้มีหูตากว้างไกล จะได้มีความรู้กว้างขวาง ครูบุญยงค์สนับสนุนให้มาตรงนี้” ทำให้นายไชยยะตัดสินใจลองมาสอบแข่งขัน จนในที่สุดได้ทำงานที่สำนักการสังคีต

ทุกวันนี้ไชยยะยังมีความรู้สึกว่าคุณเองยังคงเป็นนักเรียนตลอดเวลา ยังคงต้องการความรู้ยังต้องใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอีกมาก ถึงแม้จะมาอยู่ที่สำนักการสังคีต ได้พบครูผู้ใหญ่สุดคือ *อาจารย์มนตรี ตราโมท* และ *ครูจิรัส อัจฉมรงค์* ท่านเป็นหัวหน้าแผนก อีกทั้งยังมีรุ่นพี่รุ่นเพื่อนที่เขาทำงานอยู่ก่อนแล้ว มีความรู้ที่สามารถจะเป็นแบบอย่างให้เราเดินตามเพื่อนำไปปฏิบัติตนได้ดี สรุปแล้วคือทุกท่านที่ทำงานอยู่ก่อนปีพุทธศักราช 2519 - 2520 นับได้ว่าเป็นครูผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำงานของนายไชยยะ ที่มาทำงานที่นี่ได้ทุกคนและการเรียนการสอนยังเป็นการเรียนรู้ระหว่างครูผู้ใหญ่ รุ่นครู รุ่นพี่แม้แต่เพื่อนฝูงในระดับเดียวกันก็มีความรู้ เราพร้อมที่จะรับความรู้จากทุกคนด้วย

ทุกวันนี้ชีวิตหลังจากที่เกษียณอายุราชการไปแล้วยังคงเป็นที่ปรึกษาให้กับข้าราชการใหม่ ข้าราชการรุ่นน้อง รุ่นหลาน อะไรยังไม่ได้ ใครที่ยังมีความอยากได้ใคร่ดี ใครมีความรู้อะไรที่เรายังไม่รู้เขายังพร้อมที่จะรับฟังรับรู้ ส่วนวิธีการทำงานจะเป็นการทำงานอย่าง

เบา ๆ เพราะเกษียณแล้ว นอกจากความรู้ที่สั่งสมมาจนสามารถประพันธ์เพลงเถา เพลงเดี่ยว คิดเพลงระบำ รวมถึงบรรจุทางร้องทางบรรเลงในวาระต่าง ๆ ให้แก่กรมศิลปากร ด้วยความรู้ที่ได้สั่งสมมา นายไชยยะต้องการเป็นผู้ให้ ต้องการบอกเล่าองค์ความรู้เหล่านี้เพื่อส่งต่อให้กับลูกหลานที่ทำงานอยู่ในปัจจุบันเพื่อประโยชน์ต่อวิชาชีพต่อไป

4. การประยุกต์ภูมิปัญญาทางดนตรีไทยผ่านการสร้างสรรค์

ครูไชยยะ ทางมีศรี เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในด้านการประพันธ์ครุมีหลักในการคิด หรือมีแนวคิดในวิธีประพันธ์เพลงเป็นของตัวเอง “จะบอกว่าของตัวเองเลยคงไม่ใช่ทั้งหมด” สรุปแล้วคือมีต้นแบบหรือมีแบบอย่างที่เป็นแบบแผนของครูทั้งสามท่าน แบบที่ 1 ครุมนตรี ตราโมท แบบที่ 2 คุณจิรัส อัจฉรงค์ แบบที่ 3 ครุบุญยงค์ เกตุคง โดยแบบที่ 1 คือประพันธ์แบบวิชาการผสมจินตนาการตั้งความเป็นวิชาการเช่นเพลงเดี่ยวสุรินทราหู นำโครงสร้างเพลงมาวางแล้วผสมจินตนาการเข้าไป แบบที่ 2 เป็นจินตนาการในวิชาการ ตั้งต้นคิดจากจินตนาการ อย่างเช่น ระบำน้ำตาลมะพร้าว เป็นระบำจินตนาการจากชุมชน ท้องถิ่นอัมพวา สร้างขึ้นตามรูปแบบของเจตนาที่จะให้เป็นสินค้าขึ้นชื่อ แบบที่ 3 คือจินตนาการที่ไม่มีวิชาการคือเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดอย่างเดียว คือไม่มีแกน ไม่มีอะไรเลย ไม่มีพื้นของความเป็นหลักฐานอย่างเช่น จะมีชั้นเดียวเป็นฐาน มี 2 ชั้นเป็นฐาน อย่างเพลงระบำบางครั้งไม่มีอะไรเป็นฐานเลย ซึ่งวิธีนี้อาจารย์มนตรีท่านปฏิบัติให้ดูมาแล้วมีทั้งวิชาการในจินตนาการ มีทั้งจินตนาการในวิชาการ แล้วก็มีทั้งจินตนาการที่ไม่มีวิชาการ ก็เป็นได้ทั้ง 3 รูปแบบจึงนำมาศึกษาแล้วก็ดูเป็นแบบอย่างจากครูทั้ง 3 ท่านนี้คือเป็นวิธีการประพันธ์เพลงของครูไชยยะ ทางมีศรี

3. สรุปกระบวนการบรรลุความสำเร็จด้านภูมิปัญญาที่ส่งผลต่อความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทยของครูไชยยะ ทางมีศรี

1. ได้เรียนรู้ดนตรีไทยกับครูระดับฝีมือที่มากด้วยความสามารถ
2. ได้รับการสั่งสอนในเรื่องจริยธรรม มารยาท การเข้าหาผู้หลักผู้ใหญ่สอนให้รู้จักอ่อนน้อมอ่อนน้อมถ่อมตนจึงเป็นที่รักของผู้ที่พบเห็น
3. ครูไชยยะเป็นผู้ที่มีทั้งพรสวรรค์และพรแสวง มุมานะ อนทน ขยันขันแข็ง มักจะได้รับคำชื่นชมจากครูที่ถ่ายทอดดนตรีไทยเสมอ
4. การมีวินัย ขยันหมั่นเพียรคิดทบทวนเสมอ
5. ครูไชยยะไม่เคยปฏิเสธความรู้ ไม่เลือกครู ไม่เลือกวิชา ไม่ยึดติดกับทางเพลง หรือทางใคร
6. ครูไชยยะเป็นผู้ที่มีความจำเป็นเลิศจึงได้รับโอกาสให้บรรเลงเพลงทุกประเภทจึงเป็นการสั่งสมความรู้ทั้งทฤษฎีและด้านปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับว่าครูคือคลังเพลงไทย

7. การสั่งสมประสบการณ์จึงทำให้ครูไชยยะ ทางมีศรีมีความเชี่ยวชาญทั้งเรื่องการปรับวง และเรื่องการประพันธ์เพลง เป็นครูอีกท่านหนึ่งที่มีความสำคัญในวงการดนตรีไทย

ภาพที่ 3 โมเดลการศึกษาความสำเร็จของภูมิปัญญาครูดนตรีไทย

อภิปรายผล

จากการศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทยอย่างยั่งยืน โดยมี กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อยจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญในการสร้างโมเดล จำแนกเป็น 3 ประเด็นดังรายละเอียดต่อไปนี้ คือ 1) ความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทย 2) องค์ประกอบที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จของภูมิปัญญา 3) โมเดลการศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทยอย่างยั่งยืน หลังจากนั้นนำโมเดลการศึกษาภูมิปัญญาไปศึกษาศิลปินต้นแบบคือนายไชยยะ ทางมีศรีจึงเป็นที่มาของโมเดลบรรลุความสำเร็จภูมิปัญญาครูดนตรีไทยมีความเกี่ยวข้องการงานวิจัยในปัจจุบันที่กล่าวถึงองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาครูดนตรีไทย เช่น องค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติ: ครูศิริ วิชเวช หรือองค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติ: ครูจิรัส อัจฉรงค์ และงานวิจัยเรื่องสายสืบทอดของบ้านดุริยประณีต บ้านพาทยโกศล ซึ่งงานวิจัยเป็นการรวบรวมผลงานมากกว่ากระบวนการบรรลุความสำเร็จของผลงาน ผู้วิจัยเห็น

ถึงปัญหาและความสำคัญไปพร้อม ๆ กันทำให้ผู้วิจัยค้นพบว่าถ้าตระหนัก และเห็นคุณค่าของกระบวนการบรรลุความสำเร็จของผลงานไปพร้อมกับการรวบรวมผลงาน จะส่งผลให้คุณค่าของผลงานและกระบวนการคิดของศิลปินจะไม่มีวันสูญหายแน่นอน

ในความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทย ผู้วิจัยจึงเกิดแนวคิดที่ว่าวิธีการสร้างแนวทางการสำเร็จจากคนที่ประสบความสำเร็จ โดยใช้วิธีสนทนากลุ่มย่อยเริ่มจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทยที่ได้รับการยอมรับจากนักดนตรีไทยด้วยกันจนได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าวงดุริยางค์ไทยของสำนักการสังคีต กรมศิลปากร จำนวน 7 ท่าน มาเล่าถึงประสบการณ์เพื่อนำไปศึกษา วิเคราะห์ สรุปเส้นทางแห่งความสำเร็จเพื่อสร้างโมเดลความสำเร็จของภูมิปัญญาจากการเริ่มต้นหรือทุนเดิมที่ไม่เท่ากัน เส้นทางแห่งความสำเร็จของทุกคนจึงไม่เหมือนกัน ความเหมือนและความแตกต่างจึงสำคัญ ทำให้ผู้วิจัยสร้างคำถามในการสนทนากลุ่มย่อย และทำให้ค้นพบคำตอบที่จะเป็นแนวทางหรือกระบวนการบรรลุความสำเร็จเพราะเป้าหมายความสำเร็จคือการเป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถ ความรอบรู้ และเป็นที่ยอมรับในสังคมดนตรีไทย เพราะฉะนั้นจึงสรุปว่า ผู้ที่จะสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทยจะต้องมีคุณสมบัติพื้นฐานดังต่อไปนี้ 1) ประสบการณ์ ความรู้ ที่ได้รับมาตั้งแต่สมัยเรียน 2) มีทักษะ ปฏิภาณทางดนตรีที่ดี 3) องค์กรความรู้ที่มี เมื่อเริ่มทำงาน 4) การเป็นที่ยอมรับ และการได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติ 5) เป็นผู้มีความรู้ มีทัศนคติที่ดี เป็นบุคคลแบบอย่าง ต้นแบบทางด้านวิชาชีพ และมีองค์ประกอบที่ส่งผลทำให้บรรลุความสำเร็จของภูมิปัญญาจากการศึกษา (กานต์ สารวิงษ์, 2555) วิเคราะห์ สรุปเส้นทางบรรลุความสำเร็จ จากการศึกษายายสืบทอด (ประวัติ ประสบการณ์) กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดจากการเรียนดนตรีไทย อนุรักษ์ภูมิปัญญาหรือองค์ความรู้ของครูดนตรีไทยและการประยุกต์ภูมิปัญญาทางดนตรีไทยผ่านการสร้างสรรค์สร้างสรรค์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดปิแอร์ บูร์ดิเยอ (สุณีย์ ประสงค์ บัณฑิต, 2548) เป็นนักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศสบูร์ดิเยอ ได้มีแนวคิดทางสังคมวิทยาที่สำคัญว่าด้วยเรื่องของ ฮาบิตัส (habitus) ทุนที่สะสมในตัวบุคคล บูร์ดิเยอมีความคิดที่ว่า สังคมไม่มีความเท่าเทียม ทุนที่สะสมในตัวบุคคลก็ไม่เท่าเทียมกัน การสั่งสมความรู้ในตัวบุคคลตามแนวคิดของ บูร์ดิเยอด้วยพื้นฐานหรือต้นทุนทางสังคมที่ไม่เท่ากัน ความยากลำบากทั้งเรื่องสังคม ความยากลำบากทั้งเรื่องการยอมรับ ทำให้สะท้อนมองภาพรวมในวิถีดนตรีไทย การเล่าเรื่องผ่านวิธีแบบมุขปาฐะ นายไชยยะ ทางมีศรีจากนักดนตรีไทยต่างจังหวัดในวันนั้นจนกลายเป็นบุคคลที่ถือว่าประสบความสำเร็จในวันนี้ การมีกำลังใจที่ดี การมีจิตใจที่เข้มแข็ง ทำให้เกิดความพยายามในการที่จะเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จจนเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน ผู้วิจัยนำไปเชื่อมโยงกับการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทยเรื่องมานุษยดุริยางควิทยา (Ethnomusicology) ที่กล่าวถึงการเรียนรู้ เข้าใจมนุษย์ ผ่านการศึกษาดนตรีผ่านวิถีชีวิตศึกษาเสียงเพลง รูปแบบเนื้อหาของดนตรี ผ่านวัฒนธรรมความเชื่อผ่านการสืบทอดและการเชื่อมต่อการเปลี่ยนแปลงผ่านการผลิตและการใช้งาน หรือในทางกลับกันเราสนใจที่จะศึกษา

มนุษย์ที่มีพฤติกรรมเกี่ยวกับดนตรี เพื่อให้เข้าใจความหมายและความสำคัญของดนตรีนั้นๆ ให้ลึกซึ้งสาขานี้จึงมุ่งเน้นสร้างศิลปิน (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2548)

โมเดลความสำเร็จนี้สามารถเพิ่มพลังบวกให้ทุกคนเพื่อจะได้มีแนวทาง มีวิธีคิดโดยการเรียนรู้จากบุคคลที่ประสบความสำเร็จ แล้วเติมสิ่งที่ขาดให้เต็ม ผู้วิจัยสร้างโมเดลจากการเรียนรู้การบอกเล่าประสบการณ์ตรงของบุคคลที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทย กว่าจะสำเร็จได้ต้องผ่านความยากลำบาก ต้องมีความมุ่งมั่น และขยัน อดทน จนกลายเป็นศิลปินต้นแบบ MASTER ได้ 1) Mindset วิธีคิด 2) Applied การประยุกต์ความรู้ 3) Skills ทักษะ 4) Tacit knowledge การสั่งสม จนเกิดองค์ความรู้ 5. Experience ประสบการณ์ 6) Recognized เป็นที่ยอมรับ

องค์ความรู้ใหม่

เส้นทางความสำเร็จบนอาชีพที่มั่นคงจะเป็นการสร้างความยั่งยืนในวิชาชีพดนตรีและจากการศึกษาในครั้งนี้ทำให้เห็นว่าดนตรีเป็นศาสตร์อีกด้านหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าศาสตร์ด้านอื่น ๆ สามารถนำมาสร้างเป็นโมเดลเพื่อให้เห็นมุมมอง เห็นเส้นทางความสำเร็จทางดนตรีเพื่อสร้างปรากฏการณ์ให้เยาวชนไทยเปิดใจ หันมาสนใจดนตรีไทยเพื่ออาชีพทางด้านดนตรีไทย เพื่อความยั่งยืนของดนตรีไทย

โมเดลที่ 1 ภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทย

โมเดลที่ 2 MASTER กระบวนการบรรลุความสำเร็จของศิลปินต้นแบบ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลจากการศึกษาในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์ภูมิปัญญาครูดนตรีไทยสำหรับสร้างโมเดลการศึกษาภูมิปัญญาที่ส่งผลต่อความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทยประกอบด้วย 1) ประสบการณ์ 2) การมีทักษะปฏิกิริยาทางดนตรีที่ดี 3) องค์ความรู้ที่มีเมื่อเริ่มทำงาน 4) เป็นที่ยอมรับทางด้านดนตรีไทย(ยกย่องเชิดชูเกียรติ) และ 5) มีทัศนคติที่ดี ส่วนการวิเคราะห์ภูมิปัญญาประกอบด้วยสายสืบทอด กระบวนการถ่ายทอด ผลงานอนุรักษ์ และผลงานสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะสร้างโมเดลโดยการสนทนากลุ่มย่อยเพราะการได้ระดมความรู้ การได้รับข้อชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทยจะทำให้ตกขอบ และมองเห็นเส้นทางในการทำงานได้ชัดเจนขึ้น และตรงประเด็นมากขึ้นจนเกิดโมเดลความสำเร็จด้านภูมิปัญญาของครูดนตรีไทย เมื่อได้ข้อสรุปที่ชัดเจนผู้วิจัยจึงนำโมเดลที่ได้ไปใช้ศึกษาศิลปินต้นแบบ สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่2กระบวนการบรรลุความสำเร็จด้านภูมิปัญญาของครูดนตรีไทย ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการบรรลุความสำเร็จด้านภูมิปัญญาของครูไชยยะ ทางมีศรี ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญของสำนักการสังคีต ได้รับการยอมรับจากดุริยางคศิลปินให้เป็นผู้ปรับวงดนตรีไทย ต่อมาจากครูประสิทธิ์ ถาวร ครูมนตรี ตราโมท และครูจิรัส อาจณรงค์ ผู้วิจัยจึงนำโมเดลความสำเร็จทาง

วิชาชีพดนตรีไทย เพื่อวิเคราะห์ภูมิปัญญาในวิชาชีพดนตรีไทย สรุปได้ว่า 1) สายสืบทอด ท่านเรียนดนตรีไทยกับครูแย่ง ทางมีศรี, ครูรวม พรหมบุรี, ครูบุญยงค์ เกตุคง, ครูมนตรี ตราโมท และครูจิรัส อาจนรงค์ 2) กระบวนการถ่ายทอดจากบ้านครูรวม พรหมบุรี และบ้านครูบุญยงค์ เกตุคง กองการสังคีต และสำนักการสังคีต 3) อนุรักษ์ทางเพลงบ้านครูรวม พรหมบุรี บ้านครูบุญยงค์ เกตุคง จากครูมนตรี ตราโมท และ ครูจิรัส อาจนรงค์ 4) ผลงานสร้างสรรค์ทั้งทางร้องและทางบรรเลง กระบวนการบรรลุความสำเร็จเกิดเป็นโมเดล MASTER สรุปผลจากครูไชยยะ ทางมีศรีที่มีทั้งพรสวรรค์ และพรแสวง เกิดมาในครอบครัวดนตรีได้ยิน ได้ฟัง ได้ปฏิบัติดนตรีมาตั้งแต่เด็ก ความเก่งเกิดจากความรักและสนใจในดนตรี การจัดลำดับความคิด และมีวิธีการจดจำที่ดี ขยันมีวินัย ปฏิบัติทุกอย่างตามคำแนะนำด้วยความเข้าใจ ใส่ใจรายละเอียด และเตรียมพร้อมที่จะรับความรู้ตลอดเวลาไม่เลือกวิชา และไม่เลือกผู้สอน เมื่อมีความพร้อมผนวกกับโอกาส และจังหวะที่ดี การได้เรียนดนตรีไทยกับครูที่มีชื่อเสียง ครูที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ด้านวิชาการ และทักษะการปฏิบัติจนเป็นที่ประจักษ์ในสังคมดนตรีไทยจนได้รับฉายาว่า “คลังเพลงไทย” สำหรับการศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทยอย่างยิ่งย่น ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นที่สร้างโมเดล เพื่อนำไปศึกษาความสำเร็จในวิชาชีพ การทำสิ่งที่มองเห็นได้ยาก (นามธรรม) ทำให้มองเห็นง่ายขึ้น (รูปธรรม) การนำโมเดลไปใช้เพื่อศึกษาภูมิปัญญาของศิลปินต้นแบบเป็นการรักษาความรู้ในตัวครูที่เรียกว่า องค์ความรู้ ให้ได้รับการสืบทอด เพื่อเป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษาดนตรีไทยให้ทุกคนได้เห็นกระบวนการ ได้ตระหนักถึงความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทย สูตรแห่งความสำเร็จนี้จะส่งผลให้ดนตรีไทยอยู่คู่กับคนไทย “อย่างยิ่งย่น” ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับผู้สนใจนำโมเดลไปใช้ประโยชน์เพื่อความยั่งยืนในวิชาชีพคือดังนี้ 1) จากการศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทยอย่างยิ่งย่น ผู้ที่สนใจสามารถนำกระบวนการ หรือโมเดลนี้ไปศึกษาศิลปินทุกสาขาในวิชาชีพดนตรีไทย ทั้งนี้เพื่อถอดรหัสถึงกระบวนการสำคัญที่จะนำไปสู่กระบวนการบรรลุความสำเร็จ และเพื่อความยั่งยืนในวิชาชีพดนตรีไทย 2) โมเดลนี้ไปศึกษาศิลปินต้นแบบในสาขาอื่น ๆ เพื่อเห็นถึงเส้นทางกระบวนการบรรลุความสำเร็จไปพร้อม ๆ กับการเก็บรักษาองค์ความรู้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อสาขาวิชานั้น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา อินทรสุนานท์. (2540). พื้นฐานมานุษยวิทยามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ใน เอกสารคำสอนคณะศิลปกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กานต์ สารวิงษ์. (2555). การสืบทอดดนตรีไทยลุ่มแม่น้ำแม่กลองในจังหวัดกาญจนบุรี. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เชาว์ศิลป์ จินดาละออง. (2553). ก้าวอย่างผู้ชนะ. กรุงเทพมหานคร: สถาพรบุ๊คส์.

- ไชยยะ ทางมีศรี. (10 มกราคม 2563). กระบวนการบรรลุความสำเร็จของภูมิปัญญา. (ณัฐหทัย พงศ์พิทักษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- มานพ วิสุทธิแพทย์. (2552). องค์ความรู้ศิลปป็นแห่งชาติ: จีรัส อัจฉรงค์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- มานพ วิสุทธิแพทย์และคณะ. (2543). การสืบทอดเพลงไทยบ้านบางลำพู: วัฒนธรรมมุขปาฐะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สมหมาย โมกข์ศักดิ์. (2550). ศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทย: กรณีศึกษาครูอุ้น บัวเอี่ยม . กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สร้อยญา ลีวัฒนะ. (2555). การศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทย: กรณีศึกษาพันโทเสนาะ หลวงสุนทร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนีย์ ประสงค์บัณฑิต. (2548). แนวความคิดฮาปิตัสของ ปีแอร์ บูร์ดิเยอ กับทฤษฎีทางมานุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อาทิตย์ ผ่อนร้อน. (10 มกราคม 2563). กระบวนการถ่ายทอดดนตรีไทย. (ณัฐหทัย พงศ์พิทักษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2548). ทฤษฎี และวิธีวิทยา การวิจัยของ วัฒนธรรม การทะเลาะวิวาท และกับดักของความคิดแบบ คู่ตรงกันข้าม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- เอนก อาจมั่งกร. (10 มกราคม 2563). ความสำเร็จของวิชาชีพดนตรีไทย. (ณัฐหทัย พงศ์พิทักษ์, ผู้สัมภาษณ์)

ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์
ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา*
OPINIONS ON ONLINE LEARNING OF STUDENTS
OF BOROMARAJONANI COLLEGE OF NURSING,
NAKHONRATCHASIMA

สุชาดา วงศ์สวัสดิ์

Suchada Wongsawat

วรรณภา ธนานุภาพไพศาล

Wanna Thananuphaphaisan

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา

Boromarajonani College of Nursing, Nakhonratchasima, Thailand

E-mail: suchada@knc.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 จำนวน 270 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง .67 - 1.00 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการ ศึกษา พบว่า ในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ช่องทางที่นักศึกษาส่วนใหญ่สะดวกในการรับข้อมูลข่าวสาร คือ ไลน์ ร้อยละ 87.8 รองลงมา คือ เฟซบุ๊ก ร้อยละ 70.1 อีเมล ร้อยละ 49.6 และยูทูป คลาสรูม ร้อยละ 42.2 ตามลำดับ โดยสถานที่สะดวกในการเรียนมากที่สุด คือ ที่บ้าน รองลงมา คือ เรียนได้ทุกที่ และที่หอพัก ตามลำดับ นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่จำเป็น คือ ไฟล์เอกสารประกอบการสอนและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถดาวน์โหลดมาใช้ประกอบการเรียนได้ รองลงมา คือ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่เสถียร และมีฐานข้อมูลออนไลน์ทั้งของไทยและต่างประเทศให้สืบค้น ตามลำดับ ทั้งนี้ข้อดีของการเรียนแบบออนไลน์ นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าช่วยป้องกันการระบาดและลดความเสี่ยงในการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้กับนักศึกษาและบุคลากร รองลงมา คือ สามารถบันทึกวิดีโอการสอนไว้เพื่อทบทวนได้ สามารถเรียนได้ทุกที่ และช่วยให้สำเร็จการศึกษาได้ทันเวลา ตามลำดับ

อย่างไรก็ตามพบปัญหาที่เป็นอุปสรรค คือ นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าทำให้มีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์และเพื่อนน้อยลง รองลงมา คือ เครื่องมือสื่อสารของนักศึกษาไม่พร้อม สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร ทำให้เรียนรู้ได้ไม่เต็มที่ และสภาพแวดล้อมที่รบกวนสมาธิระหว่างเรียนตามลำดับ

คำสำคัญ: ความคิดเห็น, นักศึกษา, การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์

Abstract

The objective of this descriptive research was to study the students' opinions towards the online learning of Boromarajonani College of Nursing, Nakhonratchasima. The sample consisted of 270 students in years 1 - 4, selected by stratified random sampling. The data were collected using questionnaires which had an index of item - objective congruence (IOC) between .67-1.00. The statistics used for analyzing the data included frequency distribution, percentage, mean, and content analysis. The study results revealed that most of the students found that the most convenient channels for receiving information during online learning were via Line (87.8%), followed by Facebook (70.1%), E-mail (49.6%), and Google Classroom (42.2%), respectively. The most convenient places to study online were at home, followed by studying anywhere, and at college dormitories, respectively. The learning support that most students found necessary for online learning was having teaching materials and e-book files that students can download to support their studies, followed by the stability of high-speed Internet, and the access to online databases both in Thailand and abroad, respectively. Most of the students agreed that online learning has the advantage of preventing the spread of the virus and reducing the risk of contracting COVID - 19 to students and staff, followed by the video recording of the teaching for that enables retrospective, students could study anywhere and graduate on time, respectively. However, students found that there were some barriers to online learning such as having less interaction with teachers and peers, inadequate student communication tools, unstable Internet signals that make learning difficult, and unsuitable environment for online learning, causing distractions during classes, respectively.

Keywords: Opinions, Students, Online Learning

บทนำ

สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่มีการแพร่ระบาดเป็นวงกว้าง คนทั่วโลกต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิต จำเป็นต้องเว้นระยะห่างทางสังคม เพื่อช่วยลดการแพร่กระจายเชื้อไวรัส ให้ผู้ติดเชื้อมีจำนวนลดลงจนสามารถควบคุมได้ เมื่อเว้นระยะห่างกัน ไม่มีการสัมผัสกัน โอกาสติดเชื้อก็จะลดลงไป ทำให้เกิดการปรับตัวเป็นวิถีชีวิตแบบใหม่ โดยเฉพาะสถาบันทางการศึกษาที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนแบบปกติได้ จึงจำเป็นต้องใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ไม่หยุดชะงักลง (ทองศักดิ์ แสงสว่างวัฒนะ และคณะ, 2563) แม้ว่าบางสถาบันการศึกษาจะสามารถเตรียมการเพื่อรับมือกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ได้ดี แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้การศึกษาต้องปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยและเทคโนโลยี นักศึกษาเองต้องปรับวิธีการเรียนมาเป็นแบบออนไลน์มากขึ้นตามระบบที่ปรับเปลี่ยนใหม่ ซึ่งย่อมมีทั้งข้อดีและข้อจำกัดที่จะต้องหาทางพัฒนา ปรับปรุง และเลือกในแนวทางที่ดีที่สุด (ยง ภู่วรรณ, 2563)

การเรียนการสอนแบบออนไลน์เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนและผู้สอนอยู่คนละพื้นที่ ผู้เรียนสามารถเข้ามาเรียนผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีการนำเสนอในรูปแบบข้อความ เสียงภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนผ่านช่องทางการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย (สิริพร อินทสนธิ, 2563) ซึ่งการเรียนการสอนแบบออนไลน์มีข้อดี คือ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนการสอนได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา กลับมาทบทวนบทเรียนได้ และลดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระหว่างกันได้ แต่มีข้อจำกัด คือ ในระหว่างเรียนหากสัญญาณอินเทอร์เน็ตของผู้สอนหรือผู้เรียนไม่เสถียร จะทำให้เกิดปัญหาการรับฟังเนื้อหาที่ไม่ต่อเนื่องได้ ผู้สอนไม่สามารถสังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ของผู้เรียนได้โดยตรงลดโอกาสการมีส่วนร่วม การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และการเรียนรู้ร่วมกัน (พฤতিকานต์ นิยมรัตน์, 2564) ทั้งนี้สิ่งสำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องจัดทำเอกสารเนื้อหาและสื่อการสอนนำเสนอให้ผู้เรียนไว้ได้ศึกษา มีการสื่อสารปฏิสัมพันธ์กันทางการเรียนระหว่างผู้สอนและผู้เรียนที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจมากขึ้น รวมทั้งการมีระบบอินเทอร์เน็ตที่เสถียร จึงจะช่วยให้กระบวนการเรียนรู้เป็นไปด้วยความสะดวก สามารถรับส่งสารและสื่อการเรียนได้โดยสะดวกรวดเร็ว (ฐาปนีย์ ธรรมเมธา, 2557)

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา เป็นหนึ่งในสถาบันการศึกษาที่มีการปรับตัวจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยได้ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนในช่วงเดือน มีนาคม-เมษายน 2563 และ มกราคม 2564 จากการเรียนการสอนแบบปกติในวิทยาลัยเป็นการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ซึ่งนักศึกษาทุกชั้นปีได้เดินทางกลับไปเรียนออนไลน์ที่บ้านผ่านโปรแกรมการประชุมออนไลน์ การปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการ

สอนอย่างกะทันหัน เพื่อให้การเรียนรู้เกิดความต่อเนื่องครั้งนี้ ทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนต้องปรับตัวกันอย่างรวดเร็ว และเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์มีคุณภาพใกล้เคียงกับการสอนปกติ จึงเป็นที่มาที่ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาถึงความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา เกี่ยวกับช่องทางที่นักศึกษาสะดวกในการรับข้อมูลข่าวสารระหว่างการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ สถานที่ที่นักศึกษาสะดวกในการเรียน สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่นักศึกษาเห็นว่ามีความจำเป็น ข้อดีและปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้สอนและวิทยาลัยได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งให้การสนับสนุนผู้เรียนในการเรียนออนไลน์ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยดำเนินการ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 1 - 4 ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา ที่ผ่านการเรียนการสอนแบบออนไลน์ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระหว่างวันที่ 22 มีนาคม - 30 เมษายน 2563 และระหว่างวันที่ 9 - 30 มกราคม 2564 จำนวน 636 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) กำหนดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้เท่ากับ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 245 คน และเพื่อทดแทนกรณีกลุ่มตัวอย่างถอนตัวออกจากโครงการวิจัย ผู้วิจัยได้เพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 270 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนในชั้นปีที่ 1 จำนวน 63 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 64 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 83 คน และชั้นปีที่ 4 จำนวน 60 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่ 2 เป็นคำถามให้เลือกตอบ โดยสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับ 1) ช่องทางที่สะดวกในการรับข้อมูลข่าวสารระหว่างการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ และ 2) สถานที่

ที่นักศึกษาสะดวกในการเรียนออนไลน์ และส่วนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดให้นักศึกษาเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ 1) สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ใดที่นักศึกษาเห็นว่ามีความจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ 2) การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์มีข้อดีอย่างไร และ 3) สิ่งใดที่นักศึกษาคิดว่าเป็นปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์

โดยแบบสอบถามในการวิจัยผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการสื่อสารมวลชน และด้านการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ จากนั้นนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ จนได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item - Objective Congruence : IOC) อยู่ระหว่าง .67 - 1.00

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

วิจัยนี้ได้รับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา เอกสารรับรองเลขที่ COA No. 07/2564 โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างจะได้รับการชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ วิธีดำเนินการวิจัย และการเข้าร่วมโครงการวิจัยเป็นไปตามความสมัครใจ กลุ่มตัวอย่างสามารถที่จะถอนตัวจากการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ไม่มีการระบุชื่อหรือที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่างในแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้รับจะเป็นความลับ รวมทั้งผลการวิจัยจะเสนอในภาพรวมเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ส่วนข้อมูลจากคำถามปลายเปิด ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวทางของ เอื้อมพร หลินเจริญ ด้วยการจำแนกคำหรือข้อความในเนื้อหาสาระที่ได้จากการตอบคำถามปลายเปิด ซึ่งมีความครอบคลุมคำหรือข้อความอื่น ๆ ที่มีอยู่ในคำตอบ จากนั้นนับความถี่ของคำหรือข้อความที่จำแนกไว้ หากค่าร้อยละ แล้วทำการสรุปบรรยายข้อมูลที่จำแนกได้ (เอื้อมพร หลินเจริญ, 2555)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา พบว่า นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 270 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 96.3 อีกร้อยละ 3.7 เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 18 - 33 ปี อายุเฉลี่ย 21.8 ปี

นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ช่องทางที่สะดวกในการรับข้อมูลข่าวสารระหว่างการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ คือ ทางไลน์ ร้อยละ 87.8 รองลงมา คือ เพชบุ๊ก ร้อยละ 70.1 อีเมล ร้อยละ 49.6 และยูทูป คลาสรูม ร้อยละ 42.2 ตามลำดับ โดยสถานที่ที่

สะดวกในการเรียนออนไลน์มากที่สุด คือ ที่บ้าน ร้อยละ 70.4 รองลงมา คือ เรียนได้ทุกที่ ร้อยละ 16.6 และที่หอพักในวิทยาลัย ร้อยละ 13 ตามลำดับ

ซึ่งสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่ามีคามจำเป็นเมื่อต้องเรียนแบบออนไลน์ คือ มีไฟล์เอกสารประกอบการสอนและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่นักศึกษาสามารถดาวน์โหลดมาใช้ประกอบการเรียนได้ รองลงมา คือ มีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่เสถียร และมีฐานข้อมูลออนไลน์ทั้งของไทยและต่างประเทศให้สืบค้น ตามลำดับ ดังรายละเอียด ดังนี้

1. มีไฟล์เอกสารประกอบการสอนและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่นักศึกษาสามารถดาวน์โหลดมาใช้ประกอบการเรียนได้ (ร้อยละ 60) ดังตัวอย่างคำกล่าว

“มีไฟล์เอกสารที่ใช้ประกอบการสอน ไฟล์หนังสือ E - book ที่เกี่ยวข้อง ให้นักศึกษาสามารถดาวน์โหลดมาใช้ประกอบการเรียนได้” “มีหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนให้ทำการสืบค้นเพื่อการเรียนรู้เพิ่มเติมได้” “มี E - book ที่ครอบคลุมทุกเนื้อหาที่เรียน เพื่อจะได้นำมาประกอบการจัดทำงานตามที่อาจารย์มอบหมายได้สะดวก”

2. มีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่เสถียร (ร้อยละ 25.2) ดังตัวอย่างคำกล่าว

“มีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เพื่อไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคในการเรียนแบบออนไลน์” “มีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่มีความเสถียร ไม่เคยขาดหายหลุด” “มีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงประสิทธิภาพดีต่อเนื่อง”

3. มีฐานข้อมูลออนไลน์ทั้งของไทยและต่างประเทศให้สืบค้น (ร้อยละ 20.4) ดังตัวอย่างคำกล่าว

“มีฐานข้อมูลออนไลน์ที่สามารถสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่เรียนได้ทั่วถึง” “มีฐานข้อมูลออนไลน์ที่เข้าถึงได้สะดวกรวดเร็วเกี่ยวกับโรคหรือการพยาบาล” “มีฐานข้อมูลออนไลน์ที่หลากหลายทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เข้าถึงได้สะดวกรวดเร็ว”

จากการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาถึงข้อดีของการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์มีข้อดีคือ ป้องกันการแพร่ระบาดและลดโอกาสเสี่ยงในการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้นักศึกษาและบุคลากร รองลงมา คือ สามารถบันทึกวิดีโอการสอนไว้เพื่อทบทวนย้อนหลังได้ และสามารถเรียนได้ทุกที่ ตามลำดับ ดังรายละเอียด ดังนี้

1. เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดและลดความเสี่ยงในการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้กับนักศึกษาและบุคลากร (ร้อยละ 28.9) ดังตัวอย่างคำกล่าว

“ควรมีการเรียนออนไลน์ หากโรค ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ยังระบาดอยู่ เพื่อป้องกันการแพร่กระจายในคนหมู่มาก และเพื่อช่วยให้นักศึกษารวมทั้งบุคลากรไม่เสี่ยงต่อการติดโรค” “เนื่องจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ยังไม่มีแนวโน้มที่จะลดลง จึงควรจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ กันไว้ดีกว่าแก้” “การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ช่วยให้อยู่รอดปลอดภัยจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019”

2. สามารถบันทึกวิดีโอการสอนไว้เพื่อทบทวน (ร้อยละ 12.6) ดังตัวอย่างคำกล่าว

“สามารถบันทึกวิดีโอการบรรยายของอาจารย์ได้ ทำให้เปิดดูย้อนหลังได้เมื่อต้องการทบทวน” “การเรียนออนไลน์ทำให้นักศึกษาสามารถย้อนดูคลิปในส่วนที่ไม่เข้าใจได้ โดยจะย้อนดูกี่ครั้งก็ได้ไม่จำกัด” “สามารถย้อนกลับมาศึกษาภายหลังได้เมื่อเกิดข้อสงสัย”

3. สามารถเรียนได้ทุกที่ (ร้อยละ 8.9) ดังตัวอย่างคำกล่าว

“การเรียนแบบออนไลน์สามารถเรียนได้ทุกที่ ฟังเสียงได้ชัดเจน” “การเรียนแบบออนไลน์สามารถเรียนได้ทุกที่” “สะดวกสบาย เรียนได้ทุกที่ มีสมาธิในการเรียนมากขึ้น”

4. ช่วยให้สำเร็จการศึกษาได้ทันเวลา (ร้อยละ 1.5) ดังตัวอย่างคำกล่าว

“การจัดให้มีการเรียนออนไลน์ทำให้สำเร็จการศึกษาได้ทันเวลา” “ถ้ามีเหตุจำเป็นจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ควรเรียนแบบออนไลน์ ทำให้ไม่เสียเวลา ไม่ต้องหยุดเรียน สำเร็จการศึกษาตามกำหนด” “การเรียนการสอนแบบเรียนออนไลน์มีข้อดีที่ไม่เป็นการเสียเวลา เรียนจบตามกำหนด”

สำหรับปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าทำให้มีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์และเพื่อนน้อยลง รองลงมา คือ เครื่องมือสื่อสารของนักศึกษาไม่พร้อม สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร ทำให้เรียนรู้ได้ไม่เต็มที่ และสภาพแวดล้อมที่รบกวนสมาธิระหว่างเรียน ตามลำดับ ดังรายละเอียด ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ทำให้นักศึกษามีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์และเพื่อนน้อยลง (ร้อยละ 19.3) ดังตัวอย่างคำกล่าว

“ไม่ได้พบเจอพูดคุยกับเพื่อน มีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์และเพื่อนน้อยลง การแลกเปลี่ยนกับอาจารย์และเพื่อนเพื่อทำความเข้าใจในเนื้อหาน้อยลง” “การอยู่กันคนละที่ ทำให้ไม่ค่อยได้คุยกับเพื่อน การติดต่อพูดคุยคุยนานกลุ่มกับเพื่อนไม่สะดวกเหมือนเรียนในห้องเรียน ติดต่อกันยาก ปรึกษากันได้ลำบาก ทำงานกลุ่มได้ไม่ค่อยดีเพราะไม่ได้อยู่ด้วยกัน” “เรียนออนไลน์ไม่เหมือนเรียนที่ห้องเรียนที่ได้เจอเพื่อน มีความสุขกว่าการเรียนคนเดียว มี eyes contact กับอาจารย์”

2. เครื่องมือสื่อสารของนักศึกษาไม่พร้อม สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียร ทำให้เรียนรู้ได้ไม่เต็มที่ (ร้อยละ 7.4) ดังตัวอย่างคำกล่าว

“เครื่องมือสื่อสารของนักศึกษาไม่พร้อม สัญญาณเน็ตไม่ดี เรียนไม่รู้เรื่อง ตามอาจารย์ไม่ทัน” “การเรียนการสอนแบบออนไลน์บางทีสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่ดีทำให้การเรียนรู้ขาดช่วง เรียนรู้ได้ไม่เต็มที่” “อินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียรทำให้การเรียนรู้ไม่ต่อเนื่อง เรียนไม่ค่อยเข้าใจเหมือนเรียนในห้องเรียน”

3. สภาพแวดล้อมที่รบกวนสมาธิระหว่างเรียนออนไลน์ (ร้อยละ 4.4) เช่น มีเสียงรบกวน ต้องช่วยงานบ้าน ต้องเลี้ยงน้อง ทำให้รบกวนสมาธิระหว่างเรียน ดังตัวอย่างคำกล่าว

“สภาพแวดล้อมแต่ละบ้านที่แตกต่างกันออกไป บทบาทของนักศึกษาเมื่อเรียนอยู่บ้าน เช่น ต้องเลี้ยงน้องไปด้วย ต้องช่วยงานบ้าน อีกทั้งต้องเข้าเรียนไปด้วย ทำให้เรียนไม่รู้เรื่อง” “สภาพสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่บ้านไม่เหมาะสม การทำกิจกรรมของสมาชิกภายในบ้านทำให้รบกวนสมาธิระหว่างเรียน” “สิ่งแวดล้อมรอบตัวที่บ้านไม่เหมาะสมต่อการเรียน มีเสียงรบกวนจากน้อง ไก่ สุนัข รถขายของ ช่างทำรถ ช่างทำบ้าน”

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการที่สะดวกในการรับข้อมูลข่าวสารระหว่างการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ คือทางไลน์ คิดเป็นร้อยละ 87.8 อาจเนื่องมาจากแอปพลิเคชันไลน์มีความสามารถหลากหลาย ทั้ง

การสนทนา ส่งข้อความ เสียง ไฟล์งาน อีกทั้งเป็นช่องทางที่นักศึกษาที่มีความคุ้นเคย ใช้งานเป็นประจำอยู่ก่อนแล้ว จึงมีความสะดวกที่จะใช้รับข้อมูลข่าวสารระหว่างการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ได้ทันที โดยไม่ต้องเรียนรู้การใช้งานเพิ่มเติม สอดคล้องกับศุภศิศิลป์ กุลจิตต์เจือวงศ์ กล่าวว่า โลกเป็นแอปพลิเคชันที่สามารถสื่อสารได้ 2 ทาง ที่ผู้ส่งสารและรับสารสามารถส่งข้อความ รูปภาพ ไฟล์ข้อมูล และเอกสารหลากหลายรูปแบบทั้ง .pdf .ppt .doc .jpeg เป็นต้น สามารถส่งคลิปวิดีโอ คลิปเสียง สติกเกอร์ที่ช่วยเพิ่มการสนทนาให้ชัดเจนขึ้น สามารถสนทนาผ่านไลน์เหมือนการพูดคุยโดยไม่เสียค่าบริการเพิ่มเติม ทำให้ลดช่องว่างของการสื่อสารถึงแม้ว่าจะอยู่ห่างไกลกัน ผู้ส่งสารและรับสารสามารถแสดงปฏิกริยาตอบกลับโดยตรงต่อกันได้ทันที ทำให้รับรู้ผลของการสื่อสารได้ทันที ด้วยลักษณะที่โดดเด่นของไลน์ดังกล่าว ทำให้ได้รับความนิยมจากผู้ใช้งานจำนวนมาก (ศุภศิศิลป์ กุลจิตต์เจือวงศ์, 2556) สอดคล้องกับการศึกษาของมนธิชา ทองหัตถา พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โลกเป็นแอปพลิเคชันที่นิยมใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.23 (มนธิชา ทองหัตถา, 2564) และจากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่า สถานที่ที่นักศึกษาสะดวกในการเรียนออนไลน์มากที่สุด คือ ที่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 70.4 สอดคล้องกับการศึกษาของแก้วใจ มาลีสัย และคณะ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลการจัดการเรียนแบบออนไลน์ของนักศึกษาในสถานการณ์การระบาดของ COVID-19 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เรียนออนไลน์ที่บ้านตนเอง คิดเป็นร้อยละ 76.19 (แก้วใจ มาลีสัย และคณะ, 2564)

จากผลการศึกษา พบว่า สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่ามีควมจำเป็นเมื่อต้องเรียนแบบออนไลน์ คือ มีไฟล์เอกสารประกอบการสอนและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่นักศึกษาสามารถดาวน์โหลดมาใช้ประกอบการเรียนได้ ทั้งนี้เนื่องจากไฟล์เอกสารประกอบการสอนและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เป็นสื่อประกอบการเรียนที่มีประโยชน์ต่อนักศึกษาในการนำไปใช้ศึกษาในระหว่างเรียนและทบทวนหลังเรียน ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น สอดคล้องกับ จักรกฤษณ์ โปตาพล กล่าวว่า สื่อทุกประเภทที่นำเสนอในการเรียนการสอนแบบออนไลน์นั้น จะช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังทำให้เข้าใจในเนื้อหาต่าง ๆ ง่ายมากขึ้น รวมทั้งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์บนเว็บไซต์ที่มีลิงก์ต่อไป ยังเป็นแหล่งความรู้เพิ่มเติมที่ทำให้ขอบเขตการเรียนรู้กว้างออกไป และเรียนอย่างรู้สึกมากขึ้น (จักรกฤษณ์ โปตาพล, 2563) และสิ่งที่นักศึกษาเห็นว่ามีความจำเป็นเมื่อต้องเรียนแบบออนไลน์ รองลงมา คือ มีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่เสถียร และมีฐานข้อมูลออนไลน์ทั้งของไทยและต่างประเทศให้สืบค้น ตามลำดับนั้น สอดคล้องกับพวงเพชร นรทิตาน และธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์โรคอุบัติใหม่ ความเร็วของอินเทอร์เน็ตเป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนและการสืบค้นข้อมูลประกอบการเรียนเป็นไปอย่างราบรื่น นอกจากนี้แหล่งเรียนรู้ ได้แก่

หนังสือ ตำรา ฐานข้อมูล E - book E - Journal เป็นอีกสิ่งจำเป็นที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ ด้วยการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำมาประกอบการเรียน (พวงเพชร นรทีทาน และธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี, 2564)

จากผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาถึงข้อดีของการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์มีข้อดี คือ ป้องกันการแพร่ระบาดและลดความเสี่ยงในการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้งนี้เนื่องจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นโรคทางเดินหายใจ ที่หลังติดเชื้ออาจไม่มีการจนถึงมีอาการรุนแรงเป็นปอดอักเสบและเสียชีวิตได้ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563) ซึ่งปัจจุบันยังไม่มียาที่ให้ผลในการรักษาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยเฉพาะ (คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2563) รวมทั้งมีการระบาดที่ขยายวงกว้างขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีแนวโน้มที่จะเกิดการแพร่ระบาดในสถานศึกษา ดังนั้นการรับมือกับการระบาดของโรคอย่างมีประสิทธิภาพด้วยการจัดรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ จึงมีข้อดีและมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อลดความเสี่ยงและป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพผู้เรียน ผู้สอน และบุคลากร (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2563) และนักศึกษามีความคิดเห็นว่า ข้อดีของการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ คือ สามารถบันทึกวิดีโอการสอนไว้เพื่อทบทวนได้ สอดคล้องกับวิทยา วาโย และคณะ ได้กล่าวว่า การเรียนการสอนออนไลน์ผ่านโปรแกรมการประชุมออนไลน์ เช่น โปรแกรมซูม โปรแกรมกูเกิ้ล มีด เป็นโปรแกรมการประชุมวิดีโอทางไกลที่สามารถบันทึกไฟล์ภายหลังการสอนเพื่อให้สามารถเรียนย้อนหลังได้เมื่อต้องการ (วิทยา วาโย และคณะ, 2563) รวมทั้งนักศึกษายังเห็นว่า การเรียนการสอนแบบออนไลน์มีข้อดีที่สามารถเรียนได้ทุกที่ สอดคล้องกับเจริญ ภูวจิตร กล่าวว่า ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบันทำให้เกิดการแพร่หลายของแนวทางจัดการเรียนรู้ออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตขึ้นอย่างมากมาย อำนวยความสะดวกการสอนให้เราสามารถเรียนรู้ทุกเนื้อหาได้ทุกที่ ทุกเวลา ซึ่งนับเป็นลักษณะสำคัญของการเรียนรู้ทางออนไลน์ คือ ผู้เรียนจะเรียนอยู่ที่ใดก็ได้ สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการเรียนการสอนให้เกิดความเหมาะสมกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เกิดขึ้น (เจริญ ภูวจิตร, 2564) และสอดคล้องกับการศึกษาของแก้วใจ มาลีสัย และคณะ พบว่า นักศึกษามีความเห็นว่าการเรียนการสอนออนไลน์ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นวิธีที่ดีที่สุด เพราะมีความสะดวกสบาย สามารถเรียนได้ทุกสถานที่ และปลอดภัยจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (แก้วใจ มาลีสัย และคณะ, 2564)

ส่วนปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ จากผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ทำให้มีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์และเพื่อนน้อยลง เช่น การพูดคุยแลกเปลี่ยนกับอาจารย์และเพื่อนเพื่อทำความเข้าใจในเนื้อหาที่สงสัย ทำงานกลุ่มร่วมกันลำบาก สอดคล้องกับ สิริพร อินทสนธิ์ พบว่า ปัญหาหนึ่งที่เกิดในการเรียนการสอน

ออนไลน์ คือ การมีปฏิสัมพันธ์ในเนื้อหาบทเรียนระหว่างผู้เรียนและผู้สอนลดน้อยลงไป ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนของผู้เรียนได้ (สิริพร อินทสนธิ์, 2563) และในช่วงที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์นั้น นักศึกษาส่วนใหญ่ต่างเดินทางกลับไปเรียนออนไลน์ที่บ้าน ประกอบกับการมีมาตรการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้มีโอกาสพบกันยากขึ้น การทำงานกลุ่มร่วมกันจึงเป็นไปด้วยความลำบาก ส่วนปัญหารองลงมา คือ เครื่องมือสื่อสารของนักศึกษาไม่พร้อม สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร ทำให้เรียนรู้ได้ไม่เต็มที่ และสภาพแวดล้อมที่รบกวนสมาธิระหว่างเรียนนั้น อาจเนื่องมาจากนักศึกษามีฐานะทางเศรษฐกิจและสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวที่แตกต่างกัน จึงทำให้มีความพร้อมในการเตรียมเครื่องมือสื่อสารเพื่อใช้เรียนออนไลน์ และสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่ต่างกัน สอดคล้องกับธรรมรัตน์ แซ่ตัน กล่าวว่า ในการเรียนออนไลน์จำเป็นต้องมีความพร้อมของเครื่องมือและอุปกรณ์สนับสนุนการเรียน เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต และสมาร์ตโฟน รวมถึงสิ่งสนับสนุนอื่น ๆ เช่น กล้อง ไมค์โครโฟน หูฟัง สัญญาณอินเทอร์เน็ต ล้วนแล้วแต่มีต้นทุนค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น ซึ่งขึ้นกับฐานะทางการเงินของผู้เรียนและผู้ปกครองที่จะจัดเตรียมสิ่งสนับสนุนในการเรียนออนไลน์เหล่านี้ (ธรรมรัตน์ แซ่ตัน, 2564) สอดคล้องกับ ณิชกานต์ แก้วจันทร์ และธนินท์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ กล่าวว่า การเรียนการสอนออนไลน์มีผลเสียในด้านอินเทอร์เน็ต หากขณะนั้นสัญญาณอินเทอร์เน็ตเกิดขัดข้อง ก็จะทำให้การสื่อสารมีความผิดพลาดหรือเรียนไม่เข้าใจในเนื้อหาส่วนนั้น (ณิชกานต์ แก้วจันทร์ และธนินท์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ, 2564) สอดคล้องกับการศึกษาความคิดเห็นและปัญหาเกี่ยวกับการเรียนออนไลน์ของพิชญ์สินี เสถียรธราดล และคณะ พบว่า ผู้เรียนได้รับผลกระทบจากการเรียนออนไลน์ในช่วงวิกฤติจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เนื่องจากปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน ทั้งด้านฐานะการเงินที่ไม่เอื้ออำนวยในเรื่องของการจัดซื้ออุปกรณ์ รวมถึงได้รับผลกระทบทางด้านสัญญาณอินเทอร์เน็ต ทำให้ไม่สามารถเข้าใจในบทเรียนได้เทียบเท่ากับการเรียนในห้องเรียนปกติ (พิชญ์สินี เสถียรธราดล และคณะ, 2564) สอดคล้องกับการศึกษาของ มนธิชา ทองหัตถา พบว่า ปัญหาในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ คือ ปัญหาที่ผู้เรียนบางส่วนต้องทำงานเพื่อแบ่งเบาภาระครอบครัวขณะเรียนอยู่บ้าน ไม่สามารถจัดการเวลาระหว่างการเรียนและภาระงานในครอบครัวได้ (มนธิชา ทองหัตถา, 2564) และการศึกษาของ สุขนิษฐ์ สังขสูตร และ จอมเดช ตรีเมฆ พบว่า นักศึกษามีความเห็นว่าการอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ คือ การไม่มีสมาธิในการเรียน จากการรบกวนของสภาพแวดล้อมรอบข้างขณะเรียน (สุขนิษฐ์ สังขสูตร และจอมเดช ตรีเมฆ, 2564)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา สรุปได้ว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า

ช่องทางที่สะดวกในการรับข้อมูลข่าวสารระหว่างการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ คือ ทางไลน์ รองลงมา คือ ทางเฟซบุ๊ก อีเมล และยูทูป คลาสรูม ตามลำดับ โดยสถานที่ที่สะดวกในการเรียนออนไลน์มากที่สุด คือ ที่บ้าน รองลงมาคือ เรียนได้ทุกที่ และที่หอพักในวิทยาลัย ตามลำดับ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่ามีค่าจำเป็น คือ ไฟล์เอกสารประกอบการสอนและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่นักศึกษาสามารถดาวน์โหลดมาใช้ประกอบการเรียนได้ รองลงมา คือ มีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่เสถียร และมีฐานข้อมูลออนไลน์ที่ทั้งของไทยและต่างประเทศให้สืบค้น ตามลำดับ ทั้งนี้ นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์มีข้อดี คือ ป้องกันการแพร่ระบาดและลดความเสี่ยงในการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้กับนักศึกษาและบุคลากร รองลงมา คือ สามารถบันทึกวิดีโอการสอนไว้เพื่อทบทวนได้ สามารถเรียนได้ทุกที่ และช่วยให้สำเร็จการศึกษาได้ทันเวลา ตามลำดับ ส่วนปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าทำให้มีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์และเพื่อนน้อยลง รองลงมา คือ เครื่องมือสื่อสารที่ไม่พร้อม มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียร และสภาพแวดล้อมที่รบกวนสมาธิระหว่างเรียน ตามลำดับ จากผลการศึกษาที่มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย 1.1) เนื่องจากไฟล์เอกสารประกอบการสอนเป็นสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับนักศึกษา ดังนั้นผู้สอนควรแชร์ไฟล์เอกสารประกอบการสอนให้กับนักศึกษาไว้ล่วงหน้าก่อนสอน พร้อมกับแชร์ลิงก์ให้นักศึกษาได้เข้าไปดาวน์โหลดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียน เพื่อจะได้ใช้ประกอบการเรียนและศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติม 1.2) ผู้สอน ผู้เรียน และบรรณารักษ์ ควรมีการร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ทันสมัย เกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศที่สนับสนุนการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นฐานข้อมูลออนไลน์ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อจัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่สอดคล้องกับความต้องการ รวมทั้งแนะนำให้ผู้สอน ผู้เรียน ได้เข้าไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด 1.3) ผู้สอนควรพิจารณาใช้กลยุทธ์การสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น ร่วมกับเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเสนอกิจกรรมการเรียนรู้ที่คาดหวัง เพื่อผู้สอนจะได้นำมาปรับใช้เพื่อเป็นการเรียนการสอน ผู้เรียนที่ผู้เรียนได้ทั้งความรู้และมีความสุขในการเรียนออนไลน์ 1.4) พิจารณหาแนวทางในการสนับสนุน ช่วยเหลือให้นักศึกษาได้มีอุปกรณ์ มีอินเทอร์เน็ตไวไฟระหว่างที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปด้วยราบรื่น และตอบสนองต่อการเรียนได้ทุกคน 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 2.1) สถาบันการศึกษาต่าง ๆ สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าไปเป็นแนวทางในการวางแผนจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักศึกษาดังที่กล่าวไว้ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 2.2) หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการพิจารณาหาแนวทางที่เป็นไปได้หรือให้การสนับสนุนแก่นักศึกษาให้สามารถเข้าถึงบริการ เพื่อจะได้มีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงไวใช้งานระหว่างการเรียนออนไลน์

อย่างต่อเนื่อง 3) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 3.1) ควรศึกษาถึงประสิทธิผลของรูปแบบการสอนประเภทต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป 3.2) ควรศึกษาถึงวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ซึ่งผลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้วัดและประเมินผลได้อย่างเหมาะสมและยุติธรรมกับผู้เรียน ส่งผลให้นักศึกษามีความพึงใจต่อการเรียนแบบออนไลน์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2563). คู่มือการปฏิบัติสำหรับสถานศึกษา ในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19. นนทบุรี: คิว แอดเวอร์ไทซิง.
- แก้วใจ มาลีลัย และคณะ. (2564). การประเมินผลการจัดการเรียนแบบออนไลน์ของนักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ในสถานการณ์การระบาดของ COVID-19. วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิ ประสงค์, 5(3), 106-118.
- คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2563). คู่มือป้องกันโรคโควิด-19. นครคุนหมิง: หยุนหนาน เอ็ดดูเคชั่น.
- จักรกฤษณ์ โปตาพล. (2563). การจัดการเรียนรู้ออนไลน์: วิธีที่เป็นไปทางการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2564 จาก <http://slc.mbu.ac.th/article/28181>
- เจริญ ภูจิตร. (2564). การจัดการเรียนรู้ทางออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2564 จาก <http://www.nidtep.go.th/2017/publish/doc/20210827.pdf>
- ฐาปณีย์ ธรรมเมธา. (2557). อีเลิร์นนิ่ง: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ e-Learning: from theory to practice. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- ณิกานต์ แก้วจันทร์ และธนินท์รัฐ รัตนพงศ์ปัญญา. (2564). ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน และความคาดหวังประสิทธิผลการศึกษาในระบบการเรียนการสอนออนไลน์ ในทศวรรษของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ใน รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย ครั้งที่ 9. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ทองคำดี แสงสว่างวัฒนะ และคณะ. (2563). "New Normal" วิถีชีวิตใหม่และการปรับตัวของคนไทยหลังโควิด-19 : การงาน การเรียน และธุรกิจ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 4(3), 372-386.

- ธรรมรัตน์ แซ่ตัน. (2564). ความพร้อมต่อการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของนักศึกษาภายใต้สถานการณ์การระบาดไวรัส COVID-19 : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต. วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา, 3(1), 24-37.
- พลฤติกานต์ นิยมรัตน์. (2564). การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19. วารสารวิชาการสังคมมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช, 11(2), 1-16.
- พวงเพชร นรทิตาน และธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี. (2564). การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์โรคอุบัติใหม่. วารสารวิชาการรัตนบุศย์, 3(2), 84-91.
- พิชญ์สินี เสถียรธราดล และคณะ. (2564). ผลกระทบของการเรียนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019: กรณีศึกษานิสิตหลักสูตรการศึกษาด้านจิตและศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยพะเยา. วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ, 6(3), 423-439.
- มนธิชา ทองหัตถา. (2564). สภาพการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนปากพั้ง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารลวศรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 5(1), 44-51.
- ยง ภู่วรรณ. (2563). ผลกระทบจากโควิด 19 ระบาด. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2564 จาก <https://learningcovid.ku.ac.th/course/?c=7&l=4>
- วิทยา วาโย และคณะ. (2563). การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 : แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9, 14(34), 285-298.
- ศุภศิลป์ กุลจิตต์เจือวงศ์. (2556). โฉมรูปแบบการสื่อสารบนความสร้างสรรค์ของสมาร์ทโฟน: ข้อดีและข้อจำกัดของแอปพลิเคชัน. วารสารนักบริหาร, 33(4), 42-54.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563). สู้ ! โควิด-19 ไปด้วยกัน คู่มือดูแลตัวเองสำหรับประชาชน. นนทบุรี: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สิริพร อินทสนธิ์. (2563). โควิด - 19 : กับการเรียนการสอนออนไลน์ กรณีศึกษารายวิชาการเขียนโปรแกรมเว็บ. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 22(2), 203-213.
- สุขนิษฐ์ สังขสูตร และจอมเดช ตรีเมฆ. (2564). การศึกษาความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ของมหาวิทยาลัยรังสิต. ใน เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติประจำปี 2564 . มหาวิทยาลัยรังสิต.
- เอี่ยมพร หลินเจริญ. (2555). เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. วารสารการวัดผลการศึกษา, 17(1), 17-29.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. (3rd ed). New York: Harper & Row.

ปัญหาการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกซักถามตามกฎหมายพิเศษ
ด้านความมั่นคงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้*

PROBLEM OF HEARING CONFESSION OF SUSPECT UNDER SPECIAL
SECURITY LAWS IN THE AREA OF 3 SOUTHERN BORDER PROVINCES

ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์
Chattamat Wisetsin
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Suratthani University, Thailand
E-mail: yayachattamat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกซักถามตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง 2) เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงเกี่ยวกับคำรับสารภาพของผู้ถูกซักถามให้สอดคล้องกับหลักสากล บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสารได้แก่ พ.ร.ก.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 พ.ร.บ. กฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 และพ.ร.บ. การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง โดยคัดเลือก พนักงานสอบสวนคดีความมั่นคง พนักงานอัยการ ผู้พิพากษาทหารซึ่งอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส รวมถึงนักวิชาการทางนิติศาสตร์ จำนวน 13 ท่าน ผลการศึกษาพบว่า 1) คำรับสารภาพของผู้ถูกจับในชั้นจับกุม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคท้าย ไม่สอดคล้องกับหลักการรับฟังพยานหลักฐานสากล การที่กฎหมายตัดพยานหลักฐานที่เป็นคำรับสารภาพอย่างเด็ดขาดโดยไม่มีข้อยกเว้น เป็นผลให้กฎหมายของไทยในเรื่องนี้อยู่ในสภาพที่เคร่งครัด ทำให้พยานหลักฐานที่ใช้พิสูจน์ข้อเท็จจริงในความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงน้อยลง ส่งผลให้มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงได้ 2) เห็นควรยกเลิกบทบัญญัติในมาตรา 84 วรรคท้าย หรือหากไม่ยกเลิก เห็นควรแก้ไขโดยตัดข้อความในบทบัญญัติดังกล่าวที่บัญญัติห้ามมิให้รับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกจับเป็นพยานหลักฐาน และเพิ่มเติมข้อยกเว้นให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจรับฟังถ้อยคำของผู้ถูกจับได้

* Received 14 August 2022; Revised 28 August 2022; Accepted 31 August 2022

คำสำคัญ: คำรับสารภาพ, ผู้ถูกซักถาม, กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง

Abstract

The objectives of this research article were to 1) analyze the problem of hearing an interrogated person's confession under the special security law and 2) propose a guideline for ensuring the special security law concerning confessions of interrogated person meets the international principles. This study adopted the qualitative research approach with the analysis of documents including the Emergency Decree on Public Administration in States of Emergency, B.E. 2548 (2005), the Martial Law Act, B.E.2457 (1914), the Internal Security Act B.E. 2551 (2008) and related studies. The research also adopted the field study method with the in - depth interviews of people involved in the use of special security laws. With the purposive sampling method, the sample group included security investigation officers, public prosecutors, judges and soldiers in the three southernmost provinces, namely Pattani, Yala and Narathiwat and legal scholars total 13 persons. The study results were found as follows. 1) A confession of the arrested person during the arrest stage according to the Criminal Procedure Code, Section 84, the last paragraph failed to comply with the international principles of hearing witness. A complete omission of confession without any legal exception meant Thai law was extremely rigorous. It resulted in limited evidence to prove the facts in these security - related offenses. As a result, there was insufficient evidence to punish offenders in security-related offenses. 2) Section 84, the last paragraph should be repealed. If not repealed, the text in the provision prohibiting the hearing of the arrested person's confession as evidence should be amended and a legal exception should be added to allow the court to use its discretion.

Keywords: Confession, Interrogated Person, Special Security Law

บทนำ

การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา พยานหลักฐาน (Evidence) ถือเป็นสิ่งที่สำคัญประการหนึ่งที่จะสามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่มีการกล่าวอ้างในการดำเนินคดีอาญาได้ว่าใครเป็นผู้กระทำความผิด หรือใครเป็นผู้บริสุทธิ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีคดีก่อการร้ายหรือคดีความมั่นคงเกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงมีลักษณะ

ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น คือ มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ทหารสามารถจับกุมผู้ต้องสงสัยได้โดยไม่ต้องแจ้งให้ญาติทราบ พระราชกำหนดว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ทหารจับกุมตัวผู้ต้องสงสัยได้ในทันทีในสถานการณ์ที่ไม่อาจขอยกหมายจับจากศาลได้ทันที และควบคุมตัวได้ไม่เกิน 7 วัน รวมถึงพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 ซึ่งใช้เฉพาะในพื้นที่อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมในคดีความมั่นคงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนำมาซึ่งสันติภาพและความสงบสุขให้เกิดขึ้นในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง (กรกฎ ทองชะโชค, 2557) แต่ประเด็นปัญหาคือ การดำเนินคดีความมั่นคงในชั้นของพนักงานสอบสวน จะต้องใช้ผลการดำเนินกรรมวิธีหรือผลการซักถามรวมไปถึงคำรับสารภาพที่ผู้ต้องสงสัยให้ไว้ต่อเจ้าหน้าที่ทหารนั้นสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานได้หรือไม่ เนื่องจากมาตรา 84 วรรคท้าย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติว่า “ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ถูกจับให้ไว้ต่อเจ้าพนักงานผู้จับ หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในชั้นจับกุมหรือรับมอบตัวผู้ถูกจับ ถ้อยคำนั้นเป็นคำรับสารภาพของผู้ถูกจับว่าตนได้กระทำความผิด ห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐาน แต่ถ้าเป็นถ้อยคำอื่นจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับได้ ต่อเมื่อได้มีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง หรือตามมาตรา 83 วรรคสอง แก่ผู้ถูกจับแล้วแต่กรณี” อีกทั้ง (“คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 3214/2560”, 2560) ที่ศาลฎีกาได้วางแนวบรรทัดฐานไว้ว่า “การที่จำเลยทั้งสี่ให้การต่อผู้ดำเนินกรรมวิธีซักถามในฐานะผู้ถูกดำเนินกรรมวิธีหรือผู้ต้องสงสัย และต่อพนักงานสอบสวนในฐานะพยาน มิใช่คำให้การของผู้ถูกจับที่ให้ไว้ต่อเจ้าพนักงานผู้จับเพราะขณะนั้นจำเลยทั้งสี่ยังไม่ได้ถูกจับกุม กรณีไม่อยู่ในบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคสี่ คำรับสารภาพและถ้อยคำอื่นของจำเลยทั้งสี่จึงไม่ต้องห้ามรับฟังตามบทบัญญัติมาตราดังกล่าว ทั้งการสอบปากคำจำเลยทั้งสี่โดยผู้ดำเนินกรรมวิธีและพนักงานสอบสวนก็เป็นการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่โดยชอบ เพราะขณะนั้นยังไม่มีเหตุเพียงพอที่จะดำเนินการขอยกหมายจับจำเลยทั้งสี่ได้ เนื่องจากไม่รู้ว่ามีผู้ใดเป็นคนร้าย การสอบปากคำจำเลยทั้งสี่จึงเป็นเพียงการสอบถามเบื้องต้นในชั้นสืบสวนเท่านั้น ผู้ดำเนินกรรมวิธีและพนักงานสอบสวนไม่จำเป็นต้องแจ้งสิทธิใด ๆ ให้จำเลยทั้งสี่ทราบก่อน บันทึกผลการดำเนินตามกรรมวิธีและบันทึกคำให้การของพยานรวมทั้งรถจักรยานยนต์และถังดับเพลิงของกลางจึงเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นและได้มาโดยชอบ ไม่ต้องห้ามรับฟังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 และมาตรา 226/1”

ผู้วิจัยเห็นว่าการมีอยู่ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคท้ายมีปัญหาจึงสมควรต้องแก้ไขปรับปรุง มิฉะนั้นแล้วย่อมส่งผลต่อการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกซักถามตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง เนื่องจากผู้ต้องหาอาจต่อสู้ว่าเป็นคำรับสารภาพชั้นจับกุมที่ต้องห้ามมิให้ศาลรับฟังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 84 วรรคท้าย จนในที่สุดศาลฎีกาต้องหาทางออกโดยเลี่ยงไปวินิจฉัยว่า การที่ผู้ต้องสงสัยถูกควบคุมตัวเพื่อดำเนินกรรมวิธีซักถาม ตามพระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ. 2457 และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงนั้นมิใช่การจับกุม คำรับสารภาพของผู้ต้องหาในชั้นซักถามดังกล่าวจึงไม่ต้องห้ามมิให้รับฟังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคท้าย

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะศึกษาปัญหาดังกล่าว เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงเกี่ยวกับการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกซักถาม และกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกซักถามตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง
2. เพื่อนำเสนอแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงเกี่ยวกับการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกซักถามให้สอดคล้องกับหลักสากล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบการปฏิบัติการมีส่วนร่วม โดยมุ่งศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากการลงพื้นที่เพื่อทราบถึงปัญหาการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกซักถามตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง โดยใช้หลักการสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งมีระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย 1 ปี โดยผู้วิจัยได้จัดขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย (Research Process) ดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย จำนวน 13 ท่าน การวิจัย “ปัญหาการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกซักถามตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง” ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ครั้งนี้ทำการกำหนดกลุ่มประชากรแบบเจาะจง โดยคัดเลือก พนักงานสอบสวนคดีความมั่นคง พนักงานอัยการ ผู้พิพากษา ฝ่ายความมั่นคง (ทหาร) และนักวิชาการทางนิติศาสตร์ ได้แก่ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ ผู้ซึ่งสอนในรายวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดเขตพื้นที่ออกมาเป็นสามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งหลักเกณฑ์ในการเลือกสามจังหวัดชายแดนใต้ดังกล่าวเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ไม่สงบ และเกิดปัญหาการก่ออาชญากรรมที่กำลังดำเนินอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย เพื่อให้เห็นว่าการที่จะศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวให้ครอบคลุมจะต้องอาศัยความคิดเห็นของประชากรที่เป็นเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ ซึ่งย่อมมีความคิดเห็นที่ตรงกันหรือแตกต่างกัน ประกอบกับการได้รับวัฒนธรรม ประเพณี การศึกษา ความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิต และวิถีชีวิตที่มีความแตกต่างกัน จึงจำต้องแบ่งเขตเพื่อการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ เขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี

เขตพื้นที่จังหวัดยะลา และเขตพื้นที่จังหวัดนราธิวาส โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวมจำนวน 13 ท่าน แบ่งออกเป็นดังนี้

1. พนักงานสอบสวนคดีความมั่นคง จำนวน 2 ท่าน จากจังหวัดปัตตานี และ จังหวัดนราธิวาส โดยผู้วิจัยนั้นได้ทำการคัดเลือกพนักงานสอบสวนจำนวน 2 ท่านนี้ จากความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์การทำงานในพื้นที่นี้มาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี

2. พนักงานอัยการ จำนวน 3 ท่าน จากจังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส และ จังหวัดยะลา โดยผู้วิจัยนั้นได้ทำการคัดเลือกพนักงานอัยการ จำนวน 3 ท่านนี้ จากความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์การทำงานในพื้นที่นี้มาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี

3. ผู้พิพากษา จำนวน 3 ท่าน จากจังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส และจังหวัด ยะลา โดยผู้วิจัยนั้นได้ทำการคัดเลือกผู้พิพากษา จำนวน 3 ท่านนี้ จากความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์การทำงานในพื้นที่นี้มาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี

4. ทหาร จำนวน 3 ท่าน จากจังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดยะลา โดยผู้วิจัยนั้นได้ทำการคัดเลือกฝ่ายความมั่นคง (ทหาร) จำนวน 3 ท่านนี้ จากประสบการณ์การทำงานในพื้นที่นี้มาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี

5. นักวิชาการทางนิติศาสตร์ ได้แก่ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ ผู้ซึ่งสอน ในรายวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จำนวน 2 ท่านจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

หลังจากกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะทำการสัมภาษณ์แล้วมีขั้นตอนตรวจสอบคุณภาพ ความสอดคล้องของเนื้อหาโดยมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และขอรับการพิจารณา รับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เพื่อดำเนินโครงการวิจัยให้เป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัย ในมนุษย์ จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 1 ท่าน ตามที่สำนักงานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ ธานีได้กำหนด เพื่อปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ และนำไปสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยทำการ บันทึกลงเทป จดบันทึก และนำมาถอดเทป สรุปประเด็นเพื่อนำมาเป็นแนวทางการนำไปใช้เสนอ แนวทางในการปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการห้าม รับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกจับต่อไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ในการวิจัยโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) และกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งในพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคง ภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 รวมถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการรับฟังคำ รับสารภาพของผู้ถูกซักถามตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง และผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ ข้อมูล การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - Depth Interview) ตามแนวคำถามในการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งตลอดการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะทำการ บันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึกเสียง รวมถึงการจดบันทึกอย่างละเอียด

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยแบบอุปนัย และนำเสนอเป็นพรรณนาโวหาร เพื่อเสนอรูปแบบแนวทางในการแก้ไข “ปัญหาการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกซักถามตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง” ในพื้นที่ที่ลงสัมภาษณ์สามจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาสต่อไป

ผลการวิจัย

1. ปัญหาการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกซักถามตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง ประการที่หนึ่ง กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ใช้อยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้มีลักษณะที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น คือ มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ทหารสามารถจับกุมผู้ต้องสงสัยโดยไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ญาติทราบ พระราชกำหนดว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ทหารจับกุมตัวผู้ต้องสงสัยได้ในทันที ในสถานการณ์ที่ไม่อาจขอลายจับจากศาลได้ทันการณ์ และควบคุมตัวได้ไม่เกิน 7 วัน ในขณะที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจเจ้าหน้าที่กักตัวได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง เพื่อให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมในคดีความมั่นคงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนำมาซึ่งสันติภาพและความสงบสุขให้เกิดขึ้นในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ในการดำเนินคดีในคดีความมั่นคงตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ ในการสั่งฟ้องคดี หรือชั้นพิจารณาคดีของศาล อาศัยผลการดำเนินกรรมวิธีหรือผลการซักถามที่ผู้ต้องสงสัยให้ไว้ต่อเจ้าหน้าที่ทหารที่ควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยตามมาตรา 15 ทวิ ของกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 ซึ่งปัญหาคือจะรับฟังผลการดำเนินกรรมวิธีมาเป็นพยานหลักฐานพิจารณาลงโทษจำเลยได้แค่ไหนเพียงใด เนื่องจากผลการดำเนินกรรมวิธีมีข้อบกพร่องในเรื่องของการรับฟังพยานหลักฐาน ในการแสวงหาพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ในคดีความมั่นคงจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาสนั้นยากกว่าคดีอาญาทั่วไปเนื่องจากคนร้ายมีการวางแผนมาก่อนก่อเหตุ มีการกระทำเป็นขบวนการ แบ่งหน้าที่กันทำชัดเจน มีการพัฒนาเทคนิคในการก่อเหตุขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้เจ้าหน้าที่เป็นฝ่ายตามผู้ก่อเหตุ ฉะนั้นการแสวงหาพยานหลักฐานจะอาศัยประจักษ์พยานย่อมเป็นการยาก เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงจำเป็นต้องค้นหาพยานหลักฐานจากตัวผู้ต้องสงสัยเป็นหลัก โดยวิธีการการควบคุมผู้ต้องสงสัยมาสอบถามที่ค่ายทหาร คือศูนย์ซักถามกรรมทหารพยานที่ 43 ค่ายอิงคยุทธบริหาร โดยอาศัยพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 มาตรา 15 ทวิ ซึ่งให้เจ้าหน้าที่ควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยไว้สอบถามได้ไม่เกิน 7 วัน และเมื่อได้ข้อมูลมาก็จะทำการเป็นผลการดำเนินกรรมวิธี หรือที่เรียกให้เข้าใจง่ายคือบันทึกการซักถาม เมื่อมีการฟ้องจำเลยต่อศาลในสามจังหวัดชายแดนใต้ พนักงานอัยการก็จะนำผลการดำเนินกรรมวิธีมาเป็นพยานหลักฐานหลักๆ ซึ่งผลการดำเนินกรรมวิธีเป็นข้อมูลที่เจ้าหน้าที่ทหารได้มาก่อนที่ผู้ถูกควบคุมตัวจะตกเป็นผู้ต้องหาจึงมีปัญหาว່ว่าสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้หรือไม่ หาก

รับฟังได้จะรับฟังได้เพียงใด ซึ่งคำรับสารภาพในคดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง ศาลฎีกาตาม คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3214/2560 ได้วางแนวทาง การที่จำเลยให้การรับสารภาพต่อผู้ดำเนิน กรรมวิธีซักถาม ในฐานะผู้ถูกดำเนินกรรมวิธีหรือผู้ต้องสงสัย และให้การรับสารภาพกับ พนักงานสอบสวนในฐานะพยานก่อนถูกแจ้งข้อกล่าวหา มิใช่คำให้การของผู้ถูกจับที่ให้ไว้ต่อเจ้า พนักงานผู้จับ เนื่องจากขณะนั้นจำเลยยังมิได้ถูกจับกุม กรณีจึงไม่อยู่ในบังคับตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคท้าย คำรับสารภาพและถ้อยคำอื่นของจำเลย จึงไม่ต้องห้ามรับฟัง จากแนววินิจฉัยของศาลฎีกาดังกล่าวนี้นี้ จึงทำให้เกิดข้อพิจารณาว่าศาล ฎีกาได้ตีความตามเจตนารมณ์ของบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคท้าย ในเรื่องการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกจับให้สอดคล้องกับหลักการรับฟัง พยานหลักฐานตามหลักสากลหรือไม่ ผู้วิจัยเห็นว่าการมีอยู่ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 84 วรรคท้ายมีปัญหา สมควรที่จะต้องแก้ไขปรับปรุง มิฉะนั้นแล้วย่อม ส่งผลต่อการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกซักถามตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง เนื่องจาก ผู้ต้องหาอาจต่อสู้ว่า เป็นคำรับสารภาพชั้นจับกุมที่ต้องห้ามมิให้ศาลรับฟังตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคท้าย จนในที่สุดศาลฎีกาต้องหาทางออกโดย เลี่ยงไปวินิจฉัยว่า การที่ผู้ต้องสงสัยถูกควบคุมตัวเพื่อดำเนินกรรมวิธีซักถาม ตาม พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.2457 และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ อุกเหิน พ.ศ.2548 ซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงนั้นมิใช่การจับกุม คำรับสารภาพของ ผู้ต้องหาในชั้นซักถามดังกล่าวจึงไม่ต้องห้ามมิให้รับฟัง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 84 วรรคท้าย ในกรณีดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าหากคำรับสารภาพผู้ถูกซักถามตาม กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง เป็นพยานหลักฐานที่ไม่อาจรับฟังได้ อาจก่อให้เกิดปัญหาใน การรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานตำรวจหรือทหารเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหา หรือจำเลย คือ 1) เรื่องพยานบุคคล ซึ่งในคดีอาญาจะรับฟังพยานหลักฐานทุกชนิดที่สามารถ พิสูจน์ได้ว่าความจริงเป็นอย่างไร และพยานหลักฐานที่ศาลไทยถือว่าไม่น่าหนักมากชิ้นหนึ่งก็คือ พยานบุคคลโดยเฉพาะประจักษ์พยาน แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน พยานบุคคลในคดีความผิด เกี่ยวกับความมั่นคงโดยเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ไม่สามารถที่จะหามาได้เพราะ ผู้เสียหายหรือประจักษ์พยานมักถูกข่มขู่จากกลุ่มผู้ก่อเหตุความรุนแรง 2) พยานหลักฐานทาง นิติวิทยาศาสตร์ ได้แก่ ตัวอย่างสารพันธุกรรม (DNA) หรือผลการตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบ ร่องรอยหรือวัตถุพยานของกลาง ซึ่งพยานมีประโยชน์และน่าเชื่อถือมากเพราะถือได้ว่าเป็น พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์ได้ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดทั้งร่องรอยการ กระทำความผิดไว้ในที่เกิดเหตุ แต่ในบางครั้งกลุ่มผู้ก่อเหตุอาจไม่ได้ทิ้งร่องรอยไว้ หรือถึงแม้ว่า ผู้กระทำความผิดจะทิ้งร่องรอยไว้ในที่เกิดเหตุ แต่ทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่สามารถตรวจสอบได้ เนื่องจากยังไม่มีเทคโนโลยีที่สามารถเข้าไปตรวจสอบได้ หรือหากตรวจสอบหรือจัดเก็บได้ แต่ กระบวนการตรวจสอบจัดเก็บไม่น่าเชื่อถือ และในปัจจุบันผู้ก่อเหตุมีความรู้มากขึ้น มีการ

วางแผนในการกระทำความผิดเป็นอย่างดี และมักจะมีการป้องกันเพื่อมิให้เหลือร่องรอยไว้ในที่เกิดเหตุ พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จึงมีอาจเกิดขึ้นได้ สุภาษิตที่ว่าอาชญากรรมย่อมทิ้งร่องรอยไว้เสมอจึงไม่สามารถใช้ได้ในปัจจุบัน 3) พยานหลักฐานที่ได้จากผู้กระทำความผิดนั้น ถือว่ามีประโยชน์มากโดยเฉพาะคำรับสารภาพถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่ดีและสำคัญอย่างมาก เพราะหากเป็นถ้อยคำที่เป็นความจริงแล้ว ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถทราบเรื่องราวของการกระทำความผิดและดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานประกอบคำรับสารภาพได้อย่างครบถ้วน โดยเฉพาะคำรับสารภาพในชั้นจับกุมซึ่งเป็นถ้อยคำที่ผู้ต้องหาได้ให้เป็นครั้งแรกน่าจะเชื่อว่ายังมิได้มีการเสริมเติมแต่งให้ผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง อีกทั้งเป็นถ้อยคำที่เป็นปฏิกิริยาต่อตนเอง และในคดีอาญาส่วนมากแล้วผู้กระทำความผิดมักจะทำในที่ลับตาคนและไม่ทิ้งร่องรอยไว้จากข้อจำกัดในการแสวงหาพยานหลักฐาน ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ไม่สามารถใช้พยานหลักฐานตามข้อ 1 และข้อ 2 ได้อย่างพอเพียง พยานหลักฐานที่เป็นคำรับสารภาพของผู้ต้องหาจึงมีประโยชน์อย่างยิ่งและทำให้เกิดความสอดคล้องกับพยานวัตถุพยานบุคคล หรือพยานหลักฐานที่ได้มาในภายหลัง

ประการที่สอง คำรับสารภาพในชั้นจับกุมของผู้ต้องหา ต้องห้ามมิให้ศาลรับฟังเพื่อลงโทษจำเลย ซึ่งเป็นบทตัดพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคท้าย ถูกแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 22 (ปี 2547) เพื่อให้เป็นการสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี 2540 มาตรา 243 วรรคท้าย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2540) ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้อยคำของบุคคลที่เกิดจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ถูกทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำมิชอบประการใด ๆ ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้” บทตัดพยานในลักษณะดังกล่าวจึงค่อนข้างเคร่งครัด และเป็นการตัดดุลพินิจของศาลในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ปี 2560 ไม่มีบทตัดพยานเหมือนดังเช่นมาตรา 243 วรรคท้ายของรัฐธรรมนูญปี 2540 ดังนั้นการมีอยู่ของบทตัดพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคท้าย จึงอาจไม่สอดคล้องกับหลักในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน และบทตัดพยานดังกล่าวยังเป็นไปอย่างเคร่งครัด ไม่สอดคล้องกับหลักการรับฟังพยานหลักฐานสากล การที่รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 มาตรา 243 วรรคท้าย กำหนดบทตัดพยานดังกล่าวไว้ย่อมเป็นปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายอย่างยิ่ง เพราะรัฐธรรมนูญของประเทศส่วนใหญ่ นั้น จะวางบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นหลัก หากมีการกระทำที่ฝ่าฝืนหรือละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอย่างร้ายแรง จึงจะกำหนดบทลงโทษถึงขั้นไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้จากการละเมิดสิทธินั้น การที่รัฐธรรมนูญวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีพิจารณาความเช่นนี้เพื่อต้องการแก้ปัญหา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือกฎหมายวิธีพิจารณาความและกฎหมายลักษณะพยานนั้น เป็นกฎหมายที่วางโครงสร้างอย่างประณีตและยืดหยุ่น การวางหลักการโดยเปิดโอกาสให้มีข้อยกเว้นเพื่อ

ประโยชน์แห่งความยุติธรรม จึงกล่าวกันว่าไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัวในกฎหมายวิธีพิจารณาความหรือหลักทุกอย่างต้องมีข้อยกเว้นเพื่อให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจเพื่อความเป็นธรรมได้สูงสุด ด้วยเหตุนี้บทตัดพยานในรัฐธรรมนูญดังกล่าวจึงถูกแก้ไขในเวลาต่อมา กล่าวคือรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันคือฉบับปี 2560 ทำให้มีบทตัดพยานเช่นนั้นอยู่อีกต่อไป การมีอยู่ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคท้าย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) จึงสมควรต้องแก้ไขปรับปรุง มิฉะนั้นแล้วย่อมส่งผลต่อการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกซักถามตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง เนื่องจากผู้ต้องหาอาจต่อสู้ว่าเป็นคำรับสารภาพชั้นจับกุมที่ต้องห้ามมิให้ศาลรับฟังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคท้าย

ประการที่สาม จากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยพบว่า การรับฟังพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 มีความเหมาะสมกับการบังคับใช้ในเขตสามจังหวัดชายแดนใต้หรือไม่อย่างนั้น จากการขอความคิดเห็นของผู้ที่ทำงานในพื้นที่บังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง มีความคิดเห็นว่า ไม่มีความเหมาะสมกับการบังคับใช้ในเขตสามจังหวัดชายแดนใต้ เนื่องจากการรวบรวมพยานหลักฐานในการเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจักษ์พยานในที่เกิดเหตุแทบจะไม่มี (พนักงานอัยการ C1-C3, 2563) ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าในคดีอาญาจะรับฟังพยานหลักฐานทุกชนิดที่สามารถพิสูจน์ได้ว่าความจริงเป็นอย่างไร และพยานหลักฐานที่ศาลไทยถือว่าไม่น่าหนักมากชิ้นหนึ่งก็คือพยานบุคคลโดยเฉพาะประจักษ์พยาน แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน ประจักษ์พยานในคดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง โดยเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ไม่สามารถที่จะหามาได้เพราะผู้เสียหายหรือประจักษ์พยานมักถูกข่มขู่จากกลุ่มผู้ก่อเหตุความรุนแรง และรัฐยังให้ความคุ้มครองแก่พยานไม่เพียงพอ ประชาชนหากได้พบเห็นการกระทำความผิดก็มักที่จะไม่อยากจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือให้ความร่วมมือต่อเจ้าหน้าที่เพราะอาจได้รับความเดือดร้อน และเป็นการเสียเวลาเนื่องจากการเป็นพยานนั้นมีขั้นตอนที่ยืดเยื้อยุ่งยากเนื่องจากต้องให้การในชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจ และหากมีการสอบสวนเพิ่มเติมก็ต้องให้ข้อเท็จจริงเพิ่มขึ้นอีก และจะต้องมาเบิกความในชั้นศาล ซึ่งเป็นกระบวนการที่ยุ่งยากและได้คำตอบแต่น้อย (ฝ่ายความมั่นคง (ทหาร) D1-D3, 2563) พยานบุคคลในคดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงจึงหาได้ยากมาก การไม่รับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดผลเสีย คือ ผู้กระทำความผิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้จะไม่ได้รับการถูกลงโทษ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาล้นอำนาจบังคับบัญชาให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อย การบัญญัติกฎหมายในเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานไว้อย่างเคร่งครัดเพียงเพื่อมุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาเพียงด้านเดียวก็จะเกิดปัญหา และเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เพราะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ในการค้นหาพยานหลักฐานเพื่อที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษนั้นจะกระทำได้ยากยิ่งขึ้น บทตัดพยานหลักฐานที่เด็ดขาดที่มุ่งเน้นแต่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ เป็นการตัดพยานหลักฐานที่เด็ดขาดด้วยเหตุเพียงว่าเป็นถ้อยคำที่ให้

ไว้กับเจ้าพนักงานเท่านั้น ซึ่งปราศจากเหตุปัจจัยมาสนับสนุน ย่อมแสดงว่าการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวเป็นบัญญัติกฎหมายที่ต้องห้ามศาลมิให้รับฟังพยานหลักฐานโดยปราศจากเหตุผลที่ชัดเจน และเมื่อพิจารณาถึงบทตัดพยานหลักฐานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่มีความเคร่งครัดนี้แล้ว แสดงให้เห็นว่าบทตัดพยานในส่วนนี้ยังไม่ได้คำนึงถึงการควบคุมอาชญากรรมที่จะต้องมีประสิทธิภาพด้วย มุ่งแต่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีเพียงประการเดียว จึงไม่เป็นไปตามทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการรับฟังพยานหลักฐานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

2. แนวทางในการปรับปรุงกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงเกี่ยวกับการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกซักถามให้สอดคล้องกับหลักสากล ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาลักษณะการรับฟังคำรับสารภาพในประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เพื่อให้เห็นความแตกต่างเกี่ยวกับการรับฟังคำรับสารภาพ โดยหลักการรับฟังคำรับสารภาพในต่างประเทศพบว่า คำรับสารภาพที่ห้ามมิให้รับฟังจะต้องเป็นคำรับสารภาพซึ่งเกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบซึ่งพิจารณาได้ดังนี้

ศาลสูงสุดของประเทศสหรัฐอเมริกายอมยกเว้นให้รับฟังคำให้การรับสารภาพ และถ้อยคำอื่นของผู้ถูกจับเป็นพยานหลักฐานได้ แม้ว่าเจ้าหน้าที่จะไม่ได้ให้คำแจ้งเตือนสิทธิก่อนตามหลักในคดี Miranda Warning ก็ตามโดยนำเอาหลักเกณฑ์การไม่รับฟังพยานหลักฐานโดยเคร่งครัด (The Exclusionary Rule) มาใช้ตามทฤษฎีผลไม้ของต้นไม้พิษ (Fruit of the Poisonous Tree) ต่อเมื่อมีการฝ่าฝืนสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยตามรัฐธรรมนูญ ส่วนหลักการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษนั้นมีความแตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกา โดยศาลประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษไม่เคร่งครัดกับหลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบโดยศาลถือหลักว่า ถ้าพยานนั้นเป็นหลักฐานอันเป็นสาระสำคัญแห่งคดีแล้วศาลก็ยอมรับฟังโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าพยานหลักฐานนั้นจะได้มาอย่างไร แต่การได้มาโดยมิชอบนั้นอาจทำให้ศาลชั่งน้ำหนักไปในทางที่เป็นคุณแก่จำเลย โดยคำนึงถึงความยุติธรรมที่จะให้แก่จำเลยเป็นสำคัญ การใช้ดุลพินิจของศาลที่จะไม่รับฟังจึงเป็นไปอย่างจำกัด ซึ่งก็เป็นไปในแนวทางเดียวกับของประเทศออสเตรเลีย และประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การตัดพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบออกไปขึ้นอยู่กับลักษณะความร้ายแรง และผลกระทบของการกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมาย การไม่รับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวนี้ยังคงจะเป็นเรื่องของข้อยกเว้นมากกว่าที่จะเป็นเรื่องของหลักทั่วไป คือยังให้เป็นดุลพินิจของผู้พิพากษาที่จะชั่งน้ำหนักในเรื่องประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก ผู้วิจัยได้ทำการสรุปเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการรับฟังคำรับสารภาพ กรณีความสมัครใจของผู้ให้คำรับสารภาพ

ประเทศ	สมัครใจ		ไม่สมัครใจ	
	ชั้นจับกุม	ชั้นสอบสวน	ชั้นจับกุม	ชั้นสอบสวน
สหรัฐอเมริกา	รับฟัง	รับฟัง	ไม่รับฟัง	ไม่รับฟัง
สหราชอาณาจักรอังกฤษ	รับฟัง	รับฟัง	ไม่รับฟัง	ไม่รับฟัง
ออสเตรเลีย	รับฟัง	รับฟัง	ไม่รับฟัง	ไม่รับฟัง
สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	รับฟัง	รับฟัง	ไม่รับฟัง	ไม่รับฟัง
ไทย	ไม่รับฟัง	รับฟัง	ไม่รับฟัง	ไม่รับฟัง

จากตารางเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่า มีเพียงประเทศไทยเท่านั้นที่ไม่รับฟังคำรับสารภาพในชั้นจับกุมแม้จะได้มาจากความสมัครใจของผู้ต้องหาเองก็ตาม หลักการห้ามรับฟังคำรับสารภาพของผู้ต้องหาในชั้นจับกุมตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย จึงอาจถูกมองได้ว่าขัดต่อหลักกฎหมายว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐานของสากล เนื่องจากถือเป็นบทตัดพยานที่เข้มข้นจนเกินไป ทำให้การป้องกันปราบปรามอาชญากรรม และการรักษาความมั่นคงกระทำได้ยากขึ้น และยังเป็นข้อบ่งชี้ว่ารัฐไทยยังไม่ใส่ใจเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่ตรวจค้นจับกุมผู้ต้องหา จึงต้องกำหนดบทตัดพยานในลักษณะดังกล่าวไว้ จึงเป็นข้อควรพิจารณาว่า หลักการห้ามรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกจับในชั้นจับกุม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคท้าย สมควรที่จะต้องแก้ไข คือ เห็นควรยกเลิกบทบัญญัติในมาตรา 84 วรรคท้าย โดยควรที่จะบัญญัติให้คำรับสารภาพและคำให้การของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวน หากไม่ทำให้ถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์ หรือเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่ทำให้คำรับสารภาพนั้นไม่น่าเชื่อถือ หรือเกิดจากการถูกบีบบังคับ ถูกทรมาน สกดจิต หลอกลวง หรือทำให้เหนื่อยล้าทางกายภาพ ก็สมควรแล้วที่จะห้ามมิให้รับฟัง แต่ก็มีใช่เป็นบทตัดพยานหลักฐานที่เด็ดขาด ควรที่จะมีการกำหนดข้อยกเว้นไว้ว่า “หากเป็นกรณีที่มีการรับสารภาพเกิดขึ้นโดยความสมัครใจและการยอมรับในทันทีทันใดของบุคคลที่ไม่ได้ถูกจำกัดขอบเขตแห่งเสรีภาพในการกระทำ คำรับสารภาพนั้นสามารถรับฟังได้” หรือเห็นควรแก้ไขโดยตัดข้อความในบทบัญญัติดังกล่าวที่บัญญัติห้ามมิให้รับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกจับเป็นพยานหลักฐาน และเพิ่มเติมข้อยกเว้นให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจรับฟังถ้อยคำของผู้ถูกจับได้ การที่ประเทศไทยกำหนดให้คำรับสารภาพของผู้ถูกจับห้ามมิให้รับฟังโดยเด็ดขาด โดยไม่มีข้อยกเว้น กฎหมายของประเทศไทยจึงมีความล้าสมัย ไม่สอดคล้องกับกฎหมายต่างประเทศและบริบทของในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ปัญหาการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกซักถามตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง ดังนี้ ประการที่หนึ่ง ในคดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงการควบคุมผู้ต้องสงสัยมาสอบถามที่ค่ายทหารตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 มาตรา 15 ทวิ ซึ่งให้เจ้าหน้าที่ควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยไว้สอบถามได้ไม่เกิน 7 วัน และเมื่อได้ข้อมูลมาก็จะทำการดำเนินการดำเนินกรรมวิธีมาเป็นพยานหลักหลักฐาน ซึ่งผลการดำเนินกรรมวิธีเป็นข้อมูลที่เจ้าหน้าที่ทหารได้มาก่อนที่ผู้ถูกควบคุมตัวจะตกเป็นผู้ต้องหา โดยหากให้คำสารภาพของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาในชั้นจับกุมไม่สามารถนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานได้นั้นย่อมเป็นการยากที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เนื่องจากคดีก่อการร้ายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้เป็นคดีที่หาประจักษ์พยานได้ยาก พยานไม่กล้าบอกความจริง เกรงกลัวการถูกทำร้ายหรือถูกฆ่าและรู้สึกไม่ปลอดภัยเมื่อมาให้การเป็นพยาน เมื่อกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงยังไม่มียกเว้นบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องของพยานหลักฐาน จึงต้องใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่หลักการรับฟังพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่มีอยู่นั้นไม่มีความเหมาะสมกับคดีความมั่นคงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ จึงควรมีการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานในคดีความมั่นคงให้แตกต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ดังกล่าว

ประการที่สอง บทตัดพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคท้าย จะมีผลทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ทำได้ยากยิ่งขึ้น เพราะการทำความผิดต่าง ๆ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ที่ผ่านมาในกรณีพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุ (ก่อเกียรติ เอี่ยมบุตรลบ, 2526) หรือพยานบุคคลมีไม่เพียงพอ พยานหลักฐานที่เป็นคำรับสารภาพของผู้ต้องหานั้นมีประโยชน์มาก ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถหาพยานหลักฐานอื่นต่อเนื่องจากคำรับสารภาพได้ การที่จำเลยจะให้การรับสารภาพหรือให้ถ้อยคำด้วยความสมัครใจก็ตาม แต่ศาลไม่สามารถใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานเหล่านี้ได้ เพียงเพราะกฎหมายมิได้บัญญัติเปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจแต่กลับบัญญัติไว้อย่างเคร่งครัดห้ามรับฟังโดยเด็ดขาดไม่มีข้อยกเว้น การเข้าถึงความจริงในคดีของศาลจึงน้อยลง และเมื่อศาลไม่สามารถเข้าถึงความจริงในคดีได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์นำมาซึ่งความสงสัยในการกระทำความผิดของจำเลยแล้ว ศาลต้องวินิจฉัยยกฟ้องโจทก์ ปล่อยจำเลยไป ทำให้กฎหมายพยานหลักฐานไม่สัมฤทธิ์ผลตามเจตนารมณ์ที่มีวัตถุประสงค์จะให้กฎหมายลักษณะพยานหลักฐานเป็นเครื่องมือให้ศาลสามารถวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงได้ถูกต้องตรงตามความจริงและไม่ถูกบิดเบือนไป เพื่อเป็นฐานให้ศาลสามารถปรับบทกฎหมายและพิพากษาคดีได้ถูกต้องเป็นธรรมและอำนวยความยุติธรรมแก่สังคมได้

ประการที่สาม ผลจากการสัมภาษณ์ขอความคิดเห็นของผู้ที่ทำงานในพื้นที่บังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงในสามจังหวัดชายแดนใต้ นั้น จะเห็นได้ว่าผู้ถูกสัมภาษณ์ล้วนให้

ความเห็นไปในทางเดียวกันที่ไม่เห็นด้วยกับมาตรา 84 วรรคท้ายในเรื่องของบทตัดพยานโดยเด็ดขาด เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวมีสภาพที่เคร่งครัดเกินไปไม่มีสภาพที่จะยืดหยุ่นเหมาะสมต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ดังเช่นในระบบสากล (ผู้พิพากษา B1-B3, 2563) ซึ่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ที่จะต้องพยายามรักษาสมดุล (Balance) ระหว่างอำนาจรัฐในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป้าหมายสองประการนี้จะต้องไม่โน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่งมากนัก หากคำนึงถึงแต่ความคล่องตัวในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษมากเกินไป ประชาชนก็อาจได้รับความเดือดร้อนเพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจอย่างกว้างขวางในการจับ การค้น การสอบสวน การควบคุมตัว ฯลฯ ในทำนองเดียวกัน หากมุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากเกินไป โดยเกรงว่าประชาชนจะได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากการใช้อำนาจจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้กระทำความผิดก็อาจหลุดพ้นจากการถูกนำตัวมาลงโทษอันจะส่งผลเสียหายต่อสังคม ในกรณีการห้ามรับฟังคำให้การรับสารภาพในชั้นจับกุมหรือชั้นรับมอบตัวผู้ถูกจับเป็นพยานหลักฐานตามมาตรา 84 วรรคท้าย (สรุปคดีลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2563) แม้กฎหมายจะบัญญัติขึ้นเพื่อประโยชน์แก่ตัวผู้ต้องหาที่อาจให้การในชั้นจับกุมไปด้วยความตกใจหรือกลัว อีกทั้งขณะรับสารภาพนั้นอาจยังไม่มีทนายความคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำได้อย่างในชั้นสอบสวนก็ตาม แต่ผู้วิจัยเห็นว่าการที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพในชั้นจับกุม บางกรณีผู้ต้องหาอาจให้การไปด้วยความสมัครใจตามความเป็นจริง เนื่องจากยังเป็นระยะเวลาเดียวกันหรือใกล้เคียงกับเวลากระทำความผิด ผู้ต้องหายังไม่มีเวลาคิดตกแต่งคำให้การและโดยปกติทั่วไปของบุคคลก็ไม่แน่ว่าจะให้การปรักปรำตนเองถ้าหากตนมิได้กระทำความผิดจริง หรือในกรณีเกิดการกระทำความผิดซึ่งหน้าผู้ต้องหาอาจรับสารภาพไปด้วยความเต็มใจเนื่องจากพยานหลักฐานมัดตัวหรือจำนนต่อหลักฐาน ดังนั้นการต้องห้ามรับฟังคำรับสารภาพในชั้นจับกุมโดยเคร่งครัดเช่นนี้ อาจทำให้ในบางกรณีที่แม้ว่าจำเลยได้รับสารภาพด้วยความสมัครใจต้องถูกตัดออกไป จึงทำให้ไม่สามารถนำมาเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้

2. แนวทางในการปรับปรุงกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงเกี่ยวกับการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกชักถามให้สอดคล้องกับหลักสากล ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหลักการรับฟังคำรับสารภาพในประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เพื่อให้เห็นความแตกต่างเกี่ยวกับการรับฟังคำรับสารภาพ

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ปัญหาเกี่ยวกับการต้องห้ามรับฟังคำรับสารภาพในชั้นจับกุมและชั้นรับมอบตัวผู้ถูกจับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 84 วรรคท้ายเห็นว่าควรมีการแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 84 วรรคท้าย ที่ต้องห้ามรับฟังคำให้การรับสารภาพในชั้นจับกุมทุกกรณี เป็นสามารถรับฟังถ้อยคำรับสารภาพของผู้ถูกจับในชั้นจับกุมได้หากมีการแจ้งสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 83 วรรคสอง หรือมาตรา 84 วรรคหนึ่ง และผู้ถูกจับได้

ให้การรับสารภาพด้วยความเต็มใจ ไม่ถูกง้อใจ ชูเชื้อ หรือหลอกลวง เนื่องจากคำรับสารภาพเป็นพยานหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ถึงความผิดของจำเลยได้ และเป็นพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดี การมีข้อขัดแย้งให้สามารถรับฟังคำรับสารภาพในชั้นจับกุมโดยมีเงื่อนไขเช่นนี้จะเป็ประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีของศาลในกรณีที่จำเลยได้ให้การรับสารภาพไปโดยรู้ถึงสิทธิของตนตามกฎหมาย (พร้อมพรรณ ชลธารพงศ์, 2560) และด้วยความสมัครใจสามารถเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยในชั้นพิจารณาได้ดีกว่าตัตพยานหลักฐานนี้ทั้งไปโดยสิ้นเชิง การที่ศาลไม่รับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกจับในชั้นจับกุมโดยเด็ดขาด เมื่อเทียบกับพฤติการณ์หรือลักษณะของการกระทำความผิดของจำเลยแล้วมีความรุนแรงมาก กฎหมายควรบัญญัติข้อยกเว้นให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานประเภทนี้ได้เพื่อให้พยานหลักฐานดังกล่าวนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยในคดีได้ การมีอยู่ของบทบัญญัติการห้ามรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกจับในชั้นจับกุมนี้โดยเด็ดขาด ย่อมอาจส่งผลเสียต่อการดำเนินคดีอาญามากกว่าผลดีที่ได้จากการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของจำเลย (ร้อยตำรวจเอกหญิงอัญญา สุขสาคร, 2549) หรือผลดีที่ได้จากการดำเนินการถูกต้องตามกฎหมาย เพราะการไม่รับฟังพยานหลักฐานเหล่านั้น อาจทำให้การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีเกิดความผิดเพี้ยนไปจากความจริง ส่งผลให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความยุติธรรม ทั้งยังอาจทำให้ไม่สามารถควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมได้ ทำให้สังคมส่วนรวมเดือดร้อนจากอาชญากรที่พ้นผิด ซึ่งทำให้ศาลไม่สามารถรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวได้ ส่งผลให้ไม่มีพยานหลักฐานเอาผิดกับจำเลยผู้กระทำความผิด ดังนั้น หากประเทศไทยมีการแก้ปัญหาโดยการแก้ไขกฎหมายให้มีข้อยกเว้นในการรับฟังพยานหลักฐานได้ ก็จะช่วยอุดช่องว่างในการรับฟังพยานหลักฐานของศาล ทำให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยภาพรวมมีความเป็นธรรมมากขึ้นและสอดคล้องกับหลักสากล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัญหาการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกซักถามตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง ผู้วิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้ ปัญหาการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกซักถามตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงนั้น ในกรณีที่มีการจับกุมหรือควบคุมบุคคลที่ต้องสงสัยตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง ได้แก่ พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 หากบุคคลที่ต้องสงสัยให้การรับสารภาพในระหว่างถูกควบคุมตัวตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงดังกล่าว คำรับสารภาพดังกล่าวถือเป็นคำรับสารภาพของผู้ถูกจับ โดยต้องห้ามมิให้รับฟังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคท้าย ซึ่งการมีอยู่ของบทตัตพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคท้าย จึงเป็นการไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน และบทตัตพยานดังกล่าวยังเป็นไปอย่างเคร่งครัด ไม่สอดคล้องกับหลักการรับฟังพยานหลักฐานสากล

ทั้งยังขัดกับแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาของไทยที่ยอมรับฟังคำรับสารภาพในชั้นจับกุมมา โดยตลอดหากว่าคำรับสารภาพนั้นได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายและความสมัครใจของผู้ต้องหา หรือแม้แต่ในบางกรณีที่เป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบศาลก็ยอมรับฟังหากมีความจำเป็น และเพื่อความเป็นธรรม ซึ่งการที่กฎหมายตัดพยานหลักฐานที่เป็นคำรับสารภาพอย่างเด็ดขาด โดยไม่มีข้อยกเว้น เป็นผลให้กฎหมายของประเทศไทยในเรื่องนี้อยู่ในสภาพที่เคร่งครัด นอกจากนี้ผลของบทตัดพยานหลักฐานดังกล่าวทำให้พยานหลักฐานซึ่งใช้พิสูจน์ข้อเท็จจริงใน คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงน้อยลง ส่งผลให้ไม่มีพยานหลักฐานที่มั่นคงเพียงพอที่จะนำมา ลงโทษผู้กระทำผิดในคดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงได้ ศาลจะต้องพิพากษายกฟ้อง และหาก เป็นคดีก่อการร้าย ผลเสียที่เกิดขึ้นกับสังคมจะรุนแรงกว่าผลดีที่จะปรามเจ้าหน้าที่บ้านเมืองที่ ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของการบัญญัติประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคท้าย เนื่องจากแนวคิดของมาตราดังกล่าวนั้น มุ่งที่จะ ค้ำครองผู้ถูกจับและผู้ต้องหาในคดีอาญาไม่ให้ถูกสอบปากคำโดยวิธีการที่ไม่ชอบของเจ้าหน้าที่ ผู้จับกุมหรือพนักงานสอบสวน ซึ่งทำให้ถ้อยคำรับสารภาพต่าง ๆ ที่ได้มาไม่ได้เกิดจากความ สมัครใจของผู้ต้องหา เพราะถือได้ว่าเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบและไม่เป็นน้ำหนักให้ นำเชื่อถือ วัตถุประสงค์เป็นเช่นนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการที่กฎหมายได้บัญญัติขั้นตอนต่าง ๆ ให้ พนักงานผู้จับกุมและพนักงานสอบสวนปฏิบัติย่อมจะทำให้ผู้ต้องหาทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ของ ตนที่มีอยู่ตามกฎหมายและเป็นการป้องกันการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ได้อย่าง รัดกุมเพียงพอเทียบเท่ากับมาตรฐานในระดับสากลแล้ว แต่ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในส่วน ของ สภาพบังคับของกฎหมายดังกล่าวในเรื่องของการห้ามมิให้รับฟังพยานหลักฐานนั้นมีความ เคร่งครัดจนเกินไป จึงสมควรที่จะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในส่วนนี้ ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยขอเสนอ ในการปรับปรุงกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงเกี่ยวกับการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกซักถาม ให้สอดคล้องกับหลักสากล เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชนและเกิดการบังคับใช้ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อเป็นการแก้ไขกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา ดังนี้ แนวทางที่หนึ่ง เนื่องจากคำรับสารภาพของผู้ถูกซักถามตาม กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง อาจถูกกล่าวอ้างว่าเป็นคำรับสารภาพของผู้ถูกจับ ซึ่งต้องห้ามมิ ให้รับฟังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคท้าย จึงเห็นควรยกเลิก บทบัญญัติในมาตรา 84 วรรคท้าย เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (ฉบับ พ.ศ.2560) มิได้มี บทตัดพยานดังเช่นรัฐธรรมนูญฉบับเดิม (ฉบับ พ.ศ.2540 มาตรา 243 วรรคสอง) บทตัดพยาน ปัจจุบันจึงมิได้แข็งแกร่งเหมือนดังแต่ก่อน นอกจากนั้นการรับฟังพยานหลักฐานต้องอยู่ ภายใต้อำนาจที่ว่า พยานหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ความจริงนั้นรับฟังได้ แต่หากเป็น พยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบนั้น ศาลอาจมีดุลพินิจไม่ยอมรับฟัง โดยให้ถือว่าเป็น พยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่ง ในเรื่องของบทตัดพยานหลักฐานของไทยที่ได้มาโดยมิชอบนั้น ปัจจุบันคงปรากฏอยู่ในประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ซึ่งสามารถใช้บังคับได้อย่างครอบคลุมแล้ว แนวทางที่สอง ไม่ยกเลิกบทบัญญัติมาตรา 84 วรรคท้ายที่บัญญัติว่า “ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ถูกจับให้ไว้ต่อพนักงานผู้จับหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในชั้นจับกุมหรือรับมอบตัวผู้ถูกจับ ถ้อยคำนั้นเป็นคำรับสารภาพของผู้ถูกจับว่าตนได้กระทำความผิด ห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐาน แต่ถ้าเป็นถ้อยคำอื่นจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับได้ต่อเมื่อมีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง หรือตามมาตรา 83 วรรคสอง แก่ผู้ถูกจับแล้วแต่กรณี” แต่เห็นควรแก้ไขโดยตัดข้อความในบทบัญญัติดังกล่าวที่บัญญัติห้ามมิให้รับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกจับเป็นพยานหลักฐาน และเพิ่มเติมข้อยกเว้นให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจรับฟังถ้อยคำของผู้ถูกจับที่ได้มาโดยไม่ชอบเนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้จับกุมหรือรับมอบตัวผู้ถูกจับไม่ได้ปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติเป็นแนวทางดังนี้ “ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ถูกจับให้ไว้ต่อพนักงานผู้จับหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในชั้นจับกุมหรือรับมอบตัวผู้ถูกจับ จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับได้ต่อเมื่อมีการแจ้งสิทธิตามมาตรา 84 วรรคหนึ่งหรือตามมาตรา 83 วรรคสองแก่ผู้ถูกจับแล้วแต่กรณี เว้นเสียแต่ศาลจะเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเป็นการจำเป็นที่จะต้องนำถ้อยคำที่ผู้ถูกจับให้ไว้ดังกล่าวมาเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิด ให้ศาลมีอำนาจรับฟังถ้อยคำเช่นนั้นได้”

กิตติกรรมประกาศ

บทความเรื่องปัญหาการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกซักถามตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากเนื้อหาที่นำเขียนในบทความฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องปัญหาการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกซักถามตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง ผู้วิจัยได้นำมาปรับเนื้อหาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- “คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 3214/2560”. (2560). คำพิพากษาศาลฎีกา ประพุทธศักราช 2560 จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศรีสมบัติการพิมพ์ จำกัด, 2560.
- กรกฎ ทองชะโฮก. (2557). การบังคับใช้กฎหมายในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารวิชาการนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 5(7), 6-7.
- ก่อเกียรติ เอี่ยมบุตรลบ. (2526). หลักการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ต้องหา. ใน วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ผู้พิพากษา B1-B3. (11 มิถุนายน 2563). การรับฟังพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84. (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ฝ่ายความมั่นคง (ทหาร) D1-D3. (26 มิถุนายน 2563). การรับฟังพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84. (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์, ผู้สัมภาษณ์)
- พนักงานอัยการ C1-C3. (24 มิถุนายน 2563). การรับฟังพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84. (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์, ผู้สัมภาษณ์)
- พร้อมพรรณ ชลธารพงศ์. (2560). การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ร้อยตำรวจเอกหญิงอัญญา สุขสาคร. (2549). การรับฟังคำรับสารภาพของผู้ต้องหาเป็นพยานหลักฐานในคดีอาญา : ศึกษาตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ.2547. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2540). ราชกิจจานุเบกษา พุทธศักราช 2540 เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก หน้า 61 (11 ตุลาคม 2540).
- _____. (2560). ราชกิจจานุเบกษา พุทธศักราช 2560 เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 9 (6 เมษายน 2560).
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2563). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง. (พิมพ์ครั้งที่ 21). โรงพิมพ์เดือนตุลา: สำนักพิมพ์วิญญูชนจำกัด.

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้
ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก*
THE MODEL DEVELOPMENT COMPETENCY LEARNING DESIGNERS
TO TEACHER BY INTEGRATING ACTIVE LEARNING

อาภากร โพธิ์ดง

Arpakron Phodong

เนรัญชลา จารุจิตร์

Neranchala Jarujit

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Nakhon Sawan Rajabhat University, Thailand

E mail: arpakron.p@nsru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ 2) สร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ 3) ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยครูในโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 150 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ 2) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้ 3) แบบประเมินความสามารถในการคิดออกแบบการเรียนรู้ 4) แบบประเมินความสามารถการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบทีแบบไม่อิสระ (T - test dependent) และการทดสอบแบบกลุ่มเดียว (T - test One Sample) ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการในการออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอนจัดให้มีการอบรมที่ส่งเสริมการออกแบบการเรียนรู้ที่กำหนดเทคนิค วิธีการ รูปแบบการสอน ครูได้ลงมือปฏิบัติจริง และนำไปสู่การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ 2) ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.29) 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอนหลังเรียนสูงกว่า

* Received 18 May 2022; Revised 27 August 2022; Accepted 30 August 2022

ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการคิดออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอนและความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ, ออกแบบการเรียนรู้, การบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

The objectives of this research article were to 1) studied basic data in the development competency learning designers to Teacher; 2) organized and evaluated the quality of the development competency learning designers to Teacher ; and 3) studied the results of the development competency learning designers to Teacher. It was designed using Mixed Methods design methodology. The sample group used in this research consisted of 150 teachers in the Teacher Professional Experience Network School. The research tools are the pattern of competency learning, test about knowledge and understanding of competency learning for teacher : the multiple choice test. The evaluation form to evaluate the ability of learning design. The evaluation form of lesson plan writing. The collected data were analyzed by using percentage, average, standard deviation, T - test dependent, and T - test one sample. 1) Teachers' learning design needs to provide training that promotes learning design that defines techniques, methods and teaching styles that teachers have actually implemented. and lead to writing a learning management plan. 2) The results of the developed learning pattern was in high quality level ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.29). 3) The experimental results in using competency learning shows that Knowledge and understanding to learning design of teachers after learning were statistically higher than before learning at .05. The ability of learning activities design of teacher were statistically higher than the criteria of at .05. The ability of lesson plan writing of teacher were statistically higher than the criteria of at.05.

Keywords: The Model Development Competency, Integration Learning Designers, Active Learning

บทนำ

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงบริบทสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการสื่อสารที่ไร้พรมแดน รวดเร็วและรุนแรง การศึกษายังคงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์และการพัฒนาประเทศที่เชื่อมโยงกันทั่วโลกให้สามารถดำรงชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างยั่งยืน ทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบ นอก ระบบและตามอัธยาศัยรวมทั้งการศึกษาตลอดชีวิต บุคคลสำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนา การศึกษาและการพัฒนาการเรียนรู้ ก็คือ “ครู” ครูยังเป็นผู้ที่มีความหมายและปัจจัยสำคัญ มากที่สุดในห้องเรียน เป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้เพราะคุณภาพของผู้เรียน ขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู (ดิเรก พรสีมา, 2554) โดยพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กำหนดให้ครูเป็นบุคลากรวิชาชีพที่มีหน้าที่หลักในด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน คุณภาพของนักเรียนเป็นผลที่เกิดจาก คุณภาพของการจัดการเรียนการสอนของครู คุณภาพของการจัดการเรียนการสอนมาจาก ความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนและการนำแผนการเรียนการสอนที่ออกแบบไว้ ดีแล้วไปใช้กับนักเรียน การจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งหวังผลการเรียนรู้ จึงมีข้อสิ่งที่เกิดขึ้นโดย ความบังเอิญ แต่ต้องอาศัยการออกแบบการเรียนการสอนเป็นอย่างดี การออกแบบการเรียน การสอนจึงเป็นสมรรถภาพที่สำคัญของผู้ประกอบวิชาชีพครูโดย ขอบังคับคุรุสภา ว่าด้วย จรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 (ราชกิจจานุเบกษา, 2556) ได้กำหนดให้การออกแบบ และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เป็นมาตรฐานความรู้และประสบการณ์ วิชาชีพของครู จะ เห็นว่าการออกแบบการเรียนการสอนได้มีความสำคัญมากขึ้นซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้ง การศึกษาของไทยและสากล ซึ่งการออกแบบการเรียนการสอนมีลักษณะที่สำคัญ คือ เป็น กระบวนการที่เป็นระบบที่นำมาใช้ในการศึกษาความต้องการของผู้เรียนและปัญหาการเรียน การสอนเพื่อแสวงหาแนวทางที่จะช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอน ซึ่งอาจเป็นการปรับปรุงสิ่งที่ มีอยู่หรือ สร้างสิ่งใหม่โดยนำหลักการเรียนรู้และหลักการสอนมาใช้ในการดำเนินการ เป้าหมาย ของการออกแบบการเรียนการสอนคือการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (สมจิตร จันทรฉาย, 2557) ปัญหาหลักในการออกแบบการเรียนการสอนมีอยู่หลายประการที่ต้องตระหนักและ พยายามหลีกเลี่ยง ปัญหาดังกล่าว เช่น ปัญหาด้านเนื้อหาและการลำดับเนื้อหา ปัญหาไม่ทราบ ว่าตนเองจะต้องออกแบบกิจกรรมและการจัดสื่อการเรียนรู้อย่างไรให้เหมาะสมกับผู้เรียน รวม ไปถึงปัญหาทางด้านการวัดและประเมินผล และปัญหาการสอนที่ไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ที่ตั้งเอาไว้ (ฉลอง ทับศรี, 2554) สาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือคุณภาพของครูซึ่งพบว่า ครูถึงร้อยละ 66 ไม่มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ปัญหาส่วนใหญ่เนื่องจากการพัฒนาครูยังไม่สามารถสร้างและพัฒนาครูให้มีสมรรถนะการ จัดการเรียนรู้ของผู้เรียนให้อยู่ในระดับที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนได้ การออกแบบการเรียนรู้

จึงเป็นเสมือนการวาดภาพรวมของการสอนอันส่งผลไปถึงการสอนที่ถูกต้องสมบูรณ์ มีทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคของการปฏิรูปการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษานั้น ผู้สอนจะต้องมีการพัฒนาตนเองและมีการเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนการสอนในรูปแบบ Active learning อยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ถ้าเรามุ่งหวังให้ผู้เรียนมีสภาพการเรียนรู้แบบ Active ตัวอาจารย์ผู้สอนเองก็ต้อง Active ไปด้วยเช่นกัน จึงจะเกิด Active Learning แต่จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องมี Active Teaching ด้วยเช่นกัน เมื่อผู้เรียนและผู้สอนมีความพร้อมมีการเตรียมตัว ทั้งฝ่ายก็จะเกิดสภาพการเรียนการสอนที่ Active learning ขึ้นมาได้ (กมลวรรณ สุภากุล, 2559) การกำหนดการเรียนรู้แบบ Active learning เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความคิดที่แตกต่างของผู้เรียน รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้สอนใช้มากที่สุดคือการพูดและนักเรียนเป็นผู้ฟัง แต่การเรียนการสอนในลักษณะนี้จะไม่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการเรียนในห้องเรียนไปปฏิบัติได้ดี ดังนั้นผู้สอนต้องสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทำหน้าที่เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและเกิดเป็นแสงไฟแห่งการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้แบบ Active learning ทั้งนี้ผู้สอนจำเป็นต้องหากลยุทธ์ต่างๆ ที่สามารถดึงดูดใจให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างน่าสนใจ และเทคนิคต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อสภาพแวดล้อม คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล วิเคราะห์ปัญหาในการเรียนรู้แล้วนำมาแก้ปัญหาหรือพัฒนา ซึ่งจะส่งผลต่อผู้เรียนให้มีพัฒนาการการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ท้นต่อสภาวะโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้านอย่างรวดเร็ว

จากการศึกษาสภาพ ปัญหา ความสำคัญ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญที่จะพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาด้วยรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งเป็นแนวทางในการวางแผนการเรียนรู้ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและเห็นอย่างกระจ่างชัดได้ในทุกส่วนประกอบสำคัญของกระบวนการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก
3. เพื่อทดลองใช้และศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการออกเป็น 3 ขั้นตอน ตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแบบสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จำนวน 2 ท่านที่มีประสบการณ์ในการสอน 5 ปีขึ้นไป ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการจัดการเรียนรู้แบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 3 ท่าน ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ จำนวน 3 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 2.1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ ในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน และ 2.2) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ 3.1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ศึกษาแนวคิด เกี่ยวกับความสามารถในออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอน 3.2) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน ศึกษาแนวคิด เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องนำไปใช้การพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วยแนวคิด และเทคนิคสำคัญ โดยศึกษาการเรียนรู้เชิงรุก ตามแนวคิดของ McKinney, K. & Heyl, B., (Eds.), เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ และพรณี ปานเทวัญ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กำหนดลักษณะของแบบสัมภาษณ์ (McKinney, K. & Heyl, B., (Eds.), 2008); (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2559); (พรณี ปานเทวัญ, 2559) เป็นแบบคำถามแบบปลายเปิดกำหนดโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์เป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก เทคนิค วิธีการ ดำเนินการ จัดการเรียนรู้เชิงรุก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ติดต่อประสานอาจารย์ผู้สอนทางด้านหลักสูตรและการสอน ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์และติดต่อทรงคุณวุฒิเพื่อขอสัมภาษณ์สำรวจครูผู้สอนในจังหวัดนครสวรรค์ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์การออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อขอสัมภาษณ์นำข้อมูลที่ได้อิงวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและนำเสนอเนื้อหาบรรยายเชิงเปรียบเทียบผู้วิจัยนำข้อค้นพบมาสังเคราะห์รวมกันที่มีความสอดคล้องกันและมีความเป็นไปได้

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน โดยเป็นอาจารย์ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผลการศึกษา โดยเป็นอาจารย์ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา สาขาการวิจัยและประเมินผลทางการศึกษา จำนวน 2 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบประเมินคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก 2) แบบประเมินคุณภาพของคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ แบบประเมินคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก กำหนดจุดประสงค์ของการประเมิน โดยกำหนดประเด็นการประเมินจากการศึกษารายละเอียดการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก สร้างแบบประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

4. วิธีดำเนินการวิจัยในขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ นำข้อสรุปข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 มากำหนดแนวทางในการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก

5. การวิเคราะห์ข้อมูล นำผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก จากผู้ทรงคุณวุฒิ มาพิจารณาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน แล้วปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีคะแนนการประเมินและการแปลผล (รัตนะ บัวสนธิ์, 2551) กำหนดเกณฑ์เพื่อตัดสินผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิว่ารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก

1. แหล่งข้อมูล ครูผู้สอนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์จำนวน 150 คน โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้ แบบประเมินความสามารถในการคิดออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอน และแบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน

3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ มีวิธีการดำเนินการดังนี้
1) แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้ 2) แบบประเมินความสามารถในการคิดออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอน ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอน เพื่อกำหนดประเด็นการประเมิน สร้างเกณฑ์แบบประเมินความสามารถในการคิดออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอนซึ่งมีการให้คะแนน โดยเกณฑ์การประเมินในแต่ละองค์ประกอบจะมีลักษณะเป็นการให้คะแนนในแต่ละข้อแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 3, 2, 1 โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนความสามารถในการคิดออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอน 3) แบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้และการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และการสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ กำหนดประเด็นความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

4. วิธีดำเนินการวิจัย ในการศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แผนการวิจัย แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อน - หลังเรียน (One group Pretest - Posttest Design) ขั้นตอนในการวิจัย มีดังนี้ 1) นำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก ก่อนการทดลองผู้วิจัยทำการวัดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอน โดยใช้แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้ จำนวน 30 ข้อ 2) ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นตามรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ ทำการประเมินความสามารถในการคิดออกแบบการเรียนรู้ และความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ แล้วบันทึกคะแนนความสามารถในแต่ละแผนการจัดกิจกรรมกำหนดการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ 3) ผู้วิจัยทำการประเมินความสามารถในการคิดออกแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาครูระหว่างการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4) ผู้วิจัยทำการประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ 5) หลังจากการทดลอง ผู้วิจัยทำการวัดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอน โดยใช้แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้ จำนวน 30 ข้อ ใช้แบบทดสอบชุดเดียวกับใช้ทดสอบก่อนเรียน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอน โดยใช้สถิติทดสอบที แบบสองกลุ่มสัมพันธ์ (Dependent Samples T-test) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอนเทียบกับเกณฑ์ ร้อยละ 80 โดยใช้สถิติทดสอบทีแบบกลุ่มเดียว (One Sample T-test) เปรียบเทียบความสามารถใน

การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนเทียบกับเกณฑ์ ร้อยละ 80 โดยใช้สถิติทดสอบที่แบบกลุ่มเดียว (One Sample T-test)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก

1. ผลการศึกษาศึกษาการเตรียมความพร้อมในการออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก สรุปได้ดังนี้ เตรียมความพร้อมการออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก ของครูในด้านสร้างความตระหนักสร้างจิตสำนึกและเจตคติต่อวิชาชีพครู เตรียมความพร้อมการออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุกของครูในด้านการวิเคราะห์หลักสูตรให้ทราบถึงเป้าหมายของการเรียนรู้ เตรียมความพร้อมการออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุกของครูในด้านจัดให้มีรายวิชาที่ส่งเสริมการออกแบบการเรียนรู้ ที่กำหนดเทคนิค วิธีการ รูปแบบการสอน การเตรียมความพร้อมการออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุกของครูในด้านเนื้อหาและปฏิบัติ

2. ผลการศึกษาศึกษาดำเนินกิจกรรมในการออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุกของครู สรุปได้ดังนี้ การวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สารการเรียนรู้แกนกลางวิเคราะห์ผู้เรียน กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

3. ผลการศึกษาแนวทางส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุกของครู ดังนี้ สร้างความตระหนัก สร้างเจตคติให้นักเรียน ก่อนครูออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุกได้ต้องมีความเข้าใจในพื้นฐานในการออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุกก่อน ครูผู้สอนมีบทบาทหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก และแนะนำให้คำปรึกษา

4. ผลการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุกจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้การบูรณาการเรียนรู้เชิงรุกมีดังนี้ 1) การสร้างความพร้อมที่จะเรียนรู้ 2) กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ 3) การเป็นเจ้าของกระบวนการเรียนรู้ 4) การประเมินการเรียนรู้

ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก

ในการสร้างและหาคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก ในครั้งนี้ได้นำแนวคิดการเรียนรู้แบบเชิงรุกและแนวคิดจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาสังเคราะห์ตามองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

1. ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ในภาพรวมรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.29) และคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.32)

ภาพที่ 1 ผลการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก

ผลการใช้ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก

1. ผลการเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจในการออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอนก่อนและหลังโดยใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 17.00 คะแนน และ 26.00 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียนพบว่า ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอนหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนความรู้ ความเข้าใจในการออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอน

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	t	p
ก่อนเรียน	30	17.00	2.92			
หลังเรียน	30	26.00	1.31	8.97	14.24*	.00

*p< .05

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก ที่พัฒนาขึ้นเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 พบว่า ความสามารถในการคิดออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอนมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 18.50 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 88.10 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์กับคะแนนความสามารถในการคิดออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอน พบว่า ความสามารถในการคิดออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอนหลังเรียนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้น สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลความสามารถในการคิดออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอน

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	%	t	p
หลังใช้ รูปแบบ	150	21	18.50	0.97	88.10	9.56*	.004

*p< .05

3. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 82.13 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.13 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์กับ

คะแนนความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอน พบว่า ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน หลังเรียนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	%	t	p
หลังใช้ รูปแบบ	150	100	82.13	3.13	82.13	3.74*	.00

*p< .05

อภิปรายผล

จากการดำเนินการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย 3 ประเด็น คือ 1) ด้านข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก 2) ด้านการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก และ 3) ด้านการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก ดังรายละเอียดการอภิปรายดังต่อไปนี้

1. ด้านข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุกความต้องการในการออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอน ในส่วนของการดำเนินกิจกรรมให้กับครูผู้สอนในการวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์ผู้เรียนกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ กำหนดเนื้อหา วิเคราะห์ภาระงาน กำหนดกิจกรรมและสื่อการจัดการเรียนรู้ วัดและประเมินผล และนำไปสู่การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านแนวทางส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำสิ่งที่อยู่รอบตัวมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ ด้านรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก มีดังนี้ 1) การสร้างความพร้อมที่จะเรียนรู้ 2) กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ 3) การเป็นเจ้าของกระบวนการเรียนรู้ 4) การประเมินการเรียนรู้ ผลจากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอน ทั้งนี้การคัดเลือกและการใช้ยุทธศาสตร์กลยุทธ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม และการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองและสอดคล้องกับ Larissey, M. M. กล่าวว่า การเรียนรู้ในอนาคตผู้เรียนจะต้องรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น จึงจำเป็นจะต้องฝึกผู้เรียนให้มีรูปแบบการเรียนรู้ของตนเอง สามารถประเมินความพร้อมในการเรียนเพื่อที่จะนำไปสู่ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น (Larissey, M.

M., 1994) ดังนั้น ครูผู้สอนในระดับอุดมศึกษาควรให้ความสนใจต่อการพัฒนาคุณลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน ซึ่งอาจจะเริ่มที่การฝึกทักษะผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self - Directed learning) สามารถหาทางเลือกของตนเองมีศักยภาพและพัฒนา ศักยภาพของตนเองอย่างไม่มีขีดจำกัดมีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น (Hiemstra, R., et al., 1991) จะเห็นได้ว่าการศึกษาคณะครูได้ต้องเป็นการพัฒนาให้บุคคลนั้นเกิด กระบวนการเรียนรู้ถึงวิธีการและกลไกของการเรียนรู้วิธีการสอนที่ตอบสนองการจัดการศึกษา ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2542 ได้อย่างแท้จริง

2. ด้านการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครู นักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก พบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.29)ทั้งนี้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถนำไปใช้เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กานต์ อัมพานนท์ ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ความเป็นครู สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบมีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และในทุกองค์ประกอบอยู่ในคู่มือการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ผลที่ได้จากรูปแบบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ (กานต์ อัมพานนท์, 2561) ซึ่งในการดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและหลักการ และมีคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยการ ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้และคู่มือการใช้โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอน ให้บรรลุผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก

3.1 ผลการวิเคราะห์ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้ ของครูผู้สอนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัย กานต์ อัมพานนท์ ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริม ทักษะการคิดวิเคราะห์ความเป็นครู สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ มีทักษะการคิดหลัง สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคะแนน เฉลี่ยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 26.97 และ 33.83 คะแนน (กานต์ อัมพานนท์, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของยุภาลัย มะลิซ้อน และกาญจน์ เรือง มนตรี ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ครูเป้าหมายสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ โดยรวมเฉลี่ย

มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ถ้าพิจารณารายชื่อ พบว่า ครูเป้าหมายสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ใน ระดับมากที่สุดและมีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผู้สอน กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการเรียนรู้ (ยุภาลัย มะลิซ้อน และกาญจน์ เรืองมนตรี, 2563) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน ถูกพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ และในองค์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามขั้นตอนโดยเริ่มจาก ขั้นตอนที่ 1 สร้างความพร้อมที่จะเรียนรู้ เป็นขั้นการสร้างความรู้ความเข้าใจกับครูผู้สอนให้มีความตระหนักในการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือให้ครูผู้สอนสนใจในสิ่งที่จะเรียนและรับทราบประโยชน์ จัดให้มีการประเมินความรู้พื้นฐาน และทบทวนความรู้เดิมเพื่อให้เชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดเป้าหมายและวางแผนดำเนินการเรียนรู้ในเรื่องที่ครูผู้สอนสนใจที่จะเรียนและกำหนดไว้ สามารถเลือกวิธีการเรียนและหาแหล่งการเรียนรู้ได้ตามความถนัดและความสนใจของตนเอง ขั้นตอนที่ 3 เป็นเจ้าของกระบวนการเรียนรู้ เป็นขั้นที่ครูผู้สอนมีอิสระทางความคิด ครูผู้สอนได้เรียนรู้จากประสบการณ์และการลงมือปฏิบัติตามแนวทางการเรียนรู้ และร่วมกันสะท้อนผลการเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 4 ประเมินการเรียนรู้ เป็นขั้นที่ผู้สอนสรุปและประเมินผลการแก้ไขอุปสรรคของกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

3.2 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลความสามารถในการคิดออกแบบการเรียนรู้คิดเป็นร้อยละ 88.10 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเป็นผลจากกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนำแนวคิดของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาประยุกต์ใช้ ซึ่งกระบวนการต่าง ๆ ที่จัดให้กับครูผู้สอนเป็นการพัฒนาเกี่ยวกับความสามารถในการคิดออกแบบการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Smith, P. L. & Ragan, T. J. ที่กล่าวว่า การออกแบบการเรียนรู้มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ มากกว่ากระบวนการสอน ผู้ออกแบบการเรียนการสอน จะต้องพิจารณาผลการเรียนรู้อย่างชัดเจน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางสำหรับการเลือกกระบวนการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ คำนึงถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ รู้จักประยุกต์ใช้หลักการเรียนการสอน วิธีสอน รูปแบบการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับ ระดับวัยของผู้เรียนและเนื้อหาสาระ ผู้ออกแบบการเรียนรู้ควรเลือกใช้สื่อที่ช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ (Smith, P. L. & Ragan, T. J., 1999) สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และความแตกต่างในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น และมีการประเมินผลครอบคลุมทั้งกระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผล

3.3 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนคิดเป็นร้อยละ 82.13 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุบลวรรณ ส่งเสริม ได้ทำการวิจัยเรื่อง

การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับครูผู้สอนผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับครูผู้สอน ครูมีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น (อุบลวรรณ ส่งเสริม, 2555) ที่เป็นดังนี้เพราะว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกถูกพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบตามที่กล่าวแล้วนั้น และในองค์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามขั้นตอนโดยเริ่มจาก ขั้นตอนที่ 1 สร้างความพร้อมที่จะเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 2 กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 เป็นเจ้าของกระบวนการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 4 ประเมินการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติโดยมี ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก(Facilitator) สร้างแรงบันดาลใจให้คำปรึกษาคูแลและนำทำหน้าที่เป็นโค้ช และพี่เลี้ยง (Coach & Mentor) แสวงหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่ หลากหลาย ให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย(Meaningful learning) ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ มีความเข้าใจในตนเอง ใช้สติปัญญา คิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่บ่งบอกถึงการมี สมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 มีทักษะวิชาการ ทักษะชีวิตและทักษะวิชาชีพบรรลุเป้าหมายการ เรียนรู้ตามระดับช่วงวัยบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ตามระดับช่วงวัยและเปลี่ยนจากบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักรออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักรออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก 1.1) ผลการศึกษาค้นคว้าเตรียมความพร้อมในการออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก สรุปได้ดังนี้ เตรียมความพร้อมการออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุกของครูด้านสร้างความตระหนักสร้างจิตสำนึกและเจตคติต่อวิชาชีพครู ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร ออกแบบวิธีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ วิธีสอนหรือเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย ออกแบบและจัดเตรียมสื่อและแหล่งเรียนรู้ให้มีความพร้อม 1.2) ผลการศึกษาดำเนินกิจกรรมในการออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุกของครูสรุปได้ดังนี้ การวิเคราะห์หลักสูตร การวิเคราะห์ผู้เรียน วิเคราะห์การกำหนดชิ้นงาน/ภาระงานอย่างเหมาะสมสอดคล้อง กำหนดกิจกรรมและสื่อการจัดการเรียนรู้ กำหนดการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับมาตรฐาน ตัวชี้วัดและจุดประสงค์การเรียนรู้ ครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะกระบวนการและเจตคติ มีเครื่องมือที่หลากหลาย 1.3) ผลการศึกษาแนวทางส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุกของครู ดังนี้

สร้างความตระหนัก สร้างเจตคติ วิธีสอนหรือการออกแบบการเรียนรู้ นำสิ่งที่อยู่รอบตัวมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ให้มากที่สุด ก่อนครูออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุกได้ ต้องมีความเข้าใจในพื้นฐานในการออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก ครูผู้สอนมีบทบาทหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก และแนะนำให้คำปรึกษา 2) ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก ในการสร้างและหาคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก ในครั้งนี้ ได้นำแนวคิดการเรียนรู้แบบเชิงรุกและแนวคิดจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาสังเคราะห์ตามองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ความเป็นมาของรูปแบบ 2) หลักการ 3) จุดมุ่งหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4) กิจกรรมการเรียนการสอน 5) การวัดและประเมินผล 3) ผลการทดลองใช้ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก ครูผู้สอนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุก มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้ ครูผู้สอนมีคะแนนความสามารถในการคิดออกแบบการเรียนรู้เป็นร้อยละ 88.10 และครูผู้สอน มีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้คิดเป็นร้อยละ 82.13 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอค้นพบที่น่าสนใจระหว่างทำการวิจัย จึงขอให้ข้อเสนอแนะเพื่อทำการศึกษา คือ ควรศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเรียนรู้เชิงรุกต่อประเด็นความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้อื่น ๆ หรือรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักออกแบบการเรียนรู้ตามแบบการเรียนรู้ของตนเอง ควรมีการออกแบบการช่วยเสริมศักยภาพที่หลากหลายตามกลุ่มความสามารถของผู้เรียน สามารถปรับให้เหมาะสมกับวิธีการเรียนรู้ของครูผู้สอน

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ สุภากุล. (2559). การจัดการเรียนการสอนแบบ Active learning เพื่อให้ผู้เรียนรู้จริง. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- กานต์ อัมพานนท์. (2561). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมทักษะการคิด วิเคราะห์ ความเป็นครูสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร, 20(2), 34-22.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2559). อนาคตใหม่ของการศึกษาในยุค Thailand 4.0. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2564 จาก <http://www.li.mahidol.ac.th/conference2016/thailand4.pdf>
- ฉลอง ทับศรี. (2554). การออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Design). ชลบุรี: ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ดิเรก พรสีมา. (2554). แนวทางการพัฒนาวิชาชีพครู. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- พรณี ปานเทวัญ. (2559). การพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 กับการเรียนรู้เชิงรุกในวิชาชีพพยาบาล. วารสารทหาร, 17(3), 17-24.
- ยุภาลัย มะลิซ้อน และกาญจน์ เรืองมนตรี. (2563). การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 7(8), 16-18.
- รัตน์ บัณฑิต. (2551). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2556). ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556. เล่มที่ 130 ตอนพิเศษ 130 ง หน้า 72 4 ตุลาคม 2556.
- สมจิตร จันทรฉาย. (2557). การออกแบบและการพัฒนาการเรียนการสอน. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- อุบลวรรณ ส่งเสริม. (2555). การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู. วารสารศึกษาศาสตร์, 9(2), 115-127.
- Hiemstra, R., et al. (1991). Self-directed adult learning. New York: Chapman and Hall.
- Larisey, M. M. (1994). Student self-assessment: A tool for learning. Adult Learning, 5(6), 9-10.
- McKinney, K. & Heyl, B., (Eds.). (2008). Sociology Through Active Learning (2nd ed.). Thousand Oaks, California: SAGE/Pine Forge Press.
- Smith, P. L. & Ragan, T. J. (1999). Instructional design (2nd ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษา
วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่*
THE PRIORITY NEED TO PROMOTE THE RESEARCH COMPETENCY OF
STUDENT TEACHERS OF FACULTY OF EDUCATION AND LIBERAL
ARTS, HATYAI UNIVERSITY

ปัญญา ชูช่วย

Punja Chuchuy

สุรัชย์ มีชาญ

Surachai Meechan

วิไลลักษณ์ ลังกา

Wilailak Langka

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirote University, Thailand

E-mail: punja.chu@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ 2) จัดลำดับความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาวิจัยภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 177 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบประเมินความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 34 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนี PNI_{modified} ผลการวิจัย พบว่า 1) ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครูด้านสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยมีค่าดัชนี PNI_{modified} สูงที่สุดเท่ากับ 0.39 รองลงมาเป็นด้านการเขียนสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ด้านความรู้เบื้องต้นของการวิจัย ด้านการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ด้านการดำเนินการวิจัย และด้านการกำหนดปัญหาและการเขียนบทนำ โดยมีค่าดัชนี PNI_{modified} เท่ากับ 0.36 0.33 0.21 0.20 และ .20

* Received 8 August 2022; Revised 21 August 2022; Accepted 24 August 2022

ตามลำดับ 2) การจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า นักศึกษามีลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยในด้านการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นการเขียนสรุปและอภิปรายผลการวิจัย การกำหนดปัญหาและการเขียนบทนำ ความรู้เบื้องต้นของการวิจัย การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการดำเนินการวิจัย ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, สมรรถนะการวิจัย, นักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพครู

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) the realistic condition and expectation condition related to the research competency, 2) to study the priority need to promote the research competency, and 3) to rank the priority need to promote the research competency of student teachers of Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University. Carried out by the Stratified Random Sampling, the sample consisted of 117 student teachers enrolling a research course in the second semester of the 2020 academic year of Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University. This research was conducted using quantitative research methodology. The research tool was a set of the priority need assessment form, with 34 five-rating scale items, to promote the research competency of student teachers. The statistics used to analyze the obtained data included the mean, standard deviation, and PNI_{modified}. The results were as follows: 1) When the content of the priority need to promote the research competency was separately considered, it was found that using statistics and analyzing data at 0.39 followed by writing a summary and discussion, writing a statement of the problem and introduction at writing a literature review, having the basic knowledge of research and developing a research methodology showed the PNI_{modified} at 0.36, .33, at .21.20, and .20 respectively. 2) The ranking of the priority need to promote the research competency varied separately was found that student teachers had the priority need to develop the research competency in data analysis at first, followed by writing a summary and discussion, writing a statement of the problem and introduction, writing a literature review, having the basic knowledge of research, and developing a research methodology respectively.

Keywords: Priority Need, Promote, Research Competency

บทนำ

การวิจัยนับว่าเป็นกระบวนการสำคัญในการการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงนับเป็นภารกิจที่สำคัญของผู้ประกอบวิชาชีพครู ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2562 ข้อบังคับ 6 ได้กำหนด สมรรถนะการวิจัยของผู้ประกอบวิชาชีพครูไว้ว่าต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้และความเข้าใจใน กระบวนการการวิจัยเพื่อการพัฒนาผู้เรียน (คุรุสภา, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2553 ได้กำหนดให้ครูต้องมีสมรรถนะการวิจัยที่ดีเพื่อให้ ครูสามารถนำสมรรถนะการวิจัยที่มีไปใช้ในการแก้ปัญหาและนำผลที่ได้ไปใช้การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพ นอกจากนี้กับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 24 ได้มีข้อกำหนดให้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนใช้ การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้โดยให้ผู้สอนร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียน และ มาตรา 30 กำหนดให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการ ส่งเสริมความสามารถของผู้สอนในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละ ระดับการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นครูจะต้องมี สมรรถนะการวิจัยที่ดีทั้งทางด้านทักษะในการวิจัย ความรู้ในการวิจัย และเจตคติที่ดีต่อการ วิจัย อันประกอบด้วย ความรู้เบื้องต้นในการวิจัย ความสามารถในการกำหนดปัญหาและการ เขียนบทนำ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการวิจัย รวมถึงการเลือกใช้สถิติ และการ แปลผลข้อมูลทางสถิติของการดำเนินการวิจัย สมรรถนะต่างๆ เหล่านี้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วย ให้ผู้ประกอบอาชีพครูสามารถนำความรู้ทักษะ และกระบวนการวิจัยไปใช้ในการพัฒนา กระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ดังนั้นผู้ ประกอบวิชาชีพครูจึงจำเป็นต้องมีความสามารถในการวิจัยที่ดีเพื่อนำความรู้ และทักษะที่มีไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน โดยครูต้องดำเนินการแก้ปัญหาด้วย กระบวนการวิจัย ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุด เพื่อให้ได้วิธีการแก้ปัญหาเหมาะสมกับผู้เรียน ทั้งนี้หากครูผู้สอนมีสมรรถนะการวิจัยสูงย่อมส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อ กระบวนการจัดการเรียนการสอนและผู้เรียน (จิตติมา วรณศรี, 2552) ; (กฤติยา อริยา และวารีรัตน์ แก้วอุไร, 2559) 5) ดังนั้นการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของครูจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะนักศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งเป็นช่วงของการเตรียมความพร้อมสำหรับการไปปฏิบัติหน้าที่ ครูในอนาคต ทั้งนี้เนื่องจากการส่งเสริมสมรรถนะด้านการวิจัยที่ดีแก่นักศึกษาวิชาชีพครูจะทำให้นักศึกษาเกิดความรู้ด้านการวิจัยที่ดี มีเจตคติที่ดีต่อการวิจัย มีทักษะการวิจัยที่เพียงพอ และ ทำให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ไปใช้ในการทำวิจัยขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและการ ปฏิบัติหน้าที่ของครูในการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพต่อไป

คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร มหาวิทยาลัทยหาดใหญ่เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีพันธ กิจในการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา มีบทบาทหน้าที่ในการผลิตครู โดยในการเปิด

หลักสูตรวิชาชีพครู ได้จัดให้มีการเรียนการสอนรายวิชาวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละหลักสูตรเพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ด้านการวิจัย ทักษะการทำวิจัย และการสร้างเจตคติที่ดีต่อการวิจัย มีความตระหนักต่อคุณค่าของการวิจัย และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการดำเนินการวิจัยขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่จากการสอบถามความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศน์ และอาจารย์พี่เลี้ยงในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดสมรรถนะการวิจัยที่ดี โดยมีผลการประเมินความรู้และผลการประเมินรายงานวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง (คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2562) สอดคล้องกับประยูร เขาวินนาท ที่ศึกษาประสิทธิภาพของงานวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า คุณภาพของงานวิจัยของนิสิตอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีผลมาจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ความเข้าใจคลาดเคลื่อนในกระบวนการวิจัย ขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการวิจัย (ประยูร เขาวินนาท, 2560)

จากการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอนของคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ยังไม่มีการประเมินสมรรถนะของนักศึกษา มีเพียงแต่การประเมินผลการเรียนรู้ในรายวิชาเท่านั้น ยังไม่มีการประเมินความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู เพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศที่มีความสำคัญในการจัดกิจกรรมหรือการพัฒนาการเรียนการสอนที่เหมาะสมเพื่อเป็นการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยที่ตรงกับความต้องการของนักศึกษาอย่างแท้จริง จากข้อมูลข้างต้นนั้น การศึกษาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเพราะเป็นการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่มีประโยชน์โดยตรงเกี่ยวกับความต้องการของตัวบุคคลในประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับสมรรถนะการวิจัยเพื่อนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของรายวิชาวิจัยให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ นักศึกษามีสมรรถนะการวิจัยตรงตามสภาพที่ควรจะเป็นตามที่นักศึกษาต้องการ ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนในคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีบทบาทหน้าที่ในการเรียนการสอนรายวิชาวิจัย เล็งเห็นว่าการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครูเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยในการศึกษานี้มุ่งเน้นเฉพาะการศึกษสมรรถนะด้านความรู้ในการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการของนักศึกษาในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้และการปรับปรุงการเรียน อีกทั้งเพื่อให้ นักศึกษาวิชาชีพครูได้มีความรู้การวิจัยที่เพียงพอในการเตรียมความพร้อมสำหรับการไปปฏิบัติงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาและการปฏิบัติหน้าที่ครูต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
2. จัดลำดับความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร เป็นนักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาวิจัยในภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2563 จำนวน 270 คน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาวิจัยในภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2563 จำนวน 171 คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยโดยเปิดตารางสำเร็จรูปของ ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าเฉลี่ยที่เกิดขึ้นได้ในระดับ $\pm 10\%$ ของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มอย่างแบบชั้นภูมิจำแนกตามหลักสูตร/สาขาวิชา (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2559)

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเป็นแบบประเมินความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือการวิจัย ดังนี้ 1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะด้านความรู้ในการวิจัย แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์มากำหนดเป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านความรู้ในการวิจัย 2. นำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านความรู้ในการวิจัยที่ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประเมินความของตัวบ่งชี้และองค์ประกอบสมรรถนะด้านความรู้ในการวิจัยที่ได้จากการสังเคราะห์และนิยามศัพท์ที่กำหนด โดยผลการประเมินความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ มีค่าความสอดคล้องตั้งแต่ .60-1.00 ซึ่งถือว่าตัวบ่งชี้ที่ได้มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบสมรรถนะการวิจัยที่กำหนด 3. ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของตัวบ่งชี้และองค์ประกอบ โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยผลการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 4.60-5.00 4. นำตัวบ่งชี้ที่ผ่านการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ มาจัดทำแบบประเมินความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู โดยใช้ตัวบ่งชี้ในแต่ละขององค์ประกอบสมรรถนะมาจัดทำเป็นข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 34 ข้อ ประกอบด้วยสมรรถนะ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้เบื้องต้นของการวิจัย จำนวน 8 ข้อ 2) การกำหนดปัญหาและการเขียนบทนำ จำนวน ข้อจำนวน 7 ข้อ 3) การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 ข้อ 4) การดำเนินการวิจัย

จำนวน 5 ข้อ 5) ด้านสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย จำนวน 4 ข้อ 6) การเขียนสรุปและอภิปรายผลการวิจัยจำนวน 4 ข้อ รวมข้อคำถาม 5. นำแบบประเมินความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครูนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นรายด้านมีค่าความเชื่อมั่น ดังนี้ 1) ความรู้เบื้องต้นของการวิจัย มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .91 2) การกำหนดปัญหาและการเขียนบทนำ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .88 3) การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .88 4) การดำเนินการวิจัยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .91 5) ด้านสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .86 6) การเขียนสรุปและอภิปรายผลการวิจัยค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .83 และทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .89 ความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ .70 ขึ้นไป (เกียรติภูมิ ชูเกียรติศิริ, 2554)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำหรับให้นักศึกษาลงนามเข้าร่วมการตอบแบบประเมินความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

2. ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับอาจารย์ผู้สอนเพื่อประชุมชี้แจงรายละเอียดและดำเนินการเก็บข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ด้วยตนเอง โดยจัดทำแบบประเมินความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครูออนไลน์ใน Google Classroom และการใช้โปรแกรม meet ในการประชุมชี้แจงการตอบข้อมูลกับนักศึกษาเนื่องจากสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 19 Covid-19 โดยดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 26 มิถุนายน 2564 ถึง 30 กันยายน 2564 ได้ข้อมูลการวิจัยที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ จำนวน 177 ฉบับ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าความเชื่อมั่น
2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนี PNI modified

ผลการวิจัย

การศึกษาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่มีผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 ความต้องการจำเป็นในส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู
คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ด้าน	สภาพความเป็นจริง			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI ^{modified}
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	
ความรู้เบื้องต้นของการวิจัย	3.82	.73	มาก	4.59	.48	มากที่สุด	0.20
การกำหนดปัญหาและการเขียนบทนำ	3.44	.60	ปานกลาง	4.57	.45	มากที่สุด	0.33
การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง	3.77	.72	มาก	4.58	.51	มากที่สุด	0.21
วิธีการดำเนินการวิจัย	3.86	.78	มาก	4.62	.48	มากที่สุด	0.20
สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย	3.32	.78	ปานกลาง	4.64	.49	มากที่สุด	0.39
การเขียนสรุปและอภิปรายผลการวิจัย	3.38	.69	ปานกลาง	4.60	.54	มากที่สุด	0.36
ภาพรวม	3.60	0.60	มาก	4.60	0.42	มากที่สุด	0.33

จากตารางที่ 1 ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู โดยพิจารณาตามเนื้อหาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้เบื้องต้นของการวิจัย มีค่าดัชนี PNI^{modified} เท่ากับ .20 ด้านการกำหนดปัญหาและการเขียนบทนำ มีค่าดัชนี PNI^{modified} .33 ด้านการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องมีค่าดัชนี PNI^{modified} .21 ด้านวิธีการดำเนินการวิจัยมีค่าดัชนี PNI^{modified} .20 สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล มีค่าดัชนี PNI^{modified} เท่ากับ 0.39 ด้านการสรุปและเขียนอภิปรายผลการวิจัย มีค่าดัชนี PNI^{modified} เท่ากับ 0.36 โดยสภาพความเป็นจริงสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครูมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยด้านการดำเนินการวิจัยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านความรู้เบื้องต้นของการวิจัย ด้านการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ด้านการกำหนดปัญหาและการเขียนบทนำ ด้านการเขียนสรุปและอภิปรายผลการวิจัย และด้านสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย และสภาพที่ควรจะเป็นสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครูมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดรองลงมาเป็น ด้านวิธีการดำเนินการวิจัย ด้านการเขียนสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ด้านความรู้เบื้องต้นของการวิจัย ด้านการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และด้านการกำหนดปัญหาและการเขียนบทนำตามลำดับ

ตารางที่ 2 การลำดับความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพรุ คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ จำแนกรายด้าน

ประเด็นการประเมิน	PNI _{modified}	ลำดับ Need
ความรู้เบื้องต้นของการวิจัย	0.20	5
การกำหนดปัญหาและการเขียนบทนำ	0.33	3
การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง	0.21	4
วิธีการดำเนินการวิจัย	0.20	5
สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย	0.39	1
การเขียนสรุปและอภิปรายผลการวิจัย	0.36	2

จากตารางที่ 2 ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพรุ คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ จำแนกรายด้าน พบว่า นักศึกษามีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยในด้านสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเป็นลำดับแรก รองลงมาเป็นการเขียนสรุปและอภิปรายผลการวิจัย การกำหนดปัญหาและการเขียนบทนำ ความรู้เบื้องต้นของการวิจัย การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และวิธีการดำเนินการวิจัย ตามลำดับ

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพรุด้านการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยมีค่าดัชนี PNI _{modified} สูงที่สุด เท่ากับ 0.39 รองลงมาเป็นการเขียนสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ด้านความรู้เบื้องต้นของการวิจัย ด้านการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ด้านการดำเนินการวิจัย และด้านการกำหนดปัญหาและการเขียนบทนำ โดยมีค่าดัชนี PNI _{modified} เท่ากับ 0.36 0.33 0.21 0.20 และ .20 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาสภาพความเป็นจริงสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพรุมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยด้านการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาเป็นการกำหนดปัญหาและการเขียนบทนำ ด้านการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ด้านความรู้เบื้องต้นของการวิจัย ด้านการเขียนรายงานการวิจัย และด้านการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เมื่อพิจารณามีความคาดหวังเกี่ยวกับสภาพที่ควรจะมีของสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพรุมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาเป็นการดำเนินการวิจัย ด้านการเขียนรายงานการวิจัย ด้านการกำหนดปัญหา

และการเขียนบทนำ ด้านการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และด้านความรู้เบื้องต้นของการวิจัยตามลำดับ โดยนักศึกษาวิชาชีพครูมีความคาดหวังเกี่ยวกับสภาพที่ควรจะเป็นสูงกว่าสภาพความเป็นจริงในทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาวิชาชีพครูมีความคาดหวังในสมรรถนะด้านความรู้จากการจัดการเรียนการสอนที่เป็นการส่งเสริมสมรรถนะด้านการวิจัยเป็นอย่างมาก และเห็นถึงความสำคัญของสมรรถนะด้านการวิจัยอันเป็นสมรรถนะสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอน และการแก้ปัญหาผู้เรียน ผู้เรียนต้องการให้มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพตรงกับความต้องการเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่เพียงพอ ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะการวิจัยที่ดีในการนำสมรรถนะเหล่านี้ไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนต่อไป การส่งเสริมการรับรู้ในกระบวนการพัฒนาการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูนั้นสามารถช่วยให้ครูมีความสามารถในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนสูงขึ้น และสามารถดำเนินการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ การขาดสมรรถนะด้านความรู้ในการทำวิจัยทำให้ครูผู้สอนไม่สามารถดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนได้ และยังเป็นความล้มเหลวในการยกระดับสมรรถนะด้านการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน สมรรถนะด้านความรู้การวิจัยนับเป็นสิ่งที่สำคัญ การมีสมรรถนะการวิจัยอยู่ในระดับน้อยทำให้ครูมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการวิจัยส่งผลให้ครูไม่สามารถดำเนินการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปรีดา เบญญูการ, 2548); (Alber, S. R. & Nelson, J. S., 2010); (สุทธิพงศ์ บุญผดุง, 2557)

2. การจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า นักศึกษามีลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยในด้านการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นการเขียนสรุปและอภิปรายผลการวิจัย การกำหนดปัญหาและการเขียนบทนำ ความรู้เบื้องต้นของการวิจัย การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการดำเนินการวิจัย ตามลำดับ จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่านักศึกษาให้ความสำคัญกับเรื่องของการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยและการเขียนรายงานการวิจัย ทั้งนี้อาจเนื่องจากนักศึกษายังขาดความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยไม่ว่าจะเป็นความรู้ในการเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ข้อมูล การแปลความหมายผลการวิจัยการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการวิจัย อันจะทำให้การสรุปผลข้อมูลงานวิจัยเกิดความคลาดเคลื่อนไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภณิดา ชูช่วยสุวรรณ ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาพบว่า ครูมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์ข้อมูลสูงที่สุด (ภณิดา ชูช่วยสุวรรณ, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ จำแนกรายด้าน พบว่า นักศึกษามีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยในด้านสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเป็นลำดับแรก รองลงมาเป็นการเขียนสรุปและอภิปรายผลการวิจัย การกำหนดปัญหาและการเขียนบทนำ ความรู้เบื้องต้นของการวิจัย การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และวิธีการดำเนินการวิจัย ตามลำดับ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ มีดังนี้ 1) อาจารย์ผู้สอนควรมีการจัดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู การนำผลที่ได้จากครั้งนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพที่นักศึกษาคาดหวังเพื่อให้การพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ด้านการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครูเป็นไปอย่างเหมาะสม ให้นักศึกษามีสมรรถนะด้านความรู้สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย การเขียนสรุปและอภิปรายผลการวิจัย การกำหนดปัญหาและการเขียนบทนำ ความรู้เบื้องต้นของการวิจัย การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และวิธีการดำเนินการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อการผลิตผลงานวิจัยและการนำสมรรถนะด้านการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป 2) ผู้บริหารควรมีการกำหนดแนวทางการสอนที่มีประสิทธิภาพและการจัดกิจกรรมการส่งเสริมความรู้ด้านการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู โดยการนำความรู้เกี่ยวกับวิจัยมาใช้ในการประเมินผู้เรียนการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่มย่อยเพื่อแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน และกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อให้นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการวิจัยมากขึ้น และเพื่อให้ได้กิจกรรมที่มีเหมาะสมและสอดคล้องกับการส่งเสริมความรู้ด้านการวิจัยของผู้เรียน ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป คือ ควรศึกษารูปแบบการส่งเสริมความรู้ด้านการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู โดยการนำผลที่ได้ไปกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับการพัฒนาความรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู การสร้างหรือพัฒนาสื่อหรือนวัตกรรมสำหรับการส่งเสริมความรู้ด้านการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู และการศึกษาโมเดลโครงสร้างปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเรียนรู้เพื่อการเสริมสร้างความรู้ด้านการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการให้คำชี้แนะเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ได้รับทุนสนับสนุนการดำเนินการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2553 (ฉบับที่ 3). กรุงเทพมหานคร: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- กฤติยา อริยา และวาริรัตน์ แก้วอุไร. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาครู. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, 5(2) 1-11.
- เกียรติภูมิ ชูเกียรติศิริ. (2554). การพัฒนาเครื่องมือวัดเจตคติและทักษะพิสัย : หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เครื่องมือวัดเจตคติและทักษะพิสัย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. (2562). รายงานสรุปผลการจัดโครงการนักศึกษาพบผู้บริหารประจำปีการศึกษา 2562. ใน รายงานการประชุม คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ครุสภา. (2556). สาระความรู้ สมรรถนะและประสบการณ์วิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพพ.ศ. 2556. เรียกใช้เมื่อ 19 เมษายน 2563 จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2563/E/109/T_0015.PDF
- จิตติมา วรรณศรี. (2552). คุณภาพการศึกษากับสมรรถนะครูที่พึงประสงค์. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น , 32 (1) 1-5.
- ประยูร เขาวินนาท. (2560). การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้และวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้วยวิธีการชี้แนะสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. ใน รายงานการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ปรีดา เบญจการ. (2548). การส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนในกระบวนการพัฒนาการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครู. ใน ดุษฎีนิพนธ์วิทยาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ภณิดา ชูช่วยสุวรรณ. (2562). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา : การประเมินความต้องการจำเป็นสมบูรณ์. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการศึกษาทางการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริชัย กาญจนวสี. (2559). การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2557). การพัฒนาสมรรถนะการทำวิจัยของครูตามแนวคิดของไวท์ฮีดส์กี้ โดยใช้หลักการเป็นหุ้นส่วน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(4) 22-33.

Alber, S. R. & Nelson, J. S. (2010). Putting Research in the Collaborative Hands of Teachers and Researchers: An Alternative to Traditional Staff Development. CLASSIC RSEQ ARTICLE Reprinted from Rural Special Education Quarterly, 21 (1) Spring, 2002, 29(4), 24-30.

การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย*

DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL MODEL TO ENHANCE
SOCIAL AND EMOTIONAL COMPETENCE OF SECONDARY SCHOOL
STUDENTS IN THAILAND

สิริภัทร ชื่นคำ

Siriphat Chuenka

ดวงใจ สีเขียว

Duangjai Seekheio

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ

Prapansiri Susaoraj

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: chuenka@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านสังคมและอารมณ์ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 1 คน นักจิตวิทยาการศึกษาและแนะแนว 1 คน นักวิชาการด้านพัฒนาสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ 2 คน นักวัดผลทางการศึกษา 1 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และ กรอบแนวคิดของตัวบ่งชี้สมรรถนะทางสังคมและอารมณ์สำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลและแสดงผลแบบตาราง และ ความเรียง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ รวม 57 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 1) ความตระหนักในตนเอง มี 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเอง และการเชื่อในความสามารถของตนเอง 2) การจัดการตนเอง มี 18 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การควบคุมอารมณ์ของตนเอง การจัดการความเครียด การมีวินัยในตนเอง และการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย 3) ความตระหนักทางสังคม มี 10 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การมองและเข้าใจมุมมอง อารมณ์

* Received 9 August 2022; Revised 29 August 2022; Accepted 31 August 2022

และความรู้สึกของผู้อื่น และการเห็นคุณค่าและเคารพความแตกต่าง 4) ทักษะสัมพันธภาพ มี 15 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น 5) การตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบ มี 8 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การระบุปัญหาและเป้าหมาย การวิเคราะห์สถานการณ์ตามความเป็นจริง และการแก้ปัญหาอย่างรับผิดชอบ โดยตัวบ่งชี้ทั้งหมดได้รับฉันทามติจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญซึ่งสามารถวัดประเมินจากพฤติกรรมผู้เรียนได้

คำสำคัญ: ตัวบ่งชี้, สมรรถนะทางสังคมและอารมณ์, นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

Abstract

The Objectives of this research article were to develop social and emotional competence indicators for Thai high school students. The researchers, using the purposive sampling method for qualitative research, gathered information from five learning management specialists for the development or measurement of social and emotional competence that included: 1 educator with experience in learning management to enhance secondary school students' social and emotional competence. 1 Educational and Guidance Counselor, 2 University professors for the development of social and emotional competence, and 1 Educational Assessment Specialist. A semi-structured interview form and a conceptual framework of social and emotional competence indicators in high school students were used as a research tool. The results tables and other visual representations are presented using content analysis of qualitative data. The results of the research concluded that Social and emotional competence consisted of 5 components, a total of 57 indicators. Self-awareness is the first component. There are 6 indicators: emotional perception and feelings. and confidence in one's own abilities 2) Self-management There are 18 indications, which are as follows: stress management, self-control, self-discipline, planning and goal setting 3) There are 10 indicators of social awareness, which include perceiving understanding the perspectives, emotions, and feelings of others. as well as appreciating and respecting diversity 4) Relationship Skills, there are 15 indicators, including communication and relationship building. as well as collaboration 5) Responsible Decision Making, there are 8 indicators, which include problem identification and objectives. realistic circumstance evaluation, Responsible problem solving. The experts reached an agreement, resulting in the

development of behavioral indicators that may be explored the learners' behavior.

Keywords: Indicators, Social and Emotional Competencies, High School Students

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยได้ใช้แนวคิดหลักในการจัดการศึกษาของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการ จัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ เน้นให้ ความสำคัญกับความรู้และคุณธรรม โดยมีการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ควบคู่กับ มาตรฐานการเรียนรู้ เพราะต้องการเน้นย้ำให้เกิดขึ้นเป็นนิสัยโดยการสอดแทรกเข้าไปกับ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาไว้ 5 ข้อคือ 1) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง 2) มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต 3) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการ ออกกำลังกาย 4) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถี ชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 5) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มี จิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมี ความสุข สอดคล้องกับการดำเนินการตามแผนการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นแผนแม่บท ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนในทุกช่วงวัย ทั้งในด้านปัญหา ทักษะ คุณลักษณะ และ สมรรถนะในการประกอบอาชีพ ในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศ (กลุ่มพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ให้ทันกับพลวัตของโลกในศตวรรษที่ 21 และการ พัฒนาอุตสาหกรรมในยุค 4.0 โดยประเด็นคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชนถูก กล่าวถึงว่ายังต้องมีการพัฒนาเพิ่มขึ้น โดยมีสมรรถนะหรือคุณลักษณะที่ไม่ตรงกับตลาดแรงงาน (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) นอกจากนั้นเด็กช่วงวัย 13 - 17 ปี ซึ่งเป็นช่วงเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น พบว่า โดยส่วนใหญ่ ปัญหาการฆ่าตัวตาย ความเสี่ยง ในการเกิด โรคซึมเศร้าของวัยรุ่นไทยอายุ 10 - 19 ปี มีจำนวนเพิ่มขึ้น มีเด็กฆ่าตัวตาย จำนวน 139 คน มี ความเสี่ยงเป็นโรคซึมเศร้าสูงร้อยละ 44 และมีอัตราป่วยเป็นโรคซึมเศร้าร้อยละ 18 โดย ลักษณะอาการทางอารมณ์และ พฤติกรรมของวัยรุ่นที่ป่วยเป็นโรคซึมเศร้าจะไม่เหมือนอาการ ของผู้ใหญ่คือ อาจมีพฤติกรรมใช้ ความรุนแรง ทำร้ายตัวเองหรือคนอื่น มีอารมณ์ก้าวร้าวหรือ แปรปรวนง่าย หรือมีพฤติกรรมเสี่ยง สาเหตุส่วนใหญ่มาจากการใช้ อินเทอร์เน็ตและสื่อ

ออนไลน์ที่ไม่เหมาะสมจนเกิดปัญหาการติดเกมและพนันออนไลน์ โดย วัยเรียนหนังสือและวัยทำงาน Gen Z (คนที่เกิดในปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นไป) ใช้เวลาในการเล่นโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook, Instagram, Line เป็นต้น มากเป็นอันดับที่ 1 โดยมีจำนวนชั่วโมง การใช้ อินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 3 ชั่วโมง 42 นาทีต่อวัน รองลงมา เป็นการดูโทรทัศน์ ดูภาพยนตร์ ฟังเพลง ทางออนไลน์ (เฉลี่ย 3 ชั่วโมงต่อวัน) เล่นเกมออนไลน์ (เฉลี่ย 2 ชั่วโมง 48 นาทีต่อวัน) และอ่านหนังสือทาง ออนไลน์ (เฉลี่ย 2 ชั่วโมงต่อวัน) ในเขตกรุงเทพมหานคร มีเด็กป่วยเป็น โรคติดเกม (Game addiction) รายใหม่ 129 ราย ซึ่งเพิ่มขึ้นถึง 6 เท่าตัว จากปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 และมีเด็กที่ป่วยและได้รับการวินิจฉัย จากจิตแพทย์ว่าเป็นโรคติดเกมรวม 429 ราย ซึ่งมากเป็นอันดับ 3 รองจากโรคสมาธิสั้น และปัญหาพฤติกรรม ดื้อรั้น ซึ่งเด็กที่ป่วยเป็นโรคติด เกมใช้เวลาเล่นเกมเฉลี่ยวันละ 5 ชั่วโมง ข้อมูลรายงานผลการศึกษาของทีมนจิตแพทย์เด็กและ วัยรุ่น ที่ตรวจรักษาเด็ก 6 - 17 ปี ที่ป่วยเป็น โรคติดเกม พบว่า เด็กที่ป่วยเป็นโรคติดเกมจะพบ โรคจิตเวชอื่นร่วมด้วย โดยในกลุ่มอายุ 13 - 17 ปี พบโรค ทางจิตเวชรวมมากถึง 8 โรค ได้แก่ โรคสมาธิสั้น (Attention deficit hyperactivity disorder) ปัญหาการ เรียนรู้ (Learning disorder) โรควิตกกังวลกลัวเข้าสังคม (Anxiety) ย้ำคิดย้ำทำ โรคซึมเศร้า (Depression) โรค อารมณ์ 2 ขั้ว โรคจิตหวาดระแวง และโรคลมชัก (กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2561) ซึ่งปัญหาดังกล่าวที่พบในประเทศไทย ไม่ แตกต่างกับปัญหาที่พบในต่างประเทศ โดยมีการศึกษาในด้านสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ ในงานวิจัยของประเทศตะวันตกได้ที่มีมาอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มตั้งแต่ปี 1976 มีการพัฒนา ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ เพื่อเสริมสร้าง ทักษะทางอารมณ์และสังคม นอกจากนั้นยังมี โครงการพัฒนา ซึ่งสามารถเรียนรู้ และฝึกหัดได้ และเกิดการรวมกลุ่มกันของนักการศึกษาเพื่อ วิจัยและพัฒนาทักษะนี้ (CASEL, 2015) และคาดว่าจะมีการนำไปใช้ในโรงเรียนต่าง ๆ ของ ประเทศสหรัฐอเมริกา กว่า 50% ในปี 2025 โดยข้อค้นพบของ CASEL ทำให้เห็นว่าทักษะ ด้านอารมณ์และสังคมสามารถพัฒนาได้ตั้งแต่ก่อนเข้าเรียนไปจนกระทั่งระดับมัธยมศึกษา งานวิจัยในช่วงหลายปีแสดงให้เห็นว่าครูและนักการศึกษากว่า 90% เห็นว่า สมรรถนะทาง สังคมและอารมณ์เป็นสิ่งจำเป็นและเป็นส่วนสำคัญในการศึกษาของนักเรียน โดยมีการพัฒนา วิธีการวัดสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ซึ่งมีการใช้ในที่ต่าง ๆ ของประเทศ (Weissberg, R. P., 2019) งานวิจัยในไม่กี่ปีที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่า SEL Program (Social and Emotional learning Program) ช่วยพัฒนาความสามารถด้านการเรียน เสริมสร้างพฤติกรรมด้านดี และ ลดพฤติกรรมด้านแย่ โดยกลุ่มคนที่มีความสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมสมรรถนะทางสังคม และอารมณ์ คือกลุ่มเพื่อนและครู (Holly E. B. H. et al., 2019) ซึ่งทักษะทางอารมณ์และ สังคมของครูจะส่งผลต่อสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนได้ (Ogurlu Ü. et al., 2018) โดยอารมณ์เป็นผลจากการเรียนรู้ ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกันของหลายส่วน และ มี กระบวนการในสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจง ผ่านประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ทางอารมณ์

ซึ่งอารมณ์จะปรับเปลี่ยนไปตามประสบการณ์ของผู้เรียน (Lebois, A. M. L. et al., 2019) โดยมีการใช้การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมในการพัฒนาสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ แต่นักเรียนบางคนมีปัญหาเรื่องเวลาและเรื่องเงินในการเข้าร่วมกิจกรรม (Ulupinar, Ş. et al., 2019) โดยที่ในปัจจุบันมีการวิจัยและพัฒนาแนวทางและวิธีการพัฒนาสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น และนักการศึกษาควรมองภาพของสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ใหม่ แนวทางการพัฒนาสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ในอนาคตควรพัฒนาให้สอดคล้องกับพัฒนาการอารมณ์และสังคมของผู้เรียน และมีความยืดหยุ่นโดยใช้เทคนิควิธีที่ครูสามารถนำไปปรับใช้กับเนื้อหาต่าง ๆ ได้เหมาะสมกับบริบท (Bailey, R. et al., 2019); (Harden, B. J. et al., 2017) เมื่อเริ่มต้นโครงการเกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาเด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยง และป้องกันปัญหาสุขภาพจิตในเด็ก โดยพัฒนาเป็นโปรแกรมและนำไปปรับใช้กับหลักสูตรปกติในโรงเรียน แต่พบปัญหาหลักสูตรไม่สอดคล้องกับชีวิตจริงของนักเรียน ไม่มีเวลาเพียงพอในการจัดเพราะต้องแบ่งเวลากับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรปกติ ครูและผู้นำการจัดการเรียนรู้ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้พัฒนาโปรแกรมในการนำไปใช้จริง และแผนการจัดกิจกรรมที่ไม่ยืดหยุ่นทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการพัฒนานักเรียนจริงได้ รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์จึงควรมีลักษณะที่ชี้เฉพาะว่าทักษะด้านใดควรพัฒนาในช่วงอายุใดให้ชัดเจน มีความยืดหยุ่นนำมาใช้ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นหลักสูตร แต่เน้นที่การนำไปฝึกปฏิบัติในพื้นที่ที่หลากหลายนอกเหนือจากห้องเรียน และควรให้ครูสอดแทรกกระบวนการพัฒนาสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ลงในการสอนหรือกิจกรรมตามปกติซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสนในการพัฒนาสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์มากกว่า และจะได้ผลดีมากขึ้น หากครูสามารถจัดการเรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการและประสบการณ์ของผู้เรียน (Clelland, M. C. et al., 2017) ผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรพัฒนาสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ซึ่งอาจจะมีรูปแบบที่แตกต่างกัน แต่ก็สามารถช่วยพัฒนาทักษะต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนได้ โดยในระยะสั้นจะช่วยพัฒนาทัศนคติและมุมมองต่อตนเองและผู้อื่นได้ดีขึ้น ส่วนในระยะยาวสามารถช่วยให้มีพฤติกรรมที่ดี เรียนได้ดีขึ้น และมีสุขภาพจิตที่ดี (Mahoney J. L. et al., 2018) ซึ่งส่งผลให้การวิจัยและพัฒนาในปัจจุบัน เน้นที่การพัฒนาสมรรถนะความสามารถในเด็กและเสริมสร้างให้เข้มแข็ง เพราะเด็กต้องเชื่อว่าเขาสามารถพัฒนาความสามารถและทัศนคติให้ดีกว่าที่จะเอาตัวรอดในโลกปัจจุบันได้ (Weissberg, R. P., 2019) แต่งานวิจัยในปัจจุบันยังขาดการวิจัยในประเด็นเรื่อง ควรใช้วิธีการพัฒนาอย่างไร ที่สามารถส่งผลต่อสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ แต่ละด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และผลระยะสั้น หรือ ยาวที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนนั้น เกิดขึ้นกับทักษะด้านใดบ้าง (Mahoney J. L. et al., 2018) โดยแนวคิดการพัฒนาสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ของ CASEL ได้ถูกวิจัยและพัฒนาจนกลายเป็นกรอบแนวคิดการเรียนรู้สมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ (CASEL, 2015) มีองค์ประกอบหลัก 5 ด้านของการพัฒนาไว้ดังนี้ 1) การจัดการตนเอง เป็นความสามารถในการควบคุมความคิด อารมณ์

ความรู้สึก และพฤติกรรมของตน 2) การตระหนักรู้ตนเอง เป็นความสามารถในการรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของตนเอง และประเมินจุดเด่นและจุดด้อยของตนเองได้ชัดเจน 3) การตระหนักรู้สังคม เป็นความสามารถตระหนักและเข้าใจถึงวัฒนธรรม ความเชื่อ ความรู้สึกของคนอื่น ๆ และสังคมโลกรอบที่อยู่รอบตัวของเรา 4) ทักษะสัมพันธภาพ เป็นความสามารถในการสื่อสารทำงานร่วมกับคนรอบข้าง และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีร่วมกัน 5) การรับมือต่อการตัดสินใจ เป็นความสามารถในการวางแผนสำหรับอนาคต โดยยึดบรรทัดฐานทางคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งช่วยให้คนอื่นมีชีวิตที่ดีขึ้น (Ross, K. M., 2018); (รังสิริศม์ วงศ์อุปราช และศศิลักษณ์ ขยันกิจ, 2561) โดยระดับของการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม สามารถได้รับการพัฒนาให้สูงขึ้นได้ด้วยโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (รังสิริศม์ นิรัตน์, 2553) ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับช่วงอายุได้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นความสามารถในการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ในสถานการณ์สมมติอย่างทั่วถึง เมื่อระดับการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์เพิ่มสูงขึ้น จะส่งผลให้ผลการเรียนสูงขึ้นตามไปด้วย (รังสิริศม์ วงศ์อุปราช, 2555)

จากภูมิหลังและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาองค์ประกอบและพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะทางสังคมและอารมณ์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถตระหนักรู้ในตนเอง ตระหนักรู้สังคม จัดการตนเอง ตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ และมีสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้อื่นส่งเสริมความสามารถทางการเรียน (Academic Performance) พฤติกรรมทางสังคม (Positive Social Behaviors) และความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships) นอกจากนั้นยังช่วยลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (Behavior Problems) และปัญหาสุขภาพจิต (Psychological Distress) และช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเรียน การทำงาน ครอบครัว และนอกเหนือจากนี้ยังสามารถนำผลวิจัยไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไปอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากผู้เชี่ยวชาญ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสมรรถนะด้านสังคมและอารมณ์ โดยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน ได้แก่ นักวิชาการที่มีความรู้และเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม

การเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์อย่างน้อย 5 ปี หรือ นักวิชาการที่มีงานวิจัย หรือ บทความ ที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ อย่างน้อย 5 ปี

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และกรอบแนวคิดของตัวบ่งชี้สมรรถนะทางสังคมและอารมณ์สำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดย ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดของตัวบ่งชี้สมรรถนะทางสังคมและอารมณ์สำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา และกำหนดข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ โดยมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือด้วยการหาค่า ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 5 ท่าน โดยตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ของการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ติดต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านสังคมและอารมณ์ หรือ ด้านการวัดประเมินสมรรถนะด้านสังคมและอารมณ์ โดยแจ้งวัตถุประสงค์ในการวิจัย วิธีการเก็บข้อมูล และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย โดยทำหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 5 คน เพื่อขอความร่วมมือในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในช่วงเดือน เมษายน 2563 ทั้งนี้ เนื่องจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีความรุนแรงมากขึ้น ผู้วิจัยจึงใช้ โปรแกรม ZOOM ในการดำเนินการสนทนากลุ่มและบันทึกข้อมูลการสนทนา

4. การจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งมีการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลตามจุดประสงค์ของการวิจัย และแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตาราง และ ความเรียง

ผลการวิจัย

จากสนทนากลุ่มในรูปแบบการประชุมออนไลน์ ผ่านโปรแกรม Zoom ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์และกำหนดตัวบ่งชี้สมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย รวมถึงกำหนดตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรมที่สามารถพบและวัดประเมินได้ ซึ่งสามารถสรุปผลออกมา ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้สมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย และตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรม

องค์ประกอบหลัก	ตัวบ่งชี้	ตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรม
การรับรู้และเข้าใจตนเอง	การรับรู้ อารมณ์และ ความรู้สึก ตนเอง	1. สามารถอธิบายผลของการมีประสบการณ์ที่หลากหลายต่อการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของตนเอง 2. สามารถวิเคราะห์สาเหตุที่จะทำให้ตนเองไม่บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ 3. สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงการตีความเหตุการณ์ของตนเอง ที่ส่งผลต่อความรู้สึกของตนเอง
	การเชื่อใน ความสามารถ ของตนเอง	1. ระบุทักษะจุดแข็งของตนเองได้อย่างมั่นใจ 2. ประเมินศักยภาพของตนเองในการเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด 3. วิเคราะห์ผลลัพธ์ที่น่าจะเกิดขึ้นจากการแสดงอาการกลัวของตนเองและผู้อื่น ที่มีความแตกต่างกันในสถานการณ์ต่าง ๆ
การจัดการตนเอง	การควบคุม อารมณ์ของ ตนเอง	1. มีอารมณ์ดีอยู่เสมอ 2. แสดงพฤติกรรมเพื่อจัดการความโกรธโดยไม่ทำให้ตนเองหรือคนรอบข้างรู้สึกลำบากใจ 3. แสดงพฤติกรรมเพื่อจัดการความเศร้าและวิตกกังวลโดยไม่ทำให้ตนเองหรือคนรอบข้างรู้สึกลำบากใจ 4. แสดงพฤติกรรมเมื่อต้องรับมือกับการสูญเสีย การได้รับบาดเจ็บ หรือ การถูกใช้ในทางที่ผิด โดยไม่ทำให้ตนเองหรือคนรอบข้างรู้สึกลำบากใจ 5. แสดงพฤติกรรมที่เมื่อถูกผู้อื่นกล่าวหาหรือใส่ร้ายโดยไม่ทำให้ตนเองหรือคนรอบข้างรู้สึกลำบากใจ
	การจัดการ ความเครียด	1. แสดงให้เห็นเทคนิคการผ่อนคลายความเครียดเพื่อจัดการกับความวิตกกังวลในชีวิต 2. เลือกกลไกในการป้องกันตัวที่เหมาะสม 3. ทำงานได้ดีในสถานการณ์ที่มีความกดดันสูง 4. สามารถอธิบายผลกระทบของกลไกการป้องกันตัวต่อสุขภาพจิตของตนเอง
	การมีวินัยใน ตนเอง	1. มีสมาธิในการทำงานและอดทนในการทำงานอย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมาย 2. วิเคราะห์ว่าการจัดการเวลาอาจเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของตนเองได้ 3. สร้างสัญญาการเรียน หรือ การปรับพฤติกรรม เพื่อใช้ในการบรรลุเป้าหมายของตนเอง 4. มีพฤติกรรมที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับ การกระทำที่ผิดของสังคมหรือกฎหมาย
	การวางแผน และกำหนด เป้าหมาย	1. บอกข้อจำกัดของตนเองและตั้งเป้าหมายที่ตนเองสามารถทำให้เกิดขึ้นได้ 2. กำหนดเป้าหมายในการเรียนและการประกอบอาชีพของตนเอง ทั้งระยะสั้นและระยะยาวอย่างเป็นขั้นตอน พร้อมกำหนดวันที่คาดว่าจะเสร็จสมบูรณ์

องค์ประกอบหลัก	ตัวบ่งชี้	ตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรม
การเข้าใจสังคม	การมองและเข้าใจมุมมองอารมณ์ และความรู้สึกของผู้อื่น	3. วางแผนเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของตนเองในเรื่องการเรียนรู้หรือเรื่องภายในครอบครัวได้ 4. แสดงพฤติกรรมยินดีเมื่อประสบความสำเร็จในการทำงานหรือภารกิจที่ยากลำบาก 5. สามารถระบุผู้ที่ช่วยเหลือและวิธีการบรรลุเป้าหมายของตนเอง
		1. บอกทัศนคติและความรู้สึกของผู้อื่นเกี่ยวกับปัญหาในปัจจุบันได้ 2. แยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงและความรู้สึกของสิ่งที่ผู้อื่นถ่ายทอดได้ 3. วิเคราะห์ว่าตนเองและผู้อื่นรู้สึกอย่างไรเมื่อเป็นผู้ให้หรือเป็นผู้รับความช่วยเหลือ 4. แสดงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในสถานการณ์ที่หลากหลาย 5. รับฟังอย่างตั้งใจและแสดงให้เห็นความเข้าใจสถานการณ์ของผู้อื่น 6. วิเคราะห์ความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากการทำเพื่อบรรลุตามความต้องการของคู่ขัดแย้ง 7. อธิบายภาพรวมและผลกระทบด้านลบที่จะเกิดขึ้นกับผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดได้ 8. วิเคราะห์ความหมายของความเป็นพลเมืองในสังคมหรือช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ของประเทศต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน
		1. ถกเถียงและอภิปรายอย่างเปิดเผยต่อความคิด หรือ ค่านิยมที่แตกต่างกัน โดยไม่เกิดความขัดแย้ง ไม่อคติ ไม่เหมารวม 2. สนใจทำงานร่วมกับกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ศาสนา หรือความเชื่อ ได้ดี
การดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น	การสื่อสาร	1. ใช้ภาษาหรือสัญลักษณ์เพื่อสื่อสารให้บรรลุวัตถุประสงค์ในสถานการณ์ที่หลากหลาย 2. รับฟัง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และความรู้สึกกับผู้อื่น และให้ข้อเสนอแนะในทางที่สร้างสรรค์ 3. สื่อสารอย่างมีกาลเทศะและเหมาะสมกับบริบททางสังคมวัฒนธรรม 4. สื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นอย่างรับผิดชอบ
	การสร้างสัมพันธ์ภาพ	1. พัฒนาและรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น 2. เริ่มต้นการสนทนากับคนที่รู้จักหรือไม่รู้จักได้ 3. แสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออก ต่อรองและจัดการความขัดแย้ง และปฏิเสธความคิดเห็นโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเสียความรู้สึก 4. โนมน้าวใจ สร้างแรงจูงใจให้ผู้อื่นได้
	การทำงานร่วมกับผู้อื่น	1. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ง่าย และเคารพการตัดสินใจของกลุ่ม 2. ทำงานกลุ่มอย่างกระตือรือร้นและต่อเนื่อง

องค์ประกอบหลัก	ตัวบ่งชี้	ตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรม
		3. กำหนดขั้นตอนและเกณฑ์การดำเนินการเพื่อให้การทำงานกลุ่มเป็นไปตามขั้นตอนและบรรลุเป้าหมาย 4. เรียนรู้ศักยภาพของผู้อื่นและสามารถดึงศักยภาพของเพื่อนร่วมงานเพื่อให้งานของกลุ่มประสบความสำเร็จ 5. เลือกวิธีการแก้ปัญหาในการทำงานอย่างเหมาะสม มีเหตุผล และคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อผู้อื่นและสังคม 6. ริเริ่มและกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมร่วมกับผู้อื่นในการแก้ปัญหาในสังคม 7. ใช้ความสามารถของตนเองช่วยเหลือให้ผู้อื่นบรรลุเป้าหมาย
	การระบุปัญหาและเป้าหมาย	1. ระบุปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมรวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลให้เกิดปัญหา 2. ระบุเป้าหมายและแนวทางที่สามารถทำได้เพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาในสังคม
การตัดสินใจโดยคำนึงถึงส่วนรวม	การวิเคราะห์สถานการณ์	1. วิเคราะห์ผลการตัดสินใจของตนเองที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของตนเองและผู้อื่น 2. นำเสนอผลการวิเคราะห์ที่ตนคิด คำนึงม บรรทัดฐานทางสังคม นโยบายสาธารณะ ที่มีผลต่อบุคคล 3. ประเมินความน่าเชื่อถือ และเลือกใช้แหล่งข้อมูลในการอ้างอิงต่าง ๆ
	การแก้ปัญหาอย่างรับผิดชอบ	1. ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ไม่เคยพบโดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดกับผู้อื่น และเลือกวิธีการที่ดีที่สุด 2. วางแผนและใช้ทรัพยากรในการพัฒนาและแก้ปัญหาของสังคมอย่างคุ้มค่า 3. ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการจัดการแก้ปัญหาเพื่อให้เข้าถึงคนทุกกลุ่ม

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ รวม 57 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 1) ความตระหนักในตนเอง มี 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเอง และการเชื่อในความสามารถของตนเอง 2) การจัดการตนเอง มี 18 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การควบคุมอารมณ์ของตนเอง การจัดการความเครียด การมีวินัยในตนเอง และการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย 3) ความตระหนักทางสังคม มี 10 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การมองและเข้าใจมุมมอง อารมณ์ และความรู้สึกของผู้อื่น และการเห็นคุณค่าและเคารพความแตกต่าง 4) ทักษะสัมพันธภาพ มี 15 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น 5) การตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบ มี 8 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การระบุปัญหาและเป้าหมาย การวิเคราะห์สถานการณ์ตามความเป็นจริง และการแก้ปัญหาอย่างรับผิดชอบ โดยสามารถวัดประเมินได้จากตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรม

อภิปรายผล

จากการศึกษาและพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus group) ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ พบว่าสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทยเป็นความสามารถในการเข้าใจ จัดการ การแสดงออกทางอารมณ์ส่วนตัว มีปฏิสัมพันธ์และดำรงชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมโดยคำนึงถึงส่วนรวม ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักจำนวน 5 องค์ประกอบ ดังนี้ การรับรู้และเข้าใจตนเอง การจัดการตนเอง การเข้าใจสังคม การดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ องค์การความร่วมมือเพื่อการเรียนรู้ทางวิชาการ สังคม และอารมณ์ (CASEL) ที่กล่าวว่า สมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ เช่นกัน ได้แก่ การจัดการตนเอง การรับรู้ทางสังคม ทักษะความสัมพันธ์ การตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบ ทักษะเหล่านี้จำเป็นอย่างมากสำหรับเด็กในวัยเรียนที่จะต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นทั้งในโรงเรียน และ การทำงานเมื่อเติบโตขึ้นซึ่งจะนำไปสู่การมีชีวิตที่ดีในอนาคต (CASEL, 2015) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Durlak, J. et al. ที่นำองค์ประกอบดังกล่าวไปพัฒนาเป็นโปรแกรมการสอนทั้งการเรียนในโรงเรียน การมีส่วนร่วมจากครอบครัวและชุมชน จะช่วย พัฒนาความสามารถด้านการเรียน เสริมสร้างพฤติกรรมด้านดี และลดพฤติกรรมด้านแย่ (Durlak, J. et al., 2011) โดยสอดคล้องกับสมรรถนะของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนานักเรียนให้เกิดสมรรถนะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (กลุ่มพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

จากการศึกษาหากพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบแรกคือ องค์ประกอบด้านการรับรู้และเข้าใจตนเอง เป็น ความสามารถในการรับรู้อารมณ์และคุณลักษณะต่าง ๆ ของตนเองอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง และความสามารถในการรู้ความสามารถของตนเองเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 2 ด้าน คือ การรับรู้อารมณ์และความรู้สึกตนเอง และ การเชื่อในความสามารถของตนเอง โดย การรับรู้อารมณ์และความรู้สึกตนเอง เป็น ความสามารถในการระบุมารมณ์และความรู้สึกของตนเองตามความเป็นจริงในสถานการณ์และประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kreibich, A. et al. ที่นำเสนอว่า การรับรู้และเข้าใจตนเอง เป็นการมุ่งเน้นการตระหนักคิดที่เพิ่มขึ้นในตนเอง ทั้งในด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมภายใน อันเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของตนเองได้ดียิ่งขึ้น (Kreibich, A. et al., 2022) โดยงานวิจัยของ Julia, C. ได้กล่าวว่า การรับรู้ตนเองมีความเกี่ยวข้องกับ การรับรู้ภายในจิตใจ

ของตนเอง และการรับรู้ตนเองในส่วนที่แสดงพฤติกรรมออกมา โดยความตระหนักรู้ในตนเอง จะต้องใช้ความพยายามอย่างมีสติในการรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเอง เมื่อรับรู้ได้แล้ว จะทำให้เข้าใจตนเองได้ เมื่อมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจะทำให้เข้าใจตนเองได้ตามความเป็นจริงซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาตัวบุคคล (Julia, C., 2022) นอกจากนั้นแล้ว งานวิจัยของ Sutton, A. & Crobach, C. ยังได้กล่าวว่า การรับรู้และเข้าใจตนเองเป็นการพัฒนาตนเองโดยไตร่ตรอง เข้าใจในตัวตน จะส่งผลต่อการยอมรับตนเองและผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง และทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการทำงานที่มากขึ้นได้ ซึ่งการรับรู้และเข้าใจตนเองตามความเป็นจริง อาจจะส่งผลด้านบวกหรือด้านลบต่อตัวบุคคลได้ แต่จะทำให้พร้อมเผชิญกับเหตุการณ์ในภายหน้าได้ การเชื่อในความสามารถของตนเอง เป็น การรับรู้ความสามารถและประเมินศักยภาพของตนเองตามความเป็นจริงเพื่อให้พร้อมเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต (Sutton, A. & Crobach, C., 2022) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hajifathali, F. ที่กล่าวว่า เป็นการรับรู้ถึงประสบการณ์ของตนเองในอดีต ปัจจุบัน และที่ต้องการในอนาคต ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในตนเองอย่างแท้จริง และสามารถนำความรู้ในตนเองนี้มาใช้ในการตัดสินใจต่าง ๆ ต่อไปอย่างมีสติ (Hajifathali, F., 2021)

องค์ประกอบที่ 2 คือ องค์ประกอบด้านการจัดการตนเอง เป็น ความสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง ในการจัดการสิ่งต่าง ๆ บนสถานการณ์ที่ต้องเผชิญกับความเครียดได้ โดยมีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย และดำเนินงานตามแผนการที่ตนเองกำหนดไว้ได้ ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 4 ด้าน คือ การควบคุมอารมณ์ของตนเอง การจัดการความเครียด การมีวินัยในตนเอง การวางแผนและกำหนดเป้าหมาย โดย การควบคุมอารมณ์ของตนเอง เป็น ความสามารถในการจัดการปรับอารมณ์ของตนเองให้อยู่ในสภาพปกติเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลด้านลบต่ออารมณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Margherita, L. et al. ที่นำเสนอว่า ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเองมีเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ นักเรียนสามารถจัดการตนเองได้ โดยหากนักเรียนไม่สามารถควบคุมตนเองได้จะส่งผลต่อปัญหาพฤติกรรมในห้องเรียน ซึ่งจะต้องมีการแทรกแซงจากครูผู้สอนเพื่อช่วยไม่ให้เกิดปัญหาพฤติกรรมที่รุนแรง การจัดการความเครียด เป็น ความสามารถในการทำงานในสภาวะที่มีความกดดันโดยมีวิธีการจัดการอารมณ์เพื่อผ่อนคลายความเครียดได้อย่างเหมาะสม (Margherita, L. et al., 2015) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ebner, K. ที่นำเสนอว่า ความเครียดเป็นกลไกทางจิตวิทยาอย่างหนึ่ง ที่สามารถพัฒนาหรือลดระดับความคิดที่ก่อให้เกิดความเครียดได้ โดยเกี่ยวข้องกับการจัดการตนเองพร้อมเผชิญปัญหาและการรับรู้ความสามารถของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ทำงานในสถานการณ์ต่างๆ ภายใต้ความกดดันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีวินัยในตนเอง เป็น ความสามารถในการดำเนินการตามเป้าหมายโดยมีสมาธิและอดทนทำงานจนบรรลุเป้าหมายได้ (Ebner, K. et al., 2018) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ting - Lan M. A., et al. ที่กล่าวว่า การควบคุมตนเองถือเป็นทักษะการจัดการตนเองขั้นพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญใน

การช่วยให้เด็กควบคุมตนเอง ซึ่งรวมถึงความสนใจและพฤติกรรม ที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการตนเองของนักเรียนได้ การวางแผนและกำหนดเป้าหมาย เป็น ความสามารถในการกำหนดเป้าหมายในการทำงานโดยบอกข้อจำกัดของตนเองและหาวิธีการบรรลุเป้าหมายของตนเองได้ (Clelland, M. C. et al., 2017); (Ebner, K. et al., 2018) สอดคล้องกับ Logan J. et al. ที่กล่าวไว้ว่า หากมีการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งผลให้นักเรียนสามารถรับรู้ความสามารถของตนเองผสมผสานกับการสอนเรื่องการจัดการตนเองจะช่วยให้ นักเรียนสามารถมีความรับผิดชอบที่มากยิ่งขึ้น และสามารถกำหนดเป้าหมายและวิธีการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนมีความสามารถในการจัดการตนเองที่ดีมากขึ้น (Logan J. et al., 2022)

องค์ประกอบที่ 3 คือ องค์ประกอบด้านการเข้าใจสังคม เป็น ความสามารถในการมองสถานการณ์ต่าง ๆ ในมุมมองของผู้อื่น ภายใต้อิทธิพลของสถานการณ์และสังคมที่แท้จริง และมีความสามารถในการมองเห็นคุณค่าและเคารพความแตกต่างของความคิดของสมาชิกในสังคม มีตัวบ่งชี้พฤติกรรม ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 2 ด้าน คือ การมองและเข้าใจ มุมมอง อารมณ์ และความรู้สึกของผู้อื่น และ การเห็นคุณค่าและเคารพความแตกต่าง โดยการมองและเข้าใจมุมมอง อารมณ์ และความรู้สึกของผู้อื่น เป็น ความสามารถในการรับฟังผู้อื่นอย่างตั้งใจ โดยแยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงและความรู้สึก แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจสถานการณ์ของผู้อื่นและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเมื่อพบเจอกับสถานการณ์ที่ไม่ต้องการให้เกิดขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hierry, K. ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการควบคุมตนเองและการฝึกสติของนักเรียน จะช่วยพัฒนาทักษะที่สำคัญต่อการรับรู้และเข้าใจสังคม เข้าใจมุมมองผู้อื่นได้ดีขึ้น และการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นส่วนได้ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ นักเรียนเข้าใจสังคมได้ตามความเป็นจริง (Hierry, K. et al., 2022) นอกจากนั้นงานวิจัยของ Holochwest, S. J. et al. ได้นำเสนอไว้ว่า ความเข้าใจสังคม มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจ การมองในมุมของผู้อื่น และการเปิดกว้างสำหรับการสร้างสัมพันธ์กับเพื่อนกลุ่มใหม่ ๆ ซึ่งสามารถพัฒนาผ่านการเรียนการสอนผ่านละครการศึกษาได้ การเห็นคุณค่าและเคารพความแตกต่าง เป็น ความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา หรือ ความเชื่อ โดยไม่เกิดความขัดแย้ง หรืออคติ และเกิดผลด้านบวกต่อทุกฝ่าย (Holochwest, S. J. et al., 2022) สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Harris, R., 2019) ที่กล่าวว่า วิธีการที่ทำให้ยอมรับความแตกต่างในค่านิยมก็คือการพูดคุยและการเอาใจใส่ที่เคารพซึ่งกันและกัน โดยไม่มีการแบ่งขั้วด้านใดด้านหนึ่งทำให้เราเข้าใจสังคมได้ที่มีความหลากหลายทางความคิดและต้องอยู่ร่วมกันได้ (Harris, R., 2019)

องค์ประกอบที่ 4 คือ องค์ประกอบด้านการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น เป็น ความสามารถในการสื่อสาร ภาษาพูด ภาษาเขียน และการใช้สัญลักษณ์ เพื่อถ่ายทอดความคิดของตนกับผู้อื่นได้ รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นทั้งการยอมรับและปฏิเสธได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้ความสามารถในการสร้างเชื่อมความสัมพันธ์และอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีความแตกต่าง

หลากหลายทางความคิดและภูมิหลังได้ ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 3 ด้าน คือ การสื่อสาร การสร้างสัมพันธ์ภาพ การทำงานร่วมกับผู้อื่น โดย การสื่อสาร เป็น ความสามารถในการใช้ ภาษาหรือสัญลักษณ์เพื่อถ่ายทอดสิ่งที่ต้องการให้ผู้อื่นรับรู้และเข้าใจ รวมถึงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น ได้เหมาะสมกับกาลเทศะและบริบททางสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Seyedeh N. et al. ที่นำเสนอไว้ว่า ความสามารถในการสื่อสารมีความเกี่ยวเนื่องกับความ ต้องการปฏิสัมพันธ์กับสังคม โดยมี กระบวนการที่สร้างบรรทัดฐาน ทักษะ สิ่งจูงใจ ทศนคติ และพฤติกรรมของผู้คน ซึ่งจะส่งผลต่อบทบาทในปัจจุบันหรืออนาคตของของนักเรียนในสังคม ให้ดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้เหมาะสม การสร้างสัมพันธ์ภาพ เป็น ความสามารถในการ ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยแสดงความคิดเห็น การแสดงออกในสถานการณ์การต่าง ๆ โดยไม่ทำให้ ผู้อื่นเสียความรู้สึก (Seyedeh N. et al., 2016) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wattanawongwan. S. et al. ที่กล่าวว่า นักเรียนสามารถใช้การทำงานร่วมกันเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ให้เกิดขึ้น เพราะทำให้ได้เรียนรู้จักผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นทักษะที่จะเป็นสำหรับการ ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในอนาคต การทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นความสามารถในการทำงาน ร่วมกับผู้อื่น โดยเรียนรู้ศักยภาพของผู้ที่ทำงานร่วมกัน และ วางแผนการทำงานร่วมกันได้โดยไม่ เกิดความขัดแย้ง (Wattanawongwan, S. et al., 2021)

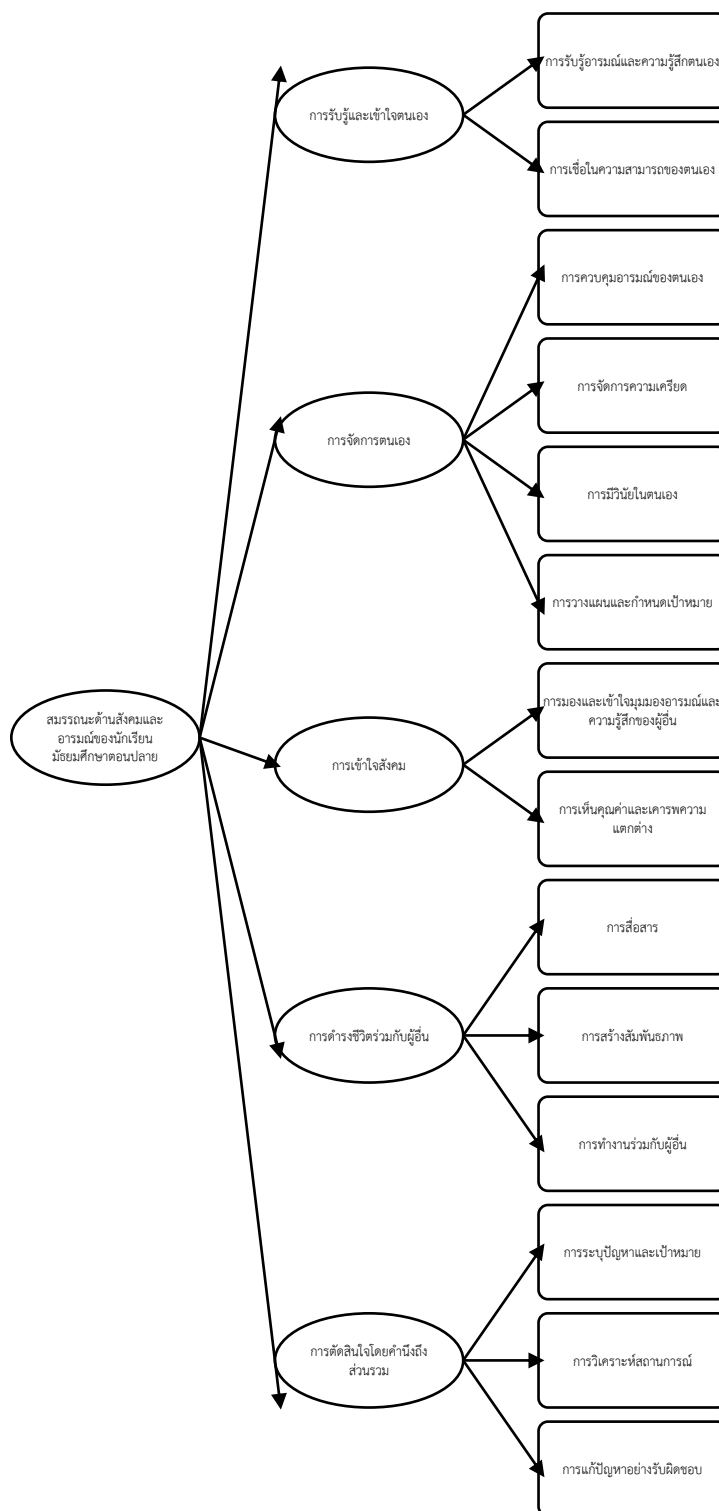
องค์ประกอบที่ 5 คือ องค์ประกอบด้านการตัดสินใจโดยคำนึงถึงส่วนรวม เป็นความสามารถในการตัดสินใจโดยคำนึงถึงส่วนรวม และเป็นความสามารถในการสร้าง ทางเลือกที่สร้างสรรค์และคำนึงถึงบริบทของแต่ละบุคคลและบริบททางสังคม โดยพิจารณาถึง บรรทัดฐานทางจริยธรรม ความปลอดภัย ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น และผลกระทบต่อบุคคลและ สังคมโดยรอบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการตัดสินใจกระทำ ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 3 ด้าน คือ การระบุปัญหาและเป้าหมาย การวิเคราะห์สถานการณ์ การแก้ปัญหาอย่างรับผิดชอบ โดย การระบุปัญหาและเป้าหมาย เป็น ความสามารถในการบอกปัญหาและกำหนดเป้าหมาย เพื่อหาทางพัฒนาและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในสังคมของตนเองได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Huynh, S. V. et al. ที่กล่าวว่า การตัดสินใจในช่วงวัยเด็กมีองค์ประกอบหลายส่วนโดยส่วน สำคัญที่เป็นส่งแรกคือ การสามารถบอกถึงปัญหาได้อย่างถูกต้อง โดยสามารถทำความเข้าใจถึง สาเหตุที่แท้จริง และคิดหาแนวทางแก้ไขได้ การวิเคราะห์สถานการณ์เป็นความสามารถในการ วิเคราะห์ ประเมิน และเลือกใช้แหล่งข้อมูล เพื่อตัดสินใจโดยคำนึงถึงบริบทส่วนรวมและส่วน บุคคล (Huynh, S. V. et al., 2019) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dotsenko, E. et al. ที่กล่าว ไว้ว่า การวิเคราะห์สถานการณ์โดยสามารถระบุสิ่งที่ตนเองรู้ และเข้าใจในสถานการณ์ คิดคำนึงถึงผลที่อาจจะเกิดขึ้นในกรณีต่าง ๆ ได้นั้น จะช่วยทำให้นักเรียนคิดและตัดสินใจโดย คำนึงถึงส่วนรวมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในช่วงช่วงวัยเด็กจนถึงช่วงวัยรุ่นตอนต้น การแก้ปัญหา อย่างรับผิดชอบ เป็น ความสามารถในการตัดสินใจแก้ไขปัญหโดยการวางแผน และใช้เหตุผล แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับผู้อื่น และเลือกวิธีการที่ดี

ที่สุด (Dotsenko, E. L. et al., 2020) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Cervantes M. et al. ที่นำเสนอว่า ความสามารถในการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบจำเป็นที่จะต้องฝึกให้นักเรียนได้ฝึกแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยมีการสนับสนุนจากโรงเรียนและครอบครัว เพื่อที่จะพัฒนาให้นักเรียนเป็นบุคคลที่ตัดสินใจได้โดยคิดถึงผลกระทบต่อสังคมและบริบทรอบตัว (Cervantes, M. et al., 2018) นอกจากนั้นแล้ว งานวิจัยของ Vriens, D. & Achterbergh, J. ยังสนับสนุนข้อสรุปนี้โดยกล่าวว่า การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบอาจจะเป็นเรื่องการตัดสินใจโดยไม่ส่งผลกระทบต่อศีลธรรม โดยการรวบรวมมุมมองความคิดของคนในสังคม หรือ ค่านิยมของสังคมเพื่อให้แน่ใจว่าเมื่อตัดสินใจแล้วจะไม่เกิดผลกระทบต่อศีลหลักศีลธรรมของสังคม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลให้บุคคลสามารถพัฒนาการตัดสินใจโดยคำนึงถึงส่วนรวมได้ (Vriens, D. & Achterbergh, J., 2015)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ตัวบ่งชี้สมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย จำนวน 14 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเอง 2) การเชื่อในความสามารถของตนเอง 3) การควบคุมอารมณ์ของตนเอง 4) การจัดการความเครียด 5) การมีวินัยในตนเอง 6) การวางแผนและกำหนดเป้าหมาย 7) การมองและเข้าใจมุมมอง อารมณ์ และความรู้สึกของผู้อื่น 8) เห็นคุณค่าและเคารพความแตกต่าง 9) การสื่อสาร 10) การสร้างสัมพันธภาพ 11) การทำงานร่วมกับผู้อื่น 12) การระบุปัญหาและเป้าหมาย 13) การวิเคราะห์สถานการณ์ตามความเป็นจริง และ 14) การแก้ปัญหาอย่างรับผิดชอบ โดยตัวบ่งชี้ข้างต้นสามารถวัดประเมินได้จากพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกผ่านตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลตัวบ่งชี้สมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ รวม 57 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 1) ความตระหนักในตนเอง มี 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเอง และการเชื่อในความสามารถของตนเอง 2) การจัดการตนเอง มี 18 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การควบคุมอารมณ์ของตนเอง การจัดการความเครียด การมีวินัยในตนเอง และการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย 3) ความตระหนักทางสังคม มี 10 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การมองและเข้าใจมุมมอง อารมณ์ และความรู้สึกของผู้อื่น และการเห็นคุณค่าและเคารพความแตกต่าง 4) ทักษะสัมพันธ์ภาพ มี 15 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การสื่อสาร การสร้างสัมพันธ์ภาพ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น 5) การตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบ มี 8 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การระบุปัญหาและเป้าหมาย การวิเคราะห์สถานการณ์ตามความเป็นจริง และการแก้ปัญหาอย่างรับผิดชอบ โดยสามารถวัดประเมินได้จากตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรม ทั้งนี้ควรนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาเครื่องมือส่งเสริมสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย และแบบวัดสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย และอาจจะมีการเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณต่อเพื่อยืนยันตัวบ่งชี้สมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทยและใช้ในการพัฒนาเครื่องมือส่งเสริมได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2561).

รายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชน ประจำปี 2560. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2562 จาก <https://www.dcy.go.th/dcy/webnew/ebook/dcy/รายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชน/1/index.html>

กลุ่มพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

รังสิริศัพท์ นิลรัตน์. (2553). การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 - 6. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รังสิริศัพท์ วงศ์อุปราช. (2555). การศึกษาเปรียบเทียบการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของนักศึกษาปริญญาตรีระหว่างมหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 6(12), 7-24.

- รังสิริศม์ วงศ์อุปราช และศศิลักษณ์ ขยันกิจ. (2561). แนวทางการจัดการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์สำหรับเด็กปฐมวัย. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 19(1), 160-173.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2562 จาก <http://www.onec.go.th/index.php>
- Bailey, R. et al. (2019). Re-imagining social-emotional learning: Findings from a strategy-based approach. *Phi Delta Kappan*, 100(5), 53-58.
- CASEL. (2015). CASEL guide: Effective social and emotional learning programs: Middle and high school edition. Chicago: KSA-Plus Communications.
- Cervantes, M. et al. (2018). Emotional Competencies and Responsible Decision Making in Pre-Adolescents with the Support from Teachers, Fathers, and Mothers: A Comparative Study in 4th to 6th-Grade Students of Primary Education in Spain. *Revista Electrónica Educare*, 22(1), 1-25.
- Clelland, M. C. et al. (2017). SEL Interventions in Early Childhood. *Future of Children*, 27(1), 33-47.
- Dotsenko, E. L. et al. (2020). Responsible Decision Making as Primary School Children Move into Adolescence. *International Journal of Emotional Education*, 12(2), 90-102.
- Durlak, J. et al. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. *Child Development*, 82(1), 405-432.
- Ebner, K. et al. (2018). Coaching as stress-management intervention: The mediating role of self-efficacy in a framework of self-management and coping. *International Journal of Stress Management*, 25(3), 209-233.
- Ebner, K. et al. (2018). Coaching as stress-management intervention: The mediating role of self-efficacy in a framework of self-management and coping. *International Journal of Stress Management*, 25(3), 209-233.
- Hajifathali, F. (2021). The Relationship Between Integrative Self-Knowledge, Mindfulness, Self-Control, and Mental Health Parameters. *Journal of Educational Psychology*, 9(3), 1267-1277.
- Harden, B. J. et al. (2017). Emotion Regulation of Preschool Children in Foster Care: The Influence of Maternal Depression and Parenting. *J Child Fam Stud*, 26(4), 1124-1134.

- Harris, R. (2019). Relativity Reconsidered: How Can We Respect Other Cultural Practices and Remain True To Our Core Principles? *Journal of Studies in the English Language*, 14(1), 1-24.
- Hierry, K. et al. (2022). A Mindfulness- Based Curriculum Improves Young Children's Relationship Skills and Social Awareness. *Mindfulness*, 13(1), 730-741.
- Holly E. B. H. et al. (2019). Do child gender and temperament moderate associations between Head Start classroom social-emotional climate and children's social-emotional competencies? *Early Childhood Research Quarterly*, 47(2), 518-530.
- Holochwost, S. J. et al. (2022). More Light About Each Other: Theater Education as a Context for Developing Social Awareness and Relationship Skills. In *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*. Advance online publication.
- Huynh, S. V. et al. (2019). Correlations Between Components of Social Emotional Learning of Secondary School Students in Ho Chi Minh City, Vietnam. *European Journal of Contemporary Education*, 8(4), 790-800.
- Julia, C. (2022). Exploring the role of self-awareness in coach development: A grounded theory study. *Journal of Training and Development*, 26(2), 343-363.
- Kreibich, A. et al. (2022). The role of self-awareness and problem-solving orientation for the instrumentality of goal-related means. *Journal of Individual Differences*, 43(2), 57-69.
- Lebois, A. M. L. et al. (2019). Augmentation of Extinction and Inhibitory Learning in Anxiety and Trauma-Related Disorders. *Annual Review of Clinical Psychology*, 15(1), 257-284.
- Logan J. et al. (2022). Theoretical and contextual considerations for self-management strategies of children and adolescents with chronic diseases: An integrative review. *Journal of Child Health Care*, 26(2), 242-261.
- Mahoney J. L. et al. (2018). An update on social and emotional learning outcome research. *Phi Delta Kappan*, 100(4), 18-23.
- Margherita, L. et al. (2015). Self-Management for Primary School Students Demonstrating Problem Behavior in Regular Classrooms: Evidence

- Review of Single-Case Design Research. *Journal of Behavioral Education*, 24(4), 373-401.
- Ogurlu Ü. et al. (2018). The relationship between social–emotional learning ability and perceived social support in gifted students. *Gifted Education International* , 34(1), 76-95.
- Ross, K. M. . (2018). Social and Emotional Learning in Adolescence: Testing the CASEL Model in a Normative Sample. *The Journal of Early Adolescence*, 38(8), 1170-1199.
- Seyedeh N. et al. (2016) . The Relationship between Social Desirability, Responsibility, Self-Efficacy and Communication Skills of Students. *Review of European Studies*, 8(4), 29-36.
- Sutton, A. & Crobach, C. (2022). Improving self-awareness and engagement through group coaching. *International Journal of Evidence Based Coaching and Mentoring*, 20(1), 35-49.
- Ulupinar, Ş. et al. (2019). Does participation of nursing students in social activities affect their social emotional learning skills? *Nurse Education Today*, 76(1), 78-84.
- Vriens, D. & Achterbergh, J. (2015). Tools for Supporting Responsible Decision-Making? *Systems Research and Behavioral Science*, 32(3), 312-329.
- Wattanawongwan, S. et al. (2021). Cooperative Learning Strategies for Building Relationship Skills in Students With Emotional and Behavioral Disorders. *Beyond Behavior*, 30(1), 32-40.
- Weissberg, R. P. (2019). Promoting the Social and Emotional Learning of Millions of School Children. *Perspectives on Psychological Science*, 14(1), 65-69.

การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียน
โรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
เชียงราย เขต 4*

READING AND WRITING SKILLS DEVELOPMENT PROJECT OF SOBPAO
COMMUNITY SCHOOL UNDER THE CHIANGRAI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

เจริญ นันไชยวงศ์

Charoen Nanchaiwong

โรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

Sobpao Community School The Chiangrai Primary Educational Service Area Office 4, Thailand

E-mail: charoen.nanchaiwong2514@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิตของโครงการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียน ปีการศึกษา 2563 จำนวน 543 คน ซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน คือ แบบประเมินและแบบสรุปข้อมูล สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบกับเกณฑ์เฉลี่ย ผลการประเมินสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านบริบท มีผลการประเมินความสอดคล้องโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59, σ = 0.24) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า มีผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.45, σ = 0.20) 3) ด้านกระบวนการ มีผลการประเมินการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.76, σ = 0.13) ทุกกิจกรรมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ด้านผลผลิต พบว่า 1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีทักษะการอ่านอยู่ในระดับดี (ร้อยละ 50 - 69) ระดับดีมาก (ร้อยละ 89.40-92.50) และมีทักษะการเขียนอยู่ในระดับดี (ร้อยละ 56.68 - 70.42) ระดับดีมาก (ร้อยละ 77.46-94.22) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ และ 2) ครูมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.66,

* Received 5 August 2022; Revised 21 August 2022; Accepted 27 August 2022

$\sigma = 0.23$) ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, $\sigma = 0.29$) และโดยรวมนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในระดับมาก

คำสำคัญ: ทักษะการอ่าน, ทักษะการเขียน, การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน

Abstract

The objectives of this research article were to evaluate the context, the input, the process and the products of reading and writing skills development project of Sobpao Community School under the Chiangrai Primary Educational Service Area Office 4. Data were collected from 543 participants in 2563BE through the questionnaires and were analyzed by using the descriptive statistics: percentage, mean and standard deviation. The results showed that: 1) The results of the context evaluation in overall was at the highest level ($\bar{X} = 4.59$, $\sigma = 0.24$), 2) The results of the input evaluation in overall was at high level ($\bar{X} = 4.45$, $\sigma = 0.20$) 3) The results of the process evaluation in overall was at the highest level ($\bar{X} = 4.76$, $\sigma = 0.13$) and all activities were at the highest level. 4) The results of the products evaluation as follows: 1) the 1st grade primary students to the 3rd secondary students had reading skills at high level (50%-69%) and the highest level (89.40%-92.50%) and also they had writing skills at high level (56.68%-70.42%) and the highest level (77.46%-94.22%). 2) the teachers' satisfaction toward the project's products in overall were at the highest level ($\bar{X} = 4.66$, $\sigma = 0.23$); the parents' satisfaction toward the project's products in overall were at the highest level ($\bar{X} = 4.58$, $\sigma = 0.29$) and the student's satisfaction to reading and writing activities in the overall were at the high level.

Keywords: Reading Skills, Writing Skills, Reading and Writing Skills Development.

บทนำ

การอ่านและการรู้หนังสือ (Reading & literacy) เป็นทักษะที่จำเป็นยิ่งสำหรับการเรียนรู้และการพัฒนาชีวิตสู่ความสำเร็จ การอ่านอย่างคล่องแคล่วและเข้าใจความหมายจะนำมาซึ่งความรู้และส่งเสริมให้เกิดการคิดวิเคราะห์ มีวิจารณญาณ แยกแยะและประยุกต์ใช้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิต พร้อมทั้งสามารถถ่ายทอดสื่อสารให้ผู้อื่นทราบและเข้าใจได้ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยได้ตระหนักและให้ความสำคัญของการ

ส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจัดกิจกรรมเกี่ยวกับหนังสือ และการรณรงค์ส่งเสริมการอ่าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) รัฐบาลมีการกำหนดนโยบายด้านการอ่านอย่างต่อเนื่อง จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2540) ได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม และเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2552 ได้กำหนดให้การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ กำหนดให้ พ.ศ.2552 - 2561 เป็นทศวรรษแห่งการอ่าน และกำหนดให้วันที่ 2 เมษายนของทุกปีเป็นวันรักการอ่าน รวมทั้งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการอ่านเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) จากการสำรวจความสามารถในการอ่าน เขียน และคำนวณปี 2561 ของประชากรอายุตั้งแต่ 6 ปี ขึ้นไปทั้งสิ้น 63.4 ล้านคน โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (รายละเอียดดังตารางที่ 1) ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริมให้ประชาชนรักการอ่าน เนื่องจากการอ่านทำให้ผู้อ่านมีความรอบรู้เพิ่มพูนศักยภาพในการดำเนินชีวิต และการทำงาน สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต และเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563)

ตารางที่ 1 ผลการสำรวจความสามารถในการอ่าน เขียน และคำนวณของประชากรอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป

ความสามารถในการอ่าน เขียน และคำนวณ			
จำแนกตามความสามารถ	ร้อยละ	จำแนกตามวัย	ร้อยละ
ความสามารถด้านการอ่าน การเขียน และคำนวณ	92.6	วัยเด็ก	89.7
ความสามารถอ่านออกและเขียนได้	93.9	วัยเยาวชน	92.9
ความสามารถอ่านหนังสือออก	94.7	วัยทำงาน	81.1
ความสามารถในการเขียน	93.9	วันสูงอายุ	52.2
ความสามารถในการคำนวณ	95.8		

แนวทางการแก้ไขปัญหการอ่านของนักวิชาการด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.สำลี ทองฉิว แห่งภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และรองศาสตราจารย์ ดร. อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์ ประธานศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็ก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กล่าวว่า การให้นักเรียนตกหรือเรียนช้าขั้นนั้น เพราะอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้นั้นเป็นแนวทางที่ไม่ควรนำมาใช้เป็นอย่างยิ่ง เพราะทำให้นักเรียนที่ถูกตัดสินขาดความเชื่อมั่น บั่นทอนกำลังใจในการเรียนให้ลดลง ไม่ชอบการเรียนมากยิ่งขึ้น จนทำให้ไม่สามารถเผชิญการเรียนรู้ในครั้งใหม่ได้ แต่แนวทางที่ควรนำมาใช้ คือ ครูผู้สอนต้องเข้าใจผู้เรียนแต่ละคน ควรใช้วิธีการสอนภาษาเพื่อให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้ที่สอดคล้องกับแบบการเรียนรู้หรือศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน โดยไม่ทอดทิ้งนักเรียนที่อ่อนด้อย สอบตก หรือทำคะแนนไม่ผ่านไว้เบื้องหลัง และครูผู้สอนในระดับ

ประถมศึกษาโดยเฉพาะประถมศึกษาตอนต้น ต้องเน้นการสอนอ่านภาษาไทยให้เกิดทักษะการอ่านพื้นฐาน ลดการสอนตามหนังสือเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ จัดหาหนังสือที่น่าอ่านและนำมาใช้ให้นักเรียนฝึกอ่านตามความสนใจของนักเรียน และจัดบรรยากาศการเรียนการสอนภาษาไทยให้ผู้เรียนรักการอ่านและเกิดแรงจูงใจในการอ่าน (เฉลิมลาภ ทองอาจ, 2557) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีมาตรการส่งเสริมการอ่านดังนี้ 1) ประกาศนโยบายให้ครูและผู้ปกครองรับทราบและมีส่วนร่วมดำเนินการ 2) ประเมินการอ่านการเขียนนักเรียนทุกระดับชั้น วิเคราะห์ และจัดทำข้อมูลนักเรียนทุกระดับชั้นที่มีปัญหาอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้เป็นรายบุคคล 3) ปรับระบบบริหารจัดการในการดำเนินงานจัดการเรียนการสอนของครูทุกคนทุกกลุ่มสาระให้ร่วมรับผิดชอบและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ 4) ประชุมผู้ปกครองเพื่อรับทราบปัญหาและมีส่วนร่วมแก้ไข 5) พัฒนาครูและจัดหาวัสดุเครื่องมือและวิธีสอน ช่วยเหลือครู เร่งแก้ไขปัญหการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ช่อมเสริมนักเรียนให้แล้วเสร็จก่อนการสอบ NT ป.3 และ O-NET ป.6 ม.3 ม.6 และช่วงปิดภาคเรียน 6) ภายใน 2 สัปดาห์หลังจากเปิดภาคเรียน คัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล จัดซ่อมเสริมนักเรียนที่มีปัญหาเป็นรายบุคคลก่อนเข้าสู่ห้องเรียนปกติ และ 7) รายงานความก้าวหน้าต่อผู้ปกครองและ สพป./สพม. ทุกระยะ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2558)

โรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา เป็นโรงเรียนขยายโอกาส จัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากการประชุมครูร่วมกันเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาการอ่านและการเขียนของนักเรียน พบปัญหาดังนี้ 1) ปัญหาด้านผู้เรียน พบว่า การปรับตัวของนักเรียนยังคุ้นเคยกับการเรียนระดับชั้นอนุบาล นักเรียนมีความรู้พื้นฐานด้านการอ่านการเขียนน้อย ไม่รู้จักสระ พยัญชนะ เขียนสะกดคำไม่ถูกต้อง เขียนคำศัพท์ภาษาไทยไม่ถูกต้อง มีความเข้าใจในการเรียนน้อย นักเรียนบางคนติดเกมและโทรศัพท์จึงทำให้นักเรียนไม่มีสมาธิในการอ่านและการเขียน นักเรียนมีความบกพร่องทางการอ่านและการเขียน ไม่ให้มีส่วนร่วมในการเรียน และขาดเรียนบ่อย 2) ปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ครูวิเคราะห์หลักสูตรไม่ครบถ้วน ไม่วิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่หลากหลาย สอนไม่ตรงตามตัวชี้วัด ใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนที่ไม่หลากหลายและไม่น่าสนใจ ขาดความรู้การใช้สื่อสมัยใหม่ การติดตามผลไม่ต่อเนื่อง และครูมีภาระงานพิเศษนอกเหนือจากการเรียนการสอน 3) ปัญหาด้านบริหารจัดการ พบว่า การนิเทศชั้นเรียนไม่ต่อเนื่อง 4) ปัญหาสื่อและแหล่งเรียนรู้ พบว่า สื่ออุปกรณ์ไม่เหมาะสมและเพียงพอ แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อเทคโนโลยีด้านส่งเสริมการอ่านการเขียนมีน้อย ไม่เพียงพอต่อจำนวนเรียน ไม่มีแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา และสื่อบางอย่างมีการชำรุด ทำให้นักเรียนไม่สามารถใช้งานได้ และปัญหาของผู้ปกครองนักเรียน คือ ผู้ปกครองไม่ค่อยสนใจในการทำการบ้านของนักเรียน ซึ่งข้อสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาได้กำหนดเป้าหมายสำคัญ คือ เพื่อพัฒนาให้นักเรียนสามารถอ่านออกเขียนได้มีความรู้ความสามารถตามวัย โดยมีแนวทางการพัฒนาดังนี้

1) จัดเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนก่อนเปิดภาคเรียน 2) คัดกรองนักเรียน 3) ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงรุกและปรับวิธีการสอนให้ทันสมัยเข้าตามสถานการณ์ปัจจุบัน 4) จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้นอกเวลาเรียนให้นักเรียนอย่างเหมาะสม 5) จัดหาสื่อและอุปกรณ์ที่เหมาะสมทันสมัยและเพียงพอ 6) นิเทศชั้นเรียนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ข้อเสนอแนะอย่างสม่ำเสมอ 7) สร้างความตระหนักและความเข้าใจให้ผู้ปกครองช่วยสนับสนุนการพัฒนาทักษะให้เพิ่มมากขึ้น และเอาใจใส่ในการทำการบ้านของนักเรียนและคอยดูแลอย่างใกล้ชิด

ดังนั้นโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปาจึงได้ดำเนินการตามมาตรการนโยบาย ปี 2558 เป็นปีปลอดนักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ โดยจัดทำโครงการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยมีกิจกรรม 10 กิจกรรม จากการทำโครงการดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้การดำเนินงานเกิดการพัฒนาคูณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ผู้ประเมินในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา จึงมีความสนใจที่จะประเมินโครงการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยเลือกใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP model ของ Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. ได้แก่ การประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินเชิงระบบที่ครอบคลุมการประเมินทั้ง 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การประเมินก่อนการดำเนินโครงการ ระยะที่ 2 การประเมินระหว่างการทำโครงการ และระยะที่ 3 การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ ทั้งนี้สารสนเทศที่ได้จะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการตัดสินใจและคุณค่าและคุณประโยชน์และวางแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาโครงการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตโครงการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ขอบเขตเนื้อหา การประเมินโครงการนี้ได้ใช้รูปแบบการประเมิน CIPP model ของ (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. ซึ่งประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบริบท (Context evaluation) เป็นการประเมินระดับความสอดคล้องของโครงการกับ

นโยบายการศึกษาของกับนโยบายขององค์การและหน่วยงานต้นสังกัด ความสอดคล้องของหลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกิจกรรมของโครงการ ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของโครงการ และความเป็นไปได้ของโครงการ 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input evaluation) เป็นการประเมินความเหมาะสมของปัจจัยสนับสนุนที่นำมาใช้ในการดำเนินโครงการ ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ และด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านกระบวนการ (Process evaluation) เป็นการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน 10 กิจกรรม ตามกระบวนการ PDCA ได้แก่ การวางแผน (Plan) การดำเนินงาน (Do) การติดตามและประเมินผล (Check) การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา (Act) และ 4) ด้านผลผลิต (Product evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตตามวัตถุประสงค์ของโครงการหลังเสร็จสิ้นโครงการ ได้แก่ 1) การประเมินทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนแต่ละระดับชั้น และประเมินความพึงพอใจของครูและผู้บริหารโรงเรียนต่อโครงการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา และสรุปผลการประเมินความพึงพอใจนักเรียนต่อกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนแต่ละระดับชั้น (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007)

1.2 ขอบเขตระยะเวลา การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินโครงการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา ปีการศึกษา 2563

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมินโครงการ คือ ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 543 คน ซึ่ง ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ ได้แก่ แบบประเมิน จำนวน 5 ฉบับ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 จากนั้นนำไปหาค่าอำนาจจำแนกและค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับก่อนนำไปใช้ โดยค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบประเมินด้านบริบท เท่ากับ 0.95 แบบประเมินด้านปัจจัยนำเข้า เท่ากับ 0.94 แบบประเมินด้านกระบวนการ เท่ากับ 0.98 แบบประเมินความพึงพอใจของครูต่อโครงการ เท่ากับ 0.81 และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อโครงการ เท่ากับ 0.88

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบประเมินด้านบริบทและแบบประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการแก่ครูและบุคลากร จำนวน 20 คน คณะกรรมการสถานศึกษา

จำนวน 7 คน รวมจำนวน 27 คน แบบประเมินด้านกระบวนการของโครงการแก่ครู จำนวน 20 คน แบบประเมินความพึงพอใจต่อโครงการแก่ครู จำนวน 20 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 247 คน ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินทั้งหมด และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการประเมินประเมินทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนแต่ละระดับชั้น สรุปผลการประเมินความพึงพอใจนักเรียนต่อกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนแต่ละระดับชั้น

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบกับเกณฑ์เฉลี่ย

ผลการวิจัย

ผลการประเมินโครงการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยรวมมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

1. ด้านบริบทของโครงการ

ตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านบริบทของโครงการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

รายการ	n = 27		ระดับความเหมาะสม	การผ่านเกณฑ์ประเมิน > 3.51
	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านบริบท	4.59	0.24	มากที่สุด	ผ่าน

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินด้านบริบทของโครงการโดยรวมมีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.24) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

2. ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ

ตารางที่ 3 ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยรวม

รายการ	n = 20		ระดับความเหมาะสม	การผ่านเกณฑ์ประเมิน > 3.51
	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านบุคลากร	4.48	0.36	มาก	ผ่าน
ด้านงบประมาณ	4.31	0.31	มาก	ผ่าน
ด้านสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้	4.45	0.38	มาก	ผ่าน

รายการ	n = 20		ระดับ	การผ่านเกณฑ์
	$\bar{X}$	S.D.	ความเหมาะสม	ประเมิน > 3.51
ด้านการบริหารจัดการ	4.55	0.27	มากที่สุด	ผ่าน
เฉลี่ย	4.45	0.20	มาก	ผ่าน

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินด้านปัจจัยของโครงการ โดยรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.20) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการบริหารจัดการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.27) รองลงมา คือ ด้านบุคลากร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.36) ด้านสื่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.38) และด้านงบประมาณ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.31) ตามลำดับ

3. ด้านกระบวนการของโครงการ

ตารางที่ 4 ผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยรวม

รายการ	n = 20		ระดับ	การผ่านเกณฑ์
	$\bar{X}$	S.D.	การปฏิบัติ	ประเมิน > 3.51
ด้านการวางแผนโครงการ	4.46	0.33	มาก	ผ่าน
ด้านการดำเนินงานโครงการ	4.80	0.12	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านนิเทศติดตามและประเมินผลโครงการ	4.63	0.30	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาโครงการ	4.40	0.43	มาก	ผ่าน
เฉลี่ย	4.76	0.13	มากที่สุด	ผ่าน

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.13) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการดำเนินงานโครงการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.12) รองลงมา คือ ด้านนิเทศติดตามและประเมินผลโครงการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.20) ด้านการวางแผนโครงการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.33) และด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาโครงการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.43) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ผลการประเมินด้านการดำเนินงานรายกิจกรรม

รายการ	n = 20		ระดับ การปฏิบัติ	การผ่านเกณฑ์ ประเมิน > 3.51
	$\bar{X}$	S.D.		
1. กิจกรรมการพัฒนาการอ่านออกเขียนได้ ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1	4.93	0.11	มากที่สุด	ผ่าน
2. กิจกรรมการอ่านเขียนได้ถูกต้องไม่บกพร่อง การสื่อสาร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	4.86	0.17	มากที่สุด	ผ่าน
3. กิจกรรมการอ่านและการเขียนสะกดคำ ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3	4.80	0.19	มากที่สุด	ผ่าน
4. “มาตราพาลีณ” กิจกรรมการพัฒนาทักษะ การเขียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	4.74	0.21	มากที่สุด	ผ่าน
5. กิจกรรมการพัฒนาทักษะการอ่านการเขียน ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5	4.80	0.19	มากที่สุด	ผ่าน
6. กิจกรรม “เขียนอ่าน การอักษร” ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6	4.78	0.18	มากที่สุด	ผ่าน
7. กิจกรรม “เขียนอ่าน การอักษร” ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1	4.78	0.32	มากที่สุด	ผ่าน
8. กิจกรรมการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา ภาษาไทยโดยใช้แอปพลิเคชัน Plickers สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	4.84	0.15	มากที่สุด	ผ่าน
9. กิจกรรม “ภาษาไทยวันละคำ” ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3	4.80	0.14	มากที่สุด	ผ่าน
10. กิจกรรม “หมอภาษาไทย (ด้วยแนวคิด BBL)” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	4.66	0.26	มากที่สุด	ผ่าน
เฉลี่ย	4.80	0.12	มากที่สุด	ผ่าน

จากตารางที่ 5 เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรม พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.12) โดยกิจกรรมการปฏิบัติสูงสุด คือ กิจกรรมการพัฒนาการอ่านออกเขียนได้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.11) และกิจกรรมที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ กิจกรรม “หมอภาษาไทย (ด้วยแนวคิด BBL)” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.26)

4. ด้านผลผลิตของโครงการ โดยรวมผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ดังนี้

4.1 ผลการประเมินทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนแต่ละระดับชั้น พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีทักษะการอ่านอยู่ในระดับดี และดีมาก และมีทักษะการเขียนอยู่ในระดับดี และดีมาก ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการประเมินทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนแต่ละระดับชั้น

ระดับชั้น	จำนวนนักเรียน	ทักษะการอ่าน			ทักษะการเขียน		
		คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ	ระดับคุณภาพ	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ	ระดับคุณภาพ
ป.1	32	18.50	92.50	ดีมาก	18.84	94.22	ดีมาก
ป.2	26	20.70	69.00	ดี	21.62	60.04	ดี
ป.3	24	26.13	87.08	ดีมาก	22.88	63.56	ดี
ป.4	24	24.33	81.10	ดีมาก	12.46	77.86	ดีมาก
ป.5	28	26.82	89.40	ดีมาก	12.39	77.46	ดีมาก
ป.6	30	27.73	92.43	ดีมาก	12.70	79.38	ดีมาก
ม.1	33	12.03	60.15	ดี	11.27	70.42	ดี
ม.2	44	10.00	50.00	ดี	9.07	56.68	ดี
ม.3	36	11.14	55.69	ดี	10.61	66.32	ดี

4.2 ความพึงพอใจต่อโครงการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.66$, $\sigma = 0.23$) และผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.58$, $\sigma = 0.29$)

4.3 ความพึงพอใจต่อกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน พบว่า โดยรวมนักเรียน ชั้น ป.1-ม.3 มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 2.67) ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ความพึงพอใจต่อกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนแต่ละระดับชั้น

กิจกรรม	จำนวนนักเรียน	μ	σ	ระดับคุณภาพ
กิจกรรมการพัฒนาการอ่านออกเขียนได้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	32	2.76	0.22	มาก
กิจกรรมการอ่านเขียนได้ถูกต้องไม่บกพร่องการสื่อสาร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	26	2.72	0.25	มาก
กิจกรรมการอ่านและการเขียนสะกดคำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	32	2.70	0.26	มาก
“มาตราพาลี” กิจกรรมการพัฒนาทักษะการเขียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	24	2.60	0.23	มาก
กิจกรรมการพัฒนาทักษะการอ่านการเขียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	28	2.57	0.27	มาก
กิจกรรม “เขียนอ่าน การอักษร” ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	30	2.60	0.24	มาก

กิจกรรม	จำนวน นักเรียน	μ	σ	ระดับคุณภาพ
กิจกรรม “เขียนอ่าน การอักษร” ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	33	2.63	0.24	มาก
กิจกรรมการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยโดยใช้แอปพลิเคชัน Plickers สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	45	2.73	0.26	มาก
กิจกรรม “ภาษาไทยวันละคำ” ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	75	2.75	0.27	มาก
เฉลี่ย	325	2.67	0.07	มาก

อภิปรายผล

จากผลการประเมินโครงการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 นำเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. จากผลการประเมินด้านบริบทของโครงการ โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยวัตถุประสงค์สอดคล้องกับสภาพปัญหาของและวัตถุประสงค์สอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการ มีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ผู้บริหารและครูได้ร่วมกันวิเคราะห์ผลการเรียนรู้และปัญหาการอ่านและการเขียนของนักเรียนที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทยลดลงและส่งผลกระทบต่อเรียนในวิชาอื่น ๆ และได้วิเคราะห์สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูและการนิเทศชั้นเรียนที่ไม่ต่อเนื่อง รวมทั้งปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดวัตถุประสงค์โครงการที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆ และการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น สอดคล้องกับนโยบายและมาตรการการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน ที่ให้โรงเรียนทำการประเมินการอ่านการเขียนนักเรียนทุกระดับชั้น วิเคราะห์ และจัดทำข้อมูลนักเรียนทุกระดับชั้นที่มีปัญหาอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้เป็นรายบุคคล ปรับปรุงระบบบริหารจัดการในการดำเนินงานจัดการเรียนการสอนของครูทุกคนทุกกลุ่มสาระให้ร่วมรับผิดชอบและแก้ไขปัญหานักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ และสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการร่วมกันพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียน พัฒนาครู จัดหาวัสดุเครื่องมือและวิธีสอน ช่วยเหลือครู แรงแก้ไขปัญหาคือการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ช่อมเสริมนักเรียน ให้แล้วเสร็จก่อนการสอบ NT ป.3 และ O - NET ป.6 ม.3 และ ม.6 และช่วงปิดภาคเรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2558) ซึ่งผลการประเมินโดยรวม สอดคล้องกับผลการประเมินของ กิตติพงษ์ โพธิ์มาตย์ ที่ทำการประเมินโครงการรักการอ่าน ในสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล 1 วัดเทพมงคล เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า ผลการประเมินด้านสภาวะแวดล้อมมีอยู่ในระดับมากที่สุด (กิตติพงษ์ โพธิ์มาตย์, 2563)

เช่นเดียวกับผลการประเมินของ วราภรณ์ ภิรมย์นาค ที่ได้ทำการประเมินผลโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมโดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก (วราภรณ์ ภิรมย์นาค, 2559)

2. จากผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยพบว่าด้านการบริหารจัดการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านบุคลากร ด้านสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ และด้านงบประมาณ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายการแต่ละด้าน พบว่า ด้านบุคลากร ครูมีความพร้อมให้ความร่วมมือและมีความรับผิดชอบต่อการดำเนินงานโครงการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านงบประมาณ พบว่า โรงเรียนจัดหาและระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ ด้านสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ มีบรรยากาศและมุมการอ่านที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรม มีแหล่งเรียนรู้สำหรับพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนที่เหมาะสมและเพียงพอ และสื่อการเรียนรู้และทรัพยากรการเรียนรู้มีจำนวนเพียงพอ ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนมีนโยบายการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน ที่เป็นเช่นนี้ เพราะโรงเรียนได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียน มุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทยสูงขึ้นและส่งผลต่อการเรียนในวิชาอื่น ๆ ดังนั้นจึงต้องเตรียมความพร้อมทั้งด้านการจัดการเรียนการสอนของครู การเตรียมความพร้อมด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ การจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมแต่ละกิจกรรม และการบริหารจัดการทั้งการวางแผนการดำเนินงาน การประสานงาน การสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียน และการนิเทศติดตามโครงการที่ต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานโครงการบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Fitzpatrick, J. L. et al. ที่กล่าวว่า การประเมินปัจจัยนำเข้า เป็นการตรวจสอบปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ เป็นต้น เพื่อมุ่งเน้นว่าปัจจัยมีความพร้อมต่อการดำเนินงาน ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกแผนการจัดโครงการหรือแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมที่สุดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (Fitzpatrick, J. L. et al., 2004)

3. จากผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยพบว่า ด้านการดำเนินงานโครงการ และด้านนิเทศติดตามและประเมินผลโครงการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการวางแผนโครงการ และด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาโครงการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายการแต่ละด้าน พบว่าด้านการวางแผนโครงการ พบว่า มีการสำรวจและวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการแก้ไขปัญหาการอ่านและการเขียนของนักเรียน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการดำเนินงานโครงการทุกกิจกรรมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านนิเทศติดตามและประเมินผลโครงการ พบว่า การประเมินความสามารถในการ

อ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาโครงการ พบว่า นำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาโครงการให้ดียิ่งขึ้น มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ผู้บริหารและครูร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาและผลการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคล กำหนดแนวปฏิบัติให้ครูทุกคนคัดกรองและจัดกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเก่ง ปานกลาง อ่อน กำหนดเป้าหมายการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียน ส่งเสริมให้ครูวิเคราะห์หลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร ศึกษามาตรฐานตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มชุมชนทางการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู จัดการเรียนการสอนตามแผนการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ในระหว่างการจัดการเรียนการสอนครูได้สังเกตนักเรียน หากพบนักเรียนที่มีปัญหาด้านการอ่านและการจัดเขียน ให้ครูจัดสอนซ่อมเสริมนอกเวลาเรียน และมีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง ประเมินผลการเรียนรู้ทั้งระหว่างการทำกิจกรรม และหลังการจัดกิจกรรม เพื่อดูความก้าวหน้าและพัฒนาการของนักเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียน และครูได้จัดทำบันทึกหลังสอนเพื่อนำปัญหาและข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนในครั้งต่อไป เป็นการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และทิวต์ถ์ มณีโชติที่ได้สรุปว่า การประเมินกระบวนการเป็นการพิจารณาตรวจสอบในประเด็นการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ จุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหาและอุปสรรคของการทำงานโครงการ และติดตามความก้าวหน้าของการทำงานโครงการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งผลการประเมินโดยรวม (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2559); (ทิวต์ถ์ มณีโชติ, 2561) สอดคล้องกับผลการประเมินของ เข้ม ของกิตติ์วรกุล ที่ได้ทำการประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโรงเรียนอมก๋อยวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ ด้านกระบวนการดำเนินงาน พบว่ามีการปฏิบัติและเป็นจริงในระดับมาก (เข้ม ของกิตติ์วรกุล, 2560)

4. จากผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการ โดยรวมผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ดังนี้

4.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลการประเมินทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียน ผลการประเมินในระดับดีขึ้นไป ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูตั้งใจสอน ให้คำแนะนำช่วยเหลือนักเรียน เอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง ใช้สื่อในการสอนที่น่าสนใจ เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม และได้ทำการประเมินระหว่างการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการของนักเรียน รวมทั้งจัดสอนซ่อมเสริมให้แก่ นักเรียนเป็นรายบุคคล ทำให้นักเรียนร้อยละ 80 มีทักษะการอ่านและการเขียนในระดับดีขึ้นไป ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ผลการประเมินโดยรวมสอดคล้องกับผลการประเมินของ กิตติพิงษ์ โพธิ์มาตย์ ที่ได้ทำการประเมิน

โครงการรักการอ่านในสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล 1 วัดเทพมณเฑียร เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า ด้านผลผลิต พบว่า ทักษะการอ่านของนักเรียนมีการพัฒนามากยิ่งขึ้น นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านเพิ่มขึ้น และมีพฤติกรรมการอ่านในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (กิตติพงษ์ โพธิ์มาตย์, 2563) เช่นเดียวกับอนุชา ครสสิงห์ ที่ได้ทำการประเมินโครงการรักการอ่านโรงเรียนเปรมประชา สังกัดงานเขตตอนเมือง กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านประสิทธิผลของโครงการ ประกอบด้วย นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน นักเรียนมีทักษะการอ่านการเขียน นักเรียนมีทักษะการอ่านจับใจความ และนักเรียนมีความรอบรู้รอบตัวในภาพรวมอยู่ในระดับมากผ่านเกณฑ์การประเมิน (อนุชา ครสสิงห์, 2560) และสอดคล้องกับผลการประเมินของปิยธิดา วงศ์ประสิทธิ์ ที่ได้ทำการประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของโรงเรียนนำบ่อคำวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 พบว่า ผลการประเมินด้านผลผลิต โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านนิสัยรักการอ่านของนักเรียนคือ นักเรียนมีบันทึกการอ่าน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ดังนั้นเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ดียิ่งขึ้น (ปิยธิดา วงศ์ประสิทธิ์, 2558) ครูควรส่งเสริมพฤติกรรมการอ่านที่ดีและสร้างความเข้าใจในการอ่านกับนักเรียน (Medina, G. et.al., 2020)

4.2 ความพึงพอใจของครูต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการอ่านและการเขียน การให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และรายบุคคล คิดสร้างสรรค์ ช่วยให้นักเรียนเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอดได้ง่าย ทำให้นักเรียนมีทักษะการอ่านและการเขียนที่ดีขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Jhang, F. H. ที่ได้ศึกษาผลของกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนต่อการมีส่วนร่วมในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า การที่นักเรียนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมส่งเสริมการอ่านนอกโรงเรียนทำให้นักเรียนมีเวลาอ่านหนังสือมากขึ้นและมีโอกาสเลือกหนังสือด้วยตนเอง ปลุกฝังนิสัยรักการอ่านของนักเรียน เพิ่มโอกาสในการอ่านหนังสือและพัฒนาพฤติกรรมการอ่านของนักเรียนได้ (Jhang, F. H., 2017) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ พิทักษ์ สุพรรณโณภาพ และวรรณวีร์ บุญคุ้ม พบว่า การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในการเรียนการสอนเน้นการอ่านและบูรณาการการอ่านในทุกกลุ่มสาระการจัดกิจกรรมการให้นักเรียนได้นำความรู้ความสามารถจากการอ่านมาใช้ได้ (พิทักษ์ สุพรรณโณภาพ และวรรณวีร์ บุญคุ้ม, 2563)

4.3 ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนได้ทำการชี้แจงและขอความร่วมมือกับผู้ปกครองนักเรียนทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล เอาใจใส่ในการพัฒนาการอ่านและการเขียนของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนอ่าน

ออกเขียนได้ อ่านคล่องเขียนคล่อง ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับผลการประเมินของกาญจนา ชูสกุล ที่ได้ทำการประเมินโครงการรื้อการอ่านโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม สังกัดเทศบาลขอนแก่น โดยประยุกต์ใช้รูปแบบชิปปี้ พบว่า การประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญของการอ่านอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง และนักเรียนนำความรู้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันทุกวัน ทำให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยการอ่าน นักเรียนได้รับคำชมจากครูเสมอว่าอ่านหนังสือเก่งขึ้น ผู้ปกครองเห็นว่านักเรียนอ่านคล่องขึ้น (กาญจนา ชูสกุล, 2558)

4.4 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนแต่ละระดับชั้นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนแต่ละระดับชั้นด้วยกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของนักเรียน และการออกแบบสื่อและกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจเนื้อหา เชื่อมโยงกิจกรรมในบทเรียนทำได้ง่ายตรงตามความต้องการ ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ซึ่งผลการประเมินโดยรวมสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิมลพร พงษ์ประเสริฐ ที่พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก (พิมลพร พงษ์ประเสริฐ, 2563) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ อัจฉรา ราชเนตร พบว่า การดำเนินงานโครงการหม่อภาษาสามารถพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการทุกคนให้ดีขึ้นได้ และผลการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทยอยู่ในระดับดีมาก และนักเรียนได้พัฒนาตนเองด้านทักษะภาษาไทย ทำให้มีความชำนาญเข้าใจความหมายของคำศัพท์มากขึ้น มีความมั่นใจในการพูดและอ่านออกเสียงภาษาไทยมากขึ้น (อัจฉรา ราชเนตร, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

การดำเนินงานโครงการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP model) เพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย การวางแผนการดำเนินงาน และการตัดสินใจคุณค่าและคุณประโยชน์ เลือกทางเลือกที่เหมาะสมในปรับปรุง ปรับเปลี่ยน และพัฒนาโครงการ ซึ่งทำให้ได้องค์ความรู้ในการประเมินโครงการ ดังนี้

องค์ประกอบของ รูปแบบการประเมิน ประจำปี	วัตถุประสงค์ การประเมิน	ประเด็นการประเมิน	การตัดสินใจ
การประเมิน ด้าน บริบท	เพื่อประเมิน ด้านบริบท	1. ความสอดคล้องของโครงการกับนโยบาย ต้นสังกัด 2. ความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความ ต้องการจำเป็น 3. ความสอดคล้องเหมาะสมของหลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กิจกรรม วิธีการ ดำเนินงาน และระยะเวลาดำเนินการ	ตัดสินใจกำหนด วัตถุประสงค์และ เป้าหมายให้สอดคล้อง กับความต้องการจำเป็น โดยพิจารณา สภาพการณ์ งบประมาณ เวลา ทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อวางแผนการ ดำเนินงานโครงการ
การประเมิน ด้าน ปัจจัยนำเข้า	เพื่อประเมิน ด้านปัจจัยนำเข้า	ความเพียงพอและความเหมาะสม 1. ด้านบุคลากร 2. ด้านงบประมาณ 3. ด้านสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ 4. ด้านการบริหารจัดการ	เลือกทรัพยากรสำหรับ ใช้ในการสนับสนุน โครงการที่เหมาะสม และพิจารณาจัดหา เพื่อให้เพียงพอกับความ ต้องการในการดำเนิน โครงการ
การประเมิน ด้าน กระบวนการ	เพื่อประเมิน ด้านกระบวนการ	การปฏิบัติตามกระบวนการ PDCA 1. กิจกรรมการพัฒนาการอ่านออกเขียนได้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 2. กิจกรรมการอ่านเขียนได้ถูกต้องไม่ บกพร่องการสื่อสาร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 3. กิจกรรมการอ่านและการเขียนสะกดคำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 4. “มาตราพาลี” กิจกรรมการพัฒนา ทักษะการเขียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 5. กิจกรรมการพัฒนาทักษะการอ่านการ เขียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 6. กิจกรรม “เขียนอ่าน การอักษร” ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 7. กิจกรรม “เขียนอ่าน การอักษร” ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 8. กิจกรรมการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาภาษาไทยโดยใช้แอปพลิเคชัน Plickers สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 9. กิจกรรม “ภาษาไทยวันละคำ” ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3	เป็นการดำเนินงาน โครงการตามกระบวนการ PDCA และตรวจสอบ การระหว่างดำเนินการ พร้อมให้ข้อเสนอแนะ เพื่อการแก้ไขให้การ ดำเนินงานให้มี ประสิทธิภาพ

องค์ประกอบของ รูปแบบการประเมิน ฉบับนี้	วัตถุประสงค์ การประเมิน	ประเด็นการประเมิน	การตัดสินใจ
		10. กิจกรรม “หมอภาษาไทย (ด้วยแนวคิด BBL)” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	
การประเมิน ด้านผลผลิต	เพื่อประเมิน ด้านผลผลิต	1. ประเมินทักษะการอ่านและการเขียน 2. ประเมินความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง	1. เปรียบเทียบผลการ ประเมินกับวัตถุประสงค์ และเกณฑ์การประเมินที่ กำหนดไว้ 2. ตัดสินใจเกี่ยวกับ โครงการว่าปรับปรุง หรือเน้นที่จุดใดเพื่อให้ นักเรียนมีทักษะการอ่าน และการเขียนที่มี พัฒนาการที่ดีขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การประเมินโครงการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1) ด้านบริบท โรงเรียนควรดำเนินงานโครงการให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของกระทรวงศึกษาธิการ ควรศึกษาสภาพปัญหาและบริบทของโรงเรียนและชุมชน และจัดทำโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการ โดยกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้จริง และดำเนินโครงการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
- 2) ด้านปัจจัยนำเข้า ก่อนดำเนินงานโครงการ โรงเรียนควรจัดเตรียมครูให้เพียงพอ ควรจัดหาสื่อและแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพิ่มขึ้นให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ควรจัดหางบประมาณและสนับสนุนงบประมาณจัดทำสื่อให้เพียงพอ ควรมีการนิเทศอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ
- 3) ด้านกระบวนการ เพื่อให้ให้นักเรียนมีทักษะการอ่านและการเขียนให้ดีขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น ครูควรวิเคราะห์หลักสูตรและวิเคราะห์ผู้เรียนให้ครอบคลุมและครบถ้วน ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมให้มากและทุกคน ควรปรับวิธีการสอนให้ทันสมัยเข้าตามสถานการณ์ปัจจุบัน และชี้แจงและสร้างความตระหนักให้ผู้ปกครองควรเอาใจใส่ในการทำการบ้านของนักเรียนและคอยดูแลอย่างใกล้ชิด
- 4) ด้านผลผลิต ครูควรพัฒนาโครงการพัฒนาการอ่านและการเขียนอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นให้นักเรียนช่วงชั้นที่ 1 มีความสามารถด้านการอ่านออกเขียนได้ และนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 มีความสามารถอ่านคล่องเขียนคล่องตามจุดเน้นของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับหัวข้อการประเมินครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน และนำผล

มาพัฒนาโครงการพัฒนาการอ่านและการเขียนให้ดียิ่งขึ้น ควรมีการวิจัยประเมินผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนที่มุ่งเน้นสมรรถนะการสื่อสารภาษาไทย ของนักเรียน และควรมีการวิจัยการเทียบเคียงสมรรถนะการประเมินโครงการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปากับกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนอื่น

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ชูสกุล. (2558). การประเมินโครงการรณรงค์การอ่านโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น โดยประยุกต์ใช้รูปแบบซีบีบี. รายงานการประชุมวิชาการ และนำเสนอผลการวิจัย ระดับชาติและนานาชาติ กลุ่มระดับชาติ ด้านการศึกษา, 3(6), 35-46.
- กิตติพงษ์ โพธิ์มาตย์. (2563). การประเมินโครงการรณรงค์การอ่านในสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล 1 วัดเทพมงคล เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ. วารสารบริหาร การศึกษาบัวบัณฑิต, 20(3), 1-21.
- เข้ม ของกิตติวรกุล. (2560). การประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโรงเรียนอมก๋อย วิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เฉลิมลาภ ทองอาจ. (2557). ปัญหาอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้: แนวทางการแก้ไขอย่างเป็น รูปธรรม. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2565 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/579593>
- ทิวดี มณีโชติ. (2561). รูปแบบการประเมินโครงการ หน่วยที่ 5 ใน การประเมินโครงการ หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปิยธิดา วงศ์ประสิทธิ์. (2558). การประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของโรงเรียนนำบ่อ คำวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- พิทักษ์ สุพรรณโณภาพ และวรรณวีร์ บุญคุ้ม. (2563). สภาพและผลการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ของนักเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารสังคมบูรณา การ, 7(2), 143-159.
- พิมลพร พงษ์ประเสริฐ. (2563). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์ ร่วมกับแบบฝึกทักษะ. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและ การสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- วราภรณ์ ภิรมย์นาค. (2559). การประเมินผลโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2559). วิธีวิทยาการประเมิน: ศาสตร์แห่งคุณค่า. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). นโยบายส่งเสริมการอ่านของประเทศไทย: ภาพรวม ปัญหาและแนวทางการพัฒนา. ใน การประชุมวิชาการ Thailand Conference on Reading 2011 วันที่ 24-25 สิงหาคม 2554. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ TK Park.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2540). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่แปด พ.ศ. 2540-2544. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). การสำรวจการอ่านของประชากร พ.ศ.2561. กรุงเทพมหานคร: กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2558). หนังสือคู่มือการดำเนินงานอ่านออกเขียนได้ อ่านคล่องเขียนคล่อง และสื่อสารได้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- อนุชา ครสิงห์. (2560). การประเมินโครงการรักการอ่านโรงเรียนเปรมประชา สังกัดงานเขตตอนเมือง กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประเมินการศึกษา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อัญญา ราชเนตร. (2560). ถอดบทเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโครงการหม่อภาษา โรงเรียนแม่สายประสิทธิ์ศาสตร์. ใน สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- Fitzpatrick, J. L. et al. (2004). Program Evaluation: Alternative Approaches and Practical Guidelines. (3rd ed.). London: Pearson.
- Jhang, F. H. (2017). The Effect of Schools' Reading Promotion Activities on Fourth Graders' Reading Engagement Outside of School: A Study of Happy Reading 101 Program. Bulletin of Educational Research, 63(2), 101-133.
- Medina, G. et.al. (2020). Reading promotion, behavior, and comprehension and its relationship to the educational achievement of Mexican high school students. Cogent Education; Abingdon, 7(1), 1-15.
- Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (2007). Evaluation Theory, Models and Applications. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
THE TECHNOLOGY LEADERSHIP DEVELOPMENT MODEL FOR
SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE DIGITAL ERA UNDER KRABI
PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE

ธณัชนันท์ พรหมแทนสุด

Thanatchanan Promtansud

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: 11thanatchanan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 2) สร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 3) ประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 136 คน ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม 12 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ 1) แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ, 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก, 3) เอกสารประกอบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ 4) แบบประเมินรูปแบบ สถิติที่ใช้ คือ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และค่า $PNI_{Modified} = 0.14$, 2) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล มี 3 ส่วน 1) วัตถุประสงค์และหลักการของรูปแบบ 2) เนื้อหาของรูปแบบ 2.1) องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี จำนวน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1.1) การปรับปรุงอย่างเป็นระบบ 2.1.2) การเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล 2.1.3) การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล 2.1.4) ความเป็นเลิศในการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ 2.1.5) การเรียนการสอน 2.1.6) ภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ 2.2) กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยียุคดิจิทัล คือ กำหนดเป้าหมาย บริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนา

สมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล การประยุกต์ใช้ในสถานศึกษายุคดิจิทัล การประเมินผล 3) คุณภาพสถานศึกษา 3 ปัจจัยสู่ความสำเร็จ และ 3) ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล มีความถูกต้อง อยู่ในระดับมาก และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี, ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล, รูปแบบการพัฒนา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study current conditions and needs in the technology leadership development for school administrators in the digital era, 2) create the technology leadership development model for school administrators in the digital era, 3) Evaluate the technology leadership development model for school administrators in the digital era. It is a mixed research method. The key information providers were 136 school administrators, educational institute administrators were 5 people, 9 experts in connoisseurship, and 12 experts in focus group discussions. The tools used to collect data were 1) a questionnaire was a 5-level estimation scale, 2) an in-depth interview, 3) expert-led seminar documentation, 4) model assessment form. The statistics used in the data were content analysis, Mean, Standard Deviation, and an improved requirement value ($PNI_{Modified}$). The research results indicated that; 1. The overall of current conditions were at a high level. The overall of needs at a highest level and $PNI_{Modified} = 0.14$, 2. The technology leadership development model for school administrators in the digital era consists of 3 parts: Part 1, objectives and principles of the model. Part 2, the content of the model consists of 2.1) elements of technological leadership were 6 components: 2.1.1) Systematic improvement, 2.1.2) Citizenship in the digital age, 2.1.3) Innovation in learning in the digital age, 2.1.4) Excellence in professional practice, 2.1.5) Learning Teaching, 2.1.6) Leadership and Vision. 2.2) The process of technological leadership developing for school administrators in the digital age were: Goals, Infrastructure management, Digital Technology Competency Development, Applied in Educational Institutions digital age, Evaluate. 3) The quality of educational institutions. Part 3 Factors for Success. And 3. The results of the assessment of the technology leadership development

model for school administrators in the digital era were accuracy at a high level and utility at the highest level.

Keywords: The Technology Leadership, School Administrators in The Digital Era, Development of Model, Krabi Primary Education Service Area Office

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานทางการศึกษาหลักที่มีภารกิจที่สำคัญ คือ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามเป้าหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ให้เกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ คือ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2562 กล่าวถึงวิสัยทัศน์ไว้ว่า “สร้างคุณภาพพูนมนุษย์ สู่สังคมอนาคตที่ยั่งยืน” เป็นการกำหนดทิศทางการศึกษาเพื่อจัดพันธกิจให้เข้ากับสังคมโลกปัจจุบันได้รับนโยบายให้ดำเนินงานในรูปแบบของรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์และผลักดันสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจแห่งอนาคตเศรษฐกิจดิจิทัล (digital economy) ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมและการจ้างงานที่เพิ่มมากขึ้น (วิชุลาวณิชย์ พัทธกษผล, 2558) กระทรวงศึกษาธิการจึงมีการจัดงบประมาณ ICT (Information and Communication Technology) ด้านการศึกษานับสนุนอย่างต่อเนื่อง แต่จากการศึกษาตัวชี้วัด ICT ด้านการศึกษาในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ครูผู้สอนมีความสามารถในการใช้ ICT ค่อนข้างสูงแต่มีการนำ ICT มาใช้ในการเรียนการสอนไม่มากเท่าที่ควร ในขณะที่โครงสร้างพื้นฐาน ICT ของสถานศึกษามีความพร้อม แสดงว่าครูไม่สามารถบูรณาการเทคโนโลยีในการสอนได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557)

จากการศึกษาของวอท์ส พบว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีมีความสัมพันธ์กับบรรยากาศโรงเรียนส่งผลต่อการบูรณาการเทคโนโลยีในการสอนของครู เมื่อครูมีการบูรณาการเทคโนโลยีในการสอนที่ดีย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู ฉะนั้นผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้มีความบทบาทสูงสุดในการขับเคลื่อนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ในการบริหารจัดการเทคโนโลยีด้านการศึกษาในสถานศึกษาแต่จากการศึกษาของศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) ได้ชี้ให้เห็นถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีไม่ตรงตามเป้าหมาย เนื่องจากสาเหตุสำคัญเพราะขาดการสนับสนุนและความสนใจของผู้บริหาร (Watts, C. D., 2009) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแอลเลนที่ได้กล่าวถึง การนำเทคโนโลยีที่ใช้ในหน่วยงานนั้น

สิ่งสำคัญที่จำเป็นมากคือ ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ในการบูรณาการเทคโนโลยีและนำไปใช้โดยสามารถดำเนินการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาผ่านสภาวะความเปลี่ยนแปลงได้ ในเรื่องนี้ผู้เชี่ยวชาญระบบสารสนเทศหลายคนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ปัจจุบันยังมีหลายหน่วยงานที่ผู้บริหารยังไม่เข้าใจความสำคัญของระบบเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้ผู้บริหารไม่ได้สนับสนุนงานเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ มากเท่าที่ควร หากผู้บริหารไม่สนับสนุนหรือไม่เห็นความสำคัญของการนำเทคโนโลยีมาใช้ ย่อมทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาขาดความมั่นใจในผู้บังคับบัญชา ขาดกำลังใจในการทำงานได้เช่นกัน (Alan, S. D., 2004) ปัญหาของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีที่พบนั้นผู้นำมักถูกคาดหวังว่าจะไม่มีเพียงแค่ทักษะทางเทคโนโลยีเท่านั้นแต่ยังต้องมีทักษะภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี ซึ่งทักษะทางภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีเป็นการบูรณาการกลยุทธ์กับเทคโนโลยีที่มีในผู้นำโดยทั่วไป แต่มุ่งเน้นเป็นพิเศษทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัมพันธ์กับการจัดเตรียมด้านฮาร์ดแวร์ การปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีให้เป็นปัจจุบัน และพัฒนาการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ อนึ่งถึงแม้จะมีการลงทุนจัดหาวัสดุอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีให้เพียงพอแล้วก็ยังมีปัญหาอื่นที่ต้องอาศัยภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีเข้ามาเป็นบุคคลที่จะแก้ปัญหาหรือมุ่งใจผู้ตามให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ปัญหาเหล่านั้นล้วนเป็นที่ทราบกันดี หลายคนต่างมุ่งหาแนวทางแก้ไขด้วยวิธีการต่าง ๆ แต่ปัญหาก็ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้เสร็จสิ้นแต่อย่างใด หากพิจารณาอีกมุมมองหนึ่งพบว่า ข้อดีอย่างมากมายดังกล่าวแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าปัญหาเกิดจากผู้บริหารโรงเรียน “ขาดภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี” ถึงแม้รัฐจะกำหนดแผนนโยบายด้านเทคโนโลยีไว้ชัดเจน เหมาะสมเพียงใดก็ตาม แต่หากผู้บริหารโรงเรียนยังขาดความรู้ด้านเทคโนโลยี ขาดวิสัยทัศน์ ไม่มีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีก็ทำให้นโยบายดังกล่าวไม่สัมฤทธิ์ผล และสูญเสียงบประมาณโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้นรัฐจึงควรเตรียมคน เตรียมองค์การให้พร้อมทั้งความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี และเข้าใจสภาวะความเปลี่ยนแปลงก่อนที่จะรับเอาเทคโนโลยีมาใช้ให้เหมาะสม (Valdez, G., 2005)

สภาพปัญหาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาพรวมสูง แต่ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (ONET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 กับปีการศึกษา 2563 ปรากฏว่ามี 1 รายวิชา คือ วิชาคณิตศาสตร์ มีคะแนนต่ำกว่าปีการศึกษา 2562 และต่ำกว่าระดับประเทศ 2 วิชา คือ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ส่วนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ค่าเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (ONET) ปีการศึกษา 2562 กับปีการศึกษา 2563 ในระดับจังหวัด สูงกว่าปี 2562 ทุกรายวิชา และเมื่อเทียบกับระดับประเทศ พบว่าสูงกว่าระดับประเทศ 3 รายวิชา คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และต่ำกว่าระดับประเทศ 1 รายวิชา คือ ภาษาอังกฤษ จากการที่ได้ติดตามการดำเนินงาน โดยสรุปแล้วพบว่า ผู้บริหารบางคนขาดการวางแผนงานที่เป็นระบบ การสื่อสารภายในยังไม่ทั่วถึง ขาดการติดตามประเมินผลขาดการกระจายอำนาจทางการ

บริหารให้กับทีมงาน และยังขาดการกระตุ้นให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเองจากสภาพปัญหาดังกล่าว ความสำคัญของภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญและส่งผลต่อประสิทธิภาพในการ บริหารงานของสถานศึกษา เนื่องจากพบว่าโรงเรียนจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ การใช้ภาวะผู้นำในการเสริมสร้าง พัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพและเป็นผู้นำตนเองได้ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายมีการพัฒนางานให้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ใหดีขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กระบี่, 2564)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ ทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากระบี่ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการ พัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ และ ประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ งานวิจัยนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการ สร้างความตระหนักและส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นความสำคัญและเกิดภาวะผู้นำทาง เทคโนโลยีในยุคดิจิทัล อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการศึกษา ให้พัฒนามากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาใน ยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method) ทั้งเชิงปริมาณและเชิง คุณภาพ เป็นลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) มีวิธีการ ดำเนินการวิจัย ดังนี้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สำรวจสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่

1. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำนวน 136 คน โดยใช้แบบสอบถาม กำหนดขนาดตัวอย่างตามตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. ผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา หรือประสบความสำเร็จในการบริหารงานเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษา จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 เพื่อร่างรูปแบบ และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบและยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี จำนวน 9 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ดังนี้ 1) ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานศึกษาธิการภาค สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 คน 2) นักวิชาการที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี จำนวน 3 คน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการทางเทคโนโลยี จำนวน 3 คน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) จำนวน 12 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้ 1) ผู้บริหารการศึกษา หรือผู้รับผิดชอบงานเทคโนโลยีของสำนักงานศึกษาธิการภาค สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 4 คน 2) นักวิชาการที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักสูตรพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี จำนวน 4 คน 3) ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการทางเทคโนโลยี จำนวน 4 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำและภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี ตำราทางวิชาการ ฐานข้อมูล งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ

2. นำข้อมูลที่ได้ทำการศึกษา มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อพัฒนาเป็นเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสำรวจความคิดเห็นของสภาพและความต้องการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

3. นำเครื่องมือการวิจัย ซึ่งได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ที่สร้างขึ้นมาให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาใช้ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence Index: IOC) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00 จากนั้นทางผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัยตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้ว มาทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง (Try Out) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากร ที่ไม่ได้ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 30 คน แล้ววิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) พบว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.94

2. ทำการสำรวจความคิดเห็นสภาพและความต้องการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปและสรุปผล

3. ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) ผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา หรือประสบความสำเร็จในการบริหารงานเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษา จำนวน 5 คน สรุปผล และร่างรูปแบบ

4. การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบและยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี จำนวน 9 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

5. การประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) ผู้ใช้รูปแบบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี จำนวน 12 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าความต้องการจำเป็นโดยวิธี Priority Need Index แบบปรับปรุง (PNI Modified) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อยกร่างรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ของผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งหมด 9 คน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบให้รูปแบบมีความสมบูรณ์มากขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) ของผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการและผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 คนโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อประเมินความถูกต้องและประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาแบบการพัฒนากาเวผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีผลการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนากาเวผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ผลการวิจัยแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนากาเวผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำแนกโดยรวมและรายด้าน

กาเวผู้นำทางเทคโนโลยี สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน				ความต้องการ				PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ		
ด้านกาเวผู้นำและวิสัยทัศน์	4.23	0.54	มาก	3	4.70	0.46	มากที่สุด	2	0.11	3
ด้านการเรียนการสอน	4.20	0.53	มาก	4	4.62	0.50	มากที่สุด	4	0.10	5
ด้านการสร้างนวัตกรรม เรียนรู้ในยุคดิจิทัล	4.26	0.58	มาก	1	4.63	0.49	มากที่สุด	3	0.08	6
ด้านความเป็นเลิศในการ ปฏิบัติอย่างมืออาชีพ	4.24	0.53	มาก	2	4.71	0.46	มากที่สุด	1	0.11	3

ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน				ความต้องการ				PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ		
ด้านการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ	3.64	0.63	มาก	6	4.60	0.58	มากที่สุด	6	0.26	1
ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล	3.78	0.71	มาก	5	4.61	0.64	มากที่สุด	5	0.22	2
รวม	4.06	0.59	มาก		4.64	0.52	มากที่สุด		0.14	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$) เมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมมีค่า PNI = 0.14

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 วัตถุประสงค์และหลักการของรูปแบบ ประกอบด้วย 1.1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มีดังนี้ 1) เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสู่การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา 2) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 1.2) หลักการของรูปแบบ มีดังนี้ 1) การจัดการความรู้ในสถานศึกษาในยุคดิจิทัลอย่างเป็นระบบ 2) การสร้างความมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นเครือข่าย 3) การสร้างวัฒนธรรมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง ส่วนที่ 2 เนื้อหาของรูปแบบ ประกอบด้วย 2.1) องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี มีดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การปรับปรุงอย่างเป็นระบบ (Systematic improvement) องค์ประกอบที่ 2 การเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล (Citizenship in the digital age) องค์ประกอบที่ 3 การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล (Innovation in learning in the digital age) องค์ประกอบที่ 4 ความเป็นเลิศในการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ (Excellence in professional practice) องค์ประกอบที่ 5 การเรียนการสอน (Learning Teaching) องค์ประกอบที่ 6 ภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ (Leadership and Vision) 2.2) กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล มีดังนี้ 1) กำหนดเป้าหมาย 2) บริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน 3) การพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล 4) การประยุกต์ใช้ในสถานศึกษายุคดิจิทัล 5) การประเมินผล 2.3 คุณภาพสถานศึกษา ได้แก่ คุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา คุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่

เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คุณภาพผู้เรียน ส่วนที่ 3 ปัจจัยสู่ความสำเร็จ ได้แก่ 1) ผู้บริหารต้องสร้างความเข้าใจกับบุคลากรทุกคนและทุกฝ่ายเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการนำรูปแบบไปใช้ 2) ผู้บริหารต้องตระหนักและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง 3) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นแบบอย่างของการพัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติหน้าที่ 4) ผู้บริหารต้องส่งเสริมและสนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง 5) ผู้บริหารต้องกำกับ ติดตามและประเมินผลและสร้างขวัญกำลังใจในแก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอและเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ผลการวิจัยแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่		ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			
		ความถูกต้อง		ความเป็นประโยชน์	
		ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1	ส่วนที่ 1 วัตถุประสงค์และหลักการของรูปแบบ	4.38	มาก	4.66	มากที่สุด
2	ส่วนที่ 2 เนื้อหาของรูปแบบ	4.52	มากที่สุด	4.67	มากที่สุด
3	ส่วนที่ 3 ปัจจัยสู่ความสำเร็จ	4.28	มาก	4.55	มากที่สุด
รวม		4.39	มาก	4.63	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ทั้ง 3 ส่วน มีความถูกต้องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$)

อภิปรายผล

การวิจัยและพัฒนาแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยรวมมีค่า $PNI_{Modified} = 0.14$ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ มีความต้องการจำเป็นสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ และด้านความเป็นเลิศในการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ มีความต้องการจำเป็นเท่ากัน ตามมาด้วยด้านการเรียนการสอน และความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ

ด้านการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สิ่งที่มีความจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้การระดมทุนจากผู้สนับสนุนในท้องถิ่นระดับภาครัฐและระดับชาติเพื่อสนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษาด้านเทคโนโลยีดิจิทัล พัฒนาระบบการบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐานในการเข้าถึงข้อมูลบุคคลของครู เจ้าหน้าที่ และนักเรียน ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของผ่องพรรณ พลราช ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน และวิจัยมาใช้ในการแก้ปัญหาในชั้นเรียน ตลอดจนมีความเมตตา เสียสละ มีคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารองค์กรให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ (ผ่องพรรณ พลราช, 2560) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิชาวรรณฐ์ ของดี ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในอำเภอวังเหนือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 3 ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และ ด้านการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการเรียนการสอน และข้อที่มีการปฏิบัติน้อยสุด ได้แก่ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี และด้านการจัดการ (นิชาวรรณฐ์ ของดี, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Grey-Bowen, J. E. ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในเขตไมอามี มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับมาตรฐานชาติด้านการใช้เทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาของ (NETS-A) ในด้านภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ สูงที่สุด ความสำคัญรองลงมา ได้แก่ ด้านประเด็นทางสังคม กฎหมายและจริยธรรม และด้านการรายงานความสามารถของตนเองของผู้บริหารโรงเรียน (Grey-Bowen, J. E., 2010)

2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล มี 3 ส่วน ส่วนที่ 1 วัตถุประสงค์และหลักการของรูปแบบ ส่วนที่ 2 เนื้อหาของรูปแบบ 1) องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี ได้แก่ การปรับปรุงอย่างเป็นระบบ การเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ความเป็นเลิศในการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ การเรียนการสอน ภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ 2) กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยียุคดิจิทัล ได้แก่ กำหนดเป้าหมาย บริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล การประยุกต์ใช้ในสถานศึกษายุคดิจิทัล การประเมินผล 3) คุณภาพสถานศึกษา ส่วนที่ 3 ปัจจัยสู่ความสำเร็จ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาได้นำหลักการทางเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้เป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับงานด้านการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศที่นำมาใช้สำหรับการสอนเป็นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่หลายอย่าง ทำให้การเรียนการสอนด้วยอุปกรณ์ที่ทันสมัย ห้องเรียนสมัยใหม่ มีอุปกรณ์วิดีโอโปรเจกเตอร์ (Video Projector) มีเครื่องคอมพิวเตอร์ มีระบบการอ่านข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แบบต่าง ๆ รูปแบบของสื่อการศึกษาที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน ก็มีหลากหลาย ผู้บริหารสถานศึกษามีระบบบริหารจัดการคุณภาพที่เปิด

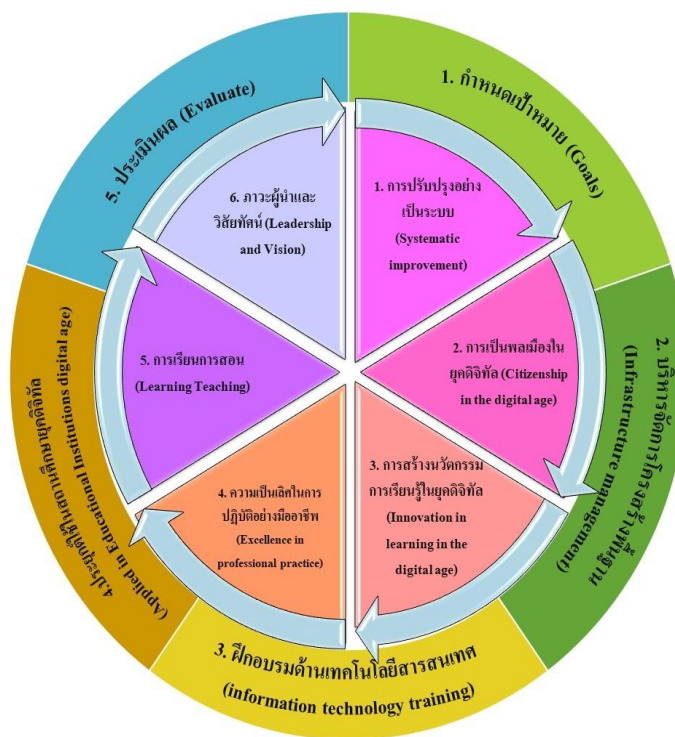
โอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา และอัตลักษณ์ที่สถานศึกษากำหนด การสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้นำยุคใหม่ที่สามารถนำเอาเทคโนโลยีมาใช้พัฒนาทรัพยากร และบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งเข้าใจปัญหาการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริม และพัฒนาตนเอง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และการนำเอาเทคโนโลยีไปใช้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง (ภัทรา ธรรมวิทยา และนันทรัตน์ เจริญกุล, 2557); (ผ่องพรรณ พลราช, 2560); (ทินกร บัวชู และทิพาพร บัวชู, 2562); (สุกัญญา แซ่ม้อย, 2561); (เจษฎา ชวนะไพศาล, 2563); (ชนิดาภา กลีบทอง, 2564); (Center for the Advanced Study of Technology Leadership in Education: CASTLE, 2009); (International Society for Technology in Education (ISTE), 2009); (American Institute for Research (AIR), 2009) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีมี 6 ด้าน คือ 1) ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ 2) ด้านการเรียนการสอน 3) ด้านการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล 4) ด้านความเป็นเลิศในการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ 5) ด้านการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ 6) ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรรัตน์ โตเขียว ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย หลักการพื้นฐานของรูปแบบ และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหาและแนวทางการดำเนินงาน ส่วนที่ 3 ส่วนกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 และส่วนที่ 4 ส่วนเงื่อนไขความสำเร็จ (สุรรัตน์ โตเขียว, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไซยา ภาวะบุตร และคณะ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กระบวนการของการพัฒนา 4) เนื้อหาของรูปแบบ 5) การวัดและประเมินผล (ไซยา ภาวะบุตร และคณะ, 2563)

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลมีความถูกต้อง อยู่ในระดับมาก และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ทั้ง 3 ส่วนมีความถูกต้อง และมีความเป็นประโยชน์ที่สามารถนำไปใช้งานในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดีมีกระบวนการดำเนินงานที่มีความชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรรัตน์ โตเขียว ผลการวิจัยพบว่า การประเมินรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 พบว่ามีความถูกต้อง และ ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก (สุรรัตน์ โตเขียว, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของไซยา ภาวะบุตร และคณะ ผลการวิจัยพบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพงษ์ กลั่นไพฑูรย์ ผลการวิจัยพบว่า มีผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล

ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ศิริพงษ์ กลั่นไพฑูรย์, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

จากภาพที่ 1 องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 การปรับปรุงอย่างเป็นระบบ (Systematic improvement) องค์ประกอบที่ 2 การเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล (Citizenship in the digital age) องค์ประกอบที่ 3 การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล (Innovation in learning in the digital age) องค์ประกอบที่ 4 ความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานมืออาชีพ (Excellence in professional practice) องค์ประกอบที่ 5 การเรียนการสอน (Learning Teaching) องค์ประกอบที่ 6 ภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ (Leadership and Vision) ซึ่งสามารถดำเนินงานได้ตามกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ได้แก่ กำหนดเป้าหมาย บริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล การประยุกต์ใช้ในสถานศึกษายุคดิจิทัล การประเมินผล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาคำดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมมีค่า PNI = 0.14 ส่วนรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล มี 3 ส่วน ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์และหลักการของรูปแบบ 2) เนื้อหาของรูปแบบ ซึ่งแบ่งได้ 3 ส่วน ได้แก่ 1) องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี ได้แก่ การปรับปรุงอย่างเป็นระบบ การเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ความเป็นเลิศในการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ การเรียนการสอน ภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ 2) กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยียุคดิจิทัล ได้แก่ กำหนดเป้าหมาย บริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล การประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา ยุคดิจิทัล การประเมินผล และ 3) คุณภาพสถานศึกษา ส่วนที่ 3 ปัจจัยสู่ความสำเร็จ และผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ทั้ง 3 ส่วน มีความถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และมีความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับข้อเสนอแนะในครั้งนี้อยู่ 3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายหรือการนำไปใช้ คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความรู้ และทักษะการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลอย่างเป็นระบบ สร้างวัฒนธรรมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง การสร้างมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นเครือข่าย สร้างเอกลักษณ์ในการพัฒนาตนเองและสถานศึกษาตามแนวทางที่ได้ในรูปแบบ ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนครูผู้สอนในการนำเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน 3) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนควรศึกษาองค์ประกอบ และปัจจัยต่าง ๆ ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เพื่อนำไปปฏิบัติตามกระบวนการและสามารถเสริมสร้างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ได้ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป คือ 1) ควรศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับครูหรือหัวหน้ากลุ่มสาระในยุคดิจิทัล เพื่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน 2) ควรวิจัยเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์และกลยุทธ์เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). แนวปฏิบัติตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการ จัด บ ประ ม า ณ ICT (Information and Communication Technology). กรุงเทพมหานคร: บริษัท จามจุรีโปรดักส์ จำกัด.
- เจษฎา ชวนะไพศาล. (2563). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร สถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตทวารวดีสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สพรรณบุรี. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชนิดาภา กลีบทอง. (2564). ผลปฏิบัติงานด้านนวัตกรรมสหกิจศึกษา. พิษณุโลก: คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ไชยา ภาวะบุตร และคณะ. (2563). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร สถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัย ราชภัฏสกลนคร, 9(33), 1-11.
- ณิชาวรรณัฐ ของดี. (2563). การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของ โรงเรียนในอำเภอวังเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ทินกร บัวชู และทิพาพร บัวชู. (2562). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารครุ ศาสตร์สาร, 13(2), 294-285.
- ผ่องพรรณ พลราช. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ภัทรา ธรรมวิทยา และนันท์รัตน์ เจริญกุล. (2557). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษาในเขตธนบุรี. การศึกษาภาวะผู้นำเชิง เทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษาในเขตธนบุรี, 10(1), 1-13.
- วิษณุลาวัณย์ พิทักษ์ผล. (2558). การศึกษากับเทคโนโลยี. วารสารการศึกษาไทย, 12(122), 21-24.
- ศิริพงษ์ กลั่นไพฑูรย์. (2564). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. (2564). ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2564. กระบี่: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2561). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรรัตน์ โตเขียว. (2560). รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21. ใน ดุษฎีครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- Alan, S. D. (2004). A Study of the Technology Leadership of Texas high School Principals. Retrieved March 30, 2022, จาก <http://proquest.umi.com/pqdweb?did=765816391&sid=1&Fmt=2&clientId=47903&RQT=309&VName=PQD>.
- American Institute for Research (AIR). (2009). Evaluation of the school technology leadership initiative: External evaluation report 2. Washington, DC: American Institutes of Research.
- Center for the Advanced Study of Technology Leadership in Education: CASTLE. (2009). Principals Technology Leadership Assessment. Retrieved October 30, 2021, from <http://dangerouslyirrelevant.org/wp-content/uploads/2017/04/PTLAPacket.pdf>.
- Grey-Bowen, J. E. (2010). A Study of Technology Leadership Among Elementary Public-School Principals in Miami-Dade County. In Ph.D. dissertation, School of Information Studies, Faculty of Educational Leadership. Thomas University.
- International Society for Technology in Education (ISTE). (2009). National Educational Technology Standard for Administrators. Retrieved May 15, 2019, from https://id.iste.org/docs/pdfs/20-14_ISTE_Standards-A_PDF.pdf
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Journal of Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Valdez, G. (2005). Technology Leadership: Enhancing Positive Educational Change. Retrieved March 13, 2022, from <http://www.ncrel.org/sdrs/areas/issues/educatrs/leadership/le700.htm>

Watts, C. D. (2009). Technology leadership, school climate, and technology integration: A correlation study in K-12 public schools. In Doctor of Education in the Department of Educational Leadership Thesis. University of Alabama.

สภาพปัจจุบันและปัญหาเครือข่ายสังคมและวัฒนธรรมในบริบท
การเผชิญสาธารณภัย ในจังหวัดมหาสารคาม*
CURRENT CONDITIONS AND PROBLEMS OF SOCIAL AND
CULTURAL NETWORKS IN THE CONTEXT OF DISASTERS
IN MAHA SARAKHAM PROVINCE

รังสรรค์ ชินภักดี

Rangsan Chinphakdi

สมคิด สุขเอิบ

Somkhit Suk-Erb

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

Email: somkhit.sound20@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาเครือข่ายในบริบทการเผชิญสาธารณภัยในจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสารและศึกษาในภาคสนาม ด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 35 คน ประกอบด้วย จำนวน 35 คน ประกอบด้วย หัวหน้างานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเทศบาลเมืองระดับจังหวัด จำนวน 1 คน หัวหน้างานป้องกันอำเภอ จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำนวน 2 คน ผู้ประกอบการมูลนิธิซึ่งได้ รับรองคุณภาพ จำนวน 5 คน ปลัดอำเภองานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำนวน 13 คน ผู้รู้เรื่องป้องกันภัยในชุมชน จำนวน 13 คน และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ ผลวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันและปัญหาเครือข่ายสังคมและวัฒนธรรมในบริบทการเผชิญสาธารณภัยในจังหวัดมหาสารคามของทั้ง 5 หน่วยงานได้แก่ มูลนิธิมหาสารคามการกุศล (จีเสียงเกาะ) หน่วยกู้ภัยโสภณ กันทรวิชัย – ฟังไถ่เกาะ สมาคมกู้ภัยเทพนิมิตมหาสารคาม ชมรมกู้ภัยพระเจ้าศรีโสภณ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม หน่วยกู้ชีพนครินทร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ด้านภาพรวมปัญหาอุปสรรคที่พบคือ ขาดบุคลากรที่เพียงพอต่อการเข้าเผชิญเหตุทั่วจุดพื้นที่รับผิดชอบ ขาดเครื่องมือสื่อสารที่มีไม่เพียงพอ ลักษณะงานซ้ำซ้อน ขาดงบประมาณสนับสนุนเป็นค่าจ้าง และด้านสภาพปัญหาในการเข้าเผชิญเหตุพบว่า ชาวบ้านหรือญาติของผู้ประสบภัย

* Received 23 May 2022; Revised 31 May 2022; Accepted 31 May 2022

หรือผู้ป่วยไม่เข้าใจเรื่องการประเมินอาการของผู้ประสบภัย เมื่อรถกู้ชีพมาถึง เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการจะซักประวัติและประเมินภาวะอาการผู้ประสบภัย พร้อมเขียนบันทึกข้อมูลผู้ประสบภัยเบื้องต้น แต่ญาติผู้ป่วยจะไม่ให้ความร่วมมือในการซักประวัติและเร่งให้เจ้าหน้าที่รับส่งสถานพยาบาลซึ่งเป็นปัญหาในการปฐมพยาบาลเบื้องต้นเพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาที่ถูกต้องตามหลัก

คำสำคัญ: เครือข่าย, การเผชิญสาธารณภัย, จังหวัดมหาสารคาม

Abstract

The Objectives of this research article were to study the current state in the context of disasters in Maha Sarakham Province. The researcher used a qualitative research method. By studying the documents and studying in the field By observation and in - depth interviews with a sample of 35 people, consisting of a provincial municipality disaster prevention and mitigation supervisor, district defense supervisor, disaster prevention and mitigation officers, and foundation entrepreneurs who have been certified Quality, bailiffs for disaster prevention and mitigation, who know about disaster prevention in the community, and present the data by descriptive analysis. The results of the research revealed that the current condition and problems of social and cultural networks in the context of disaster facing in Maha Sarakham Province of all 5 agencies are: Mahasarakham Charitable Foundation (G Siang Ko) Asok Kantharawichai Rescue Unit – Phong Lai Ko Thep Nimit Maha Sarakham Rescue Association King Sri Sophon Rescue Club Mahasarakham Rajabhat University and Nakarin Rescuers Maha Sarakham University Overall, the problems and obstacles encountered are Lack of sufficient personnel to deal with incidents throughout the area of responsibility Lack of insufficient communication tools redundant nature of work Lack of support budget for wages and in terms of problems in coping, it was found that Villagers or relatives of victims or patients do not understand the assessment of the victim's condition. When the ambulance arrived Operations staff will take a history and assess the condition of the victims. And write a preliminary record of the victims But the patient's relatives will not cooperate in taking the history and rushing the staff to rush to the hospital, which is a problem in providing first aid for the patient to receive the correct treatment according to the principles.

Keywords: Networks, Disaster Coping, Maha sarakham Province

บทนำ

มูลค่าการสูญเสียจากภัยธรรมชาติมีมูลค่ามหาศาลหรืออาจจะไม่สามารถประมาณได้โดยมูลค่าความเสียหายขึ้นอยู่กับธรรมชาติของแต่ละภัย เช่น อุทกภัย วาตภัย โดยมีปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ตำแหน่งที่เกิดภัยธรรมชาติ ลักษณะธรรมชาติของภัย, ความรุนแรงของภัยธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้การประมาณมูลค่าการสูญเสียนั้นกระทำได้อย่างยากภัยธรรมชาติบางประเภทไม่สามารถคาดคะเนความรุนแรงที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน ชีวิตและด้านอื่น ๆ ได้ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2557) ดังเช่น เหตุการณ์การเกิดแผ่นดินไหวที่ประเทศญี่ปุ่น ในวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2554 เวลา 14.46 น. ขนาด 9 ริคเตอร์ ในคาบสมุทร โอซึเกะ ลึกลงไปใต้พื้นดิน 32 กิโลเมตร ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่คาดไม่ถึงและไม่สามารถคาดการณ์ได้ เหตุการณ์ในครั้งนั้นทำให้เกิดความเสียหายต่อโรงไฟฟ้าปรมาณู จนทำให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก กอบชัย บุญอรณะ กล่าวว่าสำหรับในประเทศไทยกรมบรรเทาสาธารณภัยได้สรุปมูลค่าความเสียหายในสถานการณ์อุทกภัยดังนี้ พ.ศ. 2546 พบความเสียหาย 2,050 ล้านบาท พ.ศ. 2547 พบความเสียหาย 851 ล้านบาท พ.ศ. 2548 พบความเสียหาย 5,986 ล้านบาท พ.ศ. 2549 พบความเสียหาย 9,627 ล้านบาท พ.ศ. 2550 พบความเสียหาย 1,688 ล้านบาท พ.ศ. 2551 พบความเสียหาย 7,602 ล้านบาท พ.ศ. 2552 พบความเสียหาย 5,252 ล้านบาท (กอบชัย บุญอรณะ, 2561) สำหรับประเทศไทยนั้น ได้รับประสบการณ์ และบทเรียนอย่างมากขณะเผชิญกับมหาอุทกภัยใน พ.ศ. 2554 โดยกระทรวงกลาโหมในฐานะหน่วยงานสนับสนุนหลักในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557 ซึ่งมีแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม 2554 เป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติได้จัดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องบทเรียนการปฏิบัติการของทหารสนับสนุนศูนย์บรรเทาภัยพิบัติของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย ปี 2554 ระหว่างวันที่ 20 - 21 มีนาคม พ.ศ. 2555 ณ เซอร์เจมส์รีสอร์ท อ.มวกเหล็ก จ.สระบุรี นั้น โดยผลจากการสัมมนา สรุปได้ว่า กระทรวงกลาโหมจำเป็นต้องปรับปรุงแผนบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม 2554 ให้เข้ากับสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการแบ่งมอบพื้นที่รับผิดชอบ และการประสานงานระหว่างส่วนราชการต่างๆ ภาคเอกชน และองค์กรการกุศลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุนทรชัย ขอบยศ, 2555)

ต่อมาใน พ.ศ. 2556 นั้น กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในฐานะหน่วยงานกลางด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศตามที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ.ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557 ได้จัดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อวิพากษ์แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติฉบับปัจจุบัน เพื่อเตรียมการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติฉบับใหม่ ซึ่งผลจากการสัมมนาฯ ดังกล่าวทำให้ทุกฝ่ายเห็น พ้องกันว่า ปัจจัยหลักที่

สำคัญในการบริหารจัดการสาธารณภัย คือ ความมีประสิทธิภาพ ในการทำงานร่วมกัน ในเชิงบูรณาการ ความมีเอกภาพในการบังคับบัญชาและการประสานงานระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน รวมถึงภาคประชาชน ซึ่งมีผลทำให้การจัดการภัยพิบัติขาดประสิทธิภาพและการช่วยเหลือประชาชน ในพื้นที่ประสบภัยเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึงและเกิดความซ้ำซ้อนกัน (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย, 2555) สถานการณ์สาธารณภัยในปัจจุบันมีแนวโน้มเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและซับซ้อนมากขึ้นมีสาเหตุเนื่องจากความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมไทยจากสังคมชนบทไปสู่สังคมเมืองอย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนมีโอกาสน้อยในพื้นที่เสี่ยงภัยเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ความเสียหายจากสาธารณภัยทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทั้งภัยที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น วาตภัย อุทกภัย ภัยหนาว ภัยแล้งและภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น อัคคีภัย ภัยจากการคมนาคมขนส่ง อุบัติภัยและภัยจากสารเคมีและวัตถุอันตราย ภัยเหล่านี้เป็นภัยที่สามารถเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อทุกเวลา ไม่สามารถทราบเหตุการณ์ล่วงหน้าได้ ดังปรากฏว่าทุกภูมิภาคของประเทศไทยและในจำนวนทั้งหมดภาคอีสานก็เป็นภูมิภาคที่ได้รับผลกระทบเกิดขึ้นบ่อยครั้ง สร้างความสูญเสียแก่ชีวิตและทรัพย์สินจำนวนนับครั้งไม่ถ้วน (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2558) โดยเฉพาะจังหวัดที่มีชุมชนแออัดประชากรหนาแน่นและจังหวัดที่มีนักเรียน นักศึกษาจำนวนมาก ไปพักอาศัยอยู่ เช่น นครราชสีมา อุตรธานี ขอนแก่น และมหาสารคาม เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดมหาสารคาม เป็นจังหวัดที่กำลังได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเนื่องจากมีจำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้น การก่อสร้างอาคารบ้านเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ ก็ตามมาอย่างมากมาย เมื่อเกิดเหตุการณ์ภัยธรรมชาติ หรือภัยที่เกิดจากมนุษย์ครั้งใด จึงได้รับผลเสียหายอย่างหนัก ทั้งนี้ไม่เฉพาะในตัวจังหวัดเท่านั้นยังรวมถึงในอำเภออื่น ๆ ที่ขยายตัวรองรับการพัฒนาดังกล่าวอีกด้วย

ในจังหวัดมหาสารคามมีมูลนิธิมหาสารคามการกุศล (เต็กก่าจีเสียงเกาะ) ซึ่งเป็นหน่วยงานเอกชนที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยมาอย่างยาวนานเป็นองค์กรการกุศลที่เกิดจากการประสานความร่วมมือของชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดมหาสารคาม โดยมีนายสมเพ็ชร งามศิริจิตต์ เป็นประธานมูลนิธิ (สมเพ็ชร งามศิริจิตต์, 2562) อีกทั้งยังมีหน่วยงานเอกชนและองค์กรการกุศลอื่น ๆ ที่มาร่วมปฏิบัติหน้าที่ เช่น กุ้ยยอโสภกันทรวิชัย ชมรมกุ้ยยอพระเจ้าศรีโสภณ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามและกุ้ยยอนครินทร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และหน่วยกุ้ยยอในพื้นที่ต่าง ๆ ในเขตอำเภอภายในจังหวัดมหาสารคาม เป็นหน่วยงานที่ทำงานอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดควบคู่กับป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย โดยร่วมมือกับทางราชการการประกอบสาธารณกุศลทั่วไปและไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองใด ๆ การทำงานของหน่วยงานเหล่านี้ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ นั้นมิได้คิดค่าตอบแทนจากผู้ใดทั้งสิ้น ปัจจัยทุกอย่างที่ได้มาทำงานมาจากความช่วยเหลือและบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา

ในจังหวัดมหาสารคามก็เป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือผู้ประสบอุบัติเหตุในการจราจรทางบกซึ่งรวมไปถึงภัยพิบัติในรูปแบบต่าง ๆ ด้วย โดยปฏิบัติงานร่วมกับทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องยอมรับว่าในปัจจุบันหน่วยงานนี้มีความสำคัญอย่างมาก และอาสาสมัครกู้ภัยก็เป็นกำลังสำคัญของอาสาสมัครเป็นบุคคลที่อาสาเข้ามาทำงานอุทิศตนให้แก่งานมูลนิธิโดยไม่ได้หวังผลตอบแทนใด ซึ่งอาสาสมัครกู้ภัยเหล่านี้มีการกระจายแบ่งการปฏิบัติงานตามจุดต่าง ๆ ทั่วจังหวัดและมักจะไปถึงที่เกิดเหตุก่อนเจ้าหน้าที่ของทางราชการอาสาสมัครจึงเป็นบุคคลแรกที่เข้าไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยหรือผู้บาดเจ็บและนำตัวส่งโรงพยาบาล แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติพบว่า ยังมีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานรวมทั้งไม่มีความพร้อมหรือไม่มีความรู้ในการช่วยเหลือและเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บที่เพียงพอตลอดจนการประสานงานและการร่วมมืออย่างเป็นระบบ และพบปัญหาที่ซับซ้อนหลายประการ และปัญหาที่พบเหล่านี้ก็จะเกิดผลเสียแก่ผู้ประสบภัยหรือผู้บาดเจ็บได้

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของจังหวัดมหาสารคาม จึงสนใจศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาเครือข่ายสังคมและวัฒนธรรมในบริบทการเผชิญสาธารณภัยในจังหวัดมหาสารคามเพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการบริหารงานของหน่วยงานให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาเครือข่ายในบริบทการเผชิญสาธารณภัย ในจังหวัดมหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary) และทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) มีรายละเอียดในการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตในการวิจัย

1.1 ด้านวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสารและศึกษาในภาคสนาม ด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึกและนำข้อมูลมาวิเคราะห์

1.2 ด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพปัจจุบันและปัญหาเครือข่ายสังคมและวัฒนธรรมในบริบทการเผชิญสาธารณภัย ในจังหวัดมหาสารคาม ใช้พื้นที่ในจังหวัดมหาสารคาม โดยคัดเลือกจากหน่วยงานที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับการช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยได้ทั้งสิ้น 5 หน่วยงาน ได้แก่

1.2.1 มูลนิธิมหาสารคามการกุศล (จีเสียงเกาะ)

1.2.2 หน่วยกู้ภัยโสภก กันทรวิชัย – พังไถ่เกาะ

1.2.3 สมาคมกู้ภัยเทพนิมิตมหาสารคาม

1.2.4 ชมรมกู้ภัยพระเจ้าศรีโสภณ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1.2.5 หน่วยกู้ชีพนครินทร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.3.1 ประชากรที่ศึกษา หัวหน้างานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เทศบาลเมืองระดับจังหวัด จำนวน 1 คน หัวหน้างานป้องกันอำเภอ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 2 คน

1.3.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดหน่วยงานของราชการและหน่วยงานที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งสิ้น 20 คน ประกอบด้วย

(1) เจ้าหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำนวน 2 คน

(2) ผู้ประกอบการมูลนิธิซึ่งได้รับรองคุณภาพ จำนวน 5 คน

(3) ปลัดอำเภองานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำนวน

13 คน

1.3.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) คือผู้รู้เรื่อง ป้องกันภัยในชุมชน จำนวน 13 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นผู้ที่เคยได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการและหน่วยงานด้านบรรเทาสาธารณภัยเพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาที่พบในระหว่างได้รับการช่วยเหลือ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่องสภาพปัจจุบันและปัญหาเครือข่ายสังคมและวัฒนธรรมในบริบทการเผชิญสาธารณภัยในจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือวิจัย โดยการทบทวนเอกสารจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาทำการตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม ได้แก่

2.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เพื่อให้ได้ข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interviews)

ตอนที่ 1 ด้านข้อมูลส่วนตัว เกี่ยวกับเพศ สถานภาพ วุฒิการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ต่อเดือน เป็นต้น

ตอนที่ 2 เป็นคำถามหลักเกี่ยวกับการเผชิญสาธารณภัย

ตอนที่ 3 เป็นคำถามหลักเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาเครือข่ายสังคมและวัฒนธรรมในบริบทการเผชิญสาธารณภัยในจังหวัดมหาสารคาม

2.2 แบบสังเกต (Observation) โดยเริ่มการสังเกตสภาพทั่วไปของชุมชนและสังเกตมีทั้งแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) ใช้กับผู้ปฏิบัติงานด้านการเผชิญสาธารณภัย

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focused Group Guideline) โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มผู้ปฏิบัติจาก โดยตั้งกรอบแนวคิดและรูปแบบ การสนทนา เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการ การพัฒนากระบวนการ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดการรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสังเกต สัมภาษณ์ และสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ในการวิจัย โดยสังเกต สัมภาษณ์ และบันทึกข้อมูล โดยผู้วิจัยจะดำเนินการจัดกระทำข้อมูล ตามแนวความคิดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละกลุ่ม

4. การจัดกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการบันทึกรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยจำแนกข้อมูลแยกออกประเด็นตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่ตั้งไว้ และตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วนเพียงพอเหมาะสมพร้อมแก่การนำไปวิเคราะห์ สรุปผลแล้วหรือไม่ หากมีข้อมูลส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์ผู้วิจัยก็จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการสรุปตีความโดยใช้เทคนิคดำเนินการตรวจสอบแบบสามเส้า(Methodological triangulation) และ นำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) (สุภางค์ จันทวานิช, 2542)

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาเครือข่ายสังคมและวัฒนธรรมในบริบทการเผชิญสาธารณภัย ในจังหวัดมหาสารคาม

การช่วยเหลือผู้ได้รับบาดเจ็บนั้นมีความสำคัญมาก เพราะในความสำเร็จหรือในความผิดพลาดจากการตัดสินใจในการกระทำนั้น หมายถึง “ชีวิต” ดังนั้นความรู้ความเข้าใจบวกกับความสามารถและความกล้าที่จะช่วยเหลือผู้บาดเจ็บในยาม คับขันจึงมีความสำคัญมาก ทั้งนี้ อาสาสมัครกู้ภัยจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ทางการแพทย์ไม่มากนักน้อย เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนทางด้านการกู้ภัยนั้นไม่ใช่ความรู้วิธีแล้วจะทำได้ทันที ทุกอย่างต้องอาศัยการฝึกฝนจนชำนาญ ดังนั้นอาสาสมัครกู้ภัยที่สนใจในการกู้ภัยจึงจำเป็นที่จะต้องขวนขวายหาความรู้จากที่ ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องวิธีการกู้ภัยแยกออกมาได้หลายชนิด เช่น การดับเพลิง, การไต่ตัวจากที่สูงเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่อยู่ด้านล่างซึ่งยากที่จะเข้าถึง, การกู้ภัยในอาคาร, การตัด - ถ่างเพื่อนำผู้บาดเจ็บ

หรือผู้เสียชีวิตออกมาจากรถยนต์ซึ่งประสบอุบัติเหตุ ฯลฯ แล้วแต่ว่าจะเกิดเหตุการณ์แบบไหน ขึ้นเมื่อไหร่ ดังนั้นอาสาสมัครกู้ภัยจึงต้องเตรียมพร้อมรับมือกับสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นอยู่เสมอ คือ เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันขึ้นอาสาสมัครกู้ภัยจะต้องพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ แต่อย่างไรก็ตามทั้งการช่วยเหลือผู้ได้รับบาดเจ็บและการกู้ภัยก็จำเป็นที่จะต้อง มีผู้รู้เฉพาะทางร่วมช่วยเหลือด้วยเช่นกันเพื่อความไม่ประมาทและกันการผิดพลาด นอกจากนี้ ก็ยังมีการช่วยเหลือประชาชนด้วยวิธีการอื่น ๆ ตามแต่ปัญหาอีกด้วย เช่นการจับงูที่เข้าไปอยู่ใน ที่พักอาศัยเพื่อความปลอดภัยของผู้คนซึ่งก็ต้องอาศัยความรู้อีกเช่นกัน ซึ่งการปฏิบัติงานก็นำมา ซึ่งปัญหาภายในองค์กรและปัญหาระหว่างการปฏิบัติงานจากทั้ง 5 หน่วยงานที่ผู้วิจัยใช้เป็น พื้นทีในการวิจัย ดังนี้

1.1 มูลนิธิมหาสารคามการกุศล (จีเสียงเกาะ) เป็นของสมาคมที่เป็น การร่วมมือกันด้านงบประมาณ จึงทำให้มองเห็นปัญหาค่อนข้างชัดเจน ดังนี้

1.1.1 สภาพปัญหาของมูลนิธิมหาสารคามการกุศล (จีเสียงเกาะ)

ภาพที่ 1 ตราสัญลักษณ์ของมูลนิธิมหาสารคามการกุศล (จีเสียงเกาะ)

1) ด้านบุคลากร พบว่ามีความสับสนในการปฏิบัติงานกู้ชีพ กู้ภัย ว่าเป็น “ภารกิจหลัก” หรือ “ภารกิจรอง” หรือ จะเรียกว่า “ภารกิจอะไร” ซึ่งเป็นปัญหา ภายในของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน โดยมี มูลนิธิมหาสารคามการกุศล (จีเสียงเกาะ) เป็นหน่วยงานดำเนินการ เพราะงานกู้ชีพ กู้ภัย นั้น หากเจ้าหน้าที่มิใช่พนักงานหรือลูกจ้าง มูลนิธิมหาสารคามการกุศล (จีเสียงเกาะ) จะส่งใช้บุคลากร “ทีมกู้ชีพ” ทีมละ 3 คน ต้องเป็น สมาชิก อปพร. หรือ “กู้ชีพกู้ภัยประจำตำบล” (One Tambon One Search and Rescue Team : OTOS) เท่านั้น หากเป็น “บุคลากรจ้างเหมา” งานระบบการแพทย์ฉุกเฉิน โดยบรรจุ ไว้ในแผนพัฒนา 3 ปีของ มูลนิธิมหาสารคามการกุศล (จีเสียงเกาะ) นอกจากนี้ บุคลากร ผู้ปฏิบัติงานต้องผ่านการอบรมจากสถาบันการแพทย์ฉุกเฉิน (สพฉ.) ด้วย จึงจะสามารถปฏิบัติ หน้าที่ได้ ในความสับสนภายในของเจ้าหน้าที่นี้ถือว่าเป็นประเด็นสำคัญ เพราะบุคลากรหลัก

ของ มูลนิธิมหาสารคามการกุศล (จีเสียงเกาะ) ก็คือ พนักงานหรือลูกจ้าง งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แม้จะมีบาง มูลนิธิมหาสารคามการกุศล (จีเสียงเกาะ) ที่กองสาธารณสุขรับหน้าที่บริหารจัดการงานกู้ชีพก็ตาม แต่บุคลากรหลักก็คือ งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ที่แยกร่างไม่ค่อยออกกว่าเป็นงานป้องกันบรรเทาสาธารณภัย หรือ “งานกู้ชีพ” เพราะร่างเดียวแต่ถือสองงาน

2) ด้านการดำเนินงานช่วยเหลือ พบว่า ชาวบ้านหรือญาติของผู้ประสบภัย หรือผู้ป่วย (ฉุกเฉิน) ไม่เข้าใจเรื่องการประเมินอาการของผู้ประสบภัย เมื่อรถกู้ชีพมาถึง เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการจะซักประวัติ และประเมิน ภาวะอาการผู้ประสบภัย พร้อมเขียนบันทึกข้อมูลผู้ประสบภัยเบื้องต้น แต่ญาติผู้ป่วยจะไม่ให้ความร่วมมือในการซักประวัติ และเร่งให้เจ้าหน้าที่รีบนำส่งสถานพยาบาล เป็นปัญหาในการซัก การบันทึก และการปฐมพยาบาลเบื้องต้น หรือ ในกรณีที่ผู้ประสบภัยเป็นผู้ป่วยจิตเวช มีอาการคลุ้มคลั่ง ะอะโวยวาย เจ้าหน้าที่ต้องใช้สมาธิประสานงานจิตวิทยาและความพร้อมทางร่างกาย เพราะอาจมีการขัดขึ้น ต่อสู้ วีนเหวี่ยง หรือมีอาวุธ ทำให้เกิดปัญหาความปลอดภัยแก่ชีวิตร่างกายของเจ้าหน้าที่ ที่ไม่มีสวัสดิการประกันภัย แม้ สพฉ.โดยผ่านทาง สสจ. จะให้โอกาสประกันภัยได้ แต่เจ้าหน้าที่ผู้ประกันภัยก็ต้องชำระเงินค่าเบี้ยประกันเอง ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นบางแห่งเห็นความสำคัญก็จะรับผิดชอบจ่ายเบี้ยประกันให้

3) ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ พบว่าปัญหาขอขยการเบิกจ่ายงบประมาณว่า มูลนิธิมหาสารคามการกุศล (จีเสียงเกาะ) สามารถจัดระบบการแพทย์ฉุกเฉินโดยถือเป็นภารกิจได้แค่ไหน เพียงใด ตามพระราชบัญญัติการแพทย์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2551 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ มูลนิธิมหาสารคามการกุศล (จีเสียงเกาะ) ที่มีความพร้อมทั้งด้านงบประมาณ เครื่องมือเครื่องใช้ รถยนต์ และบุคลากร เช่น การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์ รถยนต์ พาหนะ น้ำมันเชื้อเพลิง ค่าซ่อมอุปกรณ์และยานพาหนะฯ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าตอบแทน ค่าประกันภัย ประกันชีวิตเจ้าหน้าที่ ฯลฯ เป็นต้น สถาบันการแพทย์ฉุกเฉิน (สพฉ.) ไม่มีงบประมาณอุดหนุน แต่มีเงินค่าออกปฏิบัติงาน เรียก “ค่าเคส” (Case) ขึ้นอยู่กับระดับของหน่วยปฏิบัติงาน เช่น ชุดปฏิบัติการเบื้องต้น (First Responder Unit - FR) 350 บาท/เคส หรือ ชุดปฏิบัติการระดับต้น (Basic Life Support Unit : BLS) 500 บาท/เคส เป็นต้น

1.1.2 สภาพปัญหาของหน่วยกู้ภัยอโศก กันทรวิชัย - พังไถ่เกาะ

ภาพที่ 2 ตราสัญลักษณ์ของหน่วยกู้ภัยอโศก กันทรวิชัย - พังไถ่เกาะ

1) ด้านบุคลากร ในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัย พบว่า การทำงานร่วมกันระหว่างอาสาสมัครด้วยกันเองยังขาดการทำงานเป็นทีมมีผลต่อปัญหาและอุปสรรคมากที่สุด รองลงมาคือ อาสาสมัครกู้ภัยขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากประชาชนยังไม่ให้ความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครและอาสาสมัครกู้ภัยยังขาดความรู้และทักษะในการประเมินอาการและช่วยเหลือผู้ประสบภัย

2) ด้านการดำเนินงานช่วยเหลือ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัย พบว่า อาสาสมัครกู้ภัยไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนทำให้การปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยเป็นไปด้วยความยากลำบากมีผลต่อปัญหาและอุปสรรคมากที่สุด รองลงมาคือ อาสาสมัครกู้ภัยประสบปัญหาในการเคลื่อนย้ายผู้ประสบภัย เนื่องจากประชาชนที่เข้ามาดูเหตุการณ์เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานและอาสาสมัครกู้ภัยยังขาดการประสานงานร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก

3) ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ พบว่า ขาดงบประมาณในการซ่อมแซมอุปกรณ์กู้ภัยและปฐมพยาบาล ทำให้การปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยขาดประสิทธิภาพ มีปัญหาและอุปสรรคมากที่สุด รองลงมาคือ สมาคมไม่มีงบประมาณ ในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์กู้ภัยและปฐมพยาบาลที่มีคุณภาพและทันสมัยให้แก่อาสาสมัครและสมาคมไม่มีงบประมาณสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานให้แก่อาสาสมัครกู้ภัย ทำให้การปฏิบัติงานขาดความคล่องตัว

1.1.3 สภาพปัญหาของสมาคมกู้ภัยเทพนิมิตมหาสารคาม

ภาพที่ 3 ตราสัญลักษณ์ของสมาคมกู้ภัยเทพนิมิตมหาสารคาม

1) ด้านบุคลากร พบว่าขาดบุคลากรที่เพียงพอต่อการเข้าเผชิญเหตุทั่วจุดพื้นที่รับผิดชอบและขาดทักษะความชำนาญในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น และการดูแลความสะอาด ของเครื่องมือเครื่องใช้

2) ด้านการดำเนินงานช่วยเหลือ พบว่าชาวบ้านหรือญาติของผู้ประสบภัย หรือผู้ป่วย (ฉุกเฉิน) ไม่เข้าใจเรื่องการประเมินอาการของผู้ประสบภัย เมื่อรถกู้ชีพมาถึง เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการจะซักประวัติ และประเมิน ภาวะอาการผู้ประสบภัย พร้อมเขียนบันทึกข้อมูลผู้ประสบภัยเบื้องต้น แต่ญาติผู้ป่วยจะไม่ให้ความร่วมมือในการซักประวัติ และเร่งให้เจ้าหน้าที่รีบนำส่งสถานพยาบาล เป็นปัญหาในการซัก การบันทึก และการปฐมพยาบาลเบื้องต้นและปัญหากรณีผู้ประสบภัยมิใช่ “ผู้ป่วยฉุกเฉิน” ทำให้ชาวบ้านเข้าใจผิดว่าคนท้อง เป็นไข้ เวียนศีรษะ อ่อนเพลีย เจ็บป่วยทุกอย่าง หรือแม้แต่คนชราทั่วไป ก็สามารถกดเบอร์โทรศัพท์เรียก 1669 แล้วรถกู้ชีพก็จะมาถึงบ้าน พร้อมเตียงลาก ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ผิด

3) ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ พบว่าขาดงบประมาณสนับสนุนเป็นค่าจ้าง ค่าตอบแทนฯ จากท้องถิ่นในการอยู่เวร 24 ชั่วโมง นอกจากนั้นงบประมาณที่ใช้ดำเนินการโครงการค่อนข้างสูง ได้แก่ ค่าวัสดุ, ค่าเครื่องแต่งกาย, ค่าอุปกรณ์อื่น ๆ เป็นต้น

1.1.4 สภาพปัญหาของชมรมกู้ภัยพระเจ้าศรีโสภณ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ภาพที่ 4 ตราสัญลักษณ์ของชมรมกู้ภัยพระเจ้าศรีโสภณ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1) ด้านบุคลากร พบว่าในความสับสนภายในของเจ้าหน้าที่นี้ถือว่าเป็นประเด็นสำคัญ เพราะบุคลากรหลักก็คือพนักงานหรือชมรมกู้ภัยพระเจ้าศรีโสภณ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ลูกจ้าง งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แม้จะมีบางมูลนิธิมหาวิทยาลัยรับหน้าที่บริหารจัดการงานกู้ชีพก็ตาม แต่บุคลากรหลักก็คือ งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และปัญหาเรื่องขวัญกำลังใจและสวัสดิการของเจ้าหน้าที่ในทางปฏิบัติทุกสิ้นปี เช่น วันปีใหม่ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

2) ด้านการดำเนินงานช่วยเหลือ พบว่า ในกรณีที่ผู้ประสบภัยเป็นผู้ป่วยจิตเวช มีอาการคลุ้มคลั่ง เอะอะโวยวาย เจ้าหน้าที่ต้องใช้สมาธิ ประสพการณ์จิตวิทยาและความพร้อมทางร่างกาย เพราะอาจมีการขัดขืน ต่อสู้ วิ่งหนี หรือมีอาวุธ ทำให้เกิดปัญหาความปลอดภัยแก่ชีวิตร่างกายของเจ้าหน้าที่

3) ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ พบว่าอุปกรณ์ป้องกันตัวเองของผู้ปฏิบัติงานมีเพียงผ้าปิดจมูก และถุงมือยาง ซึ่งในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่มีโรคร้ายแรง ที่ไม่อาจทราบได้ เช่น วัณโรค โรคผิวหนัง หรือโรคเอดส์ จึงมีอัตราเสี่ยงสูงในการติดเชื้ออันตราย เพราะ คงไม่มีผู้ประสบภัยแจ้งข้อมูลว่าตนเองป่วยเป็นโรคร้ายแรงเหล่านั้นและแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบ

1.1.5 สภาพปัญหาของกู้ชีพนครินทร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ภาพที่ 5 ตราสัญลักษณ์ของกู้ชีพนครินทร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1) ด้านบุคลากร พบว่าขาดบุคลากร ที่มีความเชี่ยวชาญ พิเศษและขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง และเหมาะสมเกี่ยวกับภารกิจงานอย่างแท้จริง ขาดเจ้าหน้าที่ด้านธุรการ เอกสารและผู้ประสานงานที่ชัดเจนรวมทั้งผู้ปฏิบัติงานขาดขวัญ กำลังใจและการพัฒนาตนเอง

2) ด้านการดำเนินงานช่วยเหลือ พบว่าประชาชนขาดความ ตระหนัก ขาดจิตสำนึก ขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ไม่เตรียมความพร้อมให้รู้รับ ปรับตัว หวังเพียงรอรับการช่วยเหลือเท่านั้นและบางครั้งเกิดความเข้าใจผิดของประชาชนที่บอกว่ากู้ชีพเข้า มายังพื้นที่เกิดเหตุช้าเพียงเพราะเหตุว่าอยู่ใกล้จุดเกิดเหตุ แต่ในทางปฏิบัตินั้นต้องรอการสั่งการ จากศูนย์เรศร 1669 เสียก่อนจึงจะออกปฏิบัติงานได้เพื่อไม่เป็นการทับซ้อนในเรื่องของเส้นทางการให้บริการของหน่วยกู้ชีพและให้ทุกหน่วยได้ออกเหตุให้การช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมกัน

3) ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ พบว่าขาดงบประมาณ สนับสนุนเป็นค่าจ้าง ค่าตอบแทนฯ จากท้องถิ่นในการอยู่เวร 24 ชั่วโมง นอกจากนั้นงบประมาณที่ ใช้ดำเนินการโครงการอื่นก็ค่อนข้างสูง ได้แก่ ค่าวัสดุ, ค่าเครื่องแต่งกาย, ค่าอุปกรณ์อื่น ๆ เป็นต้น

โดยสรุปสภาพปัจจุบันปัญหาในการเข้าเผชิญเหตุของหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ สาธารณภัยในจังหวัดมหาสารคามมีแนวโน้มเป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่ขาดการพูดคุยกันเพื่อ หาทางออกที่ดีร่วมกันทำให้การช่วยเหลือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวโดยสรุป ในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม เมื่อพิจารณาแยกเป็น ปัญหาและอุปสรรคของอาสาสมัครกู้ภัย ในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัย พบว่า ปัญหาด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์มากที่สุด รองลงมาคือ ปัญหาด้านบุคลากร ปัญหาด้าน การดำเนินงานช่วยเหลือ ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของอาสาสมัครกู้ภัยสมาคม สงเคราะห์การกุศล โดยทางออกที่เป็นประโยชน์สำหรับการเผชิญเหตุนี้ต้องอาศัยการสร้าง

เครือข่ายความร่วมมือของทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เข้าถึงการช่วยเหลือในส่วนของผู้ประสบภัยได้ทันทั่วถึงที่อันจะก่อให้เกิดผลเสียต่อภาคประชาชนน้อยที่สุด

อภิปรายผล

บทความนี้สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยด้านสภาพปัจจุบันและปัญหาเครือข่ายในบริบทการเผชิญสาธารณภัยในจังหวัดมหาสารคาม มีความน่าสนใจในประเด็นที่แต่ละหน่วยงานกำลังเผชิญเหมือนกันคือปัญหาด้านงบประมาณซึ่งเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องได้รับการดูแล โดยการขาดงบประมาณในการซ่อมแซมอุปกรณ์กู้ภัยและปฐมพยาบาลทำให้การปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยขาดประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องมาจากวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานกู้ภัยและปฐมพยาบาลในปัจจุบันมีราคาค่อนข้างแพงรวมไปถึงกระเป๋ายาที่ใช้ปฐมพยาบาลซึ่งอาสาสมัครจะต้องใช้เงินส่วนตัวในการจัดซื้อด้วยตนเอง เนื่องจากในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานกู้ภัยและปฐมพยาบาลจะต้องพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือตลอดเวลา ส่วนคนที่ไม่พร้อมด้านงบประมาณบางส่วนก็จะอาศัยรถคนที่มีความพร้อมแทนหรืออาจจะขอจากโรงพยาบาลและรพพยาบาลกู้ชีพของโรงพยาบาลต่าง ๆ เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุรพันธ์ ฉันทแดนสุวรรณ เกี่ยวกับการบริหารที่กล่าวว่าเงิน (Money) เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การดำเนินการต่อไปได้ (สุรพันธ์ ฉันทแดนสุวรรณ, 2546) และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ พิศพงษ์ บุญสวัสดิ์กุลชัย ที่ได้ประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานกู้ชีพโรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่นและอาสาสมัครกู้ภัยจังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัญหาประการหนึ่งในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยคือการขาดอุปกรณ์การแพทย์และอุปกรณ์กู้ภัยเช่น ผ้าพันแผล สำลี ถุงมือ ออกซิเจนช่วยหายใจ ถุงลมช่วยหายใจ เปเล่ เหล็กขัดหรือชะแลง ลวดสลิง เครื่องมือดับเพลิง ไฟสปอร์ตไลท์และด้านงบประมาณที่ไม่มีงบประมาณเพียงพอในการช่วยเหลือผู้บาดเจ็บอาสาสมัครกู้ภัยต้องจ่ายเงินเอง ดังนั้นอาสาสมัครกู้ภัยจึงมีความเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานในด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์มากที่สุด ทั้งนี้ทั้งนั้นการผลักดันให้เกิดการสร้างเครือข่ายของกู้ภัยในจังหวัดมหาสารคามถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญที่ควรมีการจัดตั้งขึ้น (พิศพงษ์ บุญสวัสดิ์กุลชัย, 2540) โดยจะเกิดผลดีตามที่งานวิจัยของ Goldsmith S. et al. ในเรื่องของการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อเชื่อมโยงเป้าหมายการทำงานร่วมกันของสมาชิกในเครือข่าย การออกแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายที่สามารถควบคุมกำกับดูแลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความยืดหยุ่น การเชื่อมโยงเครือข่ายด้วยระบบการสื่อสารโดยใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งข้อมูลในการปฏิบัติงาน และการประสานงานที่ดี การบูรณาการผลการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานในเครือข่าย การพัฒนาทุนมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการให้มีทักษะและสมรรถนะในการเป็นผู้บริหารเครือข่าย (Goldsmith S. et al., 2004) สอดคล้องกับ อนุเชษฐ์ เรื่องฤทธิ์

ที่เสนอแนะว่าหน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และฝ่ายปกครองในท้องที่ ควรส่งเสริมให้มีการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยอย่างจริงจัง ภายใต้บริบทการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เมื่อประชาชนเกิดความเข้าใจในความร่วมมือกันนั้น เครือข่ายก็จะมี ความแข็งแรงมากขึ้นและเป็นการกำลังสำคัญอีกกำลังหนึ่งเพราะถ้าประชาชนเกิดความตระหนักรู้ และความเข้าใจอันดีก็จะทำให้เครือข่ายเกิดความแข็งแรงแต่ต้องอาศัยหน่วยงานของภาครัฐที่จะเป็นตัวเชื่อมที่ดีได้ (อนุเชนทร์ เรืองฤทธิ์, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยจึงอาจกล่าวได้ว่าประเด็นสภาพปัญหาและอุปสรรคที่พบจากผล การศึกษา เมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นข้อมูลและเหตุผลสนับสนุน และยืนยันให้เห็นถึงความสอดคล้องหากแต่ถ้ายังขาดการพิจารณาและตระหนักถึงความสำคัญ และบทบาทของภาครัฐและเอกชนที่มีร่วมกันก็จะทำให้ความสามารถและศักยภาพลดน้อยถอย ลงไปเรื่อย ๆ ทำให้การปฏิบัติงานไม่เกิดประสิทธิภาพที่ดีตามมาไม่รู้จบ ข้อเสนอแนะ 1. ปัญหา และอุปสรรคด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ของอาสาสมัครกู้ภัยในการปฏิบัติงานช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม เป็นปัญหาสูงสุด ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้ส านักงานบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดมหาสารคาม อบต. และเทศบาลในเขตพื้นที่จังหวัด มหาสารคาม ควรมีงบประมาณการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์กู้ภัยและปฐมพยาบาลให้ เพียงพอต่อการปฏิบัติงานแก่สมาคมหรือมูลนิธิที่ช่วย เหลือสังคม 2. ในการวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาหาแนวทางที่จะสร้างเครือข่ายการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2557). การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2558). แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. (2555). การลดความเสี่ยงจากสาธาณภัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กอบชัย บุญอรณะ. (2561). การจัดการสาธารณภัยขนาดใหญ่ : บทเรียนการแก้ไขปัญหาอุทกภัยภาคใต้ 2560. วารสารรัฐศาสตร์, 60(1). 91-101.
- พิรพงษ์ บุญสวัสดิ์กุลชัย. (2540). การประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานกู้ชีพโรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่นและอาสาสมัครกู้ภัยจังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- สมเพ็ชร งามศิริจิตต์. (25 ธันวาคม 2562). ความเป็นมาของมูลนิธิกัญญาในจังหวัดมหาสารคาม. (รังสรรค์ ชินภักดี, ผู้สัมภาษณ์)
- สุนทรชัย ขอบยศ. (2555). กระบวนการและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเทศบาลตำบล : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลในจังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2542). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพันธ์ ฉันทแดนสุวรรณ. (2546). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.
- อนุเชนทร์ เรืองฤทธิ์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของชุมชนเทศบาลตำบลเกาะคาแม่ยาว ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเนชั่น.
- Goldsmith S. et al. (2004). Governing by Network: The New Shape of the Public Sector. The Innovation Journal: The Public Sector Innovation Journal, 14(2), 1-2.

ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียน
ประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*

LEADERSHIP FACTORS OF SCHOOL ADMINISTRATORS
AFFECTING PRIMARY SCHOOL QUALITY IN THE THREE SOUTHERN
BORDER PROVINCES

ณัฐธิตา ชุมประมาน

Natthita Chumpraman

ประชุม รอดประเสริฐ

Prachoom Rodprasert

จรัส อติวิทยากรณ์

Jaras Atiwithayaporn

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

Hatyai University, Thailand

E-mail: natthita.chu004@hu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) ศึกษาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 3) ศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 4) ตรวจสอบปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ วิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 286 คน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษา สุ่มตัวอย่างแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .963 ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ อิทธิพลทางตรงทางอ้อม ทดสอบองค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 2) คุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาพรวมอยู่ในระดับดี ด้านกระบวนการบริหารการจัดการ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.97 3) ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา พยากรณ์

* Received 9 August 2022; Revised 27 August 2022; Accepted 29 August 2022

หาตัวทำนายที่ดีที่สุด คือ ด้านภาวะผู้นำ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ร่วมทำนายปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา ได้ร้อยละ 22.40 มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 สมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอย่างน้อย 1 ด้าน มีผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา พยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ดังนี้ รูปคะแนนดิบ $\hat{Y} = 1.474 + .230 \text{ (Ethic)} + .339 \text{ (Leadership)}$ รูปคะแนนมาตรฐาน $\hat{Z} = .213 \text{ (Ethic)} + .293 \text{ (Leadership)}$ 4) พิจารณาผลตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผ่านเกณฑ์ มีค่าดัชนีที่ได้คือ $\text{CMIN/p} = 22.605$ $\text{df} = 1.610$ $P = .067$ $\text{GFI} = .982$, $\text{RMSEA} = .047$ $\text{CFI} = .995$ $\text{AGFI} = .995$ $\text{TLI} = .991$ $\text{RMR} = .008$ $\text{CN} = 298$

คำสำคัญ: ปัจจัยภาวะผู้นำ, ผู้บริหารโรงเรียน, คุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา, สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) study the level of leadership of primary school administrators in the three southern border provinces 2) study the quality of primary schools in the three southern border provinces 3) study the factors of leadership of school administrators that affect Quality of primary schools in the three southern border provinces 4) Examine the leadership factors of school administrators affecting the quality of primary schools in the three southern border provinces. Mixed research method The research sample consisted of 286 people, namely school administrators, teachers, school committees. Stratified sampling The tool used the questionnaire, interview form, the confidence value was .963 using software packages for analysis, including mean, standard deviation Pearson correlation coefficient Multiple regression analysis direct influence The corroborative component was tested. The results showed that 1) the level of school administrators leadership influenced the quality of primary schools. The overall picture is at a high level. The highest mean is in human relations. The mean is 4.48 2) Quality of primary schools in the three southern border provinces The overall picture is good. In terms of management process, the mean was 3.97 3) Leadership factors of school administrators affected the quality of primary schools. The forecast for the best predictor was leadership, morality and ethics, together to predict the leadership factors of school administrators affecting the quality of primary schools by 22.40 percent. It was statistically significant at .01

level. The hypothesis was that the leadership of the school administrators in at least one aspect had an effect on the quality of primary schools. Forecast in raw score format as follows: Raw score $\hat{Y} = 1.474 + .230 \text{ (Ethic)} + .339 \text{ (Leadership)}$ Standard score $\hat{Z} = .213 \text{ (Ethic)} + .293 \text{ (Leadership)}$ 4) Considering the confirmation component, it was found that it was consistent with the empirical data through the criteria. The index value was $CMIN/p = 22.605$ $df = 1.610$ $P = .067$ $GFI = .982$, $RMSEA = .047$ $CFI = .995$ $AGFI = .995$ $TLI = .991$ $RMR = .008$ $CN = 298$

Keywords: Leadership Factors, School Administrators, Primary School Quality, Three Southern Border Provinces

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พัฒนาประเทศ ผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนในการพัฒนาการศึกษา เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นทั้งความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) คือ “ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาค้นให้เป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพคนของประเทศ ตระหนักถึงความสำคัญ ภายใต้วิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข ในสังคม” แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2574 กับทิศทางที่จะพัฒนาการศึกษาในมิติต่าง ๆ เช่น มิติด้านความมั่นคง มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม มิติด้านการบริหารจัดการภาครัฐ กวี วงศ์พุฒิ ชี้ให้เห็นพฤติกรรมภาวะผู้นำที่แสดงออก 5 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงาน 2) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม 3) ด้านบุคลิกภาพ 4) ด้านภาวะผู้นำ 5) ด้านมนุษยสัมพันธ์ (กวี วงศ์พุฒิ, 2542) ซึ่งเป็นการจูงใจให้ผู้ตามทำงานได้มากกว่าที่คาดหวังไว้ เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา และเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน เตรียมความพร้อมการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ผลการวิจัยที่ได้เป็นข้อมูลเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุงพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงานให้ดียิ่งขึ้น การสร้างความเป็นมาตรฐานการศึกษาของชาตินั้น มีปัจจัยสำคัญเป็นลักษณะทางการศึกษา ก่อให้เกิดคุณภาพที่พึงประสงค์ ภายใต้มาตรฐานที่ยอมรับ การสร้างความเป็น “คุณภาพการศึกษา (Educational Quality)

คำว่า “คุณภาพ (Quality)” เป็นคำที่ใช้กันมากในวงการธุรกิจ มีผู้ให้ความหมายไว้อย่างต่างกัน (สมศักดิ์ สันธุระเวช, 2542) ได้กล่าวว่า การทำให้ลูกค้าพึงพอใจและความหวังของลูกค้าได้รับการตอบสนอง เช่น คุณภาพในการศึกษา คือ การทำให้ผู้ปกครอง ชุมชนสังคม เกิดความพึงพอใจ ประทับใจ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นความสามารถของผู้นำในการจูงใจผู้ร่วมงานให้เห็นคุณค่าในการทำงานมีการสื่อสารที่ชัดเจน เปิดเผย พัฒนาความสามารถและศักยภาพในการทำงานของผู้ร่วมงานให้ดำเนินงานประสบผลสำเร็จ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้แนวคิดของ เบทแมน และสเนล (Bateman, T. S. & Snell, S. A., 1999) ควรวางไว้เพื่อเป็นรากฐานในการเสริมสร้างศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
4. เพื่อตรวจสอบปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods) ในลักษณะของการผสมผสานระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สถานที่ในการวิจัย คือ โรงเรียนประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการเขตสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครูและคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 286 คน กลุ่มตัวอย่างคำนวณด้วยสูตรของทาโรยามาเนและใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Yamane, T., 1973) และวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะจง จำนวน 15 คน

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N แทน ขนาดของประชากร

e แทน ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะคือ

ระยะที่ 1 ศึกษา และทบทวนวรรณกรรมจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระยะที่ 2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

ระยะที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ระยะที่ 4 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบและยืนยันอิทธิพลของภาวะผู้นำต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. เครื่องมือวิจัย

การศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้)

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา มาวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2. แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามด้านพฤติกรรมปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน 5 ด้าน เรื่อง ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วเทียบกับเกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) ซึ่งแบ่งค่าช่วงคะแนนเป็นช่วง ๆ โดยมีความหมายดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย พฤติกรรมปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน 5 ด้าน

4.51 - 5.00	มากที่สุด
3.51 - 4.50	มาก
2.51 - 3.50	ปานกลาง
1.51 - 2.50	น้อย
1.00 - 1.50	น้อยที่สุด

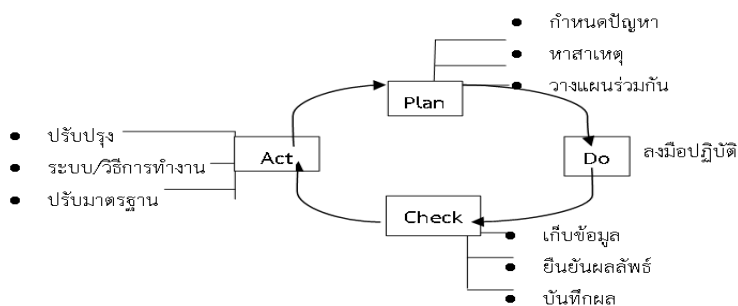
3. แบบสอบถามตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตรวจสอบความเที่ยงตรง โดยใช้วิธีการหาค่า IOC และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha, ค.ศ.1970)

4. การวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วเทียบกับเกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) ซึ่งแบ่งค่าช่วงคะแนนเป็นช่วงๆ โดยมีความหมายดังนี้ เกณฑ์การตัดสินคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มี 5 ระดับ

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	คิดเป็นร้อยละ	ระดับคุณภาพ	แปลคุณภาพ
4.50 - 5.00	ร้อยละ 90 ขึ้นไป	5	• ระดับยอดเยี่ยม
4.00 - 4.99	ร้อยละ 80.00 - 89.99	4	• ระดับดีเลิศ
3.50 - 3.99	ร้อยละ 70.00 - 79.99	3	• ระดับดี
2.50 - 2.99	ร้อยละ 60.00 - 69.99	2	• ระดับปานกลาง
0.00 - 2.49	น้อยกว่าร้อยละ 60.00	1	• ระดับกำลังพัฒนา

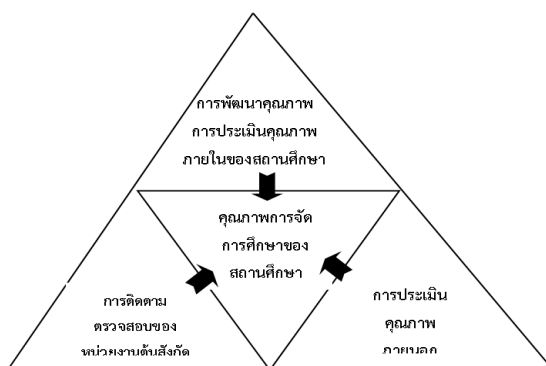
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) (linear regression analysis) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) เกณฑ์ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อบอกระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

การศึกษาวิจัยปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีแนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนคุณภาพ ได้มีนักวิชาการหรือนักการศึกษาให้ความหมายเกี่ยวกับคุณภาพของสถานศึกษาไว้หลายท่าน สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 - 2559) ที่มุ่งมั่น พัฒนาคนอย่างรอบด้านเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา เพื่อสร้างสังคมไทย ให้เป็นสังคมคุณธรรม และการเรียนรู้ ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้บรรลุถึงมาตรฐานจะต้องคำนึงถึง การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Plan) โครงการทุกโครงการมีเป้าหมาย มีการวางแผน รวมทั้งการติดตามโครงการ กำกับดูแลโครงการอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกระบวนการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องตามวงจร PDCA
(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549)

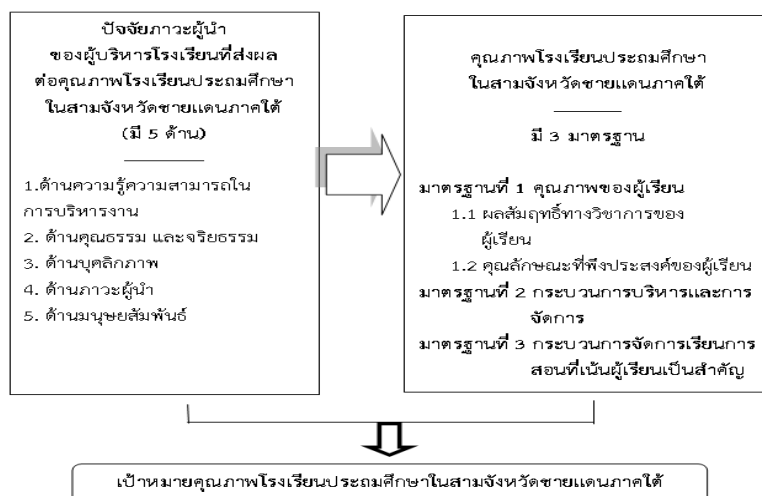
วงจรคุณภาพ 4 กระบวนการ หรือเรียกว่า วงจร PDCA สามารถอธิบายได้ดังนี้ P = Plan = วางแผน หมายถึง ขั้นตอนการวางแผนเพื่อเลือกปัญหาดัง แก่ปัญหาและการวางแผน แก้ปัญหา D = Do = ปฏิบัติ หมายถึง ขั้นตอนการแก้ปัญหา นำวิธีการแก้ปัญหาไปปฏิบัติ C = Check = ตรวจสอบ หมายถึง ขั้นตอนการเปรียบเทียบผลการแก้ปัญหา โดยเก็บข้อมูลก่อน และหลังแก้ไข ได้ผลอย่างไร ตรงตามเป้าหมายหรือไม่ A = Act = แก้ไข หมายถึง การนำวิธีการแก้ปัญหาที่ได้ผลมากำหนด เป็นมาตรฐาน เพื่อยึดถือปฏิบัติต่อไปและกำจัดปัญหาให้หมดไป การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษา การประเมินในส่วนนี้ เป็นการดำเนินงาน โดยองค์กรภายนอกกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เป็นองค์กรมหาชน ทำหน้าที่ประเมินและให้การรับรองว่า สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานการศึกษา โดยกำหนดให้มีการประเมินทุก 5 ปี (ปราโมศ อิสโร, 2554) สามารถดำเนินการได้ทั้งในส่วนการพัฒนาคุณภาพและการประเมินคุณภาพสถานศึกษา ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ของกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

จำนวน 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎี นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรง ด้วยวิธีการ IOC จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน หาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .963 โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา นำมาแสดงผลเป็นร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์พฤติกรรมปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายด้าน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) วิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) ด้วยเทคนิคการใช้หลักประมาณค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง โดยการวิเคราะห์หาค่าอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม ทดสอบเพื่อตรวจสอบโมเดลการวิเคราะห์หาค่าองค์ประกอบเชิงยืนยัน ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ในโปรแกรมสำเร็จรูป Amos

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียน ประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และระดับพฤติกรรมปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยภาพรวมเป็นรายด้าน

ลำดับ	ปัจจัยภาวะผู้นำ 5 ด้าน	n = 286		
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงาน	4.23	0.54	มาก
2	ด้านคุณธรรมและจริยธรรม	4.45	0.55	มาก
3	ด้านบุคลิกภาพ	4.44	0.51	มาก
4	ด้านภาวะผู้นำ	4.36	0.52	มาก
5	ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.48	0.51	มาก
รวม		4.39	0.48	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมปัจจัยภาวะผู้นำ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาผลรวมปัจจัยภาวะผู้นำ พบว่า ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.48 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผลการวิจัยพบว่า ด้านมนุษยสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 4.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.51 รองลงมา ด้านคุณธรรมและจริยธรรม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.55

2. การวิเคราะห์คุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ระดับคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (มาตรฐาน 3 ด้าน)

ลำดับ	คุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	n = 286		
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
มาตรฐานที่ 1	คุณภาพของผู้เรียน	3.84	0.67	ดี
	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน	3.84	0.67	ดี
	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน	3.84	0.67	ดี
มาตรฐานที่ 2	กระบวนการบริหารและการจัดการ	4.11	0.67	ดีเลิศ
มาตรฐานที่ 3	กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.94	0.61	ดี
รวม		3.97	0.64	ดี

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับ ดี มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.97 ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.64 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือมาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.67

3. ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

การวิเคราะห์สหสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ดังปรากฏในตาราง

	Effective	Ability	Ethic	Personality	Leadership	Relation
Pearson Correlation	1	.421	.431	.347	.451	.398
Effective						
Ability	.421	1	.754	.687	.712	.665
Ethic	.431	.754	1	.779	.742	.761
Personality	.347	.687	.779	1	.748	.801
Leadership	.451	.712	.742	.748	1	.786
Relation	.398	.665	.761	.801	.786	1

จากตารางที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามตาราง ความสัมพันธ์ของเพียร์สันกับผลรวมระหว่างตัวแปร ในแต่ละด้านมีค่าอยู่ระหว่าง .347 - .801 แล้วนำผลรวมวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผล ต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการนำค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน มาวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

4. ผลการตรวจสอบปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียน ประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏผลการวิจัย ตามตารางที่ 4 และตารางที่ 5

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อตรวจสอบปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผล ต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ชื่อตัวแปรพยากรณ์	B	SEE	Beta	t	Sig
ค่าคงที่	1.474	.278		5.291	.000
ด้านคุณธรรมและจริยธรรม	.230	.084	.213	2.721	.007
ด้านภาวะผู้นำ	.339	.090	.293	3.743	.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 4 ผลการวิจัย พบว่า ตัวแปรพยากรณ์คุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาใน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ แบบขั้นตอน (Stepwise

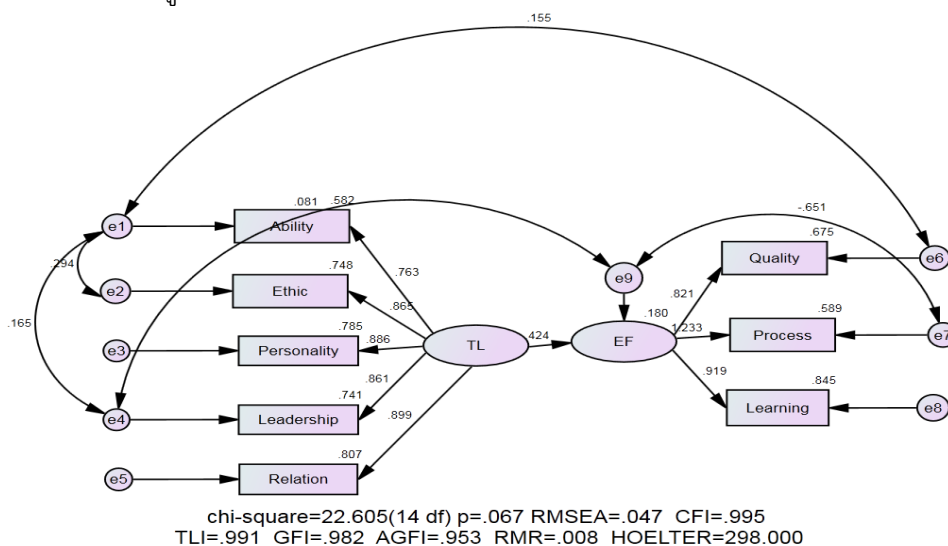
Multiple Regression Analysis) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน ตัวแปรที่เข้าสู่สมการทำนาย ได้แก่ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม (Ethic) มีค่าเท่ากับ .213 (Beta = .213) และด้านภาวะผู้นำ (Leadership) มีค่าเท่ากับ .293 (Beta = .293) โดยสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.474 + .230 (\text{Ethic}) + .339 (\text{Leadership})$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .213(\text{Ethic}) + .293 (\text{Leadership})$$

วิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) ด้วยเทคนิคการใช้หลักประมาณค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง โดยการวิเคราะห์หาค่าอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม และทดสอบโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ตรวจสอบปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ในโปรแกรมสำเร็จรูป Amos

ภาพที่ 4 โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

ตารางที่ 5 ค่าดัชนีทดสอบโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจสอบปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (n = 285)

ดัชนีบ่งชี้ความเหมาะสม	ค่าสถิติ	เกณฑ์	ผลบ่งชี้
1. ค่าสถิติไค-สแควร์ (CMIN-p)	22.605	ไม่มีนัย สำคัญทาง สถิติ	เหมาะสมดี

ดัชนีบ่งชี้ความเหมาะสม	ค่าสถิติ	เกณฑ์	ผลบ่งชี้
2. ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (CMIN/df)	1.610	<3	เหมาะสมดี
3. ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (P - value)	.067	>.05	เหมาะสมดี
4. ดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดี (GFI)	.982	>0.90	เหมาะสมดี
5. ดัชนีวัดความพอดีเชิงเปรียบเทียบ (CFI)	.995	0 ถึง 1	เหมาะสมดี
6. ดัชนีรากที่สองของความคลื่อนในการประมาณ (RMSEA)	.047	0 ถึง 1	เหมาะสมดี
7. ดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้แล้ว (AGFI)	.953	0 ถึง 1	เหมาะสมดี
8. ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (TLI)	.991	0 ถึง 1	เหมาะสมดี
9. ดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือ (RMR)	.008	0 ถึง 1	เหมาะสมดี
10. ดัชนีแสดงค่าขนาดกลุ่มตัวอย่าง (CN)	298	>200	เหมาะสมดี

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ห้องประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โมเดล เพื่อตรวจสอบปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณา ค่าไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 22.605 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ พิจารณาค่า P เท่ากับ .067 ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (P) ต้องมากกว่า 0.05 ยิ่งมากยิ่งขึ้น ถือว่าผ่านเกณฑ์ เมื่อพิจารณาค่าไค - สแควร์สัมพันธ์ (CMIN/df) ต้องน้อยกว่า 3 หรือเข้าใกล้ 0 ยิ่งดี ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ มีค่าเกณฑ์ปกติ กล่าวได้ว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แต่เมื่อพิจารณาค่าดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ .047 ซึ่งบอกค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแบบในรูปของรากของค่าเฉลี่ยกำลังสอง แสดงค่าความเหมาะสมของโมเดลเป็นโมเดลที่ยอมรับได้ และเมื่อพิจารณาค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดี (GFI) มีค่าเท่ากับ = .982 ค่าดัชนีวัดความพอดีเชิงเปรียบเทียบ (CFI) = .995 ค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) = .995 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (TLI) = .991 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือ (RMR) = .008 ซึ่งมีค่าใกล้ 1 แสดงว่าโมเดลนี้มีความเหมาะสมที่สุด ยอมรับได้ เมื่อดูตารางการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Pearson Correlation Effective) ใน ตารางที่ 3 แสดงค่าสถิติความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เมื่อวิเคราะห์ภาพที่ 4 โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน มีลำดับความสำคัญ ดังนี้ ด้านมนุษยสัมพันธ์ (Relation) มีค่าเท่ากับ .899 ด้านบุคลิกภาพ มีค่าเท่ากับ .886

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การอภิปรายผลการวิจัย นำเสนอตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 1 เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อภิปรายได้ว่า ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 45 องค์ประกอบย่อย มี 3 มาตรฐาน และ 21 มาตรฐานย่อย การวิเคราะห์โมเดลตัวแบบองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ตามลำดับค่าสูงสุด ด้านมนุษยสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีอธยาศัยที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส สอดคล้องกับแนวคิดของจุงบาส และโซซิก ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องภาวะผู้นำกับวัฒนธรรมองค์กร (Jung, D. I. et al., 1995) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมคิด สกุลสถาปัตย์ ผู้นำที่มุ่งความสัมพันธ์จะมีความสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสมาชิกในกลุ่มของตน ทำให้งานมีประสิทธิภาพได้ (สมคิด สกุลสถาปัตย์, 2552) ซึ่งสอดคล้องกับ อิระพล เพ็งจันทร์ ทักษะมนุษยสัมพันธ์ หมายถึงความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น (อิระพล เพ็งจันทร์, 2555) สอดคล้องกับทฤษฎีของเบิร์น ผู้นำ มักจะพยายามสื่อสารหรือมีความสัมพันธ์ที่จะยกระดับจิตใจได้สำนึก และคุณธรรมของผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรในองค์กรเกิดความพึงพอใจและปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ ตามที่กำหนดไว้ (Burns, J. M., 1978) สอดคล้องกับ อิระ รุญเจริญ ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ มีลักษณะสำคัญ คือต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงาน มีเหตุผล มีอุดมการณ์ (อิระ รุญเจริญ, 2553)

วัตถุประสงค์ ข้อ 2 ศึกษาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อภิปรายได้ว่า โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) คุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส) ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน ข้อที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือมาตรฐานที่ 2 ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ภาพรวมอยู่ในระดับ ดีเลิศ ตามโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน มีค่าน้ำหนักที่ 1.233 อภิปรายได้ว่า มาตรฐานที่ 2 ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ภาพรวมอยู่ในระดับ ดีเลิศ และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีเป้าหมาย วิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษาที่ชัดเจน โรงเรียนเป็นองค์กรที่เน้นการให้บริการ การบริหารจัดการการศึกษาที่เน้นผู้เรียนมีคุณภาพ ตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนด คือ คนดี คนเก่ง สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างเป็นสุข ซึ่งสอดคล้องกับ รัตติกรณ์ จงวิศาล ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่และความรับผิดชอบสูงสุด จำเป็นต้องมีประสิทธิผลสูง มีความสามารถในการกระตุ้นและเอื้ออำนวยให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2556) สอดคล้องกับแนวคิดของกันตพัฒน์ มณฑา กล่าวว่ากระบวนการเรียนรู้และพัฒนาโรงเรียนให้ดีขึ้น โดยมีจุดเด่น เช่น

1) เน้นความต้องการของผู้รับบริการ 2) พัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา 3) จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ตามหลักสูตรสถานศึกษา 4) บริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ 5) ผสมผสานวิธีการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาโรงเรียน (กัณฑ์พัฒน์ มณฑา, 2561)

วัตถุประสงค์ ข้อ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อภิปรายได้ว่า โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น พบว่าปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน มี 5 ด้าน เรียงลำดับความสำคัญตามโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน ดังนี้ 1) ด้านมนุษยสัมพันธ์ มีค่าเท่ากับ .899 2) ด้านบุคลิกภาพ มีค่าเท่ากับ .886 3) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม มีค่าเท่ากับ .865 4) ด้านภาวะผู้นำ มีค่าเท่ากับ .861 5) ด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงาน มีค่าเท่ากับ .763 ผลการวิจัย พบว่า ด้านมนุษยสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานอุดมศึกษาสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ที่กล่าวว่า คุณภาพผู้บริหารหรืออาจารย์ ด้านมนุษยสัมพันธ์ต้องมาอันดับหนึ่ง เพราะมนุษยสัมพันธ์ ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ทำให้งานต่าง ๆ ประสบความสำเร็จเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับนับถือ ขจัดปัญหาความขัดแย้งได้ดี (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์, 2555)

วัตถุประสงค์ ข้อ 4 เพื่อตรวจสอบปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อภิปรายได้ว่าปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ในรูปค่าสถิติไคสแควร์ ที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสมมติฐานค่าไคสแควร์ Model Chi - Square = 215.071 และค่า Sig .001 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่แสดงว่าปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขึ้นกับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว ที่ให้ความสำคัญ เมื่อพิจารณาตามค่าดัชนีทดสอบโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน มีองค์ประกอบ 5 ด้าน มีลำดับความสำคัญ ดังนี้ 1) ด้านมนุษยสัมพันธ์ มีค่าเท่ากับ .899 2) ด้านบุคลิกภาพ มีค่าเท่ากับ .886 3) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม มีค่าเท่ากับ .865 4) ด้านภาวะผู้นำ มีค่าเท่ากับ .861 5) ด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงาน มีค่าเท่ากับ .763

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” ผู้วิจัยสามารถสรุปเกี่ยวกับ ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงาน

2) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม 3) ด้านบุคลิกภาพ 4) ด้านภาวะผู้นำ 5) ด้านมนุษยสัมพันธ์ และคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มี 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นผลงานวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าจุดเด่นของโรงเรียนหรือสถานศึกษา ซึ่งเป็นสถานที่ที่พัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่มีปัญญา สามารถออกไปปรับใช้สังคมได้นั้นย่อมมาจากการยอมรับในตัวผู้นำ หรือผู้บริหารโรงเรียนที่มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ดี เก่งและมีมนุษยสัมพันธ์เข้ากับชุมชนได้ ถือเป็นพฤติกรรมที่ดี สร้างความเป็นกันเอง งานวิจัยฉบับนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารโรงเรียน เพราะมนุษยสัมพันธ์ ทำให้เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ ทำให้งานต่าง ๆ ประสบความสำเร็จ คุณภาพผู้บริหารหรืออาจารย์ ด้านมนุษยสัมพันธ์ต้องมาอันดับหนึ่ง รองลงมาด้านบุคลิกภาพต้องดูดี จึงจะเป็นที่เคารพนับถือ และเกิดความศรัทธา เมื่อมาวิเคราะห์ ด้านคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ (Process) มีค่าน้ำหนัก เท่ากับ 1.233 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน มีการใช้กระบวนการบริหารและการจัดการในการเรียนการสอน ทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ โรงเรียนมีคุณภาพเป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชน สรุปได้ว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะภาวะผู้นำ ต้องมีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล มีมุมมองในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ลักษณะของผู้นำให้เกียรติและเคารพศักดิ์ศรีของผู้ร่วมงาน และเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็น ร่วมแก้ปัญหา ร่วมตัดสินใจ เห็นคุณค่าตนเองและผู้ร่วมงาน ซื่อสัตย์ จริงใจ มีความสามารถกระตุ้น จูงใจให้เกิดความรักและความผูกพันในองค์กร บทบาทความวิจัยเรื่อง ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน เป็นความสามารถเฉพาะของผู้บริหาร ที่สามารถโน้มน้าวบุคคลากรในองค์กรให้เห็นคล้อยตาม ชักจูงใจบุคคลในองค์กรให้ร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ข้อเสนอแนะ ควรมีการศึกษาแนวทางการนำองค์ประกอบ ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพิ่มเติมในองค์ประกอบด้านอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทในการบริหารจัดการศึกษาของแต่ละชุมชนแต่ละพื้นที่ ควรมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยกับผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา และระดับการศึกษาเอกชน

เอกสารอ้างอิง

- กวี วงศ์พุฒ. (2542). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาวิสัยทัศน์นักบริหาร.
- กนต์พัฒน์ มณฑา. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสยาม.

- ธีระ รุญเจริญ. (2553). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา ยุคปฏิรูปการศึกษา เพื่อปฏิรูปรอบ 2 และประเมินภายนอกรอบ 3 (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: ข้างฟ้าง.
- ธีระพล เพ็ญจันทร์. (2555). การบริหารจัดการสถานศึกษา. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). วิธีการสร้างสถิติสำหรับการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สวีริยาสาสน์.
- ปราโมศ อิศโร. (2554). ภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- รัตติภรณ์ จงวิศาล. (2556). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์. (2555). การบริหารงานอุดมศึกษาสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.
- สมคิด สุกุลสถาปต์ย์. (2552). รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพในการปฏิรูปการศึกษาแบบยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมศักดิ์ สันธะระเวชญ์. (2542). มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- Bateman, T. S. & Snell, S. A. (1999). Management: Building competitive advantage (4th ed.). Boston: Irwin McGraw-Hill.
- Burns, J. M. (1978). Leadership. New York: Harper and Row.
- Jung, D. I. et al. (1995). Bridging Leadership and Culture : A Theoretical. Consideration of Transformation Leadership and Collectivist Cultures. Journal of Leadership Studie, 2(4), 22-27.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis. New York: Harper and Row.

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์*

FACTORS CORRELATION TO QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLY LIVING IN MUANG NAKHONGSAWAN PROVINCE

ศิริรัตน์ จำปีเรือง

Sirirut Chumpeeruang

วงศ์สิริ แจ่มฟ้า

Wongsiri Jampha

นรินาถ วิทยโชคกิตติคุณ

Niranart Vithayachokkikhun

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์

Boromarajonani College of Nursing, Sawanpracharak Nakhonsawan, Thailand

E-mail: sirirut2003@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 265 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลคุณภาพชีวิต และปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมืออยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยที่ผ่านการเตรียมมาอย่างดีแล้ว วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับคุณภาพชีวิตด้วยสถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$ ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับกลางร้อยละ 54.7 คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมในระดับดีมากที่สุดร้อยละ 67.9 มีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอยู่ในระดับมากร้อยละ 67.2 มีการรับรู้ภาวะสุขภาพและเจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 54.3 และ 53.6 ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับคุณภาพชีวิตพบว่า ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและปัจจัยด้านการรับรู้ภาวะสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .441$ และ $.578$ ตามลำดับ)

* Received 6 August 2022; Revised 24 August 2022; Accepted 29 August 2022

ส่วนปัจจัยด้านเจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ดังนั้น ในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุบุคลากรสาธารณสุขควรให้ความสำคัญกับการจัดบริการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและการรับรู้ภาวะสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ เพื่อคงไว้ซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุได้

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, ปัจจัยสุขภาพ

Abstract

The objectives of this research article were to quality of life in the Elderly who reside in urban community, Nakhonsawan province. Research design was a descriptive study. The study was conducted on sampling group of 265 people. Stratified random sampling was introduced to select the samples. Tool, which was proved to be well-qualified for conducting research, was a questionnaire designed to survey the elderly characteristics, quality of life, and factors affected quality of life in senior citizens. Percentage, average, standard are statistical measurements that were used to analyze data. Pearson's product moment correlation were used to analyze correlation between factors and quality of life. The statistical significant level set at $p < 0.05$. After conducting research, result shows that quality of life for urban senior community is in moderate level for 54.7%. Environmental domain of quality of life was at high level (67.2%). Factors of knowledge to maintain oneself in good health at a high level of 67.2%, factors of individual health awareness and attitude towards healthy lifestyle were at the moderate level, 54.3% and 53.6%, respectively. Factors correlation to quality of life of the elderly analysis found that factors of knowledge to maintain oneself in good health and individual health awareness were statistic significantly ($r = .441$ and $.578$, respectively). As for factors of attitude towards healthy lifestyle was not correlated with the quality of life of the elderly. In order to development of quality of life among the elderly, Health personnel should focus on gaining the knowledge about health and health status perception for elderly to maintain a good quality of life.

Keywords: Quality of Life, Elderly, Health Factors

บทนำ

แนวโน้มของประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นในทุกประเทศ สำหรับประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยพบว่าประชากรสูงวัยอายุ 60 ปีขึ้นไป ในปี 2557 มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.9 หรือประมาณ 10 ล้านคน นอกจากนี้สำนักงานสถิติแห่งชาติยังคาดการณ์ว่าในปี 2573 ประเทศไทยจะมีจำนวนผู้สูงอายุมากถึง 18 ล้านคน (วรลักษณ์ ศรีนนท์ประเสริฐ, 2560) และพบว่าโรคที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหัวใจขาดเลือดหรือโรคหลอดเลือดหัวใจตีบ อาการสับสนและสูญเสียความทรงจำ ภาวะสมองเสื่อม อาการนอนไม่หลับ ภาวะซึมเศร้า ปัญหาการกลั่นแกล้งการข่มขู่และไม่อยู่ และปัญหาการได้ยินซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการเจ็บป่วยสะสมตั้งแต่วัยหนุ่มสาวหรือวัยทำงาน แต่ไม่ได้รับการรักษาหรือการดูแลอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดอาการรุนแรงในวัยสูงอายุ หลายโรคเกิดจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทั้งการบริโภคอาหาร ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สูบบุหรี่ ขาดการออกกำลังกาย และขาดการควบคุมอารมณ์ที่ดี (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561) ดังนั้น การส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุจึงเป็นเรื่องเร่งด่วนในการดำเนินการเพื่อลดการเกิดปัญหาสุขภาพระยะยาวและปัญหาการพึ่งพิง เพราะสุขภาพเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายสนับสนุนและส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพประชากรถ้วนหน้า แต่ก็ยังพบอัตราป่วยด้วยกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นปัญหาสุขภาพที่เกิดจากโรคที่สามารถป้องกันได้ ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุ พบว่าระดับการศึกษา แรงสนับสนุนทางสังคม การเป็นสมาชิกชมรม และการมีโรคประจำตัวเป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุ (นิทรา กิจธีระวุฒิมังษ์ และคันสนีย์ เมฆรุ่งเรืองวงศ์, 2559) นอกจากนี้ยังพบว่าระดับความรู้ เครือข่ายทางสังคม และอาชีพ มีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ (วาสนา สิทธิกัน, 2560) ซึ่งจากผลการศึกษาจะพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพส่งผลกระทบต่อภาวะการเจ็บป่วย การดำเนินชีวิตและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

คุณภาพชีวิต (quality of life) เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของการอยู่ดีมีสุขของประชากรผู้สูงอายุ (ปัทมา ผ่องศิริ และคณะ, 2561) เป็นการรับรู้ความพึงพอใจและการรับรู้สถานะทางร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสภาพแวดล้อมของบุคคล ในการดำรงชีวิต ดังนั้นคุณภาพชีวิตจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อผู้สูงอายุในสังคม ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีจะสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและมีสุขภาพที่ดีในบั้นปลายชีวิต ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมไทยพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง (กุลธิดา กุลประทีปปัญญา และคณะ, 2563) จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ คือ อายุ การมีผู้ดูแล โรคประจำตัวหรืออาการเจ็บป่วย สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ความเพียงพอของรายได้ อาชีพ และการประกันสุขภาพ (สุนิสา คำขึ้น และคณะ, 2563) แต่ยังคงขาดการศึกษาที่เป็นมุมมองของผู้สูงอายุที่เกี่ยวกับการดูแลตนเอง อาทิ ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ เจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพ และการรับรู้ภาวะสุขภาพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุน่าจะต้องได้รับการช่วยเหลือใน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตจากระดับปานกลางไปสู่การมีคุณภาพชีวิตระดับสูงขึ้น จึงควรมีการหาทางพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขมากขึ้น

จากการสำรวจประชากร จังหวัดนครสวรรค์ ปี พ.ศ. 2559 พบว่า จำนวนประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน 187,436 คน โดยในอำเภอเมืองมีผู้สูงอายุ จำนวน 40,720 คน เมื่อพิจารณาผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลจากคนในครัวเรือน หมู่บ้าน/ชุมชน หรือภาครัฐ พบว่าผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลจากคนในครัวเรือน หมู่บ้าน/ชุมชน หรือภาครัฐของจังหวัดนครสวรรค์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากจำนวน 96,087 คน หรือร้อยละ 56.2 ของประชากรผู้สูงอายุทั้งจังหวัด ในปี 2556 เพิ่มขึ้นจำนวน 129,740 คนหรือร้อยละ 73.0 ในปี 2557 เพิ่มขึ้นจำนวน 137,850 คน หรือร้อยละ 75.5 ในปี 2558 เพิ่มขึ้น จำนวน 140,806 คนหรือร้อยละ 75.1 ในปี 2559 (สำนักงานสถิติจังหวัดนครสวรรค์, 2559) ซึ่งจากสถิติแสดงถึงผู้สูงอายุในชุมชนเมืองมีแนวโน้มสูงขึ้น ลักษณะชุมชนเป็นครอบครัวเดี่ยว มีเศรษฐกิจและรายได้แตกต่างกัน ผู้สูงอายุอยู่บ้านตามลำพัง ต้องดูแลตนเองในช่วงระหว่างวัน ซึ่งความแตกต่างของชุมชนอาจส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญห และยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนในผู้สูงอายุวัดไทรใต้ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุวัดไทรใต้ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ ด้านเจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพและด้านการรับรู้ภาวะสุขภาพ ของผู้สูงอายุ วัดไทรใต้ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ ด้านเจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพ และด้านการรับรู้ภาวะสุขภาพ กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุวัดไทรใต้ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตบริการสุขภาพของศูนย์แพทย์ชุมชนเมืองวัดไทรใต้ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ จำนวนทั้งสิ้น 2,681 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) จากประชากรทั้งหมด 11 ชุมชน คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากชุมชนขนาดใหญ่ที่มีประชากรจำนวนมาก 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนเขานกกระเด็นและชุมชนเอราวัณ

ผู้วิจัยทำการสุ่มอย่างง่ายจากหมายเลขบ้านเลขที่ จนครบตามจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง คำนวณจากสูตรของ Krejcie and Morgan จากข้อมูลประชากร กลุ่มเป้าหมาย กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และให้มีค่าความคาดเคลื่อนได้ร้อยละ 5 คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ 265 คน

เครื่องมือวิจัยการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ อายุ เพศ รายได้

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับสุขภาพผู้สูงอายุ ลักษณะของข้อคำถามเป็นคำถามปลายเปิด เป็นประโยคบอกเล่าให้เลือกตอบ ใช่ ไม่ใช่ ไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ เพียงคำตอบเดียว จำนวน 16 ข้อ

การแปลผลโดยแบ่งระดับความรู้เป็น เป็น 3 ระดับ ด้วยคะแนนจากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังนี้

คะแนน อยู่ระหว่าง 5.00 - 10.02 คะแนน มีความรู้อยู่ในระดับน้อย

คะแนน อยู่ระหว่าง 10.03 - 12.23 คะแนน มีความรู้อยู่ในระดับ

ปานกลาง

คะแนน อยู่ระหว่าง 12.24 - 16.00 คะแนน มีความรู้อยู่ในระดับมาก

2. แบบสอบถามเจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ เป็นแบบเลือกคำตอบเดียว คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ลักษณะของข้อคำถามที่ใช้มีลักษณะในเชิงบวกและลบ (Positive or Negative Statement) เป็นประโยคบอกเล่า มีจำนวน 25 ข้อ การแปลผลพิจารณาเกณฑ์เฉลี่ยของระดับเจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพจากค่ามัธยฐานเลขคณิตของคะแนนที่ได้คือ $X \pm \frac{1}{2} S.D.$ ซึ่งมีระดับคะแนน ดังนี้

คะแนนต่ำกว่า 62.58 หมายถึง เจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับไม่ดี

คะแนนตั้งแต่ 62.58 - 66.86 หมายถึง เจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนสูงกว่า 66.86 ขึ้นไป หมายถึง เจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับดี

3. แบบสอบถามการรับรู้ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ เป็นแบบเลือกคำตอบเดียว คือ ปฏิบัติมาก ปฏิบัติค่อนข้างมาก ปฏิบัติค่อนข้างน้อย ปฏิบัติน้อย และ

ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ลักษณะของข้อคำถามที่ใช้มีลักษณะในเชิงบวกและลบ (Positive or Negative Statement)

การแปลผลพิจารณาเกณฑ์เฉลี่ยของระดับการรับรู้ภาวะสุขภาพ จากค่ามัธยฐานเลขคณิตของคะแนนที่ได้คือ $X \pm \frac{1}{2} S.D.$ ซึ่งมีระดับคะแนน ดังนี้

คะแนนต่ำกว่า 42.69 หมายถึง การรับรู้ภาวะสุขภาพอยู่ในระดับน้อย
คะแนนตั้งแต่ 42.69 - 48.59 หมายถึง การรับรู้ภาวะสุขภาพอยู่ใน

ระดับปานกลาง

คะแนนสูงกว่า 48.59 ขึ้นไป หมายถึง การรับรู้ภาวะสุขภาพอยู่ใน

ระดับมาก

4. แบบสอบถามคุณภาพชีวิต WHOQOL - BREF - THAI จำนวน 26 คำถาม พัฒนาโดย สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล ซึ่งเป็นเครื่องมือมีความเชื่อมั่น Cronbach's alpha coefficient เท่ากับ 0.84 ค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.65 การให้คะแนนแบบวัดคุณภาพชีวิต WHOQOL - 26 ข้อคำถามที่มีความหมายทางบวก 23 ข้อ และข้อคำถามที่มีความหมายทางลบ 3 ข้อ แต่ละข้อเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล, 2540)

การแปลผลคะแนนคุณภาพชีวิตมีคะแนน ตั้งแต่ 26-130 คะแนน โดยเมื่อผู้ตอบรวมคะแนนทุกข้อได้คะแนนเท่าไร สามารถเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติที่กำหนดดังนี้

คะแนน 26 - 60 คะแนน	แสดงถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี
คะแนน 61 - 95 คะแนน	แสดงถึงการมีคุณภาพชีวิต

ปานกลาง

คะแนน 96 - 130 คะแนน	แสดงถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ครั้งนี้ได้แก่

1. แบบสอบถามคุณภาพชีวิต WHOQOL - BREF - THAI จำนวน 26 คำถาม พัฒนาโดยสุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล ซึ่งเป็นเครื่องมือมีความเชื่อมั่น Cronbach's alpha coefficient เท่ากับ 0.84 และค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.65 (สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล, 2540)

2. แบบสอบถามปัจจัยสุขภาพที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านเจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพ และการรับรู้ภาวะสุขภาพผู้สูงอายุ ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำเครื่องมือมาปรับให้เข้ากับบริบทชุมชนที่ศึกษาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยการหาความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability) โดยนำมาใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ

ด้วยวิธีของ Kuder Richardson หรือ KR-20 ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.622 และค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ของแบบสอบถามเจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพ เท่ากับ .823 แบบสอบถามการรับรู้ภาวะสุขภาพตนเอง เท่ากับ .823

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยที่ผ่านการอบรมเตรียมความพร้อมก่อนเก็บข้อมูล ได้ใช้แบบสอบถามไปสอบถามผู้สูงอายุในรายที่ไม่สะดวกในการอ่านและการบันทึกคำตอบ ส่วนผู้สูงอายุที่สามารถตอบแบบสอบถามได้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยจะอธิบายรายละเอียดโดยรวมของคำถามและวิธีการตอบก่อนที่จะให้ผู้สูงอายุตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง กลุ่มตัวอย่างใช้เวลาตอบแบบสอบถามประมาณ 15 - 20 นาที ภายหลังที่ตอบแบบสอบถามผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ และคัดแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์หรือไม่ครบทุกส่วนออก ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด 265 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยกำหนดระดับการมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้บรรยายคุณลักษณะของตัวแปรด้านคุณภาพชีวิตความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ เจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้ภาวะสุขภาพ หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่ออธิบายลักษณะข้อมูล

2. สถิติวิเคราะห์ (Analysis Statistics)

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ เจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้ภาวะสุขภาพ กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ชุมชนวัดไทรใต้ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 67.2 ส่วนเพศชาย จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 32.8 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 60-69 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.6 รองลงมา มีอายุระหว่าง 70 - 79 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.6 มีอายุ 80 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 12.8 ตามลำดับ และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 1,500 บาทหรือต่ำกว่า/เดือนมากที่สุด จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 41.5 รองลงมา มีรายได้ 4,501 บาทขึ้นไป/เดือน จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 27.2 รายได้ 1,501 - 3,000 บาท/เดือน จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 15.8 และรายได้ 3,001 - 4,500 บาท/เดือน จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 ตามลำดับ

2. คุณภาพชีวิต พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 54.7 รองลงมาอยู่ระดับดี จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 44.5 และระดับไม่ดี ต่ำสุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างคุณภาพชีวิตในระดับดีด้านสิ่งแวดล้อมมากที่สุด จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 67.9 รองลงมาคือ ด้านจิตใจ จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 26.4 ด้านร่างกาย จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8 และด้านสัมพันธภาพทางสังคม จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 14.0 ตามลำดับ โดยพบว่าคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมอยู่ระดับปานกลางมากที่สุด จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 78.1 และระดับไม่ดีมากที่สุด จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 7.9 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (N = 265)

คุณภาพชีวิต	ระดับไม่ดี		ระดับปานกลาง		ระดับดี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านสุขภาพกาย	5	1.9	197	74.3	63	23.8
ด้านจิตใจ	4	1.5	191	72.1	70	26.4
ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	21	7.9	207	78.1	37	14.0
ด้านสิ่งแวดล้อม	4	1.5	81	30.6	180	67.9
คุณภาพชีวิตโดยรวม	2	0.8	145	54.7	118	44.5

3. ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอยู่ในระดับมาก (คะแนนตั้งแต่ 12.24 - 16.00) จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 67.2 รองลงมาคือระดับน้อย (คะแนนต่ำกว่า 10.02) จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 20 และระดับปานกลาง (คะแนนตั้งแต่ 10.03 - 12.23) จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 12.8 ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละระดับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง (N = 265)

ระดับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ระดับน้อย (คะแนนต่ำกว่า 10.02)	53	20
ระดับปานกลาง (คะแนนตั้งแต่ 10.03 - 12.23)	34	12.8
ระดับมาก (คะแนนตั้งแต่ 12.24 - 16.00)	178	67.2

4. เจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีเจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนตั้งแต่ 62.58 - 66.86) จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 53.6 รองลงมา คือ ระดับไม่ดี (คะแนนต่ำกว่า 62.58) จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 26 และระดับดี (คะแนนสูงกว่า 66.86) จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 20.4 ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละระดับเจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพ ของกลุ่มตัวอย่าง (N = 265)

ระดับเจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ระดับไม่ดี (คะแนนต่ำกว่า 62.58)	69	26
ระดับปานกลาง (คะแนนตั้งแต่ 62.58 -66.86)	142	53.6
ระดับดี (คะแนนสูงกว่า 66.86)	54	20.4

5. การรับรู้ภาวะสุขภาพพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการรับรู้เกี่ยวกับภาวะสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนตั้งแต่ 42.69 - 48.59) จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 54.3 รองลงมาอยู่ในระดับน้อย (คะแนนต่ำกว่า 42.69) จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 26.4 และระดับมาก (คะแนนสูงกว่า 48.59) จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 19.2 ตามลำดับ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละระดับการรับรู้เกี่ยวกับภาวะสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง (N = 265)

ระดับการรับรู้ภาวะสุขภาพ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ระดับน้อย (คะแนนต่ำกว่า 42.69)	70	26.4
ระดับปานกลาง (คะแนนตั้งแต่ 42.69 - 48.59)	144	54.3
ระดับมาก (คะแนนสูงกว่า 48.59)	51	19.3

6. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ เจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้ภาวะสุขภาพ กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ และการรับรู้ภาวะสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ($r = .441$ และ $.578$ ตามลำดับ) ส่วนเจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เมื่อพิจารณารายด้านของคุณภาพชีวิต พบว่า คุณภาพชีวิตทุกด้านมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความรู้เกี่ยวกับสุขภาพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับด้านสัมพันธ์ภาพทางสังคม พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กัน ส่วนเจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตทุกด้าน (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ เจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้ภาวะสุขภาพ กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ N=265)

คุณภาพชีวิต	ด้านร่างกาย	ด้านจิตใจ	ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	ด้านสิ่งแวดล้อม	คุณภาพชีวิตโดยรวม
ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ	.458**	.467**	.110	.371**	.441**
เจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพ	.040	.091	.062	-.047	.034
การรับรู้ภาวะสุขภาพ	.532**	.536**	.507**	.456**	.578**

*p <.05, **p <.01

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 54.7) เมื่อพิจารณารายด้านซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตในระดับดี คือด้านสิ่งแวดล้อม รองลงมาคือด้านจิตใจ ด้านร่างกาย และด้านสัมพันธภาพทางสังคม คิดเป็นร้อยละ 67.9, 26.4, 23.8 และ 14.0 ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นผลจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในชุมชนจะอาศัยอยู่กับครอบครัวที่มีบุตรหลานร่วมด้วยและได้รับความเอาใจใส่ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดีแต่ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจะอยู่บ้าน การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมมีน้อยโดยจะไปร่วมกิจกรรมพบปะเพื่อนฝูงเฉพาะในวันสำคัญทางศาสนาที่วัด จึงส่งผลให้คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมต่ำสุด สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศรีเมือง พลัทธิ และคณะ ซึ่งศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล จำนวน 847 คน โดยใช้แบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตอยู่ระดับปานกลาง (ร้อยละ 49.6) (ศรีเมือง พลัทธิ และคณะ, 2563) และการศึกษาของ กุลธิดา กุลประทีปปัญญา และคณะ ศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี จันทบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี นครศรีธรรมราช สงขลา พะเยา เชียงใหม่ และนครราชสีมา โดยใช้แบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ชุดย่อ ฉบับภาษาไทย ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุ จำนวน 3600 คน ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีคะแนนคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงร้อยละ 66.9 จำแนกตามคุณภาพชีวิตรายด้านแล้วพบว่า ด้านสิ่งแวดล้อมมีคะแนนคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดีสูงที่สุด (กุลธิดา กุลประทีปปัญญา และคณะ, 2563) และการศึกษาของ เอกพันธ์ คำภีระ และคณะ ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูง (เอกพันธ์ คำภีระ และคณะ, 2563) และการศึกษาของ กิตติวงศ์ สาสวด พบว่าผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีมาจากครอบครัวที่มีความรักความอบอุ่น สมาชิกในครอบครัวดำรงชีวิตร่วมกันด้วยความเป็นหนึ่งใจเดียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดูแลซึ่งกันและกันและดูแลผู้สูงอายุอย่างดีที่สุดเท่าที่ทำได้ โดยเฉพาะในเรื่องอาหารและโภชนาการ ซึ่งรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการดูแลผู้สูงอายุคือ

สมาชิกครอบครัวเป็นบุคลากรหลักในการดูแล สิ่งที่สูงอายุต้องการอย่างแท้จริงคือการที่ได้อยู่กับครอบครัวที่อบอุ่น ทำกิจกรรมร่วมกับบุตรหลาน ใช้ชีวิตท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ดี การดูแลผู้สูงอายุแสดงถึงความเคารพ เกิดความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในชีวิต แต่ในปัจจุบันสถาบันครอบครัวซึ่งเป็นระบบเครือญาติมีความผูกพันอย่างใกล้ชิด มีความเอื้อกุลเอื้ออาทรให้การอบรมขัดเกลาบุตรหลาน การปลูกฝังค่านิยมอันดีงามกลับอ่อนแอลง ผู้สูงอายุในชนบทถูกปล่อยให้อยู่ตามลำพัง หรืออยู่กับเด็ก ๆ ที่เป็นบุตรหลานเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีผลต่อปฏิสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกครอบครัว และปัญหาสังคมสัมพันธ์กับผลการศึกษาคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ควรจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของผู้สูงอายุให้มากขึ้น อาทิเช่นการตั้งชมรมผู้สูงอายุ และกระตุ้นเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มาทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้นโดยบุตรหลานควรตระหนักและเอื้อต่อการสนับสนุน การเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพทางสังคมและส่งเสริมสุขภาพจิตและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้น (กิตติวงศ์ สาสวด, 2560)

2. ความรู้เกี่ยวกับการสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 67.2) รองลงมาคือ อยู่ระดับน้อย (ร้อยละ 20.0) และระดับปานกลาง (ร้อยละ 12.8) ตามลำดับทั้งนี้เป็นผลจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลการดูแลสุขภาพจากหน่วยงานสาธารณสุขสม่ำเสมอ ซึ่งหน่วยบริการสุขภาพในชุมชนมีการให้ความรู้การดูแลสุขภาพเชิงรุกโดยติดตามเยี่ยมบ้านและลงชุมชนสม่ำเสมอ รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ในปัจจุบัน เช่น โทรทัศน์ สื่อประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในชุมชน ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ อาทิ Line Facebook ที่มีการแชร์และส่งต่อข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มากมาย ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้ที่ดีในการดูแลสุขภาพ สัมพันธ์กับการศึกษาของวาสนา สิทธิกัน ซึ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาล ตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน พบว่า ความรู้ในการส่งเสริมสุขภาพเครือข่ายทางสังคมและอาชีพ มีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ (วาสนา สิทธิกัน, 2560) แต่ผลการศึกษารังนี้ไม่สอดคล้องกับการศึกษาความรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุไทยของวิมลรัตน์ บุญเสถียร และอรทัย เจริญทิพย์เสกุล ที่พบว่า ผู้สูงอายุไทยมีความรู้ด้านสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับที่ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะเรื่องความรู้ความเข้าใจข้อมูลสุขภาพ ซึ่งการได้รับข้อมูลสุขภาพที่ไม่เพียงพอ อาจส่งผลให้มีการตัดสินใจในการดูแลสุขภาพตนเองผิดพลาดได้ง่าย (วิมลรัตน์ บุญเสถียร และ อรทัย เจริญทิพย์เสกุล, 2563)

3. เจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพและการรับรู้ภาวะสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 53.6 และ 54.3) รองลงมาคือ อยู่ระดับน้อย (ร้อยละ 26.0 และ 26.4) และระดับมาก (ร้อยละ 20.4 และ 19.3) ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากเทคโนโลยีต่าง ๆ มากมายโดยในปัจจุบันระบบเทคโนโลยี มีความทันสมัยและเข้าถึงได้ทุกช่วงวัย ทั้งจากการใช้สมาร์ทโฟน, ทีวีดิจิทัล และอื่น ๆ อีกทั้งบุคคลสามารถสืบค้นข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้ง่ายและส่งต่อข้อมูลอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อการรับรู้และตัดสินใจได้ง่าย โดยวัยผู้สูงอายุส่วนใหญ่

จะให้ความสนใจต่อภาวะสุขภาพมากขึ้น แสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเพื่อคงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพที่ดี พึ่งพาตนเอง และจากการศึกษาของ วิญญูทัตญญ บัญพัน และคณะ ที่ศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในการป้องกันโรคติดเชื้อโคโรนา 2019 พบว่า ผู้สูงอายุไทยมีพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพในการป้องกันการติดเชื้อโคโรนา 2019 (โควิด 19) อยู่ในระดับดี โดยที่หนึ่งในปัจจัยร่วมในการทำนายพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพในการป้องกันการติดเชื้อโคโรนา 2019 (โควิด 19) ของผู้สูงอายุ คือ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และเป็นปัจจัยที่อิทธิพลต่อพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพในการป้องกันการติดเชื้อโคโรนา 2019 (โควิด 19) ของผู้สูงอายุมากที่สุด (วิญญูทัตญญ บัญพัน และคณะ, 2563) ทั้งนี้การรับรู้ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุจะมีความสัมพันธ์กับภาวะเครียดจากการทำงาน และอ่อนล้าของผู้สูงอายุ (Jiyeon H. & Juah K., 2019) ส่วนเจตคติ คือ ความรู้สึกที่คงที่ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นผลมาจากประสบการณ์และความเชื่อที่สะสมมานานและผ่านการประเมินคุณค่าว่ามีลักษณะดีหรือไม่ดี พฤติกรรมของบุคคลจะเป็นไปตามเจตคติของคน โดยเฉพาะด้าน แสดงว่าถ้าผู้สูงอายุมีเจตคติเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพจะสัมพันธ์กับพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ แต่ถ้าผู้สูงอายุมีเจตคติต่อพฤติกรรมดูแลสุขภาพไม่ดีจะมีผลทำให้พฤติกรรมดูแลสุขภาพไม่ดีตามไปด้วย (ศิริรัตน์ จำปีเรือง และคณะ, 2562) ดังนั้นบุคคลที่มีเจตคติต่อการสร้างเสริมสุขภาพแตกต่างกัน ย่อมทำให้เกิดการแสดงออกในการปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับความเชื่อด้านสุขภาพของแต่ละบุคคล ดังนั้นการเสริมสร้างเจตคติการสร้างเสริมสุขภาพและการรับรู้ภาวะสุขภาพในผู้สูงอายุ ผู้ดูแลควรตระหนักถึงความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ และสะท้อนให้ผู้สูงอายุรับรู้และเข้าใจเพื่อนำไปปรับใช้ให้เข้ากับภาวะสุขภาพของตนเอง

4. ผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ และการรับรู้ภาวะสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทั้งนี้เป็นผลจากที่บุคคลมีช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดูแลสุขภาพมากขึ้น รวมถึงนโยบายการดูแลสุขภาพของหน่วยงานภาครัฐที่เน้นให้บริการเชิงรุกมากขึ้นทั้งตรวจคัดกรองเพื่อนำบุคคลที่มีปัญหาเข้าสู่ระบบการรักษาที่ถูกต้อง มีการติดตามเยี่ยมบ้านอย่างใกล้ชิดเพื่อส่งเสริมฟื้นฟูสุขภาพรวมถึงการรณรงค์ให้ความรู้ด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่องส่งผลต่อการปฏิบัติตัวของผู้สูงอายุ เพื่อให้สุขภาพแข็งแรงสามารถดูแลตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น ส่งผลต่อการมีการรับรู้ภาวะสุขภาพตนเองเชิงบวกจึงทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนั้นควรส่งเสริมการให้ความรู้ทางสุขภาพที่ถูกต้อง รวมถึงการนำความรู้ไปปรับใช้ให้เหมาะกับบริบทของผู้สูงอายุแต่ละบุคคลเพื่อคงไว้ซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดี หากผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพกาย ทำให้สูญเสียการทำงาน ก่อให้เกิดความเครียด กระทบจิตใจและอารมณ์ ทำให้ขาดความสุขซึ่ง กิตติวงศ์ สาสวดกล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายส่งผลกระทบต่อจิตใจผู้สูงอายุอย่างมาก การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจของแต่ละคนมีความแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับความสามารถในการรับรู้การปรับตัวของแต่ละบุคคล ถ้าผู้สูงอายุ มีความมั่นคง เข้าใจตนเอง มีรูปแบบในการเผชิญ

ปัญหาที่เหมาะสม และปรับสภาพจิตใจได้ ยอมรับความจริง ย่อมทำให้มีความสุขได้ อธิบายได้ว่า คุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจแสดงถึง การที่ผู้สูงอายุมีความสุขและพึงพอใจในการดำเนินชีวิต มีสุขภาพจิตที่ดี ไม่มีความวิตกกังวล รู้จักยอมรับตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่า การเข้าถึงสถานบริการสาธารณสุขในด้านการประกันสุขภาพของผู้สูงอายุโดยบัตรประกันสุขภาพ ทำให้ ผู้สูงอายุมั่นใจว่าได้รับการบริการจากรัฐอย่างเท่าเทียม เมื่อเกิดการเจ็บป่วย รัฐสามารถให้การรักษาโรคต่างๆ ได้ดีและลดภาระค่าใช้จ่ายกับผู้สูงอายุได้มาก (กิตติวงศ์ สาสวด, 2560)

5. ส่วนเจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ทั้งนี้เป็นผลจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดีต่อการส่งเสริมสุขภาพเพื่อให้อายุยืนซึ่งความสามารถในการดูแลและจัดการภาวะสุขภาพตนเองได้เป็นอย่างดีส่งผลให้มีสุขภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจที่ดีและได้อยู่ร่วมกับครอบครัวลูกหลานภายใต้สภาพแวดล้อมที่เข้าใจและอบอุ่นซึ่งสะท้อนถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงทำให้ผลการศึกษามีความสัมพันธ์กัน เจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพเป็นการประเมินคุณค่าที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพซึ่งผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดจากครอบครัวประกอบกับระบบบริการสุขภาพเชิงรุกของกระทรวงสาธารณสุขที่มีการติดตามและดูแลอย่างต่อเนื่องส่งผลต่อการมีเจตคติเชิงบวกในการดูแลสุขภาพเพื่อคงไว้ซึ่งความสามารถในการพึ่งตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดีในการดำรงชีวิตสัมพันธ์กับการศึกษาของ ภฤชดา พรหมสุวรรณ พบว่าทัศนคติต่อการส่งเสริมสุขภาพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ภฤชดา พรหมสุวรรณ, 2560)

ดังนั้นควรส่งเสริมการสร้างเจตคติที่ดีในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยเน้นให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์และร่วมตัดสินใจกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพตนเองเพื่อให้เกิดความตระหนักและเข้าใจที่ถูกต้องในการดูแลสุขภาพเพื่อคงไว้ซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) สรุปผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ระดับคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย และด้านสัมพันธภาพทางสังคม ปัจจัยสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุคือ ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ และการรับรู้ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ ส่วนเจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 2) ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาครั้งนี้ 2.1) การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในมุมมองของผู้สูงอายุที่มีต่อ ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ การรับรู้ภาวะสุขภาพของตนเอง และเจตคติต่อการสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งยังขาดการศึกษาในมิติเชิงบริบทของผู้สูงอายุร่วมด้วย ดังนั้นจึงควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในการนำปัจจัยในมุมมองต่อตนเองของผู้สูงอายุในด้านดังกล่าวมาเป็นปัจจัยร่วมในการทำนายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อที่จะนำไป

เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น 2.2) หน่วยบริการด้านสุขภาพจึงควรตระหนักและให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ และการเสริมสร้างการรับรู้ภาวะสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ โดยจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของผู้สูงอายุ และเพิ่มช่องทางการให้ข้อมูลด้านสุขภาพที่หลากหลายให้ผู้สูงอายุจะสามารถเข้าถึงได้ง่าย ทั้งนี้เพื่อการคงไว้ซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดา พรหมสุวรรณ. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองไม้แก่น. ใน วิทยานิพนธ์สาธิตสุขศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการสุขภาพ. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- กิตติวงศ์ สาสวด. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดภาคตะวันออก. วารสารชุมชนวิจัย, 11(2), 21-38.
- กุลธิดา กุลประทีปปัญญา และคณะ. (2563). สถานการณ์ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุในสังคมไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 17(2), 581-595.
- นิทรา กิจธีระวุฒิมังษ์ และศันสนีย์ เมฆรุ่งเรืองวงศ์. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้สูงอายุที่อาศัยในชุมชน. วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา, 11(1), 63-64.
- ปัทมา ผ่องศิริและคณะ. (2561). คุณภาพชีวิต ภาวะสุขภาพจิตและความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาเขตเมือง อุบลราชธานี. วารสารเกื้อการณย์, 25(2), 137-151.
- วรลักษณ์ ศรีนนท์ประเสริฐ. (2560). สุขภาพผู้สูงอายุไทยและปัญหาที่สำคัญ. กรุงเทพมหานคร: โครงการสารานุกรมไทย.
- วาสนา สิทธิกัน. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลตำบลบ้านโง้งอำเภอบ้านโง้ง จังหวัดลำพูน. ใน วิทยานิพนธ์สาธิตสุขศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสาธารณสุขศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิญญูทัณณ บัญทัน และคณะ. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพในการป้องกันการติดเชื้อโคโรนา 2019 (โควิด 19) ของผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2564 จาก <https://tinyurl.com/2ny3qqqn>
- วิมลรัตน์ บุญเสถียร และ อรทัย เจริญทิพย์สกุล. (2563). ความรอบรู้ด้านสุขภาพ: สถานการณ์และผลกระทบต่อภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ. วารสารการพยาบาลและสุขภาพ สสอท, 2(1), 1-19.
- ศรีเมือง พลั่งฤทธิ์ และคณะ. (2563). คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลนครรังสิต ตำบลประชาธิปไตย อำเภอดัญบุรี จังหวัดปทุมธานี. วารสารประชากรศาสตร์, 36(2), 25-39.

- ศิริรัตน์ จำปีเรือง และคณะ. (2562). การศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์. บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 7(3), 189-202.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2561). ปัญหาสุขภาพและโรคที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 26 ธันวาคม 2561 จาก <http://www.thaihealth.or.th-ปัญหาสุขภาพและโรคที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ.html>
- สำนักงานสถิติจังหวัดนครสวรรค์. (2559). สถิติผู้สูงอายุในจังหวัดนครสวรรค์. เรียกใช้เมื่อ 23 ธันวาคม 2561 จาก <http://nksawan.nso.go.th/>
- สุนิสา คำขึ้น และคณะ . (2563). ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 30(2), 104-120.
- สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล. (2540). เปรียบเทียบแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกทุก 100 ตัวชี้วัด และ 26 ตัวชี้วัด. เชียงใหม่: โรงพยาบาลสวนปรุง.
- เอกพันธ์ คำภีระ และคณะ. (2563). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. วารสารวิชาการสุขภาพภาคเหนือ, 7(2), 44-57.
- Jiyeon H. & Juah K. (2019). Factors influencing perceived health status among elderly workers: occupational stress, frailty, sleep quality, and motives for food choices. Clinical Interventions. 14(1), 1493-1501.

การสร้างสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่าง
พะเยา ภายในหอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา*
DIGITAL MEDIA CREATION POLYGONAL 3D MODELING FOR
THE PHAYAO ARTISANS' SANDSTONE INSIDE THE NITHAT
CULTURAL HALL, SRI KHOM KHAM TEMPLE, PHAYAO

อภิวัฒน์ ปันทะธง

Apiwat Puntatong

จิรวัดน์ สุขแก้ว

Jirawat Sookkaew

มหาวิทยาลัยพะเยา

University of Phayao, Thailand

E-mail: Apiwat.puntatong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบศิลปะพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา ภายในหอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา 2) สร้างสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา โดยโมเดลโพลิ곤และการทำพื้นผิว 3) ประเมินความพึงพอใจต่อสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มตัวอย่างมาจากผู้สนใจเกี่ยวกับพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) สื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติของพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา โดยโมเดลโพลิ곤และการทำพื้นผิว 2) แบบประเมินความพึงพอใจของสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติของพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาเรียนรู้รูปแบบศิลปะของพระพุทธรูปแกะสลักจากหินทรายสกุลช่างพะเยา ที่ค้นพบในจังหวัดพะเยาส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากอาณาจักรสุโขทัย และมีการจัดหมวดหมู่ โดยแบ่งตามพุทธลักษณะศิลปะที่ปรากฏ จำแนกไว้ 5 หมวด 2) ผลการสร้างสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติของพระพุทธรูปโดยโมเดลโพลิ곤และการทำพื้นผิว มีทั้งหมด 10 ชิ้น โดยมีข้อมูลกำกับเป็นข้อความตัวอักษรและข้อความเสียงแสดงรายละเอียดลักษณะของพระพุทธรูปแต่ละหมวด 3) ผลการประเมินความพึงพอใจของสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติของพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา ด้านรูปรูปร่างของแบบจำลองสามมิติ อยู่ในระดับมาก

* Received 5 August 2022; Revised 21 August 2022; Accepted 26 August 2022

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 ด้านข้อมูล อยู่ในระดับมาก 3.84 ด้านพื้นผิวของวัตถุสามมิติ อยู่ระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 ด้านการนำเสนอ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 และผลประเมินในภาพรวม ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.82 ซึ่งมีความพึงพอใจอยู่ระดับมาก

คำสำคัญ: สื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติ, พื้นผิววัตถุสามมิติ, พระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา, หอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ

Abstract

The objectives of this research were as to: 1) to study the Phayao Artisans' Sandstone Buddha Images exhibited in the Nithat Cultural Hall, Sri Khom Kham Temple, Phayao Province. 2) to create a digital media polygonal 3D models of the Phayao Artisans' Sandstone Buddha Images by using the 3D surface object techniques (photogrammetry and retopology). 3) to assess participants' satisfaction with the polygonal 3D models. This research is qualitative research. The group of samples was 100 people who were interested in the Phayao Artisans' Sandstone Buddha Images. The education tools and operations were 1) The polygonal 3D surface object models of Phayao Artisans' Sandstone Buddha Images. 2) The questionnaire of satisfaction for polygonal 3D models of Phayao Artisans' Sandstone Buddha Images. The results showed that 1) The art forms of the Phayao Artisans' Sandstone Buddha Images that found in Phayao Province, most of them were influenced by the Sukhothai Kingdom. Moreover, they can be divided into 5 categories in terms of Buddhist art characteristics. 2) There are 10 pieces of 3D models using polygonal and surface object techniques with text and audio information about detail of characteristics. 3) The satisfaction with the polygonal 3D models of the Phayao Artisans' Sandstone Buddha Images was at a high level. In terms of data and the polygonal 3D models were 3.92 and 3.84 respectively. Moreover, there was 3.76 on the presentation. Finally, the overall satisfaction results were 3.82 that experienced a high level of pleasure.

Keywords: 3D Model, 3D Surface Object, The Phayao Artisans' Sandstone Buddha Images, Nithat Cultural Hall Sri Khom Kham Temple

บทนำ

ศิลปะวัตถุและงานพุทธศิลป์ที่พบในประเทศไทย ซึ่งเป็นแหล่งที่มีอารยธรรมอันโดดเด่นและมีคุณค่าอยู่มากมาย รวมถึงพุทธศิลป์จากการสลักหินทรายเป็นพระพุทธรูปที่พบในจังหวัด

พะเยา ซึ่งเคยเป็นเขตปกครองของอารยธรรมล้านนาโบราณ โดยช่างสลักพระพุทธรูปหินทราย ในจังหวัดพะเยานั้นมีการสร้างสรรค์งานศิลปดังกล่าวในช่วงปลายของอาณาจักรล้านนาก่อนที่จะมีการล่มสลายไป โดยได้มีการค้นพบพระพุทธรูปหินทรายทั่วบริเวณจังหวัดพะเยา ซึ่งได้เก็บและรวบรวมในทั้งพิพิธภัณฑ์ วัด แหล่งชุมชน ถือเป็นหลักฐานที่ใช้ชี้ให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองในอารยธรรมล้านนาและมีมือทางด้านงานพุทธศิลป์ของสกุลช่างพะเยาในการแกะสลักพระพุทธรูปหินทรายเป็นอย่างดี พระพุทธรูปหินทรายที่พบนั้นมีการผสมผสานเอารูปแบบของพระพุทธรูปเชียงแสนที่มีอิทธิพลสูงสุดของล้านนาในช่วงนั้น และการนำเอาศิลปะจากอาณาจักรสุโขทัยมาผสมผสานให้เกิดรูปแบบพระพุทธรูปของช่างฝีมือพะเยา แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของงานศิลป์ที่ควรได้รับการอนุรักษ์และสืบสานไว้เพื่อการศึกษาแก่ชนรุ่นหลัง (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2563)

หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา เป็นสถานที่สำคัญที่จัดแสดงวัตถุโบราณรวมถึงเอกสารข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ทั้งด้านวรรณกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณีและวิถีความเป็นอยู่ของชาวบ้านในจังหวัดพะเยา หลวงพ่อพระธรรมวิมลโมลี ได้พบซากปรักหักพังและประติมากรรมในยุคหินทรายของเมืองพะเยา (พุทธศตวรรษที่ 20-21) อันเป็นที่มาที่ทำให้ท่านได้เริ่มเก็บรักษาสมบัติของชาติเหล่านี้ไว้ นับตั้งแต่การเริ่มต้นเก็บรวบรวมวัตถุโบราณ ตลอดจนการกลั่นกรองกลายเป็นหอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ และในหอวัฒนธรรมจะมีพระพุทธรูปหินทรายในสมัยพุทธศตวรรษที่ 20-21 ที่มีพุทธลักษณะตามแบบศิลปะหินทรายสกุลช่างพะเยาอยู่เป็นจำนวนมาก (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (สมส.), 2563)

ปัจจุบันข้อมูลด้านพุทธศิลป์ส่วนใหญ่มีการบันทึกและเผยแพร่ในสื่อรูปแบบเก่า เช่น หนังสือ เอกสาร ตำรา หรือภาพถ่าย ซึ่งในปัจจุบันผู้รับชมสื่อนั้นได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการศึกษาและค้นหาข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป การศึกษาจากสื่อในรูปแบบเก่านั้นได้รับความสนใจน้อยลงทำให้ข้อมูลด้านศิลปะที่สำคัญของชนชาติได้รับความสนใจน้อยลงและค่อยเลือนหายไปด้วย การสร้างสรรค์รูปแบบสื่อชนิดใหม่เพื่อให้เหมาะสมต่อการเผยแพร่แก่บุคคลในยุคปัจจุบันจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง แม้ในปัจจุบันมีเทคโนโลยีหลากหลายในการผลิตและสร้างสรรค์สื่อ โดยเฉพาะการสร้างสรรค์งานในรูปแบบสามมิติที่สามารถนำไปใช้งานได้ต่อยอดหลากหลายมากขึ้น ในปัจจุบันสามารถนำไปใช้เพื่อการผลิตสื่อได้หลากหลายรูปแบบมากขึ้นตามความสามารถของซอฟต์แวร์ที่ผลิตมาเพื่อปรับปรุงหรือแก้ไขงานสามมิติได้หลากหลายขึ้น เช่น การนำงานสามมิติเพื่อใช้ในการนำเสนอในรูปแบบวิดีโอ การนำงานสามมิติเพื่อใช้ในการศึกษาผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (โกญจนาท ศรีกาฬสินธุ์, 2544) การนำมาใช้เพื่อสร้างงานพิมพ์ชิ้นงานสามมิติ การนำชิ้นงานสามมิติมาใช้ในการสร้างชิ้นงานสื่อเสมือนจริง และอื่นๆ โดยสามารถใช้ชิ้นงานจากการสร้างสรรค์งานสามมิติ (ณรงค์ พูนพจน์มาศ, 2552)

การสร้างแบบจำลองสามมิติ (3D-model reconstruction) เป็นการสร้างรูปทรงรูปร่างแบบสามมิติ โดยการกำหนดจุดต่าง ๆ และเชื่อมโยงจุดด้วยเส้นตรง เพื่อให้ได้รูปทรงตาม

ต้องการ การใช้คอมพิวเตอร์สร้างรูปทรงสามมิติอาจทำได้โดยอัตโนมัติด้วยโปรแกรม ในกรณีที่รูปทรงเป็นแบบสมมาตรหรือรูปทรงเรขาคณิตหากเป็นรูปทรงที่มีรายละเอียดมาก ก็จำเป็นต้องกำหนดจุดต่างๆ และลากเส้นต่อจุดเป็นจำนวนมาก เมื่อลากเส้นตรงต่อจุดเชื่อมโยงเป็นรูปทรงสามมิติ รูปทรงที่ได้เสมือนเกิดจากรูปสามเหลี่ยม หรือรูปหลายเหลี่ยม (Polygon) มาเรียงต่อกันเป็นแบบเส้นโค้ง (wire-frame) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความละเอียดของการสร้างแบบจำลองสามมิติ การรังวัดด้วยภาพในระยะใกล้ (Close-range Photogrammetry) เป็นการรังวัด ด้วยภาพที่ระยะระหว่างกล้องถ่ายภาพอยู่ห่างจากวัตถุที่จะรังวัดไม่มากนัก โดยทั่วไปจะจำกัดในระยะ 1 - 100 ม. ซึ่งกล้องดิจิทัลประเภท กล้องสะท้อนภาพเลนส์เดี่ยวระบบดิจิทัล (DSLR) ที่นำมาใช้งานในการรังวัดด้วยภาพได้ โดยจะต้องมีกระบวนการปรับเทียบมาตรฐาน (calibration) เพื่อให้ทราบถึงคุณลักษณะทางเรขาคณิตของกล้องดิจิทัล การรังวัดด้วยภาพระยะใกล้ สามารถประยุกต์ใช้กับงานบันทึกภาพและแบบจำลองโบราณสถาน โบราณวัตถุ ทางด้านการแพทย์ เพื่อใช้หาขนาดและรูปร่างของวัตถุที่มีรูปร่างซับซ้อนหรือต้องการประหยัดเวลาในการบันทึก (ไพศาล สันติธรรมนนท์, 2555)

ผู้วิจัยจึงได้มีแนวคิดในการนำเอาเทคนิคในการสร้างสรรค์ภาพสามมิติ ให้มีองค์ประกอบเหมือนต้นฉบับแล้วนำเสนอในรูปแบบของสื่อดิจิทัลโดยโมเดลโพลิคอนและ การทำพื้นผิว เพื่อให้การศึกษาและการอนุรักษ์ศิลปะ โบราณวัตถุได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นจากการรับชมและศึกษาศิลปะโบราณวัตถุ และให้ผู้รับชมเกิดความ สะดวกและเกิดทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาศิลปะของพระพุทธรูปแกะสลักจากหินทรายสกุลช่าง พะเยาอันเป็นซึ่งเป็นศิลปะอันทรงคุณค่าของอารยธรรมล้านนา และสมบัติของชาติสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบศิลปะพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา ภายในหอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา
2. เพื่อสร้างสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา โดยโมเดลโพลิคอนและ การทำพื้นผิว
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการลงพื้นที่ หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคคลทั่วไปที่สนใจเกี่ยวกับพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา ภายในหอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินความพึงพอใจของสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติของพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา จำนวน 100 คน ซึ่งมาจากผู้สนใจเกี่ยวกับพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยาที่เข้าร่วมกิจกรรมเสวนาและให้ความรู้ด้านศิลปะการออกแบบและมูลค่าวัฒนธรรมของจังหวัดพะเยา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. สื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติของพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา โดยโมเดลโพลีกอนและการทำพื้นผิว

2. แบบประเมินความพึงพอใจของสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติของพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาและสร้างสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติของพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา ในการศึกษาและการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาข้อมูลของรูปแบบศิลปะของพระพุทธรูปแกะสลักจากหินทรายสกุลช่างพะเยา โดยศึกษาจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การลงพื้นที่และเก็บข้อมูลรูปแบบศิลปะของพระพุทธรูปแกะสลักจากหินทรายสกุลช่างพะเยา โดยกำหนดพื้นที่จัดเก็บข้อมูลที่หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา เก็บข้อมูลโดยการสังเกต การจดบันทึก ภาพถ่ายและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศิลป์ตระกูลช่างพะเยา

ภาพที่ 1 การลงพื้นที่และเก็บข้อมูล

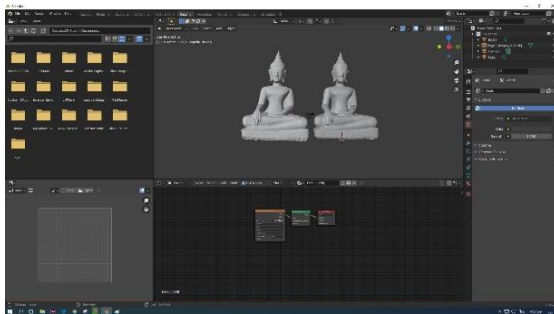
ขั้นตอนที่ 3 การสร้างสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติของพระพุทธรูปแกะสลักหินทรายสกุลช่างพะเยา โดยใช้เทคนิคการสร้างโมเดลโพลิกอน และการสร้างพื้นผิวให้กับโมเดลมีขั้นตอนดังนี้

1. สร้างแบบจำลองสามมิติพระพุทธรูป จากการเก็บข้อมูลรูปทรง สัดส่วน และพื้นผิวของพระพุทธรูป โดยใช้เทคนิค Photogrammetry ในการนำเอารูปภาพที่มาจากวิธีการสำรวจด้วยภาพถ่ายที่มีความถูกต้อง ในการวัดภาพถ่าย (Kraus, K. et al., 1993) ; (Massimiliano, P. et al., 2001) เป็นการประมวลผลและรังวัดบนภาพดิจิทัลจากการใช้กล้องดิจิทัลบันทึกภาพ (ไพศาล สันติธรรมนนท์, 2555) และเป็นศิลป์ในการวัดบนภาพถ่ายเพื่อใช้ในการเก็บลักษณะทางกายภาพ (วิชา จิวาลัย และปรีชา วงศ์วิหิต, 2531) และนำรูปถ่ายที่ได้รอบวัตถุมานำมาใส่โปรแกรมที่เตรียมเอาไว้ โดยกระบวนการของโปรแกรมที่ใช้สร้างวัตถุสามมิติด้วยเทคนิค Photogrammetry มีดังต่อไปนี้

1.1 Align Images คือ การนำรูปภาพที่ได้มาทำการคำนวณตำแหน่งในแกนสามมิติ โดยจะต้องถ่ายภาพเป็นวงกลมและให้วัตถุที่ต้องการสร้างเป็นโมเดลสามมิติอยู่ตรงกลาง

1.2 Build Dense Cloud คือ การนำภาพที่ได้จากข้อแรกมาสร้างเป็นจุด Vertex Color ในแกนสามมิติเพื่อให้ได้รูปทรงของวัตถุที่ต้องการสร้างเป็นโมเดลสามมิติ ขั้นตอนนี้สามารถตัดจุด Point Cloud ที่ไม่จำเป็นออกได้

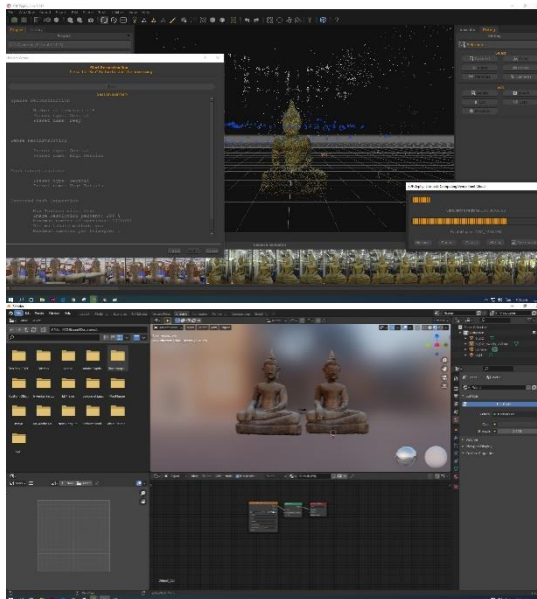
1.3 Build Mesh คือ การคำนวณจากจุด Dense Cloud ที่ได้จากรูปภาพให้เป็นพื้นผิวของวัตถุสามมิติเพื่อนำวัตถุที่ได้ไปประมวลผลในกระบวนการถัดไป โดยกระบวนการนี้สามารถตัดพื้นผิววัตถุสามมิติที่ไม่จำเป็นออกไปได้ และลากเส้นต่อจุด เมื่อลากเส้นตรงต่อจุดเชื่อมโยงเป็นรูปทรงสามมิติ รูปทรงที่ได้เสมือนเกิดจากรูปสามเหลี่ยม หรือรูปหลายเหลี่ยม (Polygon) มาเรียงต่อกันเป็นแบบเส้นโค้ง (wire-frame) เพื่อสร้างโมเดลโพลิกอน รูปทรงแบบจำลองพระพุทธรูป

ภาพที่ 2 สร้างแบบจำลองสามมิติพระพุทธรูป โมเดลโพลิกอน
โดยใช้เทคนิค Photogrammetry

2. นำเอาเทคนิค Rephotology ในการลดทอนขนาดของความละเอียดของโมเดลสามมิติ เพื่อลดการประมวลผลในการแสดงภาพสามมิติ และการปรับแต่งพื้นผิวให้ตรงตามวัตถุต้นแบบขององค์พระพุทธรูป ด้วยกระบวนการคำนวณสีของพื้นผิวจากภาพถ่าย (Build Texture) คือ กระบวนการคำนวณสีของพื้นผิวจากภาพถ่ายที่ได้ โดยจะทำการ Projection ลงไปที่พื้นผิวของวัตถุสามมิติ ตามมุมและตำแหน่งของรูปภาพที่คำนวณได้ (Habib, A. F. & Ghanma, M. S., 2004)

ภาพที่ 3 การปรับแต่งพื้นผิวให้ตรงตามวัตถุต้นแบบขององค์พระพุทธรูป ด้วยเทคนิค Rephotology กระบวนการคำนวณสีของพื้นผิวจากภาพถ่าย (Build Texture)

3. นำแบบจำลองสามมิติที่ได้มาทำการออกแบบและพัฒนาในรูปแบบสื่อดิจิทัล ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์กราฟิกและมัลติมีเดีย ตรวจสอบประเมินรูปแบบสื่อดิจิทัล ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศิลป์ตระกูลช่างพะเยา ตรวจสอบด้านเนื้อหาและความถูกต้อง และปรับปรุงแก้ไขรูปแบบและข้อมูลตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ภาพที่ 4 แบบจำลอง 3 มิติ

ขั้นตอนที่ 4 นำสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติของพระพุทธรูปแกะสลักหินทรายสกุลช่างพะเยา ที่สร้างขึ้น ให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน ซึ่งมาจากผู้สนใจเกี่ยวกับพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยาที่เข้าร่วมกิจกรรมเสวนาและให้ความรู้ด้านศิลปะการออกแบบและมูลค่าวัฒนธรรมของจังหวัดพะเยา ได้ทดลองใช้และประเมินผลความพึงพอใจของสื่อดิจิทัลจากกลุ่มตัวอย่าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ผลการประเมินความพึงพอใจของสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติของพระพุทธรูปแกะสลักหินทรายสกุลช่างพะเยา จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษารูปแบบศิลปะของพระพุทธรูปแกะสลักจากหินทรายสกุลช่างพะเยา

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและลงพื้นที่เก็บข้อมูลที่หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา พบว่า พระพุทธรูปหินทรายที่ค้นพบในจังหวัดพะเยาส่วนใหญ่จะมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 21 – 22 ได้รับอิทธิพลมาจากอาณาจักรสุโขทัย และได้มีการจัดหมวดหมู่ โดยแบ่งตามพุทธลักษณะศิลปะที่ปรากฏ ได้มีการจำแนกไว้ 5 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับนั่งขัดสมาธิเพชรเหนือฐานหน้ากระดานเกลี้ยง พระพุทธรูปมีพระพักตร์กรม พระขนงโก่งไม่ทำเป็นสันนูนขึ้นมา แต่จะเข้จะเป็นร่องลึกบริเวณเหนือขอบพระเนตร พระเนตรเหลือบลงต่ำ พระนาสิกเล็ก พระโอษฐ์ยิ้มเล็กน้อย พระหนุเป็นปม แนวพระศอกโค้งมาบรรจบกันเป็นรูปคล้ายปีกกาเหนือพระนลาฏ

เมื่อดพระศกเป็นตุ่มกลมเรียงต่อเนื่องอย่างเป็นระเบียบ พระวรกายอวบอ้วน พระอุระนูน ครองจีวรห่มเฉียง เส้นขอบจีวรและสังฆามีแนวเส้นเดียว สังฆิเป็นแผ่นขนาดเล็ก ได้รับอิทธิพลของศิลปะแบบปาละที่รับผ่านมาจากเมืองพุกามของประเทศพม่าซึ่งเข้ามาปรากฏในสุโขทัยและล้านนา

ภาพที่ 5 พระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา หมวดที่ 1

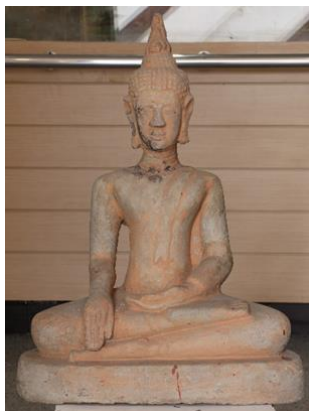
หมวดที่ 2 มีอิทธิพลมาจากพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยและหมวดกำแพงเพชร อย่างชัดเจน ซึ่งมีความใกล้เคียงกับพระพุทธรูปสมัยอู่ทอง และพระพุทธรูปหินทรายสมัยอยุธยา แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ตามช่วงระยะเวลา ช่วงแรกราวปลายพุทธศตวรรษที่ 19 - 20 ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะสุโขทัยและหมวดกำแพงเพชร อีกระยะเกิดขึ้นในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความใกล้เคียงกับพระพุทธรูปสมัยอู่ทอง และพระพุทธรูปหินทรายสมัยอยุธยา

หมวดที่ 2 กลุ่มที่ 1 พระพักตร์มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับพระพุทธรูปในศิลปะสุโขทัยและศิลปะกำแพงเพชร พระพักตร์เป็นรูปไข่ค่อนข้างกลม พระขนงโค้งเป็นวงโค้ง พระเนตรเหลือบต่ำลง พระนาสิกเล็กและโด่ง พระโอษฐ์ยิ้มเล็กน้อย ขอบของพระโอษฐ์เป็นเส้นคู่ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของพระพุทธรูปสุโขทัย พระโอษฐ์มีลักษณะจีบ มุมพระโอษฐ์ทั้ง 2 ข้างตวัดขึ้นคล้ายรูปปีกกา ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของช่างสกุลพะเยา แม้พระศกเป็นตุ่มกลมขนาดใหญ่ และเป็นตารางสี่เหลี่ยมขนาดเล็ก

หมวดที่ 2 กลุ่มที่ 2 พระพักตร์เป็นรูปไข่ค่อนข้างยาวกว่าพระพุทธรูปศิลปะสุโขทัย ลักษณะนี้เทียบได้กับพระพุทธรูปในสมัยอู่ทอง และพระพุทธรูปหินทรายสมัยอยุธยา ซึ่งพุทธลักษณะมีพระพักตร์ที่ยาวรี มีพระขนงโค้งเป็นวงโค้งอย่างมากระหว่างสันพระขนงกับเส้นขอบเปลือกพระเนตรมีลักษณะเป็นแผ่นโค้ง พระโอษฐ์ค่อนข้างกว้างและตวัดขึ้น เมื่อดพระศกทำเป็นตารางสี่เหลี่ยม

หมวดที่ 2 กลุ่มที่ 3 มีความใกล้เคียงกับพระพุทธรูปศิลปะสุโขทัยมากที่สุด พระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับนั่งเหนือฐานกระดานเกลี้ยง มีพระพักตร์เป็นรูปไข่ พระรัศมีเป็นเปลว พระวรกายเพรียวบาง ชายสังฆาฏิมีขนาดเล็กยาวลงมาจรดพระนาภี

ภาพที่ 6 พระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา หมวดที่ 2

หมวดที่ 3 พระพุทธรูปหมวดนี้ แสดงให้เห็นถึงรูปแบบที่ปรากฏลักษณะของพระพุทธรูปสกุลช่างพะเยาอย่างแท้จริง เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับนั่งขัดสมาธิราบเหนือฐานหน้ากระดานเกลี้ยง แบ่งได้ออกเป็น 2 กลุ่ม

หมวดที่ 3 กลุ่มที่ 1 พระพักตร์ทรงสี่เหลี่ยมมนถึงค่อนข้างกลม พระขนงไม่โก่งมากนัก ทำเป็นสันนูนขึ้นมาและโค้งเชื่อมต่อกับพระนาสิก แนวพระเนตรเกือบเป็นเส้นตรง พระเนตรกับพระขนงชิดกัน พระเนตรค่อนข้างกว้าง พระนาสิกใหญ่ ริมพระโอษฐ์หนา แนวพระโอษฐ์เกือบเป็นเส้นตรง เม็ดพระศกเป็นตุ่มกลมขนาดเล็กเรียงต่อเนื่องกันอย่างเป็นระเบียบ พระรัศมีเป็นเปลว

หมวดที่ 3 กลุ่มที่ 2 พระพุทธรูปมีลักษณะใกล้เคียงกับ หมวดที่ 3 กลุ่มที่ 1 มีลักษณะบางประการเปลี่ยนไปเล็กน้อย พระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับนั่งขัดสมาธิราบเหนือฐานหน้ากระดานเกลี้ยง พระพักตร์แบน อยู่ในกรอบสี่เหลี่ยมมนค่อนข้างกลม พระขนงเป็นสันขึ้นมาเล็กน้อยเชื่อมต่อกันเป็นรูปปีกกา และเชื่อมต่อกับพระนาสิก พระนาสิกโด่ง ปลายจะโค้งเป็นรูปสามเหลี่ยม ต่างจากกลุ่มที่ 1 ซึ่งปลายจะตัดตรง พระโอษฐ์ไม่กว้างเท่ากับกลุ่มที่ 1 ส่วนกลางริมพระโอษฐ์บนเริ่มหยักเป็นรูปปีกกา พระรัศมีเป็นเปลว

ภาพที่ 7 พระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา หมวดที่ 3

หมวดที่ 4 การได้รับอิทธิพลเป็นลักษณะเดียวกับพระพุทธรูปสำริดล้านนา ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 21 เนื่องจากสมัยนี้มีการรับมาจากรูปแบบ “เชียงแสนสิงห์” พระพุทธรูปในหมวดนี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ตามความแตกต่างของรูปแบบและลักษณะการแสดงปางพระพุทธรูป

หมวดที่ 4 กลุ่มที่ 1 มีพระพักตร์กลม ขมวดพระเกศาเป็นตุ่มกลม พระวรกายค่อนข้างอวบอ้วน ชายสังฆาฏิยาวลงมาถึงพระอุทร แต่ไม่ถึงพระนาภี เส้นขอบจีวรที่พาดผ่านใต้ราวกะบังนพาดใกล้กับพระถันมากขึ้น ไม่ย้อยมาลงมาถึงพระอุทร พระหัตถ์มีลักษณะอวบอูม นิ้วพระหัตถ์เรียวยาว ปลายนิ้วพระหัตถ์ยาวเสมอกัน และปลายนิ้วพระหัตถ์ซ้ายที่วางอยู่บนพระเพลาจะโค้งขึ้นเล็กน้อย

หมวดที่ 4 กลุ่มที่ 2 เป็นพระพุทธรูปแบบทรงเครื่อง พระพุทธรูปปรากฏารวิชัย ประทับนั่งขัดสมาธิราบเหนือฐานหน้ากระดานเกลี้ยง พระพักตร์รูปไข่ค่อนข้างกลม อยู่ในกรอบสามเหลี่ยมมน พระชนง์โค้งเป็นเส้นโค้งบรรจบกันคล้ายปีกกา และเชื่อมต่อกับสันพระนาสิก พระเนตรเหลือบลงต่ำปลายพระเนตรโค้งวัดเล็กน้อย พระนาสิกโด่ง ปลายพระนาสิกโค้งเป็นรูปสามเหลี่ยมมน พระโอษฐ์ยิ้มเล็กน้อย ริมพระโอษฐ์บนตรงกลางหยักเป็นรูปปีกกา และมุมพระโอษฐ์วัดขึ้นอย่างมาก ปลายนิ้วพระหัตถ์ยาวเสมอกัน เครื่องทรงประกอบด้วย มงกุฎทรงสี่เหลี่ยมยอดแหลม บริเวณขอบและสันมงกุฎมีลวดลายประดับคล้ายลูกประคำ เป็นทรงกลมและทรงสี่เหลี่ยมเรียงต่อเนื่องกันเป็นระเบียบ กรองคอและสายสังวาลจะเชื่อมต่อกันด้านหน้าพาดผ่านลงมาทางเบื้องขวาของพระนาภี และไปบรรจบกันกับกรองคอด้านหลัง พระกรประดับพระหุรัด ทองพระกร นิ้วพระหัตถ์ประดับด้วยอำมรงค์

หมวดที่ 4 กลุ่มที่ 3 พระพุทธรูปปางต่างๆ พระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยาที่สำรวจพบ ได้แก่ พระพุทธรูปปางประทับยืน พระพุทธรูปปางลีลา พระพุทธรูปนาคปรก และพระพุทธรูปประทับนั่ง

ภาพที่ 8 พระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา หมวดที่ 4

หมวดที่ 5 พระพุทธรูปได้รับอิทธิพลจากศิลปะสุโขทัย ผสมผสานกับอิทธิพลศิลปะล้านนา และมีลักษณะของช่างพื้นเมืองหรือท้องถิ่นเข้ามาปรากฏอยู่ในพุทธลักษณะอยู่ด้วยเป็นอย่างมาก มีลักษณะที่มีความเป็นพื้นเมืองมากยิ่งขึ้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม

หมวดที่ 5 กลุ่มที่ 1 พระพุทธรูปปรางมารวิชัย ประทับนั่งขัดสมาธิราบเหนือฐานหน้ากระดานเกลี้ยง พระพักตร์รูปไข่ค่อนข้างกลม แฉกพระศกเหนือพระนลาฏบรรจบกันเป็นวงโค้ง ไม่ทำเป็นหยักรูปปีกกาเหมือนหมวดอื่น พระนลาฏแคบ ปลายพระขนงโค้งลงมาอย่างมากจนชิดพระเนตร พระโอษฐ์เล็ก พระหนุเป็นปมอย่างชัดเจน เม็ดพระศกเป็นตารางสี่เหลี่ยมและเป็นตุ่มเล็กๆ พระเกศมาลาทรงเตี้ย พระรัศมีทำเป็นยอดแหลมขึ้นไป พระวรกายได้สัดส่วน สันมาภูมิขนาเล็กมีเส้นขอบเส้นเดียว ปลาย 2 แฉก ยาวลงมาจรดพระนาภี นิ้วพระหัตถ์ยาวเสมอกัน

หมวดที่ 5 กลุ่มที่ 2 พระพุทธรูปปรางมารวิชัย ประทับนั่งขัดสมาธิราบเหนือฐานบัวหงาย และฐานบัวคว่ำบัวหงาย ส่วนใหญ่เป็นพระพุทธรูปขนาดเล็ก พระพักตร์กลม ค่อนข้างกลมไปจนถึงพระพักตร์รูปไข่ มีลักษณะที่เป็นพื้นเมืองปรากฏอยู่โดยมีพระเกตุมาลาและพระรัศมีทำสูงขึ้นไป ส่วนพระวรกายไม่ค่อยได้สัดส่วนค่อนข้างเตี้ย นิ้วพระหัตถ์ไม่ปรารถ

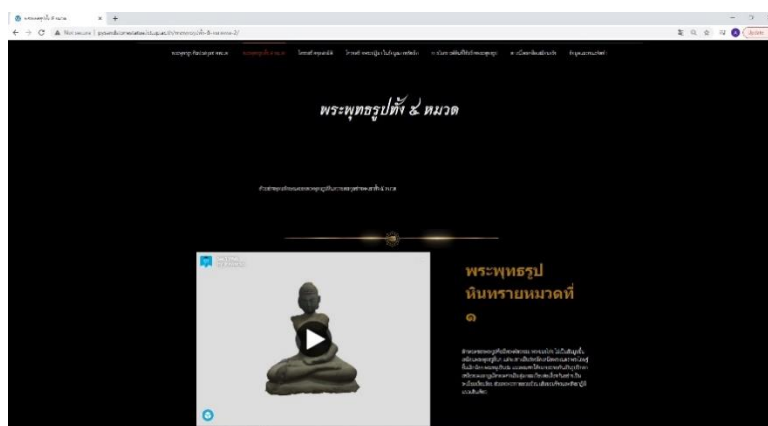
หมวดที่ 5 กลุ่มที่ 3 เป็นพระพุทธรูปที่เกิดจากการซ่อมแซมใหม่ โดยการพอกปูน ใช้สีน้ำมันทาองค์พระ และเขียนตกแต่งพระพักตร์ใหม่ ตามศิลปะช่างพื้นเมืองท้องถิ่น เป็นพระพุทธรูปปรางมารวิชัย ประทับนั่งขัดสมาธิราบเหนือฐานหน้ากระดานเกลี้ยง กลุ่มนี้จะได้รับอิทธิพลศิลปะพื้นเมืองท้องถิ่นอย่างมาก ส่วนมากอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่

ภาพที่ 9 พระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา หมวดที่ 5

2. ผลการสร้างสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติของพระพุทธรูปแกะสลักหินทรายสกุลช่างพะเยาโดยโมเดลโพลิคอนและการทำพื้นผิว

สื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติของพระพุทธรูปแกะสลักหินทรายสกุลช่างพะเยา โดยโมเดลโพลิคอนและการทำพื้นผิว ที่สร้างขึ้นมีทั้งหมด 10 ชิ้น ซึ่งแยกออกเป็น 5 หมวด มีข้อมูลกำกับเป็นข้อความตัวอักษรและข้อความเสียงแสดงรายละเอียดลักษณะของพระพุทธรูปแต่ละหมวด

ภาพที่ 10 สื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติที่สร้างขึ้น

3. ผลการประเมินสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติของพระพุทธรูปแกะสลักหินทรายสกุลช่างพระยา

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความพึงพอใจของสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านรูปทรงของแบบจำลองสามมิติ			
1. วัตถุสามมิติมีรูปทรงที่ถูกต้องเหมาะสมตามต้นฉบับ	4.00	0.56	มาก
2. วัตถุสามมิติมีความยาว กว้าง และสูงตรงตามสัดส่วนต้นฉบับ	3.93	0.55	มาก
3. วัตถุสามมิติมีจำนวนโพลีกอนที่เหมาะสมในการแสดงผล	3.86	0.56	มาก
รวมด้านรูปทรงของแบบจำลองสามมิติ	3.93	0.29	มาก
ด้านพื้นผิวของวัตถุสามมิติ			
4. มีรายละเอียดของพื้นผิวที่ถูกต้องเหมาะสม	3.70	0.59	มาก
5. พื้นผิวมีการหักเหของแสงที่ถูกต้องและเหมาะสม	3.62	0.54	มาก
6. มีการจัดวางตำแหน่งของแสงได้อย่างเหมาะสม	3.55	0.55	มาก
7. มีการใช้ขนาดของพื้นผิวอย่างถูกต้องเหมาะสม	4.17	0.55	มาก
รวมด้านพื้นผิวของวัตถุสามมิติ	3.76	0.27	มาก
ด้านข้อมูล			
8. ข้อมูลของพุทธลักษณะ	3.97	0.52	มาก
9. ข้อมูลขนาดของแบบจำลอง	3.85	0.51	มาก
10. ข้อมูลของสีและพื้นผิวของแบบจำลอง	3.72	0.56	มาก
รวมด้านข้อมูล	3.84	0.34	มาก
ด้านการนำเสนอ			
11. สื่อมีความเร็วในการใช้งาน	3.47	0.52	ปานกลาง
12. อุปกรณ์ที่ใช้ในการนำเสนอวัตถุสามมิติมีความเหมาะสมในการใช้งาน	3.39	0.51	ปานกลาง
13. สื่อที่ใช้ในการนำเสนอวัตถุสามมิติมีความสมของสีและแสงที่ใช้	3.80	0.44	มาก
14. สื่อที่ใช้ในการนำเสนอวัตถุสามมิตินี้สามารถให้ข้อมูลกับผู้ใช้งานได้มากยิ่งขึ้น	4.20	0.49	มาก
15. สื่อที่ใช้ในการนำเสนอวัตถุสามมิติสามารถแสดงได้ดีกับอุปกรณ์ที่ใช้งาน	3.95	0.43	มาก
รวมด้านการนำเสนอ	3.76	0.25	มาก
รวม	3.82	0.28	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความพึงพอใจของสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.82$, S.D. = 0.28) และเมื่อพิจารณา

เป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านรูปทรงของแบบจำลองสามมิติ ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.29) ด้านข้อมูล ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.34) ด้านพื้นผิวของวัตถุสามมิติ ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.27) และด้านการนำเสนอข้อมูล ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.25) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การสร้างแบบจำลองสามมิติ และพื้นผิวให้วัตถุสามมิติพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา ภาณศึกษาหอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ ได้สื่อที่มีคุณภาพ เนื่องด้วยผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลรูปแบบพุทธลักษณะของพระพุทธรูปนำมาแบ่งเป็นหมวดหมู่ ทำให้ข้อมูลที่สมบูรณ์ในการนำมาสร้างโมเดลแบบจำลองสามมิติของพระพุทธรูป โดยใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลรูปทรง สัดส่วน และพื้นผิวของพระพุทธรูป โดยใช้เทคนิค Photogrammetry แล้วใช้เทคนิค Rephotology ในการลดทอนขนาดของความละเอียดของโมเดลสามมิติ เพื่อลดการประมวลผลในการแสดงภาพสามมิติ และการปรับแต่งพื้นผิวให้ตรงตามวัตถุต้นแบบขององค์พระพุทธรูป ด้วยกระบวนการคำนวณสีของพื้นผิวจากภาพถ่าย (Build Texture) นำแบบจำลองสามมิติที่ได้มาทำการออกแบบและพัฒนาสื่อในรูปแบบสื่อดิจิทัล และปรับปรุงแก้ไขรูปแบบและข้อมูลตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นรุตม์ สุนทรานนท์และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างแบบจำลอง 3 มิติจากภาพหลายภาพ สำหรับมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งในการศึกษาเบื้องต้นจะมุ่งไปที่มรดกทางวัฒนธรรมขนาดเล็กซึ่งมีความสูงไม่เกิน 3 เมตร การเก็บข้อมูลรูปภาพจะใช้กล้องดิจิทัลประเภท กล้องสะท้อนภาพเลนส์เดี่ยวระบบดิจิทัล (DSLR) ข้อมูลสามมิติเหล่านี้สามารถใช้ในการนำเสนอข้อมูลผ่านสื่อกลางต่างๆ เช่น เว็บไซต์ ทีวีดี เอกสารจัดพิมพ์ หรือข้อมูลที่มีความถูกต้องสูง สามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลอ้างอิงกรณีที่มีมรดกทางวัฒนธรรมนั้นต้องการบูรณะซ่อมแซม จากการรวบรวมข้อมูลพบว่ารูปแบบศิลปะของพระพุทธรูปแกะสลักจากหินทรายสกุลช่างพะเยา ที่ค้นพบในจังหวัดพะเยาส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากอาณาจักรสุโขทัย และมีการจัดหมวดหมู่ โดยแบ่งตามพุทธลักษณะศิลปะที่ปรากฏ จำแนกไว้ 5 หมวด (นรุตม์ สุนทรานนท์ และคณะ, 2558)

จากผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจ ต่อการใช้งานสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติและพื้นผิวให้วัตถุสามมิติพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา ภาณศึกษาหอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก กล่าวโดยสรุป โดยผลการวิเคราะห์เป็นเช่นนี้เนื่องจากการใช้งานแบบจำลองสามมิติและพื้นผิวให้วัตถุสามมิติพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา ภาณศึกษาหอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ เป็นสื่อดิจิทัล แสดงผลแบบจำลองสามมิติที่มีพื้นผิวของวัตถุเสมือนจริงในรูปแบบดิจิทัล ทำให้กลุ่มเป้าหมายคือ บุคคลทั่วไปที่สนใจเกี่ยวกับพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในพุทธลักษณะของ

พระพุทธรูปแกะสลักหินทรายสกุลช่างพะเยา โดยได้ทำการแบ่งพุทธลักษณะเป็นหมวดหมู่ต่างๆ ทำให้ได้สื่อดิจิทัลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ และมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลของความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภชัย โชติกิจภิวาทย์และคณะ ซึ่งสรุปได้ว่า เทคนิคลิขิตดิจิทัล คือ การนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ เป็นต้น ทำให้เกิดการเรียนรู้และสื่อสารและการบูรณาการการใช้กับการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป (ศุภชัย โชติกิจภิวาทย์ และคณะ, 2564)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า รูปแบบศิลปะของพระพุทธรูปแกะสลักจากหินทรายสกุลช่างพะเยา ที่ค้นพบในจังหวัดพะเยาส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากอาณาจักรสุโขทัย และมีการจัดหมวดหมู่ โดยแบ่งตามพุทธลักษณะศิลปะที่ปรากฏ จำแนกไว้ 5 หมวด ได้ทำการสร้างสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติของพระพุทธรูปแกะสลักหินทรายสกุลช่างพะเยาโดยโมเดลโพลิกอน และการทำพื้นผิว มีทั้งหมด 10 ชิ้น โดยมีข้อมูลกำกับเป็นข้อความตัวอักษรและข้อความเสียงแสดงรายละเอียดลักษณะของพระพุทธรูปแต่ละหมวดข้อมูลของรูปแบบพุทธลักษณะของพระพุทธรูปแกะสลักจากหินทรายสกุลช่างพะเยา ในหมวดหมู่ต่าง ๆ การประเมินความพึงพอใจของสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติของพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา ด้านรูปทรงของแบบจำลองสามมิติ อยู่ในระดับมาก และเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบสื่อดิจิทัลแบบจำลองสามมิติ และรูปแบบศิลปะของพระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการแกะสลักพระพุทธรูปหินทรายของช่างสกุลพะเยา และเป็นการต่อยอดการเก็บข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการบูรณะรักษามรดกทางภูมิปัญญาต่อไป ข้อเสนอแนะในการสร้างแบบจำลองสามมิติ ในการบันทึกไฟล์ภาพควรอยู่ในรูปแบบ Raw format จะทำให้ลดปัญหาการสูญเสียข้อมูลจากบีบอัดไฟล์ภาพ จะทำให้ได้พื้นผิวของแบบจำลองสามมิติสมบูรณ์ไม่ผิดเพี้ยนจากต้นฉบับ และควรคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงค่าของแสง ของมุมมองที่ต่างกันซึ่งจะส่งผลให้เกิดความผิดพลาดในการประมวลผลได้

เอกสารอ้างอิง

- โกญจนนาท ศรีกาฬสินธุ์. (2544). การนำเสนอผลงานสถาปัตยกรรมการออกแบบในเชิง 3 มิติ. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ. มหาวิทยาลัยศรีพระทุม.
- ณรงค์ พูนพจน์มาศ. (2552). การสร้างแบบจำลองสามมิติของโบราณด้วยภาพถ่ายดิจิทัล. ใน โครงการวิจัยทุนสนับสนุนงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.

- นรุตม์ สุนทรานนท์และคณะ. (2558). การสร้างแบบจำลอง 3 มิติจากภาพหลายภาพ สำหรับมรดกทางวัฒนธรรม. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ.
- ไพศาล สันติธรรมนนท์. (2555). การรังวัดด้วยภาพดิจิทัล (Digital Photogrammetry). (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- วิชา จิวาลัย และปรีชา วงศ์วิทวัส. (2531). การสำรวจด้วยภาพถ่าย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2563). พระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มติชน.
- ศุภชัย โชติกิจภิวาทยและคณะ. (2564). การศึกษาความเหมาะสมและความพึงพอใจของการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการการประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ. วิทยาลัยนครราชสีมา.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (สมส.). (2563). พิพิธภัณฑสถานในประเทศไทย หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (สมส.).
- Habib, A. F. & Ghanma, M. S. (2004). 3-D Modelling of historical Sites Using Low-Cost Digital Camera. ISPRS Journal of Photogrammetry and Remote Sensing, 4(7), 1-6.
- Kraus, K. et al. (1993). Photogrammetry Volume 1 Fundamentals and Standard Processes. Germany: WB-Druck 8959 Rieden.
- Massimiliano, P. et al. (2001). 3D digitizing of cultural heritage. Journal of Cultural Heritage, 2(1), 63-70.

แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่*

A GUIDELINES FOR DEVELOPING THE LIFE SKILLS OF STUDENTS IN MAECHAEM SCHOOL, CHIANG MAI PROVINCE

ศรียา วังสานนท์

Srifa Wongsanon

สุบัน พรเวียง

Suban Pornwiang

ยงยุทธ ยะบุญ

Yongyouth Yaboonthong

Faculty of Education Chiang Mai University, Thailand

E-mail: srifa0411@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนแม่แจ่ม 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดีและประชุมเชิงปฏิบัติการ 3) ประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ผู้บริหารและครูโรงเรียนแม่แจ่ม จำนวน 10 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้บริหารจำนวน 3 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ประชุมเชิงปฏิบัติการโดยครูผู้ปกครองและนักเรียน จำนวน 9 คน ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและนักเรียนโรงเรียนแม่แจ่ม จำนวน 335 คน โดยใช้แบบประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิจัยพบว่าสภาพทักษะชีวิตของนักเรียนมีทักษะการทำงานได้ดี มีการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกโรงเรียนรวมถึงร่วมกิจกรรมกับชุมชนสม่ำเสมอ มีการจัดการเรียนการสอนเน้นทักษะอาชีพและปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียนเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีปัญหาที่สุดคือ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น และพบปัญหาน้อยที่สุดคือ ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบ ดังนี้ พัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน มีรูปแบบในการพัฒนาทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนเช่น Smart Leader Program จากผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้เข้าร่วมประชุมมีมติเห็นด้วยในแนวทางการพัฒนา

* Received 15 May 2022; Revised 30 August 2022; Accepted 31 August 2022

ทักษะชีวิตของนักเรียน ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียน
แม่แจ่มพบว่า ความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
คำสำคัญ: แนวทาง, การพัฒนาทักษะชีวิต, โรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

Abstract

The objectives of this research article were to 1) Study the condition and difficulty in the life skills of students in Maechaem School 2) Study the guidelines for developing the life skills of School with Best Practice and Workshop 3) Assess the approach of developing the life skills of students. Designed by quantitative research. The sampling of 10 people using the interview in the research consisted of administrators and teachers. The approach of developing the life skills of students using the evaluation form of developing life skills based on eligibility and possibilities. The data were collected from 335 interviewees. The statistics used in data analyses were mean and standard deviation. The results of the research revealed that the condition of developing the life skills of students provided good work skills. The school enhanced activities both in-out of school, participation in community activities, and the teaching management focusing on professional skills from the interest of the students. The difficulty in developing the life skills of the students considered in each aspect found that the most problematic aspect was self-awareness and empathy. The least problematic aspect was building good relationships with others. Approaches to developing the life skills of students with the Best Practice model were considered in each aspect as follows: the school should develop the courses of life skills development according to the needs of students. The school should provide activities that encourage students to discover their ability. The school should provide a model for developing life skills in accordance with the school contexts such as the Smart Leader Program. According to the workshop, all of the participants agreed to the approaches to developing the life skills of students. The results of the assessment of guidelines in developing the life skills of students in Mae Chaem School found that the aspects of suitability and possibility were at the highest level.

Keywords: A Guidelines, The Life Skills of Students development, Mae Chaem School Chiang Mai Province

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษา มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและปฏิรูประบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สามารถรองรับความหลากหลายของการจัดการศึกษา และตอบโจทย์การพัฒนาของโลกอนาคต โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนทุกกลุ่มวัย ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน มีทักษะที่จำเป็นของโลกอนาคต สามารถแก้ปัญหา และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวินัย มีนิสัยใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และเป็นพลเมืองที่รู้สิทธิและหน้าที่ มีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ทั้งการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปจนถึงระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การพัฒนาทักษะชีวิตในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติในการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหา การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น เพื่อการปรับตัวป้องกันตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ จัดการกับชีวิตตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่ได้กำหนดให้ทักษะชีวิตเป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ผู้ที่มีทักษะชีวิตในการเผชิญปัญหาเฉพาะเจาะจงเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งทางใจ ซึ่งสามารถช่วยชนะปัญหาอุปสรรคไปสู่ความสำเร็จและสามารถปรับตัวเพื่อสามารถแก้ไขปัญหาดัง ๆ รอบตัวได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ทักษะชีวิต จึงเป็นอีกทักษะหนึ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมที่สลับซับซ้อนในยุคปัจจุบัน เป็นทักษะที่จะช่วยสนับสนุนตลอดจนช่วยในการลดประเด็นปัญหาสำคัญที่จะเข้ามาคุกคามชีวิตของแต่ละบุคคล นอกจากนั้นยังเป็นทักษะที่จะช่วยให้บุคคลสามารถปรับตนเองให้สามารถเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สกล วรเจริญศรี, 2550)

จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ (พ.ศ. 2559 - 2563) โรงเรียนแม่แจ่ม มีผลการประเมินด้านคุณภาพของผู้เรียน อยู่ในระดับคุณภาพดีมากซึ่งควรมีการพัฒนาต่อ ยอดความสำเร็จในการพัฒนาทักษะด้านการงานอาชีพของผู้เรียน โดยเน้นพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพแต่ละอย่าง โดยให้ผู้เรียนใช้ทักษะการสังเกต และศึกษาขั้นตอนในการทำงานอาชีพ มีการนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มาปรับใช้ เพื่อนำไปสู่การทำโครงการ เน้นการพัฒนาต่อยอดผลของโครงการเพื่อการใช้ประโยชน์มากกว่าการทำโครงการเพื่อการประกวดจัดทำเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชนต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม นักเรียนบางส่วนยังคงขาดทักษะทางด้านการเขียน การอ่าน การสื่อสารภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์

การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ขาดแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ ขาดความรับผิดชอบและความเอาใจใส่ต่อการเรียนอย่างจริงจัง ขาดทักษะการนำเสนอ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าแสดงออกหรือแสดงความคิดเห็น มีการสร้างชิ้นงาน/นวัตกรรมที่ไม่หลากหลาย ขาดการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการนำเสนอและต่อยอดในการเรียน ขาดความตระหนัก และไม่เห็นความสำคัญของการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) รวมถึงผู้ปกครองไม่มีเวลาติดตามดูแลอย่างใกล้ชิด ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ต่ำ (โรงเรียนแม่แจ่ม, 2563)

จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จึงมีความสนใจที่จะทำแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครู และนักเรียน ได้ทราบถึงข้อมูลด้านสภาพและปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี และทราบผลการประชุมเชิงปฏิบัติการและผลการประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่สอดคล้องตามบริบทของสถานศึกษาและมีความเป็นไปได้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ซึ่งสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำแนวทางไปใช้ประโยชน์ ในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนให้มีคุณภาพชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี และการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน
3. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ กำหนดการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้ 1) การศึกษาสภาพและปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ 2) การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) และการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) 3) การประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 คือ 1) ผู้บริหาร 1 คน หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ 1

คน และครูผู้รับผิดชอบทักษะชีวิต 8 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยนำร่างแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำชี้แนะตรวจสอบ ความถูกต้อง เหมาะสมของข้อคำถาม และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและขอความเห็นชอบก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการ ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปสภาพและปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนแม่แจ่มจังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) และการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนย่อย คือ ขั้นตอน 2.1 การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี นำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการในขั้นตอนที่ 1 มาสังเคราะห์ ลำดับความสำคัญ และสรุปประเด็นปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียน รวมทั้งศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในขั้นตอนที่ 2.1 คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา โดยเป็นสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลดีเด่นด้านทักษะชีวิตของผู้เรียน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยนำร่างแบบสัมภาษณ์เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำชี้แนะตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมของข้อคำถาม และปรับแก้แบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา และขอความเห็นชอบก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปสภาพและปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ และ ขั้นตอน 2.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี ในขั้นตอนที่ 2 มากำหนดประเด็นในการประชุมและ การมีมติเห็นชอบแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนที่ 2.2 คือ คณะกรรมการสถานศึกษา 3 คน นักเรียน 3 คน และครู 3 คน ผู้รับผิดชอบทักษะชีวิตของโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อหามติแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การสรุปผลการประชุมและการรับรองผลการประชุม จากผู้เข้าร่วมประชุม นำมาสรุปเป็นความเรียง

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยนำข้อมูลที่ได้การดำเนินการในขั้นตอนที่ 2 มาสังเคราะห์ ลำดับความสำคัญ สรุปประเด็นสำคัญและร่างแบบประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ผู้วิจัยเสนอร่างแบบประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแบบประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

ฉบับสมบูรณ์ จากนั้นนำข้อคำถามทั้งหมดไปหาคุณภาพของข้อคำถามโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามรายข้อกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัดตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือค่า (IOC: Index of Item Objective Congruence) โดยกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน ครู 10 คน นักเรียน 162 คน ผู้ปกครอง 162 คน รวม 335 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) โดยตรวจสอบ 2 ประเด็น คือ ความเหมาะสมและความเป็นไปได้

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่จากการศึกษาสภาพทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ และครูผู้รับผิดชอบทักษะชีวิตของโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผลจากการสัมภาษณ์ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลการสรุปปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้จากการสัมภาษณ์

ปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัด เชียงใหม่	ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1	ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2	ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3	ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4	ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5	ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6	ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7	ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8	ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9	ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10
ด้านที่ 1 การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น										
1. ขาดความกระตือรือร้น	✓	✓				✓	✓	✓	✓	
2. ไม่เห็นคุณค่าในตัวเอง			✓	✓	✓		✓			
3. ความไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง	✓		✓		✓					
4. ขาดโอกาสในการศึกษาต่อ					✓				✓	
ด้านที่ 2 การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์										
1. ขาดแนวทางการคิดวิเคราะห์	✓	✓			✓		✓			
ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์										
2. ขาดเป้าหมายในอนาคตที่ ชัดเจน					✓	✓				✓
3. ขาดความมั่นใจในตนเอง ไม่ กล้าแสดงออก			✓						✓	

ปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัด เชียงใหม่	ผู้สัมภาษณ์คนที่ 1	ผู้สัมภาษณ์คนที่ 2	ผู้สัมภาษณ์คนที่ 3	ผู้สัมภาษณ์คนที่ 4	ผู้สัมภาษณ์คนที่ 5	ผู้สัมภาษณ์คนที่ 6	ผู้สัมภาษณ์คนที่ 7	ผู้สัมภาษณ์คนที่ 8	ผู้สัมภาษณ์คนที่ 9	ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่
ด้านที่ 3 การจัดการกับอารมณ์และความเครียด										
1. ขาดความสามารถในการจัดการกับภาวะทางอารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์	✓			✓		✓			✓	
2. ไม่กล้าพูดความจริง มีการปกปิดข้อมูล		✓					✓			✓
3. ความกดดันจากครอบครัวและคนรอบข้าง		✓			✓					
4. ปัญหาด้านสุขภาพ ส่งผลให้ทำอะไรได้ไม่เต็มที่อย่างที่คาดหวังไว้				✓						
ด้านที่ 4 การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น										
1. ไม่กล้าแสดงออก ไม่มั่นใจในตนเอง		✓		✓		✓	✓		✓	
2. การไม่เปิดเผยตนเอง	✓				✓		✓			
3. ไว้ใจคนอื่นง่าย ถูกชักจูงง่าย	✓							✓		✓
4. กิจกรรมหอพักนอนไม่เอื้อต่อการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น			✓							

จากตารางที่ 1 พบว่าปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่สามารถสรุปเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีปัญหาตามลำดับดังนี้ ขาดทักษะความกระตือรือร้น ไม่เห็นคุณค่าในตัวเอง ความไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง และขาดโอกาสในการศึกษาต่อ 2) ด้านการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ มีปัญหาตามลำดับดังนี้ ขาดแนวทางการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์, ขาดเป้าหมายในอนาคตที่ชัดเจน และขาดความมั่นใจในตนเอง ไม่กล้าแสดงออก 3) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด มีปัญหาตามลำดับดังนี้ ขาดความสามารถในการจัดการกับภาวะทางอารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์, ไม่กล้าพูดความจริง มีการปกปิดข้อมูล, ความกดดันจากครอบครัวและคนรอบข้าง และปัญหาด้านสุขภาพ ส่งผลให้ทำอะไรได้ไม่เต็มที่อย่างที่คาดหวังไว้ 4) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น มีปัญหาตามลำดับดังนี้ ไม่กล้าแสดงออก ไม่มั่นใจในตนเอง, การไม่เปิดเผยตนเอง, ไว้ใจคนอื่นง่าย ถูกชักจูงง่าย และกิจกรรมหอพักนอนไม่เอื้อต่อการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่ คือผู้บริหาร ในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยการประชุม กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยคือครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือการประชุมโดยครู นักเรียน และผู้ปกครอง โรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ผลจากการวิจัยมีดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลการสรุปผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี ที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

แนวทางการพัฒนา ทักษะชีวิตของ นักเรียนในโรงเรียน ที่มีการปฏิบัติที่ดี	ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 3	สรุป
1. การตระหนักรู้ และเห็นคุณค่าใน ตนเองและผู้อื่น 1.1 ขาดความ กระตือรือร้น 1.2 ไม่เห็นคุณค่าใน ตัวเอง 1.3 ความไม่ชอบ การเปลี่ยนแปลง 1.4 ขาดโอกาสใน การศึกษาต่อ	1. กิจกรรมเสริม หลักสูตรโดย ครูผู้สอน 2. งานแนะแนว 3. ครูที่ปรึกษาดูแล เรื่องทุนการศึกษา 4. กิจกรรมแนะแนว เพื่อเสริมสร้างทักษะ ชีวิต	1. ครูผู้สอนมีแบบ ประเมินเพื่อประเมิน ค้นหาสิ่งที่อยากทำ และอาชีพที่อยากเป็น 2. มีทางเลือกในการ ค้นหาตัวเองโดยเลือก อาชีพที่อยากทำ 3. ครูที่ปรึกษา จัดหา และทุนการศึกษา 4. 1 คน 1 อาชีพ	1. เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ 2. ค่ายทักษะชีวิต (หลักสูตร) 3. ระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน 4. หลักสูตรทักษะ ชีวิต	1. โรงเรียนมีการ พัฒนาทักษะชีวิตของ ผู้เรียน 2. โรงเรียนมีการ ค้นหาอาชีพของ นักเรียนในอนาคต 3. ครูมีการ สอดแทรกเนื้อหา เสริมสร้างทักษะชีวิต 4. ครูมีการประเมิน เพื่อค้นหาสิ่งที่ นักเรียนอยากทำ 5. ครูนำระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนมา ใช้อย่างต่อเนื่อง
2. การคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจและ แก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์ 2.1 ขาดแนวทาง การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและ แก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์ 2.2 ขาดเป้าหมาย ในอนาคตที่ชัดเจน 2.3 ขาดความมั่นใจ ในตนเอง ไม่กล้า แสดงออก	1. งานแนะแนว 2. ลงมือปฏิบัติจริง 3. แบบวิเคราะห์ นักเรียนรายบุคคล (SDQ) โดยครูที่ ปรึกษา	1. 1 คน 1 อาชีพ 2. ลงมือปฏิบัติจริง เลือกสิ่งที่อยากทำ 3. ครูให้คำปรึกษา และ กำกับดูแลให้ทำงานเป็น ระบบมากขึ้น	1. ค่ายปันหมอ 2. ลงมือปฏิบัติจริง โดย 3. เลือกแผนการ เรียนที่ตนเองสนใจ โดยมีงานแนะแนวให้ แนะนำ	1. โรงเรียนมีกิจกรรม ให้นักเรียนได้ค้นหา ความสามารถของตน 2. โรงเรียนมีกิจกรรม เสริมสร้างทักษะชีวิต 3. ครูวิเคราะห์ นักเรียนรายบุคคล 4. นักเรียนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมเสริมสร้าง ทักษะชีวิต

แนวทางการพัฒนา ทักษะชีวิตของ นักเรียนในโรงเรียน ที่มีการปฏิบัติที่ดี	ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 3	สรุป
3. การจัดการกับ อารมณ์และ ความเครียด 3.1 ขาด ความสามารถในการ จัดการกับภาวะทาง อารมณ์ที่ไม่พึง ประสงค์ 3.2 ไม่กล้าพูดความ จริง มีการปกปิด ข้อมูล	1. ระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน 2. แบบประเมิน (EQ) 3. ประชุมทำความเข้าใจ ครู กับ ผู้ปกครอง และครู กับนักเรียน	1. เยี่ยมบ้านนักเรียน 2. Smart Leader Program (ห้องเรียน ภาวะผู้นำ)	1. โรงเรียนมีรูปแบบ ในการพัฒนาทักษะ ชีวิตที่สอดคล้องกับ บริบทของโรงเรียน 2. โรงเรียน ผู้ปกครองและ นักเรียนร่วมกัน ดำเนินกิจกรรม พัฒนาทักษะชีวิต	1. โรงเรียนมีรูปแบบ ในการพัฒนาทักษะ ชีวิตที่สอดคล้องกับ บริบทของโรงเรียน 2. โรงเรียน ผู้ปกครองและ นักเรียนร่วมกัน ดำเนินกิจกรรม พัฒนาทักษะชีวิต 3. ครูมีการประเมิน อย่างหลากหลาย 4. หอพักมีกิจกรรมที่ ให้ผู้ปกครองได้เข้า มาร่วมในการดูแล นักเรียน
ด้านที่ 4 การสร้าง สัมพันธภาพที่ดีกับ ผู้อื่น 4.1 ไม่กล้า แสดงออก ไม่มั่นใจ ในตนเอง 4.2 การไม่เปิดเผย ตนเอง 4.3 ไร้ใจคนอื่นง่าย ถูกชักจูงง่าย 4.4 กิจกรรมหอพัก นอนไม่เอื้อ ต่อการสร้าง สัมพันธภาพที่ดี กับผู้อื่น	1. การแข่งขันกีฬา ภายใน การประกวด ภายในและนอกกลุ่ม สาระการเรียนรู้ 2. ระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน กิจกรรม โฮมรูม 3. งานเลี้ยงแต่ละ เทศกาล และ กิจกรรมจิตอาสา ภายนอกโรงเรียน 4. กิจกรรมบำเพ็ญ ประโยชน์ 5. กิจกรรมตาม หน้าที่ภายในหอพัก นอน	1. มีกิจกรรมที่เป็นวิชา บังคับอย่างหลากหลาย 2. มีการนำเสนอข่าว ยกตัวอย่างประกอบ 3. กิจกรรมการแสดง ที่ เน้นให้นักเรียนได้ ทำงานร่วมกัน โดยมี ครูเป็นเพียง ผู้แนะนำ	1. Smart Leader Program (ห้องเรียน ภาวะผู้นำ) 2. ระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน 3. งานเลี้ยงสังสรรค์ ตามเทศกาล	1. โรงเรียนมีกิจกรรม ที่หลากหลายในการ พัฒนาทักษะชีวิต 2. ครูมีการจัดการ เรียนรู้ที่เป็นการ บูรณาการ 3. ครูมีกิจกรรมที่ ส่งเสริมการทำงาน ร่วมกัน 4. งานหอพักนอนมี กิจกรรมสร้างสรรค์ที่ เปิดโอกาสในการ ดำเนินงานร่วมกัน

จากตารางที่ 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี โดย ดังนี้ การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น แนวทางการพัฒนา คือ 1) พัฒนาทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน 2) มีการค้นหาอาชีพของนักเรียน สอดแทรกเนื้อหาเสริมสร้างทักษะค้นหาความสามารถของตน 2) มีกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตและสอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน 3) ควรประเมินโดยใช้แบบวิเคราะห์นักเรียน

รายบุคคล และ4) นักเรียนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิต การจัดการกับอารมณ์และความเครียด แนวทางการพัฒนา คือ 1) มีรูปแบบในการพัฒนาทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน เช่น Smart Leader Program 2) โรงเรียน ผู้ปกครองและนักเรียนมีข้อตกลงในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต 3) มีกิจกรรมที่ทำให้กำลังใจและเสริมแรงนักเรียน 4) มีวิธีการในการประเมินนักเรียนอย่างหลากหลาย และ 5) ครูประเมินโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม (EQ) การสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น แนวทางการพัฒนา คือ 1) มีกิจกรรมในการพัฒนาทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของนักเรียน 2) มีการจัดการเรียนรู้ที่เป็นการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) มีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันของนักเรียน เช่น กิจกรรมจิตอาสา 4) หอพักนอนมีกิจกรรมที่ให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น กิจกรรมจิตอาสา

ตอนที่ 2.1 ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) โดยครู นักเรียนและผู้ปกครอง โรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยนำผลจากแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดีมาประชุมตามลงมติเห็นชอบ ตามองค์ประกอบของทักษะชีวิตและจัดทำการประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

3. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยผลการประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน พบว่าโดยรวม ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$ S.D. = 0.68) และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$ S.D. = 0.65) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ด้านความเหมาะสม และความเป็นไปได้ โดยรวม ดังนี้

แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	ความเหมาะสม (N = 335)			ความเป็นไปได้ (N = 335)		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	4.56	0.67	มากที่สุด	4.63	0.62	มากที่สุด
2. ด้านการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	4.64	0.65	มากที่สุด	4.55	0.66	มากที่สุด
3. ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด	4.50	0.71	มาก	4.55	0.66	มากที่สุด
4. ด้านการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น	4.53	0.70	มากที่สุด	4.56	0.65	มากที่สุด
โดยรวม	4.55	0.68	มากที่สุด	4.57	0.65	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่าผลการประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวม ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$ S.D. = 0.68) และด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$ S.D. = 0.65) ตามลำดับ ความเหมาะสม เมื่อพิจารณาจากมากไปหาน้อย 3 ตามลำดับ ได้แก่ ด้านการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.64$ S.D. = 0.65) ด้านการตระหนักรู้ และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X} = 4.56$ S.D. = 0.67) และด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น ($\bar{X} = 4.53$ S.D. = 0.70) ความเป็นไปได้ เมื่อพิจารณาจากมากไปหาน้อย 3 ตามลำดับ ได้แก่ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X} = 4.63$ S.D. = 0.62) ด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น ($\bar{X} = 4.56$ S.D. = 0.65) และด้านการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.55$ S.D. = 0.66)

อภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพและปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาตามองค์ประกอบของทักษะชีวิตของนักเรียน 4 ด้าน 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนกลุ่มชนชาติพันธุ์ ตำบลเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ (ลักขณาดี กันตริ, 2559) พบว่า โรงเรียนได้มีการพัฒนาตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ในการดำเนินการพัฒนานักเรียนที่มีความหลากหลายชาติพันธุ์แต่ยังพบปัญหาในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เนื่องจากนักเรียนขาดทักษะในการอ่านและเขียนภาษาไทย ทำให้ส่งผลตามมาคือนักเรียนขาดทักษะชีวิต ไม่สามารถคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้ ดังนั้น ทางศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาฯ จึงได้ขอความร่วมมือให้แต่ละโรงเรียนในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกันหาแนวทางปรับปรุงและแก้ไขเพื่อให้นักเรียนมีการพัฒนาทักษะชีวิตให้ดีขึ้น และ (กมลวรรณ จินหน่อ, 2553) ได้อธิบายถึงความหมายและความสำคัญของกิจกรรมแนะแนวไว้ว่า กิจกรรมแนะแนวคือ วิธีการหรือกระบวนการช่วยเหลือและส่งเสริมนักเรียนให้รู้จักและเข้าใจตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีแนวทางในการพัฒนาตนเองสามารถเลือกและตัดสินใจวางแผนชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามศักยภาพ 2) การคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับการศึกษาของ (Sir. Ken R, 2019) อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญเท่าเทียมกับความคิดเชิงวิเคราะห์ และยังยืนยันว่าความคิดสร้างสรรค์จำเป็นสำหรับทุกคน ไม่ว่าจะเป็นสถาปนิก แพทย์ วิศวกร ตำรวจ หรือแม่บ้าน มาถึงวันนี้ เป็นที่ชัดเจนว่า ทุกสาขาอาชีพต้องการคนที่มีทักษะในการคิดสร้างสรรค์แต่ปัญหา 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด สอดคล้องกับการศึกษาของ (ลักขณาดี กันตริ, 2559) อธิบายว่า การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนกลุ่มชนชาติพันธุ์ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา ตำบลเชียงดาว

จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีรายละเอียดเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ในการจัดการด้านอารมณ์และความเครียด พบว่า ควรมีการปรับเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนการสอน โดยพานักเรียนไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ภายนอก ควรลดกิจกรรมหน้าเสาธงลง และเป็นกันเองกับนักเรียน

4) การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น สอดคล้องกับการศึกษาของ (ปานทอง อังคณิตย์, 2558) อธิบายว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ต้องเป็นการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการพัฒนาตนเองของผู้เรียน สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ที่เน้นผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงและเรียนผ่านประสบการณ์จริงนักเรียนมีบทบาทในการวิเคราะห์ตนเองและร่วมกิจกรรมตามความสมัครใจได้รู้จักตนเองมีจิตอาสา สามารถปรับตัว มีทักษะทางสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การศึกษาปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ตามองค์ประกอบของทักษะชีวิตของนักเรียน 4 ด้าน 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง สอดคล้องกับ (ศักดิ์นคร สีหอแก้ว และคณะ, 2558) อธิบายว่านักเรียนส่วนใหญ่มองข้ามตนเอง ขาดความเชื่อมั่น ในตนเอง และไม่ไว้วางใจในผู้อื่น ควรมีการพัฒนาทักษะชีวิตด้านต่างๆ ถึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนและเลือกทำกิจกรรมที่ตนเองสนใจและมีความถนัดเพื่อสามารถค้นหาจุดเด่นของตนเองนำไปสู่การพัฒนาตนเอง 2) ด้านการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับการศึกษาของ (ดรรรัตน์ ศรีพันธุ์, 2559) อธิบายถึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนและเลือกทำกิจกรรมที่ตนเองสนใจเพื่อสามารถค้นหาจุดเด่นของตนเองนำไปสู่การพัฒนาตนเอง 3) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด สอดคล้องกับการศึกษาของ (ดรรรัตน์ ศรีพันธุ์, 2559) อธิบายถึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนและเลือกทำกิจกรรมที่ตนเองสนใจและมีความถนัดเพื่อสามารถค้นหาจุดเด่นของตนเองนำไปสู่การพัฒนาตนเอง 4) ด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น สอดคล้องกับการศึกษาของ (ดรรรัตน์ ศรีพันธุ์, 2559) อธิบายถึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนและเลือกทำกิจกรรมที่ตนเองสนใจ

2. การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น พบว่า โรงเรียนพัฒนาทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน การดำเนินงานค้นหาอาชีพ สอดแทรกเนื้อหาทักษะชีวิตในรายวิชามีการประเมินค้นหาสิ่งที่นักเรียนอยากทำ การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ พบว่า มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ค้นหาความสามารถของตนเอง มีกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตหลากหลาย และสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตอย่างแท้จริง การจัดการกับอารมณ์และความเครียด พบว่า โรงเรียนมีรูปแบบในการพัฒนาทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน มีกิจกรรมที่ทำให้กำลังใจและเสริมแรงนักเรียนที่มีผลการปฏิบัติตนที่ดี มีการประเมินนักเรียนอย่างหลากหลาย และดำเนินการประเมินโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม และ การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น พบว่า โรงเรียนมีกิจกรรมที่หลากหลายในการพัฒนาทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของนักเรียน ครูมีการจัดการเรียนรู้ที่เป็นการบูรณาการระหว่างกลุ่ม

สาระการเรียนรู้ ครูมีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันของนักเรียน เช่น กิจกรรมจิตอาสา หอพักนอนมีกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมจิตอาสาฯ

3. การประเมินแนวทางพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จากผลการประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ด้านความเหมาะสม และเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุดประกอบด้วย องค์ประกอบของแนวทางทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้รับการตรวจสอบความเหมาะสม จากกลุ่มตัวอย่าง กับการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ทำให้มีความน่าเชื่อถือ และวิธีการประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้จากการระบวนการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญที่มีความสามารถในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนที่เป็นที่ยอมรับ ที่มีความเหมาะสมเพราะว่า แนวทางเกิดจากผู้ปฏิบัติและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงาน ควรมีการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโดยใช้ทักษะชีวิตจากหน่วยงานอื่นเพิ่มเติมโดยต้องคำนึงถึงสถานการณ์ที่นักเรียนต้องประสบการณ์ในชีวิตประจำวันและความเหมาะสมของวัยของนักเรียนในการใช้สถานการณ์นั้น ๆ ด้วย สอดคล้องกับ (ดาร์รตัน ศรีพันธุ์, 2559) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนบ้านกลาง และ (ลักขณาดี กันตริ, 2559) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนกลุ่มชนชาติพันธุ์ ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา ตำบลเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การพัฒนาทักษะชีวิตโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะชีวิตควบคู่กับผู้ปกครอง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน และผลการประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่สอดคล้องตามบริบทของสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำแนวทางไปใช้ประโยชน์ ในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ ตลอดจนเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับการศึกษาอื่นหรือหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งที่ได้จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนและภาคีเครือข่ายควรศึกษาบริบทร่วมกัน และทำข้อตกลงให้การสนับสนุนปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานทั้งสองฝ่าย ผู้บริหารสถานศึกษา ควรสร้างความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรในสถานศึกษาให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน หรือผู้รับผิดชอบโครงการ งาน หรือกิจกรรม ควรดำเนินงานและรายงานผลการดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายอย่างต่อเนื่อง และมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้ ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับผลการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนเพื่อนำมาปรับ ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบท

ของโรงเรียน และต้องคำนึงสถานการณ์ที่นักเรียนต้องประสบในชีวิตประจำวันและความเหมาะสมของวัยของนักเรียนในการใช้สถานการณ์นั้นๆด้วย หรือควรมีการจัดทำแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ด้านอื่น ๆ เช่น ตัวชี้วัดนักเรียน และ ตัวชี้วัดครู เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ จินหน่อ. (2553). การใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลาและความสัมพันธ์ของนักเรียนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน.พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- ดารารัตน์ ศรีพันธุ์. (2559). แนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนบ้านกลาง. วารสารบัณฑิตศึกษา, 9(20), 1-14.
- ปานทอง อังคินิตย์. (2558). การเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 9(2015), 339-354.
- โรงเรียนแม่แจ่ม. (2563). ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ (เอกสารอัดสำเนา). เชียงใหม่: โรงเรียนแม่แจ่ม.
- ลักขณาดี กันตริ. (2559). การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนกลุ่มชนชาติพันธุ์ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา ตำบลเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 10(2), 240-250.
- ศักดิ์นคร สีหอแก้ว และคณะ. (2558). รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 9(1), 1-26.
- สกล วรเจริญศรี. (2550). การศึกษาทักษะชีวิตและการสร้างโมเดลกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด. Sir. Ken R. (2019). Out of Our Minds the Power of Being Creative. New Jersey: John Wiley & Sons Limited.

การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถทางภาษา
สำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัย*
THE DEVELOPMENT OF A LANGUAGE PROFICIENCY PROMOTION
PROGRAM FOR PRESCHOOLERS WITH COCHLEAR IMPLANTS

ประดับศรี พินธุโท

Pradabsri Pintuto

กนกพร วิบูลย์พัฒนวงศ์

Kanokporn Vibulpatanavong

ชนิดา มิตรานันท์

Chanida Mitranun

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: pradabsri.p@nrru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการส่งเสริม ความสามารถทางภาษาสำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัย 2) เพื่อพัฒนา โครงร่างโปรแกรมส่งเสริม ความสามารถทางภาษาสำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับ ปฐมวัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้ปกครอง ครูผู้สอน และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม จำนวน 30 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เก็บ ข้อมูลโดยใช้ประเด็นคำถามและแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจุบัน ผู้ปกครองเป็นหลักในการส่งเสริมความสามารถทางภาษาของเด็ก โดยมีครูและ ผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียมร่วมส่งเสริมความสามารถทางภาษา ด้านปัญหา พบว่ามี 3 ส่วน คือ 1.1) ครูเรียนร่วม ขาดความรู้ ความเข้าใจในการสอนเด็กในชั้นเรียน ร่วมและขาดการ สื่อสารกับผู้ปกครอง 1.2) ผู้ปกครอง ขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมลูก ก่อนเข้าเรียน 1.3) ผู้เชี่ยวชาญ ไม่สามารถเชื่อมต่อการฝึกระหว่างผู้เชี่ยวชาญกับครูได้ ทั้งนี้ แนวทางการส่งเสริมทางภาษาที่พบเหมือนกันทั้ง 3 กลุ่ม คือ ต้องการให้ครูเรียนร่วมสอนภาษา ขณะอยู่ในชั้นเรียน ควรเตรียมความพร้อมเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียมแบบร่วมมือกันทั้งครูเรียน ร่วม ผู้ปกครองและผู้เชี่ยวชาญ 2) โครงร่างโปรแกรมส่งเสริมความสามารถทางภาษาเด็กที่ใช้ ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัย เป็นการมีส่วนร่วมระหว่างครูและผู้ปกครอง ในด้านการจัดการ

เรียนการสอนในชั้นเรียนร่วมโดยบูรณาการการสอนพูดผ่านการฟังซึ่งใช้เทคนิคการสอนภาษาสำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม และในด้านการเตรียมความพร้อมก่อนเรียนโดยผู้ปกครองเด็ก
คำสำคัญ: โปรแกรม, ภาษา, ประสาทหูเทียม

Abstract

The objectives of this research article were to two-fold. First, to investigate the present situation, problems, and approaches to promoting language proficiency among pre-school children with cochlear implants. Second, to create a program outline to promote language proficiency among pre-school children with cochlear implants. A total of 30 purposively selected participants in this qualitative research included parents, teachers, pediatric cochlear implant specialists. Focus group interview questions were employed for data gathering and analysis. The findings revealed that, at present, parents act as the main persons who promote their children's language proficiency in collaboration with inclusive teachers and pediatric cochlear implant specialists. The challenges incurred could be divided into 3 areas including 1) inclusive teachers' lack of knowledge and understanding of inclusive teaching and lack of communication with parents, 2) parents' lack of knowledge and understanding of how to prepare their children for preschool, 3) experts and teachers' inability of co-teaching the children. However, similar guidelines from all 3 groups suggested that teachers should be present in the classroom for collaborative teaching. 2) the program has been developed with the participation of teachers and parents in terms of learning management which integrates teaching speaking with listening based on teaching techniques for children with cochlear implants, and in terms of pre-class preparation by parents.

Keywords: Program, Language, Cochlear Implants

บทนำ

เด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม (Children with Cochlear Implants) คือ เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินซึ่งเกิดจากที่เซลล์รับเสียงในหูชั้นในมีความเสียหาย ระดับรุนแรงถึงรุนแรงมาก และได้รับการช่วยเหลือฟื้นฟูโดยนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาทำหน้าที่ทดแทนการทำงานและกระตุ้นระบบประสาทการได้ยิน ที่เรียกว่าประสาทหูเทียม (Cochlear Implant) ทำให้ผู้ใช้เครื่องประสาทหูเทียมสามารถได้ยินเสียง (National Institute on Deafness and

other Communication Disorders, 2020) ซึ่งเทคโนโลยีประสาทหูเทียมนี้เป็นเทคโนโลยีทางเลือกใหม่ในวงการแพทย์ที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าสามารถช่วยให้ผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีโอกาสติดต่อสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ (ดาร์ตัน เศรษฐชัยบดี, 2559) 1) นอกจากนั้นการใช้ประสาทหูเทียม (Cochlear Implant) ช่วยลดปัญหาในการสื่อสาร ได้แก่ การฟัง การพูด การเรียนรู้หลักภาษาและไวยากรณ์ทั้งการอ่านและเขียน อย่างไรก็ตามหลังจากที่เด็กผ่าตัดใส่เครื่องประสาทหูเทียมแล้ว เด็กทุกคนต้องเข้าสู่กระบวนการฝึกซึ่งทางคลินิก หรือโรงพยาบาล จะนัดหมายผู้ปกครองเพียงเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อนำเด็กมาเข้าสู่กระบวนการ ดังนี้ 1) การฝึกฟัง ฝึกพูด 2) การตรวจการทำงานของเครื่องประสาทหูเทียม 3) การปรับคลื่นความถี่ของเสียงเพื่อให้เด็กสามารถได้ยินและใช้ประโยชน์จากการใช้ประสาทหูเทียม เป็นต้น (ปริญา หลวงพิทักษ์ชุมพล, 2553)

ความบกพร่องทางการได้ยิน ส่งผลต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็ก เนื่องจากในขวบแรกของ ชีวิตอยู่ในวัยของการเลียนแบบต่าง ๆ ที่ได้ยินจากบุคคลรอบข้างและสิ่งแวดล้อม (ปริญา หลวงพิทักษ์ชุมพล, 2553) ต้องมีประสบการณ์เป็นพื้นฐานเพื่อนำเอาประสบการณ์นั้นมาช่วยในการเรียนรู้คำต่าง ๆ ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่วัยแรกเกิด เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจะไม่สามารถได้ยินเสียงได้ และเมื่อเข้าปีที่สองการแสดงออกทางภาษาโดยการพูดจึงไม่ปรากฏชัด โดยพัฒนาการทางภาษาในช่วงอายุ 4 - 6 ขวบ มีการรับรู้ทางภาษาประมาณ 6000 คำ ด้านการแสดงออกทางภาษามีคำศัพท์ 2000 คำ (Badesch, B., 2018) ทั้งนี้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีข้อจำกัดของพัฒนาการทางภาษา ได้แก่ ระดับของการสูญเสียการได้ยิน อายุที่เกิดความบกพร่องทางการได้ยิน สภาพร่างกาย ระดับสติปัญญา การดูแลของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ประสบการณ์ทางภาษาและประสบการณ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก เมื่อเด็กมีปัญหาพัฒนาการทางภาษา เมื่อเข้าสู่วัยเรียนเด็กจึงไม่สามารถสื่อสารกับครูและเพื่อนได้ ไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งในชั้นเรียนได้ ซึ่งอาจมีส่วนทำให้มีปัญหาพฤติกรรมและปัญหาในการปรับตัวจากการศึกษาของนิโคลัสและเกียร์ (Nicholas, J. G. & Geers, A. E., 2018) พบว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมักจะไม่สามารถควบคุมตนเองได้ มักใช้ความรุนแรงยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง (egocentric) และเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ปัญหาต่าง ๆ จะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นด้วยควิกลีย์ (Quigley, S., 1994) กล่าวว่า หากทางบ้านและโรงเรียนจัดกิจกรรมและประสบการณ์ทางด้านภาษา การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนภาษา เด็กก็จะไม่ประสบปัญหาในการเรียนที่โรงเรียนและการดำรงชีวิต

การฝึกฟังฝึกพูด เป็นกระบวนการที่ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญ เช่น นักโสตสัมผัสวิทยา นักแก้ไขการพูด ครูการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครอง ซึ่งในปัจจุบันสถานที่ให้บริการด้านการฝึกพูดและโรงพยาบาลที่มีนักโสตสัมผัสวิทยาและนักแก้ไขการพูดในประเทศไทยนิยมใช้การบำบัดการพูด 4 วิธี ได้แก่ 1) การฝึกฟังฝึกพูดแบบตัวต่อตัวด้วยความร่วมมือของพ่อแม่ (Individualized diagnostic therapy with parent participation) 2) การฝึกพัฒนาการด้วยวิธีฟังที่เป็น

ขั้นตอนตามธรรมชาติ (Natural sequential development) 3) การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นธรรมชาติและมีความหมาย 4) การฝึกพูดโดยใช้การฟัง (Auditory Verbal Therapy : AVT) (เบญจมาศ พระธานี, 2543); (ปริญา หลวงพิทักษ์ชุมพล, 2553) โดยการฝึกฟัง ฝึกพูด มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กสามารถใช้ประโยชน์จากเครื่องประสาทหูเทียมได้ดีขึ้นและเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาและการพูดเทียบเท่ากับเด็กปกติ ซึ่งจากข้อจำกัดดังกล่าวมีการสำรวจปัญหาในการเข้ารับการฝึกฟัง ฝึกพูดของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินตามคลินิกต่าง ๆ พบว่า ปัญหามีดังนี้ 1) ปัญหาเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญด้านการฝึกฟัง ฝึกพูดมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอแก่ความต้องการ โดยเฉพาะในต่างจังหวัดพบว่าไม่มีบุคลากรผู้เชี่ยวชาญทางสาขาด้านนี้อยู่หลายจังหวัด 2) ระยะเวลาในการนัดหมายการฝึกเป็นการนัดที่ทิ้งระยะที่ยาวนานเกินไปสำหรับการกระตุ้นการได้ยินและการฝึกฟังเสียงของเด็ก 3) สถานที่ที่ให้บริการการฝึกฟัง ฝึกพูดในประเทศไทยมี จำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อจำนวนของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ซึ่งต้องการเข้ารับบริการเป็นจำนวนมาก (ปริญา หลวงพิทักษ์ชุมพล, 2553) ดังนั้นหากจะให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินได้รับการฝึกฟัง ฝึกพูดอย่างเพียงพอ และถูกต้อง จึงจำเป็นต้องนำผู้ปกครองเด็กและครูที่สอนในโรงเรียนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกฟัง ฝึกพูดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นการส่งเสริมความสามารถทางภาษาสำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียมมีความจำเป็นที่ควรได้รับการส่งเสริมทั้งที่โรงเรียนและที่บ้านเชื่อมต่อกันเพื่อให้ได้ความต่อเนื่องในการเรียนรู้ โดยการส่งเสริมความสามารถทางภาษาที่โรงเรียน ผู้สอนควรจัดประสบการณ์ตรงโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง เปิด โอกาสให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นการพูดและการสนทนาระหว่างเด็กด้วยกัน เน้นปฏิบัติและการกระทำออกมาให้มากที่สุด เพื่อให้อัตราการเรียนรู้ของเด็กเพิ่มขึ้น ส่วนการส่งเสริม (Forli, F., 2018) ส่วนการส่งเสริมที่บ้านผู้ปกครองควรได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ของเด็กและร่วมในการฝึกฝนตามที่เด็กได้เรียนรู้จากที่โรงเรียน เพื่อเพิ่มความเข้าใจให้กับเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ เพียเจต์ ที่กล่าวว่า จัดโอกาสให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงในด้านที่เป็นรูปธรรม จัดหาวัสดุอุปกรณ์และจัดสถานการณ์ที่จะช่วย พัฒนาแนวคิดให้โอกาสผู้เรียนในการอธิบาย สรุปสิ่งที่เรียนรู้และเน้น ความสำคัญของภาษาที่ถูกต้องจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความคิด จากการรับรู้สู่ความสามารถในการคิดอย่างเข้าใจ โดยกิจกรรมส่งเสริมการพูดและการฟังที่ใช้กันในปัจจุบันมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การร้องเพลง การเล่นเกมส์ การเล่าเรื่อง การเล่านิทาน เป็นต้น ซึ่งการเลือกวิธีการส่งเสริมความสามารถทางภาษานั้นต้องให้เหมาะสมกับเด็ก โดยยึดหลักของครูสามารถใช้ที่โรงเรียนได้และผู้ปกครองสามารถฝึกได้ด้วย จึงจะทำให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมความสามารถทางภาษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัย เพื่อให้ครูเรียนร่วม ผู้ปกครองและผู้เชี่ยวชาญ

ด้านการสอนเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ได้ใช้เป็นแนวทางสำหรับการสอนและพัฒนาความสามารถทางภาษาให้เด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ให้มีความสามารถทางภาษาเพื่อเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียมจะสื่อสารกับครอบครัวและบุคคลต่างๆได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการส่งเสริมความสามารถทางภาษาสำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัย
2. เพื่อพัฒนาโครงสร้างโปรแกรมส่งเสริมความสามารถทางภาษาเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการ ส่งเสริมความสามารถทางภาษาและพัฒนาโครงสร้างโปรแกรมส่งเสริมความสามารถทางภาษา สำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัย โดยดำเนินการดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ผู้ปกครองของนักเรียนที่ใช้ประสาทหูเทียม จำนวน 10 คน ครูโรงเรียนเรียนร่วมที่มีประสบการณ์การสอนเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม จำนวน 10 คน ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม จำนวน 10 คน รวม 30 คน เนื่องจากเป็นการวิจัยในกลุ่มเฉพาะจึงใช้การเลือกแบบเจาะจงตาม คุณลักษณะที่กำหนดไว้ดังนี้

1. ผู้ปกครองเป็นผู้ที่ดูแลเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียมที่มีอายุระหว่าง 3 - 6 ปี กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนเรียนร่วม ระดับปฐมวัย ศึกษามาแล้วอย่างน้อย 1 ปีการศึกษา เด็กได้เข้ารับการ ฝึกพูดโดยใช้การฟังกับผู้เชี่ยวชาญมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี จำนวน 10 คน
2. ครูโรงเรียนเรียนร่วมที่จบการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโท สาขาการศึกษา พิเศษ สาขาการศึกษาปฐมวัย และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีประสบการณ์การสอนเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัย ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป เป็นครูประจำชั้นของเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัย จำนวน 10 คน
3. ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียมจบการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีหรือปริญญาโทหรือ ปริญญาเอก ในด้านการแก้ไขการพูด นักโสตสัมผัสวิทยา จบการศึกษาตั้งแต่ปริญญาโทหรือ ปริญญาเอกทางด้านการศึกษาพิเศษ ด้านเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน มีประสบการณ์การฝึกทักษะด้านการฝึกฟัง ฝึกพูด การสอนภาษาให้เด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบบันทึกการสนทนากลุ่มและประเด็นการสนทนากลุ่ม โดยมีประเด็นการสนทนากลุ่มเป็นคำถามปลายเปิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเตรียมความพร้อมทางด้าน

ภาษา 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3)ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสามารถทางภาษา โดยสร้างเครื่องมือและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบก่อนการทดลอง สนทนากลุ่มเสร็จสิ้นและสังเคราะห์ข้อคำถาม จากการสนทนากลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย 3 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 สภาพปัจจุบันของเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียมระดับปฐมวัย ในชั้นเรียนร่วม

ประเด็นที่ 2 สภาพปัญหาของเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียมระดับปฐมวัย ในชั้นเรียนร่วม

ประเด็นที่ 3 แนวทางการส่งเสริมความสามารถทางภาษา สำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัย

แบบบันทึกการสนทนากลุ่มและประเด็นการสนทนากลุ่มผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 5 คน พิจารณาความถูกต้อง และความเหมาะสม ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective congruence : IOC) ได้ข้อคำถามที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ขึ้นไป และปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มด้วยการนัดหมายและส่งประเด็นการสนทนากลุ่มให้กับกลุ่มเป้าหมายล่วงหน้า โดยแบ่งเป็น 3 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 การสนทนากลุ่มของผู้ปกครองเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ครั้งที่ 2 การสนทนากลุ่มของครูโรงเรียนเรียนร่วมที่มีประสบการณ์สอนเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ครั้งที่ 3 การสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม จากนั้นมีการดำเนินการสนทนากลุ่มตามวันและเวลาที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ขออนุญาตบันทึกเสียงก่อนเริ่มสนทนากลุ่ม หากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มไม่สะดวก ระหว่างการสนทนาจะไม่มีกรบันทึกภาพและเสียง

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาและรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เอกสารรับรองเลขที่ SWUEC-G-417/2564E โดยกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการวิจัยด้วยความสมัครใจในครั้งนี้ จะได้รับการชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และวิธีการดำเนินการวิจัย อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างสามารถถอนตัวจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้โดยไม่มีผลกระทบต่อการวิจัย และไม่มีการระบุชื่อ สถานที่ทำงาน ที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่าง และการนำเสนอจะเป็นไปโดยภาพรวมเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้น นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม เรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการส่งเสริมความสามารถทางภาษา สำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัย ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยสรุปภาพรวมของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม

ผลการวิจัย

1. จากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการส่งเสริมความสามารถทางภาษา สำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัย กับผู้ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมความสามารถทางภาษา 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ปกครองเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ครูโรงเรียนเรียนร่วม ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม สามารถรายงานผลการวิจัยได้ ดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการส่งเสริมความสามารถทางภาษาของผู้ปกครอง เด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัย พบว่า

1.1.1 ปัจจุบันผู้ปกครองมีบทบาทในการส่งเสริมความสามารถทางภาษา ซึ่งแบ่งได้ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเตรียมความพร้อม พบว่า ผู้ปกครองมีการเตรียมความพร้อมลูกในทุกด้าน และส่วนใหญ่จะเน้นด้านภาษาและการสื่อสารในชีวิตประจำวัน 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ปกครองจะสอนการบ้านที่เด็กได้รับมาจากครู 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสามารถทางภาษา พบว่า ผู้ปกครองมีการสื่อสารกับครูเรียนร่วมไม่บ่อยครั้งนัก

1.1.2 ปัญหาของผู้ปกครอง แบ่งได้ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ปัญหาด้านการเตรียมความพร้อม พบว่า ผู้ปกครองขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมลูกเพื่อเข้าสู่การเรียนร่วม 2) ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่มีเวลาในการสอนลูกและไม่ได้สอนเนื้อหาที่เด็กจะต้องเรียนในโรงเรียน 3) ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสามารถทางภาษา พบว่า ผู้ปกครองไม่มีการพูดคุยหรือวางแผนกับครูเรียนร่วมในการเข้าเรียนร่วมกัน

1.1.3 แนวทางของผู้ปกครองในการส่งเสริมความสามารถทางภาษาที่จะทำให้เด็กที่ใช้ประสาทหูเทียมมีความสามารถทางภาษาดีขึ้นและสามารถเรียนร่วมได้ มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อม พบว่า ผู้ปกครองควรมีการเตรียมความพร้อมเด็กในทุก ๆ ด้าน และสอนการสื่อสารโดยเตรียมบทสนทนาในสถานการณ์ต่าง ๆ ทางด้านสังคม 2) การจัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้ปกครองควรจะได้สื่อสารหรือทำข้อตกลงกับครูประจำชั้นเพื่อเตรียมสอนเนื้อหาที่ลูกจะต้องเรียนมาก่อนล่วงหน้า 3) การมีส่วนร่วม พบว่า ควรมีแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้ปกครองได้มีการสื่อสารและพูดคุยกับครูเรียนร่วมรวมถึงการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับเนื้อหาที่เด็กจะเรียนในชั้นเรียน

1.2 สภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการส่งเสริมความสามารถทางภาษาของครูเรียน ร่วมที่สอนเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัย พบว่า

1.2.1 ปัจจุบัน พบว่า โรงเรียนมีการเตรียมความพร้อมเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียมเพื่อการเรียนร่วมโดยประสานงานกับศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดต่าง ๆ ในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กด้านการฝึกฟัง ฝึกพูด และด้านพัฒนาการให้สมวัย 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า หลักสูตรที่ใช้เป็นหลักสูตรปกติ แต่มีการยืดหยุ่นปรับให้เหมาะสมกับสภาพของเด็ก 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสามารถทางภาษา พบว่า ส่วนใหญ่ใช้การรายงานผลการเรียนและพฤติกรรมในแต่ละวัน การพูดคุยเกี่ยวกับการบ้าน กิจกรรมและการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็ก

1.2.2 ปัญหาของครูเรียนร่วม พบว่า เด็กมีการเตรียมความพร้อมไม่เพียงพอในเรื่องการสื่อสารและทักษะ 2) ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน พบปัญหาที่ครูส่วนใหญ่เห็นตรงกันคือ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญที่จะเข้ามาสอนเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียมในการเรียนร่วม และยังขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเด็ก 3) ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสามารถทางภาษา พบว่า ไม่มีการพูดคุยกับผู้ปกครองในการส่งเสริมความสามารถทางภาษาของเด็ก

1.2.3 แนวทางการส่งเสริมทางภาษาของครูเรียนร่วมที่มีเด็กใช้ประสาทหูเทียม มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อม พบว่า ควรมีการนัดหมายให้ครูได้พบกับผู้ปกครองของเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม เพื่อปรับพื้นฐานความสามารถของเด็กให้พร้อมก่อนที่จะเข้าถึงเนื้อหาสาระการเรียนรู้และร่วมกันวางแผนการเรียน 2) การจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูควรปรับตัวเข้าหาเด็กในเรื่องการพูด การใช้สื่อการสอน และศึกษาเทคนิคการสอนเกี่ยวกับการสอนพูดผ่านการฟังไปใช้ในชั้นเรียน 3) การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสามารถทางภาษา พบว่า ครูได้เสนอแนะให้มีการประสานกับผู้ปกครองเรื่องการจัดการเรียนการสอน การส่งเนื้อหาหรือสรุปสาระสำคัญให้ผู้ปกครองก่อนเรียน

1.3 สภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการส่งเสริมความสามารถทางภาษาของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม พบว่า

1.3.1 ปัจจุบันผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม พบว่า 1) ด้านการเตรียมความพร้อม มีการดูแลเครื่องประสาทหูเทียมและมีการนัดหมายเพื่อปรับความถี่ของเครื่อง การฝึกพูดโดยผ่านการฟัง (Auditory Verbal Therapy: AVT) เพื่อให้เด็กสามารถฟังและพูดได้ตามพัฒนาการ 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ควรมีการสอนคำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ที่บ้าน โรงเรียน และคำศัพท์ในหมวดอื่น ๆ รวมถึงการสอนการสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสามารถทางภาษา พบว่า ผู้เชี่ยวชาญให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับลูกทุกครั้งที่มีการฝึกฟัง และฝึกพูด

1.3.2 ปัญหาของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม พบว่า

1) ด้านการเตรียมความพร้อม มีการฝึกฟัง ฝึกพูดตามพัฒนาการเพียงอย่างเดียว เนื่องจากมีเวลาที่จำกัด 2) ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า เด็กแต่ละคนมีการรับรู้ภาษาไม่เท่ากัน 3) ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสามารถทางภาษา พบว่า ผู้ปกครองบางส่วนไม่มีเวลาฝึกลูกอย่างต่อเนื่อง ทำให้เด็กเรียนรู้ได้ช้า ส่วนปัญหาของผู้เชี่ยวชาญกับครูเรียนร่วม พบว่า ไม่เคยมีช่องทางการติดต่อหรือประสานงานระหว่างกัน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญก็ไม่ทราบว่าจะสอนเด็กอย่างไรให้สามารถเรียนร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนได้

1.3.3 แนวทางการส่งเสริมทางภาษาของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็กที่ใช้

ประสาทหูเทียม มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเตรียมความพร้อม พบว่า ควรส่งเสริมเด็กเรื่องพัฒนาการทางภาษาให้ครบทุกด้าน 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ควรส่งเสริมให้ผู้เชี่ยวชาญทั่วประเทศได้มีความรู้เท่าเทียมกันในการฝึกพัฒนาการทางภาษา ซึ่งต้องสอนตามพัฒนาการ 6 ด้าน ได้แก่ การฟัง การรับภาษา การส่งภาษา การพูด ความเข้าใจ การสื่อสารทางสังคม 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสามารถทางภาษา พบว่า ผู้เชี่ยวชาญต้องมีการประสานงานกับผู้ปกครองและครูเรียนร่วม โดยให้ผู้ปกครองเป็นตัวกลางในการประสานงานเรื่องการพัฒนาความสามารถทางภาษาให้กับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม

2. ผลจากการสนทนากลุ่ม สามารถนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถทางภาษาสำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัย ที่เป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปกครองกับครู ซึ่งมีขั้นตอนของการดำเนินโปรแกรม ดังนี้

2.1 ขั้นวางแผน เป็นขั้นของการเตรียมโปรแกรมส่งเสริมความสามารถทางภาษาสำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนการดำเนินการ ได้แก่ 1) การเตรียมการประชุมชี้แจงกับผู้มีส่วนร่วมในโปรแกรม 2) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับผู้ที่มีส่วนร่วมในโปรแกรม

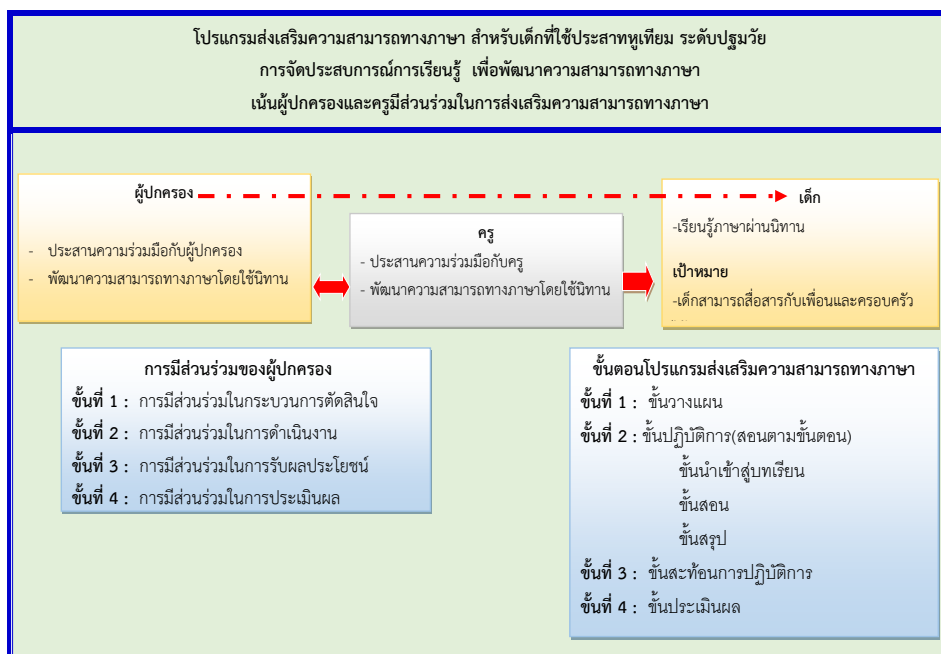
2.2 ขั้นปฏิบัติการ เป็นการลงมือปฏิบัติการตาม ขั้นตอนของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษา สำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม โดยนำขั้นตอนในการจัดประสบการณ์ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 มีทั้งหมด 3 ขั้น คือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน ขั้นสรุป และนำเอาแนวคิดการบำบัดการพูดโดยใช้การฟัง (Auditory Verbal Therapy: AVT) มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการจัดประสบการณ์เล่านิทาน ในช่วงเวลากิจกรรมเสริมประสบการณ์ และเทคนิคการสอนเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียมทั้งที่บ้านและโรงเรียน

2.3 ขั้นสะท้อนการปฏิบัติการ เป็นการตรวจสอบกระบวนการจัดการเรียนรู้ หลังจากการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถทางภาษา

2.4 ขั้นประเมินผล เป็นการประเมินผลการส่งเสริมความสามารถทางภาษา โดยผู้ปกครองและครูประจำชั้น

จากที่กล่าวมาสามารถแสดงได้ดังภาพด้านล่างนี้

ภาพที่ 1 โครงร่างโปรแกรมส่งเสริมความสามารถทางภาษา สำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัย

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการส่งเสริมความสามารถทางภาษา สำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัย พบว่า ปัจจุบันผู้ปกครอง ครูโรงเรียนเรียนร่วม ผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญและตระหนักถึงการส่งเสริมความสามารถทางภาษา โดยได้มีการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ส่วนใหญ่เน้นด้านภาษาและการสื่อสารในชีวิตประจำวันและมีการรับนโยบายการเรียนร่วม ครูเรียนร่วมที่มีเด็กใช้ประสาทหูเทียมในชั้นเรียน มีการประเมินความพร้อมด้านพัฒนาการก่อนเข้าเรียนร่วม โดยหลักสูตรใช้แบบปกติแต่มีการยืดหยุ่นให้เหมาะกับเด็ก มีการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานโครงการเรียนร่วม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการ มีการประชุมชี้แจงบุคลากรเพื่อให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการเรียนร่วม โดยสอดคล้องกับ มลิวลย์ ธรรมแสง ที่ได้เสนอแนวทางการเรียนสำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียมในโรงเรียนเรียนร่วม ว่าโรงเรียนทุกโรงเรียนควรได้มีนโยบายเรื่องการเรียนร่วมไว้เป็นส่วนหนึ่งและมีการจัดการด้านบุคลากร การฝึกอบรม รวมถึงการเตรียมความพร้อมบุคลากรนอกจากนั้นต้องมีการจัดทำงบประมาณ การจัดโครงสร้างสิ่งแวดล้อม (มลิวลย์ ธรรมแสง, 2561)

ในขณะที่โรงเรียนส่วนใหญ่ที่รับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียมเข้าเรียนเนื่องจากปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตราที่ 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปีที่รัฐจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ใน สภาวะยากลำบากต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับ บุคคลอื่น (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2550) ส่งผลให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวมและการจัดการกับปัญหาพฤติกรรมของเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม สอดคล้องกับ Punch, R., ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดระบบการศึกษา สิ่งสนับสนุนและผลที่ได้จากการจัดระบบการศึกษาให้กับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียมในประเทศออสเตรเลีย พบปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน เกี่ยวกับการสอนเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม อาทิ ครูขาดความรู้ ความเข้าใจกับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม เด็กมีความสามารถทางภาษาน้อยกว่าเพื่อนในชั้นเรียน เด็กเข้าร่วมสังคมกับเพื่อนในชั้นเรียนได้ยากเนื่องจากการสื่อสารที่ไม่ชัดเจนทำให้ขาดความมั่นใจ อีกทั้งยังพบว่าในช่วงแรกที่เข้าเรียนร่วม เด็กมีปัญหาเกี่ยวกับการฟังในชั้นเรียน ความคิดรวบยอดของคำที่ใช้ในชั้นเรียน (Punch, R., 2010)

ทั้งนี้ในปัจจุบันผู้ปกครองมีบทบาทในการส่งเสริมความสามารถทางภาษาให้กับลูกที่ใช้ประสาทหูเทียมมีการเตรียมความพร้อมเน้นด้านภาษาและการสื่อสารในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เด็กได้เข้าเรียนร่วมได้และทำหน้าที่ในการสนับสนุนด้านการเรียนอีกด้วย สอดคล้องกับ Patro, C. & Mendel, L. L, ในการส่งเสริมความสามารถให้กับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียมในโรงเรียน (Patro, C. & Mendel, L. L, 2018) เสนอแนะไว้ว่า การเตรียมความพร้อมในเรื่องการฟังมีความสำคัญที่สุดสำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม เนื่องจากการเรียนรู้นั้นต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น ในด้านผู้ปกครองควรให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมเรื่องคำศัพท์ที่จะใช้ในการเรียน ซึ่งผู้ปกครองมีความคาดหวังให้เด็กที่ใช้ประสาทหูเทียมได้รับการศึกษากับเพื่อนปกติและควรมีแนวทางการส่งเสริมความสามารถทางภาษาที่โรงเรียนเพื่อให้เด็กสามารถเรียนร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนได้ นำมาซึ่งการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถทางภาษา สำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัย ที่เป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปกครอง ครู ซึ่งมีขั้นตอนของโปรแกรม ดังนี้

1. ขั้นวางแผน เป็นขั้นของการเตรียมโปรแกรมส่งเสริมความสามารถทางภาษา สำหรับ เด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม โดยผู้วิจัยดำเนินการ ได้แก่ 1) การเตรียมการ ชี้แจงเกี่ยวกับโปรแกรม 2) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับผู้ปกครองและครู

2. ขั้นปฏิบัติการ เป็นการลงมือปฏิบัติการ การส่งเสริมความสามารถทางภาษา ตาม ขั้นตอนในการจัดประสบการณ์ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 มีทั้งหมด 3 ขั้น คือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน ขั้นสรุป และนำเอาแนวคิดการบำบัดการพูดโดยใช้ การฟัง (Auditory Verbal Therapy: AVT) มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการจัดประสบการณ์

เล่านิทาน และเทคนิคการสอนเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม โดยแบ่งการส่งเสริมออกเป็น 2 สถานที่ ได้แก่ 1) การส่งเสริมความสามารถทางภาษาที่โรงเรียนโดยครู 2) การส่งเสริมความสามารถทางภาษาที่บ้าน เน้นผู้ปกครองมีส่วนร่วม

3. ขั้นสะท้อนการปฏิบัติการ เป็นการตรวจสอบกระบวนการจัดการเรียนรู้ ภายหลังจากการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถทางภาษา สำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัย

4. ขั้นประเมินผล เป็นการติดตามผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ในช่วงเวลากิจกรรมเสริมประสบการณ์ ในทุกแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถทางภาษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทความนี้เป็นบทความเชิงคุณภาพที่ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการส่งเสริมความสามารถทางภาษา สำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัย ผลที่ได้จากการศึกษาดังกล่าวนำมาสู่การพัฒนาโครงสร้างโปรแกรมส่งเสริมความสามารถทางภาษา สำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัย ที่เป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปกครองและครู โดยร่วมกันส่งเสริมความสามารถทางภาษาที่มีความเหมาะสมกับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม จนสามารถเรียนร่วมและใช้ชีวิตในโรงเรียนอย่างปกติได้ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นวางแผน 2) ขั้นปฏิบัติการ 3) ขั้นสะท้อนการปฏิบัติการ 4) ขั้นประเมินผล ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถเป็นข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจนำไปใช้ได้ดังนี้ 1) ด้านนโยบาย โรงเรียนมีแนวทางในการกิจกรรมส่งเสริมความสามารถทางภาษา และกระทรวงศึกษาธิการสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการส่งเสริมความสามารถทางภาษา สำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัยทั่วประเทศ 2) ด้านวิชาการ วงการการศึกษาพิเศษต้องมีความรู้ใหม่เกี่ยวกับโปรแกรมส่งเสริมความสามารถทางภาษา สำหรับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียม ระดับปฐมวัย ซึ่งนักการศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำไปพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียมในด้านต่าง ๆ หรือนำไปพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในด้านอื่น ๆ 3) ด้านปฏิบัติการเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียมมีความสามารถในการฟังและพูดได้และเรียนร่วมได้ ครูสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถทางภาษาและผู้ปกครองสามารถสอนภาษากับเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียมที่บ้านได้ โดยขับเคลื่อนได้อย่างเป็นระบบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ดาร์ตัน เศรษฐชัยปติ. (2559). รูปแบบการจัดบริการสนับสนุนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่ใช้ประสาทหูเทียม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาตรดุษฎีบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

- เบญจมาศ พระธานี. (2543). กลยุทธ์ในการสอนพูดแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินโดยวิธี Auditory Verbal Approach. ใน เอกสารโครงการสัมมนาวิชาการ.ขอนแก่น: ภาควิชาโสต ศอ นาสิกวิทยา คณะแพทยศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปริญญญา หลวงพิทักษ์ชุมพล. (2553). การพัฒนาโปรแกรมการบำบัดการพูดโดยใช้การฟังสำหรับเด็กหูหนวกก่อนมีภาษาพูดที่ใช้เครื่องประสาทหูเทียม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาการศึกษาพิเศษ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มลิวลย์ ธรรมแสง. (2561). โรงเรียนที่เป็นมิตรกับเด็กหูหนวก. คู่มือสำหรับผู้ปกครองนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวก ในพระบรมราชินูปถัมภ์.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2550). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- Badesch, B. (2018). The Harriet Lane Handbook. In Development Behavior and Mental Health. Philadelphia: Elsevier, Inc.
- Forli, F. (2018). How does a bilingual environment affect the results in children with cochlear implants compared to monolingual-matched children. An Italian follow- up study. International journal of pediatric otorhinolaryngology, 105(2), 56-62.
- National Institute on Deafness and other Communication Disorders. (2020). Meaning of Children with Cochlear Implants. in United States of America . Food and Drug Administration.
- Nicholas, J. G. & Geers, A.E. (2018). Sensitivity of expressive linguistic domains to surgery age and audibility of speech in preschoolers with cochlear implants. Cochlear Implants International, 19(1), 26-37.
- Patro, C. & Mendel, L. L. (2018). Gated Word Recognition by Postlingually Deafened Adults With Cochlear Implants: Influence of Semantic Context. Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 61(3), 145-158.
- Punch, R. (2010). Children With Cochlear Implants in Australia: Educational Settings, Supports, and Outcomes. Journal of Deaf Studies and Deaf Education, 15(4), 405-421.
- Quigley, S. (1994). Developmental issues in deaf children. Journal of Pediatric Health Care, 7(4), 161-166.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของวัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกวัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีกครั้ง ระดับลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำ 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)

ระบอบองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุ

ข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏใน

บทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพศาลในภพ

ทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง ราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey, P. & Blanchard, K. 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kiarash, A. et al., 2007)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ สุกจินโธ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวิระ. ทฤษฎี และวิวิธนาการของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่).// เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลข หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม.// (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาภาพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง ฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบุญ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม่สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทาง โหราศาสตร์. (นางณัฐณัช แก้วพลี, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุณจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ธิดาภูมิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปณโณ). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artdecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6 (5), 25-28.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSBA> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลังค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....
.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด).....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

(16 pt).....ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

[illegible]

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้ ร่วมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

.....(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

....(16 pt).....

.....

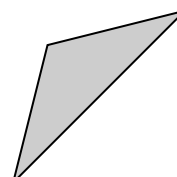
.....

.....

.....

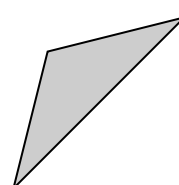
.....

Keywords: 3-5 words

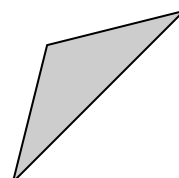

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

(18 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....